

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ АДАБИЁТ МУЗЕЙИ

ЗАҲИРИДДИН МУҲАММАД
БОБИР

Мухтасар

Нашрга тайёрловчи
САИДБЕК ҲАСАН

5774
432

1072	ҒЕ ҲзССР
	32299

ЎЗБЕКИСТОН ССР «ФАН» НАШРИЕТИ
Тошкент—1971

Бобирнинг аруз ҳақидаги рисоласи 1561 йил Ҳожи Муҳаммад Самарқандий томонидан кўчирилган нодир қўлёзма нусхаси асосида биринчи бор нашрга тайёрланди. Рисолада ўзбек арузи араб, форс-тожик арузи системаси билан қиёсий баён қилинган. Шунингдек, асарда XIV—XVI асрларда ижод қилган қатор шоирларнинг нодир асарларидан мисоллар келтирилган. Ушбу рисола ўзбек ва бошқа туркий халқларнинг шеърят назарияси ва тарихини ўрганишда муҳим манба ва қўлланма бўлиб хизмат қилади.

Китоб сўз боши, рисоланинг ҳозирги ўзбек графикасидаги транслитерацияси, факсимил наشري, изоҳ ва кўрсаткичлар билан таъминланган.

Бу асар арузшунослар, адабиётшунослар ва аруз илми билан қизиқувчи кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Масъул муҳаррир
филология фанлари доктори,
проф. ҲАМИД СУЛАЙМОН

БОБИРНИНГ МУХТАСАР АСАРИ ҲАҚИДА

Ўзбек халқининг истеъдодли фарзанди, олими ва шоири, саркарда ва атоқли давлат арбоби Заҳириддин Муҳаммад Бобир (1483—1530) бадий асарларидан ташқари, *Бобирнома*, *Муסיқий илми*, *Ҳарбиши каби қатор қимматли илмий асарлар* яратди. Бундай асарлар орасида айниқса ўзбек арузи ҳақида ёзган *Мухтасар* рисоласи ўзбек шеърят назариясини ўрганишда муҳим ўрин эгаллайди.

Маълумки, араб, форс-тожик шеърятининг вазни ва қонун-қоидалари ҳақида бир қатор рисола ва йирик асарлар яратилган. Ибн Ҳожибнинг (1182—1249) *Илмул-аруз*, Рашидиддин Ватвотнинг (1182, 3 вафот этган) *Ҳадоиқ ус-сеҳр*, Шамсиддин Муҳаммад ар-Розийнинг *Алмуъжам фи маъойири ашъор ил-аҷам*, Хожа Насириддин Тусийнинг (1210—1274) *Меъёр ул-ашъор* рисоалари араб, форс-тожик арузи фанига салмоқли ҳисса қўшди¹. Кўп асрлик ўзбек поэзиясининг араб, форс-тожик арузи тажрибалари асосида чуқур ўрганиб, унинг қонун-қоидаларини ўзида мужассамлантирган мукаммал асар яратиш ўша даврнинг энг зарур эҳтиёжларидан бири эди. Бу масъулиятли ва шарафли вазифа буюк Навоий зиммасига тушди ва у ўзбек арузи фанига доир биринчи бўлиб *Мезон ул-авзон* асарини яратди. Бунда шоир аруз фанининг айрим соҳаларига доир ўзининг қимматли фикрларини баён қилади².

Бобирнинг шеърят назариясига оид яратган *Мухтасар* асари эса Алишер Навоийнинг *Мезон ул-авзон* асаридан сўнг ўзбек арузи ҳақида ёзилган иккинчи йирик рисола бўлди.

Алишер Навоий асос солган ўзбек арузи фанининг қонун-қоидаларини янада мукаммаллаштириш, араб, форс-тожик халқлари поэзия назарияси ҳақида яратилган асарлар қаторидан ўрин олиши мумкин бўлган назарий, илмий жиҳатдан асосланган бир йирик, фундаментал иш бунёд қилиш, даврнинг эҳтиёжи билан ўз замонасининг пешқадам олими ва хассос шоири Заҳириддин Муҳаммад Бобир томонидан амалга оширилди. У Навоийнинг *Мезон ул-авзон* асари билан бирга форс-тожик классиклари Рашид Ватвот, Насир Тусий, ар-Розий ва бошқаларнинг аруз ҳақидаги рисоаларини ҳам синчиклаб ўрганди ва ўзбек шеърятини назариясига оид мукаммал асар яратди.

Бобир ўзбек арузига оид махсус рисола ёзганлигини *Бобирнома* да баён қилган³. Лекин бу асар турли сабабларга кўра шу вақтгача илм аҳлига маълум эмас эди. *Мухтасар* қўлёзмаси ҳақида биринчи маълумот Е. Блоше каталогига берилган⁴.

¹ Қаранг: Баҳром Сирус, *Арузи тожики*, Душанбе, 1963; Акрем Джаъфар, *Особенности азербайджанской поэтической метрики аруза*, М., 1960.

² Қаранг: Алишер Навоий, Куллиёт, Париж миллий кутубхонаси, Suppl. Turc, № 317; Алишер Навоий, *Мезон ул-авзон*, танқидий текстни тайёрловчи Иззат Султонов, Тошкент, 1949.

³ «Бобирнома», Тошкент, «Фан» нашриёти, 1948, 3306-бет.

⁴ Blochet E. Catalogue de la collection de manuscrits orientaux-arabes, persans et turcs. formée par M. CH. Schefer, Paris, 1900.

1968 йили профессор Хамид Сулаймон Англия ва Францияга қилган илмий сафари натижасида Е. Блоше каталогида кўрсатилган Бобирнинг 1308 рақами остида Париж миллий кутубхонасида сақланаётган қўлёзмасининг ягона нусхаси билан танишиб чиқди ва унинг микрофильмини Алишер Навоий номидаги адабиёт музейи фондига олиб келди¹.

1968 йилда В. И. Аслановнинг мақолаларида Бобирнинг мазкур рисо-ласи ҳақида маълумотлар босиб чиқарилди².

1969 йилда эса А. М. Шчербакнинг Бобирнинг аруз рисо-ласи ҳақида номли мақоласи чоп қилинди³. Шчербак мақоласида рисо-ланинг қисқа мазмуни баён қилинган.

Турк олими М. Фуат Кўпрулузоданинг «Türk dili ve edebiyati hakkında arastirmalar» китобига кирган мақоласида Бобир Мухтасарининг қўлёзмаси Париж миллий кутубхонасида сақланаётганлиги 1934 йилдаёқ хабар қилинган. Бу эса совет шарқшунослари эътиборидан четда қолиб келди⁴.

Уйғур адабиётшуноси М. Ҳамроев 1969 йили Турк шеърини назарияси асослари⁵ китобини босиб чиқарди. Шу китобга Бобирнинг Мухтасар асари Париж нусхасининг уйғур графикасидаги транслитерацияси қисқача илова қилинган. Аммо автор транслитерацияда жиддий текстологик нуқсонларга йўл қўйган.

М. Ҳамроев мазкур китобда Бобир шеърини назарияси ҳақида ёзган рисо-ласининг бошқа бир нусхаси шарқий Туркистоннинг Кучар шаҳрида сақланаётганлигини маълум қилади⁶.

Совет матбуотида Мухтасар ҳақидаги дастлабки маълумотлар Мақсуд Шайхзоданинг Қўшиқлар ҳақида номли мақоласида эслатилади. Мақсуд Шайхзода Париж кутубхонасида сақланаётган Бобирнинг аруз рисо-ласи қўлёзмасининг 940 ҳижрий йилида Ҳожи Муҳаммад Самарқандий томонидан кўчирилган нусхасини тасодифий бир воқеа билан маълум бўлганини хабар қилади⁷.

Бобирнинг бу рисо-ласи ўзбек адабиёти тарихи китобда Муфассал⁸ номли билан эслатилади. Бу асарнинг Мухтасар номи тўғрисида қўлёзма-нинг икки жойида сўз юритилган: «Шеър аҳли орасида шойиъ вазнларда устоддин оз ашъор келтурулғай то бу Мухтасар бу васила била фусаҳо назарига манзур ва шуъаро тилига мазкур бўлғай⁹... Чун бу Мухтасар сафарда баёзга борди ул муносиб била мусофир масойилини битилди»¹⁰. Мухтасарнинг ёзилиш йили ҳақида ҳеч бир манбада бирор маълумот учрамайди. Асарнинг ўзида келтирилган тарихий парчалар унинг ёзилиш йилини аниқлашга имкон беради: «Аруз итмомидин икки уч йил сўнг, Ҳиндистон фатҳининг сўнгги йили, Санбал сариға борур фурсатта бир мута-таввал байт ўн олти рукн била айтилиб эрди»¹¹.

Юқорида келтирилган парча Бобирномада 1525—1526 йиллар воқеаларида эслатилган¹². Демак, Бобир Мухтасар номли бу асарини 1521—1522 (928) йилларда ёзиб тугатган деб тахмин қилиш мумкин.

¹ Бу асарнинг микрофильми Ленинграддаги Шарқшунослик институтиди ҳам бор эканлиги кейинги вақтларда маълум бўлди.

² В. И. Асланов, Проблемы тюркоязычного стихосложения в отечественной литературе последних лет, «Вопросы языкознания», № 1, М., 1968, стр. 118.

³ А. М. Шчербак, Народы Азии и Африки, № 5, 1969.

⁴ Там же.

⁵ М. Ҳамроев, Очерки теории тюркского стиха. «Мектеп», Алма-Ата, 1969.

⁶ Мазкур асар, 235-бет.

⁷ М. Шайхзода, «Ўзбекистон маданияти», 1964 йил 4 июль.

⁸ Н. М. Маллаев, Ўзбек адабиёти тарихи, Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1965, 637-бет.

⁹ Заҳириддин Бобир, Мухтасар. Париж нусхаси. инв. № 1308, в. 446.

¹⁰ «Мухтасар», в. 45а

¹¹ «Мухтасар», в. 446.

¹² «Бобирнома», Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1948, 3306-бет.

Мухтасарнинг хотимасида келтирилган парча ҳам мазкур китобнинг ёзилиб тугатилиш йилига мос келади:

«Таърих тўққуз юз йигирма секкизда мен дағи имом Абу Ҳанифа маз-ҳабида тенгри тавфиқи била бир фикҳе назм қилдим, Мубаййинга мавсум»¹. Лекин мазкур асарда Бобирнинг 1521—1522 йиллардан сўнг яратган шеърлари ҳам учрайди, булар Бобир томонидан китобга кейинчалик ҳам қўшимча ва тўлдиришлар киритганлигидан далолат беради. Масалан: Мухтасардан келтирилган қуйидаги байт Бобирномада (933) 1526—1527 йиллар воқеаларида эслатилади²:

Қўзу қошу сўзу тилиниму дей,
Қаду ҳаду сочу белиниму дей?³

А. М. Шчербак бу асар ҳақида ёзган мақоласида қўлёзманинг кўчирилиш тарихини қамария йилини назарда тутиб, 940 ҳижрий йилини 1533—1534 мелодий йилига кўчиради⁴. Қўлёзманинг колофонидаги 940 йил рақами олдида кўрсатилган سور ёки نموز таммуз (ёки соур) ойи ҳижрий йилининг шамсия ҳисобига киради. Шунинг учун қўлёзма 1533—1534 йилда эмас, балки 1561 мелодий йилининг июнь ойида кўчирилгани аниқ. Мухтасарнинг Париж қўлёзмасини котиб (محمد سرتلى) Муҳаммад Самарқандий кўчирган. Қўлёзманинг асосий матни йирик настаълиқ хатида Самарқанд ипак қоғозига кўчирилиб, алоҳида сарлавҳалар қизил сиёҳда кўчирилган. Қўлёзма ўлчови 13,5×18,5 см. Баъзи бетлардаги ўчиб кетган ва чапланган жойларини эътиборга олинмаса қўлёзма бизгача яхши сақланиб келган. Йўқолган, йиртилган варақлари йўқ. Қўлёзманинг баъзи ҳошияларида кейинги вақтларда ёзилган форс тилидаги ёзувлар учрайди. Муқованинг ички қисмида араб тилида ёзилган шеър ва ёзувлар ҳам бор. Қўлёзманинг ҳажми 172 варақдан (344 бет) иборат.

Мухтасар икки йирик бобдан иборат. Аввалги боб рукн ясовчи ҳижола ва уларнинг навълари, рукнлар ва зиҳофлар, баҳрлар ва доираларга бағишланган.

Бобир рукн ясовчи уч асосий ҳижола ҳақида гапириб, Насириддин Тусийнинг фосила алоҳида ҳижо сифатида ажратишига қарши қаратилган фикрини ривожлантиради. У фосилаи суғро, бир сабаби сақийл ва бир сабаби хафифдан, фосилаи кубро бир сабаби сақийл ва бир ватади мажмуъдан ва фосилаи узмоэса, икки сабаби сақийл ва бир хафифдан таркиб топган экан фосила ҳижосининг рукнлар яшашда ҳожати йўқлигини исбот қилади. Бобир ҳижоларни иккига ва уларнинг ҳар бирини уч навъга ажратишини қуйидагича баён қилади:

«Хожа Насир Меъёр ул-ашъорида келтурубтурким, фосила алоҳида рукне эмас, балки фосилаи суғро мураккабдур сабаби сақийлдин ва сабаби хафифдин ва фосилаи кубро мураккабдур сабаби сақийл ва ватади мажмуъдин ва бу ажзонинг учунчи шаққини келтурмайдур. Бас фосилаи узмо тартиб булғай уч сабабдин: икки сақийл, бир хафиф. Бас бунда шеър авзонининг мадор: икки жузв била бўлғай: сабаб, ватад. Аруз[и]ларнинг одати андоқ-турким мавзуъда бу ажзодин мураккаб абёт ирод қилурлар. Сабаби хафифдин:

Гулшандек кўюнгдур юзунгдек гул,
Сунбулдек мўюнгдур сўзунгдек мул.

¹ «Мухтасар», қўлёзма, в. 170а.

² Қаранг: «Бобирнома», 401-бет.

³ «Мухтасар», қўлёзма, в. 100б.

⁴ А. М. Шчербак, Мазкур асар, 156-бет.

Токай моро дар гам дори,
Токай бар мо ори хори.

Ёлғуз сабаби сақийлдин шеър маҳолдур, чун шеърнинг авзонининг орасида икки сокин ёндоша келмайдур. Сабаби мутавассит била ватади касратким, икки охириги ҳарфлари сокиндур, бас булардин шеър бўлмағай, яна улким булар шеърда бўлмағай, не учунким шеърнинг авзонининг охирида, ё ул еридаким охир ҳукмида бўлғай икки сокин эътибор қилибтур нечукким:

Туро лаъл шакаррез, маро чашм гўҳарбор,
Туро ханда бувад хўй, маро гирья бувад кор.

Бу байтнинг ҳашвида ва арузида «шакаррез» ва «гўҳарбор» лафзи мафоъийл вазнида воқиъ бўлубтурким мақсур бўлғай. Бу икки сокини мутаवоти муътабардур. Бас бу икки жузвини учар эътибор қилимоқнинг важҳи бор»¹.

Бобир рукилар бобида ўзбек арузини араб, форс-тожик арузлари билан солиштириб, 8 рукндан ясалган 44 зиҳоф ва уларнинг фарълари устида мукамал тўхтади ва зиҳоф билан фаръларининг ясалиш усул ва қоидаларини баён қилади.

Асарда Бобир ҳар бир зиҳоф ва уларнинг фарълари устида батафсил тўхтаб ўтади. У арузшуносларнинг вақф, ташъис, қаср, қатъ, касф, ҳазф, ҳазаз, салм, тасниъ, изола, тарфил зиҳофларини мисраънинг охиригагина махсус деган фикрлари зиддига мисраънинг ўртасида ҳам воқиъ бўлиши мумкинлигини Салмон Соважийнинг рамал баҳрида айтилган Қасидаи маснуъи мисолида исбот қилади. Қуйида шу мисол келтирилди, аввалги мисраънинг ҳашви мақсур, сўнгги мисраънинг ҳашви махбунни маҳзуф:

Абр лутфи ту ба таъ меҳри халқи ту бадам,
Фоъилотун фаъилон фоъилотун фаъилун
Мекунад хор суман мекунад хок дирам.
Фоъилотун фаъилун фоъилотун фаъилун².

Рисолада усулларнинг такроридан ёки бир-бирининг таркибидан баҳрлар вужудга келиши ва улар ясалиши нуқтаи назаридан иккига бўлиниши кўрсатилган. Мутақориб, мутадорик, ҳазаж, ражаз, вофир комил баҳрлари усулнинг такроридан ясалиб, муттафиқ ул-аркон гуруҳига бирикитилади. Тавил, мадид, басит, мунсариҳ, музорий, муқтазаб, мужтасс, сарий, жадид, хафиф, мушокил усулнинг баъзисининг баъзиси таркибидан ҳосил бўлиб, мухталиф ул-аркон гуруҳига кирази. Баҳрларнинг бир-бирига яқинлиги ва ўхшашликлари нуқтаи назаридан арузшунослар доиралар қабул қилишган. Муттафиқ ул-аркон гуруҳига тўрт, уч солим ва бир музоҳаф доира кирази. Икки солим ва икки музоҳаф доиралар мухталиф ул-аркон гуруҳига кирази.

Мухтасарда 9 доира келтирилиб, унинг янги навълари кўрсатилади. Бобир ўзи ихтиро қилган янги доира ҳақида қуйидагини маълум қилади:

«Ҳазажи мақбуз била рамали макфуфдин яна бир доира мумкиндур. Ҳазаж мафоъилун тўрт қатла. Рамал фоъилоту тўрт қатла мисраъким доирада битилиб бу икки вазн андин ўлқулғай, будур ҳазажи мақбуз вазни:

Менингча ким қилур вафо,
Менингча ким чекар жафо?

¹ «Мухтасар», қўлёзма, в. 16, 2а.

² «Мухтасар», қўлёзма, в. 86.

Ким қилур вафо менингча,
Ким чекар жафо менингча?

Бу доиранн мужталибан мухтариъа десалар муносабати бор»¹.

Асарнинг иккинчи энг йирик боби вазн ва тақтиъ тушунчасига бағишланган. Маълумки вазн миқдор, вақт ва сўзга нисбатан ишлатилади. Вазннинг сўзга нисбатан ишлатилиши нуқтан назаридан олимлар сарфий ва арузийлар тоифасига бўлинадилар.

Сарфийлар вазн ўлчови асосига фаъала сўзини олиб мавзун билан вазннинг ҳарфлари ва ҳаракатлари ўртасида тенглик бўлиши шартлигини таъкидлайдилар. Арузийлар ўлчови асоси аксинча фаъала сўздан иборат бўлсада афоъийл тафоъийл асосида қурилиб мавзуннинг талаффузга келувчи ҳарфлари билан вазн ўртасида бирлик бўлиши шарт эмас. Масалан: жаҳон гаштам, жон кашидам — жаҳон кездим, жонга еттим². Бу мисол мафоъийлун вазнида дидир.

Тақтиъ арузийлар истилоҳида байтнинг таҳлилдир. Баъзи ҳарфлар ёзувда ифода қилинса ҳам лекин тақтиъда эътиборга олинмайди, масалан: «ойу об»даги «вов» ёзилса ҳам эътиборга олинмайди, «фоъ» вазнида ишлатилади. Аксинча, баъзан ёзувда ифода қилинмаган товушлар эътиборга олиниши мумкин. Масалан: «Санга ва манга» сўзларининг «син» ва «мим» ҳарфлари орасида баъзи маҳалда ёзувда ифода қилинмаган «алифи муталаф фаз» келади, у эътиборга олинади. Шунингдек, ا و ي ҳарфлари билан тугаган сўзлар тақтиъда соқит бўлиши ёки эътиборга олиниши мумкин.

Ўзбек тилидаги «дол» د «ти» ت «ғайн» غ «қоф» ق ва «коф» ك ҳарфлари ассимиляцияга учраши мумкин. Ўтган замон феълларининг охиридан иккинчи ҳарфи «то» бўлса, унинг олдидаги «дол» «то»га айланади, масалан: «Еттию кетти ва айттию қайтти ва тутти». Агар феъл охирининг аввалги ҳарфи касра бўлса битта «ти» ҳарфи билан битилади, масалан: «ети ва кети» (фаълун вазнида).

Фатҳанинг аломати «ҳо» ҳарфидир. Баъзан бу «ҳо» талаффузга келса ҳам тақтиъда эътиборга олинмайди, масалан: «қилса вафо» муфтаъилун, агар, эътиборга олинса мустафъилун, вазнида ишлатилади.

«Вов» ҳарфи сўзларнинг ўртасида келганда дамманинг аломатидир, масалан: «хуш ва хур» фаъ вазнида. Бу турдаги «вов», вови ишмоми замма деб аталади. Яна вови атф борки, у уч турга бўлинади. Икки навъи ҳам ёзувда ифода қилиниб, ҳам талаффузга келади, масалан: «гулу мул» — фаъулун, «гул ва мул» — фоъилун, учинчи навъи ёзувда ифода қилиниб, талаффузга келмайди ва тақтиъда соқит бўлади. Масалан: гулу мул — фаълун.

Шеърда икки сокин ҳарф ёнма-ён келса, улардан бири ҳаракатли ҳарф эътибор қилинади, масалан: «даст бидеҳ — торт қўлум — муфтаъилун. Ўзбек шеърларида учрайдиган сокинлар ҳақида Бобир қуйидагини айтади.

«Қаро зулфунг фироқида паришон рўзгорим бор,
Юзунгнунг иштиёқида не сабру не қарорим бор.

¹ «Мухтасар», қўлёзма, в. 146.

² Бобир ўзбек ва форс тилларидан шундай усталик билан фойдаланганки, келтирилган мисоллар ҳар икки тилда вазн талабларига жавоб бера олади.

Бу байтнинг ҳашвида икки сокини мутаволи тасаввур қилиб бўлмас, агар икки сокин воқиб бўлса, бириси мутаҳарикка маҳсуб бўлур ё, улким тақтиъда соқит бўлур, муътабар эмас»¹.

Ўзбек шеърида Муттафиқ ул-аркон баҳр вазнларининг солими билан солим, музоҳафи билан музоҳаф ишлатилади. Бобир арабларда солим мисраъ музоҳаф мисраъ билан ҳам қўлланиши мумкинлигини айтиб, машҳур араб шоири Башшар ибн Бурднинг қасидасидан мужтасс баҳрида ёзилган икки байтни келтиради:

Ам ҳаббатир рийҳу мин тилқои козиматин,
Ва авмазал барқу физзалмон мин азами.
Ҳамо либайнайка ин қўлта икфуфоҳамато;
Ва мо лиқалбика ин қўлта истафиқ яҳмин².

Вазнлар бобида Бобир истеъмолдаги ҳамма вазнларга форс ва туркий шеърлар билан мисол келтиради. Ҳар бир байт тўғрисида унинг муаллифи номини кўрсатади. Муаллифи кўрсатилмаган шеърлар Бобирга мансуб эканлиги асарда эслатилган: «Ҳар вазнким мустаъмал бўлғай, ё улким мухтараъ бўлғай туркий байт била иктифо қилинғай, ҳар кимнинг байтини келтурулса қойили битилғай, магар улким қойили маълум бўлмағай, қойили мазкур бўлмағай туркий байт муаллифнинг бўлғусидур». Шунинг ҳам эслатиб ўтиш керакки, асарда шундай жойлар учрайдики, баъзи шеър муаллифлари нотўғри кўрсатилган. Масалан: 121 а бетда 142 сноскага олинган шеър Хисравга нисбат берилган, ваҳоланки мазкур шеър Жомий қаламига мансуб, яна 130 а бетда 148 сноскага олинган шеър Ҳажрийга нисбат берилган, бу шеър муаллифи Бобирдир.

Мухтасарда ҳар бир баҳр устида батафсил тўхталиб, аввал бир байтнинг тақтиъи берилиб, сўнгра баҳрлар саккиз, олти ва тўрт руқнли байтлар мисолида келтирилади. Рисолада келтирилган жамъи вазнлар сони ҳақида Бобир қуйидагини айтади:

«Билгилки бу йигирма бир баҳрда беш юз ўттуз етти вазн келтурулди. Бу жумладин мустаъмал вазн — икки юз секкиз, мустаъмалу мухтараъдин матбуъ вазн — юз олтиш икки, мустаъмали матбуъ — юз тўрт, мухтараъи матбуъ — эллик секкиз»³.

Бобир баҳрлар бобининг рубоъий вазнлари қисмида, унинг ғоят рабоянда ва латофатли эканлигини таъкидлаб Абдурахмон Жомий ва Навоийнинг аҳрам ва аҳраб вазнларига ёзган рубоъийларини келтиради.

Бобирномада 1505—1506 йиллар воқеаларида Алишер Навоийнинг йигирма тўрт рубоъий вазнининг тўрт вазнида янглишганлиги таъкидлаб ўтилади⁴, лекин Бобир Мухтасар асарида бу ҳақда ҳеч гап юритмайди. Фикримизча Бобир «Мезон ул-авзон»нинг хаттот томонидан янглиш кўчирилган нусхасидан фойдаланиб, кейинчалик эса мазкур рубоъий вазнларида нуқсонлар йўқлиги аниқлангач, бу ҳақда гапиришни лозим топмаган бўлиши керак.

Бобир маснавийлар ҳақида гапириб, Хожа Хисрав Деҳлавийнинг Нўҳ сипеҳр, Ойинаи Искандарий, Абдурахмон Жомийнинг Субҳа, Ҳафт авранг, Хирадномаи Искандарий, Шайх Саъдийнинг Бўстон, Фирдавсийнинг Шаҳнома, Низомийнинг Искандарнома, Мир Алишер Навоийнинг Садди Искандарий, Абдуллоҳ Ҳотифийнинг Темурнома ва Салмон Соважийнинг Фи-

¹ «Мухтасар», қўлёзма, в. 25а.

² «Мухтасар», қўлёзма, в. 26а.

³ «Мухтасар», қўлёзма, в. 98а.

⁴ Заҳириддин Муҳаммад Бобир, Бобирнома, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1948, 233-бет.

роқнома ва бошқа кўп асарлар устида тўхтайди ва улардан ранг-баранг мисоллар келтиради.

Бобир қўшиқлар ҳақида гапириб, унинг тархоний, туркий, қўшуқ каби турларини баён қилади:

«Бу чархнинг мен кўрмаган жавру жафоси қолдиму,
Ҳам хаста кўнглум чекмаган дарду балоси қолдиму?»

Атроқ аросида бир суруд борким тархоний дерлар, бу вазни анга тақсим қилурлар, икки даврда боғланибтур: тақсим бир даврда ва аёлғуси бир даврда. Султон Ҳусайн Мирзонинг замонида яна бир суруд чиқтиким туркийга ўқ мавсум бўлди, анга доғи ушбу вазни тақсим қилурлар ул доғи икки даврда боғланибтур.

Келгил эй оромижон неча тортай интизор,
Қилди хажринг нотава, қилди шавқинг беқарор.

Бу вазн турк орасида қўшуққа мавсум. Орғуштак битарда бу вазн тақсим қилурлар»¹.

Бобир икки байтдан иборат вазнлар ҳақида гапириб, туюқ устида тўхтайди. У туюқнинг мўғул хонлари билан турк султонлари йиғилишларида кўпроқ айтилишини гапирди. Туюқ бир неча турларга бўлинади. Биринчиси ҳар уч қофияда тажнис риоя қилинади:

Лаълидин жонимга ўтлар ёқилур,
Қоши қаддимни жафодин ё қилур.
Мен вафоси ваъдасидин шодмен,
Ул вафо билмонки қилмас, ё қилур².

Яна бири қитъага ўхшаш кетиб, биринчи байтнинг аввалги мисраъсида қофия риоя қилинмай, байтларнинг қофияси ўрнида тажнис ишлатилади:

Берма дерлар ул вафосизга кўнгул,
Ким анинг кишига ортуқ ниши бор.
Мен тамаъ узмасмен ўлсам лаълидин,
Жон менинг жонимдур элнинг не-ши бор³.

Яна бирида тажнис риоя қилинмай икки қофия билан айтилади:

Бу вилоятқа муқайяд бўлмагил,
Кел Хуросон жонибиға азм қил.
Гар борур бўлсанг эрурмен ҳамраҳинг,
Вар турарсен мен борурмен жазм қил⁴.

Яна бирида тажнис риоя қилинмай уч қофия билан айтилади:

Экма қошу яхши парчамдур санга,
Рост қадду зулфи пурхамдур санга.
Чун бу янглиғдур санга хайлу хашам,
Хўблук мулки мусалламдур санга⁵.

Бобир туюқнинг янги уч навъини келтиради. Бири ҳар тўрт қофияда тажнис риоя қилиниб айтилади:

Васлдин сўз дерга йўқ ёро манга,
Ҳажр аро раҳм айла кел ёро манга.
Уқунг этти кўб ёмон ёро манга,
Марҳами лутфунг била ёро манга⁶.

¹ «Мухтасар», қўлёзма, в. 132 а.

² «Мухтасар», қўлёзма, в. 138 б.

³ «Мухтасар», қўлёзма, в. 139 а.

⁴ «Мухтасар», қўлёзма, в. 139 б.

⁵ «Мухтасар», қўлёзма, в. 139 а.

⁶ «Мухтасар», қўлёзма, в. 139 б.

Яна бири уч ерда та ж н и с р а д и ф ўрнида бўлиб, та ж н и с д а н и л г а -
риги сўзлар қофиялашади:

Меҳрким кўкка қилур оҳанг тонг,
Олида бўлса эмас беранг тонг.
Ҳолию икки лабидин бўлмағай,
Ҳинду ар келтурса шакар танг тонг¹.

Ва ниҳоят т у ю қ н и н г о х и р г и н а в ъ и та ж н и с д а н и л г а р и ҳ о ж и б
риоя қилиниб айтилади:

Не бало бийик турур давлат боғи,
Кўхи ғамни билур давлат боғи.
Ҳиммате тут, давлат истагил,
Ҳимматинг бўлса бўлур давлат боғи².

Бобир қўшиқнинг ў л а н г тури ҳақида тўхтаб, қуйидагини баён
қилади:

«Масти мудом эй кўнгул, кўзи экин,
Нутқи Масиҳо деган сўзи экин.
Қадр кечаси бекин зулфи анинг,
Не кишига кўнгул рўзе экин.

Атрок аросида бир суруд борким ў л а н г дерлар аксар тўйларда
айтурлар. Бу вазн анга махсусдур. Аввал сурудга тақсим қилурда ҳар
мисраъдин сўнг ёр-ёр лафзин келтурурлар. Султон Ҳусайн Мирзонинг
замонида чиққан туркийнинг аёлғу даврининг ўзига бу ў л а н г тартиб
берилди, хейли рабоянда ва яхши келди»³.

Алишер Навоийнинг Мезон ул-авзонида қўшиқнинг бу навъи
мунсариҳи мақбуф баҳрида келиб, чанги деб ҳам аталган. Бобир келтир-
ган мазкур мисол мунсариҳ баҳрининг макфуфвазнида ай-
тилади.

Бобирнинг Мухтасар асари йирик антологиядир. Асарда XIV—
XVI асрда яшаган 60 дан ортиқ шоир номи эслатилади ва уларнинг асар-
ларидан парчалар келтирилади. Шулар жумласига Абдуллоҳ Ҳотифий
(101 а), Абулбарака Фироқий (77 б), Анварий девона (135 б), Аҳмад
Ҳожибек (137 а), Аҳмад Маншурий (36 а), Биноий (107 а), Биҳиштий
Хисорий (135 б), Бойсунгур Мирзо (41 а), Бурд ибн Башшар (26 а),
Вали Қаландар (159 б), Ваҳид Табризий (33 б), Зухурий (165 а), Иро-
қий (61 а), Камол (Хўжандий) (81 а), Котибий (107 а), Лутфий (39 б),
Мавлоно Абдул Ҳайдар Хоразмий (114 б), Мавлоно Абдурахмон Жомий
(8 б), Мавлоно Аттор (62 а), Мавлоно Камол Исмоил (98 а), Мавлоно
Румий (138 а), Маҳвий (39 б), Мир Алишер Навоий (21 а), Мир Атоул-
ло Машҳадий (36 б), Мир Муғул (114 б), Муҳаммад Усор (114 б), Низо-
мий (83 б), Носир Бухорий (114 а), Орифий (97 б), Ориф Фаркатий
(77 б), Осафий (60 а), Парқуд Фоний (138 а), Рашид Ватвот (36 б),
Риёзий Самарқандий (27 б), Рудакий (28 а), Сайфий Бухорий (23 а),
Сайфий Едгорбек (126 а), Саъдий Шейрозий (42 б), Салмон Сова-
жий (8 а), Сойфий (126 а), Солиҳ (160 а), Соҳиб Балхий (114 а), Сул-
тон Маҳмудхон (72 а), Султон Ҳусайн Мирзо (36 а), Тирозий (57 а),
Торий (71 а), Улуғбек Мирзо (31 а), Фирдавсий (101 а), Хаёлий (39 б),
Ҳилолий (93 а), Хисрав Деҳлавий (33 б), Хожа Исмоил Бухорий (31 а),
Хожа Насир Тусий (1 б), Хожа Ақча Кандий (138 б), Хоқоний (167 а),
Шавқий (109 а), Шайх Авҳадий (170 а), Шайх Маҳмуд Хасратий (113 б),
Шоҳий (43 а), Шоҳ ибн Лаълий (126 а), Шоҳ Лаълий Бадахшон (126 а),
Шоҳ Наълий Мирзо (110 б), Шоҳруҳ (41 а), Юсуф Андижоний (126 а),
Қози Хожа Хирад Самарқандий (107 а), Ҳажрий (39 б), Ҳасан (94 а),
Ҳофиз (37 а) киради. Мазкур асар ўзбек ва бошқа туркий халқларнинг

¹ «Мухтасар», қўлёзма, в. 139 б.

² Мазкур асар, в. 139 б.

³ Мазкур асар, в. 146 б, 147 а.

шеърият назарияси тарихини ўрганишда муҳим манба ва қўлланма бўлиб хизмат қилади.

Заҳириддин Бобир, ўзбек тили фонетик нормалари ва араб, форс-тожик арузи системасининг негизи асосида Навоий Мезон ул-авзонида ишлаб чиқилган, ўзбек арузи қонун-қоидаларининг илмий назарий талабларга ҳар томонлама жавоб бера оладиган даражадаги назм низомини яратди.

Бобир ўзининг бу самарали асари билан ўзбек поэзиясида қўлланиладиган аруз баҳрларининг кўп янги вазн, зиҳф ва фаръларини аниқлади. Шунингдек у ўзбек тили ва шеъриятининг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб вазн ва тақтиъ бобларида ўзбек арузи борасида янги фикр ва мулоҳазалар билан умум аруз фанига бениҳоят катта ҳисса қўшди.

Қўлёзмани кўчиришда хаттот томонидан сўзларни тушириб қолдириш, бир сўз ўрнига бошқа сўз ёзиш, айрим жумлаларни такрорлаб ёзиш, ҳарфлар ўрнини алмаштириш каби камчиликларга йўл қўйилган. Транслитерацияда биз буларни эътиборга олиб, маълум даражада тиклашга ҳаракат қилдик. Хаттот томонидан тушириб қолдирилган сўз ёки жумлалар катта қавс ичига олинди, масалан: қўлёзманинг 1 а бетида 2 сатр юқоридан сабаби сақийл сўзлари тушиб қолган, бу сўзлар [сабаби сақийл] шаклида тикланди. Хаттот янглишиб такрорлаб кўчирган текстлар кичик қавс ичига оlinиб, китоб иловасида унга изоҳ берилди. (Масалан, қаранг: 66 бет, 16 рақамли изоҳ). Катта ҳажмда такрорланмаган жумла ва сўзлар қавс ичига оlinмади ва транслитерацияда ифода қилинмай, тўғридан тўғри изоҳ бериб кетилди. Шунингдек, транслитерация вақтида баҳр ва турли вазнларга келтирилган мисоллар текшириб берилди ва хаттот томонидан йўл қўйилган камчиликлар тузатилиб, изоҳ берилди.

Транслитерацияда араб тилидаги س س ' ҳарфлари ўзбек тилида о, ув, ий ҳарфлари билан ифода қилинди. ع ҳарфини «ъ» белгиси билан, سلم ئم з и ҳ о ф л а р и н и фарқлаш учун аввалгисини «с а л м», охиргисини «с с а л м» деб ифодаланди.

Баъзи ўқилиши қийин бўлган сўзлар транслитерацияда берилмай, /?/ белгиси билан кўрсатилди. Шунингдек, тахмин ўқилган сўзлар транслитерацияда ифода қилиниб, сўроқ белгиси билан қавс ичига олинди. Рисоланинг факсимил нашри билан бирга тўлиқ транслитерацияси ҳам берилди.

Китобда исмлар, асарлар, географик ва этник номлар кўрсаткичлари алфавит тартибида ҳозирги ўзбек графикасида, терминлар кўрсаткичи эса ҳозирги ўзбек ва араб графикасида берилди. Исмлар тўғрисидаги рақамлар китобнинг кўрсатилган бетида шу исм ҳақида маълумотлар борлигини англатади. Баъзи исмлардаги бети (а, б) кўрсатилмаган рақамлар сўз бошида қўйилган рақамларни билдиради. Асарлар номи кўрсаткичида муаллифлар қавс ичига олинди.

Шундай қилиб, Бобирнинг ўзбек арузи ҳақида ёзган Мухтасар рисоласининг топилиши ўзбек адабиётшунослигида янги, шу давргача ўрганилмаган саҳифани очиб, ўзбек адабий мероси хазинасини янада бойитди.

Бу ноёб асарнинг ўқувчиларга тақдим қилинишида филология фанлари доктори, проф. Ҳамид Сулаймон, «Фан» нашриёти директори Ю. Юсупов ва Москвадаги 5-босмахона директори О. М. Виноградова-ларнинг хизматлари катта бўлди.

Саидбек Ҳасан

MYXTACAP

БИСМИЛЛОҲИР РАҲМОНИР РАҲИМ

Билгилким, шеърнинг авзонининг мадори уч жузв биладур: сабаб, ^{1a} ватад, фосила. Сабаб икки навъдур: хафиф, сақийл. Сабаби хафиф икки ҳарфдин мураккабдур. Аввалғи мутаҳаррик, сўнгги сокин нечукким: гул ва мул, тун ва кун. [Сабаби сақийл] икки мутаҳаррик ҳарфтин мураккабдур нечукким: гала ва рама, неча ва кеча. Ҳо ҳарфи, мундоқ калимотта моқабл ҳаракатининг изҳори учундур талаффузга келмас. Ватад ҳам икки навъдур: мажмуъ ва мафруқ. Баъзи мажмуъни мақрун ҳам дебутурлар. Ватади мажмуъ уч ҳарфтин мураккабдур: икки ҳарф мутаҳаррик, учунчи сокин нечук: чаман ва саман, қаёш ва қуёш. Ватади мафруқ мураккабдур уч ҳарфтин: икки мутаҳаррик, бир сокин ораларида, нечукким: кунда ва тунда, унда ва мунда. Фосила ҳам икки навъдур: суғро ва кубро. [Фосилаи суғро] ¹⁶ тўрт ҳарфтин мураккабдур: уч ҳарфи мутаҳаррик, тўртунчи сокин нечукким: чи кунам ва фиғанам-не қилай ва йиқилай¹. Фосилаи кубро беш ҳарфтин мураккабдур: тўрт² мутаҳаррик, бешинчи сокинким: чи-кунамаш ва фиғанамаш-не қилайин ва йиқилайин. Баъзи учар эътибор қилибтурлар. Бири сабаби мутаваасситким, мураккабдур уч ҳарфдин: аввалғи мутаҳаррик, икки сўнгги сокин нечукким: ханд ва қанд-айт ва қайт³. Яна бири ватади касратким, мураккабдур тўрт ҳарфдин, икки аввалғи мутаҳаррик, икки сўнгги сокин нечукким: нишон ва ниҳон, кўтарт ва йибарт. Яна фосилаи узмоким мураккабдур олти ҳарфтин, беш ҳарфи мутаҳаррик сўнгги ҳарфи сокин нечукким: нафиганамаш ва нашиканамаш-қароламади. Хожа Насир «Меъёрул ашъор»ида келтурубтурким, фосила алоҳида рукне эмас балки, фосилаи суғро мураккабдур сабаби сақийлдин ва сабаби хафифдин ва фосилаи кубро мураккабдур сабаби сақийл ва ватади мажмуъдин ва бу ажзонинг учунчи шаққини келтурмайдур. Бас фосилаи узмо тартиб бўлғай уч сабабдин: икки сақийл, бир хафиф. Бас бунда шеър авзонининг мадори икки жузв била бўлғай: сабаб, ватад. Аруз [ий]ларнинг одати андоқтурким мавзуъда бу ажзодин мураккаб абёт ирод қилурлар. Сабаби хафифдин: ^{2a}

Гулшандек кўюнгдур юзунгдек гул,
Сунбулдек мўюнгдур сўзунгдек мул.

Токай моро дар ғам дори,
Токай бар мо ори хори.

Ёлғуз сабаби сақийлдин шеър маҳолдур. Чун шеърнинг авзонининг аросида икки сокин ёндаша келмайдур. Сабаби мутаваассит била ватади касратким, икки охирғи ҳарфлари сокиндур, бас булардин шеър бўлмағай. Яна улким булар шеърда бўлмағай, не учунким шеърнинг авзонининг охирида, ё ул еридаким охир ҳукмида бўлғай икки сокин эътибор қилибтурлар нечукким:

Туро лаъл шакаррез маро чашм гўҳарбор,
Туро ханда бувад хўй маро гирья бувад кор.

Бу байтнинг ҳашвида ва арузида шакаррез ва гўҳарбор лафзи мафъийл вазнида воқиф бўлубтурким, мақсур бўлғай. Бу икки сокини му-

таволи муътабардур. Бас бу икки жузвни учар эътибор қилмоқнинг ваҳ-
ҳи бор.

БАТАДИ МАФРУҚДИН:

26

Ба сўям ар гузар куни, зиҳи ажаб, зиҳи ажаб,
Ба рўят ар назар кунам, зиҳи тараб, зиҳи тараб.

Сенингча кимдадур сафо, сенингча кимдадур бало,
Менингча ким қилур вафо, менингча ким чекар жафо?

БАТАДИ МАФРУҚДИН:

Кимдадур сафо сенингча, кимдадур бало сенингча,
Ким қилур вафо менингча, ким чекар жафо менингча?

«МЕЪЁРУЛ АШЪОР»ДИН:

Он чи аз бутам ба рўйи ман расид,
Ҳеч офарида дар жаҳон надид.

ФОСИЛАИ СУҒРОДИН:

Ба саро бикүшо лабу хуш бисаро,
Ба суруди хушат бинавоз маро.

Мирагим борадур юрагим ёрадур,
Юрагим ёрадур мирагим борадур.

ФОСИЛАИ КУБРОДИН:

Қаро кўзум берига кел,
Ики кўзум бирига кел.

Санаман ман зи бари ман нарави,
Ва лек, [зи] ман хабаре нашинави.

ФОСИЛАИ УЗМОДИН:

Шакарак аз он ду лабаки ту бичашам агар ту йала куни,
Писараки ту . . . ? ба падар агар ту гила куни.

3а Аруз аҳли қошида шеър авзони мутаҳаррики мутаволи тўрттин ортуқ мустаъмал эмастур. Тўртунчи ҳам заҳф тариқи била тушар. Бас бу мазҳаб била шеърнинг авзонида фосилаи узмо бўлмағай. Аларким [а]ни уч эътибор қилибтурлар ва аввал мутакаллификим бу байтни айтибтур истилоҳдин вуқуфлари йўқ экандур, чун мавзун калом ҳар жузвнинг такроридин ала сабил-ил-инфиро, мустаҳсани тибоъ эмас эрди. Фусаҳо ажзони ҳар бири била таркиб қилиб рукнлар эътибор қилдилар. Бу аркон сувратта секкиздур, ҳақиқатта ўн. Арузийлар бу арконни усули афъилу тафъил, авзони мавозин дерлар: фаъулун, фъилун, мафъийлун, мустафъилун, фъилотун, фъи-ло-тун, мафъувлоту, мус-тафъи-лун, мафъи[ла]тун, мутафъилун. Ҳеч рукн беш ҳарфтин камроқ ва етти ҳарфтин кўпрак келмайдур. «Меъёрул ашъор» келтурубтурким, чун рукн ёлғуз бир жузвнинг такроридин мужаллад эмас эрди. Бу жиҳаттин рубоъий била судосийниким ёлғуз асбоб била автоддин муаллафдур [дер]лар, усулдин тутмадилар. Бас усул хумосий бўлғай, ё субоъий. Хумосий, сабаб била батаддин муаллаф бўлғусидур. Бас агар сабаби хафиф бўлса ва батади мажмуъ андин икки таълиф мумкиндур. Бири улким батади мақом бўлғай, фаъулун вазнида. Яна улким, сабаби муқаддам бўлғай фъилун

вазнида. Бу икки рукндин ҳар бири уч мутаҳаррик била икки сокиндин ³⁶ мураккабдур. Хумосийда яна олти навъ таълифким, мумкиндуру усулдин санамайдурлар. Аммо субоъий, икки сабаб била бир ватаддин муаллаф бўлгусидур, бас агар сабаблар хафиф бўлса ва ватади мажмуъ уч навъ таълиф бўлаолур, аввал улким, ватад иккала сабабқа муқаддам бўлғай, мафоъийлун вазнида. Иккинчи улким иккала сабаб ватадқа муқаддам бўлғай, мустафъилун вазнида. Учунчи улким, ватад икки сабабнинг аросида бўлғай, фоъи-ло-тун вазнида. Ва агар ватади мафруқ бўлса, уч навъ таълиф бўла олур. Аввал улким, ватади мафруқ иккала сабабқа муқаддам бўлғай, фоъи-ло-тун вазнида. Яна улким иккала сабаб ватади мафруққа муқаддам бўлғай, мафъувлоту вазнида. Учунчи улким, ватади мафруқ икки сабабнинг аросида бўлғай, мус-тафъи-лун вазнида, аввалги синф била учунчи синфнинг ажзосини мунфасил терлар. Бу олти рукндин ҳар бири тўрт мутаҳаррик била уч сокиндин мураккабдур. Агар аввалги сабаби сақийл бўлса ва ватади мажмуъдин икки навъ таълиф келибтур. Бири ^{4a} улким, ватад икки сабабқа муқаддам бўлғай мафоъилатун вазнида. Яна бири улким икки сабаб ватадқа муқаддам бўлғай мутафоъилун вазнида. Бу икки рукн ҳар бири беш мутаҳаррик била икки сокиндин мураккабдур. Субоъийда яна ўн олти таълифким, мумкин усулдин санамайдурлар.

Биғилким ҳар тағаййорким усулға кирар ани зиҳоф дерлар. Ул рукни муғаййарни музоҳафу фуруъ дерлар. Бу тағаййор ё муфрад бўлур, ё мураккаб. Муфрад улдуким, бир рукнда бир навъ тағаййордин кўпрак воқия бўл[ма]ғай. Мураккаб улдуким, бир навъдин зиёда бўлғай. Зиҳоф рукннинг мутаҳаррикани сокин қилмоқдур, ё рукндин ўксутмак, ё рукнга орттурсмоқ, аъам андинким бир ҳарф ё кўпрак ўксутулғай, ё орттурулғай. Бу зиҳофотқа алқоб қўйубтурлар. Жамият зиҳофот қирқ тўрттур: измор, асб, вақф, хабн, тайй, қабз, кафф, касф, ташъис, жазм, ғасб, салм⁵, ҳазф, ҳазаз, ссалм⁶, рафъ, жабб, қаср, қатъ, вақс, ақл, жазл, нақс, хабл, шакл, қабл, қатф, батр, жазъ, хатм, жаҳф, залал, наҳр, рабъ, қасм, жам, ақл⁷, шатр, харб, сарм, тасбиғ, изола, тарфил, харм. Измор, сабаби сақийлнинг мутаҳаррикани сокин қилмоғлиғдуким, ул мутаҳаррик рукннинг иккинчи ҳарфи бўлғай. Бу мутафоъилундадуким мутфоъилун бўлғай, мустафъилунни анинг ерига қўярлар. Муғаййар рукни музмар дерлар. Ҳар муғаййарким вазни мустаъмал бўлмаса мустаъмал вазнға нақл қил[ин]ур. Асб, сабаби сақийлнинг иккинчи мутаҳаррикани сокин қилмоғлиғдуким, рукннинг бешинчи ҳарфи бўлғай, бу мафоъилатундадуким, мафоъилунни анинг ерига қўярлар, ул муғаййар рукни маъсуб дерлар. Вақф, ватади мафруқнинг иккинчи мутаҳаррикани сокин қилмоғлиқдуким, рукннинг еттинчи ҳарфини⁸ бўлғай. Бу мафъувлотудадуким, мафъувлон анинг ўрнида қўярлар, мун мавқуф дерлар. Хабн, сабаби хафифнинг сокинни ҳазф қилмоғлиқдуким, рукннинг иккинчи ҳарфи бўлғай нечукким, фоъилун-фаъилун, фоъилотун-фаъилотун бўлур, мустафъилун-мутафъилун, мафъувлоту-мафъувлоту⁹ бўлурким, мафоъилунға нақл қилурлар, муғаййар рукни махбун дерлар. Тайй, сабаби хафифнинг сокинни ҳазф қилмоғлиғдуким, ^{5a} рукннинг тўртунчи ҳарфи бўлғай, нечукким, мустафъилун-мустаъилун, мафъувлоту-мафъувлоту¹⁰ бўлур, муфтаъилун била фоъилотуға нақл қилурлар, муғаййар рукни матвий дерлар. Қабз, сабаби хафифнинг сокинни ҳазф қилмоғлиғдуким, рукннинг бешинчи ҳарфи бўлғай, нечукким, фаъувлун-фаъувлу, мафоъийлун-мафоъилун бўлур, ани мақбуз дерлар. Кафф, сабаби хафифнинг еттинчи сокинни ҳазф қилмоғлиғдуким, фоъилотун-фоъилоту бўлур, муғаййар рукни макфуф дерлар. Касф, мафъувлотунинг тосининг исқотидур мафъувло қолур, мафъувлунни анинг ерида қўярлар, муғаййар рукни максуф дерлар. Ташъис, ватади мажмуъдин бир мутаҳаррик ҳарфини ҳазф қилмоғлиғдуким нечукким, фоъилотун-фоъотун ё, фолотун бўлғай, мафъувлунға бадал қилурлар. Мун мушаъас дерлар. Жазм, ватади

- мажмуънинг аввалги мутаҳаррикин исқот қилмоғлиғдур. Вуқуъи мафобий-
лунда бўлса [фобийлун қолур] мафъувлунни анинг ерига қўярлар, ажзам
56 дерлар. Ғасб, агар мафобилатунда жазм воқиъ бўлса [фобилатун қолур]
муфтаъилунни анинг ерига қўярлар, муғаййар рукни ағсаб¹¹ дерлар. Салм,
агар фаъувлунда жазм воқиъ бўлса [увлун қолур], фаълунни ўрнига қўяр-
лар, муғаййарни аслам дерлар. Ҳазф, сабаби хафифнинг исқотидур рукн-
нинг охириди, нечукким, фаъувлун, мафобийлун, фобилотунни ҳазф қилиб
[фаъув, мафобий, фобило қолур], фаъл фаъувлун фобилунни буларнинг ер-
ларига қўярлар, муғаййар рукни маҳзуф дерлар. Ҳазаз, ватади мажмуъ-
нинг исқотидур рукнинг охириди, нечукким, фобилун-фаъ бўлур, мута-
фобилун, мустафилун-фаълун, фаълун бўлур, аввалғисининг айни мута-
ҳаррик, сўнгғисининг айни сокин. Муғаййарни¹² рукни аҳзаз дерлар.
Ссалм, ватади мафруқнинг исқотидур рукнинг охириди, нечукким,
мафъувлотуни ссалм қилиб фаълунга нақл қилурлар, муғаййарни асслам
дерлар. Рафъ, аввалги сабабнинг исқотидур рук аввалидинким, анинг ав-
валида икки сабаби хафиф бўлғай нечукким, мустафилун-тафилун,
мафъувлоту-увлоту булар фобилун била мафъувлуга нақл қилурлар, муғай-
йарни марфуъ дерлар. Жабб, икки сабабнинг исқотидур рукнинг охириди
6a нечукким, мафобийлун-мафоб қолур, фаъл анинг ўрнига қўярлар муғаййарни
мажбуб дерлар. Қаср, сабаби хафифнинг сокинни исқот қилиб мутаҳарри-
кин сокин қилмоғлиқдур нечукким, фаъувлун-фаъувл, мафобийлун-мафобийл
бўлур, фобилотун-фобилот бўлур, фобилонни анинг ерига қўяр-
лар, муғаййарни мақсур дерлар. Қатъ, ватади мужмуънинг сокин-
нинг исқоти ва иккинчи мутаҳаррикиннинг исконидур нечукким, му-
стафилун-мустафил, мутафобилун-мутафобил, фобилун-фобил бўлур,
мафъувлун, фаълотун, фаълун бўлурнинг ерларига қўярлар муғаййар-
ни мақтуъ дерлар. Вақс, измор ва хабннинг ижмоъидур нечукким, мута-
фобилун-мафобилун бўлур, ани мавқус дерлар. Ақл, асб била қабзнинг
ижмоъидур нечукким, мафобилотун-мафобъатун бўлур, мафобилунни анинг
ерида қўярлар, муғаййарни маъкул дерлар. Жазл, измор ва тайиннинг иж-
моъидур нечукким, мутафобилун-мутфаълун¹³ бўлур муфтаъилунга нақл
қилурлар, муғаййарни мажзул дерлар. Нақс, асб била каффнинг ижмоъидур
6b мафобилатун-мафобъалту бўлур, мафобийлни анинг ерида қўярлар, муғай-
йарни манқус дерлар. Хабл, хабн ва тайиннинг ижмоъидур, мафобилатун-
мафобил бўлур, фаъувлунни анинг ерида қўярлар, муғаййар рукни [мах-
бул] дерлар. Батр, ҳазф била қатънинг ижмоъидур, нечукким, фаъувлун-
фаъ бўлур ва фобилотун-фобил бўлур, фаълунни фобилнинг ерига қўярлар,
муғаййарни абтар дерлар. Жазъ, мафъувлотунинг икки сабабининг исқоти-
дур ва тосининг искони лоту қолур, фобъ анинг ерига қўярлар, муғаййарни
мажзуъ дерлар. Ҳатм, ҳазф била қаср [нинг ижмоъидур], (мустафилун-
мутаълун, мафъувлоту-маъволоту бўлур, фаъ[ув]лун била фобилотуни бў-
лурнинг ерларида қўярлар, ани махбул дерлар¹⁴ Шакл, хабн била кафф-
нинг ижмоъидур, мустафилун-мафобилу, фобилотун-фаълоту бўлур муғай-
йар рук[ни] машкул дерлар. Кабл, хабн била қатънинг ижмоъидур мус-
тафилун-мутфаил бўлур мафъулунни анинг [ерида] қўярдурлар, муғаййар
рукни макбул дерлар. Қатф, асб била ҳазфнинг ижмоъидур, мафобилатун-
мафобил бўлур, фаъувлунни [а]нинг ерида қўярлар, муғаййар рукни мақтуф
дерлар. Батр, ҳазф била қатънинг¹⁵ ижмоъидур, нечукким, фаъувлун-фаъ
бўлур ва фобилотун-фобил бўлур, фаълунни фобилнинг ерига қўярлар
7a муғаййарни абтар дерлар. Жазъ, мафъувлотунинг икки сабабининг исқо-
тидур ва тоси искони лот қолур, фобъ анинг ерига қўярлар, муғаййарни
мажзуъ дерлар. Ҳатм, ҳазф била қасрнинг ижмоъидур¹⁶ мафобийлун-
мафобъ бўлур фаъувл анинг ерида қўярлар муғаййарни аҳтам дерлар.
Жаҳф, фобилотунни хабн қилурлар, андин сўнгра сабаби сақийл била са-
баби хафифни анинг аввалидин солурлар, тан қолур, фаъ анинг ерида

қўярлар, ани мажҳуф дерлар. Залал, жазм била ҳатм ижтимоидур ма-
 фойийлун-фоъ бўлур, мун азалл дерлар. [Наҳр], жазъ ва касфнинг
 ижмоидур мафъувлотуда ло қолур, фаъ анинг ерида қўярлар, мун ман-
 ҳур дерлар. Рабъ, хабн била батрнинг ижмоидур фойилотун-фаъул бў-
 лур, мун марбуъ дерлар. Қасм, асб била хармнинг ижмоидур мафойила-
 тун-[фойилтун] бўлур, мафъувлуни анинг ерига қўярлар, муғаййар рук-
 ни ақсам дерлар. Жамм, ақл била хармнинг ижмоидур нечукким мафойила-
 тун-фойилун бўлур, мун ажамм дерлар. Ақс, нақс била хармнинг ижмои-
 дур, нечукким мафойилотун-фойалту бўлур, мафъувлуни анинг ерига қўяр-
 лар, муғаййар рукни аъқас дерлар. Шатр, қабз била хармнинг ижмои-
 дур, мафойийлун-фойилун бўлур, мун аштар дерлар. Харб, кафф била
 хармнинг ижмоидур мафойийлун-фойийл бўлур, мафъувл анинг ерига
 қўярлар, бу муғаййарни ахраб дерлар. Сарм, салм била қабзнинг ижмои-
 дур фаъувлун-ъувл бўлур, фаъл анинг ерига қўярлар, мун асрам дерлар.
 Тасбиғ, бир сокин ҳарф рукнинг охир сабабиға зиёда қилмоғлиғдур, не-
 чукким, фаъувлун-фаъувлон, мафойийлун-мафойийлон бўлур, фойилотун-
 фойилотон бўлур, фойилийюн анинг ерига қўярлар, мун мусаббағ дерлар.
 Изола, бир сокин ҳарф ватади мажмуъға зиёда қилмоғлиғдур нечукким,
 фойилун-фойилон, мустафйилун-мустафйилон, мутафойилун-мутафойилон
 бўлур, мун музолл дерлар. Тарфил, бир сабаби хафифни ватади мажмуъ-
 ға зиёда қилмоғлиғдур, нечукким, мустафйилун-мустафйилотун, мутафо-
 йилун-мутафойилотун бўлур. Мун мураффал дерлар. Харм, байтнинг ав-
 валиға бир нима зиёда қилмоғлиғдур. Бу зойид бир ҳарф бўлур ё, икки
 ҳарф, кўпрак ҳам топибтурлар. Ҳуруфи мускилал маъно, вови атф ва ҳали
 истифҳомийдек тақтиъда муғаййар эмастур. Бу тағаййюрнинг аркону ажзо
 била ҳеч таъаллуқи йўқтур, араб ашъорининг азоҳифидур ажамда мустаъ-
 мал эмас. Бу мазкур бўлгон зиҳфоттин баъзи муфраддур, ул бўлурдур:
 измор, асб, вақф, хабн, тайй, қабз, кафф, касф, ташъис, харм, салм, ҳазф,
 ҳазаз, ссалм, рафъ, жабб, қаср, қатъ, тасниъ, изола, тарфил. Баъзи мурак-
 кабдур ул бўлардур: вақс, ақл, жазл, нақс, хабл, шакл, кабл, қатф, батр,
 жазъ, ҳатм, жаҳф, залал, наҳр, рабъ, қасм, жамм, ақс, шатр, харб, сарм.
 Баъзи махсустур байтнинг аввалиға ул жазм била хармдур, ҳар қачонким
 харм тағаййори ғайри аввалда бўлса таҳниқ лақаб қўюбтурлар муғаййар
 рукни муҳаннақ дебтурлар. Баъзини мисраънинг охириға махсустур деб-
 турлар ул булардур: вақф, ташъис, қаср, қатъ, касф, ҳазф, ҳазаз, салм,
 тасниъ, изола, тарфил. Арузийлар бу мазкур бўлгон зиҳфотниким, мис-
 раънинг охириға махсустур дебтурлар. Мисраънинг ўртасида ҳам воқиъ бў-
 лубтур нечукким, Салмон Соважийнинг «Қасидаи маснуъ»ида рамал баҳ-
 рида бу байт воқиъ бўлубтур:

Абр лутфи ту ба табъ меҳри халқи ту бадам,
 Мекунад хор суман мекунад хок дирам.

ТАҚТИЪ

Аб-р-лут-фи ту-ба-табъ меҳ-ри-хал-қи ту-бг-дам
 Фо-ъи-ло-тун фа-ъи-лон фо-ъи-ло-тун фа-ъи-лун

Ме-ку-над-ҳо р-су-ман ме-ку-над-ҳо к-ди-рам
 Фо-ъи-ло-тун фа-ъи-лун фо-ъи-ло-тун фа-ъи-лун

Аввалги мисраънинг ҳашви махбуни мақсурдур, сўнгги мисраънинг ҳашви
 махбуни маҳзуф. [Яна] ўшал қасидада мунсариҳ баҳрида бу байт [воқиъ
 бўлубтур].

Ройи ту ёр[е] савоб доди ту маҳзвидод,
 Фатҳи ту ҳатфи ҳасуд зайфи ту файзи мурод.

ТАҚТИЪ

Ро-йи-ту-ё ре-са-воб до-ди-ту-мах з-ви-дод
Муф-та-ъи-лун фо-ъи-лон муф-та-ъи-лун фо-ъи-лон

Фат-ҳи-ту-ҳат фи-ҳа-суд зий-фи-ту-фай зи-му-род
Муф-та-ъи-лун фо-ъи-лон муф-та-ъи-лун фо-ъи-лон

Мисраъларнинг ҳашви[да] матвийи мавқуф воқиъ бўлубтур Мавлоно Абдураҳмон Жомийнинг бу абётининг ҳашви[да] мусаббағ воқиъ бўлубтур ҳазаж баҳрида.

Шуд насх хати ёқут акнун ҳама зи гиёбон,
Таълим хат аз лаълат гиранд ба мактабҳо.

ТАҚТИЪ

Шуд-нас-х ха-ти-ё-қут ак-нун-ҳа ма-зи-ғиё-бон
Маф-ъув-лу ма-фо-ъий-лон маф-ъув-лу ма-фо-ъий-лон

9a

Таъ-лим ха-таз-лаъ-лат ги-ранд ба-мак-таб-ҳо
Маф-ъувл ма-фо-ъий-лун маф-ъувл ма-фо-ъий-лун

МУЗОРИЪ БАҲРИДА:

Зоҳид ба ганжи меҳроб оварад рўйи тоъат,
Ошиқ гирифта қибла он тоқи абрўвонро.

ТАҚТИЪ

Зо-ҳид-ба ган-жи-меҳ-роб о-вар-ад рў-йи-то-ъат
Маф-ъув-лу фо-ъи-лий-йон маф-ъув-лун фо-ъи-ло-тун

О-шиқ-ги риф-та-қиб-ла он-то-қи аб-рў-вон-ро
Маф-ъув-лу фо-ъи-ло-тун маф-ъув-лу фо-ъи-ло-тун

Дар даври лаълаш манъ аз шаробам,
Эй хожя, дур аст аз лутфи машраб.

ТАҚТИЪ

Дар-дав ри-лаъ-лаш ман-ъаз ша-ро-бам
Фаъ-лун фа-ъув-лун фаъ-лун фаъ-ув-лун

Эй-хо жа-дур-аст аз-лут фи-маш-раб
Фаъ-лун фа-ъув-лун фаъ-лун фаъ-ув-лун

96 Бас бу зиҳфотни мисраънинг охирига махсустур деса бўлмағай. Агар мисраънинг охирига махсус тутулмаса кўп вазн бир-бириси била мушта-биҳ бўлғусидур, зиҳфотиким асомийси машҳурдур булардур, яна баъзи азоҳиф бордурки оти йўқтурким, яна баъзинингким оти машҳур эмастур аларнинг зикридин ортуқси фойида кўрмадук, ушбу бўлгонлар била ихти-сор қилдуқ. Бу зиҳфлар усулга кириб фуруъ андин не навъ муншаъаб бўлури ижмол била мазкур бўлди. Ҳар рукннинг зиҳфи нечадур ва неча фуруъ андин ҳосил бўлур? Тафсил била баён қилалинг. Фаъувлуннинг зиҳфоти еттидур: қабз, салм, ҳазф, қаср, батр, сарм, тасниъ. Фуруъи етти-дур: фаъувлу (мақбуз), фаълун (аслам), фаъл (маҳзуф), фаъул (мақ-сур), фаъ (абтар), фаълу (асрам), фаъувлон (мусаббағ). Фовилуннинг зиҳфоти тўртдур: хаби, қатъ, ҳазаз, изола. Фуруъи олтидур: фаълун

(махбун), фаълун (мақтуъ), фаъ (ахазз), фоѝилон (музолл), фаъул (мах-
 бунн мақтуъ), фаѝилон (махбуни музолл). [Мафоѝийлун]нинг зиѝофоти
 ѝнбирдур: қабз, кафф, харм, ҳазф, жабб, қаср, ҳатм, залал, шатр, харб тас-
 ниъ. Фуруѝи ѝн иккидур: мафоѝилун (мақбуз), мафоѝийлу (макфуф),
 мафъувлун (ахрам), фаъувлун (маҳзуф), фаъул (мажбуб), мафоѝийл
 (мақсур), фаъул (аҳтам), фоъ (азалл), фоѝилун (аштар), мафъувлу (ах-
 раб), фаъ (ахрами мажбуб), мафоѝийлон (мусаббағ). Мустафѝилуннинг
 зиѝофоти ѝн бирдур: хабн, тайй, кафф, ҳазаз, рафъ, қатъ, хабл, шакл, кабл,
 изола, тарфил. Фуруѝи ѝн секкиздур: мафоѝилун [махбун], муфтаѝилун
 (матвий), фаълун (ахазз), фоѝилун (марфуъ), мафъувлун (мақтуъ),
 фаѝилатун (махбул), мустафѝилу (макфуф), мафоѝилу (машкул), фаъув-
 лун (макбул), мустафѝилон (музолл), мустафѝилотун (мураффал), фаѝил
 (махбуни ахазз), мафоѝилон (махбуни музолл), мафоѝилотун (махбуни
 мураффал), муфтаѝилон (матвийи музолл), муфтаѝилотун (матвийи му-
 раффал), фоѝилон (марфуѝи музолл), фоѝилотун (марфуѝи мураффал).
 Фоѝилотуннинг зиѝофоти ѝндур: хабн, кафф, ташъис, ҳазф, қаср, шакл,
 батр, жаҳф, рабъ, тасниъ. Фуруѝи ѝн бешдур: фаѝилотун (махбун), фоѝи-
 лоту (макфуф), мафъувлун (мушаъяс), фоѝилун (маҳзуф), фоѝилон (мақ-
 сур), фаѝилоту (машкул), фаълун (абтар), фаъ (мажҳуф), фаѝил (марбуъ),
 фоѝилийон (мусаббағ), фаѝилун (махбуни маҳзуф), фаѝилон (махбуни
 мақсур), фаѝилийон (махбуни мусаббағ), фаълон (абтари мусаббағ), фоъ
 (мажҳуфи мусаббағ). Мафъувлотуннинг зиѝофоти тўққуздор: хабн, тайй,
 вақф, касф, ссалм, рафъ, хабл, жазъ, наҳр. Фуруѝи ѝн бешдур: мафоѝийлу
 (махбун), фоѝилоту (матвий), мафъувлон (мавқуф), мафъувлун (максуф),
 фаълун (асслам), мафъувлу (марфуъ), фаѝилоту (махбул), фоъ (мажзуъ),
 фаъ (манҳур), фаъувлон (махбуни мавқуф), фаъувлун (махбуни максуф),
 фоѝилон (матвийи мавқуф), фоѝилун (матвийи макфуф), фаѝилон (махбули
 мавқуф), фаѝилун ([матвийи] махбуни максуф). Мафоѝилатуннинг зиѝофоти
 секкиздур: асб, ғасб, ақл, нақс, қатф, қасм, жамм, ақс, фуруѝи ҳам секкиз-
 дур: мафоѝийлун (маъсуб), муфтаѝилун (ағсаб), мафоѝилун (маъқул), ма-
 фоѝийлу [манқус], фаъувлун (мақтуф), мафъувлун (ақсам), фоѝилун
 (ажамм), мафъувлу (аъқас). Мутафоѝилуннинг зиѝофоти еттидур: измор,
 ҳазаз, қатъ, вақс, жазл, изола, тарфил. Фуруѝи ѝн бешдур: мустафѝилун
 (музмар), фуѝулун¹⁷ (ахазз), фаѝилотун (мақтуъ), мафоѝилун (мавқус),
 муфтаѝилун (мажзул), мутафоѝилон (музолл), мутафоѝилотун (мураф-
 фал), фаълун (музмари ахазз), мафъувлун (музмари мақтуъ), мустафѝилон
 (музмари музолл), мустафѝилотун (музмари мураффал), мафоѝилон (мав-
 қуси музолл), мафоѝилотун (мавқуфи мураффал), муфтаѝилон (мажзули
 музолл), муфтаѝилотун (мажзули мураффал). Жамиъ фуруѝи тўқсон олти-
 дур, авзони қирқ, ул будур: фаъ, фоъ, фаълу, фаѝил, фаълон, фаѝилун,
 фаъул, фаъувл, фаъувлу, фаъувлун, фоѝилун, фаѝилон, фаълон, фаѝилоту,
 мафъувлу, мафъувлун, мафоѝилу, мафоѝилун, мафоѝийл, мафоѝийлу,
 муфтаѝилун, фаѝилотун, фаѝилатун, фоѝилон, фоѝилоту, мустафѝилу, ма-
 фоѝийлун, мустафѝилун, фоѝилотун, мафоѝилон, муфтаѝилон, мафъувлон,
 мафоѝийлон, мустафѝилон, фоѝилийон, фаѝилийон, мутафоѝилон, муф-
 таѝилон, мафоѝилотун, мустафѝилотун, мутафоѝилотун. Секкиз вазн усу-
 лидин беши мунда дохилдур ул: фаъувлун, фоѝилун, мафоѝийлун мустафѝ-
 илун, фоѝилотундур. Уч вазн хориждур ул мафъувлоту, мафоѝилатун,
 мутафоѝилундур. Бас жамиъ усулу фуруѝнинг вазни қирқ уч бўлғай. Бил-
 мак керакким, ажзонинг таълифидин аркон қўяр ва арконнинг такроридин
 вазн мисраѝи ҳосил бўлур. Бу шарт билаким, бу такрор муътадил бўлғай.
 На дароз мумилл ва на кўтоҳ мумилл. Ва такрорнинг камроқ адади икки-
 дур, ва кўпраки тўрт ва мисраѝ мукаррар бўлса байт бўлур. Бас байте
 тўрт рукндин, ё олти рукндин, ё секкиз рукндин бўлғай, магар баъзи мав-
 зуъдаким мазкур бўлғусидур. Ва байттин ғазал ҳосил бўлур, ё қитъа, ё ру-

10a

106

11a

боъий, ё қасида, ё ғайри ул. Арузийлар аввалғи мисраънинг аввал рукни-ни садр дерлар ва охир рукнини аруз, иккинчи мисраънинг аввал рукнини ибтидо, охир рукнини зарб. Аркониким садр била арузнинг ва ибтидо била зарбнинг аросида бўлғай, ҳашв дерлар, нечукким дебтурлар: садраст ва арузу ибтидо он гаҳ зарб ва он чиз, ки дар миёна офтад ҳашв аст. Чун байтнинг мисраъларининг аввал ва охир рукнларини садру арузу ибтидо ва зарб дерлар, буларнинг орасидағи рукни ҳашв. Бас абётиким маштур бўлғай анинг ҳашви бўлмамиш бўлғай. Яна неча лақабтурким билмак керак ҳар арузу зарбким нуқсон тағайюридин холи бўлғай, саҳиҳ дерлар. Ҳар

- 116 арузу зарбким тасниъу изола ва тарфилдин ҳеч нима анга зиёда қилма-миш бўлғайлар, муғаййарий дерлар. Байтнинг аркониди агар [зи]ҳофе воқеъ бўлмаса солим дерлар. Ул байтким, ҳар мисраъидин бир рукн андоқким асл доирададур кам қилмиш бўлғайлар, нечукким, баҳрик асл доирада мусаммандур, мусаддас бўлғай, мажзу дерлар. Ул байтким аркони аслий-сидин нисф кам қилмиш бўлғайлар, маштур дерлар.

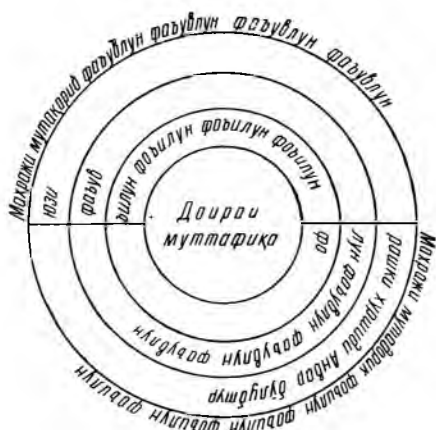
Билгилким усулнинг такроридин, ё баъзининг баъзи била таркибидин баҳр ҳосил бўлур. Бу баҳрларким мустаъмал ва машҳурдур, ўн тўққуздор:

1. Мутақориб, 2. Мутадорик, 3. Ҳазаж, 4. Ражаз, 5. Рамал, 6. Вофир, 7. Комил, 8. Тавил. 9. Мадид, 10. Басит, 11. Мунсариҳ, 12. Музорий, 13. Муқтазаб, 14. Мужтасс, 15. Сарий, 16. Жадид, 17. Қариб, 18. Хафиф, 19. Мушоқил. Яна икки баҳрким Арид била Амиқдур, тавил доирасидин ҳосил бўлур, ул ғайри машҳурдур. Бу баҳрлар била жамиъ бухур йигирма бир бўлғай. Усулнинг такроридин ё, бир-бири била таркибидин, яна бу му-

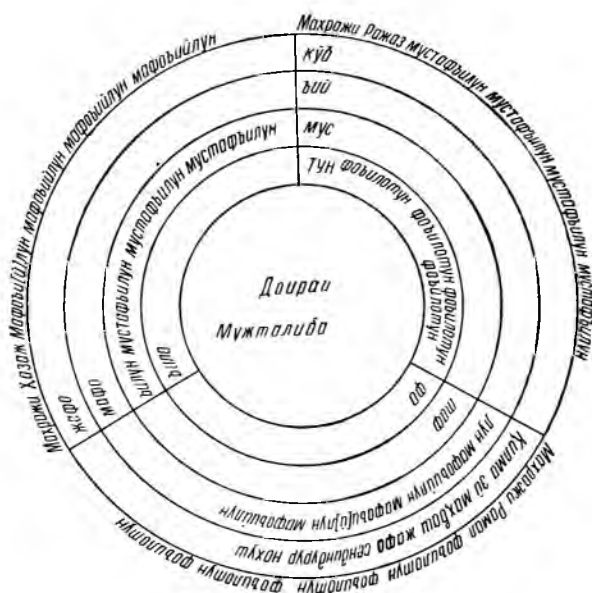
- 12a каррар била мураккабнинг ҳар қайсисининг мусаддасул аркон ва мусамма-нул аркони бўлуридин, кўп бухур вазни мумкин ва мутасаввардур. Арузийлар ул авзонни бухурдин санамайдурлар. Бу баҳрлардин мутақориб, мутадорик, ҳазаж, ражаз, рамал, вофир, комил усулнинг такроридин ҳо-сил бўлур. Бу баҳрларни муттафиқул аркон дерлар. Булардан вофир ва ко-мил мусаддасул аркон келибтур, ўзгалари мусамманул аркон. Бу иккини ажам шуъароси такаллуф била мусамман қилибтурлар, ҳушоянда келибтур. Тавил, мадид, басит, мунсариҳ, музорий, муқтазаб, мужтасс, сарий, жадид, қариб, хафиф, мушоқил усулнинг баъзисининг баъзи била таркибидин ҳосил бўлур. Буларни мухталифул аркон дерлар булар-дин тавил, мадид, басит, мунсариҳ, музорий, муқтазаб, мужтасс, мусамма-нул аркон келибтур. Сарий, жадид, қариб, хафиф, мушоқил, мусаддасул аркон келибтур. Араб қошида бу тўрт баҳрким, мутақорибу тавил ва мади-ду басит бўлғай, мусамманул аркон келибтур. Бу тўрт баҳрдин ўзга жамиъ бухурким улар қошида муътабар ва машҳурдур, мусаддасул аркон келибтур.

- 126 Арузийлар муттафиқул аркон бухурига тўрт доира расм қилибтурлар: учи солим, бири музоҳаф. Бири мутақориб била мутадорик доирасидурким, мут-тафиқа дерлар. Бу икки баҳрнинг биноси бирор хумосий рукн биладурким такрор топар. Бу хумосий рукн муаллафдур икки жузвдин: бир ватади мажмуъ, бир сабаби хафиф. Арузийлар бухурнинг тафкики учун доира расм қилурлар. Ул доиранинг гардида вазн, вазн баҳриким ўзга бухур ан-дин факк била ҳосил бўлур. Сатрлар ул вазннинг рукнларининг ҳар қайси жузвидин қайси баҳр ҳосил бўлурини кўрсатурлар. Бу тариқни факк ва тафкики бухур дерлар. Масалан чун мутақориб баҳридин мисрае ҳар доирада битилибким, охири аввалға муттасил бўлғай. Агар ибтидо ватад-тин бўлса бу вазн бўлур фаъулун тўрт қатлаким мутақориб баҳридур. Агар ибтидо сабабтин бўлса бу вазн бўлур фоъилун тўрт қатлаким мута-дорик баҳрид[у]р. Ул мисраъким, доирада битилиб ҳар икки баҳр андин ўқулғай, будур мутақориб вазни: юзи рашки хуршиди анвар бўлубтур. Му-

- 13a тадорик вазни: рашки хуршиди анвар бўлубтур юзи.

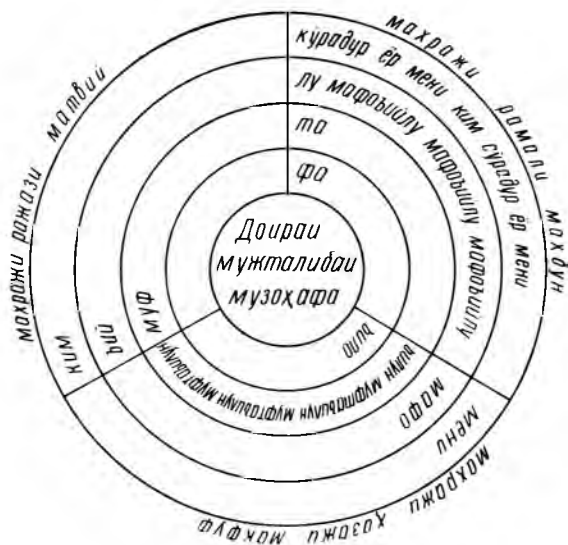

Яна ҳазажу ражаз ва рамал доирасидурким, мужталиба дерлар. Бу уч баҳрнинг биноси бирор субоъий руки биладурким, такрор топар. Бу субоъий руклар муаллафдур уч жузвдин: бир ватади мажмуъ, икки сабаби хафиф. Агар ибтидо ватадтин бўлса, бу вазн бўлур мафоъийлун тўрт қатлаким ҳазаж баҳридур. Ва агар аввалғи сабабтин бўлса, бу вазн бўлур мустафъилун тўрт қатлаким, ражаз баҳридур. Ва агар ибтидо иккинчи сабабтин бўлса бу вазн бўлур фоъилотун тўрт қатлаким, рамал баҳридур. Мисраъиким доирада битилиб, ҳар уч баҳр андин ўқулғай, булур ҳазаж вазни: кўп қилма эй маҳваш жафо, сендиндурур нохуш жафо. Рамал вазни: қилма эй маҳваш жафо, сендиндурур нохуш жафо [кўп]. 136

Баъзи бу уч баҳрнинг музоҳафига ҳам бир доира қўюбтурлар, ҳазажи макфуф, ражази матвий, рамали махбун бўлғай. Ҳазаж мафоъийлу тўрт қатла. Ражаз муфтафилун тўрт қатла. Рамал фаъилотун тўрт қатла, бу доирани мужталибаи музоҳафа дебтурлар, мисраъиким доирада битилиб 14a

ҳар уч вазн андин ўқулғай, бўлур ¹⁸ :азажи макфуф вазни: мениким кўрадур ёр, мениким сўрадур ёр. Ражази матвий: ким кўрадур ёр мени, ким сўрадур ёр мени. Рамали махбун вазни: кўрадур ёр мениким, сўрадур ёр мениким.

146 Ҳазажи мақбуз била рамали макфуфдин яна бир доира мумкиндур. Ҳазаж мафъилун тўрт қатла. Рамал фойлоту тўрт қатла, мисраъким доирада битилиб, бу икки вазн андин ўқулғай, будур ҳазажи мақбуз вазни: менингча ким қилур вафо, менингча ким чекар жафо. Рамали макфуф вазни: ким қилур вафо менингча, ким чекар жафо менингча. Бу доирани мужталибаи мухтариъа десалар муносабати бор.

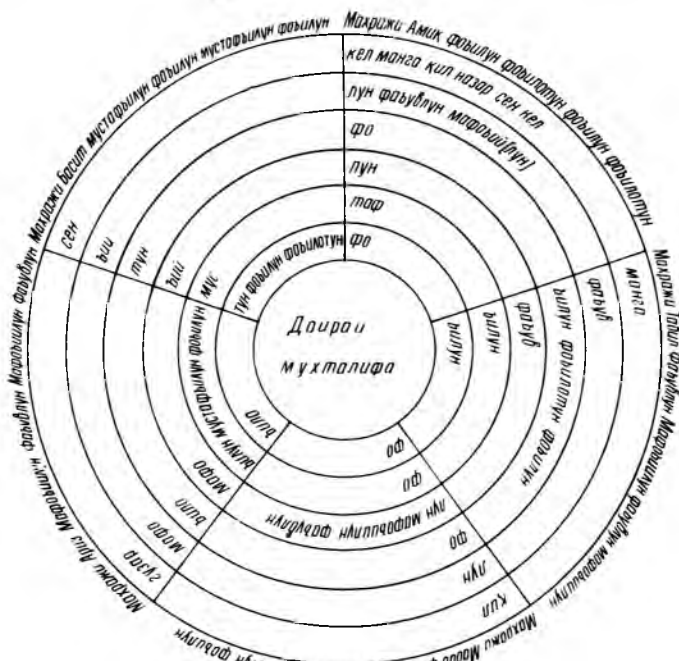
Яна бир вофиру комил доирасидурким, муъталифа дерлар, бу икки баҳрнинг биноси дағи бирор субоъий рукн биладурким тақрор топар. Бу субоъий рукнлар муаллафдур, уч жузвдин: бир ватади мажмуъ, икки сабаб: бир сақийл, бир хафиф. Агар ибтидо ватадтин бўлса бу вазн бўлур мафъилатун уч қатлаким вофир баҳридур. Ва агар ибтидо сабаби сақийлдин бўлса, бу вазн бўлур мутафъилун уч қатлаким, комил баҳридур. Ва агар ибтидо [саба]би хафифтин бўлса, бу вазн бўлур фойлотун. Бу вазнда баҳре келмайдур дейилиб эрдиким, ажам шуъароси бу икки баҳрни тақаллуф била мусамманул аркон қилибтурлар. Бу мисраъким доирада битилиб ҳар икки баҳр андин ўқулур. Агар биринчи била битган алфозни эътибор қилмасалар мусаддасул аркон бўлур. Вагар яна мусамманул аркон вофир вазни: манга санамо жафо қиласен, вафо қилакўр тараҳҳум этиб. Комил вазни: санамо жафо қиласен, вафо қилакўр, тараҳҳум этиб манга.

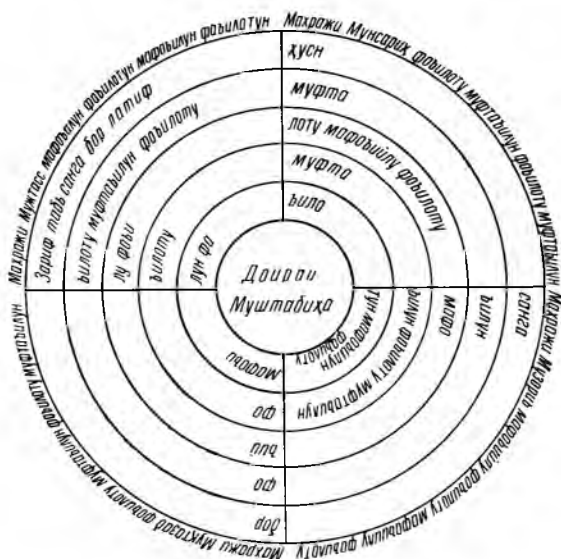

Мухталифул аркон бухуриға доғи
тўрт доира расм қилибтурлар: икки
солим, икки музоҳаф. Бири тавилу ма-
дид ва басит доирасидурким, мухта-
лифа дерлар. Бу баҳрларнинг биноси
хумосий рукн била, субоъий рукннинг
таркибидиндур. Бу хумосий рукн била
субоъий рукн беш жузвин муа-
лафдур: бир ватади мажмуъ, яна саба-
би хафиф, яна бир ватади мажмуъ,
андин сўнг икки сабаби хафиф, бу
вазн бўлур: фаъулун мафъвийлун
икки қатлаким, тавил баҳридур. Агар
ибтидо сабабтин бўлсаким, иккинчи
жузвдур, бу вазн бўлур икки қатлаким
мадид баҳридур. Агар ибтидо учунчи
жузвин бўлсаким иккинчи ватаддур.

бу вазн бўлур: мафoъийлун фаъулун икки қатла. Бу вазнда тозий шеър топмайдулар. Бу баҳрни ажам шуъароси пайдо қилиб мақлуби тавил дептурлар, ариз ҳам дерлар. Агар ибтидо тўртунчи жузвдин бўлсаким, иккинчи сабаби хафифдур, бу вазн бўлур: мустафъилун фoъилун икки қатлаким басит баҳридур. Агар ибтидо бешинчи жузвдин бўлсаким учунчи сабаби хафифдур, бу вазн бўлур [фoъилотун фаъулун] икки қатла. Бу вазнда ҳам тозий шеър топилмайду, баъзи бу баҳрни амиқ дебтурлар, мисраъиким доирада битилиб, бу баҳр андин ўқулғай, будур тавил вазни: манга қил гузар сен кел, манга қил назар сен кел. Мадид вазни: қил гузар сен кел манга, қил назар сен кел манга. Ариз вазни: гузар сен кел манга [қил], назар сен кел манга қил. Басит вазни: сен кел манга қил назар, сен кел манга қил гузар. Алиқ вазни: кел манга қил назар сен, кел манга қил гузар сен.

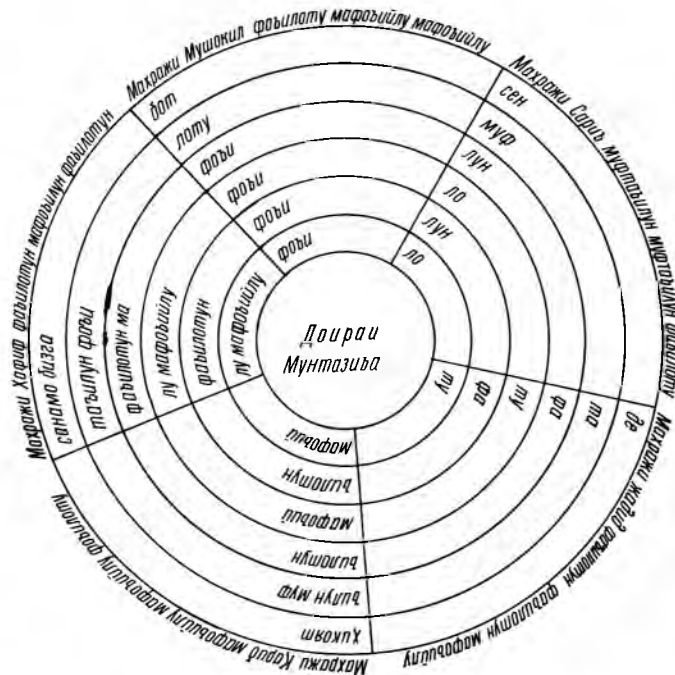

Яна мунсариҳу музориъ ва муқтазабу мужтасс доирасидурким¹⁹ мушта-
 биҳа дерлар. Бу баҳрларнинг биноси икки субоъий рукннинг таркибидин-
 дур. Бу икки субоъий рукн олти жузвдин муаллафдур: икки сабаби хафиф,
 бир ватади мажмуъ, яна икки сабаби хафиф, бир ватади мафруқ. Бу вазн
 17a бўлур мафъувлоту икки қатлаким мунсариҳ баҳридур. Агар ибтидо иккин-
 чи сабабтин бўлсаким иккинчи жузвдур, бу вазн бўлур фоъилотун мус-
 тафъи-лун икки қатла, бу вазнда мусамман вазн келмайдур. Агар ибтидо
 ватади мажмуъдин бўлсаким, учунчи жузвдур, бу вазн бўлур мафъий-
 лун фоъи-ло-тун икки қатлаким музориъ баҳридур. Агар ибтидо тўртунчи
 жузвдин бўлсаким сабаби хафифдур, бу вазн бўлур мафъувлоту мустафъи-
 лун икки қатлаким муқтазаб баҳридур. Агар ибтидо бешинчи жузвдин
 бўлсаким ҳам сабаби хафифдур, бу вазн бўлур мус-тафъи-лун фоъилотун
 икки қатлаким мужтасс баҳридур. Агар ибтидо олтинчи жузвдин бўлсаким
 ватади мафруқдур, бу вазн бўлур фоъи-ло-тун мафъийлун икки қатла бу
 вазнда ҳам мусамман баҳре келмайдур, ажам бу бухурни солим истеъмол
 қилмас. Мунсариҳу муқтазабни, матвийи музориъни, макфуфи мужтассни
 махбун истеъмол қилурлар. Бу мисраъиким доирада битилиб бу бухур
 андин ўқулғай будур мунсариҳ вазни: ҳусн санга бор зариф, табъ санга бор
 176 латиф. Музориъ вазни: санга бор зариф табъ, санга бор латиф ҳусн. Муқ-
 тазаб вазни: бор зариф табъ санга, бор латиф ҳусн санга²⁰. Мужтасс вазни:
 зариф табъ санга бор, латиф ҳусн санга бор.

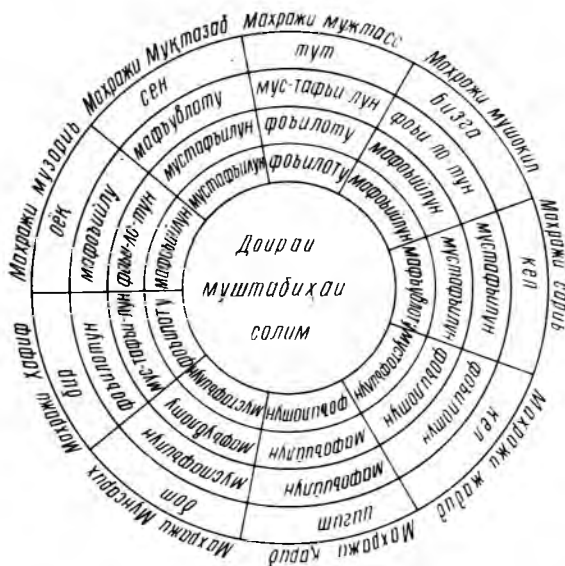
Учунчи сариъу жадид ва қарибу хафиф ва мушокил доирасидурким
 мунтазиъа дерлар. Бу баҳрларнинг биноси уч субоъий рукннинг таркиби-
 диндур. Бир рукн муаллафдур сабаби хафифдин, бир ватадин ғояш бир
 18a рукнда ватади мафруқдур. Бас бу уч рукн тўққуз жузвдин муаллаф бўлғай,
 олти сабаби хафиф, икки ватади мажмуъ, бир ватади мафруқ, бу йўсунлуқ:
 мустафъилун мустафъилун мафъувлотуким сариъ баҳридур. Агар ибтидо
 иккинчи сабабтин бўлсаким, иккинчи жузвдур, бу вазн бўлур: фоъилотун
 фоъилотун мустафъилунким жадид баҳридур. Агар ибтидо аввалғи ватад-
 тин бўлсаким, учунчи жузвдур. Бу вазн бўлур: мафъийлун мафъийлун
 фоъилотунким қариб баҳридур. Агар ибтидо иккинчи рукннинг аввалғи
 сабабидин бўлсаким, тўртунчи жузвдин[дур], бу вазн бўлур: мустафъилун
 мафъувлоту мустафъилун. Ажам қошида бу вазнда мусаддас баҳр келмай-

дур. Агар ибтидо иккинчи рукннинг иккинчи сабабидин бўлсаким бешинчи жузвдур, бу вазн бўлур: фоѳилотун мустафѳилун фоѳилотунким, хафиф баҳридур. Агар ибтидо иккинчи рукннинг ватади мажмуъидин бўлсаким, олтинчи жузвдур, бу вазн бўлур: мафѳийлун фоѳилотун мафѳийлун. Ажам қошида бу вазнда ҳам мусаддас баҳр келмайдур. Агар ибтидо учунчи бир рукннинг аввалғи сабабидин бўлсаким, еттинчи жузвдур, бу вазн бўлур: мафъувлоту мустафѳилун мустафѳилун. Бу вазнда ҳам ажам шуъароси қошида мусаддас баҳри келмайдур. Агар ибтидо учунчи рукннинг иккинчи сабабидин бўлсаким, секкизинчи жузвдур, бу вазн бўлур: мустафѳилун фоѳилотун фоѳилотун. Ажам қошида бу вазнда ҳам мусаддас баҳри келмайдур. Агар ибтидо учунчи рукннинг ватади мафруқидин бўлсаким, тўққузунчи жузвдур, бу вазн бўлур: фоѳилотун мафѳийлун мафѳийлунким, мушокил баҳридур. Ажам бу беш баҳри солим истеъмола қилмас: сариъи матвийдур, жадид ва хафифи махбун, қарибу мушокили макфүф, мисраъиким доирада битилиб бу бухур андин ўқулгай будур сариъ вазни: сенде ҳикоят санамо бизга бот. Жадид вазни: де ҳикоят санамо бизга бот сен. Қариб вазни: ҳикоят санамо бизга бот сенде. Хафиф вазни: санамо бизга бот сенде ҳикоят. Мушокил вазни: бот сенде ҳикоят санамо бизга.

Муштабиҳа доираси била мунтазиҳа доирасининг бухури араб қошида мусаддасул аркон келибтур. Бу баҳрларнинг солимига яна бир доира расм қилибтурлар. Бу доирани муштабиҳаи солима дерлар. Мазкур бўлуб эрдиким бу баҳрларнинг биноси уч субоъий рукннинг таркибидиндур. Бу уч рукн тўққуз жузвдин муаллафдур: олти сабаби хафиф, икки ватади мажмуъ, бир ватади мафруқ. Бу йўсуналуқ: мустафѳилун мустафѳилун мафъувлотуким сариъдур. Агар ибтидо иккинчи сабабтин бўлсаким, иккинчи жузвдур. Бу вазн бўлур фоѳилотун фоѳилотун мустафѳилунким, жадид баҳридур. Агар ибтидо аввалғи ватадтин бўлсаким, учунчи жузвдур, бу вазн бўлур мафѳийлун мафѳийлун фоѳилотунким, қариб баҳридур. Агар ибтидо иккинчи рукннинг аввалғи сабабидин бўлсаким, тўртунчи жузвдур.

- Бу вазн бўлур мустафйилун мафъувлоту мустафйилунким мунсарих баҳри-
дур. Агар ибтидо иккинчи рукннинг иккинчи сабабидин бўлсаким, бешин-
чи жузвдур, бу вазн бўлур: фоѳилотун мустафйилун фоѳилотунким, хафиф
20a олтинчи жузвдур. Бу вазн бўлур: мафѳийлун фоѳи-ло-тун мафѳийлун-
ким музориѳ баҳридур. Агар ибтидо учунчи рукннинг аввалѳи сабабидин
бўлсаким, еттинчи жузвдур. Бу вазн бўлур: мафъувлоту мустафйилун мус-
тафйилунким, муқтазаб баҳридур. Агар ибтидо учунчи рукннинг иккинчи
сабабидин бўлсаким, секкизинчи жузвдур. Бу вазн бўлур: мустафйилун
фоѳилотун фоѳилотунким мужтасс баҳридур. Агар ибтидо учунчи рукн-
нинг ватади мафруқидин бўлсаким, тўққузунчи жузвдур, бу вазн бўлур:
фоѳилотун мафѳийлун мафѳийлунким, мушокил баҳридур. Мисраѳиким
доирада битилиб бу бухвр андин ўқулгай будур, сариѳ вазни: кел кел ѳи-
гит бот бир оѳқ сен тут бизга. Жадид вазни: кел ѳигит бот бир оѳқ сен тут
бизга [кел]. Қариб вазни: ѳигит бот бир оѳқ сен тут бизга кел кел. Мунса-
риѳ вазни: бот бир оѳқ сен тут бизга кел кел ѳигит. Хафиф вазни: бир оѳқ
20b сен тут бизга кел кел ѳигит бот. Музориѳ вазни: оѳқ сен тут бизга кел кел
ѳигит бот бир. Муқтазаб вазни: сен тут бизга кел кел ѳигит бот бир оѳқ.
Мужтасс вазни: тут бизга кел кел ѳигит бот бир оѳқ сен. Мушокил вазни:
бизга кел кел ѳигит бот бир оѳқ сен тут.

- Хожа Носир «Меѳѳул ашъор»ида бу доирани келтурубтур, жадид
21a била мушокил баҳрининг вазнини кўрсатиб бу баҳрларни мустаѳмал эмас-
тур дебтур. Мир Алишер Навоий бу тўққуз баҳрининг доирасин ўзига ис-
нод қилибтур, ғолибан «Меѳѳул ашъор»ни мутолаѳа қиламагандур.

Чун ажзоу аркон ва усулу фуруѳ ва давойиру бухврнинг тақриридин
фарѳат ҳосил бўлди. Эмди авзон недур ва тақтиѳ не ѳўсунлуқ бўлур ва
ҳар баҳрининг солими қайсидур ва музоҳаѳи нечадур ва неча вазндур бир-
бири била жамъ қилса бўлур ва қайси баҳрлардурким, авзони бир-бири
била муштабиҳ бўлур, борини шарҳи била баѳн қилалинг.

Билгил вазни мақодиру азмина ва алфозга итлоқ қилур. Иккиси хо-
рижи мабҳасдур, ғараз вазни алфоздур. Алфоз вазнидин икки тоифа баҳс
қилурлар, бири сарѳийлар, яна бири арузийлар. Сарѳийларнинг мезони
фаъала лаѳзидур. Бу тоифа андоқ мезон қилурларким, мавзун била вазн-

нинг ҳуруфи мусовий бўлғай ва ҳаракоти муттаҳид, нечукким насара ва 216
янсуру, носир ва мансур, фаъала ва яфъалу, фовил ва мафъул вазнидур.
Арузийларнинг мезони мазкур бўлгон афои́лу тафои́л муштаққона ва
музоҳафотидурким ҳам фаъала лафзидин муштақдур. Бу тоифа андоқ
мейзон қилурларким, мавзуннинг муталаффаз ҳуруфи вазн била мусовий
бўл[ма]ғай ва ҳаракотида иттиҳод лозим эмас, нечукким: жаҳон гаштам, жон
кашидам — жаҳон кездим, жонға еттим — мафои́йлун фовилотун вазнида-
дур. Тақтиъ арузийларнинг истилоҳида байтнинг таҳлилидур ул навъким,
байттин бир миқдор вазнда баробар бўлғай, ул баҳрнинг афои́лу тафои́-
ли билаким бу байт ул баҳрдадур. Ҳуруфиким малфуздур, агарчи мактуб
эмас, тақтиъда муътабардур ва ҳуруфиким малфуз эмас, агарчи мактубдур,
муътабар эмас. Малфуз ғайри мактуб баёни бу жумладин «алиф»дур, бир
«ҳамза» фатҳасининг иттибоъидин ҳосил бўлур. Нечукким ойу об, ойу от-
ким фов вазнидадурлар, яна бир туркий лафзида санга ва манганинг, сини 22a
била мимининг аросида баъзи маҳалда алифи муталаффаз бўлурким кито-
батта йўқтур, буким фаъул вазнида бўлғай. Асл қоъида туркийда улду-
рим, фатҳа ва дамма ва касрадин сўнгра «алиф»у «вов» ва «ё» келтургай-
лар, неча мавзиъдурким, бу қоъида маръий эмас, ул булардур: санга, ман-
га, янглиғ, яхши, ёмон, яна, қаро, риояташ, ямон. Ва яна қарода агар алиф
талаффузга келса битарлар, яна вовдурким замманинг ишбоъидин ҳосил
бўлур, нечукким Довуд ва товуским, фаълон вазнидадурлар, бу йўсунлуғ
«вов» туркий лафзида йўқтур. Яна бордурким касранинг ишбоъидин ҳосил
бўлур, бу бир неча мавзиъ келур. Бир сифат келур мокис яна бир изофат қил-
моқта нечукким, ғами муҳлики ишқашким, мафои́йлун вазнидадурлар.
Яна бир калиманинг охири «ҳо» бўлса касра қилмоқ, нечукким, аййорақим
мустафйилун вазнидадур.

Бу суратта икки «ҳо» талаффузга келаду. Ғолибан калиманинг «ҳо»си
аввалғига мубаддал бўлубтурким, аслда аййоре бўлмиш бўлғай. Бу сифат ва
изофат негизи туркийда бу услуб келмас, агар воқиъ бўлса ҳам такаллуф
била форсий услубида айтилимиш бўлғай. Яна мушаддад ҳуруфдур, нечук-
ким ҳурраму фаррух, иккию тўққузким фаълун вазнидадурлар. Туркийда 22b
таркибдин яна бир ташдид ҳосил бўлур, бир мозий ҳарфининг таркибидин-
дур. Бир қоидадур туркийдаким «дол» ҳарфи баъзи ерларда «ти»га мубад-
дал бўлур, «ғайн»у «қоф» ва «коф» бир-бирлари била мубаддал бўлурлар
нечукким, ҳуруфи мозийким «дол» била «ё» дур бу сураттаким феълнинг
охири «то» бўлса ул «дол» «то»га мубаддал бўлур нечукким: еттию кетти
ва айттию қайтти ва тутти. Агар феълнинг охир ҳарфининг моқабли мак-
сур бўлса бир «ти» била битарлар нечукким, ети ва кетиким фаълун вазни-
дадурлар, ўзга маҳалларда икки «то» била битарлар. Яна бир «ташдид»
ҳарфнинг таркибидиндурким мунталиқ эли одот дерлар нечукким давлатта
ва фароғаттин ва оёққау — иликка, бу суратларда икки ҳарф битарлар, асл
улдурким бу мазкур бўлғай ҳуруфни бу сурат била битгайлар, «вов» инға
«те» ва «қоф»у «коф»нинг мужоваратидин «лол»²¹ у «ғайн», «те», «қоф»у
«коф» била мубаддал бўлубтур. Бу жумладин мутаҳаррик алифдурким, 23a
«ҳамза» дерлар²² ҳаракатини моқаблига нақл қилсалар тақтиъда соқит бў-
лур, нечукким: фиғон аз ту ва азоб этмаким мафои́йлун вазнидадурлар.
Агар бу алифнинг моқабли сокин «ё» бўлса, алиф талаффузга келур, «ё» тақ-
тиъда соқит бўлур, нечукким: рафти аз дил — кетти ул ойким вазни фови-
лотундадурлар, бу ҳамзаким, аввалда бўлғай, араб қошида аслий эмастур
балки, васлий дерлар, оз маҳалдурким аслий дерлар. Сайфи Бухорий ару-
зида форсий лафзида воқиъ бўлғай, мутаҳаррик ҳамзаларни арабий услуби
бирла алифи васл дебтур. Яна «алиф»у «вов»у «ё» ду[р]ким туркий имлосида
фатҳа ва дамма ва касранинг аломатиду[р] талаффузга келмас, тақтиъда со-
қит бўлур, ғоятташ баъзи маҳалда муталаффаз бўлса мужавваздур, нечукким:
сени кўрсамким, фаъилотун вазнидадур, ўн ҳарф мактубдур, олти ҳарф му-

- 236 талаффаздур. Бу мазкур бўлгон уч ҳарф агар калиманинг охирида бўлса талаффузга келтурмасалар баробардур, нечукким: сени кўрсамки, мафобийлун вазнида бўлғай. «Сени» калимасининг охириким, «ё»дур, талаффузга келибтур. Воқияъ таъби салим қабул қилур, агар охирида талаффуз бўлса сақлдин холи эмас, нечукким: сени кўрсамким, фоъилотун вазнида бўлғай. «Сени» калимасининг аввалғи «ё»си талаффуз бўлубтур. Бу сураттаким калиманинг охир ҳарфи мафтұх бўлса бу фатҳанинг аломати. Аксар маҳалда «ҳо» бўлур, баъзи маҳалда «алиф» келибтур, мисли: манга дор учун. Аслида фатҳанинг аломати «алиф»дур, барча маҳалда «алиф» келтурсалар ҳам мужавваздур. Фатҳанинг аломати «ҳо» бўлғай. [Баъзи] маҳалда бу «ҳо» талаффузга келса, фил жумла сақле зоҳир бўлур, нечукким, қилса вафо, агар муфтаъилун вазнида ўқулса, сақл зоҳир бўлмас. Агар мустафъилун вазнида ўқулса сақл зоҳир бўлур. Форсийда ҳам баъзи маҳалда калиманинг охирида «ҳо» фатҳанинг аломатидур, «вов» замманинг, «ё» касранинг, талаффузга келмас, тақтиъда соқит бўлур, нечукким, «ту ки бурда дил» ким мутафобийлун вазнида. Мутақаддимин «чи» ва «ки» ни «ё» била битибтурлар. Холо аксар «ҳо» била битирлар. Бас бу эътибор била баъзи маҳалда касранинг аломати ҳам «ҳо» бўлғай. Бу уч ҳарфтин «вов» била «ҳо» муталаффаз бўлса мужавваздур, нечукким: ту шоҳ, ман банда шавам, ки мустафъилун вазнидадурлар. «Ё» ҳарфи мутақаддимининг ашъорида баъзи маҳалда талаффуз бўлубтур. «Ки» била «чи»нинг «ҳо»си талаффузга келмас. «Вов» ҳарфи калиманинг васатида ҳам баъзи маҳалда замма аломати бўлубтур, нечукким: хуш ва хурким фаъ вазнидадурлар, яна хоб ва хўш²³ ким фоъ вазнидадурлар. Муни «вови ишмоми замма» дебтурлар. Бу «вов»лар ҳеч маҳал муталаффаз бўлмас, яна бири «вови атф»дур, бу уч навъ бўлур. Икки навъи ҳам мактубдур, ҳам малфуз, бири сокин, нечукким: «гулу мул» ким фаъилун вазнида бўлғай. Яна бири мутаҳаррик нечукким: «гул ва мул» фоъилун вазнида бўлғай. Учунчи навъиким мактубдур, малфуз эмас: «гулу мул» ким фаълун вазнида бўлғай, тақтиъда соқит бўлур. Туркийда била ҳарфи атфдур. Агар «вов» ҳарфи била атф қилсалар форсий услуби била қилмиш бўлғайлар. Яна бири «нун»и сокиндурким, ҳуруфи маддадин сўнгра бўлғай, тақтиъда соқит бўлур, нечук: мажнун шудам ва мушкин хатат ва дармон мароким мустафъилун вазнидадурлар. Ҳуруфи мадда—«алиф», «вов» ва «ё»дур, фатҳа ва замма ва касранинг ишбоъида ҳосил бўлур. Форсийда «монда»нинг «нуни» баъзи маҳалда муталаффаз бўлубтурким фоъилун вазнида бўлғай. Мазкур бўлуб эрдиким, туркий алфозида бу ҳарф, фатҳа ва дамма ва касранинг аломатидур. Бу навъ «нун» воқияъ бўлса, «нун»и муталаффаз бўлур. Бу ҳуруф муталаффаз бўлмас нечукким, қачон келгай мафобийлун вазнидадур, туркий «нун» сокидин сўнгра «гоф» бўлса, бу «нун» талаффузга келмас: янглиғ ва тўнглук ва энгликким фаълун вазнидадурлар. Яна форсийда «бо» ва «то» ва «дол» сокиндурким, икки сокидин сўнгра келса тақтиъ[да] соқит бўлур, нечукким; гуштосб шаҳ ва камгўчт шуд ва пур рехт май, бей корд задким мустафъилун вазнидадурлар. Бу сокинларнинг бурунғиси ҳуруфи мадда бўлур.
- Билгилким шеърнинг авзонининг аросида икки сокин ёндоша келмайдур. Агар шеърда икки сокин жамъ бўлса, тақтиъ қилурда бириси мутаҳаррикка маҳсуб бўлур нечукким, даст бидеҳ ва торт қўлумким муфтаъилун вазнидадурлар. Агар уч сокин жамъ бўлса, бири тақтиъда бўлуб, бири мутаҳаррикка маҳсуб бўлур нечукким, «рост рў»ким фоъилун вазнидадур. Аввалеким, ҳар икки сокин мутаҳаррикка маҳсуб бўлур нечукким, «рост рў» ким муфтаъилун вазнида бўлғай, туркийда бу навъ уч сокин ижтимоъи бўлмас. Шеърнинг авзонининг охирида икки сокин мутаволи эътибор қилибтурлар. Агар зиёда бўлса тақтиъда соқит бўлур, шеърнинг авзонининг аросида ҳам икки сокин мутаволи баъзи маҳалда воқияъ бўлубтур, нечукким, бу байтнинг мисраъларининг ҳашвидадур:

Эй ёри паризод гоҳи мени қил ёд,
Ҳажрингда ғамим бор, васлинг била қил шод.

«Паризод»у «ғамим бор» лафзи мафозийл вазнида воқия бӯлубтурким, мақсурдур бу иккинчи сокин тақтиъда соқит бӯлмас, муътабардур. Шеър авзони аросида икки сокин мутаволи бӯлмас, андоқ топилдиким бу икки сокин мутаволи ул навъ шеър авзони ҳашвида бӯлурким мусамман байтнинг рукнлари андоқ муносиб воқия бӯлсаким ҳар мисраъини мураббаъ байт тасаввур қилса бӯлғай, нечукким мазкур бӯлгон байтни мураббаъ тасаввур қилсак матлаъи ва байти бӯлур ҳар мусамман байтиким мисраъини мураббаъ байт тасаввур қилса бӯлғай, лозим эрмаским, анинг ҳашвида икки сокин мутаволи бӯлғай нечукким бу байт:

256

Қаро зулфунг фироқида паришон рӯзгорим бор,
Юзунгнунг иштиёқида не сабру не қарорим бор.

Агар мураббаъ тасаввур қилсак икки байт бӯлур. Бу байтнинг ҳашвида икки сокини мутаволи тасаввур қилиб бӯлмас. Агар икки сокин воқия бӯлса, бириси мутаҳаррикка маҳсуб бӯлур ё, улким тақтиъда соқит бӯлур, муътабар эмас. Вале бу икки сокини мутаволи, албатта, андоқ байтнинг ҳашвида воқия бӯлубтурким, мисраъларини мураббаъ байт тасаввур қилса бӯлур. Бу суратта икки сокини мутаволи арузда воқия бӯлур. Бас мундоқ дейилса муносиб кӯрунадурким, шеърнинг авзонининг охирида ё, аввал еридаким охир ҳукмида бӯлғай, аммо мутаҳаррик мутаволи тўрттин ортуқ мустаъмал эмас тўртунчи ҳам заҳф тариқи била тушар, шеърнинг охири мутаҳаррик бӯлмас.

Муттафиқул аркон бухурининг авзонининг биноси билгилким, борисида ва туркийда еттиким, бир баҳр вазнида айтқойлар, мисраъларида солим муқобаласида солим, музоҳаф муқобаласида музоҳаф истеъмом қилурлар. Бу маъно билаким масалан мақбуз муқобаласида мақбуз, макфуф муқобаласида макфуф бӯлғай, не улким мақбузу макфуфким музоҳафдурлар, бир-бирларининг муқобаласида бӯлғайлар. Магар рубоъий вазнида ва мисраъларнинг охирларида ва баъзи маҳалда аввалларидаким мубаййин бӯлғусидур, хилофи арабким солим муқобаласида музоҳаф ва музоҳаф муқобаласида солим ҳар ердаким хотирлари тилаб келтурубтурлар, нечукким қасидаи Бурда²⁴нинг бу икки байти мужтасс баҳридадур:

26a

Ам ҳаббатир рийҳу мин тилқои козиматин,
Ва авмазал барқу физзалмои мин азами.
Ҷамо лиъайнайқа ин қулта икфуфоҳамато,
Вамо лиқалбика ин қулта истафиқ яҳмин.

Ам-ҳаб-ба-тир рий-ҳу-мин тил-қо-и-ко зи-ма-тин
Мус-таф-ъи-лун фо-ъи-лун мус-таф-ъи-лун фо-ъи-лун

Ва-ав-ма-зал бар-қу-физ-зал мо-и-мин а-за-ми
Ма-фо-ъи-лун фо-ъи-ло-тун фо-ъи-лун фа-ъи-лун

Фа-мо-ли-ъай най-ка-ин-қул та-ик-фу-фо ҳа-ма-то
Ма-фо-ъи-лун фо-ъи-ло-тун ма-фо-ъи-лун фа-ъи-лун

Ва-мо-ли-қал би-ка-ин-қул тас-та-фиқ я-ҳи-мин
Ма-фо-ъи-лун фа-ъи-ло-тун фо-ъи-лун фа-ъи-лун

266

Аввалғи байтнинг садри солимдур ибтидоси маҳбун. Аввалғи мисраънинг ҳашвининг аввалғи рукни маҳзуф сўнгғи рукни солимдур, ибтидоси маҳбун. Аввалғи мисраънинг ҳашвининг аввалғи рукни маҳзуф, сўнгғи рукни солим ва иккинчи мисраънинг ҳашвининг аввалғи рукни солим сўнгғи рукни марфуъ. Иккинчи байтнинг аввалғи мисраъининг ҳашвининг

27a

аввалғи рукни солим, сўнгғи рукни махбун. Иккинчи мисраънинг ҳашвининг аввалғи рукни махбун, сўнгғи рукни марфуъ. Яна харм зиҳофиким мазкур бўлди истеъмол қилурлар. Бу байтлардиндурким араб ашъори, бодиун назмда номавзун кўрунур, байтиким, солим муқобаласида музоҳаф ва музоҳаф муқобаласида солим келтур[ул]гай. Аввалиға икки ҳарф, ё уч ҳарф муқилал маънодин [э]иёда қилгайла[р], нечук мавзун кўрунгай, андоқ илтизом қилиндиким жамиъ мустаъмал вазнларга ҳам форсий ва ҳам туркий байт келтурулгай. Ҳар вазним мустаъмал бўлгай, ё улким мухтараъ бўлгай туркий байт била иктифо қилингай, ҳар кимнинг байтини келтурулса қойилини битилгай, магар улким қойили маълум бўлмагай, қойили мазкур бўлмагон туркий байт муаллифнинг бўлғусидур. Ҳар баҳрда бир байтнинг тақтиъини кўрсатилгай. Бир вазн учун байтларким келтуру[луб]тур, байтлардин сўнгра не тақтиъ вазнларини битилгай? Муттафиқа доираси икки баҳрдур: мутақориб, мутадорик.

МУТАҚОРИБ БАҲРИ. МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Юзи рашки хуршиди анвар бўлубтур,
Кўзи фитнаи шаҳру кишвар бўлубтур.

ТАҚТИЪ

Ю-зи-раш ки-хур-ши ди-ан-вар бў-луб-тур
Фа-ъув-лун фа-ъув-лун фа-ъув-лун фа-ъув-лун
Кў-зи-фит на-и-шаҳ ру-киш-вар бў-луб-тур
Фа-ъув-лун фа-ъув-лун фа-ъув-лун фа-ъув-лун

Жомий:

Даме нагзарад, к-аз ғамат хун нагирям,
Эи васлат жудо мондаам, чун нагирям?

МУСАББАҒ

Навоий:

Эиҳи абру[я]т қиблайи пок динон,
Ба нози ту хуш хотири нозанинон.

Эиҳи секрибон чарх уз[а] раҳнавардинг,
Назар топмайин тўтиёлиққа гардинг.
Фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъувлон

Навоий:

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Жаҳон золи ҳам макр этар, ҳам нифоқ,
Они тўрт мазҳабта қил уч талоқ.

276

Дилам бету ҳаргиз қароре надошт,
Ба кўйи фироқат гузоре надошт.
Фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъувл

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Риёзий Самарқандий:

Диламро бадони жафо сўхти,
Маро монда дилро черо сўхти?

Камол:

Қади шоҳи гулдек нигорим қани,
Лаби гунчадек гулузорим қани?²⁵.
Фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъул

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Ҳабибим вафо манга сен қилмадинг,
Табибим даво манга сен қилмадинг.
Фаъувлун фаъувлу фаъувлун фаъувл

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Ҳабибим вафоси манга йўқтурур,
Табибим давоси манга йўқтурур.
Фаъувлун фаъувлу фаъувлун фаъул

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН АСЛАМ

Нигорим сенсиз қарорим йўқтур,
Қарорим сенсиз нигорим йўқтур.
Фаъувлун фаълун фаъувлун фаълун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Манга ул санам вафо қилмади,
Менинг дардима даво қилмади.

Нигорини ман жафо мекунад,
Бути Чини ман хато мекунад.
Фаъувлун фаълун фаъувлун фаълун

28a

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН АБТАР

Қадинг сарву хатинг сунбул,
Кўзунг наргис, узоринг гул.
Фаъувлун фаъ фаъувлун фаъ

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Менингча вафони киши қила олмас,
Менингча жафони киши била олмас.
Фаъувлу фаъувлу фаъувлу фаъувлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН СОЛИМ

Билинг мунӣ давлат гар ўлса муяссар,
Раҳиқи мураввақ, рафиқ сухандар.
Фаъувлу фаъувлун фаъувлу фаъувлун

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Менингча вафони қилурму киши,
Сенингча жафони билурму киши?
Фаъувлу фаъувлу фаъувлу фаълун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН АСЛАМ

Гули баҳори, бути татори,
Набиз дори, чиро наёри?

Рудакий:

Хуш улки ёрим қошимға келса,
Ушал нигорим бошимға келса.
Фаъувлу фаълун фаъувлу фаълун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Менингча вафо қилурму киши,
Сенингча жафо билурму киши?
Фаъувлу фаъул фаъувлу фаъул

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҚСУР

Фироқи нигор қилур мени зор,
Кўнгулни ҳазин, танимни низор.
Фаъувлу фаъувл фаъувлу фаъувл

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН АБТАР

Менинг ғамимни билмади,
Ғамимга чора қилмади.
Фаъувлу фаъ фаъувлу фаъ

БИР РУКН АСЛАМ, БИР РУКН СОЛИМ

Ишқингда эй ёр, девона бўлдум,
Олам элига афсона бўлдум.

Ошуби жоне шўхи жаҳоне,
Безътиқоде номехрибоне.
Фаълун фаъувлун фаълун фаъувлун

АСЛАМИ МУСАББАҒ

Айшам мудом аст аз лаъли дилхоҳ,
Корам ба ком аст алҳамду лиллоҳ.

Зулфу сочингнинг ҳажрида эй жон,
Кўнглум мушавваш ҳолим паришон.
Фаълун фаъувлун фаълун фаъувлон

АСЛАМ

Сенсиз ишрат ғамдур бизга,
Ғамсиз ишрат камдур бизга.
Фаълун фаълун фаълун фаълун

БИР РУКН АСЛАМ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Ҳажрингда мен афгормен,
Бошдин аёқ овозмен²⁶.
Фаълун фаъул фаълун фаъул

БИР РУКН АСЛАМ, БИР РУКН АБТАР

Ишқингда мажнунмен,
Ҳажрингдин мажнунмен.
Фаълун фаъ фаълун фаъ

БИР РУКН АСРАМ, БИР РУКН СОЛИМ

Ишқ ғамидин асру ҳазинмен,
Сабр комидин асру ғаминмен²⁷.

Ғамзадаеро дил нанавози,
Дилшудаеро чора насози.
Фаълу фаъувлун фаълу фаъувлун

АСРАМИ МУСАББАҒ

Мисли ту ёре кас нашанидаст,
Чун ту нигоре чашм надидаст.

Эй юзи насрин қомати шамшод,
Неча қилурсен жонима бедод?
Фаълу фаъвлун фаълу фаъвлун

АСРАМИ МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Менча вафони киши қила олмас,
Сенча жафони киши қила олмас.
Фаълу фаъвлун фаъвлун фаъвлун

АСРАМИ МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Менча вафони қилурму киши,
Сенча жафони билурму киши?
Фаълу фаъвлун фаъвлун фаъл

296

АСРАМИ МАҚСУР²⁸

Эй шаби зулфат олиясой,
Вей маҳи рӯят ғолия пӯш.
Фаълу фаъвлун фаълу фаъвлун

АСРАМИ МАҲЗУФ

Қад била аръар, юз била гул,
Кӯз била наргис, сӯз била мул.

Жаври рақибон кушт бую,
Ҳеч напурси ҳоли маро?
Фаълу фаъвлун фаълу фаъл

БИР РУКН АСРАМ. БИР РУКН АСЛАМ

Келки сенсиз зордурмен,
Дард бирла ёрдурмен.
Фаълу фаълун фаълун фаълун

АСРАМИ АСЛАМ, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАР

Кел бери эй бевафо,
Ҳажр ила қилма жафо.
Фаълу фаълун фаълун фаъ

МУСАДДАСОТИ СОЛИМ

Зи дарди жудои чунонам,
Ки аз зиндағони ба жонам.

Фироқингда эй ёр ўлдум,
Сени кўрмайин зор ўлдум.
Фаъвлун фаъвлун фаъвлун

МАҲЗУФ

Неча мени зор айлағай,
Неча ғайри ёр айлағай.

30a

Басўям наёри гузар,
Эи ҳолам надори хабар.
Ғаъувлун ғаъувлун ғаъул

АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАР

Вафо қил манга бир дам,
Ато қил лабингдин ҳам.
Ғаъувлун ғаъувлун ғаъ

АСЛАМИ АСРАМ²⁹

Нигорим бевафо сен,
Қилурсен кўб жафо сен.
Ғаъувлун ғаълу ғаълун

АСРАМИ МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Сохта ошиқи бедил,
Бар сари кўйи ту манзил.

Мен санга ходиму чокар,
Сен манга ҳокиму сарвар.
Ғаълу ғаъувлу ғаъувлун

МАҚБУЗИ АСЛАМ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Ғамимни билмас ҳабибим,
Қошимға келмас табибим.
Ғаъувлу ғаълун ғаъувлун

МАҚБУЗИ АСРАМ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Сочингча мушки Хўтан йўқ,
Қадингча сарви чаман йўқ.
Ғаъувлу ғаълу ғаъувлун

МУРАББАЪОТИ СОЛИМ

Фироқингда ёрим,
Кетибтур қарорим.

Туи ёри ғорам,
Туи ғам гусорам.
Ғаъувлун ғаъувлун

МАҚБУЗИ АСРАМ³⁰

Ту ёри ғори,
Ту ғам гусори.

Тилимда зикри,
Кўнгулда фикри.
Ғаъувлу ғаълун

БИР РУКН АСЛАМ, БИР РУКН СОЛИМ

Сенсиз нигорим,
Йўқтур қарорим.
Ғаълун ғаъувлун

БИР РУКН АСРАМ, БИР РУКН СОЛИМ

Келки нигорим,
Кетти қарорим.
Фаълу фаъулун

Бурнароқ мазкур бўлуб эрдиким байт тўрт рукндин ё, олти рукндин ё, секкиз рукндин бўлур. Агар байтнинг биноси секкиз рукндин ортуқ бўлса мутатаввал дерлар. Бу мутатаввалнинг миқдори муайян эмас. Ҳар не миқдор ортиқ бўлса шоир мухтордур. Ақалли ўн икки рукн келибтур. Мутақориб баҳрининг мақбузи аслам вазнини ўн олти рукн била айтибтурлар нечукким Хожа Исмаи Бухорий Улуғбек мирзонинг отиғи бу вазнда бир пуркор қасида тугатибтур, матлағи будур. 31a

Зиҳи ду чашмат ба ҳўни мардум кушода тийру кашида ханжар,
Руҳи чу моҳат сабоҳи давлат хати сиёҳат шаби муанбар.
Шибҳи Сулаймон чашми Улуғбек имоми барҳақ валийи мутлақ,
Батан таҳамтан байад муайяд, бадил мужоҳид, бағир ғазанфар.
Сипеҳр боғин нужум варди чу қилди ул навъким Хаварнақ³¹,
Нуридин ул шамъ ичра солди нур минг сафоу равнақ.
Фаъувлу фаълун фаъувлу фаълун фаъувлу фаълун фаъувлу фаълун

Бир рукн асрам, бир рукн солим вазни[да] дағи ўн олти рукн била айтибтурлар:

Эй юзи чобук, вей кўзи усрук, вей тили чучук, лаблари шаккар,
Эй хати сунбул, вей сўзи чун мул, вей юзи гул-гул, қомати арғар.
Фаълу фаъулун фаълу фаъулун фаълу фаъулун фаълу фаъулун

Агар тарфил зиҳофини охирға махсус тутулмаса ражаз баҳрида аввалги вазн мусаммани маҳбуни мурафғал бўлур нечукким, мафъилотун мафъилотун мафъилотун мафъилотун бўлғай. Сўнгги вазн мусаммани матвийи мурафғал бўлур нечукким, муфтаъилотун муфтаъилотун муфтаъилотун муфтаъилотун мутақориб вазнида, бу вазнлардурким ўзга буҳур авзони била муштабиҳ бўлур. Бу иштибоҳ неча навъдур? Барча навъида вазннинг мувофиқоти лозимдур. Бири улким афъилу тафъили сувратта мувофиқ бўлғай. Агарчи баъзи солим бўлғай ва баъзи музоҳаф, ва музоҳафларида ҳам ҳар қайсисида ўзга зиҳоф бўлғай нечукким, бу вазнким асламдур: фаълун фаълун фаълун фаълун, мутадорик баҳрида бу вазн мақтуьдур. Агарчи қатъ зиҳофини мисраъларнинг охирига махсустур дебтурлар, устодлар мутадорик баҳрида бу вазни садрда ва ҳашвда келтурубтурлар. Яна бири улким афъилу тафъили мувофиқ бўлғай. Бу неча турлуктур? Бири улким муҳолафат афъилу тафъилда бўлғай. Ва бас мусамману мусаддасу мураббаъ ўз холлари била бўлғайлар нечукким, бу вазнким муттафиқ, бир рукн асрам, бир рукн солимдур: фаълу фаъувлу³² фаълу фаъулун. Мунсариҳ баҳрида бу вазн мусамман, бир рукн матвий, бир рукн манҳурдур, муфтаъилун фаъ муфтаъилун фаъ бўлғай. Бу вазнким мусамман, бир рукн мақбуз бир рукн асламдур: фаъувлу фаълун фаъувлу фаълун. Ҳазаж баҳрида мусаммани мақбузи ахрами мажбубдурким, мафъилун фаъ мафъилун фаъ бўлғай. Бу вазнким мусаддаси мақбузи аслам, аруз ва зарб солимдур, фаъулун фаълун фаъулун. Ҳазаж баҳрида мусаддаси мақбузи аштари ахрами мажбубдурким, мафъилун фъилун фаъ бўлғай. Яна бири улким бовужуд муҳолафат афъилу тафъил мусаммани мусаддас бўлғай, ё мураббаъ, ё акс нечукким, бу вазнким мусаммани асрами мақбуз, аруз ва зарб солимдур: фаълу фаъувлу фаъувлу фаъулун. Мунсариҳ баҳрида мусаддаси матвийи маҳбули мақбулдурким муфтаъилун фаъи- 32a

лоту фаъувлун бўлғай, бу вазнким мусаммани асрами мақбуз, аруз ва зарб маҳзуфдур: фаълу фаъувлу фаъувлу фаъл. Мунсарих баҳрида мусаддаси матвийи махбун махбун аҳаззурким, муфтаъилун фаъилоту фаълу бўлғай, бу вазнким мусаммани асрами маҳзуфдур: фаълу фаъувлун³³ фаълу фаъл. Мунсарих баҳрида мусаддаси матвийи марфуъи махбун аҳаззурким, муфтаъилун мафъувлу фаълу бўлғай, бу вазнким мусаммани солими абтардур: фаъувлун фаъ фаъувлу³⁴ фаъ. Ҳазаж баҳрида солимдурким, мафъийлун мафъийлун бўлғай, бу вазнким мусаммани аслами маҳзуфтур: фаълун фаъл фаъл фаъл. Ражаз баҳрида мураббаъи солимдурким, мустафъилун мустафъилун бўлғай, бу вазнким мусаммани асрами асламдурким, фаълу фаълун фаълун фаълун. Рамал баҳрида бу вазн мураббаъи солимдурким, фъилотун фъилотун бўлғай, бу вазнким мусаммани мақбузи маҳзуфтурким: фаъувлу фаълу фаъувлу фаъл. Вофир баҳрида мураббаъи солимдурким, мафъилотун мафъилотун бўлғай, бу вазнким мусаммани мақбузи абтардур. Фаъувлу фаъ фаъувлу фаъ. Ҳазаж баҳрида бу вазн мураббаъи мақбуздурким, мафъилун мафъилун бўлғай, бу вазнким, мусаммани аслами абтардур: фаълун фаъ фаълун фаъ. Ҳазаж баҳрида мураббаъи ахрами муҳаннақдурким, мафъувлун мафъувлун бўлғай, бу вазнким мусаммани асрами аслами абтардур: фаълу фаълун фаълун фаъ. Рамал баҳрида бу вазн мураббаъи маҳзуфдурким, фъилотун фъилун бўлғай, бу вазнким мусаддаси асрами асламдур, фаъувлун фаълу фаълун, ариз баҳрида мураббаъи солимдурким, мафъийлун фаъувлун бўлғай, бу вазнким, мусаддаси асрами мақбуз, аруз ва зарб солимдур: фаълу фаъувлу фаъувлун. Мужтасс баҳрида мураббаъи матвийи махбундурким, муфтаъилун фаъилотун бўлғай, бу вазнким мусаддаси мақбузи асрам, аруз ва зарб солимдурким, фаъувлу фаълу фаъувлун. Мужтасс баҳрида мураббаъи [матвийи] махбундурким муфтаъилун фаъилотун бўлғай³⁵.

МУТАДОРИК БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Эй табақ баста аз тийра шаб бар қамар,
Тўтии хаттат афганда бар пар шакар.

Рашки хуршиди анвар бўлубтур юзи,
Фитнаи шаҳру кишвар бўлубтур кўзи.

ТАҚТИЪ

Эй-та-бақ бас-та-аз тий-ра-шаб бар-қа-мар
Фо-ъи-лун фо-ъи-лун фо-ъи-лун фо-ъи-лун
Тў-ти-йи хат-та-таф ган-да-бар пар-ша-кар
Фо-ъи-лун фо-ъи-лун фо-ъи-лун фо-ъи-лун

МУЗОЛЛ

Рашки хуршиди анвар бўлубтур юзунг,
Фитнаи шаҳру кишвар бўлубтур кўзунг.
Фъилун фъилун фъилун фъилон

АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУНИ МАҚТУЪ

Рашки хуршиди анвардурур юзи,
Фитнаи шаҳру кишвардурур кўзи.
Фъилун фъилун фъилун фаъл

АРУЗ ВА ЗАРБ АХАЗЗ

Рашки хуршиди анвар санга юз,
Фитнаи шаҳру кишвар санга кўз.
Фъилун фъилун фъилун фаъ

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАХБУН
Келмади мирагим, қондурур юрагим,
Қондурур юрагим, келмади мирагим.
Фоъилун фаъилун фоъилун фаъилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҚТУЪ
Зулфидур сунбул, юзидур гул-гул,
Бирига мен шайдо, бирига мен булбул.
Фоъилун фаълун фоъилун фаълун

МАХБУНИ МАҚТУЪ
Келки сенсизин зордур кўнгул,
Дарду ғам била тордур кўнгул.

Хисрав:

Сунбули сияҳ бар суман мазан,
Лашкари ҳабаш бар Хўтан мазан.
Фоъилун фаълун фоъилун фаълун

МАХБУНИ (МАҚТУЪ) *

Ваҳид Табризий:

Дили ман [ғами] ҳажри ту пора кунад,
Ба висоли ту банда чи чора кунад?

Мирагим борадур, юрагим ёрадур,
Юрагим ёрадур, мирагим борадур.
Фоъилун фаъилун фаъилун фаъилун

34a

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН МАҚТУЪ
Мирагим борди, юрагим ёрди,
Юрагим ёрди, мирагим борди.

Санамо рўят бинамо бо ман,
Бикунни тоқай ту жафо бо ман?
Фоъилун фаълун фаъилун фаълун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН МАХБУНИ МАҚТУЪ

Манга сенсизин не жаҳон керак,
Не жаҳон аросида жон керак.
Фаъилун фаълун фаъилун фаълун

МАХБУН, ҲАШВ МАҚТУЪ

Сафаре кардам вақте ба Ҳири,
Ба Ҳири вақте кардам сафари.

Борадур ёрим, ёрим борадур,
Ёрадур кўнглум, кўнглум ёрадур.
Фаъилун фаълун[ун] фаълун фаъилун

МАҚТУЪ

Зулфунг сунбул юзунг гул-гул,
Ул гул юзга менмен булбул.

* Мақтуъ ортиқча.

Жомий:

Токай моро дар ғам дори,
Токай бар мо ори хори.
Фаълун фаълун фаълун фаълун

БИР РУКН МАҚТУЪ, БИР РУКН МАХБУН

346

Рӯят санамо бо ман бинамо,
Токай бикунӣ бо ман ту жафо?

Келгил манга сен, қулмен санга мен,
Қулмен санга мен, келгил манга сен.
Фаълун фаълун фаълун фаълун

МАҚТУЪ, ҲАШВ МАХБУН

Ёрим келадур соладур кўнглум,
Юз лутф этибон оладур кўнглум.

Бо ман рухи жоно бинамо,
Жоно бинамо рухи худ бо мо.
Фаълун фаълун фаълун фаълун

МУСАДДАСОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Сурх гул бар ду рух куштаи,
Ложарам фитнае гаштаи.

Ҳолатим ул пари билмади,
Бир замон қошима келмади.
Фоълун фоълун фоълун

МАЖЗУВИ МУЗОЛЛ

Оразинг кўргали эй нигор,
Не манга сабрдур не қарор.

То рухат дидаам, эй нигор,
Аз ғамат гаштаам дилфигор.
Фоълун фоълун фоълун

МАХБУН

Борадур мирагим нетайин,
Соладур юрагим нетайин.
Фаълун фаълун фаълун

35a

МАХБУНИ МУЗОЛЛ

Гузарам ҳама бар дари туст,
Чи кунам дили ман бари туст?

Борадур мирагимни кўрунг,
Ёрадур юрагимни сўрунг.
Фаълун фаълун фаълун³⁶

МАҚТУЪ

Ойим юзунг кўрсам,
Доим сўзунг сўрсам.

Хар дам оям сўят,
Бошад бидам рўят.
Фаълун фаълун фаълун

МАҚТУЪИ МАХБУН

Рўят санамо бикишо,
Бо мо рухи худ бинамо.

Сен шоҳсен, мен қул,
Сен гулсену мен булбул.
Фаълун фаълун фаълун

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

Қади сарву узори гул,
Кўзи масту дудоғи мул.
Фаълун фаълун фаълун

МУРАББАЪИ МАШТУРИ СОЛИМ

Эй пари кел манга,
Бир назар қил манга!

Гаштаам бенаво,
Моҳи ман рух намо.
Фоълун фоълун

356

МАХБУНИ МАҚТУЪ

Юзидур гул-гул,
Анга мен булбул.
Фаълун фаълун

МАҚТУЪ

Зулфунг сунбул,
Юзунг гул-гул.
Фаълун фаълун

МАҚТУЪИ МАХБУН

Эй сиймбарим,
Қондур жигарим.
Фаълун фаълун

Мутадорик баҳрида бир рукни солим, бир рукни махбуни мақтуъни ўн олти рукн била айтилса мулоямати бор, фоълун фаълун фоълун фаълун фоълун фаълун фоълун фаълун мутадорик баҳри муштабиҳ бўлур, вазнлар бир мақтуъ вазнидурким, мутақориб баҳрида аслам вазни била муштабиҳ бўлур. Бу вазнким мусамман, бир рукн солим, бир рукн махбуни мақтуъдур: фоълун фаълун фоълун фаълун рамал баҳрида мусамман, бир рукн макфуф, бир рукн мажҳуфдурким, фоълоту фаъ фо[ълун]лоту фаъ 36а бўлғай, бу вазнким мусамман, бир рукн махбун, бир рукн махбуни мақтуъдур: фаълун[ун] фаълун фаълун фўул. Комил баҳрида мураббаъи солимдурким, мутафоълун мутафоълун бўлғай, бу вазнким мусаддаси мақтуъи махбундур: фаълун фаълун фаълун. Ҳазаж баҳрида мураббаъ, бир рукн ахраб, бир рукн солимдурким, мафъувлу мафъуийлун бўлғай, бу вазнким, мусаддаси махбун, аруз ва зарб мақтуъдур: фаълун фаълун фаълун. Мушокил баҳрида мураббаъ, бир рукн машкул, бир рукн солим-

366 дурким, фаъилоту мафoъийлу[н] бўлғай. Таърих тўқуз юз ўн бирдаким Султон Ҳусайн Мирзо Муҳаммад Шайбонийхоннинг дафъига азми жазм қилиб, тамом ўғлонларин тилатти, мени доғи тилаб эрди. Кобулдин Хурсонга мутаважжиҳ бўлғонда йўл асносида Мирзонинг мавти хабари келди. Бовужуд бу хонаводанинг номусини қаролаб келиб Мурғоб ёқосида Султон Ҳусайн Мирзолар била мулоқот қилдим. Бу жамиятнинг истимоидин Муҳаммад Шайбонийхон туриш мароғин топмай Балхдин Мовароуннаҳрға мурожаъат қилди. Ушал фурсатта Мир Атоулло Машҳадийнинг шеър саноъийи итган «Бадойиъус саноийъ» отлиқ рисоласи назарға келди. Муталаввин санъатда мундоғ дебтур: Рашид Ватвот нақл карда, ки Аҳмад Маншури мухтасаре сохта ва онро Хуршидий шарҳ карда ва номаш «Канзул ғаройиб» ниҳода ва жумлан он мухтасар аз ин абёти муталаввинист. Ва дар онжо байте оварда, ки бaсe дoнaд вaзни онро метавон хонд. Аммо Рашид он байтро наёварда. Агар меёоварад аввале мебувад, то мардумро таваҳҳуми газoф нашaвaд. Анинг истибъодидин мутаажжиб бўлуб бу байтни айтилди:

Қoшиғa бoрғaли кўнгул ўзигa кeлмaди нeтaй,
Юзигa тушгaли кўзум кўзигa илмaди ул oй.

Ҳар кимнинг истилоҳдин вуқуфи бўлса билгайким неча вазнда ўқулур. Тавзиҳ учун андоқ расм қилиндиким ҳар баҳрнинг вазнидаким бу байт бўлғай. Истишҳод байтидин бошқа муни доғи келтурулғай:

[ҲАЗАЖ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОММУЛ АРКОН]

Такаллуф ҳар неча сувратта бўлса андин ортуқсен,
Сени жон дерлар, аммо бетакаллуф жондин ортуқсен.

Нишони шабравон дорад сари зулфи паришонаш,
Далил равшанаост инак чароғ зери домонаш.

37a

Қoшиғa бoрғaли кўнгул ўзигa кeлмaди нeтaй,
Юзигa тушгaли кўзум кўзигa илмaди ул oй.

ТАҚТИЪ

Та-кал-луф-ҳар	не-ча-сув-рат	та-бўл-са-ан	ди-нор-туқ-сен
Ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун
Се-ни-жон-дер	ла-рам-мо-бе	та-кал-луф-жон	ди-нор-туқ-сен
Ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУРИ МУСАББАҒ

Ҳофиз:

Биё то гул барафшоним ва май дар соғар андозим.
Фалакро сақф бишикофим ва тархи нав дарандозим.

Қаро зулфунг фироқида паришон рўзгорим бор,
Юзунгнинг иштиёқида не сабру, не қарорим бор.
Мафoъийлун мафoъийлун мафoъийлун мафoъийлун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Юзунг уза қаро зулфунг недур бил эй дилафрўз,
Йилоне ганж узра ётиб они сохлар шабу рўз.
Мафoъийлун мафoъийлун мафoъийлун мафoъийлун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Такаллуф ҳар неча сувратта бўлса андин ортуқ,
Ани жон дерлар аммо бетакаллуф жондин ортуқ.
Мафобийлун мафобийлун мафобийлун фаъувл[ун]

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҚСУР

Қадинг сарви хиромон, хадинг моҳи дилафрӯз,
Висолинг жонга ором, ғами ҳажринг жаҳон сӯз.
Мафобийлун мафобийл мафобийлун мафобийл

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҚСУР³⁷

Кўзунгдек ёрму наргис, юзунгдек борму гулшан,
Ашкингдек борму насрин, қадингдек борму савсан?
Мафобийлун фаъувлун мафобийлун фаъувлун

376

МАҚБУЗ

Сенингча кимдадур сафо, сенингча кимдадур бало,
Менингча ким қилур вафо, менингча ким чекар жафо?

Ба сўям ар гузар куни, зиҳи ажаб, зиҳи ажаб,
Ба рўят ар назар кунам, зиҳи тараб, зиҳи тараб.

Қошига борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзига тушғали кўзум [кўзига] илмади ул ой.
Мафобийлун мафобийлун мафобийлун мафобийлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН СОЛИМ

Қошига борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзига тушғали кўзум [кўзига] илмади ул ой.

Кел эй рафиқи гулчеҳра, келтур раҳиқи гулранг,
Ўзунг ичиб манга қуйғил, кўтар наво тузиб чанг.
Мафобийлун мафобийлун мафобийлун мафобийлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҚСУР

Маро ғами ту, эй дўст, зи хонумон бароварад,
Маро фироқат, эй моҳ, бар жон фиғон бароварад.

Кел эй рафиқи гулрўй, кетур раҳиқи гулранг,
Ўзунг ичиб манга қуй, кўтар наво тузуб чанг.
Мафобийлун мафобийл мафобийлун мафобийл

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МУҲАННАҚ

Менинг ғамим билмайсен, сенинг била нетгумдур,
Жафони кам қилмайсен, бошим олиб кетгумдур.
Мафобийлун мафъувлун мафобийлун мафъувлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҲЗУФ

38a

Вафони кам билурсен, сенинг била нетай мен,
Жафони кўп қилурсен, бошим олиб кетай мен.
Мафобийлун фаъувлун мафобийлун фаъувлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН АХРАМИ МАЖБУБ

Кел эй, нигорим манга назар қил,
Тарахҳум айлаб бери гузар қил!
Мафъилун фаъ мафъилун фаъ

МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Кел эй, соқийи гулрӯй кетур, бодайи гулрангий,
Ўзунг ич, манга ҳам қуй, кўтар соз қилиб чангий.
Мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлун

МАКФУФИ МАҚСУР

Кел эй, соқийи гулрӯй кетур, бодайи гулранг,
Ўзунг ич, манга ҳам қуй, кўтар соз қилиб чанг.

Туро лаъл шакаррез маро чашм гўҳарбор,
Туро ханда бувад хўй маро гирия бувад кор.
Мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийл

МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ [МАҚСУР]

Маро нест жавонбахт, ки бо ёр нишинам,
Дарун ришу жигар чоку дил фигор нишинам.

Навоий:

Жамолингга неча боқсам эрур ҳусну[нг] фузунроқ,
Хаёлингга неча тушсам эрур фикрим узунроқ.
Мафъийлу мафъийлу мафъийлу [мафъийл]

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН СОЛИМ

Юзи бирла ул ой қадди бири сарву бири лола,
Хати бирла анинг хадди бири моҳу бири ҳола.
Мафъийлун³⁸ мафъийлун мафъийлун³⁹ мафъийлун

БИР РУКН МАКФУФ⁴⁰, БИР РУКН МАҚБУЗ.

Неча қилсам анга дуо, манга ё[рим] ситам қилур,
Неча қилсам анга вафо, манга меҳрни кам қилур.
Мафъийлун мафъилун мафъийлун мафъилун

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МУҲАННАҚ

Қани сенча дилдоре, қани мендек дилдода,
Қани сен киби саркаш, қани мендек уфтода?
Мафъийлу мафъувлун мафъийлу мафъувлун

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Кўзунгдек қани наргис, юзунгдек қани гулшан,
Энгингдек қани насрин, қадингдек қани савсан?

Ба рух моҳи табони, ба рух * сарви равони,
Ба лаб роҳати руҳи, ба чашм офати жони,
Мафъийлу фаъувлун мафъийлу фаъувлун

* «Ба қад» бўлиши керак.

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН АШТАР

Таним бўлди мўйдек белингнинг фироқидин,
Кўзум ёши жўйдек юзунг иштиёқидин.
Мафъийлу фоъилун мафъийлу фоъилун

МАКФУФИ АХРАМИ⁴¹ МАЖБУБ

Хаёл этсам ул белни ҳол элтадур,
Мени бели сари хаёл элтадур.
Мафъийлу мафъувлу мафъувлу фаъ

АХРАМИ МУҲАННАҚИ АХРАБ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Раҳме кун бар жонам эй дилбари айёра,
Дур аз худ то чанд сўзи дили бечора.

Ким булғай бир сендек оламда пари рўйе,
Бедарде, бемеҳре, бераҳме жафожўйе.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлу мафъийлун

39a

АХРАМИ МУҲАННАҚ

Ким кўрди бир сендек оламда гулчеҳрни,
Бедарде, бераҳме, бадхўй бадмеҳрни.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлун мафъувлун

БИР РУКН АХРАМ, БИР РУКН СОЛИМ

То ўлди⁴² кўнгулларни у[л] юз била ул гесу,
Кундуз элга не ором, кеча элга не уйқу.
Мафъувлун мафъийлун мафъувлун мафъийлун

АХРАБИ МУСАББАҒ

Навоий:

Садқанг бўлубон урмоқ бу гундбади аҳзар чарх,
Қасрингга давр урғондек бир сабз кабутар чарх.

Ҳофиз:

Дар дайри муғон омад ёрам қадаҳе дар даст,
Маст аз маю, майхўрон аз наргиси масташ маст.
Мафъувлу мафъийлун мафъувлу мафъийлун

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН СОЛИМ

[Ва лаҳу]:

Кай шеъри тар ангезад, хотир, ки ҳазин бошад?
Як нукта аз ин дафтар гўфтему ҳамин бошад.

То олғали кўнглумни ул юз била ул гесу,
Кундуз манга не ором, кеча манга не уйқу.
Мафъувлу мафъийлун мафъувлу мафъийлу[н]

АХРАБИ МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Ўтар манга ҳайрат гар анинг ҳуснига кўз солсам,
Ўтар мени ғайрат гар ўтар чоғда ёқилиб қолсам.

Дардо, ки иложи дили бемор нафармуди,
Як бор бадин жони гирифтор набахшуди.
Мафъувлу мафъийлу мафъийлу мафъийлун

396

АХРАБИ МАҚФУФИ МАҚСУР

Маҳвий:

Таркиби тани хокам аз лойи шароб аст,
Жамияти ман дар қадами бодаи ноб аст.

Лутфий:

Эй менглари филфил, кӯзи кофир, юзи кофур.
Асру дағи бўлма бу кечар ҳуснунга мағрур.
Мафъувлу мафъийлу мафъийлу мафъийл

АХРАБИ МАҚФУФИ МАҲЗУФ

Хаёлий:

Ез бўлдию бўлди яна жаннат киби ёзи,
Хуш ул кишиким айш ила ўтгай қишу ёзи.

Эй тийри ғаматро дили ушшоқ нишона,
Халқе ба ту машғулу ту ғойиб зи миёна.
Мафъувлу мафъийлу мафъийлу мафъувлун

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН МАҚСУР

Эй ёри жафокор, гаҳи мени қил ёд,
Ҳажрингда ғамим бор васлинг била қил шод.
Мафъувлу мафъийл мафъувлу мафъийл

АХРАБИ МАҲЗУФ

Ишқида борибтур орому қарорим,
Қилгайму тараҳҳум ҳолимға нигорим!
Мафъувлу мафъувлун мафъувлу мафъувлун

АХРАБИ АХРАМИ МАЖБУБ

40a

Қад бирла шамшод, юз бирла гул,
Кӯз бирла маҳмур, сӯз бирла мул.
Мафъувлу мафъувлу мафъувлу фаъ

АХРАБ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Қад бирла шамшод, юз бирла эурсен гул,
Кӯз бирла маҳмуру сӯз бирла эурсен мул.
Мафъувлу мафъувлу мафъувлу мафъийлун

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН МУҲАННАҚ

Жонимдадур ёди кўнглумдадур фикри,
Жисмимдадур доғи оғзимдадур зикри.
Мафъувлу мафъувлун мафъувлу мафъувлун

АХРАБ, АРУЗ ВА ЗАРБ МУҲАННАҚ

Қад бир[ла] шамшод, юз бирла гулсен сен,
Кӯз бирла маҳмуру сӯз бирла мулсен сен.
Мафъувлу мафъувлу мафъувлу мафъувлун

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН МАҚБУЗ

Эй ёр, тараҳҳум эт ҳолимға назар қилиб,
Ки гоҳ қошимға ет бу сори гузар қилиб.
Мафъувлу мафъи́лун мафъувлу мафъи́лун

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН АШТАР
Бобирни ул пари девона айлади,
Оламнинг аҳлига афсона айлади.
Мафъувлу фоъилун мафъувлу фоъилун

АХРАБИ МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Эй ёр, тараҳҳум эт ҳолимға назар айлаб,
Ки гоҳ қошимға ет бу сори гузар айлаб.
Мафъувлу мафоъилун мафъувлун мафоъийлун

АХРАБ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚБУЗ

Эй ёр, назар айлаб ҳолимға тараҳҳум эт,
Бу сори гузар айлабки гоҳ қошимға ет.
Мафъувлу мафоъийлу⁴³ мафъувлу мафоъилун

АХРАБ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Ҳажрингда мени қўйма тенгри учун эй ёр,
Бу ҳажр балосидин мен хастани қутқор!
Мафъувлу мафоъийлун мафъувлу мафоъийл

АХРАБ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Умиди висолингдин гар бўлмаса эй ой,
Ҳажринг алами ичра юз мен киби ўлгай.
Мафъувлу мафоъийлун мафъувлу фаъувлун

БИР РУКН АШТАР, БИР РУКН СОЛИМ

Ғофил улма, эй соқий, гул чоғин ғанимат тут,
Вақти айш эрур боқий, ол чоғир, кетур бот тут.

Жомий:

Вақти гул маю мутриб давлатест то дони,
Давлате чунин дар ёб (дарё) * эй ба давлат арзони⁴⁴
Фоъилун мафоъийлун фоъилун мафоъийлун

БИР РУКН АШТАР, БИР РУКН МАҚБУЗ

Ғофил ўлма, эй йигит, гул чоғини хуш кечур,
Вақти айш эрур [боқий,] ич, дағи манга ичур.
Фоъилун мафоъилун фоъилун мафоъилун

БИР РУКН АШТАР, БИР РУКН МАҚФУФ

Сен киби жафокор қилмади киши ёр,
Мен киби вафодор билмади киши зор.
Фоъилун мафоъийлу фоъилун мафоъийлу

БИР РУКН АШТАР, БИР РУКН МУҲАННАҚ

Қандадур бир сендек даҳр аро гулчеҳре,
Бевафо, бедарде, пуржафо, бадмеҳре.
Фоъилун мафъувлун фоъилун мафъувлун

БИР РУКН АШТАР, БИР РУКН МАҲЗУФ

Қандадур санинг[дек] даҳр аро балое,
Фитнаи замоне, офати худое.
Фоъилун фаъувлун фоъилун фаъувлун

* Шу сўз ортиқча.

АШТАР, АРУЗ ВА ЗАРБ МАЖБУБ⁴⁵

Таъаллуқ алойиқ била қолмади,
Ишим бу халойиқ била қолмади.
Фаълун фоъилун фоъилун фоъилун

МУСАДДАСОТИ МУЖЗУВИ СОЛИМУЛ АРКОН

Навойи:
Кужои эй ғизоли мушкбўйи ман,
Чиро ҳаргиз намиойи ба сўйи ман?

Зиҳи рухсоринг оллида қуёш тийра,
Қуёшдин йўқки андин эл кўзи хийра.
Мафъийлун мафъийлун мафъийлун

МАҚСУР

Мирзо Бойсунғар
Мирзо:

Шоҳруҳ:

Кўнгуллар қуввати ширин достонинг,
Бағирлар қони лаъли дурфишонинг.

Надидам он ду рух акнун ду моҳ аст,
Вале маҳваш басе бар жони мо ҳаст.
Мафъийлун мафъийлун мафъийл

МАҲЗУФ

Харобатию ринду майпарастам,
Ба олам ҳар чи мегуянд ҳастам.

416

Яна кўз уйида маъво қилибсен,
Кўнгул кошонасида жо қилибсен.
Мафъийлун мафъийлун фаъувлун

МАКФУФИ МАҚБУЗ

Яна кўз уйида ёр ватан қилур,
Кўнгул уйини гулзору чаман қилур.
Мафъийлун мафъийлу мафъилун

МАҚБУЗ

Бу сариға гузар қилиб қошимға ет,
Менинг сари назар қилиб тараҳҳум эт.
Мафъилун мафъилун мафъилун

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Карам қилиб бу сориға гузар қилғил,
Менинг сари тараҳҳум эт назар қилғил.
Мафъилун мафъилун мафъийлун

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Қани санга менинг киби вафодор,
Қани манга сенинг киби жафокор?
Мафъилун мафъилун мафъийл

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Қаро кўзум бу сориға гузар қил,
Тараҳхум эт менинг сари назар қил.
Мафъилун мафъилун фаъувлун

МАҚБУЗ, АРУЗ ВА ЗАРБ АХРАМИ МАЖБУБ

Хади суман хатти анбар,
Юзи гулу қадди аръар.
Мафъилун фойилун фаъ

42a

МАКФУФИ МАҚСУР

Басе мойили агёрсен эй ёр,
Дилозору жафокорсен эй ёр.

Танам кост аз он моҳи дилафрўз,
Дилам сўхт аз он шамъи жаҳонсўз.
Мафъийлу мафъийлу мафъийл

МАКФУФИ МАҲЗУФ

Дилозору жафокор нигоре,
Жуз озори дилам кор надоре.

Мени дилшудаға ёр керакдур,
Вале ёри вафодор керактур.
Мафъийлу мафъийлу фаъувлун

АХРАМИ АШТАР, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Келгилким, ҳажр [а]ро ҳазиндурмен,
Ишқингдин ғамға ҳам нишиндурмен.

Хурсандам аз рухат ба дийдоре,
Хушнудам аз лабат ба гуфторе.
Мафъувлун фойилун мафъийлун

АХРАМИ АШТАРИ МАҚСУР

Месўзам аз ғами ту эй ёр,
Месозам бо ғами ту ночор.

Ҳижронинг қилди бизни афгор,
Дармоним васл эрур кел эй ёр.
Мафъувлун фойилун мафъийл

АХРАМИ АШТАРИ МАҲЗУФ

Эй маҳваш келки зордурмен,
Ҳажрингдин беқарордурмен.

426

Меоям дилбаро ба сўят,
То бидам соате ба рўят.
Мафъувлун фойилун фаъувлун

АХРАБИ МАКФУФ

Аз лаъли ту як бўса талаб кардам,
Аз чашми ту сад тиги бало хўрдам.

Навоий:

Эй ҳусни жаҳон ичра бало солғон,
Қатл этгали халқ уза сало солғон.
Мафъувлу мафъийлу мафъийлун

АХРАБИ МАҚФУФИ МАҚСУР

Эй ёр, мени қилма дилафгор,
Зинҳор мени қилма дилафгор.

Меҳре, ки маро ҳаст туро нест,
Сабре, ки туро ҳаст маро нест.
Мафъувлу мафъийлу мафъийл

АХРАБИ МАҚФУФИ МАҲЗУФ

Саъдий:

Аз дасту забон, ки барояд,
К-аз уҳдаи шукраш бадар ояд.

Навонӣ:

Қад гар будур эй сарву сановбар,
Тувби санга бир бандеу чокар.
Мафъувлу мафъийлу фаъувлун

АХРАБИ МАҚБУЗ

Эй шоҳки ҳолатимни сўрмайсен,
Юз оҳки ҳолатимни сўрмайсен.

43a

Эй дўст, ки ҳоли ман намекурсӣ,
Некуст, ки ҳоли ман намекурсӣ.
Мафъувлу мафъилун мафъийлун

АХРАБИ МАҚБУЗ

Ҳаркимки вафо қилур, вафо кўрар,
Ҳар кимки жафо қилур, жафо кўрар.
Мафъувлу мафъилун мафъилун

АХРАБИ МАҚБУЗИ МАҚСУР.

Шоҳий:

Эй дўст, шабе ба кўйи мо бош,
Дар[ди] дили решро даво бош.

Юз кўрсатиб ўлтурурсен эй ой,
Иўқ сен киби худ намое худрой.
Мафъувлу мафъилун мафъийл

АХРАБИ МАҚБУЗИ МАҲЗУФ

Кўнглумни чу ул парий олибтур,
Девона бўлурға не қолубтур.

Жомий:

Ашк чу ақиқ аз он фишонам,
К-аз лаъли ту медиҳад нишонам.
Мафъувлу мафъилун фаъувлун

АШТАР, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Зухд кетти эса карам қилди,
Ишқ келдию муҳтарам қилди.
Фоъилун фоъилун мафъийлун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ СОЛИМ

Ба қад сарви хиромони,
Ба рух чу моҳи тобони.

436

Қадинг сарви хиромондур,
Юзунг хуршиди тобондур.
Мафъийлун мафъийлун

МАКФУФИ МАҚСУР

Санга банда бўлай ёр,
Мени қилма дилафигор.

Биё эй бути бадхўй,
Биёр он майи гулбўй.
Мафъийлу мафъийл

МАКФУФИ МАҲЗУФ

Эи каф тийғи жафо неҳ,
Эи лаб коми маро деҳ.

Қадинг сарви равондур,
Кўзунг офати жондур.
Мафъийлу фаъувлун

МАҚБУЗ

Бери кел эй, кўзи қаро,
Тараҳҳум эт фироқ аро.
Мафъилун мафъилун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН СОЛИМ

Бери кел эй сочи сунбул,
Юзунг гулига мен булбул.
Мафъилун мафъийлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҚСУР

Кўзумдадур жамолинг,
Кўнгулдадур хаёлинг.
Мафъилун мафъийл

44a

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Кўзумдадур жамоли,
Кўнгулдадур хаёли.
Мафъилун фаъувлун

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН СОЛИМ

Гул гунчаси хандондур,
Ул гунча сухандондур.

Он гунчаи хандон кў,
Он шўхи сухандон кў.
Мафъувлу мафъийлун

АХРАМИ МУҲАННАҚ

Йўқ сендек гулчеҳре,
Бераҳме, бемеҳре.
Мафъувлун мафъувлун

Ҳазаж баҳрининг солим вазнини ўн олти рукн била айтибтурлар нечук-
ким бу байт:

Худовандо ба сўйи худ раҳе бинмо жудойеро,
ва аз саргаштагий нафси бади уро халоси деҳ.

Берун ор аз дилаш хирсу ҳавои дунёи дунро,
ва бар жош аз карам меҳри дили⁴⁶ Ҳайдар неҳ.

Мафъийлун мафъийлун мафъийлун мафъийлун

Яна бу солимни йигирма рукн била ҳам айтибтурлар, нечукким Тиро-
зийнинг бу байти:

446 Бу шаклу ҳусн ила жоно сенингдек шўху айёру латифу нозику зейбоу,
таннозу шакар гуфтору ширинкор бир дилбар,
Анодин туғмади ҳаргиз, Ироқу Чину Яғмоу Чигил, Такин Мисру

ховару Руму Хўтан мулкинда эй раънои сийминбар.

Мафъийлун мафъийлун мафъийлун мафъийлун мафъийлун
Мафъийлун мафъийлун мафъийлун мафъийлун мафъийл[ун]

Яна садру ибтидо ахраб ва аруз, зарб маҳзуф, ҳашв макфуф вазнида
ўттуз рукн била айтибтурлар:

Бикушой забони дилу баргўй ҳамди худованди карими аҳади қодири
доноу дигар наъати расули маданийи дурри ятим қурашийи хатми русули
меҳри нубувват,

Он гоҳ ба нақбати шоҳи Ҳайдари Сафдар Асадуллоҳ амирул умаро он,
ки шуда хатми валоят ба ваю номада чун у ба саҳоу карами фақру мурувват.

Аруз итмомидин икки уч йил сўнг, Ҳиндистон фатҳининг сўнгги йил[и],
Санбал сариға борур фурсатта бир мутатаввал байт ўн олти рукн била ай-
тилиб эди. Ва давоийри музориъининг тариқи била автоду асбобнинг тақди-
му таъхиридин уч баҳрдаким, ҳазажу ражазу рамал бўлғай, мутатаввал
вазн ҳосил бўлур. Ҳазаж баҳридин макфуф, аруз ва зарб мақсур:

Манга сен нечаким жавру жафо бирла азоб айласанг эй, ёри жафожўйи
пурозори ситамкор,

Санга мен қилурам қуллуқу хизмат, чекарам жавру жафо, токи тирикмен
эрурам ёри вафодор.

Мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу
мафъийлу мафъийл

Мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу
мафъийлу фаъувлун⁴⁷

45a Бу ҳазаж баҳридағи мутатаввал байт мисраъларининг аввалидағи ватад-
ларни охир келтурулса ражаз баҳридин матвий бўлур:

Сен нечаким жавру жафо бирла азоб айласанг эй, ёри жафожўйи
ситамкори манга,

Мен қилурман қуллуқу хизмат, чекарам жавру жафо, токи тирикмен
эрурам ёри вафодор санга.

Муфтайлун муфтайлун муфтайлун муфтайлун муфтайлун
муфтайлун муфтайлун муфтайлун

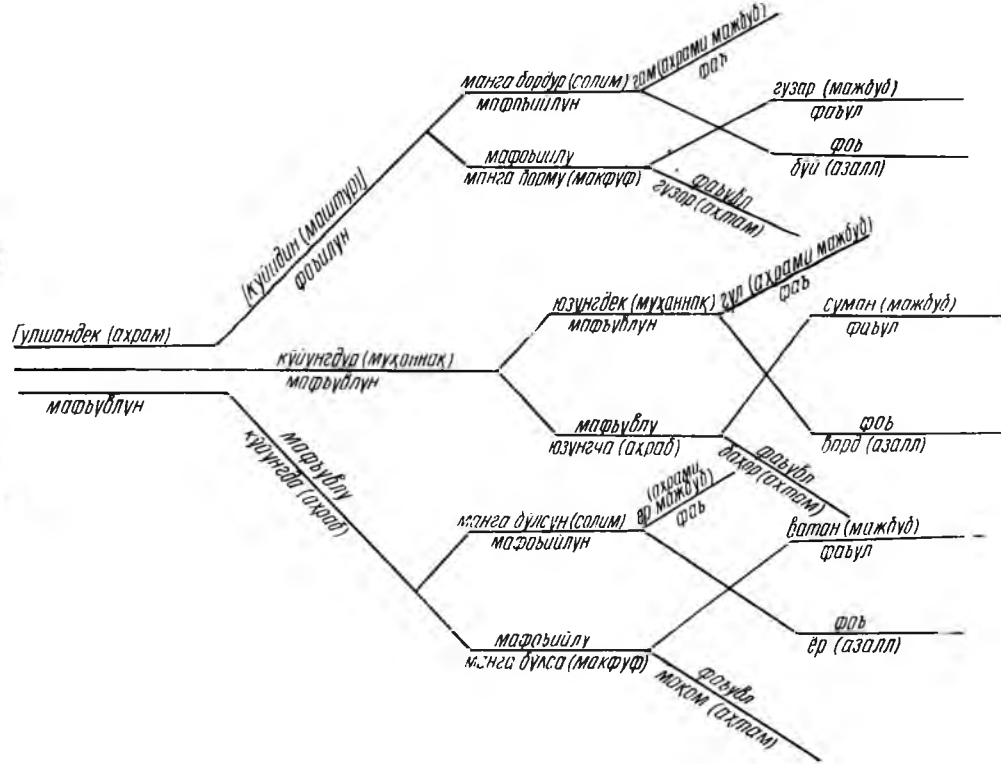
Бу ражаз баҳридағи мутатаввал байтнинг мисраъларининг аввалидағи сабабларни еткурулса⁴⁸ рамал баҳридин махбун бўлур:

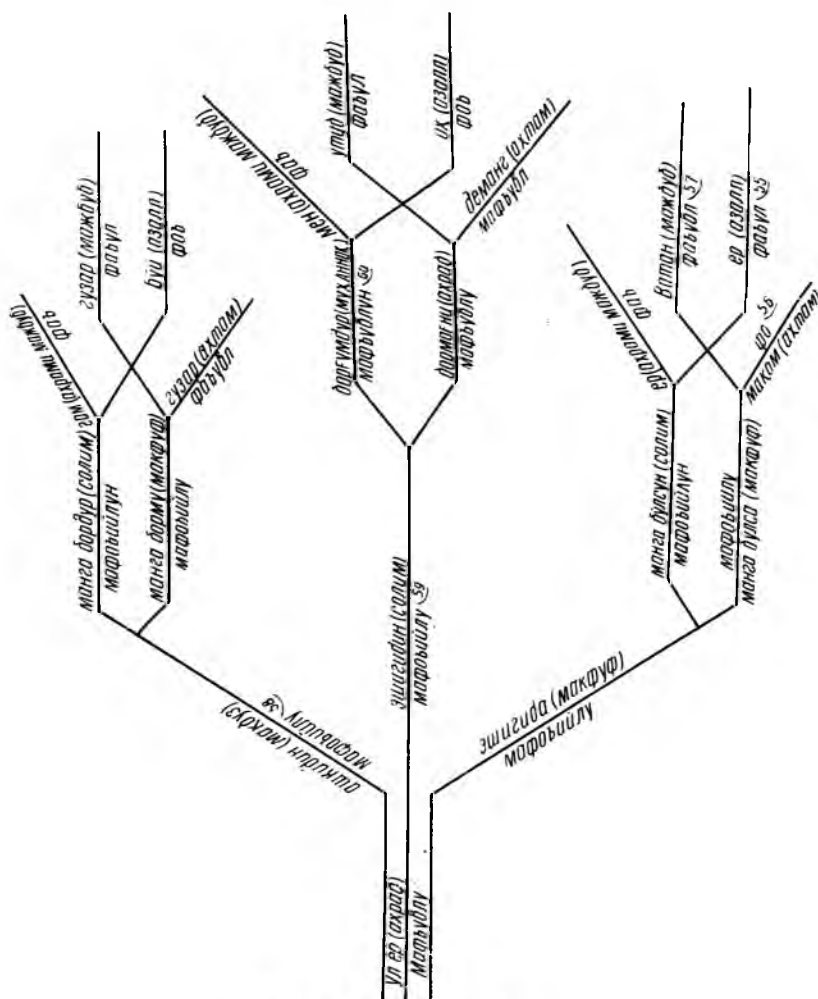
Нечаким жавру жафо бирла азоб айласанг эй, ёри жафожўйи пурозори
ситамкор манга сен,
Қилурам қуллуқу хизмат, чекарам жавру жафо, токи тирикмен эрурам
ёри вафодор санга мен.

Фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун
Фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун

Ҳазаж баҳрида муштабиҳ бўлурлар ва бу вазнким мусаммани мақбуздур, мафъилун секкиз қатла, ражаз баҳрида мусаммани махбундур, бу вазнким мусамман, бир рукн солим, бир рукн маҳзуфдур мафъийлун фаъувлун тўрт қатла, аруз баҳрида мусаммани солимдур. Бу вазнким мусаддас, аруз ва зарб маҳзуфтур, мафъийлун мафъийлун мафъийлун⁴⁹, вофир баҳрида мусаддаси маъсуби мақтуфтур. Бу вазнким мусамман, бир рукн макфуф, бир рукн мақбуздур, мафъийлу мафъилун мафъийлу мафъилун, муқтазаб баҳрида мусаммани махбундур. Бу вазнким мусаддаси ахраби мақбузи маҳзуфтур: мафъувлу мафъилун фаъувлун вофир баҳрида мусаддаси аъқаси маъқули мақтуфтур. Бу вазнким мусаммани макфуфи ахраби ахрам мажбубт[у]р: мафъийлу мафъувлу мафъувлу фаъ. Мутақориб баҳрида мусаммани маҳзуфтурким фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъул бўлғай. Бу вазнким мусамман, бир рукн аштар, бир рукн солимдур: фъилун мафъийлун фъилун мафъийлун, муқтазаб баҳрида мусаммани матвийи мақтувдурким, фъилотун мафъувлун фъилоту мафъувлун бўлғай. Бу вазнким мусамман, бир рукн аштар, бир рукн мақбуздур: фъилун мафъилун фъил[ун] мафъилун, муқтазаб баҳрида мусамман, бир рукн матвий, бир рукн марфуъкимдур, фъилоту фъилун фъилоту фъилун бўлғай, бу вазнким мусаммани мажбуби аштардур: фаъул фъилу⁵⁰ фаъул фъилу⁵¹, мутақориб баҳрида мусамман, аруз ва зарб маҳзуфдурким, фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъул бўлғай. Бу вазнким мусаддаси аштар вў аруз ва зарб солимдур: фъилун фъилун мафъийлун, хафиф баҳрида махбун абтардурким, фъилотун мафъилун фаъилун бўлғай.

Билгиким рубоъийким ду байти ва тарона ҳам дерлар, вазни ҳазаж баҳрининг музоҳафотидиндур. Шеърнинг авзонидин ушбу вазндурким ғоят латофатидин устозлар анга ҳадди муайян муқаррар қилибтурлар, бу ажам шуъаросининг мухтараотидиндур, йигирма тўрт навъ келибтур, мажмуъи ўн вазндин мураккабдур: мафъийлун (солим), мафъилун (мақбуз), мафъийлу (макфуф), мафъувлун (ахрам), мафъувлу (ахраб), фъилун (аштар), фаъувл (аҳтам), фаъул (мажбуб), фъ (музолл), фаъ (ахрами мажбуб). Бу йигирма тўрт вазн икки қисмда мунҳасирдур. Ўн икки вазннинг аввалғи рукни мафъувлун келибтур мун авзони ахрам дебтурлар. Яна ўн икки вазннинг аввалғи рукни [мафъувлу] келибтур, мун авзони ахраб дебтурлар. Агар аввалғи рукни мафъувлун бўлса, иккинчи рукни мафъувлун ё, мафъувлу ё, фъилун бўлур. Агар аввалғи рукни мафъувлу бўлса, иккинчи рукни мафъийлун ё, мафъувлун⁵² ё, мафъувлу⁵³ бўлур. Ҳар йигирма тўрт вазннинг учунчи рукни мафъийлун ё, мафъийлу ё, мафъувлу⁵⁴ ё, мафъувлу бўлур. Тўртунчи рукни фаъувл ё, фаъул ё, фъ ё, фаъ бўлур, бу ахрам ва ахраб авзонининг забти учун икки шажара вазъ қилибтурлар. Бирини шажараи ахрам, бирини шажараи ахраб дебтурлар. Мутааххирин бу авзон забти учун доира расм қилибтурлар махфий қолмағайким, доира бу авзоннинг забти учун кўб номулоим ва бемуносибтур.

47a

Шажараи Ахраб

Мавлоно Абдурахмон Жомий ўн икки ахрам вазниға уч рубоъий айтиб- 476
тур ва ўн икки ахраб вазниға уч рубоъий айтибтур.

АХРАМ ВАЗНИНИНГ РУБОЪИЙЛАРИ

Меҳоҳам то резам эй турфа нигор,
Ҳар соат дар пойи ту жон баҳри нисор.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлу фаъувл
Мафъувлун мафъувлу мафъуийлу фаъувл

Кай борам бе лаълат аз дийда гуҳар,
Гар бошад лаҳзае маро пеши ту бор.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлу фаъул
Мафъувлун фоъилун мафъуийлу фаъувл

Дар гулшан ашкафшон мегаштам дӯш,
Аз гул омад бӯйи ту рафтам аз хӯш.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлун фоъ
Мафъувлун мафъувлу мафъуийл[ун] фоъ

Чун гуфтам бо гул зи жамолат сухане,
Мурғон карданд сўйи ман як-як гўш.
Мафъувлун мафъувлу мафъиёйлу фаъул
Мафъувлун фоёилун мафъиёйл[ун] фоъ

Гоҳе дорад зулфат дарҳам моро,
Гоҳе бахшад лаъли ту марҳам моро.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлун фаъ
Мафъувлун мафъувлу мафъиёйл[ун] фаъ

48a

Ман доништам чу руст хат кард рухат,
К-охир сўзад рухи ту аз ғам моро.
Мафъувлу[н] фоёилун мафъиёйлу фаъул
Мафъувлу[н] фоёилун мафъиёйлун фаъ

АХРАБ ВАЗНИНИНГ РУБОЪИЙЛАРИ

Чун қадди ту бихиромад эй сиймандом,
Сад дилшуда хоки раҳ шавад дар ҳар гом.
Мафъувлу мафъиёйлун мафъувлун фоъ
Мафъувлу мафъиёйлун мафъиёйлун фоъ

Аз жаъди ту гар орад як шамма шамол,
Аз ошиқи шўрида рабояд ором.
Мафъувлу мафъиёйлун мафъувлу фаъувл
Мафъувлу мафъиёйлу мафъиёйлун фоъ

Бар хоки дарат ҳар дам рух мемолам,
Э-он равшани ба сар ҳама афзоям.
Мафъувлу мафъиёйлун мафъиёй фаъувл
Мафъувлу мафъиёйлун мафъиёйлун фаъ

Бошад, ки зи дурри воҳе аз гавҳари ашк,
Меҳнаткадаи хеш ҳама ороям.
Мафъувлу мафъиёйлун мафъиёйлу фаъувл
Мафъувлу мафъиёйлу мафъиёйлун фаъ

Бемори туам жоно ҳолам бинигар,
Чун баҳри ту жон деҳам ба хокам бигузар.
Мафъувлу мафъиёйлун мафъувлу фаъул
Мафъувлу мафъиёйлун мафъиёйлу фаъул

486

Хоҳи шави огоҳ зи ҳоли дили реш,
Бин чехраи ман ғарқа ба хуноби жигар.
Мафъувлу мафъиёйлу мафъиёйлу фаъувл
Мафъувлу мафъиёйлу мафъиёйлу фаъул

Мир Алишер Навоий доғи ўн икки ахрам вазниға уч рубоъий ва ўн
икки ахраб вазниға уч рубоъий айтибтур.

АХРАМ ВАЗНИНИНГ РУБОЪИЙЛАРИ

Ё раб не офатдур ул ҳусну жамол,
Ким йўқтур ер ила жаҳон ичра мисол.
Мафъувлун мафъувлун мафъувлу фаъувл
Мафъувлун мафъувлу мафъиёйлу фаъувл

Минг қатла шукрин десам оз эрур,
 Гар бўлса бир замон манга коми висол.
 Мафъувлун мафъувлун мафъувлу фаъул
 Мафъувлун фоъилун мафоъийлу фаъул

Эй сенсиз умрумдин осойиш йўқ,
 Кўз истарким, кўрса жамолингни тўқ.
 Мафъувлун мафъувлун мафъувлун фоъ
 Мафъувлун мафъувлу мафоъийлун фоъ

Келгилким, бир қатла узорингни кўрай,
 Ким ҳажринг кўп урди [бу] кўксумга ўқ.
 Мафъувлун мафъувлу мафоъийлу фаъул
 Мафъувлун мафъувлу мафоъийлун фоъ

Эй маҳваш ўтгай бу саркашлик ҳам,
 Раҳм айлаб бу қулга жафони қил кам.
 Мафъувлун мафъувлун мафъувлун фаъ
 Мафъувлун мафъувлу мафоъийлун фаъ

49a

То тенгри асрағай халойиққа сени,
 Айлармен юз дуо сенинг сари дам.
 Мафъувлун фоъилун мафоъийлу фаъул
 Мафъувлун фоъилун мафоъийлун фаъ

АХРАБ ВАЗНИНИНГ РУБОЪИЙЛАРИ

Эй сендин ўлуб бағрим ҳам кўксум доғ,
 Кўнглум ўту ул ўтқа тўқуб ашким ёғ.
 Мафъувлу мафоъийлун мафъувлун фоъ
 Мафъувлу мафоъийлу мафоъийлун фоъ

Тан ўлса ғаминг ичра жонингга фидо,
 Жон куйса муҳаббатингда сен бўлгил соғ.
 Мафъувлу мафоъийлун мафъувлу фаъул
 Мафъувлу мафоъилун мафоъийлун фоъ

Бир лаҳза кўнгул сенсиз ҳолин билмас,
 Жаврунгни кўнгулга эй париваш қил бас.
 Мафъувлу мафоъийлун мафъувлун фаъ
 Мафъувлу мафоъилун мафоъийлун фаъ

Ҳажрингда фиғонимга улус нола қилур,
 Қил ҳолима раҳмким эрурмен бекас.
 Мафъувлу мафоъийлу мафоъийлу фаъул
 Мафъувлу мафоъилун мафоъийлун фаъ

Эй шўх бизинг сори бир айла назар,
 Ким оҳу фиғон ўти чекар кўкка шарар.
 Мафъувлу мафоъийлун мафъувлу фаъул
 Мафъувлу мафоъилун мафоъийлу фаъул

496

Ё васл ила кўнглумга қарин айла мурод,
 Ё қатл ила қуйма бу ҳаётимга асар.
 [Мафъувлу мафоъийлу мафоъийлу фаъул]
 [Мафъувлу мафоъийлу мафоъийлу фаъул]

Ахрам авзонининг рубоъийларида ахрами ахраби азалл вазни мукаррар бўлубтур, нечукким бу икки мисраъ ўшал вазндадур.

Кўз истарким кўрса жамолингни тўқ,
Ким ҳажринг кўп урди бу кўксумга ўқ.

Мафъувлун мафъувлу мафъийлун фoъ бўлғай. Бу вазнким мафъувлун фoъилун мафъийлун фoъ ахрамм аштари азалл вазнидур, айтилмайдур. Ахрам авзонининг рубоъийларида бир ахраби мажбуб вазни мукаррар бўлубтур. Нечукким бу икки мисраъ ўшал вазндадур:

Тан ўлса ғаминг ичра жонимға фидо,
Эй шўх бизинг сори бир айла назар.

Мафъувлу мафъийлун мафъувлу фаъул бўлғай. Яна бир ахраби мақбузи мажбуб вазни мукаррар бўлубтур, нечукким бу икки мисраъ ўшал вазнда воқиъ бўлубтур:

Жаврунгни кўнгулга эй париваш қил бас,
Қил ҳолимға раҳмиким эрурмен бекас.
Мафъувлу мафъилун мафъийлун фаъ

50a Яна бир ахраби макфуфи мажбуб вазни мукаррар бўлубтур нечукким бу икки мисраъ ўшал вазнда воқиъ бўлубтур:

[Ҳаж]рингда фиғонимға улус нола қилур,
Ё қатл ила қўйма бу ҳаётимға асар.

Мафъувлу мафъийлу мафъийлу фаъул бўлғай уч вазн айтилмайдур.

[Мафъувлу] мафъийлун мафъувлу фаъувлуким ахраби аҳтам * вазни-
дур. Яна бир мафъувлу мафъийлу ** мафъийлу фаъким *** ахраби [мақбу-
зи] макфуфи ахрами **** мажбуб вазнидур. Яна бир мафъувлу мафъилун
мафъийлу фаъувлким ахраби мақбузи макфуфи аҳтам вазнидур. Ах-
рам била ахраб авзонининг ижтимоъидин шеър номавзун бўлмас. Бу
баҳрлардин доғи рубоъий вазни ҳосил бўлур, ражаздин макфуфи
марфуъи макбули ахазз: мустафйилу фoъилун фаъувлун фаълун, ра-
малдин абтари махбун: фаъилун фаъилотун фаъилотун фаъилун,
абтари машкул: фаъилун фаъилоту фoъилотун фаъилун, абтари мах-
бун маҳзуф: фаъилун фаъилотун фаъилотун фаъилун, мунсариҳ-
дин макфуфи матвийи манхур: мустафйилу фoъилоту мустафйилу фаъ,
макфуфи марфуъи макбули аслам: мустафйилу мафъувлу фаъулун фаъи-
лун, мақтуъи матвийи манхур: мафъувлун фoъилоту мафъувлун фаъ, музо-
риъдин ахраби марбуъи мақбузи мушаъас: мафъувлу фаъил мафъийлун
мафъувлун, ахрами макфуфи ахраби марбуъ: мафъувлун фoъилоту мафъув-
лу фаъил, муқтазабдин марфуъи махбун ахазз: мафъувлу мафъилун
мафъийлу фаъил, мужтассдин макфуфи мажхуф: мустафйилу фoъилоту
мустафйилу фаъ.

506

РАЖАЗ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Хисрав:

Ҳар дам чу натавонам, ки он рухсори зебо бингарам,
Жое, ки рўзе дидамаш, он жо равам, жо бингарам.

* Шожараи ахрабда «фаъул» ўрнига «мафъул» ёзилган.

** «Мафъилун» бўлиши керак.

*** «Фаъулким» бўлиши керак.

**** Шу сўз ортиқча.

Соқий эрур ишрат чоғи офсурда бўлма дай била,
Ўттек чоғир келтур доғи суҳбат туташтур май [била].
Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

ТАҚТИЪ

Ҳар-дам-чу-нат во-нам-ки-он рух-со-ри-зей бо-бин-га-рам
Мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун
Жо-е-ки-рў зе-ди-да-маш он-жо-ра-вам жо-бин-га-рам
Мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун

МУЗОЛЛ

Кел эй парий рухсорким ҳаддин итибтур иштиёқ,
Гар васлингга еткурмасанг ўлтургусидур бу фироқ.

Ё раб чи шуд к-он моҳи ман тарки муҳиббон карда аст,
Осудағони васро ранжури ҳижрон карда аст.
Мустафилун мустафилун мустафилун мустафилон

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАХБУН

Онсиз бу жонни не қилай, жонсиз жаҳонни не қилай,
Жонсиз жаҳонни не қилай, онсиз бу жонни не қилай?

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мустафилун мафъилун мустафилун мафъилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАТВИЙ

Онсиз бу жонни неқилай, жонсиз жаҳонни неқилай,
Жонсиз жаҳонни неқилай онсиз бу жонни неқилай.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мустафилун муфтаилун мустафилун муфтаилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАРФУЪ

Жавру жафо қилмағил, элга вафо кўрсатиб,
Кўнглум яро қилмағил, элга дав[o] кўрсатиб.
Мустафилун фъилун мустафилун фъилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАКБУЛ

Дарди дилим эшитиб қилмас ул ой, тараҳҳум,
Зулми ани кам ўлмас неча қилай тазаллум.
Мустафилун фаъулун, мустафилун фаъулун

СОЛИМИ МАШКУЛИ МАХБУНИ АХАЗЗ

Келтурса юз балони ўшал бевафо манга,
Келсун агар юзумни эвурсам бало манга.
Кўнглум яро қилмағил, элга дав[o] кўрсатиб⁶¹.
Мустафилун мафъилу мустафилун фаъул

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МАҚТУЪ

Ҳолимни санга айтиб ҳажр ўтиға ўртандим,
Эй ёр ямон қилдим ҳар неки дедим тондим.
Мустафилу мафъулун мустафилу мафъулун

51a

516

Озор била неча гуфтугў қилғайбиз,
Озурда бўлурни жусту жу қилғайбиз.
Мустафилун фоъилун фаъвлун фаълун

МАХБУН

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Ўзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

Вафо, меҳр тарк этиб жафоу жавр кўрсатур,
Улусқа яхшидур нетай, менга бу тавр кўрсатур.
Мафоъилун мафоъилун мафоъилун мафоъилун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН СОЛИМ

Етишса бўлмас васлиға фироқдин афгормен,
Агар тириклик будур бу умрдин безормен.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Ўзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мафоъилун мустафилун мафоъилун мустафилун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН МАТВИЙ

Фигон кунон ҳар саҳаре ба кўйн ту мегузарам,
Чу нест раҳ суйи туам ба бому дар менигирам.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Ўзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

Бу дардима чора нетай чу ёр дардимни билур,
Ишимга не фикр этай чу ёр фикримни қилур.
Мафоъилун муфтаъилун мафоъилун муфтаъилун

БИР РУКН МАХБУЛ⁶², БИР РУКН МАҚБУЛ

Сенинг киби жаҳонда башар ар[о] қачон бор,
Ўзи, кўзи муважжаҳ хати сари муъанбар.
Мафоъилун фаъвлун мафоъилун фаъвлун

52a

МАТВИЙ

Навой:

Кел бери эй рашки қамар, лаъли лабинг нек шакар,
Фурқатинг ўтинда кўнгул чекти сипеҳр узра шарар.

Меҳру вафони кўюбон жавру жафо⁶³ кўрсатасен,
Бизга суруб тиғи ситам элга даво кўрсатасен.

Мешукуфад гул ба чаманҳо зи насими саҳари,
Ваҳ чи шавад гар нафасе паҳлуйи мо бода ҳўри.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Ўзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Муфтаъилун муфтаъилун муфтаъилун муфтаъилун

БИР РУКН МАТВИЙ, БИР РУКН СОЛИМ

Меҳру вафони тарк этиб, жавру жафо кўрсатмагил,
Бизга суриб тиғи ситам элга даво кўрсатмагил.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Муфтаѣилун мустаѣилун муфтаѣилун мустаѣилун

БИР РУКН МАТВИЙ, БИР РУКН МАХБУН

Навойи⁶⁴:

Гар алаимға чора йўқ бўлмаса бўлмасун нетай,
Вар ғамима шумора йўқ бўлмаса бўлмасун нетай.

Ҳофиз:

Тоби бинафша медиҳад, турраи мушксои ту,
Пардаи ғунча медарад, хандаи дилкушои ту.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Муфтаѣилун маѣилун муфтаѣилун маѣилун

БИР РУКН МАТВИЙ. БИР РУКН МАРФУЪ

Гарчи қилур юз карам, васли этар муҳтарам,
Лек базе қўрқам Бобир анинг хўйидин.
Муфтаѣилун фоѣилун муфтаѣилун фоѣилун

526

БИР РУКН МАТВИЙ, БИР РУКН МАКБУЛ

Дарди дилим эшитиб, қилмас ул ой тараҳҳум,
Зулми анинг кам ўлмас неча қилай тазаллум.
Муфтаѣилун фаѣулун муфтаѣилун фаѣулун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

Жавру ситам қилма манга меҳру вафо кўрсатгил,
Лутфу карам айла, бу дардимға даво кўрсатгил.

Ман, ки ба жону дили худ васли туро жўёнам,
Ҳар аламе к-аз ту расад роҳати худ медонам.
Муфтаѣилун муфтаѣилун муфтаѣилун маѣулун

МАТВИЙИ МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

Сарв нахонамат, ки у нест бадин раънои,
Моҳ нагуямат, ки маҳ нест бадин зейбон.

Жавру ситам тарк этибон меҳру вафо кўрсатгил,
Лутфу карам қилиб, бу дардимға даво кўрсатгил.
Муфтаѣилун маѣилун муфтаѣилун маѣулун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАРФУЪИ МУЗОЛЛ

Жавру ситам тарк этибон меҳру вафо кўрсатинг,
Лутфу карам бирла бу дардимға даво кўрсатинг.

Гарчи бую нест ту[ро] зи оҳи дилам эҳтироз,
Лек бувад оҳи дилсўхтагон жонгудоз.
Муфтаѣилун муфтаѣилун муфтаѣилун фоѣилон

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАРФУЪ

Жавр макун моҳвашо з-оҳи дилам ҳазар кун,
Э-он ки бувад оҳи дилсўхтагон коргар.
Муфтаѣилун муфтаѣилун муфтаѣилун фоѣилун

53a

БИР РУКН МАРФУЪ⁶⁵, БИР РУКН СОЛИМ

Май ичибон ўзни кўнгул айш ила тутмоқ керак,
Маст бўлуб бизни унутқонни у[ну]тмоқ керак.
Фоёилун⁶⁶ мустафилун фоёилун мустафилун

БИР РУКН МАКБУЛ, БИР РУКН МАХБУН⁶⁷

Етса бўлмас васлиға ҳажридин афгормен,
Гар тириклик будурур умрдин безормен.
Фоёилун мустафилун фоёилун мустафилун

БИР РУКН МАХБУЛ, БИР РУКН МАХБУН

Жаҳонда сенинг киби қачон бор башар аро,
Муважжаҳ, юзи қизил, муъанбар сочи қаро.
Фаъувлун мафоёилун фаъувлун мафоёилун

МАТВИЙИ МАХБУНИ МУЗОЛЛ

Жавру жафони қўй, дағи бизга вафо қил эй, нигор,
Лутфу карам қилиб, бу дардимға даво қил эй, нигор!

Чанд кашад жафои ту ин дили зори нотавон,
Омадаам зи зиндаги эй маҳи ман дигар ба жон.
Муфтайлун мафоёилун муфтайлун мафоёилон

ҲАШВНИНГ БИР РУКНИ (БОҚИЙН?) МАТВИЙ

Дарди маро чора макун, ки ман ба дарди ту хушам,
Гар бикushi вар бикаши зи ҳукми ту сар накашам.

Дардим учун чора нетай чу ёр дардимни билур,
Ҳолимға не фикр қилай чу ёр фикримни қилур.

536

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Муфтайлун муфтайлун мафоёилун муфтайлун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУН

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

Жавру ситам қилма манга меҳру вафо қил эй, санам,
Лутфу карам ила бу дардимға даво қил эй, санам!

Чанд жафоят бикашам эй бути бевафои ман,
Ҳеч тараҳҳум нақуни бар дили мубталои ман.
Муфтайлун муфтайлун муфтайлун мафоёилун

ИККИ РУКН МАХБУН, ИККИ РУКН МАТВИЙ

Жафоу жавр этиб манга, элга вафо кўрсатасан,
Кўнгулни чок-чок этиб элга даво кўрсатасан.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мафоёилун мафоёилун муфтайлун муфтайлун

ИККИ РУКН МАТВИЙ, ИККИ РУКН МАТВИЙ⁶⁸

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

Баҳри худо эй маҳи ман зи худ маро жудо макун,
Дур маяфкан зи худам ба ғусса мубтало макун.

Жавру жафо қилма манга вафони элга кўрсатиб,
Тийғи ситам сурма манга давони элга кўрсатиб.
Муфтаџилун муфтаџилун мафоџилун мафоџилун

САДР ВА АРУЗ, ИБТИДОУ ЗАРБ МАТВИЙ, ҲАШВ МАХБУН

Жафоу жавр этма манга элга вафони кўрсатиб,
Кўнгулни чок айламагил элга давони кўрсатиб.

54a

Кашад гаҳе дилбари ман бар рухи худ ниқобро,
Чу меҳру маҳ к-у бикашад бар рухи худ саҳобро.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мафоџилун муфтаџилун муфтаџилун мафоџилун

САДР ВА АРУЗ, ИБТИДОУ ЗАРБ МАТВИЙ, ҲАШВ МАХБУН

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

Жавру ситамни қўй, дағи манга вафо қил санамим,
Лутфу карам қилиб, бу дардимға даво қил санамим!
Муфтаџилун мафоџилун мафоџилун муфтаџилун

МАТВИЙИ МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АҲАЗЗ

Дилбари хуш хироми ман чу сўйи бўстон шуд,
Сарви чаман ба қадди у чу дид ҳайрон шуд.

Жавру ситамни қўй, дағи [манга] вафо қилғил,
Лутфу карам қилиб, бу дардимға даво қил[ғил].
Муфтаџилун мафоџилун мафоџилун муфтаџилун⁶⁹

МАТВИЙИ МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АҲАЗЗ⁷⁰

Навоий:

Ҳажрингда эй гулчеҳра беҳад зормен,
Қон ичра ғарқа гул киби афгормен.

Эй ҳаргизам норафта аз пеши назар,
Рўзе ба чашми марҳамат сўям нигар.
Мустафџилун мустафџилун мустафџилун

МАҚФУФИ МАРФУЪИ МАКБУЛ

Бобир неча кун кўнгулни хуш тут,
Бу олам иши чу мунқалибтур.
Мустафџилун⁷¹ фоџилун фаъувлун

546

МАХБУН

Аз он даме, ки дидаам жамоли ту,
Намеравад зи хотирам хаёли ту.

Юзунг қамар, қадинг шажар, лабинг шакар,
Манга булар хаёлидин на хобу хўр.
Мафоџилун мафоџилун мафоџилун

МАХБУНИ МУРАФФАЛ

Аз он даме, ки дидаам маҳи жамолат,
Намеравад зи хотирам дигар хаёлат.

Юзунг қамар, қадинг шажар, лабинг шакардур,
Манга булар хаёлидин не хобу хўрдур.
Мафӯилун мафӯилун мафӯилотун

БИР РУКН МАХБУН, ИККИ РУКН МАТВИЙ

Сўзи чучук, оғзи кичик, лаб шакарим,
Кўзи итик, кўнгли қотиқ, тош жигарим.

Зи шавқи ту сўйи чаман мегузарам,
Ба ёди ту сарви чаман менигарам.
Мафӯилун муфтаилун муфтаилун

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАҚТУЪ

Жафо қилур, жавр қилур ул маҳваш,
Вафо қилай, сабр қилай мен ҳам хуш.
Мафӯилун муфтаилун мафъувлун

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАРФУЪ

Сўзи чучук, оғзи кичик, лаб шакар,
Кўзи итик, кўнгли қотиқ, тош жигар.
Мафӯилун муфтаилун фӯилун

МАХБУН, ҲАШВИ МАТВИЙ

Жафо қилур, жавр қилур манга нетай,
Вафо қилай, сабр қилай нечук этай.
Мафӯилун муфтаилун мафӯилун

МАТВИЙ

Нест маро жуз ту нигоро дигаре,
Менакуни ҳеч ба корам назаре.

Келки юзунгни кўрали, эй юзи гул,
Лаъли лабингни сўрали, эй сўзи мул.
Муфтаилун муфтаилун муфтаилун

МАТВИЙИ МУЗОЛЛ

Боз шудам бо санаме дилнигарон,
К-аш ба пари нисбати он маҳ натавон.

Қандадурур олам аро сенча нигоре,
Гулбадане, сарвқаде, лолаузоре.
Муфтаилун муфтаилун муфтаилон

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУНИ МУЗОЛЛ

Маҳвашам чораи кори ман накард,
Марҳамате бар дили зори ман накард.

Келки фироқинг аро йўқ манга қарор,
Фурқатинг ўлтурди мени кел эй, нигор.
Муфтаилун муфтаилун мафӯилон

55a

МАТВИЙИ МАХБУН

Оғзи кичик, сўзи чучук, лаб шакарим,
Кўнгли қотиқ, кўзи итик, тош жигарим.

556

Тийри ғамат буюти жон меғузарад,
Нолаи дил зи осмон меғузарад⁷².
Муфтайлун мағофилун муфтайлун

МАТВИЙ, ҲАШВ МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ МАТВИЙИ МУЗОЛЛА

Омадаам зи ҳажрат эй моҳ ба жон,
Лутф бикун ба васли хешам бирасон.

Кўнглум ул ой фироқидин зору ҳазин,
Хотир иштиёқидин асру ғамин.
Муфтайлун мағофилун муфтайлун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАТВИЙИ МУРАФФАЛ

Қандадурур олам аро сенча нигоре,
Гулбадане, сарвақде, лолаузоре.

Чашми ҳама бар раҳи туст, эй бути зебо,
То гузари сўйи чаман, сар хушу раъно.
Муфтайлун муфтайлун муфтайлун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

Номи лабат чун ба забон, меояд,
Оби ҳаётам ба даҳон меояд.

Навоий:

Кўргали ҳуснунгни санга ҳайронмен,
Водийи ҳайрат аро саргардонмен.

Муфтайлун муфтайлун мағъувлун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУЛ

Эй қаро кўз тенгри учун берига кел,
Лутф қилиб икки кўзум бирига кел.

56a

Хондаи маҳ чу саги дари худам,
Гоҳ⁷³ гаҳе низ бихон бари худам.
Муфтайлун муфтайлун фаъилатун

МАТВИЙИ МАХБУН

Гар бирасад дили ман аз ҳавои ту,
Ку дигаре ки дил деҳам ба жон ту.

Навоий:

Ваҳки яна фироқинг ичра тушмишам,
Ўлғали бу фироқдин ёвушмишам.
Муфтайлун мағофилун мағофилун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАРҒУЪ

Айшу тараб гулбуниға сув бериб,
Ғусса ниҳолини қурутмоқ керак.
Муфтайлун муфтайлун фоъилун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРҚОН.

Сенсиз ишим фарёд эрур,
Ўз жонима бедод эрур.

Эй дилбари бадхӯи ман,
Ҳаргиз наёйи сӯи ман.
Мустафилун мустафилун

МАХБУН

Дилам бигашт кӯи у,
Равад ба жусту жӯи у.

Қаро кӯзум берига кел,
Ики кӯзум бирига кел.
Мафӯилун мафӯилун

566

МАХБУНИ МАТВИЙ

Қаро кӯзум берига кел,
Ики кӯзум бирига кел.
Мафӯилун муфтаилун

МАХБУНИ МАҚТУЪ

Ёнимда йўқ дилдоре,
Кўнгулда бор озоре.
Мафӯилун мафъувлун

МАХБУНИ МАРФУЪ

Жафо қилур ёр ўқи,
Вафо қилур ёр ўқи*.
Мафӯилун фоилун

МАТВИЙ

Ёрда йўқ меҳру вафо,
Кўп қиладур жавру жафо.

Эй лаби ту марҳами ман,
Вей ғами ту мотами ман.
Муфтаилун муфтаилун

МАТВИЙИ МАХБУН

Ёрда йўқ вафо нетай,
Кўп қиладур жафо нетай.
Муфтаилун фоилун⁷⁴

МАТВИЙИ МАҚТУЪ

Ёнима йўқ дилдоре,
Кўнгулма бор озоре.
Муфтаилун мафъувлун

57a

МАТВИЙИ МАРФУЪ

Жавр қилур ёр ўқи,
Раҳр қилур ёр ўқи⁷⁵.
Муфтаилун фоилун

МАХБУЛ

Қаро кӯзум берига кел,
Ики кӯзум бирига кел.
Фаилатун фаилатун

* «Оқи» бўлиши керак.

Ражаз баҳрида бир руки матвий, бир руки махбун вазнини йигирма
руки била айтибтурлар нечуким. Тирозийнинг бу байти:

Кўрди кўзум саҳар чаман ичида бир паривашеким юзи гул, тани суман,
зулфи бинафша, қадди сарви саҳий эрди лаб шакар.

Лола ўзидин ўтаниб, даъвосидин суман тониб, эрди бинафша бош солиб, сарву чинору кож ҳам бўлди қадин кўруб дигар.

Муфтабилун мафоби́лун муфтабилун мафоби́лун муфтабилун мафоби́-
лун муфтабилун мафоби́лун муфтабилун мафоби́лун

Матвий вазнини дағи ўн олти рукн била айтсалар, мулойимати бор: муфтаџилун муфтаџилун муфтаџилун муфтаџилун муфтаџилун муфтаџилун муфтаџилун муфтаџилун, ражаз баҳрида муштабиҳ бўлур вазнлар, бу вазнким мусамман, бир рукн макфуф, бир рукн мақтуъдур: мустафџилу мафъувлун мустафџилу мафъувлун, ҳазаж баҳрида мусамман, бир рукн ахраб, бир рукн солимдурким, мафъувлу мафъийлу мафъийлу мафъийлу⁷⁶ бўлғай, [Ражаз баҳрида] бу вазнким мусамман бир рукн солим, бир рукн марфуъдур: мустафџилун фъилун мустафџилун фъилун, басит баҳрида солимул аркондур бу вазнким мусамман, бир рукн матвий, бир рукн марфуъдур: муфтаџилун фъилун муфтаџилун фъилун, мунсариҳ баҳрида бир рукн матвий, бир рукн матвийи максуфдур, бу вазнким солими машкули махбун ахазздур: мустафџилун мафъилу мустафџилу фаъул⁷⁷, музорий баҳрида ахраби макфуфи маҳзуфдурким мафъувлу фъилоту мафъийлу фъилун бўлғай, бу вазнким мусаддаси макфуфи марфуъи макбулдур: мустафџилу фъилун фаъувлун, ҳазаж баҳрида мусаддаси ахраби мақбузи маҳзуфдурким, мафъувлу мафъилун фаъувлун бўлғай, бу вазнким мусаддаси матвий, аруз ва зарб марфуъдур: муфтаџилун муфтаџилун фъилун, сариъ баҳрида матвийи максуфдур. Мафъилун била муфтаџилун агар мустафџилуннинг фуруъи тутсақ махбун била матвий бўлур. Агар мафъилатуннинг фуруъи тутсақ мафъувлу била аъсаб бўлур, агар [мутафъилун]нинг фуруъи тутсақ мавқус била мажъул бўлур. Ҳар вазнким бу икки музоҳафтин қўпқусидур, бу уч баҳр аросида муштабиҳ бўлғусидур, мафъилун била фъилунни агар мустафџилуннинг фуруъи тутсақ махбун била марфуъ бўлур, агар мафъилатун⁷⁸нинг фуруъи тутсақ мақбуз била аштар⁷⁹ бўлур. Агар мафъилатуннинг фуруъи тутсақ маъқул била ажамм бўлур. Ҳар вазнким, бу икки музоҳафтин қўпқусидур, бу уч баҳр аросида муштабиҳ бўлғусидур.

РАМАЛ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРҚОН

Эй жалолу раҳматингдин гар залилу гар муаззаз,
Сафҳайи кавнайн ўлуб юнинг тирозидин мутарраз.

Бир пари мен телбаки ҳусниға мойил қилғудектур,
Кўзум ичра ер тутуб, кўнглумда манзил қилғудектур.

Ҳар касе дар пойи гул доман кашон бо гулузоре,
Ман нишаста дар назар хорею дар дил хорхоре.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

ТАҚТИЪ

Эй-жа-ло-лу раҳ-ма-тинг-дин гар-за-ли-лу гар-му-аз-зас
Фo-ъи-ло-тун фo-ъи-ло-тун фo-ъи-ло-тун фo-ъи-ло-тун

Саф-ҳа-йи-кав най-нӯ-луб-о нинг-ти-ро-зи дин-му-тар-раз
Фо-ъи-ло-тун фо-ъи-ло-тун фо-ъи-ло-тун фо-ъи-ло-тун

МУСАББАҒ

То ба кай гирьям базори ҳамчу абри нав баҳорон,
Аз сари андӯҳу ҳасрат дар фироқи гулузoron.

Ваҳ, неча жисмимни ғамдин нотавон эткай фироқинг,
Нотавон жисмимға ҳар дам қасди жон эткай фироқинг.
Фo̘илотун фo̘илотун фo̘илотун фo̘илиййон

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Жомий: Қайси бир озорин айтай жонима ағёрнинг,
Қайси бир оғритқонин кўнглумни дей дилдорнинг.

Дўш бар ёди ту чашмам дам ба дам хун мегирист,
Сўзи ман меду аз ман [шамъ] афзун мегирист.
Фo̘илотун фo̘илотун фo̘илотун фo̘илон

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Хисрав: Вақти он омад, ки ман сар дар паришони ниҳам,
Рўйи зебо бинаму бар хок пешоний ниҳам.

Ичкуча жоми ажал кўнглумда ул соқий дурур,
Тўлғуча паймонам ул соқий бида боқий дурур.
Фo̘илотун фo̘илотун фo̘илотун фo̘илун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАЖҲУФИ МУСАББАҒ

Лаълинга боғланди жоним ҳажр элидин ол,
Зулфунга чирмашти кўнглум қилмағил помол.

Гарчи дар ҳижрони он маҳ жон мефарсуд,
Дил ба умиди висолаш мекунам хушнуд.
Фo̘илотун фo̘илотун фo̘илотун фo̘

АРУЗ ВА ЗАРБ МАЖҲУФ

59a Чун насўзад зоташи ғам жисми афгорам,
Гўш ба қавли рақибон мекунад ёрам.

Жонима ўт солди ул рухсораи зебо,
Кўнглума ул зулф бўлди мойин савдо.
Фo̘илотун фo̘илотун фo̘илотун фаъ

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАХБУН

Бу не қомат, бу не рафтору бу не шаклу шамойил,
Ким этар ақлни бадхушу доғи ҳуши зойил.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Фo̘илотун фаъилотун фo̘илотун фаъилотун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҚСУР

Келгил эй ороми жон неча тортай интизор,
Қилди ҳажринг нотавон, қилди ишқинг беқарор.
Фo̘илотун фo̘илотун фo̘илотун фo̘илон

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Навоий:

Ваҳки ул ой ҳасрати дарду доғи фурқати,
Ҳам эрур жонимға ўт, ҳам ҳаётим офати.
Фоёлотун фоёилун фоёлотун фоёилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАХБУНИ МАҲЗУФ

Салмон:

Ҳажрининг хастасимен, васлининг мунтази,
Ул бири жон оладур, жон берур ушбу бири.

Абр лутфи ту ба табъ меҳр халқ ту ба дам,
Мекунад хор суман, мекунад хок дирам.
Фоёлотун фаёлотун фоёлотун фаёилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҲЗУФ⁸⁰

Тирозий:

Кўзларинг мендин ўлди⁸¹ жону дил,
Сарв қаддингдин бўлди подар гил.
Фоёлотун фаё фоёлотун фаё

596

МАХБУН

Хисрав:

Шакаратро шуда гарчи сияҳ мур мураттаб,
Магасе низ нахоҳам, ки кунад соя бар он лаб.

Навоий:

Кўрадурмен борадур ёру қолурмен мени гумраҳ,
Бораолмон, тураолмон неқотиқ холат эрур, ваҳ.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Фаёлотун фаёилун фаёлотун фаёилун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН СОЛИМ

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Фаёлотун фоёилун фаёлотун фоёилун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН МАҲЗУФ

Мени ҳижрон ўлтурур, бери келгил эй санам,
Давлати васлинг била мени қилғил муҳтарам.
Фаёлотун фоёилун фаёлотун фоёилун

БИР РУКН МАХБУН. БИР РУКН МАХБУНИ МАҲЗУФ

Не мулк андоқ эрур, не эрур онча киши,
Қамар анинг муқри, қуёш анинг қайиши.

Санамо лутф намо ба мани хаста жигар,
Набувад ғайри туам ба жаҳон ёри дигар.
Фаёлотун фаёилун фаёлотун фаёилун

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУНИ МАҚСУФ

Нозанинию туро нест сари аҳли ниёз,
Назаре кун зи сари лутф, диламро биनावоз.

60a

Навойй:

Лоланинг ғунчасидек бағрим ўл[уб]тур тўла қон,
Ваҳки эл ғофилу куйдурди мени доғи ниҳон.
Фoъилотун фaъилотун фaъилотун фaъилон

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАРИ МУСАББАҒ

Етти жон оғзимаким чиқмас уйидин ул ҳур,
Чиқмаган жонга умид ушбу масалдур машҳур.

Осафий:

Пойи мажнун ба ҳамин силсилаи савдо дошт,
Ҳар ки девона шўд ин силсиларо барпо дошт.

Ин заминест, ки сари манзили жонон будаст,
Матраҳи нури руҳи он маҳи тобон будаст.
Фoъилотун фaъилотун фaъилотун фaълон

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Жомий:

Лаззати ишқ фуру рафт маро дар рағу пай,
Ишқ мегўяму жон медиҳам аз лаззати вай.

Сўзлаб ул лаъли шакар хони шакаррез этасен,
Очиб ул зулфи сумансони дилувез этасен.
Фoъилотун фaъилотун фaъилотун фaъилун

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАР.

Ҳажр ўлтурди мени англасам эрди мунча,
Дўстлар, бордин⁸² айрилмас эдим ўлгунча.

Дар ҳама дайри муғон нест чу ман шайдое,
Хирқа жоҳи гарави бодау дафтар жое.
Фoъилотун фaъилотун фaъилотун фaълун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН МАҲЗУФ

606

Кўзидур усрук, юзидур гул-гул,
Анга мен шайдо, анга мен булбул.
Фaъилотун фaъ фaъилотун фaъ

Мутадорик баҳрида бу вазн бир рукн махбун, бир рукн мақтуъдурким,
фaъилун фaълан фaъилун фaълан бўлғай.

МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ.

Ким қилур вафо менингча, ким чекар жафо менингча,
Кимдадур сафо сенингча, кимдадур бало сенингча.
Фoъилоту фoъилотун⁸³ фoъилоту фoъилотун

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МУШАЪЪАС

Ғам чериги беҳаддур чораси будур Бобир,
Бодани кўмак келтур жомини ҳимоят тут.
Фoъилоту мафъувлун фoъилоту мафъувлун

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Оразинг гулу суман, кўзунг оҳуйи Хўтан,
Ҳар бирига волау ҳар бирига бандамен.
Фoъилоту фoъилун фoъилоту фoъилун

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МАЖҲУФ

Зулфию сочи мушку сунбулум,
Хаддию юзи лолау гулум.
Фоџилоту фаъ фоџилоту фаъ

БИР РУКН МАКФУФ, БИР РУКН МАРБУЪ

Зулфи бирла сочи мушку сунбул эрур,
Хадди бирла юзи лолау гул эрур.
Фоџилоту фаџил фоџилоту фаџил

МАШКУЛ, АРУЗ ВА ЗАРБ МУСАББАЪ

Санаму хиёлбози шабу рӯз бо жавонон,
Эи хати хуши ту бохуд рақами хиёл хонон⁸⁴.
Фаџилоту фоџилотун фаџилоту фоџилийюн

61a

Навой:

Тилагим сенинг ҳузуринг, талабим сенинг жамолинг,
Неча кун тирикligимдин ғаразим сенинг висолинг.

Навой:

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН СОЛИМ

Яна шуълалиқ кўнгулни ғаминг [эти]⁸⁵ пора-пора,
Буки бутрашур, эрур поралари эмас шарора.

Ироқий:

Санамо раҳи қаландар сазад ар бамо намои,
Ки дарозу дур дидам раҳу расми порсои.
Фаџилоту фоџилотун фаџилоту фоџилотун

ИККИ РУКН МАХБУН, УЧУНЧИ РУКН МАШКУЛ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Назаре кун ба сўйи ман, санамо ки дилфигорам,
Ба жамолат, ки дарин шаҳр ба жуз ту кас надорам.
Фаџилотун фаџилотун фаџилоту фоџилотун

Аҳёнан ажам, араб тақлиди била мисраъларнинг авзонини муҳолиф
келтурубтур нечукким Шайх Саъдийнинг бу байтида:

На чу ту шутур суворам, на шутур ба зери борам,
На худованди раъият, на ғуломи шаҳрерам.

Аввалғи мисраънинг вазни бир рукн машкул, бир рукн солимдурким,
фаџилоту фоџилотун фаџилоту фоџилотун бўлғай. Сўнгги мисраънинг ваз-
ни икки рукн махбун, учунчи рукн машкул, зарб солимдурким, фаџилотун
фаџилотун фаџилоту фоџилотун бўлғай. Бу тариқ ажам қошида маъюбтур.

616

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН МУШАЪЪАС.

Қани сенча дилдоре, қани сенча дилдода,
Қани сен киби саркаш, қани менингдек уфтода.
Фаџилоту мафъувлун фаџилоту мафъувлун

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН МАЖҲУФ⁸⁶

Тилагим ҳузуридур, талабим жамолидур,
Неча кун бу умрдин, ғаразим висолидур.
Фаџилоту фоџилун фаџилоту фоџилун

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН МАЖҲУФ

Тилагим юзи, талабим сўзи,
Манга умрдин, ғаразим ўзи.
Фаъилоту фаъ фаъилоту фаъ

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН МАРБУЪ

Тилагим юзидур, талабим сўзидур,
Бу тирикликдин, ғаразим ўзидур.
Фаъилоту фаъил фаъилоту фаъил

АБТАРИ МАХБУН

Сендек манга бир ёр, жафокор топилмас,
Мендек санга бир зору вафодор топилмас.
Фаълун фаъилотун фаъилотун фаъилотун

МАХБУН, САДР ВА АРУЗ, ИБТИДО ВА ЗАРБ АБТАР

Ҳуснунги сенинг шуҳрати офоқ ўлди,
Жон бирла кўнгул васлингга муштоқ ўлди.
Фаълун фаъилотун фаъилотун фаълун

МАШКУЛ, САДР ВА АРУЗ, ИБТИДО ВА ЗАРБ АБТАР

Ҳажринг аро интизор ҳаддин ошти,
Кел ё[r] мени иста тоқатим тоқ ўлди.
Фаълун фаъилоту фаъилотун фаълун

АБТАРИ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Ҳар кимки вафо қилса вафо топғусидур,
Ҳар кимки жафо қилса жафо топғусидур.
Фаълун фаъилотун фаъилотун фаълун⁸⁷

БИР РУКН МАРБУЪ, БИР РУКН СОЛИМ

Шарият йўлида мени қодир этгил,
Тариқат йўлида мени собир этгил.
Фаъил фаъилотун фаъил фаъилотун

МАРБУЪИ СОЛИМИ МАҲЗУФ

Айирғил мени жумла ҳамроҳдин,
Юзумни эвур мо сиваллоҳдин.
Фаъил фаъилотун фаъил фаъилотун

МУСАДДАСОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Навоий:

Эй жамолингдин хижл хуршиди анвар,
Қоматингдин мунфаъил сарву санавбар.

Шўх чашми тез хашми тундхўи,
Аз ҳама хўбон фузуни дар никўи.
Фаъилотун фаъилотун фаъилотун

МАҚСУР

Аттор:

Шаръу шеър арш аз ҳам жо ситанд,
Кори олам зин се ҳарф оростанд.

Навоий:

Гулшанингдин елдек, эй зебо ниҳол,

62a

626

Мен ёмон бордим вале сен яхши қол.
Фoъилотун фoъилотун фoъилон

МАҲЗУФ

Ё мени қoшингга еткур қил карам,
Ё қoшимга кел кўзумга бос қадам.

Саъдий:

Гўфт зоҳид аз биҳишт деҳ хабар,
Гўфтамаш зинҳор номи деҳ мабар.
Фoъилотун фoъилотун фoъилун

МАХБУН

Карам айлаб бу сориға гузаре қил,
Мени дилхастаға эй, назаре қил.
Фаъилотун фаъилотун фаъилотун

МАХБУНИ МАҚСУР

Шакарин лаъли ту кони намак аст,
Гарчи шакар намакони намак аст.

Манга бир лаҳза вафо айла[ма]динг,
Ки ҳамул лаҳза жафо айламадинг.
Фаъилотун фаъилотун фаъилон

МАХБУНИ МАҲЗУФ

Юзида ул лаби хандон кўрунур,
Суйга кўб боқса бале қон кўрунур.

Гар сухан з-он лаби чун нўш шавад,
Пистаро ханда фаромуш шавад,
Фаъилотун фаъилотун фаъилун

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАРИ МУСАББАҒ

Эй, ки рўйи ту ҳаёти жон аст,
Дида жоят шуду жой он аст.

63a

Эй, қадинг сарв, узоринг гулзор,
Тишларинг дурру, лабинг гавҳар бор.
Фoъилотун фаъилотун фаълон

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАР

Эй, юзунг йўқда қаро кун бўлсун,
Еру кўк остину устун бўлсун.

То ба зулф сияҳат дил бастам,
Аз паришонии олам растам.
Фoъилотун фаъилотун фаълун

МАШКУЛ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУН

Мени интизори ёр ўлтурадур, кўр,
Мени интизори зор ўлтурадур, кўр!
Фаъилоту фoъилотун фаъилон⁸⁸

МАШКУЛ, ҲАШВ СОЛИМ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Мени интизори ёр ўлтурадур,

Мени интизори зор ўлтурадур.
 Фаъилоту фоъилотун фаъилун

МАШКУЛ, ҲАШВ СОЛИМ, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАР

Хатию хади гулу райҳондур,
 Лабию тиши дуру маржондур.
 Фаъилоту фоъилотун фаълун

МАШКУЛИ МАКФУФИ МУШАЪЪАС

Нетайин қошимға келмади ул ой,
 Кетайин бошимни олибон нетай.
 Фоъилоту⁸⁹ фоъилоту мафъувлун

МАШКУЛИ МАКФУФИ МАҲЗУФ

Найлайин қошимға келмади ул ой,
 Кетайин бошимни олибон нетай.
 Фаъилоту фоъилоту фоъилун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Чашми он дорам ки гоҳе,
 Афгани сўям нигоҳе.

Эй пари ҳажрингдин ўлдум,
 Келки сенсиз телба ўлдум.
 Фоъилотун фоъилотун

МАХБУН

Дили ман ҳеч наярзад,
 Бату гар ишқ наварзад.

Гузаре қил манга эй гул,
 Назар эт, қўй бу тағофул.
 Фаъилотун фаъилотун

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН СОЛИМ

Гузаре қил эй париваш,
 Назар ила, қил кўнгул хуш.
 Фаъилоту фоъилотун

БИР РУКН МАХБУН, БИР РУКН МАХБУНИ МАҲЗУФ

Маҳи ман баҳри худо,
 Ба сўйи банда биё.

Ўладурмен нетайин,
 Санга нетиб етайин.
 Фаъилотун фаъилун

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН МАҲЗУФ

Манга сенча ёр йўқ,
 Санга мен[ча] зор йўқ.
 Фаъилоту фоъилун

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН МАРБУЪ

Гузар айла манга,
 Назар айла манга.
 Фаъилоту фаъил

Рамал баҳрининг махбун вазнини ўн олти рукн била айтибтурлар,
нечукким Исмат Бухорийнинг қасидасининг бу матлаби:

Ранги рухсору дури ғушу хату хадду қаду оразу холи лабат, эй сарви
парирўйи суманбар,
Шафақу кавкабу шому саҳару тўбию гулзори биҳиштасту Билолу тарафи
чашмаи кавсар.
Фаъилотун фоъилотун⁹⁰ фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун
фаъилотун фаъилотун

Яна бир махбун вазнини ўттуз олти рукн била айтибтурлар.

Боби ганжинае бикушо эй дили ҳайрони бигў хутбаи тавҳиди худо-
ванди карими аҳади қодири доно, ки берун овард аз гил гулу аз кон зару
аз баҳр дуру лаъл зи сангу зи бақар анбари соро.

Сониёе к-аз яди сунъи қалами қудрати худ кард бад ин ҳама хубони 646
суманбўйи жафожўйи даҳан лола баногўш парии маҳ талъату зад бар варақи
чеҳраи эшон рақами ҳусноро⁹¹.

Фоъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун
фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъило-
тун фаъилотун фаъилотун фаъилотун фаъилотун.

Аксар мутатаввални рамали махбун вазнида айтибтурла[р] миқдори
номуайяндур. Рамал баҳрида муштабиҳ бўлур, вазнлар бу вазнким мусам-
ман, бир рукн солим, бир рукн маҳзуфтур: фоъилотун фоъилун фоъилотун
фоъилун, мадид баҳрида солимдур, бу вазнким мусамман, бир рукн махбун
маҳзуфдур: фаъилотун фаъилун⁹² фаъилотун фаъилун⁹³, мадид баҳрида
бори аркони махбундур, бу вазнким мусамман, бир рукн макфуф, бир рукн
мушаъъасдур: фоъилоту мафъувлун фоъилоту мафъувлун, муқтазаб баҳри-
да мусамман, бир рукн матвий, бир рукн мақтуъдур, ҳазаж баҳрида мусам-
ман, бир рукн аштар, бир рукн солимдурким, фоъилун мафъоъийлун фоъилун
мафъоъийлун бўлғай, бу вазнким мусамман, бир рукн макфуф, бир рукн
маҳзуфдур: фоъилоту фоъилун фоъилоту фоъилун, муқтазаб баҳрида 65a
мусамман, бир рукн матвий, бир рукн марфуъдур, ҳазаж баҳрида мусамман,
бир рукн аштар, бир рукн мақбуздурким, фоъилун мафъоъилун фоъилун
мафъоъилун бўлғай, бу вазнким мусамман, бир рукн машкул, бир рукн мар-
буъдур: фаъилоту фаъил фаъилоту фаъил, мутадорик баҳрида мусаммани
махбундурким; фаъилун фаъилун фаъилун фаъилун бўлғай, бу вазнким
мусаммани абтари махбундур: фаъилун фаъилотун фаъилотун фаъилотун,
ҳазаж баҳрида мусаммани ахраби макфуфи маҳзуфдурким, мафъувлу
мафъоъийлу мафъоъийлу мафувлун бўлғай, бу вазнким мусамман, бир рукн
марбуъ, бир рукн солимдур: фаъил фоъилоту фаъил фоъилоту, мутақориб
баҳрида мусаммани солимул аркондурким, фаъувлун фаъувлун фаъувлун
фаъувлун бўлғай, бу вазнким мусаммани марбуъи солими маҳзуфдур: фаъул
фоъилотун фаъул фоъилотун, мутақориб баҳрида мусаммани маҳзуфдурким
фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъул бўлғай. Муъ[т]алифа доираси икки
баҳрдур: Вофир, комил.

ВОФИР БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Жомий:

Чи шуд санамо ки сўйи касе ба чашми ризо наменигари,
Зи роҳи жафо намегузари тариқи вафо намесипари.

Навой:

Фироқ ўтидин куяр баданим, тафидин эриб оқар жигарим,
Ғамим будурурки боғланибон юзунг сари тушмагай назарим.

656

ТАҚТИЪ

Чи-шуд-са-на-мо ки-сў-йи-ка-се ба-чаш-ми-ри-зо на-ме-ни-га-ри
 Ма-фо-ъи-ла-тун ма-фо-ъи-ла-тун ма-фо-ъи-ла-тун ма-фо-ъи-ла-тун
 Зи-ро-ҳи-жа-фо на-ме-гу-за-ри та-ри-қи-ва-фо на-ме-си-па-ри
 [Ма-фо-ъи-ла-тун ма-фо-ъи-ла-тун ма-фо-ъи-ла-тун ма-фо-ъи-ла-тун]

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАЪСУБ

Чиро нашавам мани бедил алам ба жаҳони расвои,
 Гаҳе сўйи мо намеои даме бари мо намепои.
 Мафӯилатун мафӯийлун мафӯилатун мафӯийлун

ҲАШВ МАЪСУБ

Агар гузарат фитад ногаҳ ба кўйи мо ажаб набувад,
 Вагар назарат фитад ногаҳ ба сўйи мо ажаб набувад.

На лолау гул юзунг янглиғ, қадинг янглиғ на сарви чаман,
 На оҳуйи Чин кўзунг янглиғ, хатинг янглиғ на мушки Хўтан.
 Мафӯилатун мафӯийлун мафӯийлун мафӯилатун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАЪҚУЛ

Агар алаимига чора йўқ, не иш қилайин, нечук этай,
 Вагар ғамима шумора йўқ, не иш қилай, нечук этай.
 Мафӯилатун мафӯилун мафӯилатун мафӯилун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҚТУФ

На сарви чаман қадидек, на лолау гул юзидек,
 На мушки Хўтандек⁹⁴ на оҳуйи Чин кўзидек.
 Мафӯилатун фаъувлун мафӯилатун фаъувлун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН АЖАММ

На лолау гул юзидек, [на] сарви чаман бўйидек,
 На оҳуйи Чин кўзидек, на мушки Хўтан бўйидек.
 Мафӯилатун фӯилун мафӯилатун фӯилун

66a

БИР РУКН МАЪСУБ, БИР РУКН СОЛИМ

Хадинг янглиғ на лолау гул, қадинг янглиғ на сарви чаман,
 Кўзунг янглиғ на оҳуйи Чин, хатинг янглиғ [на] мушки Хўтан.
 Мафӯийлун мафӯилатун мафӯийлун мафӯилатун

БИР РУКН МАЪҚУЛ, БИР РУКН СОЛИМ

Улусқа меҳр кўрсатибон, кўнгулга кўп жафо қиласен,
 Юрак чок-чок этибон рақибқа даво қиласен.
 Мафӯилун мафӯилатун мафӯилун мафӯилатун

БИР РУКН МАҚТУФ, БИР РУКН СОЛИМ

Хадингдек на лолау гул, қадингдек на сарви чаман,
 Кўзунгдек на оҳуйи Чин, хатингдек на мушки Хўтан.
 Фаъувлун мафӯилатун фаъувлун мафӯилатун

БИР РУКН АЖАММ, БИР РУКН СОЛИМ

Элга меҳр кўрсатибон, бизга кўп жафо қиласен,
 Бизни дардманд этибон, ғайрига даво қиласен.
 Фӯилун мафӯилатун фӯилун мафӯилатун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН АҚСАМ

Ғамим санамо билмайсен, бери гузаре қил[м]айсен,
Тараҳҳум этиб бир лаҳза манга назаре қил[м]айсен.
Мафъилатун мафъувлун мафъилатун мафъувлун

БИР РУКН АЪҚАС, БИР РУКН СОЛИМ

Ағёрға ўқ урубон, дардиға даво қиладур,
Бисёр ёмон борадур, ул ёр хато қиладур.
Мафъувлу мафъилатун мафъувлу мафъилатун

МУСАДДАСОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Зи шавқи рухат ба тарфи чаман бую гузарам,
Ба ёди қадат ба сарви чаман даме нигарам.

666

Манга санамо [жафо] қиласен вафо қиладур⁹⁵,
Мени неча дардманд этасен даво қиладур⁹⁶.
Мафъилатун мафъилатун мафъилатун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАЪҚУЛ

Жуз ин набувад дигар ба дил орзуи ман,
Ки он бути Чин даме гузарад ба сўи ман.

Манга санамо жафо қиласен вафо қил[ғил],
Мени неча дардманд этасен даво қил[ғил].
Мафъилатун мафъилатун мафъи[й]лун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

Жуз ин набувад дигар ба дил орзуи ман,
Ки он бути Чин даме гузарад ба сўи ман.

Манга санамо жафо қиласен вафо қил,
Мени неча дардманд этасен даво қил.
Мафъилатун мафъилатун мафъувлун

АРУЗ ВА ЗАРБ АЖАММ

Манга санамо жафо қиласен қил вафо,
Мени неча дардманд этасен қил даво.
Мафъилатун мафъилатун мафъилун
ҲАШВ МАЪСУБ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУФ
Манга санамо вафо қилсанг не бўлди,
Менинг ғамима даво қилсанг не бўлди.

Чи шуд санамо зи рўи дилнавози,
Агар гузаре ба сўи банда бисози.
Мафъилатун мафъи[й]лун мафъувлун

67a

МАЪСУБИ СОЛИМИ МАҚТУФ

Ба сўи ман гузар моҳи ман надорад,
Зи ҳоли ман хабар моҳи ман надорад.

Вафо қилмас манга нетайин ҳабибим,
Даво қилмас манга нетайин табибим.
Мафъи[й]лун мафъилатун мафъувлун

АЪҚАСИ⁹⁷ МАЪҚУЛИ МАҚТУФ

Сени деб барча оламдин кечибмен,
Рафиқу ёру ҳамдамдин кечибмен.
Мафъи[й]лун мафъи[й]лун мафъувлун

АЪҚАСИ МАЪКУЛИ МАҚТУФ

Сен ҳусн сарири подшоҳи,
Мен ишқ фақри додхоҳи.
Мафъувлу мафои[й]лун фаъувлун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Бикун гузаре бую сўи ман,
Фиган назаре бую сўи ман.

Кел эй қаро кўз манга гузар эт,
Будур санга сўз манга назар эт.
Мафоилатун мафоилатун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАЪСУБ

Кел эй қаро кўз вафо қилғил,
Будур санга сўз вафо қилғил.

Гаҳе бар мо намеои,
Даме бар мо нампои.
Мафоилатун мафои[й]лун

КОМИЛ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Гулу боғдин юзидур ғараз не суман керак, не чаман керак,
Хатию сочи агар ўлмаса не хито керак, не Хўтан керак.
[Навий]:

Не хаёл эди янаким кўнгул қуше сайдини ҳавас айлади,
Баданимга ҳар саридин ҳаданг отибон анга қафас айлади.
Салмон:

Ба санавбари қади дилкашаш агар эй сабо гузаре куни,
Эи ҳавое жони ҳазини ман дилхастаро хабаре куни.

ТАҚТИЪ

Навий:

Не-ха-ё-лэ-ди	я-на-ким-кўнгул	қу-ше-сай-ди-ни	ҳа-ва-сай-ла-ди
Му-та-фо-ъи-лун	му-та-фо-ъи-лун	му-та-фо-ъи-лун	му-та-фо-ъи-лун
Ба-да-ним-ға-ҳар	са-ри-дин-ҳа-данг	оти-бо-на-нга	қа-фа-сай-ла-ди
Му-та-фо-ъи-лун	му-та-фо-ъи-лун	му-та-фо-ъи-лун	му-та-фо-ъи-лун

МУЗОЛЛ

Не хаёл эди янаким кўнгул қуше сайдини ҳавас айладинг,
Баданимга ҳар саридин ҳаданг отибон анга қафас айлади[нг],
Мутафои[й]лун мутафои[й]лун мутафои[й]лун мутафои[й]лон

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МУЗМАР

Чи шавад бую гар суи мо фигани назар дар раҳ гузар,
Набувад ажаб гар уфтад ба гадои гўшаро назар.
Мутафои[й]лун мустафои[й]лун мутафои[й]лун мустафои[й]лун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАҚТУЪ

Че шавад бую ки замоне зи рақиби хеш ниҳоне,
Гузаре даме ба сўи ман дили ман зи ғам бираҳоне.

Суману бинафша нетаймен, хати бирла хади керакту[р],
Гулу сарвни неқилаймен, юзи бирла қади керактур.

Санамо бери келмасмусен, гузаре манга қилмасмусен,
Аламу ғамим билмасмусен, назаре манга қилмасмусен.
Мутафойлун фаьилотун мутафойлун фаьилотун

68a

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН АХАЗЗ

Суману бинафша нетай, хати бирла хади керак,
Гулу сарвни неқилай, юзи бирла қади керак.
Мутафойлун фаълун мутафойлун фаълун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАЖЗУЛ

Санамим ғамим билса эди, гузаре бери қилгай эди,
Манга раҳм этиб, бир нафасе назаре бери қилгай эди.
Мутафойлун муфтайлун мутафойлун муфтайлун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАЪҚУС

Суману бинафшани нетай, хатию анинг хади керак,
Гулу сарвни не иш қилай, юзию анинг қади керак.
Мутафойлун мафойлун мутафойлун мафойлун

БИР РУКН МАВҚУС, БИР РУКН СОЛИМ

Манга ул ой назар этмади, менинг сари гузар этмади,
Фироқ аро мени қўйдию кетар маҳал хабар этмади.
Мафойлун мутафойлун мафойлун мутафойлун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МУЗМАРИ АХАЗЗ

Санамо бери келгил нафасе мени сўргил,
Манга раҳм этиб бирдам, карам айлаб ўлтургил.
Мутафойлун фаълун мутафойлун фаълун

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МУЗМАРИ МАҚТУЪ

Санамо ғамим билмайсен, гузаре бери қилмайсен,
Манга раҳм этиб бир лаҳза назаре бери қилмайсен.
Мутафойлун мафъувлун мутафойлун мафъувлун

МУСАДДАСОТИ МАЖЗУВИ СОЛИМУЛ АРКОН

Маҳи ман гар фитадам гузар басўйи чаман,
Ба жамоли ту, накунам назаре ба гулу суман.

68b

Санамо жафо қиласен, вафо қилакўр манга,
Неча дардманд этасен, даво қилакўр манга.
Мутафойлун мутафойлун мутафойлун

ҲАШВ МУЗМАР

Санамо агар бо ман бувад назаре туро,
Гузар аз жафо, сўям биё зи раҳи вафо.

Манга сенсизин не гул керак, не суман дағи,
Сочинг ўлмаса не Чин керак, не Хўтан дағи.
Мутафойлун мустафйилун мутафойлун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

Манга сенсизин не чаман керак, не суман ҳам,
Хатинг ўлмаса не хито керак, не Хўтан ҳам.

Ба сўйи гадо назаре фиган, ки ту шоҳи,
Ба худо, ки ту ба тамоми халқ паноҳи.
Мутафойлун мутафойлун фаьилотун

МАВҚУСИ МАҚТУЪ

Санамо бери карам қилиб, гузар этгил,
Манга лутф ила гузар қилиб, назар этгил.
Мутафойилун мафойилун фаъилотун

МАЖЗУЛИ МАҚТУЪ

Санамо бери лутф қилиб гузар этгил,
Манга раҳм этиб меҳр била назар этгил.
Мутафойилун муфтайлун фаъилотун

МАВҚУСИ МАЖЗУЛИ МАВҚУСИ МУРАФФАЛ

69a

Жаҳон аро қандадур сенча ёре,
Саҳи қаде, гул бадане, суман узоре.
Мафойилун муфтайлун мафойилотун

МАЖЗУЛИ МАВҚУФИ МАЖЗУЛИ МУРАФФАЛ

Қандадур жаҳон аро сенча нигоре,
Сарв қаде, суман बारे, лола узоре.
Муфтайлун мафойилун муфтайлотун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Гузари агар ба сўи чаман,
Бишавад хижл зи рухат суман.

Санамо бери гузар айлагил,
Манга лутф ила назар айлагил.
Мутафойилун мутафойилун

АРУЗ ВА ЗАРБ МУЗМАР

Гузаре қилай кўйунг сари,
Назаре қилай рўйунг сари.

Гузаре кунам бо сўи ту,
Назаре кунам бо рўи ту.
Мутафойилун мустафйилун

АРУЗ ВА ЗАРБ МУЗОЛЛ

Туию ба каф майи лолагун,
Манаму зи ту дили ғарқи хун.

Сену ишрату майи лола гун,
Мену фурқату дили ғарқи хун.
Мутафойилун мутафойилон

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚТУЪ

696

Мену ишрату майи хуррам,
Мену фурқату дили пурғам.
Мутафойилун фаъилотун

АРУЗ ВА ЗАРБ АХАЗЗ

Мену фурқату аламин,
Не билур муни санамин.
Мутафойилун фаъилун

Бу икки баҳрда муштабиҳ бўлур вазкларга ражаз баҳрининг охирид[а]
ёйи ишорат бўлур эрди. Мухталифул аркон бухурининг авзонининг баёни
мухталифа доираси беш баҳрдур: тавил, мадид, ариз, басит, амиқ.

ТАВИЛ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Чи гўям нигорино ки бо ман чиҳо карди,
Қарорам зи дил бурди зи сабрам жудо карди.

Зиҳи наҳли қадингдин ҳижл сарви бўстониёй,
Хат ичра лабингдин мунфаёил роҳи райҳониёй.

ТАҚТИЪ

Че-гў-ям	ни-го-ри-но	ки-бо-ман	че-ҳо-кар-ди
Фа-ъув-лун	ма-фо-ъий-лун	фа-ъув-лун	ма-фо-ъий-лун
Қа-ро-рам	зи-дил-бур-ди	зи-саб-рам	жу-до-кар-ди
Фа-ъув-лун	ма-фо-ъий-лун	фа-ъув-лун	ма-фо-ъий-лун

МУСАББАҒ

Тишинг дур, лабинг маржон, хадинг гул, хатинг райҳон,
Юзунг хур, сочинг анбар, сўзунг мул, менинг⁹⁸ мултон.
Фаъувлун мафoъийлун фаъувлун мафoъийлон

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН СОЛИМ

70a

Не сенча парий бордур, не мен киби девона,
Не сенча киши машхур, не мендек эли афсона.
Фаъувлу мафoъийлун фаъувлу мафoъийлун

БИР РУКН АСЛАМ, БИР РУКН СОЛИМ

Ишқ ичра итмишмен, дардимни билмайсен,
Улмакка етмишмен, фикримни қилмайсен.
Фаълун мафoъийлун фаълун мафoъийлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН МАҚСУР

Эшит мунӣ эй ёр, жаҳонда қачон бор,
Менингча вафодор, сенингча жафокор.
Фаъувлу мафoъийл фаъувлу мафoъийл

МУРАББАЪИ МАШТУРИ СОЛИМ

Кашидам жафоятро,
Надидам вафоятро.

Манга қил гузар сен кел,
Манга қил назаре⁹⁹ сен кел.
[Фаъувлун мафoъийлун]

МАДИД БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Ҳеч бошад моҳи ман майли сўйи ман кунад,
В-аз фуруғи рўйи худ кулбаам равшан кунад.

Неча тортай ҳажридин сенсизин озормен,
Келки ҳижронингда мен умрдин безормен.

ТАҚТИЪ

Не-ча-тор-тай	ҳаж-ри-дин	сен-си-зин-о	зо-р-мен
Фо-ъи-ло-тун	фо-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун	фо-ъи-лун

Кел-ки-ҳиж-ро нинг-да-мен ум-р-дин-бе зор-мен
Фо-ъи-ло-тун фо-ъи-лун фо-ъи-ло-тун фо-ъи-лун

МУЗОЛЛА

706

Ҳеч гаҳ он моҳру майли сўи ман накард,
Аз руҳи чун моҳи худ хонаам равшан накард.

Навой:

Қоматингдек боғи ҳусн ичра йўқ сарви равон,
Оразингдек худ қани сарв узра арғувон.
Фоъилотун фоъилун фоъилотун фоъилон

МАХБУН

Куядур ҳажр ўтидин нетай эй маҳ, юрагим,
Юрагимда юрагим юрагимда юрагим.

Ба лабонат, писаро, накуни¹⁰⁰ бўса черо,
Накуни шод маро натарси зи худо.
Фоъилотун фаъилун фаъилотун фаъилун

МУРАББАЪИ МАШТУРИ СОЛИМ

Як раҳ эй бедодгар,
Лутф кун, дар мо нигар.

Сенсизин афгормен,
Умрдин безормен.

Қил гузар сен кел манга,
Қил назар сен кел манга.
Фоъилотун фоъилун

АРИЗ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Ба умиди вафоят кашам жоно жафоят,
Вале мушкил ки бошад жафоятро ниҳоят.

Лабинг маржон, тишинг дур, хатинг райҳон, хадинг гул.
Сочинг анбар, юзунг ҳур, менгинг мўлтон юзунг мул.
Мафoъийлун фаъувлун мафoъийлун фаъувлун
Мафoъийлун фаъувлун мафoъийлун фаъувлун

МУСАББАҒ

71a

Навой:

Санойи зотинг ичра топиб ажз аҳли идрок,
Гаҳи лоухси айтиб замони мо арафнок.
Мафoъийлун фаъувлун мафoъийлун фаъувлун

БИР РУКН МАҚБУЗ, БИР РУКН СОЛИМ

Торий:

Сангаки барги гулдин либос қилса бўлғай,
Гуле бу гулшан ичра қиёс қилса бўлғай.
Мафoъилун фаъувлун мафoъилун фаъувлун

МУРАББАЪИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Буто рӯят чу дидам,
Дил аз ҳӯбон бӯридам.

Гузар сен кел манга қил,
Назар сен кел манга қил.
Мафӯийлун фаъувлун

БАСИТ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Эй бевафо келмадинг, ҳаргиз менинг ёнима,
Ҳажринг нелар қилмади, бу тинмағур жонима.

Чун хору хас рӯзу шаб уфтодаам дар раҳат,
Бошад, ки бар ҳоли ман уфтад назар ногаҳат.

ТАҚТИЪ

Эй-бе-ва-фо кел-ма-динг ҳар-гиз-ме-нинг ё-ни-ма
Мус-таф-ъи-лун фо-ъи-лун мус-таф-ъи-лун фо-ъи-лун

Ҳаж-ринг-не-лар қил-ма-ди бу-тин-ма-ғур жо-ни-ма
Мус-таф-ъи-лун фо-ъи-лун мус-таф-ъи-лун фо-ъи-лун

МУЗОЛЛ

Эй дӯстон дар раҳаш уфтодаам хору зор,
Бошад, ки бар ҳоли ман раҳм оварад он нигор.

Мен хастанинг бошиға қилғил гузар, эй нигор,
Бир лутф кӯзи бирла қилғил назар, эй нигор.
Мустафъилун фойилун мустафъилун фойилон

716

БИР РУКН СОЛИМ, БИР РУКН МАХБУН

Мен хаста бошиға қилғил гузар санамо,
Бир лутф кӯзи била қилғил назар санамо.

Кардам зи рӯйи сафо манзил ба кӯйи вафо,
Дидам нигори маро жоме шингарфу чи жо.
Мустафъилун фаъилун мустафъилун фаъилун

МАХБУН

Чиро ҳама бути ман ба ман наминигарад,
Ба як дӯ бӯса ҳама ғам аз дилам набарад.

Бошим қадам қилибон висолингга етайин,
Муяссар ўлмаса васл бош олибон кетайин.
Мафӯилун фаъилун мафӯилун фаъилун

МУСАДДАСОТИ МАЖЗУВИ СОЛИМУЛ АРКОН

Гулшан неча ҳӯб эрур кӯйунгча йўқ,
Шамшод марғуб эрур бӯйунгча йўқ.

Бар мустаманде макун чандин ситам,
К-аз у наёрад зад аз ишқи ту дам.
Мустафъилун фойилун мустафъилун

АРУЗ ВА ЗАРБ МАКБУЛ

Гаштам бадард аз ту ман нигоро,
Он беҳ, ки як раҳ куни мудоро.

Эй гул, сенингдек қани чаманда,
Сунбул сочингдек қани Хўтанда.
Мустафилун фоилун фаъулун

МАТВИЙ

72a

Дур мадор эй санам, лаб аз лабам,
То бифизояд ба дил дар тарабам.

Султон Маҳмудхон:

Наййири аъзамдурур талъатингиз,
Хуллаи ҳавромудур хилъатингиз?
Муфтаилун фоилун муфтаилун

Мунсариҳ баҳрида бу вазн матвийи максуф.

МУРАББАЪИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Сен кел манга қил назар,
Сен кел манга қил гузар.

Сўям надори гузар,
Бо ман надори назар.
Мустафилун фоилун

АМИҚ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Сўйи ман гоҳ-гоҳе дилбаро як нигоҳе,
Дилбаро як нигоҳе сўйи ман гоҳ-гоҳе¹⁰¹.

Кел бери эй париким, ҳажрдин хастадурмен,
Лаълинга ташнадурмен, зулфунга бастадурмен.
Фоилун фоилотун фоилун фоилотун
Фоилун фоилотун фоилун фоилотун

МУРАББАЪИ МАШТУРИ СОЛИМУЛ АРКОН

726

Кел манга қил назар сен,
Кел манга қил гузар сен.
Фоилун фоилотун

Муштабиҳа доираси тўрт баҳрдур: мунсариҳ, музориъ, муқтазаб, муж-тасс. Бурнароқ мазкур бўлуб эрдиким аҷам бу бухурни солим истеъмол қилмас. Мунсариҳу муқтазабни матвийи музориъни макфуфи мужтассни махбун истеъмол қилурлар. Биз бу доирада мунсариҳдин ўзга ул уч баҳр-нинг солимларини кўрсаттук.

МУНСАРИҲ БАҲРИ МУСАММАНОТ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАВҚУФ

Сендек қани ҳусн аҳлида ҳам бевафо, ҳам бедард,
Мендек қани ишқ аҳлида меҳнаткашу ғампарвард.

ТАҚТИЪ

Сен-дек-қа-ни	ҳус-наҳ-ли-да	ҳам-бе-ва-фо	ҳам-бе-дар-д
Мус-таф-ъи-лун	маф-ъув-ло-ту	мус-таф-ъи-лун	маф-ъув-ло-ту
Мен-дек-қа-ни	иш-қаҳ-ли-да	меҳ-нат-ка-шу	ғам-пар-вар-д
Мус-таф-ъи-лун	маф-ъув-ло-ту	мус-таф-ъи-лун	маф-ъув-ло-ту

МАТВИЙИ МАВҚУФ

Саъдий:

Барги дарахтони сабз дар назари ҳушёр,
Ҳар варақе дафтарест маърифати кардгор.

Навой:

Ишқ юки айлади торим аълони кавсар,
Не ажаб ар айласа мен киби шайдони кавсар.
Муфтаълун фоълон муфтаълун фоълон

БИР РУКН МАТВИЙ, БИР РУКН МАТВИЙИ МАКШУФ

73a

Шоҳи гулу настаран ёд берур бўйидин,
Атрини мушки Хўтан касб қилур мўйидин.

Нўшлабе дар расид ҳуш рабуд аз Ҳасан,
Ҳамди худованд аст азҳаба анно-л-ҳазан.
Муфтаълун фоълун муфтаълун фоълун

МАТВИЙИ МАКШУФИ МАХБУН

Бе ту маро чун гузар ба тарфи бўстон фитад,
Аз ғами ту хуни дил зи чашми гирён фитад.

Ишқ юки айлади сипеҳри аълони хам,
Не ажаб ар айласа менингча шайдони хам.
Мустафълун фоълун мафоълун фоълун

МАКФУФИ МАТВИЙИ МАНҲУР

Хотирни баҳор фаслида гашт оладур,
Кўз нуруни рашки лолау дашт оладур.
Мустафълун фоълоту мустафълун фаъ

МАКФУФИ МАРФУЪИ МАКБУЛИ АСЛАМ
Девонима не рабту не тартибедур,
Не жадвалу не лавҳу не тазҳибедур.
Мустафълу мафъувлу фаъувлун фаълун

МАТВИЙИ МАҚТУЪИ МАТВИЙИ МАКШУФ

Жавру ситамни ул ой ҳаргиз кам қилмади,
Чора менинг ҳолима бир ҳамдам билмади.

Хезу ба бўстон хиром к-омад айёми гул,
Мурғи чаман зад навомий нўш аз жоми гул.
Муфтаълун фоълун мафъувлун фоълун

МАТВИЙИ МАХБУНИ МАКШУФ

Эй бути маҳжабинам рухат зи ман мапўшон,
Дилбари нозанинам рухат зи ман мапўшон.

73b

Жавру жафо қилурсен, вафо доғи қил эй, ёр,
Тийғи ситам уурсен, даво доғи қил эй ёр!
Муфтаълун фаъувлун мафоълун мафъиъл

МАТВИЙИ МАЖЗУЪ

Қандадурур бир сенингча ёри дилозор,
Қандадурур бир менингча зори дилафгор.

Халқаи зулфаш гушуд боди саҳаргоҳ,
Ашрақа шамсу-д-дуҳо бинури муҳайёҳ.
Муфтаилун фоѐлоту муфтаилун фоѐ

МАТВИЙИ МАНҲУР

Равшани талъати ту моҳ надорад,
Пеши ту гул равнақи гиёҳ надорад.

Улки манга ёр, дилнавоз кўрунди,
Жаврни кўрсатти кўпу оз кўрунди.
Муфтаилун фоѐлоту муфтаилун фаѐ

Мужтасс баҳрида бу вазн матвийи макфуфи мажҳудур.

МАТВИЙИ МАКШУФИ МАНҲУР

Боғ неча хўб эса кўйича йўқдур,
Сарвни мавзун деса бўйича йўқтур.
Муфтаилун фоѐилун муфтаилун фаѐ

БИР РУКН МАТВИЙ, БИР РУКН МАНҲУР

Меҳр юзидин бизга вафо қил,
Жаврни қўйғил, тарки жафо қил.
Муфтаилун фаѐ муфтаилун фаѐ

74a

МАТВИЙИ МАКШУФ

Меҳр юзидин эй ой, бизга вафо қилғайсен,
Жаврни ҳам қўйғай[сен], тарки жафо қилғайсен.
Муфтаилун мафъувлун муфтаилун мафъувлун

МАТВИЙИ МАКШУФИ МАНҲУР

Меҳр юзидин эй ой, бизга вафо қил,
Жавр тариқин қўйғил, тарки жафо қил.
Муфтаилун фаѐ муфтаилун фаѐ

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАКШУФ

Сенинг киби қайдадур башар аро мунтахаб,
Сиҳий қаде, лола рух, суманбаре, ғунча лаб.

Маро сахар чун гузар ба тарфи бўстон фитад,
Эи ғамми ту хуни дил эи чашми гирён фитад.
Мафоѐилун фоѐилун мафоѐилун фоѐилун

МАХБУНИ МАҚТУЪИ МАНҲУР

Эи рўйи худ як соат фиган ниқобат,
Жаҳон шавад то равшан эи офтобат.

Бери гузар қилмайсен, не бўлди моҳим,
Манга назар қилмай[сен], недур гуноҳим.
Мафоѐилун мафъувлун мафоѐилун фаѐ

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАНҲУР

Мангаки ул ёри дилнавоз кўрунди,
Жафони кўрсатти кўпу оз кўрунди.
Мафоѐилун фоѐилоту муфтаилун фаѐ

Жаҳон аро бордурму сенингча ёре,
Шакар лабе, сарв қаде, лола узоре?
Мафоъилун фоъилоту мафоъилун фаъ

МАХБУНИ [МАТВИЙИ МАКШУФИ] МАТВИЙИ МАНХУР

Чаман неча хўб эрур, кўйича йўқтур,
Суманки марғуб эрур, мўйича йўқтур.
Мафоъилун фоъилун муфтаъилун фаъ

МАҚТУЪИ МАТВИЙИ МАНХУ[Р]

Хусн ичра бир сенингча дилдоре йўқ,
Ишқ ичра бир менингча афгоре йўқ.

Вақти гул шуд ҳавойи гулшан дорам,
Завқи жоми шароби равшан дорам.
Мафъувлу фоъилоту мафъувлун фаъ

МУСАДДАСОТИ МАЖЗУВИ МАТВИЙ

Боди сабо гў марав ба сўйи чаман,
Бўйи ту бояд маро на бўйи суман.

Ишқ мени қилди хор, не қилайин,
Шавқ мени қилди зор, не қилайин.
Муфтаъилун фоъилоту муфтаъилун

МАТВИЙИ МУЗОЛЛ

Не қилайинким, қошимға келмади ёр,
Ўлдум барҳам, бошимға келмади ёр.

Сўйи ман он гулузор омада аст,
Баҳри ман он ёри ғор омада аст.
Муфтаъилун фоъилоту муфтаъилон

МАТВИЙИ МАКШУФ

Масти мудом, эй кўнгул, кўзи экин,
Нутқи Масиҳо деган сўзи экин.
Қадр кечаси шикани зулфи анинг,
Не кишига эй кўнгул, рузий экин.
Муфтаъилун фоъилун муфтаъилун

75a

Нечукким, ажам шуъароси рубоъий вазнига ҳадди муъайян муқаррар қилибтурлар, турк фусаҳоси ҳам бу вазнға ҳадди муъайян муқаррар қилиб икки байт айтибтурлар. Андоқким мазкур бўлди турк аросида бир оҳанги борким «ўланг» дерлар. Бу вазн анга махсустур ул оҳангға тақсим қилурда ҳар мисраъдин сўнг ёр-ёр лафзин келтурурлар.

МАТВИЙИ МАҚТУЪ

Ишқ мени қилса хор, нетгаймен,
Шавқ мени қилса зор, нетгаймен.

Аз ту маро доғ ҳост пинҳони,
Доғи ту роҳат марост то дони.
Муфтаъилун фоъилоту мафъувлун

МАТВИЙИ МАРФУЪИ МУЗОЛЛ

Ишқи бутон ҳарки кард ихтиёр,
Гашт чу ман дар фироқ хори зор.

Кимки санга ошиқ ўлди, эй нигор.
Билки анинг қони тўлди, ўлди зор.
Муфтаилун фоѐилоту фоѐилон

МАТВИЙИ МАКШУФ

Ишқ мени қилди хор найлайин,
Шавқ мени қилди зор найлайин.

Он бути бадхў сувор¹⁰² мешавад,
Хаста диле беқарор мешавад.
Муфтаилун фоѐилоту фоѐилун

МАТВИЙИ МАХБУЛИ МАКБУЛ

Ишқ мени яна хор қилибтур,
Шавқ мени яна зор қилибтур.
Муфтаилун фоѐилоту фаъувлун

МАТВИЙИ МАХБУЛИ МАХБУНИ АХАЗЗ

Ишқ мени яна хор қилур,
Шавқ мени яна зор қилур.
Муфтаилун фаѐилоту фаѐил

МАТВИЙИ МАРФУЪИ МАХБУНИ АХАЗЗ

Ишқ мени кўп хор қилур,
Шавқ мени кўп зор қилур.
Муфтаилун мафъувлу фаѐил

МАХБУНИ МАТВИЙ

Мисоли мани дилафгор кас нашавад,
Мисоли мани хору зор кас нашавад.

Менинг киби дилфигор ёрму * киши,
Менинг киби хору зор борму киши?
Мафоѐилун фоѐилоту муфтаилун

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАКШУФ

Очилди гул субҳдам кула-кула,
Оёқчи тут жоми май тўла-тўла.
Мафоѐилун фоѐилун муфтаилун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ МАТВИЙИ МАВҚУФ

Фасли гуласт эй нигор,
Бодаи гулгун биёр.

Ҳажр мени қилди зор,
Кел берига эй нигор!
Муфтаилун фоѐилон

* «Борму» бўлиши керак

МАТВИЙИ МАХБУН.

Зор мени қилур ишқ,
Хор мени қилур ишқ.

Дилбари ман кужо рафт,
Аз бари ман чиро рафт?
Муфтавилун мафoъийл

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАВҚУФ

Нигори ман бевафост,
Надонамаш дар кужост.

Неча чекай интизор,
Берига кел, эй нигор!
Мафoъилун фoъилон

МУЗОРИЪ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Жафожуйе, бевафoйе қани сендек бу жаҳонда,
Дуогўйе, бенавойе қани мендек бу замонда?

Қошига борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

ТАҚТИЪ

Жа-фо-жў-йе	бе-ва-фо-йе	қа-ни-сен-дек	бу-жа-ҳон-да
Ма-фо-ъий-лун	фо-ъи-ло-тун	ма-фо-ъий-л[ун]	фо-ъи-ло-тун
Ду-о-гў-йе	бе-на-во-йе	қа-ни-мен-дек	бу-за-мон-да
Ма-фо-ъий-лун	фо-ъи-ло-тун	ма-фо-ъий-л[ун]	фо-ъи-ло-тун

766

МАКФУФИ МАҚСУР

Хушам мавсуми баҳор, ки бар тарфи жўй бор,
Ниҳад ёри гулузор ба каф жoми хушгавор.

Боқ эй ёри гулузор, не хуш фаслдур баҳор,
Кетур жoми хушгавор, манга берма интизор.
Мафoъийлу фoъилон мафoъийлу фoъилон

МАКФУФИ МАҲЗУФ, ЗАРБ МАҚСУР

Чу соғар ба каф ниҳад салои тараб диҳад,
Дили бедилон раҳад зи андуҳи рўзгор.
Мафoъийлу фoъилун мафoъийлу фoъилон

МАКФУФИ МАҲЗУФ

Мени ишқ дилфигор агар қилса, не¹⁰³ қилай,
Диҳам жон ба пойбўс ба пояш ниҳода сар.

Мени ишқ дилфигор агар қилса не¹⁰³ қилай,
Мени шавқ беқарор агар қилса, неқилай?
Мафoъийлу фoъилоту мафoъийлу фoъилун

МАКФУФИ МАҲЗУФИ МАҚСУР

Қани сенча маҳваше, қани менча беқарор,
Қани сенча саркаше, қани менча хоксор?

Мисоли ту одами некухуй кас надид,
Ба сони ту сарвқадди парирӯй кас надид.

77a

Ту гӯйи маро, ки аз чи чунин мустаманди,
Азиро ки беҳи лаҳв зи жонам биканди.

Мени ишқ дилфигор агар қилса найлай,
Мени шавқ беқарор агар қилса найлай?
Мафӯийлу фоѐилоту мафӯийлу фаълун

МАҚФУФИ МАҚСУРИ МАЖҲУФ

Манга сенча гулузор қачон топилур,
Санга менча беқарор қачон топилур?
Мафӯийлу фоѐилоту мафӯийлу фаъ

МАҚБУЗИ МАХБУН

Адоват оти, муҳаббат нишони қолғуча бор,
Адув хайли Язиду муҳаббат Оли Абодур.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мафӯилун фаѐилотун мафӯилун фаѐилотун

Мужтасс баҳрида бу вазннинг бари аркони махбундур.

АХРАБИ МУСАББАҒ

Эй лаъли нўшхандат номи шакар даҳонон,
Сирри дахонат берун аз фаҳми нуктадонон.

Навоий:

Рухсори жонибида ул холи анбар олуд,
Ўт гўшасида гўё анбар тушуб қилур дуд.
Мафъувлу фоѐилотун мафъувлу фоѐилийюн

АХРАБ ҲАШВ, МУСАББАҒ АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Хатинг аро узоринг сабза ичида лола,
Ул чашми пурхуморинг лоладағи ғизола.
Мафъувлу фоѐилийюн мафъувлу фоѐилотун

776

БИР РУКН АХРАБ, БИР РУКН СОЛИМ

Ишқинг майидин андоқким масту беҳабармен,
Гоҳи ўзумда йўқмен, гоҳи ўзумда бормен.

Ориф Фаркатий:

Дар ҳолати такаллум аз нозуки забонаш,
Барги гулест гўё дар гунчаи даҳонаш.
Мафъувлу фоѐилотун мафъувлу фоѐилотун

АХРАБИ МАҚФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Эй ханжари музаффар ту пушту мулки олам,
Вей гавҳари мутаҳҳар ту рӯйи насли одам.

Навоий:

Кофургун либос аро ул сарви ноз экинму,
Ё шомӣ ҳажр дафъиға шамъ тироз экинму?
Мафъувлу фоѐилоту мафӯийлу фоѐилотун

АХРАБИ МАҲЗУФ

Келтурса юз балони, ул бевафо манга,
Келсун, агар эвурсам юзни, боло манга.

Эй орзӯи жонам жонам фидои ту,
Боз о, ки жон фишонам, дар хоки пой ту.
Мафъувлу фоѐилотун мафъувлу фоѐилун

АХРАБИ МАҚСУР

Абулбарака:

Изҳори он даҳон лаби майгуни ёр кард,
Дарди ниҳон нигарки шароб ашкор кард.

Жонни фидо қилиб, санга бор мен дағи ёмон,
Қилган ҳамондурур, санга қилмаган ҳамон.
Мафъувлу фоѐилоту мафоѐийлу фоѐилон

АХРАБИ МАҚФУФИ МАҲЗУФ

Кўк вўсмада ул ой қоши гўё хаёлдур,
Ё ой бошида кўкта кўрунган ҳилолдур.

78a

Шоҳий:

Эй ҳар дам аз жафои ту дилро ғаме дигар,
Олам зи ту харобу ту дар оламе дигар.
Мафъувлу фоѐилоту мафоѐийлу фоѐилун

АХРАМИ МАҚФУФИ АХРАБИ МАРБУЪ

Ҳусн ичра бир сенингча дилдор қани,
Ишқ ичра бир менингча афгор қани?
Мафъувлу фоѐилоту мафъувлу фаъул

АХРАБИ МАРБУЪИ МАҚБУЗИ МУШАЪЪАС

Васлингға кўнгул киёссиз толибтур,
Ҳажринг аро ихтиёрсиз толибтур.
Мафъувлу фаъул мафоѐилун мафъувлун

МУСАДДАСОТИ МАЖЗУВИ АХРАБИ МАҚФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ.

Эй карда гирди моҳ зи шаб хирман,
Гирён зи ҳасрати ту чу борон ман.

Жонимни дилфигор қилур ишқи,
Кўнглумни беҳарор қилур ишқи.
Мафъувлу фоѐилоту мафоѐийлун

МАҚФУФИ МАҚСУР

Мени асру дилфигор қилур ишқ,
Мени асру беҳарор қилур ишқ.

Биномизад(?) эй нигори парирӯй,
Шакар лафз, лола чеҳр, суман бӯй.
Мафоѐийлу фоѐилоту мафоѐийл

МАҚФУФИ МАҲЗУФ

Ҳушо жилваи жамоли ту дидан,
Ҳушо мевани висоли ту чидан.

786

Мени ишқ дилфигор қилибтур,
Мени шавқ беқарор қилибтур.
Мафъийлу фойлоту фаъувлун

МАҚФУФИ АШТАР

Надори ту мисли хеш моҳи ман,
Мисоли ту кас надид шоҳи ман.

Мени ишқ дилфигор қилғуси,
Мени шавқ беқарор қилғуси.
Мафъийлу фойлоту фойлун

АХРАБИ МАҚФУФИ МАҲЗУФ

Жонона бизни зор қилибтур,
Девона бизни ёр қилибтур.

Эй хуни ман гирифта ба гардан,
То чанд аз ин мужодала кардан.
Мафъувлу фойлоту фаъувлун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ МАҚФУФИ МАҚСУР

Диламро [жафо] сазост,
Ки у бар раҳи хатост.

Бери келгил эй нигор,
Манга берма интизор.
Мафъийлу фойлон

АХРАБИ МУСАББАҒ

Рўят гулест хандон,
Эй шоҳи дардмандон.

Меҳру вафони ағёр,
Кўп кўрди сендин эй ёр.
Фаъувлу фойилийон

АХРАБ

Ҳажрингда эй парирў,
Кўзумдин учти уйқу.

Ман камтарин ғуломат,
Ман хоки остонат.
Мафъувлу фойлотун

МУҚТАЗАБ БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Эй бедарди бераҳми ман чандин жавр бар ман макун,
Чу ағёри бад[хў] маро ҳардам қасди куштан макун.

Эй бемеҳр келгил бери, бу фурқатқа бир чора қил,
Е йўқ эрса кўксумни ёр, бу кўнглумни овора қил!

ТАҚТИЪ

Эй-бе-дар-ди	бе-раҳ-ми-ман	чан-дин-жав-р	бар-ман-ма-кун
Маф-ъув-ло-ту	мус-таф-ъи-лун	маф-ъув-ло-ту	мус-таф-ъи-лун

Чу-аг-ё-ри бад-хў-ма-ро ҳар-дам-қас-д кўш-тан-ма-кун
 Маф-ъув-ло-ту мус-таф-ъи-лун маф-ъув-ло-ту мус-таф-ъи-лун

МАКФУФИ МАТВИЙ.

Бигузар, эй насими сабо, субҳидам ба тарфи чаман,
 Накхате биёр аз он гулузори ғунча даҳан.

Келгил эй узори чаман, гул чоғини яхши кечур,
 Жами майни тўлдурубон¹⁰⁴ ич, дағи манга ҳам ичур.
 Фоёлоту муфтайлун фоёлоту муфтайлун

МАКФУФИ МАҚТУЪ

Бу насиҳатим англа, не билур киши янгла,
 Не билур экин тангла, сен букун ғанимат тут.

796

Вақтро ғанимат дон он қадр, ки битвони,
 Ҳосил аз ҳаёт эй, жон, як дам аст то дони.
 Фоёлоту мафъувлун фоёлоту мафъувлун

МАТВИЙИ МАРФУЪ

Келгил эй узори гул, гул чоғини хуш кечур,
 Жами майни тўлдуруб ич, доғи манга ичур.
 Фоёлоту фоёилун фоёлоту фоёилун

МАХБУЛИ МАТВИЙ

Эшит эй узори суман, бу ҳавони яхши кечур,
 Бир оёқни тўлдурубон узунг ич, манга ҳам ичур.
 Фаёлоту муфтайлун фаёлоту муфтайлун

МАХБУЛИ МАҚТУЪ

Эшит эй узори гул, бу ҳавони хуш тутғил,
 Бир оёқни тўлдурғил, ичу манга қўш тутғил.
 Фаёлоту мафъувлун фаёлоту мафъувлун

МАХБУНИ МАТВИЙ

Эшит эй узори суман, хазон фасли яхши кечур,
 Кетур жом тўлдурубон узунг ич, манга ҳам кечур¹⁰⁵.
 Мафъийлу муфтайлун мафъийлу муфтайлун

МАХБУН

Жафокор сенингча йўқ, вафодор менингча йўқ.
 Дилозор сенингча йўқ, дилафгор менингча йўқ.
 Мафъийлу мафъилун мафъийлу мафъилун

МАРФУЪИ МАХБУНИ АХАЗЗ

Ҳар кунда юзунгни кўрмак эрур ҳавасим,
 Ҳар кеча сочингни хиёлдур ҳамнафасим.
 Мафъувлун мафъилун мафъийлу фаёил

80a

МАРФУЪИ МАТВИЙ

Кел, эй узор суман, гул вақти яхши кечур,
 Бир жом тўлдурубон ичгил, манга ҳам ичур.
 Мафъувлу муфтайлун мафъувлу муфтайлун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ МАТВИЙ.

Гар шароби гулгун бувад,
Белаби туам хун бувад.

Гарчи хўбу гулчеҳрдур,
Лек ёри бемеҳрдур.
Фoъилоту мустафилун

МАТВИЙИ МУЗОЛЛА

Йўқ қадингча сарви равон,
Йўқ лабингча ҳам маржон.

Эй ҳабиби мўй миён,
Вей табиби хаста дилон.
Фoъилоту муфтаилун

МАТВИЙ

Нест чун ту сарви чаман,
Гулузору ғунча даҳан.

Ёр бизни зор қилур,
Зор бизни ёр қилур.
Фoъилоту муфтаилун

МАТВИЙИ МАҚТУЪ

Ғофил ўлма давлатта,
Ўзни солма меҳнатта.

Эй нигори сийминбар,
Дар асири худ бингар.
Фoъилоту фаъулун

МАХБУНИ МАТВИЙ

Рухат хуши ман бурд,
Лабат хуни ман [би] хўрд.

Мени ҳажр зор қилур,
Мени ишқ хор қилур.
Мафoъийлу муфтаилун

МУЖТАСС БАҲРИ МУСАММАНОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Ишқ аҳлиға гарчи доим кўб жаврдур, кўп жаводур,
Ҳусн аҳлиға неқилайким, бемеҳру, бевафодур.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзига тушғали кўзим кўзига илмади ул ой.

ТАҚТИЪ

Иш-қаҳ-ли-ға	гар-чи-до-им	кўп-жав-р-дур	кўп-жа-фо-дур
Мус-таф-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун	мус-таф-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун

Ҳус-наҳ-ли-ға	не-қи-лай-ким	бе-ме-ҳ-ру	бе-ва-фо-дур
Мус-таф-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун	мус-таф-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун

МАХБУНИ МУСАББАҒ

Ҷаришта сурат чанде ки мункири майи нобанд,
Ҷаришта анду лекин ҷариштаҳои азобанд.

Юзи гулу сочи сунбул, хади суман, хати райҳон,
Лаб узра хати зумрад, хат иҷра лаблари маржон.
Мафӯилун ғаъилотун мафӯилун ғаъилийон

81a

МАХБУН

Ҷироқдин ўладурмен, висолиға етаолмон,
Ҷироқдин кўрадурмен, эшигидин кетаолмон.

Камол:

Ҳазор сарвки дар ҳади эътидол барояд,
Ба қоматат нарасад гар ҳазор сол барояд.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзига тушғали кўзум кўзига илмади ул ой.
Мафӯилун ғаъилотун мафӯилун ғаъилотун

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАРИ МУСАББАҒ

Котибий:

Пари рухе ба шакар ханда қатли мардум кард,
Чу гуфтамаш, ки маро ҳам бикӯш табассум кард.

Хатинг била юзунгу кокулунг сенинг, эй жон,
Бири бинафша, бири ёсуман, бири райҳон.
Мафӯилун ғаъилотун мафӯилун ғаъилон

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АБТАР

Кўзумда муттасил ул эгма қош керак бўлса,
Қошимда кўз ёруғи ул қуёш керак бўлса.

Навоий¹⁰⁶:

Ситораест дар гўши он ҳилол абрӯ,
Зи рўи ҳусн ба хуршид мезанад паҳлӯ.
Мафӯилун ғаъилотун мафӯилун ғаъилон

МАХБУНИ МАҚСУР

Салмон:

Зиҳи ниҳоли қадат сарви жўйбори равон,
Таровати гули рўят баҳори олами жон.

Навоий:

Рамида кўнглум эрур ишқ мубталоси ҳануз,
Бошимда бордур ул сарв қад ҳавоси ҳануз.
Мафӯилун ғаъилотун мафӯилун ғаъилон

816

МАХБУНИ МАҲЗУФ

Қаёнға борсанг итингмен ўзумни еткурайин,
Етишмасам санга боқиб дуо қилиб ҳурайин.

Сафед шуд чу дарахти шикуфадор сарам,
Ва-зин дарахт ҳамин мевайи ғам аст барам.
Мафӯилун ғаъилотун мафӯилун ғаъилон

МАТВИЙИ МАХБУН

Зулфи ту сунбули пурчин лаъли ту шарбати дилҳо,
Рўи ту лолау насрин, чашми ту наргиси шаҳло.

Ҳар кишиким лабу юзунг жонибиға назар этгай,
Ҳам қонини садар айлаб, ҳам бошидин гузар этгай.
Муфтаџилун фаџилотун муфтаџилун фаџилотун

МАРФУЎИ МАХБУН.

Кимки ул лабу юзунг сариға назар этгай,
Қонини садар айлаб бошидин гузар этгай.
Фоџилун фаџилотун фоџилун фаџилотун

МАТВІЙИ МАКФУФИ МАЖҲУФ

Душмани жон ўлди, неқилай, санга Бобир,
Улки манга ёри дилнавоз кўрунди.
Муфтаџилун фаџилоту муфтаџилун фаџ

МАКФУФИ МАЖҲУФ

Мен неча жафоу жаврунга сабр этай,
Бир зарра вафоу меҳр йўқ сенда нетай.
Мустафџилу фоџилоту мустафџилу фаџ

МАХБУНИ МУШАЪЪАСИ МАЖҲУФ

82a

Агар гушои торе зи сунбули тар,
Ҳамеша ояд боди сабо баробар.

Жафо қилурсен ёрим, вафо дағи қил,
Они билурсен дағи, муни дағи бил.
Мафоџилун мафъувлун мафоџилун фаџ

МУСАДДАСОТИ МАЖЗУВИ МАХБУН

Жафо қилур яна ул гул манга нетай,
Не чорадур, не қилайин, қаён кетай?

На қуввате, ки ба сўйи ту бигузарам,
На қудрате, ки ба рўйи ту бинигарам.
Мафоџилун фаџилотун мафоџилун

МАТВІЙИ МАХБУН

Жавр қилур яна ул гул манга нетай,
Чора недур, не қилайин, қаён кетай?
Муфтаџилун фаџилотун мафоџилун

МАРФУЎИ МАКФУФИ МАҚТУЪ

Ул алиф бўйлуқнинг ишқи,
Мени олам аро алам қилди.
Фоџилун фоџилоту мафъувлун

МАРФУЎИ МАКФУФИ МАТВІЙ

Васлин ул ой манга маҳол қилур,
Ҳажридин мени хаста ҳол қилур.
Фоџилун фоџилоту муфтаџилун

МАТВІЙИ МАКФУФ

Улки манга ёри дилнавоздурур,
Жаври анинг кўпу меҳри оздурур.
Муфтаџилун фоџилоту муфтаџилун

826

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ МАХБУН

Ҳар он ки рӯйи ту бояд,
Зи меҳру маҳ чи гушояд.

Юзунгча қайси ой эркин,
Лабингча қайси май эркин.
Мафӯилун фаъилотун

МАХБУН

Юзича қайси ой эркин,
Лаълича қайси май эркин.
Муфтаилун фаъилотун

МАХБУНИ МАҚСУР

Берига кел эй нигор,
Неча чекай интизор.

Дилам ба ту ҳаст шод,
Туро зи ман нест ёд.
Мафӯилун фоъилон

Мунтазиъа доираси беш баҳрдур: сариъ, жадид, қариб, хафиф, мушокил. Ажам бу беш баҳрни дағи солим истеъмол қилмас. Сариъ-матвийдур, жадиду хафиф-махбун, қарибу мушокил-макфуф. Арузийлар дебтурларким муштабиҳа доираси била мунтазиъа доирасининг бухурини ажам солим истеъмол қилмас. Мунсариҳу муқтазабу сариъ матвийдур, музориъу қарибу мушокил-макфуф, мужтассу жадиду хафиф-махбун. Бу сўз ала итлоқиҳи рост эмас неучунким шеърининг охири мутаҳаррик бўлмас. Агар мунсариҳ била сариънинг ўзга аркони матвий бўлса аруз ва зарби матвийи мавқуф керак. Агар бу икки баҳрнинг ўзга аркони солим истеъмол қилсалар аруз ва зарби мавқуф керак. Агар музориъу қарибу мушокилнинг бари аркони макфуф бўлса, арузу зарби мақсур керак, то ул қоида топмағай, чун ул баҳрнинг солимларини кўрсатгук, бу беш баҳрнинг ҳам солимларини кўрсатайлинг.

83a

САРИЪ БАҲРИ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАВҚУФ

Жонимға юз дарду алам келтурдунг,
Кўнглума юз ранжу ситам келтурдунг.

ТАҚТИЪ

Жо-ним-ға-юз дар-ду-а-лам кел-тур-дунг
Мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун маф-ъув-лоту

Кўнг-лу-ма-юз ран-жу-си-там кел-тур-дунг
Мус-таф-ъи-лун мус-таф-ъи-лун маф-ъув-лоту

МАТВИЙИ МАВҚУФ

Шод аз онам ки дили ман ғамин аст,
К-омадани ғам сабаби ҳазин аст.

Ишқни ҳар кимки қилур ихтиёр,
Мен киби оламда бўлур хору зор.

Кўнглума юз ранжу ситам келтурдунг,
Жонима минг меҳнату ғам келтурдунг.
Муфтаилун муфтаилун фоъилон

936

МАТВИЙИ МАКСУФ

Ўзни кўнгул айш ила тутмоқ керак,
Бизни унутқонни унутмоқ керак.

Кўнглума юз ранжу ситам келтурур,
Жонима минг меҳнату ғам келтурур.

Аз кажи уфти ба каму кости,
Аз ҳама ғам раси агар рости.
Муфтаџилун муфтаџилун фоџилун

МАҚТУЪИ МАТВИЙИ МАВҚУФ

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим,
Ҳаст калид дурри ганжи ҳаким.

Рамал баҳрида мазкур бўлуб эрдиким аҳёнан ажам, араб тақлиди била мисраъларнинг авзонини муҳолиф келтурубтур. Шайх Низомийнинг бу байти дағи ўшал мақуладиндур. Аввалғи мисраъи икки рукни мақтуъдур, арузи матвийи мавқуф: мафъувлун мафъувлун фоџилон. Сўнгғи мисраънинг икки рукни матвий, зарби матвийи мавқуф: муфтаџилун муфтаџилун фоџилон.

АРУЗ ВА ЗАРБ МАХБУЛИ МАКСУФ

Аз ишқи ту ман дар жаҳон сипарам,
Хун шуд аз ин дарди ниҳон жигарам.

84a

Кўнглумга юз ранжу ситам келадур,
Жонимга минг дарду алам келадур.

Эй бевафо келгил бери гузар эт,
Раҳм айлабон мен хастага назар эт.
Мустафџилун мустафџилун фаџулун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАВҚУФ

Жонима юз меҳнату ғам келтурдунг,
Кўнглума юз ранжу ситам келтурдунг.

Дар талаби васли туам саргардон,
Аз раҳи саргаштагиям баргардон.
Муфтаџилун муфтаџилун мафъувлон

МАТВИЙИ МАКСУФ

Ин дили ман ҳаст ба дард арзони,
То накунад бори дигар нодони.

Неқилайин ёр мени билмайдур,
Лутф қилиб раҳм манга қилмайдур.

Кўнглума юз ранжу ситам келтурди,
Жонима минг меҳнату ғам келтурди.
Муфтаџилун муфтаџилун мафъувлун

МАТВИЙ, АРУЗ ВА ЗАРБ АСЛАМ

Навоий:

Истамасанг, эсламасанг бизни,
Мен ўярам йўлунг уза изни.

Гар бикаши вар бичуши моро,
Нист ғам ар сар макаши моро.

Қўнглума юз ранжу ситам келди,
Жонима минг меҳнату ғам келди.
Муфтаџилун муфтаџилун фаџлун

846

МАТВИЙИ МАХБУНИ МАВҚУФ

Қўнглума юз ранжу ситам бор,
Жонима минг меҳнату ғам бор.
Муфтаџилун муфтаџилун фоџ

МАТВИЙИ МАНҲУР

Қўнглума юз ранжу ситамдур,
Жонима минг меҳнату ғамдур.
Муфтаџилун муфтаџилун фаџ

МАТВИЙИ МАХБУНИ МАВҚУФ

Бас ки пайи паривашон давидим,
Мисли ту аз паривашон надидим.

Қандадурур сенинг киби дилозор,
Қандадурур менинг киби дилафгор.
Муфтаџилун мафоџилун фаџувлон

МАТВИЙИ МАҚТУЪИ МАТВИЙИ МАВҚУФ

Сенча киши бўлғайму, эй нигор,
Гул бадане, гул бўйи гулузор.

Мисли қадат сарве нояд бадид,
Сарв бадин раънои кас надид.
Муфтаџилун мафоџилун фоџилон

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАКСУФ

Нигори ман ба кори ман дарнигар,
Эи журми бешумори ман даргузар.

Қаро қўзум берига кел қил карам,
Висол бирла қил мени муҳтарам.
Мафоџилун мафоџилун фоџилун

85a

МАХБУНИ МАКСУФ

Қаро қўзум берига кел, карам қил,
Мени висол бирла муҳтарам қил.

Кужо шуди нигори гулузорам,
Ки тоқати фироқи ту надорам.
Мафоџилун мафоџилун фаџувлон

МАХБУНИ МАТВИЙИ МАКСУФ

Карам қилиб берига кел, эй санам,
Назар қилиб бандани қил, муҳтарам.
Мафоџилун муфтаџилун фоџилун

МУРАББАЎОТИ МАТВИЙИ МАВҚУФ

Менча қани вафодор,
Сенча қани жафокор?
Муфтаџилун фаъувлон

МАҚФУФИ МАТВИЙ

Ёр мени билмайдур,
Раҳм манга қилмайдур.
Муфтаџилун мафъувлун

ЖАДИД БАҲРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Навоий:

Не балълиғ ҳажр эрурким, зор ўлмишам,
Келки ул кўз ҳажрида бемор ўлмишам.

ТАҚТИЪ

Не-ба-ло-лиғ ҳаж-рэ-рур-ким зор-ўл-ми-шам
Фо-џи-ло-тун фо-џи-ло-тун мус-таф-џи-лун

Кел-ки-ул-кўз ҳаж-ри-да-бе мо-рўл-ми-шам
Фо-џи-ло-тун фо-џи-ло-тун мус-таф-џи-лун

МАХБУН

856

Чу қадат гарчи санавбар кашад саре,
Набувад чун қади сарват сановбаре.

Назаре қилмади моҳим, манга нетай,
Асаре қилмади оҳим, манга¹⁰⁷ нетай?
Фоџилотун фоџилотун мафоџилун

МАХБУН, АРУЗ ВА ЗАРБ АХАЗЗ

Ўзни бир лаҳза аламсиэ топмон,
Хотири хастани ғамсиэ топмон.

Рамал баҳрида бу вазн махбун, аруз ва зарб абтардур: фоџилотун
фоџилотун фаълун

МАШКУЛ, АРУЗ ВА ЗАРБ АХАЗЗ

Майи лаълу ёри ҳамдам хуштур,
Дили шоду жони беғам хуштур.
Фоџилоту фоџилотун фаълун

Рамал баҳрида бу вазн машкул, аруз ва зарб абтардур.

МАҚФУФИ МАТВИЙ

Чун ту сарву гулузори ғунча даҳан,
Кас надид эй нигори сийм бадан.

Сарв қадд, лола рўй, сенча қани,
Тезхашм тундхўй сенча қани?
Фоџилоту фоџилоту муфтаџилун

МАҚФУФИ МАТВИЙИ МУРАФФАЛ

Сарв қадд, лола рўй сенча қачон бор,
Тезхашм, тундхўй сенча қачон бор?

Хар, ки дид эй нигор рӯйи чу моҳат,
Шуд асири хатту холу чашми сиёҳат.
Фоџилоту фоџилоту муфтаџилотун

МАШКУЛИ МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАРФУЪ

Манга сенча гулузор борму,
Санга менча беқарор борму?
Фаџилоту фаџилоту фоџилун

Рамал баҳрида бу вазн машкули макфуф, аруз ва зарб маҳзуфтур.

МАШКУЛИ МАКФУФИ МАТВИЙ.

Манга сенча гулузор кам топилур,
Санга менча беқарор кам топилур.
Фаџилоту фаџилоту муфтаџилун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ МАКФУФИ МАТВИЙ

Лола рӯй сенча қани,
Тундхӯй сенча қани?
Фоџилоту муфтаџилун

МАКФУФИ МАТВИЙИ МУРАФФАЛ

Лола рӯй сенча қачон бор,
Тундхӯй сенча қачон бор?
Фоџилоту муфтаџилотун

МАШКУЛИ МАРФУЪИ МУРАФФАЛ

Манга сенча ёр борму,
Санга манча зор борму?
Фаџилоту фоџилотун

ҚАРИБ БАҲРИ МУСАДДАСОТИ СОЛИМУЛ АРКОН

Жамолингдин қуёш асру бот ўтатлиғ¹⁰⁸,
Сочингға банда боғ ичра сунбул отлиғ.

ТАҚТИЪ

Жа-мо-линг-дин	қу-ёш-ас-ру	бо-ту-ят-лиғ
Ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун	фо-ъи-ло-тун

Со-чинг-ға-бан	да-боғ-ич-ра	сун-бул-от-лиғ
Ма-фо-ъий-лун	ма-фо-ъий-лун	фо-ъи-ло-тун

МАКФУФИ МАҚСУР

Фигон з-он сари зулфини тобдор,
Фуру баста¹⁰⁹ ба ёқути обдор.

Манга ёр вафо қилмади дариғ,
Бу дардимға даво қилмади дариғ.
Мафоъийлу мафоъийлу фоџилон

МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Манга ёр вафо қилмади дариғ,
Бу дардимға даво қилмади дариғ.

Худованди жаҳонбахши шоҳи одил,
Шаҳаншоҳи жавон бахт роди комил.
Мафоъийлу мафоъийлу фоџилотун

МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ МАҲЗУФ

Манга ёр вафо қилмади нетай,
Бу дардимга даво қилмади нетай.
Мафъийлу мафъийлу фъилун

МАКФУФИ МАҚБУЗИ МАХБУН

Кел, эй ёр, бу сориға гузар этгил,
Мени зорға раҳм этиб назар этгил.
Мафъийлу мафъилун фаъилотун

87a

МАКФУФИ МАҚБУЗИ МАҚСУР

Руҳи маҳат чу дидим, эй нигор,
Дил аз ҳама буридим, эй нигор!

Менинг киби вафодор қанда бор,
Сенинг киби жафокор қанда [бор]?
Мафъилун мафъийлу фъилон

МАҚБУЗИ МАХБУН

Қаро кўзум берига кел карам этгил,
Мени висол бирла муҳтарам этгил.
Мафъилун мафъилун фаъилотун

МАҚБУЗИ МАҲЗУФ

Карам қилиб берига кел, эй санам,
Назар қилиб бу қулни қил, муҳтарам.
Мафъилун мафъилун фъилун

АХРАБИ МАКФУФ, АРУЗ ВА ЗАРБ СОЛИМ

Анварий:

То мулки жаҳонро мадор бошад,
Фармондеҳи у шаҳриёр бошад.

Ул ёр вафо қилмади дариғо,
Дардимга даво қилмади дариғо.
Мафъувлу мафъийлу фъилотун

АХРАБИ МАКФУФИ МАҚСУР

Дардимга даво қилмади ҳабиб,
Жуз жавру жафо билмади ҳабиб.

Ку Осафи жам биё бибин¹¹⁰,
Бар тахти Сулаймони ростин.
Мафъувлу мафъийлу фъилон

876

АХРАБИ МАКФУФИ МАҲЗУФ

Ул ёр вафо қилмади нетай,
Дардимга даво қилмади нетай?
Мафъувлу мафъийлу фъилун

МУРАББАЎТИ МАШТУРИ МАКФУФИ МАҚСУР

Бери келгил эй нигор,
Манга берма интизор.
Мафъийлу фъилон

МАКФУФИ МАҲЗУФ

Вафо қилғил, эй санам,
Жафо қилма мунча ҳам.
Мафoъийлу фoъилун

МАКФУФИ МАХБУНИ МАҲЗУФ¹¹¹

Вафо қил ҳабибим,
Даво қил табибим.
Мафoъийлу фаъилун

ХАФИФ БАҲРИ СОЛИМУЛ АРКОН

Қайда эрдинг, эй маҳвашим, шарҳ қилғил,
Улгум эрди гар бир замон келмасанг бил.

ТАҚТИЪ

Қай-да-эр-динг	эй-маҳ-ва-шим	шар-ҳ-қил-ғил
Фо-ъи-ло-тун	мус-таф-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун

Ул-гум-эр-ди	гар-бир-за-мон	кел-ма-санг-бил
Фо-ъи-ло-тун	мус-таф-ъи-лун	фо-ъи-ло-тун

МАХБУН

Сабзҳо нав дамиду ёр наёмад,
Тоза шўд боғ в-он нигор наёмад.

88a

Васлин ул ой манга маҳол қилибтур,
Ҳажридин мени хаста ҳол қилибтур.
Фoъилотун мафoъилун фаъилотун

МАХБУНИ МАҚСУР

Ҳеч билмонки чинмудур бу сўзунг,
Яхшилиққа яқинмудур бу сўзунг.

Шоҳий:

Ёр бо мо чунонки буд намонд,
Маҳи ман меҳрибон ки буд, намонд.
Фoъилотун мафoъилун фаъилон

МАХБУНИ АБТАРИ МУСАББАҒ

Жомий:

Пеши ту жо наметавонам кард,
Аз ту худ во наметавонам кард.

Сени дедим умид ила эй ёр,
Ким олиб кўнглум ўлғасен дилдор.
Фoъилотун мафoъилун фаъилон

МАХБУНИ МАҲЗУФ

Васлин ул ой манга маҳол қилур,
Ҳажридин мени хаста ҳол қилур.

Шоҳий:

Жон ба ёди ту, ёд кас накунад,
Дил эи ғам хўрдани ту бас накунад.
Фoъилотун мафoъилун фаъилун

Шоҳий:

МАХБУНИ АБТАР

Дил, ки пеши ту роз меғўяд,
Ғами деринаи худ боз меғўяд.

886

Эўҳд кетти, эса қарам қилди,
Ишқ келдию муҳтарам қилди.
Фоҳилотун мафохилун фаълун

МАХБУНИ МУШАЪЪАСС

Даҳрга не вафодуру не раҳме,
Даҳр кўб бевафодуру бераҳме.

Вақти гул шуд, ҳавойи гулшан дорам,
Завқи жоми шароби равшан дорам.
Фоҳилотун мафохилун мафъувлун

МАЖҲУФ

Ғамза чун тире турра чун қур[тоб],
Чашм пурхобу зулф пуртоб.

Кўзидур масту лаъли майгун,
Зулфидур эгри қадди мавзун.
Фоҳилотун мафохилун фоъ

МАКФУФИ МАТВИЙИ МАХБУН

Келки сенча ёр топилмади ҳаргиз,
Билки менча зор топилмади ҳаргиз.
Фоҳилоту муфтаҳилун фаҳилотун

МАКФУФИ МАТВИЙИ МАҲЗУФ

Келки сенча ёр топилмас яна,
Билки менча зор топилмас яна.
Фоҳилоту муфтаҳилун фоҳилун

МАКФУФИ МАТВИЙИ МАХБУН

Келки сенча ёр қачон топилур,
Билки менча зор қачон топилур.
Фоҳилоту муфтаҳилун фаҳилун

89a

МАКФУФИ МАТВИЙИ МАРБУЪ

Келки сенча ёр топилмағай,
Билки менча зор топилмағай.
Фоҳилоту муфтаҳилун фаҳил

МАКФУФИ МАТВИЙИ МАЖҲУФ

Келки сенча ёр топилмас,
Билки менча зор топилмас.
Фоҳилоту муфтаҳилун фаъ

МАШКУЛИ МАТВИЙИ МАХБУН

Манга сенча зор¹¹² топилмади ҳаргиз,
Санга менча зор топилмади ҳаргиз.
Фаҳилоту муфтаҳилун фаҳилотун

МАШКУЛИ МАТВИЙИ МАҲЗУФ

Манга сенча ёр топилмас яна,
Санга менча зор топилмас яна.
Фаълоту муфтаълун фаълун

МАШКУЛИ МАТВИЙИ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Манга сенча ёр қачон топилур,
Санга менча зор қачон топилур.
Фаълоту муфтаълун фаълун

МАШКУЛИ МАТВИЙИ МАРБУЪ

Манга сенча ёр топилмағай,
Санга менча зор топилмағай.
Фаълоту муфтаълун фаъл

МАҚФУФИ * МАТВИЙИ МАЖҲУФ

Манга сенча ёр топилмас,
Санга менча зор топилмас.
Фаълоту муфтаълун фаъ

896

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ МАХБУН

Қураолмон йироқдин,
Уладурмен фироқдин.
Фаълотун мафоълун

МАҚФУФИ МАТВИЙ,

Сарви ноз сенча қани,
Ишқибоз менча қани?
Фоълоту муфтаълун

МАШКУЛИ МАТВИЙ.

Санга менча зор қани,
Манга сенча ёр қани?
Фаълоту муфтаълун

Рудакий бу баҳрининг мусамманида бир ғазал айтибтур, матлаъи будур:

МАХБУН

Гар кунад ёвари маро ба ғами ишқи он санам,
Битавонад зудуд э-ин дили ғамхора занги ғам.
Фоълотун мафоълун фаълотун мафоълун
Фаълотун мафоълун фаълотун мафоълун

Мужтасс баҳрида махбун вазнида келтур[ул]ган байтни тарду акс ўқулса
бу вазн бўлур:

Етаолмон висолиға, ўладурмен фироқдин,
Кетаолмон эшигидин, кўрадурмен йироқдин.
Фаълотун мафоълун фаълотун мафоълун

90a

МУШОКИЛ БАҲРИ СОЛИМУЛ АРҚОН

Навой:

Неча сенсиз фироқингда фигон айлади¹¹³,
Нола бирла улус бағрини кон айлади¹¹⁴.

* «Машкули» бўмешки керак.

[ТАҚТИЪ]

Не-ча сен-сиз фи-ро-қинг-да фи-го-най-ла-ди¹¹⁵
 Фо-ъи-ло-тун ма-фо-ъий-лун ма-фо-ъий-лун

Но-ла-бир-ла у-лус-бағ-ри ни-қо-най-ла-ди¹¹⁶
 Фо-ъи-ло-тун ма-фо-ъий-лун ма-фо-ъий-лун

МАКФУФИ МАҚСУР

Эй нигори сияҳ чашми сияҳ мўй,
 Сарв қад неку гўй неку рўй.

Йўқ сенингча жафокори жафожўй,
 Йўқ менингча вафодори дуогўй.
 Фоъилотун мафоъийлу мафоъийл

МАКФУФИ МАҲЗУФ

Бизга ёр вафо қилса, не бўлғай,
 Дардимизга даво қилса, не бўлғай?
 Фоъилоту мафоъийлу фаъувлун

МАШКУЛИ МАКФУФИ МАҚСУР

Не сенингча жафокори жафожўй,
 Не менингча вафодори дуогўй.
 Фоъилоту¹¹⁷ мафоъийлу мафоъийл

МАШКУЛИ МАКФУФИ МАҲЗУФ

Манга ёр вафо қилса, не бўлғай,
 Аламинмга даво қилса, не бўлғай?
 Фаъилоту мафоъийлу фаъувлун

МАШКУЛИ МАКФУФИ МАҚБУЗ

Не сенингча жафокор, жафо қилур,
 Не менингча вафодор, вафо қилур.
 Фаъилоту мафоъийлу мафоъилун

МАШКУЛИ МАКФУФИ АШТАР

Не сенингча жафокор, бордурур,
 Не менингча вафодор, бордурур.
 Фаъилоту мафоъийлу фоъилун

МАШКУЛИ МАҚБУЗИ МАҚСУР

Не сенингча жафо қилур жафокор,
 Не менингча вафо қилур вафодор.
 Фаъилоту мафоъилун мафоъийл

МАШКУЛИ МАҚБУЗИ МАҲЗУФ

Не сенингча жафо қилур ҳабибий,
 Не менингча вафо қилур ғарибий.
 Фаъилоту мафоъилун фаъувлун

МАШКУЛИ МАҚБУЗИ АШТАР

Не сенингча жафо қилур, бор киши,
 Не менингча вафо қилур, бор киши.
 Фаъилоту мафоъилун фоъилун

МУРАББАЪОТИ МАШТУРИ СОЛИМ

Гулузорам кужо рафти,
Ёри ғорам кужо рафти?

Эй нигорим бери келгил,
Гулузорим бери келгил.
Фoъилотун мафoъийлун

91a

МАКФУФИ МАҚСУР

Эй нигори жафокор,
Асру қилма мени зор!

Рўзгори хазон аст,
Боди сард вазон аст.
Фoъилоту мафoъийл

МАКФУФИ МАҲЗУФ

Сарви лола жабини,
Моҳи хона нашини.

Эй нигор вафо қил,
Тарки жавру жафо қил.
Фoъилоту фаъувлун

БИР РУКН МАШКУЛ, БИР РУКН СОЛИМ

Хати мушку сочи анбар,
Хади лола қади аръар.
Фaъилоту мафoъийлун

МАШКУЛИ МАҚБУЗ

Қади сарву узори гул,
Кўзи масту дудоғи мул.
Фaъилоту мафoъилун

МАШКУЛИ АШТАР

Қади сарву юзи гул,
Кўзи масту лаъли мул.
Фaъилоту фoъилун

Бу баҳрнинг мусамманида ҳам баъзи айтибтурлар макфуфи мақсур:

916

Хезу турфи чаман гир бо ҳарифи суман рўй,
Гоҳ сунбул барчин, гоҳ шохи суман бўй.
Фoъилоту мафoъийл фoъилоту мафoъийл

Бу баҳрнинг бир рукни машкул, бир рукни солим вазнида матлаъе айтилиб
эрди вазни холи аз мулоямати эмас:

Юзи бирла ул ой қадди, бири сарву бири лола,
Хати бирла анинг хадди, бири моҳу бири ҳола.
Фaъилоту мафoъийлун фaъилоту мафoъийлун

Бу бухур авзонининг муштабиҳ бўлури тўрт-беш баҳрнинг аёғида
муставфий бўлиб кўрсатилди. Татвилдин эҳтироз қилиб, ўзга бухурнинг
баъзисида ишорату имо била иктифо қилинди. Яна баъзисида ҳар

вазндаким иштибоҳ хотирға етишти, марқум бўлди. Яна баъзисида хотирға етмаган муштабиҳ бўлур вазн дағи қолди эркин. Бу жамъи бухурнинг муштабиҳ бўлур, бўлмас вазниға амсила кўрсатилди. Ҳар муштабиҳ бўлур вазним икки, ё уч баҳрда, ул вазн учун амсила кўрсатилмиш бўлғай, муносиб андоқ кўринадурким, ҳар баҳрдинким камроқ зиҳоф била ул вазн 92a ҳосил бўлғай ул баҳрдин тутулғай. То ҳар баҳрнинг солимидин ул вазнда бўлса ул баҳрдин тутулғай нечукким, мутақорибнинг мусаммани маҳзуф вазнида, ҳазаж баҳрида икки амсила келтурулубтур, рамал баҳрида бир мутақориб келтурулган мусаммани маҳзуф:

Қади шохи гулдек нигорим қани,
Лаби ғунчадек гулузорим қани?
Фаъувлун фаъувлун фаъувлун фаъул *

Ҳазажда келтурулган макфуфи ахрами ахраби мажбуб:

Хаёл этсам ул белни ҳол элтадур,
Мени бели сори хаёл элтадур.
Мафъийлу мафъувл[ун] мафъувлу фаъ

Яна бир мажбуби аштар:

Таъаллуқ алойиқ била қолмади,
Ишим бу халойиқ била қолмади.
Фаъул фойилун фойилун фойилун

Рамалда келтурулган мураббаъи¹¹⁸ солими маҳзуф:

Айирғил мени жумла ҳамроҳдин,
Юзумни эвурма мо сиво-л-лоҳдин.
Фаъул фойилотун фаъул фойилун

Бу вазнини ҳар икки важҳ била мутақориб баҳридин тутулса муносибтур. Бири улким, бир ҳазф зиҳофидур. Бас яна бири улким уч солим рукн бир мисраъида бор. Ҳазажнинг мусамман, бир рукни аштар, бир рукни солим вазнида. Рамал баҳрида бир мисол келтурулубтур, муқтазаб баҳрида 92b бор.

ҲАЗАЖИ МУСАММАН, БИР РУКН АШТАР, БИР РУКН СОЛИМ

Ғофил ўлма эй соқий, гул чоғин ғанимат тут,
Вақти айш эрур боқий, ол чоғир, кетур, бот тут.
Фойилун мафъийлун фойилун мафъийлун

РАМАЛИ МУСАММАН, БИР РУКН МАҚУФ, БИР РУКН МУШАЪАС

Ғам чериги беҳаддур, чораси будур Бобир,
Бодани кўмак келтур, жомни ҳимоят тут.
Фойилоту мафъувлун фойилоту мафъувлун
МУҚТАЗАБ, БИР РУКН МАТВИЙ, БИР РУКН МАҚТУЪ

Бу насиҳатим англа, не билур киши ёнгла,
Не билур экин тонгла, сен бугун ғанимат тут.
Фойилоту мафъувлун фойилоту мафъувлун

Бу вазнини ҳазаж баҳридин тутулса муносибтур, не учунким солимидин бор, ул икки баҳрда йўқтур. Ала ҳазал қиёс билмак керакким, маҳзуф била

* Кўлсэмада «Фаъувлун».

мақсурни ва солим била мусаббағни ва махбун била махбуни мусаббағни ва солим била музолл ва махбун била махбуни музолли ва мажбуб била аҳтаму азалли ва ахрами мажбуб била аҳтаму азалли ва абтар била абтари мусаббағни ва махбуни маҳзуф била махбуни мақсуру абтари мусаббағни ва матвийи мавқуф била матвийи мақсуфни ва маҳзуф била манҳурни 93a арузу зарбта жамъ қилса бўлур. Бу шарт билаким байт муқаффо бўлмағай. Абтар била махбуни маҳзуфни ва махбуни мақсур била абтари мусаббағни мажбуб била ахрами мажбубни ва аҳтам била азалли байт муқаффо бўлса ҳам арузу зарбта жамъ қилса бўлур. Баъзи вазнларда садр ва ибтидода ахрам ва ахрабни жамъ қилса бўлур. Рамал баҳрининг авзонида баъзи маҳалдаким, садр-махбун келибтур, ибтидо-солим келибтур, ё акс жамиъ йигирма тўрт вазни рубоъийни бир-бири бирла жамъ қилса бўлур, амсила:

АРУЗ ВА ЗАРБ МАҚСУР

Бобиро ҳаргиз қулоқ шеърингга ул гул солмади,
Гулга не парвой юз фарёд қилса андалиб.

Ҳилолий:

Бастам ба турраи ту дил, растам аз ғамат,
Ори иложи ошиқи девона банд бувад.

АРУЗ МАҚСУР ВА ЗАРБ МАХЗУФ

Шоҳий:

Дард ҳама пиши ёр гуфтанд,
Ман худ чи касам зи ман чи гўяд?

Эврулсам анинг бошиға, топшурсам анга жон,
Жонима ҳавас улдур, бошда бу ҳаводур.

АРУЗ СОЛИМ, ЗАРБ МУСАББАҒ

Фиғоним ошти булбулдин, ғами йўқ зарра бу қулдин,
Басе Бобир ўшал гулдин, кўнгулда хор-хорим бор.

936

Шуд аз ишқ расвойи ҳар кўй Жомий,
Аз он вақт дар силки узлатнишинон.

АРУЗ МУСАББАҒ, ЗАРБ СОЛИМ

Ҳилолий:

Жудо з-он маҳ ба мурдан орзу мебарам аз ҳижрон,
Рабуда нақди жон аз ман карди каромат ҳам.

Ул ёр хасратида бисёр яхшидур ғайр,
Мен ҳам ёмон эман, лек яхши эман анингдек.

АРУЗ МАХБУН, ЗАРБ МАХБУНИ МУСАББАҒ

Чу котибий зи майи ним хўрдаи ту харобам,
Тамом сўхт маро ним журъа ин чи шароб аст?

АРУЗ МАХБУНИ МУЗОЛЛ, ЗАРБ МАХБУН

Жомий:

Худойро макун, эй боғбон, музойақа чандон,
Ки як наззора кунам, нав шукуфтаи худро.

Навоий:

Далил эрурки кўнгулларни қилмиш улғасен озод.
Буким салосил зулфунг тугунлари ешилибтур.

АРУЗ СОЛИМ, ЗАРБ МУЗОЛЛ

Чу замона аҳли аро вафо тиладинг, чек эмди Навоӣё,
Аламу бало не учунки эл аро йўқ нима ҳавас айла[д]инг.

94a

Жомий, ки дорад бо ту хў харгиз натобад аз ту рў,
Гар худ ниҳи бар фарқи у тийғи ҳалок эй нозанин.

АРУЗ МУЗОЛЛ, ЗАРБ СОЛИМ

Шоҳий:

Ақламки буди раҳнамун, хандид бар аҳли жунун,
Ман низ механдам кунун, бар ақли даъводори худ.

[Навоӣй]:

Мискин Навоӣй берса жон, эй дийда, ҳар дам тўкма қон,
Ул ҳар неча қилса фиғон, сен асрағил зинҳор дам.

АРУЗ МАХБУН, ЗАРБ МАХБУНИ МУЗОЛЛ

Ҳасан:

Ҳам ба худо ки аз худо жуз ту намекунам талаб,
Рўйи ниёз бар замин дасти дуо бар осмон.

АРУЗ МАХБУНИ МУЗОЛЛ, ЗАРБ МАХБУН

Навоӣй:

Қиссаи меҳнати маро шарҳу баён чи ҳожат аст.
Ашки равони ман бибин сурати моҷарои ман.

Белингу инжу тишларинг ҳасратида Навоӣйнинг,
Жисмию ашки бордурур ришта дурри самин аро.

АРУЗ МАЖБУБ, ЗАРБ АҲТАМ

Навоӣй:

Ишқ истар эмиш мени адам Миср сари,
Борғилки эрур эл тилаган ерда азиз.

Жомий:

Гуфти зи ғайри ман бипардоз дилат,
Эй жону жаҳон, дарду жаҳон ғайри ту кист?

АРУЗ МАЖБУБ, ЗАРБ АЗАЛЛ

Жомий:

Бар ҳар, ки бувад тавон гирифтан бадале,
Ту бе бадали туро бадал натавон ёфт.

946

Гар нола дарднок этармен не ажаб,
Ким меҳнату ҳажр аро басте дардим бор.

АРУЗ АҲТАМ, ЗАРБ МАЖБУБ

Жомий:

Дебсанки мени унутма ҳижрон аро вой,
Сени унутуб не кишини ёд этайин.

Ҳасти, ки муассири ҳақиқист якест,
Боқий ҳама авҳому ҳаёлот бувад.

АРУЗ АЗАЛЛ, ЗАРБ МАЖБУБ

Жомий:

Нобиноро чу чашми оламбин нест,
З-алвони чи таматуъу э-анвор чи хат.

Ҳажринг ғами гарчи нохуштур лек,
Фикринг била шодмен, хаёлинг била хуш.

АРУЗ АХРАМИ МАЖБУБ, ЗАРБ АЗАЛЛ

То бир кун ул ойдин навозиш топқай,
Кўк доира бўлдию жаложил ойу кун.

Ҳилолий:

Рўзе ажибе пеши ман омад ёраб,
Ин рўзи қиёмат аст, ё рўзи фироқ.

АРУЗ АХРАМИ МАЖБУБ, ЗАРБ АЗАЛЛ

Ҳасан:

Ту пеш неҳ аз-у бас гулҳоро,
Бефойида бар хеш маҳандон эй боғ.

Сиз кўргандек, эсон саломаттурбиз,
Сиз дағи эсон бўлғайсиз, иншоолло.

АРУЗ АҲТАМ, ЗАРБ АХРАМИ МАЖБУБ

Кимга очайин розки йўқ маҳрами роз,
Ғам кимга дейинки ғамгусор йўқтур.

Жомий:

Дар тавба хуш аст изофати феъл ба хеш,
Э-ин тавба, ки мекунам илоҳи тавба.

АРУЗ АЗАЛЛ, ЗАРБ АХРАМИ МАЖБУБ

Ҳасан:

Ту авҳади аҳди зи кироми Кирмон,
Пеши ту сухан зийра ба кирмон бошад.

Не диннинг ишин қилдим, не дунёнинг,
Ёраб, нетай ўз ишимга ҳайрондурмен.

АРУЗ АБТАР, ЗАРБ МУСАББАҒ

Навоий:

Ботину зоҳиринг аҳволини кўрким қилмиш,
Зойиъ ул бизни хавотир бирисини эъроз.

Ҳофиз:

Кунжи узлат, ки тилисимоти ажойиб дорад,
Фатҳи он дар назари ҳиммати дарвишон аст.

АРУЗ АБТАР, ЗАРБ МАХБУНИ МАҚСУР

Жомий:

Тоқи меҳроби хами абруят,
Сияҳ аз дуди чароғи дили мост.

Навоий:

Қаҳр ила бода чу туттунг ўлдум,
Заҳрдек ўлтурур элни аччиғинг.

АРУЗ АБТАРИ МУСАББАҒ, ЗАРБ АБТАР

Халқ юз жавр ила ишлар бутурур кош элнинг,
Не юзин кўргамену не сўзун эшиткаймен¹¹⁹.

Чархи бадмеҳр ба ман жавр писанд аст имрўз,
Вақти носоз ба ман арбада соз аст имшаб.

95a

95b

АРУЗ МАХБУНИ МАҚСУР ВА ЗАРБ АБТАР

Ҳофиз:

Аз даст медиҳ давлати он каштии Нӯҳ,
Варна тӯфони ҳаводис барад бунёдат.

Навоий:

Қорилиғда икки ишдин киши бор элга азиз,
Бириси зуҳду бири халқ аро нопаддолиғ.

АРУЗ МАХБУНИ МАҲЗУФ, ЗАРБ МАХБУНИ МАҚСУР

Навоий:

Давр эли жавридин ўлдум, қани майхона йўли,
Ким эрур қочқали кўп далдаси бир лаҳза паноҳ.

Ҳилолий:

Дар хароботи муғон хуш мажӯйид зи мо,
Ҳама мастим дарин майкада ҳушёр кужост.

АРУЗ МАХБУНИ МАҲЗУФ, ЗАРБ АБТАРИ МУСАББАҒ

Ҳофиз:

Умри Хисрав талаб аз нафъи жаҳон металаби,
Ки вужудест атобахшу карими наффоъ.

Навоий:

Карамин истар Навоийки киши тоъат этиб,
Номи маълум эмас сўнг қўлидиндур то ўнг.

АРУЗ МАХБУНИ МАҚСУР, ЗАРБ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Бори аҳбоб эди ҳозир, бори асбоб эди жамъ,
Созу хонанда била нуқлу майи беғаш эди.

Жомий:

96a

Май хўру рўйи неку бин, ки малойик накунад,
Сабт дар номаи аъмол тавба з-ин амале.

АРУЗ АБТАРИ МУСАББАҒ, ЗАРБ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Жомий:

Жайби хос аст, ки ганжи гуҳари ихлос аст,
Нест ин дурри самин дар бағали марди ғаний.

Бобир ар ҳарза деди, мажлис аҳли, айб этманг,
Карам айланг, ани маъзур тутунг, сархуш эди.

АРУЗ МАТВИЙИ МАВҚУФ, ЗАРБ МАТВИЙИ МАКСУФ

Зуҳд Навоий санга бермади масжидта файз,
Эмди кириб дайр аро тарҳни сол ўзгача.

Ҳасан:

Қондан иттиҳод лозимаи ошиқист,
То, ки бод ҳозирам ғойибам хештан.

АРУЗ МАТВИЙИ МАКСУФ, ЗАРБ МАТВИЙИ МАВҚУФ

Муҳтасиб аз нуқлу май манъи Ҳилолий макун,
К-аз вараъу зуҳди ту шеваи мо хуштар аст.

Навоий:

То сиришким чекиб дард қаддим қилди ҳам,
Айлаки эл ҳуллани тортиб этар...? кўр.

АРУЗ МАЖЗУЪ, ЗАРБ МАНҲУР

Сенинг учун улки бошин ўйнамади ҳеч,
Санга ажойибки ишқибоз кўрунди.

Ҳофиз агар саждаи ту кард макун айб,
Кофири ишқ эй санам, гуноҳ надорад.

АРУЗ МАНҲУР, ЗАРБ МАЖЗУЪ

966

Жомий бесабру дил суккони даратро,
Ҳамдами дирина асту ёри ҳавохоҳ.

АРУЗ АБТАР, ЗАРБ МАХБУНИ МАҲЗУФ

Навой:

Навбаҳор ўлдию мен ҳажрда соқий май тут,
Токи йиғлай қилибон арбада андоқки булут.

Лабишон бо дами Исо ҳамдам,
Кафишон роҳати ҳар ранжу алам.

АРУЗ МАХБУНИ МАҲЗУФ, ЗАРБ АБТАР

Жомий:

Шаб, ки зад тийрагии олами гил,
Қири кавн хайма зи махрути зил.

Навой:

Кўнглакинг барги гулу устида гул ранг ялак,
Гул киби жисминг уза айлаки гулгун кўнглак.

АРУЗ МАХБУНИ МАҚСУР, ЗАРБ АБТАРИ МУСАББАҒ

Навой:

Юзу кўзунгда муайян камоли сунъи илоҳ,
Не юздурур, бу, не кўз ло илоҳа иллаллоҳ.

Жомий:

Хабари мақдами Исо нафас дод насим,
Ки тавон кард ба хоки қуддус жон таслим.

АРУЗ АБТАРИ МУСАББАҒ, ЗАРБ МАХБУНИ МАҚСУР

Аз ту наҳли умиде, ки дилам мепарвард,
Гули он доғи бало мешуду бораш ғаму дард.

Навой:

Кўзум учарки, хумоюн юзунгни кўргай бот,
Бнайних анга кирпичлар ўлмиш икки қанот.

97a

АРУЗ МАЖБУБ, ЗАРБ АХРАМИ МАЖБУБ

Бир гўшаи боғ ўлсау сен бўлсангу мен,
Май қуйсаку иккимиз қадаҳ ичра бир ҳин.

Жомий:

Кай бошаду кай либоси ҳасти шуда шаққ,
Тобон гашта жамолу жаҳи мутлақ.

АРУЗ АХРАМИ МАЖБУБ, ЗАРБ МАЖБУБ

Жомий:

Дур аз рухат эй сангдили сийминбар,
Лам ябқа минал вужуҳ айну асар.

Навой:

Сад барг, бинафша, йўқса наргис ё гул,
Ичмак бўлмас булар ҳавоси бил мул.

АРУЗ АҲТАМ, ЗАРБ АЗАЛЛА

Келди рамазону мен тақи бода параст,
Ийд ўлдию зикри май қилурмен пайваст.

Жомий:

Кардам тавба шикастияш рўзи нухуст,
Чун бишикастам ба тавбаам хонди чуст.

АРУЗ АЗАЛЛА ВА ЗАРБ АҲТАМ

Жомий:

Дуржи даҳанат, ки ҳаст тангу ноёб,
Дар вай дурж аст сию ду дурри хушоб.

Ул юзи қуёшки бордур ойдин афзун,
Ҳусн ичра ул ой оллида хуршид забун.

САДР АХРАМ, ИБТИДО АХРАБ

Навоий:

976

Бўлмай ғофил даме ғаму дард,
Улғайтибон они дард парвард.

Жомий:

Бемогуфти, ки дар чи кори,
Кас бету мабод дарди олам.

САДР АХРАБ, ИБТИДО АХРАБ

Навоий:

Кўз маҳди аро тутуб ул ором,
Зарфу мазруфу мағзу бодом.

Орифий:

Чун кўйи шаҳр гард басти,
Майдон-майдон чу гўй жаст.

САДР МАХБУН, ИБТИДО СОЛИМ

Жомий:

Ман диқгар ту, чи бидам ба жамоли дигарон,
Ҳам хаёли ту маро беҳ зи висоли дигарон.

Туно кун бирла бутун мажлиси асру хуш эди,
Мажлис аҳли бори дилхоҳу бори дилкаш эди.

САДР СОЛИМ, ИБТИДО МАХБУН

Сўзлаб ул лаъли шакархони шакаррез этасен,
Очиб ул зулфи сумансони диловез этасен.

Ин кўҳан дайри муғон кушта фаровон дорад,
Дами Исо нафасе жў, ки нафас жон дорад.

98a Бу жамий мазкур бўлғой¹²⁰ вазнларни буҳур тахтида келтурулди мустаъмалу мухтараъ ва матбуъ номатбуъиға ишорат доимо воқийъ бўлмади. Хотирға мундоқ кечтиким жамий буҳурнинг мустаъмал ва мухтараъ вазнларининг ададларини битилгай, матбуъларини мисол била кўрсатилгай. Шеър аҳли аросида шойийъ вазнларда устоддин ғарро ашъор келтурулгай то бу Мухтасар бу васила била фусаҳо назариға манзур ва шуъаро тилига мазкур бўлгай. Билгилки бу йигирма бир баҳрда беш юз ўттуз етти вазн келтурулди. Бу жумладин мустаъмал вазн-икки юз саксон тўққуз, мухтараъ вазн-икки юз қирқ секкиз, мустаъмалу мухтараъдин матбуъ вазн-юз олтиш икки, мустаъмали матбуъ-юз тўрт, мухтараъи матбуъ-эллик секкиз. Бу буҳур авзонининг матбуъу номатбуъиниким фарқ қилинди, чун тибойийъ

мухталифдур, бўлаолурким баъзи эл қошида матбуъ номатбуъ кўрунгай ё, акс нечукким: Рамали мусаммани махбун, аруз, зарб абтар [дур]. Байте — «Меъёр»и нусратий¹²¹ арузида мундоқ дебтурким: навъе дигар аз азоҳиф онаст, ки вазни матбуъ ба истеъмоли он нохуш гардад чунон, ки Мавлоно Камоли Исмоил аз ин навъ бисёр карда аст ва дар ин қасида гўфта аст.

Омадад аст аз ғами ишқи ту маро он бар сар,
Ки касеро нагузашт аст аз инсон бар сар.
Пой бифишорам дар ишқат нанамоям пушт,
Шамъвор будам оташи сўзон бар сар.

986

Агар аз ин навъ азоҳиф мустаъмал надоранд беҳтар бошад, ки ҳақиқати шеъреро бадин латифеи нохуш гардонидаст кам киши бўлғай табъ аҳлидинким бу вазни қабул қилмағай. Андоқ илтизом қилиндиким байтеким неча вазнда айтилмиш бўлғай бир вазннинг баёнида мукаррар ул байт келтурулғай¹²². Мутақориб баҳри қирқ икки вазн: йигирма мустаъмал, икки мухтараъ, секкиз вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

Юзи рашки хуршиди анвар бўлубтур,
Кўзи фитнаи шаҳру кишвар бўлубтур.

Даме нагузарад к-аз ғамат хун нагирям,
Эи васлат жудо мондаам чун нагирям.

Авзоннинг баёнида мусаббағу солимдек арузу зарбқа махсус музоҳафлар учун бошқа-бошқа амсила келтурулуб эрди чун байтеким муқаффо бўлмаса ул навъ арузу зарбқа махсус. Музоҳафлардин бири арузида бўлса яна бири зарбида бўлаолур, бу жиҳаттин аввалларни бир вазни матбуъ вазнида ўқ саналди. Салмон Соважийнинг бу вазнда бир яхши қасида- 99a си бор:

Сақаллоҳу лайлан касадъил кавокиб,
Шаби анбарин холи мушкин завоҳиб.
Фалакро ба гавҳар мурассаъ ҳавоши,
Ҳаво ба анбар мусаттар жавониб.
Дарафше бинафши сиёҳ ҳабашро,
Равон дар рикоб аз кавокиби мавокиб.

Баҳору шаробу нигору жавони,
Касеро, ки бошад зиҳи зиндағони.
Ду чизанд сармояи шодкоми,
Ду вақтанд кирояи шодмони.
Нишоти шаробу шароби сабуҳий,
Сабуҳи баҳору баҳори жавони.

Саъдий:

Агар лаззат тарки лаззат бидони,
Дигар лаззати нафс лаззат нахони.

Жомий:

Муриди туам з-он, ки жонро муроди,
Илайк истиноде алайк эътимода.

Ва лаҳу:

Руҳи зард дорам зи дурии он дар,
Зада доғу¹²³
Чу ман кост кўҳе шаби фурқати ту,

996

Маҳи нав, ки бошад бадин гӯна лоғар.
Хатат хизр жаъди кажат мушки тубут,
Танат сийм лаъли лабат шаккар.
Нажиби наъим, шаҳиди муҳаббат,
Биҳишти мухаллад насиби муҳаққар.
Ба лабҳо малиҳи, ба гуфтан фасиҳи,
Ба талъат сабиҳи, ба гесу муанбар.

Ҳасан:

Маноз эй бути Чин, ки чин ҳам намонад,
Қарори жаҳон ин чунин ҳам намонад.
Ҳамин нолае монад мискин Ҳасанро,
Аз он рӯз тарсам ки ин ҳам намонад.

Шоҳий:

Зиҳи аз хатат нархи анбар шикаста,
Қадат сарвро даст бар чӯб баста.

Навой:

Яна сенсизин мунисим ғам бўлубтур,
Кўзумга юрак қони ҳамдам бўлубтур.

100a

Бу вазнда ҳеч киши маснавий айтқон эмас, магар Хожа Хисрав Деҳлавийким «нуҳ сипеҳр»нинг бир сипеҳрини бу вазнда айтибтур. Билмак керакким аксар маснавийнинг ийроди қисасу ҳикоят ва умуру тавилил зайл баёнида воқия бўлурким, қасида ва ғазал амсолиға гунжойиши ул йўқтур, бу жиҳаттиндурким неча махсус вазнда «ўқ маснавий» айтибтурлар. Ул жумладин беш вазни машҳур ўқдурким «Хамса»лар ул авзондадур. Яна бир вазн агарчи «Хамса»да йўқтур фил жумла шуҳрати бор. «Мантиқут тайр» ва «Маснавий» бу икки китобнинг қойили азизларнинг аксар маснавийлар[и] бу вазнда воқия бўлубтурлар. Яна бир вазндурким агарчи шуҳрати камдур вале хейли латиф вазндур, Мавлоно Абдурахмон Жомий «Сабҳа»си ул вазндадур, Хожа Хисрав Деҳлавий «нуҳ сипеҳри»нинг бир сипеҳрини бу вазнда айтибтур, ушбу етти вазндурким маснавийға махсустурким, Мавлоно Абдурахмон Жомийнинг «Ҳафт авранг»и ушбу етти вазндадур агарчи Хожа Хисрав Деҳлавий «нуҳ сипеҳр»да яна икки вазнда айтибтур, солим таъаблиқ аруз китобин муталаъа қилганларға равшан бўлғусидурким ул икки вазннинг мулоямату муносабати хиффату азуббатта бу авзонча йўқтур. Мухтараъ вазнлардин яна бир вазн борким «сужа» вазниға хейли ёвуқтур маҳаллида ҳар қайси вазнға ишорат имойи бўлғусидур. Бурунроқ бир таржиъ байти етти вазнда айтилиб эрди хотирға мундоқ етар эрдиким ҳар бандини бир вазнда айтилғай, бу етти маснавий вазндин бир «Лайлию Мажнун» вазнида рост келмас, бешинчи вазни мухтараъ вазндур.

ИККИНЧИ ВАЗН

Камол:

Диламро бадои жафо сўхти,
Маро монда дилро черо сўхти?

Қади шохи гулдек нигорим қани,
Лаби ғунчадек гулузорим қани?

1006

Агар васфи маҳ мекунам маҳ тун,
В-агар қасди раҳ мақсади раҳ туи.

Белуқмау хирқа ҳар лаҳзе,
Нашояд кашидан зи халқе газанд.

Ба рӯзе бўвад хушк ноне кафоф.
Ба умре бувад кӯҳна далқе писанд.

Саъдий:

Маро роҳат аз зиндаги душ буд,
Ки он моҳрӯям дар оғуш буд.
Ба дийдору гуфтори жон парвараш,
Саропойи ман дидау гӯш буд.

Ҳофиз:

Маро май дигарбор аз даст бурд,
Ба ман боз бинмуд май дастбурд.

Камол:

Маро бо ту нуқлу шароб орзуст,
Аз он лаб саволу жавоб орзуст.

Шоҳий:

Маро ишқат аз раҳ бирун мебарад,
Ба кӯйи маломат дурун мебарад.

Лутфий:

Кӯкарди¹²⁴ чаман, гулузорим қани,
Сиҳий сарв бўйлуқ нигорим қани?

Навой:

Кӯзунгга тани нотавоним фидо,
Равонбахш лаълингга жоним фидо.

Хаёл этсам ул белни, хиёл элтадур,
Мени бели сари хаёл элтадур.
Қадининг хаёлин кӯз асраб магар,
Кӯнгул равзасиға ниҳол элтадур.

Кӯзу қошу сӯзу тилиниму дей,
Қаду хаду сочу белиниму дей?

Бу вазнда устодлар ғалаба маснавий айтибтурлар ул жумладин¹²⁵
Шайх Саъдий Шерозийнинг «Бўстон»идур, Фирдавсийнинг «Шаҳнома»си
ва Шайх Низомийнинг «Искандарнома»си ва Хожа Хисравнинг «Ойнаи
Искандарий»си ва Мавлоно Абдурахмон Жомийнинг «Хирадномаи Искан-
дарий»си ва Мир Алишер Навоийнинг «Садди Искандарий»си ва Абдулло
Ҳотифийнинг «Темурнома» ва Салмон Соважий «Фироқнома»си панду
насиҳату мавъаза бобида Шайх Саъдийнинг «Бўстони»ча маълум эмаским
оламда бўлғай. Нечукким ўзи дебтур.

101a

Суҳанҳои Саъдий мисол асту панд,
Ба қор оядат гар шави қорбанд.
Дариғ аст аз-у рӯй бартофтан,
К-азу рӯйи давлат тавон ёфтан.

Аввалги бобида подшоҳлар насойиҳида мундоқ дебтур:

Шанидам ки дар вақти назъи равон,
Ба Ҳурмуз чунин гуфт Нўшеровон,
Ки: «хотир ниғаҳ дори дарвеш бош,
На дар банди осоиши хеш бош.
Наёсояд андар диёри ту кас,
Чу осоиши хеш хоҳиву бас».

Наёяд ба наздики [доно] писанд,
 Шубон хуфтаву гург дар гўсфанд.
 Бирав поси дарвешу муҳтож дор.
 Ки шоҳ аз раъият буваду тождор.
 Раъият чу беханду султон дарахт,
 Дарахт, эй писар, бошад аз бех сахт.
 Макун то тавони дили халқ реш.
 Агар мекуни, мекани беҳи хеш!
 Агар жодае боядат мустақим,
 Раҳи порсоён умед асту бим.
 Табиат бувад мардро ба хради,
 Ба умеди некиву бими бади.
 Гар ин ҳар дуру подшаҳ ёфти,
 Дар иқлиму мулкаш паноҳ ёфти.
 Ки бахшояш орад баумедвор,
 Ба умед бахшояш кардгор.
 Газанди касонаш наёяд писанд,
 Ки тарсад, ки дар мулкаш ояд газанд.
 Ва-гар дар сиришти вай ин хўй нест,
 Дар он кишвар осудаги рўй нест.
 Агар пойбанди, ризо пеш гир!
 Ва-гар яксавори сари хеш гир!
 Фарохи дар он марзу кишвар маҳоҳ,
 Ки дилтанг бини раъият зи шоҳ!
 Зи Мутакаббирони диловор битарс,
 Ва з-он к-у натарсад зи довар бирас.
 Ва-гар кишвар обод бинад ба хоб,
 Ки дорад дили аҳли кишвар хароб.
 Харобиву бадноми ояд зи жавр,
 Бузургон расанд ин суханро ба ғавр!
 Раъият нашоёд ба бедод кушт,
 Ки мар мамлакатро паноҳанду пушт.
 Мууроёти деҳқон кун аз баҳри хеш.
 Ки муздури хушдил кунад корихеш¹²⁶.
 Мурувват набошад бади бо касе,
 Ки з-ӯ некӯи дида боши басе.

102a

Ҳам ушбу маънода яна бир ерда мундоқ дер:

Ба фармонбарон бар (?) шаҳи додгар,
 Падарвар хашм оварад бар писар.
 Гаҳияш мезанад то шавад дарднок,
 Гаҳе мекунад обаш аз дида пок.
 Чу нарми куни хасм гардад далер,
 Дигар хашм гири, шаванд аз ту сер.
 Дуруштию нарми ба ҳам дар беҳ аст.
 Чу рагзан, ки жарроҳу марҳам неҳ аст,
 Жавони марду хушхўю бахшанда бош,
 Чу ҳақ бар ту пошад, ту бар халқ пош.
 Наёяд кас андар жаҳон к-у бимонад,
 Магар он к-аз-у номи неку бимонад.
 Намурад он, ки монад пас аз вай ба жой,
 Пулу баргаҳу хону меҳмон сарой.
 Ҳарон к-у намонад аз паяш ёдгор,
 Дарахти вужудаш наёварад бор.

1026

Ва-гар рафту осори хайраш намонд,
 Нашояд паси маргаш алҳамду хонд.
 Чу хоҳи, ки номат бувад жовидон,
 Макун номи неки бузругон ниҳон.
 Ҳамин нақш бар хон аз аҳди хеш,
 Ки хонди басе аз аҳди шоҳони пеш.
 Ҳамин кому нози тараб доштанд,
 Даме чанд буданду бигзоштанд.
 Яке номи неку барадаз жаҳон,
 Яке расми бад монад аз у жовидон.
 Ба самъи ризо машнав изойи кас,
 В-агар гуфта ояд ба ғавраш барас.
 Гунаҳкорро узри нисён бинех,
 Чу хоҳанд зинҳор-зинҳор деҳ.
 Гар ояд гунаҳкоре андар паноҳ,
 На шартаст куштан бо дили гуноҳ.
 Чу боре бигуфтанду нашанид панд,
 Дигар ғўшмолаш ба зиндону банд.
 В-агар панду бандаш наёяд ба кор,
 Дарахти хабис аст, беҳаш барор.
 Чу хашм оядат бар гуноҳи касе,
 Тааммул кунаш дар уқубат басе.
 Ки саҳл аст лаъли бадахшон шикаст,
 Шикаста нашояд дигар боз баст.

УЧУНЧИ ВАЗН

103a

Гули баҳори, бути татори,
 Набиз дори, чиро наёри?

Хуш улки ёрим қошимға келса,
 Ўшал нигорим бошимға келса.

ТҶҮРТУНЧИ ВАЗН

Зулфу сочингнинг ҳажрида эй жон,
 Кўнглум мушавваш, ҳолим паришон.

Ҳофиз:

Айшам мудом аст аз лаъли дилхоҳ,
 Корама ба ком аст алҳамдулиллоҳ.

Жомий:

Аз сабза бар гул, хат меяфзон,
 Дил мефарсою жон мерабон.

Имод:

Гўям базори дар ҳар мазоре,
 То бор бинам дийдори ёре.
 Токай гадо зад дар оташи ғам,
 Шахсе заъифе зори базоре.
 Ошуфта ҳоле шўрида бахте,
 Баркушта рўзе шаб зинда доре.

Ишқингда эй ёр девона бўлдум,
 Олам элига афсона бўлдум.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Мисли ту ёре кас нашанидаст,
 Чун ту нигоре чашм надидаст.

Эй юзи насрин қомати шамшод,
 Неча қилурсен жонима бедод.
 Сен киби пуркор шеваси бисёр,
 Билмади эй ёр, ҳеч киши ёд.
 Жаврда нодир, зулмда моҳир,
 Ишвада қодир, ғамзада устод.
 Ёр ғамидин, ҳажр аламидин,
 Сабр камидин, нолау фарёд.
 Бобири бедил, эй бути қотил,
 Жаврунга мойил, зулмунга муътод.

Бу вазнда бу мастур бўлгон ғазалдин ўзга ғазал кўрулмайду. Учунчи вазн, бу вазн била бу бешинчи вазн ҳаракат ва сукуногта баробардурлар ғоятин анинг ҳар мисраъидаги икки ватади мажмуъ ўрнида мунда икки ватади мафруқ воқеъ бўлубтур.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Мен санга ходиму чокар,
 Сен манга ҳокиму сарвар.

Сохта ошиқи бедил,
 Бар сари кўйи ту манзил.

ЕТТИНЧИ ВАЗН

Туи ёр ғорам,
 Туи ғамгусорам.

Фироқингда ёрим,
 Кетибтур қарорим.

СЕККИЗИНЧИ ВАЗН

Тилимда зикри,
 Кўнгулда фикри.

Ту ёри ғори,
 Ту ғамгусори.

Беш вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Менингча вафони киши қилаолмас,
 Сенингча жафони киши билаолмас.

ИККИНЧИ ВАЗН

Билинг мун давлат, гар ўлса муяссар,
 Раҳиқи муравваҳ, рафиқи суханвар.

УЧУНЧИ ВАЗН

Менингча вафони қилурму киши,
 Сенингча жафони билурму киши?

ТҲРТУНЧИ ВАЗН

Ғамимни билмас ҳабибим,
 Қошимга келмас табибим.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Келки нигорим,
Кетти қарорим.

1046

Мутадорик баҳри йигирма олти вазн: ўн тўрт мустаъмал, ўн икки матбуъ уч вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

Сунбули снях бар суман мазан,
Лашкари ҳабаш бар Хўтан мазан.

Келки сенсизин зордур кўнгул,
Дарди ғам била бордур кўнгул.

ИККИНЧИ ВАЗН

Мирагим борадур юрагим ёрадур,
Юрагим ёрадур мирагим борадур.

Дили ман ғами ҳажри ту пора кунад,
Ба висоли ту банда чи чора кунад?

УЧУНЧИ ВАЗН

Рўят санамо бигушо,
Бо мо рухи худ бинамо.

Сен шоҳсен мен қул,
Сен гулсен, мен булбул.

Тўрт вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Келмади мирагим қондурур юрагим,
Қондурур юрагим келмади мирагим.

105a

ИККИНЧИ ВАЗН

Манга сенсизин не жаҳон керак,
Не жаҳон аросида жон керак.

УЧУНЧИ ВАЗН

Қади сарву узори гул,
Кўзи масту дудоғи мул.

ТҲРТУНЧИ ВАЗН

Эй сиймбарим,
Қондур жигарим.

Ҳазаж баҳри юз беш вазн: олтиш бир мустаъмал, қирқ тўрт мух-
тараъ, ўн тўққуз вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

Такаллуф ҳар неча сураатта бўлса, андин ортуқсен,
Сени жон дерлар аммо бетакаллуф жондин ортуқсен.

[Камол:]

Нишони шаби равон дорад сари зулфи паришонаш,
Далили равшан аст инак чароғ зери доманаш.
Сари зулфи сумансойи ту товусест пиндори,

Ки пой баста медоранд дар саҳни гулистонаш.
Камол ар як сухан э-ин шеър дар хоки Ироқ уфтад,
Чу мӯй аз айни борики бичинад чашми Салмонаш.

[Саъдий:]

1056

Гарам боз омади маҳбуби симанжоми сангин дил.
Гул аз хорам бар овардию хор аз пою пой аз гил.
Зи ақл андешаҳо зояд, ки мардумро бифарсояд,
Гарат осудаги бояд бираву ошиқ шав, эй оқил.
Дар ин маъни сухан нояд, ки жуз Саъдий наёрояд,
Ки ҳар чи аз жон берун ояд нишинад ложарам дар дил.

Хисрав:

Диле к-ӯ ошиқи зорест аз гулзор нагушояд,
Гиреҳ к-он дар дил аз ёрест аз ҳар ёр нагушояд.
Че толиъ дорам ин к-аз осмон корвони ғам,
Чу ояд бар замин жуз бар дили ман бор нагушояд.

Ва лаҳу:

Маро боз ар тариқи соқии худ ёд меояд,
Ғами дирина бозам дар дили ношод меояд.
Чунонат дӯст медорам, ки ғайрат мебарад жонам,
Зи ту бар дигаре к-аз худ ҳама бедо[д] меояд.

Ва лаҳу:

Хушам к-оби ду чашми ман ҳама рӯйи замин гирад,
Мабодо гарди ғайре домани он нозанин гирад.

Ва лаҳу:

Зи ораз турра боло кун, ки кори халқ дарҳам шуд,
Алам баркаш, ки бар ҳўбон туро шоҳи мусаллам шуд.
Дилам мехости пора афокаллоҳ чунон диди,
Маро мехости расво, ки биҳамдилллоҳ, ки он ҳам шуд.
Фиганди бурқаъ аз рӯю зи Яъқубон бишуд дида,
Гузашти бар сари бозору нархи Юсуфон кам шуд.

Ва лаҳу:

Ба навора омадию сайди худ карди дилу тан ҳам,
Бакаманд ақл бигусасти лижоми нафси тавсан ҳам.
Маломат бар дили сад порайи ошиқ бадон монад,
Ки бошад захми шамшире бидузандаш басўзон ҳам.
Ниҳодам ҳарчи буд аз сар сари мосту бас акнун,
Чу бори сар сабук карди, сабук кун бори гардан ҳам.
Ман ашки бедилонро ханда мепиндоштам рӯзе,
Кунун бар медиҳад тухме, ки ман мекоштам рӯзе.

106a

Хисрав:

Писанд аст он, ки зулф андар паси гӯшат алам гирад,
Мафармо орази хунрезро к-аз хат ҳашам гирад.
Ситам дар аҳди ту з-он гунаҳ хунин шўд, ки ҳар соат,
Ажал баҳри шафоъат ояду дасти ситам гирад.
Ҳадиси дидау дил чун нависад баҳри ту Хисрав,
Ки коғаз тар шавад аз гиря оташ дар қалам гирад.

Ва лаҳу:

Басе шаб бо маҳе будам, кужо шуд ё раб, он шабҳо?
Кунун ҳам ҳаст шаб, лекин сиёҳ аз дуди «ё раб» ҳо.
Хуш он шабҳо, ки пешаш будами гаҳ масту гаҳ бехуд,
Жаҳонам мешавад торик, чун ёд орам он шабҳо.

[Ва лаҳу]:

Сабо омад вале бӯйе аз он гулзор бойисти,
Чи суд аз бӯйи гул моро насими ёр бойисти.
Зи хуби ҳарчи¹²⁷ бояд нозанинонро ҳама доре,

Ва лекин аз вафо холе бар он рухсор бойисти.
Некон дар кӯйи у шабгарду Хисравро дар он раҳ ней,
Туфайли он некон боре маро ҳам бор бойисти.

{Ва лаҳу}:

Мусулмонон, гирифторам бадасти номусулмоне,
Аз ин девонаии мастию бадхӯю нодоне.
Дуон бад нахоҳам карду лекин ин қадр гӯям,
Ки ё раб мубтало карди чу ман рӯзе ба ҳижроне.
Кунун моу шаробу шоҳиду риндию қаллоши,
Гузашт аст ин, ки Хисравро саре будасту сомоне.

Ҳофиз:

Шароби талҳ меҳоҳам, ки мард афкан бувад зӯраш,
Магар як дам биёсоям зи дунёву шару шӯраш.

{Ва лаҳу}:

Биё то гул барафшоним ва май дар шоғар¹²⁸ андозим,
Фалакро сақф бишикофим ва тарҳи дигар андозим.
Чу дар даст аст руде хуш бигӯ мутрибею дай хуш,
Ки даст афшон ғазал хоним ва по кӯбон сарондозим.
Яке аз ақл мелофад, яке томот мебофад,
Биё к-ин довариҳоро ба пеши довар андозим.

1066

Ва лаҳу:

Дарахти дӯсти биншон, ки коми дил ба бор орад,
Ниҳоли душмани баркан, ки ранжи бешумор орад.
Шабӣ суҳбат ғанимат дон, ки баъд аз рӯзгори мо,
Басе гардиш кунад гардун, басе лайлу наҳор орад.
Баҳори умр хоҳ эй дил, вагар на ин чаман ҳар сол,
Чу насрин сад гул орад бору чун булбул ҳазор орад.

Жомий:

Мусулмонон чи созам чора бо он шӯҳи сангин дил,
Ки ҳам ком аз лабаш саъб асту ҳам сабр аз рухаш мушкил.
Агар тан дар фироқи у диҳам умр аст беҳуда,
Ва-гар дил бар висоли у ниҳам фикрест беҳосил.

Ва лаҳу:

Базер, эй ҳажр, хунам чанде сӯзи жони ман бе ӯ,
Маро сад бор мурдан беҳ, ки як дам зи стан бе ӯ.

Ва лаҳу:

Бе ман сояи чатри фалаксойи худованди,
Хуросон ғайрати Хўтан шуд зи туркони Самарқанди.

Ва лаҳу:

Ажаб матбуъу мавзуни, ажаб раъноу зебон,
Ажаб шӯх дилошуби, ажаб моҳи дилорон.
Ба ғамза офати жони, ба қомат сарви бўстони,
Ба рух шамъ шабистони, ба лаб лаъли шакархони.

Салмон:

Агар хусни ту бигшояд ниқоб аз чеҳра даъворо,
Ба гил ризвон (барандозад *) дари фердавси аълоро,
Баҳори олами ҳуснат дилу жон тоза медорад,
Ба ранг асҳоб суратро ба ту арб оби маъноро.

107a

Ва лаҳу:

Макун айб мани мискин агар ошиқ шудам жое,
Сари зулфи сияҳ дидам дар уфтодам ба савдое.

* Қўлёмзада «зе» ўрнида «ё» ҳарфи ёзилган.

Шоҳий:
Муборак манзиле к-он хонаро моҳе чунин бошад,
Хумоюн кишваре к-он ар саро шоҳе чунин бошад.

Котибий:
Дило жон бохтан даъво макун чандон, ки ёр ояд,
Шавад маълум кори ҳар касе чун диққати кор ояд.

Биной:
Дило дигар зи базми беғамон доман фароҳам каш,
Саре дар жайби андуҳ ору по дар домани ғам каш.

Осафий:
Макун соқий ба ман васфи майу кайфияти зўраш,
Хароби бодаи талхам вале метарсам аз шўраш¹²⁹.

Раҳи саҳрои ғамро банд бар по чанд паймоем,
Дар ин раҳ кошки аз банд берун омади поям.
Қози Хожа Хирад Самарқандий:
Зи масти сар фигандам зери пои тавсани ёрам,
Шудам ҳушёр аз шармандаги¹³⁰ сар бар намедорам.

Шаҳидий:
Биё эй ишқ оташ з-ин дили афсурдаи моро,
Ба нури хеш равшан кун чароғи мурдаи моро.

Ва лаҳу:
Ба бедардон нишини, кай фитад бармо нигоҳ аз ту,
На қадри ҳусн медони, на дарди ишқ оҳ аз ту.

Ҳилолий:
Чунон аз по фиганда ғам имрузам он рафтору қомат ҳам,
Ки фардо бар нахезам балки фардои қиёмат ҳам.

Сайфий:
Дило васфи миёни нозуки жонони ман гуфти,
Нику рафти ҳадисе аз миёни жони ман гуфти.

Навой:
Товушким уй тошидин келса, дермен бағри тошимдур,
Эшикдин соя киргач, соғинурменким қуёшимдур.

1076 Ва лаҳу:
Замоне гарчи қилмас ёдим ул номехрибон ҳаргиз,
Фигонким, ёди чиқмас хотиримдин бир замон ҳаргиз.
Бу дамни тут ғаниматким, келтур¹³¹ дамдин асар йўқдур,
Не дамким ўтти худ топмас киши андин нишон ҳаргиз.

Ва лаҳу:
Мени мен истаган ўз суҳбатиға аржуманд этмас,
Мени истар кишининг суҳбатин кўнглум писанд этмас.

[Ва лаҳу]:
Анингдек мастмен дай субҳиким, бу мушкил эрмас ҳал,
Ки майлиқ шиша қўйғон ширадур ё шуълалиқ манқал.
Сов[у]ғ ё тийра эрса дай сабухи, иста равшан май,
Нетарсен меҳр ўтидин шиёр¹³² ё ой нуридин машъал.

Ва лаҳу:
Кўнгул жон бирла бўлди ҳамраҳингмен дард ила юрдум,
Санга жон бирла кўнглумни, сени тенгрига топшурдум.

Ва лаҳу:
Фироқида кўзумдин йиғламоқ бўлғайму кам бир кун,
Кулуб киргайму вайрон кулбам ичра ул санам бир кун?
Навой, руҳпарвар нуктау муҳлик тажарруддин,
Ажаб гар қўймағай кўкка Масиҳодек қадам бир кун.

Ва лаҳу:

Ғамимниму дейин, ё беғам элнинг можаросинму?
Кўнгул ҳолинму, ё кўнглум олғоннинг яласинму?

Ва лаҳу:

Юзин кўр, қилмағил мужгону, хатту холидин нола,
Ки бўлмас хорсиз гул, дудсиз ўт доғсиз лола.

Ва лаҳу:

Фалакдин яхшилиқ етгай дебон кўнглунгни шод этма,
Ёмонлиғким етар, ҳоло унут, ўтканни ёд этма.

Ва лаҳу:

Қилиб мен анча исёнким агар дўзах аро кирсам,
Менинг беҳад гуноҳим бирла дўзах сарписар тўлғай.
Худое афв осонроқдурур йўқса ғазаб қилсанг,
Магарким ўзга дўзах, ўзга ўт, ўзга азоб ўлғай.

Бу вазнда мусажжаъ ғазал кам айтибтурлар. Мир Алишер Навоий *108a*
бир неча ғазал айтибтур, ул жумладин бу бир лўли йигитнинг таърифида
бу ғазал таврини¹³³ воқиб бўлубтур:

Не лўливашдур ул қотилки қон тўкмакка дур яксар,
Қиё боқмоқлари поки итик мужгонлари ништар.
Юзидин ким хижилдур гул паришон ҳар тарафга гул,
Сочин гул барг уза сунбул тўкуб кофур уза анбар.
Чу лаъб асбобини тузди, саломат [р]иштасин уз[д]и,
Қамардек ҳола кўргузди, узори даврида чанбар.
Либоси нози часпондур, гаҳи туз қадди чавкондур,
Замони гўйи ғалтондур, зиҳи чобук, зиҳи дилбар.
Жунун шамъин қилур равшан, кўнгулга телбаликдур фан,
Паридек бўлғали па[р]ранда ул шўхи пари пайкар.

Бу байтнинг учунчи сажъининг қофияси маъмул воқиб бўлубтур. Бу
навъ ҳашвида маъмул риъоят қилмоқ ғолибан қойилнинг ихтироъидур.

Навоий бўлди лўливашки келмиш анга лўли хуш,
Қони бир жом лўликашки лўли бўлса бир соғар.
Тамаъ тунма фалакдин комким ханжар қилур шом,
Янги ой шаклидин ҳар шом ул лўли ёр магар.

Бу байтнинг мисраъларининг ҳашви[д]ағи қофиялари рукнининг охирида
воқиб бўлмайдур, мусажжаъ ғазалларнинг матлаъида сажъ камроқ риъоят
қилибтурлар.

Агар риъоят қилинса яхшироқ бўлғусидур нечукким:

Қаро зулфунг фироқида паришон рўзго[р]им бор,
Юзунгнинг иштиёқида не сабру не қарорим бор.
Лабинг бағримни қон қилди, кўзумдин қон равон қилди,
Нега ҳолим ёмон қилди, мен андин бир сўрорим бор.
Жаҳондин манга ғам бўлса, улусдин гар алам бўлса,
Не ғам юз мунча ҳам бўлса санингдек ғамгусорим бор.
Агар муслиҳмен, ар муфассид в-агар ошиқмен, аз обид,
Не ишинг бор сенинг зоҳид, менингки ихтиёрим бор.
Фигоним ошти булбулдин, ғами йўқ зарра бу қулдин,
Басе Бобир, ўшал гулдин кўнгулда хорхорим бор.

1086

Менинг кўнглумки гулнинг ғунчасидек таҳ- батаҳ қондур.
Агар юз минг баҳор ўлса очилмоғи не имкондур.

Баҳору боғ сайрин не қилайким, дилситонимнинг,
Юзи гул, зулфи сунбул, қомати сарви хиромондур.
Бошидин эврүлур армони бирла ўлдум, эй Бобир.
Менинг наъшимни бори ул пари қўйида айлондур.

Не фикриким сенинг фикринг эмас ул фикр эрур ботил,
Не умриким ўтарсен тез, эрур ул умр беҳосил,
Кечурдунг ою йилни масту беҳудлуқ била, Бобир,
Неча ғафлат била умр ўткаурсен, неча кун, ой, йил.

Сафар азмини қилдинг мен бораолмай туруб қолдим,
Назар қатъини қилдинг мендину мен телмуруб қолдим.

Ўлум уйқусига бориб жаҳондин бўлдум осуда,
Мени истасангиз, эй дўстлар, кўргайсиз уйқуда.

109a

Хуш улким бордин қатъ айлабон тарк диёр этса,
Жаҳон кезмак била беқайдигни ихтиёр этса.
Анингдек бўлсаким, асло тафовут бўлмаса пайдо,
Агар бу даҳри дун хор айласа, гар эътибор этса.
Мени йўқ эътиқоди деб, бори эл ичра ёд этма,
Худо учун бори элни ўзунгдек эътиқод этма.

Шавқий:

Хати бирла ул ой хадди, бири моҳу бири ҳола,
Юзи бирла анинг қадди, бири сарву бири лола.

Салмон:

Бориб авора кўнглум зулфе ичра мубтало қолди,
Тараҳхум қилки мендин бордию эмди санга қолди.

Лаби ту жоме луълуъ, хати ту маркази лола,
Шаби ту ҳомили кавкаб, маҳи ту бо хати ҳола.

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

ИККИНЧИ ВАЗН

Жомий:

Ба сўям ар гузар куни, зиҳи ажаб, зиҳи ажаб,
Ба рўят ар назар кунам, зиҳи тараб, зиҳи тараб.

Сенингча ким дурур сафо, сенингча ким дурур боло,
Менингча ким қилур вафо, менингча ким чекар жафо?

Қошиға борғали кўнгул ўзига келмади нетай,
Юзини кўргали кўзум кўзига илмади ул ой.

УЧУНЧИ ВАЗН

Кел эй рафиқи гулрўй кетур раҳиқи гулранг,
Ўзунг ичиб манга қуй, кўтар наво тузуб чанг.

1096

Маро ғами ту эй дўст, зи хонумон бар оварад,
Маро фурқат, эй моҳ, зи жон фиғон бар оварад.

ТЎРТУНЧИ ВАЗН

Кел, эй соқий гулрўй, кетур бодаи гулранг,
Сен ичгил, манга ҳам қуй, кўтар соз қилиб чанг.

Туро лаъл шакаррез маро чашм гуҳарбор,
Туро ханда бувад хӯй маро гирия бувадкор.

Бу вазн била олтинчи вазн орасида тафовут бир мутаҳаррик ҳарфтур,
бу байттин бир мутаҳаррик ҳарфни ўксутсак олтинчи вазн бўлур. Ҳар у
муталафаз ҳарфтур нечукким:

Эй соқий, гулрӯй кетур бодаи гулранг,
Ичгил, манга ҳам қуй, кӯтар соз қилиб чанг.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Ҳофиз:

Кай шеъри тар ангезад, хотир, ки ҳазин бошад?
Як нукта аз ин маъни гуфтиму ҳамин бошад.

То олғали кўнглумни ул юз била ул гису,
Кундуз манга не ором, кеча манга не уйқу.
Ҳар ёнғаки азм этсам ёнумда борур меҳнат,
Ҳар сорики юзлансам ўтрумға келур қайғу.
Юз жавру ситам кўрган, минг меҳнату ғам кўрган,
Осойиш кам кўрган, мендек яна бир борму?

Ҳасан:

Гул хайма ба саҳро зад, хез ар ҳавасе дори,
Бо май ба гулистон неҳ гар дастрасе дори.

Ва лаҳу:

Эй сарв, ба ту шодам, қадат ба яке монад,
Эй гул, ба ту хурсандам, ту бўй касе дори.

Ва лаҳу:

Эй дар ҳаваси рӯят гул чок зада домон,
Бар ёди лабат жонон халқе ҳуни жигар ошомон.

Ва лаҳу:

Тарса ба чае дийдам дар сурати руҳони,
Ширин лабаш афганда шӯре ба мусулмони.
Толиъ шуда аз рӯяш осори дилошубе,
Жамъ омада дар мӯяш асбоби паришони.
Жо сохта дар дил аҳвол чи мепурси,
Зоҳир ҳама мебини ботин ҳама медони.
Гуфти, ки Ҳасан ин дар бигузур, раво бошад,
Тавқат ба гулу дорад доғи ту ба пешони.

Ҳофиз:

Ин хирқа, ки ман дорам дар раҳни шароб авло,
Ин дафтари бе маъно ғарқи майи ноб авло.
Чун пир шуди Ҳофиз аз майкада берун шав,
Риндию ҳавасноки, дар аҳди шабоб авло!

Жомий:

Нодида рухат умре савдон ту варзидам,
Фориғ эи ту чун бошам акнун, ки рухат дидам.
То сохт маро дар дил меҳри рухи ту манзил,
Дил аз ҳама баркандам меҳр аз ҳама бибуридам.

Шоҳий:

Боз ин сари бесомон савдони касе дорад,
Боз ин дили ҳар жойи, жойи ҳавасе дорад.

110a

Ҳар шаб кунам андеша то дил зи ту баргирам,
Чун субҳ шавад равшан, меҳри ту зи сар гирам.

Навой:

1106

Ёраб бу не гулдурким бошиға чечак санчар,
Гоҳ эгри қўйиб бўркин, белга этак санчар.
Қаллоби муҳаббатту[р] саргашта кўнгулларга,
Чун қуш солиб ул чобук, бошиға ғажак санчар.

Шоҳ¹³⁴ Наъли Мирзо:

Мажнун киби халқ ичра афсона бўлибтурмен,
Билмас киши ҳолимни девона бўлибтурмен.

Бўлдум яна ошифта девона доғи бормен,
Гўёки бу фурсатта ошиқ бўлуб ўхшармен.

Ҳолимни санга айтиб ҳажр ўтиға ўртондим,
Эй ёр ямон қилдим ҳарнеки дедим то ёндим.

Не сенча пари бордур, не мен киби девона,
Не сенча киши машҳур, не мендек эли афсона.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Ёз бўлдию бўлди яна жаннат киби ёзи,
Хуш ул кишиким айш ила ўтгай қишу ёзи.
Тут муғтанам ул ёрни, Бобирки жаҳонда,
Маҳмуд ким эрди, не киши эрди Аёзи.

Хаёлий:

Эй тири ғаматро дили ушшоқ нишона,
Халқе бату машғулу ту ғойиб зи миёна.
Гаҳ муътакифи дайраму гаҳ сокини масжид,
Яъни, ки туро металабам хона ба хона.

Саъдий:

Эй ҳусни хат аз дафтари ахлоқи ту, ё раббий,
Ширини аз авсофи ту ҳарфе зи китобе.
Оби суханам меравад аз табъ чу оташ,
Чун оташи рўят, ки аз-у мечакад обе.

Хисрав:

Имшаби мо нур зи маҳтоби дигар дошт,
Ва-з гиряи шоди мижаам оби дигар дошт.

Ва лаҳу:

111a

Ушшоқ ҳаёт аз лаби хандони ту ёбанд,
Хубон амали фитна зи девони ту ёбанд.

Ва лаҳу:

Ошиқ шудаму маҳрами ин кор надорам,
Фарёд, ки ғам дораму ғамхор надорам.

Эй чун маҳи нав абрўят аз нури саодат,
Чун хасрати ман ҳусни ту ҳар рўз зиёдат.
Гулбарг бирезад чу ту ойи ба тамошо,
Бемор бимирад чу ту ойи ба аёдат.
Рўзе, ки ту дар кўштани ман даст барори,
Ман пеши ту ангушт барорам ба шаҳодат.

Ҳофиз:

Гул дар бару май бар кафу маъшуқа ба ком аст,
Султони замонам ба чунин рўз ғулом аст.

Камол:

Гар ёри маро бо мани мискин назаре нест,
Моро гила аз бахти худ аст аз дигаре нест.
Андеша зи сар нест, ки шуд дар сару кораш,
Андеша он аст, ки бо моаш саре нест.

Ва лаҳу:

Гар сурати Чин бо рухи хӯби ту ба даъвост,
Он жо ҳамаги сурате ин жо ҳама маъност.
Гӯфти чи диҳам дил ба сари зулфи сиёҳе,
Мажнун че кунад к-ин кашиш аз жониби Лайлост.

Боз ин дили ғамдида бадом, ки даруфтод,
Бас мурғи Ҳумоюн, ки ба тийри назар уфтод.
Пурсидани ёр он куҳан расми қадим аст,
Чун аст, ки дар аҳди ту ин расм бар уфтод.
Гӯфтам ҷавобе на кам аз гуфтаи Саъдий,
Балки ин ду ғазал хӯбтар аз як дигар уфтод.
Ин ҳарф на дар хӯрди Камол аст ва лекин,
Бо расми дастон бизанад ҳар, ки дар уфтод.

1116

Мавлоно

Муҳаммад Табодагоний:
Онҳо, ки ба жуз қомати сарват нигаронанд,
К-ин рост бигӯи ҳама кӯтаҳ назаронанд.

Жомий:

Шаб ёди рухат дар дили вайрон шуда раҳ дошт,
Вайронаи мо равшани аз партави маҳ дошт.
Сайли мижа бирабуд маро ҳамчу хас аз хоре,
Худро натавонам дигар аз гиря ниғаҳ дошт.
Ҳар тор зи зулфат сабаби жазабаи ишқ аст,
Сӯят кашиши хотири мо бе сабабе нест.

Ва лаҳу:

Хӯйи ту басе нозуку моро адабе нест,
В-ар э-он, ки биранжад дилат аз мо, ажабе нест.
Гар рӯй ба мардум намои чи кунад кас,
В-ар чашми тараҳҳум нагушойи чи кунад кас?
Ойи барам он дам, ки шави аз ҳама фориғ,
Он лаҳза агар низ найси чи кунад кас?

Шоҳий:

Рафт он, ки ба васли ту маро дастрасе буд,
В-ин дилшуда дар хайли некони ту касе буд.
Вақте ба хуш хостаи бӯйи ту аз бод,
Онҳо ҳама гӯйи, ки ҳавоу ҳавасе буд.

Ва лаҳу:

Бар тарфи маҳат ғолияи хам ба хам аст ин,
Е, бар варақи лола зи сунбул рақам аст ин.

Исмат:

Эй он, ки барондахта расми вафоро,
Як бора фаромуш макун жониби моро.

Лутфий:

Фарёдки бошимда хатарлиғ ҳаваси бор,
Не сабрдурур мумкин не дастраси бор.
Эй қоши қаро, боғи висолинг ҳавасидин,
Ҳар кирпигимизнинг аросида арраси бор.

112a

Навой:

То бўлди кўнгул ул кўзи усурукка гирифтор,
Эл кўзига соғмен, вале ўз-ўзима бемо[r].

Тонгдин таним оқшомғача тош захми била реш,
Тундин баданим тонгғача тиш захмидин афгор.
Ёр оллида гар бор-йўқ эрса ажаб эрмас,
Ағёр чу бор анда, Навоий санга не бор.

Ва лаҳу:

Бу тоза туганким ғамидин кўнглум ародур,
Кўнглум қуши ғам дашти аро бағри қародур.

[Ва лаҳу]:

Ёр бордию кўнглумда анинг нози қолибтур,
Андоқки қулоғим тўла овози қолибтур.
Ҳижрону висолин кўпу оз дема Навоий,
Юз шукр деким, кўпи бориб, ози қолибтур.

Ва лаҳу:

Хуршид тулуъ этса, қуёшинг соғинурмен,
Кўргач янги ой майлини қошинг соғинурмен.

Ва лаҳу:

Ишқинг этагин жон илиги бирла тутубмен,
Сен кирғали ёдимға ўзумни унутубмен.

Ва лаҳу:

Эйким нафаси ғойиб эмассен назаримдин,
Ваҳким, ғами ҳажринг оқизур қон жигаримдин,
Расволиғ ўти бирла тутошиб борадурмен,
Эй аҳли саломат, қўпунгуз раҳгузаримдин.

Боштин оёқ бу ғазалда бир ҳикоят манзум бўлубтур.

[Ва лаҳу]:

1126

Ўтган кеча мен эрдиму ул сиймтан эрди,
Гулшан тўрида масканимиз бир чаман эрди.
Гулшан аро икки кишига сиғқу[н]ча манзил,
Булбул била гулдек икимизга ватан эрди.
Лола киби ёқут қадаҳ йўқ [тубида] дурд,
Бир шиша май андоқки ақиқи Яман эрди.
Гаҳ мен тутуб ул ичмаку, гаҳ ул тутубон мен,
Тун яримигача иккимизга бу фан эрди.
Ул тутқоч аёғ, мен аёғига қуюбон юз,
Айтар анга кўздин бори дурри Адан эрди.
Маст айлади гаҳ нола, гаҳе арбада оғоз,
Кўксум киби чок эткан анга пираҳан эрди.
Энгимға солиб такъяу буйнумға солиб қўл,
Титроб кўнгулу жисмим аро юз шикан эрди.
Гулзор аро сармаст узалди кўзи янглиғ,
Жон мулкида ул уйқусидин бир фитан эрди.
Мен доғи юзумни кафи пойиға қўюб маст,
Гулбарг уза кирпектин агарчи тикан эрди.
Бу навъ уюмким, мени уйғотқучи тонгла,
Юз сийм нишонлиғ била шоҳи Хўтан эрди.
Ҳажр эмди Навоийни гар ўлтурса, не армон,
Мунчаки мурод анга бу важҳи ҳасан эрди.

Сочию қошию кўзидин бошта ҳаводур,
Не бошта ҳаво ҳар бириси бошқа балодур.
Гар чин десангиз кўзи анинг оҳуйи Хўтандур,
Хаттини хато қилмасангиз мушки хатодур.

113a

Сенингдек манга бир ёр, жафокор топилмас,
Менингдек санга бир зор, вафодор топилмас.

ЕТТИНЧИ ВАЗН

Ғофил ўлма, эй соқий, гул чоғин ғанимат тут,
Вақти айш эрур боқий, ол чағир, кетур, бот тут.
Хуштурур висоли ёр анда бўлмаса дайёр,
Бўлса васл бе ағёр давлату саъодат тут.
Ғам чериги беҳаддур, чораси будур Бобир,
Бодани куюк келтур, жомни ҳимоят тут.

Жомий:

Вақти гул маю мутриб давлатест то дони,
Давлате чунин дарёб, эй ба давлат арзони!

Ҳофиз:

Вақтро ғанимат дон, он қадар ки битвони,
Ҳосил аз ҳаёт, эй жон, як дам аст то дони.

СЕККИЗИНЧИ ВАЗН

Шоҳий:

Лаби ширини шакарханд дори,
Эи ҳўби ҳарчи мегўянд дори.

Яна кўз ўйида мовий қилибсен,
Кўнгул кошонасида жо қилибсен.

Хисрав:

Эи ман нозук миёне дур монд аст,
Диле рафт асту жоне дур монд аст.
Ғаму дарду ғарибон аз касе пурс,
Ки у аз хонумоне дур мондаст.

Саъдий:

Назар кардам ба чашми рою тадбир,
Надидам беҳ эи хомуши хисоле.
Гўям лаб бибанду дида бардўз,
Ва лекин ҳар мақомеро мақоле.
Замоне баҳси илму дарси танзил,
Ки бошад нафси инсонро камоле.
Замоне шеър шатранжу ҳикоят,
Ки хотирро бувад дафъи малоле.
Худой аст он ки зоти бешисолам,
Нагардад ҳаргиз аз ҳоле ба ҳоле.

Ва лаҳу¹³⁵:

Маро аз зулфи ту мўе писанд аст,
Фузули мекунам мўе писанд аст.
Чи лашкари мекаши бар қалби ушшоқ,
Сафи мағлубаро хўе писанд аст.

Шайх Маҳмуд Хасратий:

Жигар пурдарду дил пурхун тавон буд.
Вале жоне ту бе жон чун тавон буд.

Ва лаҳу:

Чу бад карди мабош айман эи офот,
Ки вожиб шуд табиатро мукофот.

Ҳофиз:

Висоли у эи умри жовидон беҳ,
Худовондо маро он деҳ, ки он беҳ!
Жавоно сар матоб аз панди пирон,
Ки панди пир аз бахти жавон беҳ!

Жомий:

Ба ҳар манзил ки жонони ман он жост,

1136

Танам ин жо вале жони ман ин жост¹³⁶,
Машав мағрури ҳусни хўбрўён,
Ба зулфи дилкашу рўйи нигорин,
Гар инҳо дил бигирад соли дигар,
Чунон к-имсол аз хўбони порин.

Шоҳий:

114a

Агар зулфи ту ҳам дар ҳам набуди,
Маро ҳоле чунин дарҳам набуди.
Ғаме дорам зи рўят ёдгоре,
Бало буди агар ин ҳам набуди.

Носир Бухорий:

Паришонам чу зулфат ҳолам ин аст,
Бигуфтам мў ба мў аҳволам ин аст.
Агар олам набахшад коми Носир,
Чи бояд кард кори олам ин аст.

Соҳиб Балхий:

Туи кони намак, мо шўр бахтон,
Худо ин дод мороу туро он.

Биной:

Дили ғамдидаи ман мойили туст,
В-агар жоно ту медони дили туст.

Лутфий:

Сени жамъики гулрухсор дерлар,
Мени ҳам андалиб зор дерлар.
Не кўнгли сода элдур, ишқ аҳликим,
Сенингдек бевафони ёр дерлар.

Навой:

Ғамидин гарчи жон йўқ эрди танда,
Тирилдим лаълидин ўлдум деганда.
Нечаким шоҳ бепарволиғ этса,
Керак ўксутмаса қуллуғни банда.

Ва лаҳу:

Қил учи кўрмай оғзингдин нишона,
Санга ошиқ бўлубмен ғойибона.

Ва лаҳу:

Камол эт касбким олам уйидин,
Санга фарз ўлмағай ғамнок чиқмоқ.
Ҷаҳондин но тамом ўтмак биайниҳ,
Эрур ҳаммомдин нопок чиқмоқ.

1146

Ниҳони игна санчар ёрлардин,
Адувваш новак афганлар кўб ортуқ.
Мунофиқ шева золим дўстлардин,
Мухолиф табъ душманлар кўб ортуқ.

Мир Муғул:

Юзи гул, хўбларнинг булбулимен,
Малоҳатлиқ йигитларнинг қули мен.

Кўруб ҳижрон ғамин жононға еттим,
Агарчи ранж чектим жонға еттим.

Пай ийик нола кўзумга учраб ўтру,
Мени девона қилдинг эй пари рў.

Кўзумнинг нурисен, кўнглум ҳузури,
Таним хуррамлиғи жоним сурури.

Қадинг жаннат риёзининг ниҳоли,
Эрам гулзори, хадингнинг мисоли.

Фироқида бели ёди била мен,
Висоли бўлмаса бори хиёли.

Кўзу қошу сўзу тилиниму дей,
Қаду хаду сочу белиниму дей?

Бу вазнда маснавий айтибтурлар ул жумладин Шайх Низомийнинг «Хисраву Ширин»идур ва Хожа Хисравнинг «Ширину Хисрав»и ва Мавлоно Абдураҳмон Жомийнинг «Юсуфу Зулайҳо»си ва Муҳаммад Усорнинг «Меҳру Муштари»си ва Мир Алишер Навоийнинг «Фарҳоду Ширин»и Мавлоно Абдул Ҳайдар Хоразмийнинг «Гулу Наврӯз»и.

ТУҶҚУЗУНЧИ ВАЗН

115a

Кўнглумни чу ул пари олибтур,
Девона бўлурға не қолибтур.
Зулфунг черигини йиғки жамъ,
Бу фитнадин асру қўзғолибтур.
Бобир, неча кун кўнгулни хуш тут,
Бу олам иши чу мунқалибтур.

Жомий:

Ҳар чанд ту шоҳу мо гадойим,
Доман мафшон ки мубталойим.

Хисрав:

Онро, ки ғами ту ёр бошад,
Бо хуш дилияш чи кор бошад.

Хисрав:

Май нўш, ки даври шодмонист,
Хуш бош, ки гоҳи комронист.
Сар бар макун аз шароб к-айём,
Аз тиғи ажал ба сар нишонест.
Ҳар дам, ки ба хушдили барояд,
Сармояи ҳосили жавонист.

[Ҳасан]:

Сарве чу қади ту дар чаман нест,
Мушке чу хати ту дар Хўтан нест.
Баҳри чун ту касе дигар гузидан,
Кори дигарон аст, кори ман нест.
Доим сухан аз лаби ту гўям,
Ширин тар аз ин сухан, сухан нест.
Гуфти, ки черо жудон аз ман,
Ин аз фалак аст аз Ҳасан нест.

Ҳофиз:

Гул бе руҳи ёр хуш набошад,
Бе бода баҳор хуш набошад.

1156

Камол:

Бе ту нафасе, ки зинда монам,
Гар мекушиям сазойи онам.
Дар суҳбати дўст жон нагунжад,
Шодию ғами жаҳон нагунжад.

Ё дўст гузин, Камол ё жон,
Як хона ду меҳмон нагунжад.

Шоҳий:

Соқий ба ғами ту ақлу жон рафт,
Май деҳ, ки такаллуф аз миён рафт.

Ва лаҳу:

То дил зи кафи ихтиёр на ниҳод,
По бар сари кўйи ёр на ниҳод.

Ва лаҳу:

Эй дўст шабе ба кўйи мо бош,
Дарди дили решро даво бош!
Айёми висол хуш замонест,
Гў меҳнати ҳажр дар қафо бош!
Шоҳий ҳама умр май кашиди,
Рўзе ду, се бар порсо бош!

Осафий:

Пурсон ба ҳарими каъба жон рафт,
Пурсида ба каъба метавон рафт.

Суҳайлий:

Гўйи занахаш зи ҳол гашта,
Монандаи себи сол гашта.

Навоий:

Кўзунг не бало қаро бўлубтур,
Ким жонга қаро бало бўлубтур.
Бегона бўлубтур ошнодин,
Бегонаға ошно бўлубтур.

116a

Йўқ даҳрда гарчи ёр санингдек,
Душман дағи қайда бор санингдек.

Қошию қаддию оғзин ул моҳ,
Кўрсатмаса манга найлайин, оҳ.
Қадди била икки зулфу оғзи,
Жонимға бўлубтур, оллоҳ.

Юз кўрсатиб ўлтурурсен эй ой,
Йўқ сен киби худнамои худрой.
Қадинг алифу қошинг эрур ё,
Десам не ажаб агар сени ой.

Ҳам лола юзунг қошида беранг,
Ҳам сарв қадинг борида бепой.
Сендин манга юз ҳазор хасрат,
Мендин санга борму ҳеч парвой.
Ул ёр агар яшурса юз оҳ,
Ағёрға гар кўрунса юз ой.

Бу вазнда дағи маснавий кўптур ул жумладин шайх Низомийнинг «Лайлию Мажнун»и ва Хожа Хисравнинг «Мажнуну Лайли»си ва Мавлоно Абдурахмон Жомийнинг «Лайлию Мажнун»и ва Мир Алишер Навоийнинг «Лайлию Мажнун»и ва Абдулло Ҳотифийнинг «Лайлию Мажнун»и

ЎНУНЧИ ВАЗН

Ба қад сарви хиромони,
Ба рух чун моҳи тобони.

ЎН БИРИНЧИ ВАЗН

Гул ғунчаси хандондур,
Ул ғунча сухандондур.

Он ғунча хандон ку,
Он шўх сухандон ку.

Ҳазажнинг ўн тўққуз мустаъмали матбуъ вазнидин секкиз рубоъий
вазнидур, аввалғи вазн ахраби мақбузи ахрами мажбуб: мафъувлу мафоъи-
лун мафоъийлун фаъ

Саъдий:

Гар кони фазойилию гар дарёи,
Бе роҳати халқ бод мебаймон.
В-ар бо ҳама айбҳо карим осойи,
Айбат ҳунар асту зиштият зебойи.

Жомий:

Аз шурби мудому лофи машраб, тавба,
В-аз ишқи бутони симғабғаб тавба!
Дар дил ҳаваси гуноҳу бар лаб тавба,
Э-ин тавбаи нодуруст, ё раб тавба!

Салмон:

Аз бас, ки шикасту боз бастам тавба,
Фарёд ҳама кунад зи дастам тавба!
Дай рўз ба тавбае шикастам соғар,
Имрўз ба соғаре шикастам тавба!

Навоий:

Маҳбубқа эътимод¹³⁷ қилмоқ бўлмас,
Андин талаби мурод қилмоқ бўлмас.

Ва лаҳу¹³⁸:

Қўз қорасидин мидод қилмоқ бўлмас,
Гар бўлса битик савод қилмоқ бўлмас.

[Ва лаҳу]:

Ким кўрди экин жаҳонда оё хушлуқ,
То бир киши айлағай таманно хушлуқ.

Ва лаҳу¹³⁹:

Юз йилда агар бир ўлса пайдо хушлуқ,
Омода эрур ёнида юз нохушлуқ.

[Ва лаҳу]:

Жонимға етибтурур хумор, эй соқий,
Май тутқилу берма интизор, эй соқий.
Аввал ўзунг айла ихтиёр, эй соқий.
Тутқил манга сўнгра оз зинҳор, эй соқий.

Қиш бўлдию бўлди барча тому тош қор,
Жамияти бор кишига бордур хуш қор,
Бу қишда ёмон йўлу паришон ҳолим,
Ё раб, мени яхшилиғ сариға бошқор.

Бедард ҳабиб билмади дардимни,
Туфроқча кўрмади руҳи зардимни.
Мендин неча кўнглида ғубори бўлғай,
Кеттим, муна эмди то билмағай гардимни.

Ё қаҳру ғазаб била мени туфроқ қил,
Ё баҳри иноятингда мустағрақ қил.
Ё раб, сангадур юзум қаро гар оқ қил,
Ҳар навъи сенинг ризонг эса андоқ қил.

Туз оҳ, Заҳириддин Муҳаммад Бобир,
Юз оҳ, Заҳириддин Муҳаммад Бобир.
Сарриштаи айштин кўнгулни зинҳор,
Уз, оҳ Заҳириддин Муҳаммад Бобир.

1176 Бу вазн била тўққузунчи вазннинг орасида тафовут икки сабаби хафифтур. Агар бу вазннинг охиридин икки сабаби хафифни кам қилсак тўққузунчи вазн бўлур, ғоятин бу рубоъийнинг учунчи мисраъи бешинчи вазн рубоъийидадур нечукким:

Туз оҳ, Заҳириддин Муҳаммад,
Юз оҳ, Заҳириддин Муҳаммад.
Сарриштаи айштин кўнгулни,
Уз, оҳ Заҳириддин Муҳаммад.

Иккинчи вазн аҳраби мақбузи макфуфи мажбуб: мафъувлу мафъилун мафъийлу фаъул

Ҳомий:

Боз о ки азми дарднокам зи ғамат,
Пироҳани сабр карда чокам зи ғамат.
Уфтода миёни хуну хокам зи ғамат,
Алқисса битулиҳо ҳалокам зи ғамат.

Ҳилолий:

Ёрони куҳан, ки банда будам ҳамаро,
Дар банди жафон худ сутудам ҳамаро.
Зинҳор зи кас вафо мажъид, ки ман,
Дидам ҳамароу озмудам ҳамаро.

Навоний:

Ё рабки иноятингни ёр айла манго,
Йўқлуққа ҳидоятингни бор айла манго.
Ҳам қаҳфи кифоятингни дор айла манго,
Ҳам дурри иноятингни нисор айла манго.

Ва лаҳу:

Номанг манга руҳдин нишон бўлди яна,
Осойишки жони нотавон бўлди яна.
Ҳар ҳарфи онинг танимда жон бўлди яна,
Ҳар лафзи ҳаёти жовидон бўлди яна.

118a

Ва лаҳу:

Дедим зақанинг тутуб сақоғингни ўпай,
Кўз қошинга суртубон қабоғингни ўпай.
Гулдек юзунг эслабон дудоғингни ўпай,
Йўқ, йўқ, йўқ, агар десанг аёғингни ўпай.

Ва лаҳу:

Ҳар зулф ҳамиға қилма вобаста мени,
Ҳар кўз ҳавасидин айлагил хаста мени.
Ҳар қош тамаиға солма пайваста мени,
Ё раб, борисидин айла вораства мени.

Ишқингда кўнгул хароб бўлди, не қилай,
Ҳажрингда кўзум пуроб бўлди, не қилай.
Ҳисмим аро печутоб бўлди, не қилай,
Жонимда кўп изтироб бўлди, не қилай.

Бу вазн билан тўққузунчи вазннинг аросида тафовут бир фосиладур.
Агар бу вазннинг охиридин бир фосилани кам қилсак тўққузунчи вазн бў-
лур нечукким:

Ишқингда кўнгул хароб бўлди,
Хажрингда кўзум пуроб бўлди.
Жисмим аро печутоб бўлди,
Жонимда изтироб бўлди.

Учунчи вазн ахраби макфуфи ахрами мажбуб: мафъувлу мафъийлу
мафъийлун фаъ

Навий:

То даҳрдур, даҳр уза султон бўлғил,
То олам эрур, олам уза хон бўлғил.
Даврон элининг жисмига ҳам жон бўлғил,
Ҳам жонларига мояи даврон¹⁴⁰ бўлғил.

1186

[Ва лаҳу]:

Жонимга қилур жавру жафо ёр асру,
Ким ёр ичра жавру жафо бор асру.
Бўлдум чекибон жавру жафо зор асру,
Мен жавркашу ёр жафокор асру.

[Ва лаҳу]:

Кўз бирла қошинг яхши, қабоғинг яхши,
Юз бирла сўзунг яхши, дудоғинг яхши.
Ийинг бирла менгинг яхши, сақоғинг яхши,
Бир-бир не дийн, боштин аёғинг яхши.

Ғамхонаси сари гузар, эй жон, қилма,
Ишрат уйини кулбаи аҳзон қилма,
Зулфунг киби кўнглумни паришон айлаб
Лаълинг киби бағримни тўла қон қилма.

Эй ёр, сенинг васлинга етмак мушқил,
Фархунда [ҳад]исингни эшитмак мушқил.
Ишқингни доғи бартараф этмак мушқил,
Бошни олибон ҳар сари кетмак мушқил.

Тўртунчи вазн ахраби мақбузи макфуфи аҳтам: мафъувлу мафъи-
лун мафъийлу фаъувлун¹⁴¹.

Ҳилолий:

Рўзу шаби ба гуфтугўйи ту гузашт,
Солу маҳи ман ба жустужўйи ту гузашт.
Умрам ба тавофи гирди кўйи ту гузашт,
Алқисса, дар ҳама орзўйи ту гузашт.

Навий:

Соқий, мени хорхордин айла халос,
Гулдек юзунг оч, баҳордин айла халос.
Ё май беру интизордин айла халос,
Ё ўлтурубон хумордин айла халос.

119a

Эй қомати сарву лаблари оби ҳаёт,
Будур тилагимки етгамен васлинга бот.
Хажрингда манга не сабр қолди, не сабот.
Ё кел бу сариға, ё мени ўзунга қот.

То қилди мени фироқ аро ёд ҳабиб,
Маҳжур кўнгулни айлади шод ҳабиб.
Гар васл муяссар ўлмас, нетай Бобир,
Фарёд ҳабибу оҳу фарёд, ҳабиб.

Бу вазн била тўққузунчи вазннинг аросида тафовут бир ватади касрат-
тур. Бу вазннинг охиридин бир ватади касратни ўқутсак, тўққузунчи вазн
бўлур. Бу рубоъийнинг учунчи мисраъи аввалғи вазн рубоъийидадур нечук-
ким:

То қилди мени фироқ аро ёд,
Маҳжур кўнгулни айлади шод.
Гар васл муяссар ўлмас этай,
Фарёд ҳабибу оҳу фарёд.

Бешинчи вазн ахраби макфуфи мажбуб: мафъувлу мафъийлу ма-
фъийлу фаъул

Навой:

Жоним аро ўт, лаъли сухандонинг учун,
Кўксумда алиф сарви хиромонинг учун.
Юзунг уза кавкаб маҳи тобонинг учун,
Сўзлаб, юз очиб кел бу тараф жонинг учун.

1196 Олтинчи вазн ахраби макфуфи аҳтам: мафъувлу мафъийлу мафъий-
лу фаъул

Камол:

Мо рўйи ту биним, на биним ба моҳ,
То рўйи ту биним, на биним ба моҳ,
Роҳе, ки расонад ба ту моро шаби васл,
Бо рўйи ту биним, на биним ба моҳ.

Андин бериким қасдим учун турди фироқ,
Юз дарду аламини манга еткурди фироқ.
Мени эшигингдин нета[йин] сурди фироқ,
Қил чора, йўқ эса мени ўлтурди фироқ.

Еттинчи вазн ахраби мақбузи азалл: мафъувлу мафъилун мафъийлун
фоя.

Ҳофиз:

Бо май ба канори чўй меболад буд,
В-аз ғусса каноражўй меболад буд.
Ин муддати умри мо ҳамин даҳ рўз аст,
Хандон лабу тозарўй меболад буд.

Кас хўбтар аз ту дар жаҳон мумкин нест,
Бас хўбтар аз ту дар жаҳон мумкин нест.
Гар хўбии моҳи никувон бе меҳрист,
Бас хўбтар аз ту дар жаҳон мумкин нест.

Секкизинчи вазн ахраби макфуфи азалл: мафъувлу мафъийлу ма-
фъийлу фоя.

Шодам, ки зи ман бар дили кас боре нест,
Касро зи ману кори ман озоре нест,

Гар ник шуморанду гарам бад гўянд,
Бо нику бади ҳеч касам коре нест.

Секкиз вазн мухтараъи матбуъ:

120a

АВВАЛҒИ ВАЗН

Менинг ғамим билмайсен, сенинг билан нетгумдур,
Жафони кам қилмайсен бошим олиб кетгумдур.

ИККИНЧИ ВАЗН

Вафони кам билурсен, сенинг била нетай мен,
Жафони кўп қилурсен, бошим олиб кетай мен.

УЧУНЧИ ВАЗН

Таним бўлди мўйдек белингнинг фироқидин,
Кўзум ёши жуйдек юзунг иштиёқидин.

ТЎРТУНЧИ ВАЗН

Эй ёри жафокор, гоҳи мени қил ёд,
Ҳажрингда ғамим бор, васлинг била қил шод.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Ишқида борибтур орому қарорим.
Қилғайму тараҳҳум ҳолимға нигорим.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Қад бирла шамшод, юз бирла гул,
Кўз бирла махмуру сўз бирла мул.

Қош бирла машҳури офоқсен.
Оламда ҳусн ичра сен тоқсен.

Мутақориби мусаммани маҳзуф вазни била бу вазннинг аросида тафовут бир мутаҳаррик ҳарфтур. Бу байтқа бир мутаҳаррик ҳарфни орттурсақ ўшал вазн бўлур, нечукким: 1206

Бу қош бирла машҳури офоқсен,
Бу оламда ҳусн ичра сен тоқсен.

ЕТТИНЧИ ВАЗН

Эй ёр, тараҳҳум эт, ҳолимға назар қилиб,
Ки гоҳ қошимға ет, бу сари гузар қилиб.

СЕККИЗИНЧИ ВАЗН

Ҳажрингда мени қўйма тенгри учун эй ёр,
Бу ҳажр балосидин мен хастани қутқор.

Ражаз баҳри олтиш уч вазн: ўттуз икки мустаъмал, ўттуз бир мухтараъ, ўн вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

[Хисрав]:

Ҳар дам чу натавонам, ки он рухсори зебо бингарам,
Жое, ки рўзе дидамаш он жо равам, жо бингарам.

Соқий эрур ишрат чоғи афсурда бўлма дай била,
 Уттек чоғир келтур, доғи суҳбат тутоштур май [била].
 Келтур шароби нобни, омода қил асбобни,
 Хуш тут шаби маҳтобни, чун бордурур ул ой била.
 Мажлисда бордур сарбасар, май нашъасидин шўру шар,
 Борини масту беҳабар қил жоми пайдар-пай била.

121a [Ҳасан]:

Дай сўйи сарви лоларух пайғом додам бодро,
 Бинавишта хатти бандаги он савсани озодро.
 Мажнун либоси ақлу дин дар ишқи Лайло чок зад,
 Панди падар монитъ нашуд расвойи модарзодро.
 Гар умр ин аст эй Ҳасан, дар пойи хўбон сарф кун,
 Чандин чи қаҳгил мезани девори бе бунёдро.

Хисрав:

Моҳи ҳилол абрўий ман, ақли маро шайдо макун,
 Ғамза занон берун маё, оҳанги жони мо макун!
 Ғўфтам, ки аз жаври ту ман зуннор бандам, гуфт: «Рав,
 Дар куфр гар содиқ наи, зуннорро расво макун!»

Ва лаҳу:

Боз омад он вақте, ки ман аз гирия дар хун уфтам,
 Домони исмат бардарам аз парда берун уфтам.

Ойини ту дилбурдан аст эй ҳашаами халқ сўйи ту,
 Хўйи ту мардум кўштан аст эй ман ғуломи хўйи ту.

Ва лаҳу¹⁴²:

Рўйи ту ғойиб аз назар гулро тамошо чун кунам,
 Чун лола доғам бар жигар гулгашти саҳро чун кунам.
 Гирам ба лаб муҳре ниҳам, к-аз нолау афғон раҳам,
 Дилро сабури чун диҳам, жонро шикибо чун кунам.
 Хошо, ки ман ғайри туро созам дуруни сийна жо,
 Худ ки ба жойи ошно бегоноро жо чун кунам.
 Танро агар кардам талаб осуда шуд аз тоби таб.
 Дорам ба дил доғе ажаб, онро мудово чун кунам.
 Ғўянд Ҷомий дам ба дам берун мадеҳ аз дида нам.
 Э-ин гуна к-аз тўфони ғам шуд дида дарё, чун кунам.

Хисрав:

Эй ҳажр бе раҳми макун дур аз рухи ёрам макаш,
 Гар ман ба куштан лойиқам боре чунин зорам макаш.
 Ё тиг баргиру бикӯш то, кай дилозори маро,
 Ё руҳ намоу ин чунин аз шавқи дидорам макаш.

1216

Навоий:

Вайронаидур масканим, андин манга бисиёр ғам,
 Оҳим била ашкимда ўт, ашким била девор нам.
 Нўшидин элга ғўфтуғ, эй ҳажр ичрамен, мен оғу,
 Кош ўлсаму кўнглумни бу андуҳдин қутқорсам.
 Ҳар ерки анда бир нафас ишратқа топсам даст рас,
 Юз қатла айлармен ҳаваским бўлса эрди ёр ҳам.
 Мискин Навоий берса жон, эй дийда ҳар дам тўкма қон,
 Ул ҳар неча қилса фиғон, сен асрағил зинҳор дам.

[Ва лаҳу]:

Не пўя ў[р]дум йўлида, не бошим ўлди хоки раҳ,
 Ул шўх ишқи саъидин боштин оғимдур гунаҳ.
 Ҳар ён, Навоий, сўнма қўл не келса ҳақдин-рози ўл,
 Сен ожизу ҳокимдур ул, алфажру лак алҳукму лаҳ.

Мен хаста қониға, камар соҳиб жамоле боғламиш,
Қасди ғарибе айламиш, нозик хаёле боғламиш.

ИККИНЧИ ВАЗН

Бу дардима чора нетай, чу ёр дардимни билур,
Ишимга не фикр қилай, чу ёр фикримни қилур.

Фигон кунон ҳар сахаре ба кўи ту мегузарам,
Чу нест раҳ сўи туам ба бому дар менигарам.

УЧУНЧИ ВАЗН

Ҳофиз:

Тоби бинафша медиҳад, турраи мушксойи ту,
Пардаи ғунча медарад хандан дилкушойи ту.
Ишқи ту сарнавишти ман, хоки дарат биҳишти ман,
Меҳри рухат сиришти ман, роҳати ман ризойи ту.

122a

Навоий:

Гар аламинга чора йўқ, бўлмаса бўлмасун нетай,
Вар ғамима шумора йўқ, бўлмаса бўлмасун нетай.

Хисрав:

Мулкати ишқ мулк шуд аз карами илоҳиям,
Пушти ману палоси ғам ин аст қабойи шоҳиям.

Ҳофиз:

Толиъ агар мадад кунад, доманаш оварам ба каф,
Гар бикӯшад зиҳи тараб, вар бикӯшад зиҳи шараф.

Камол:

Оҳ, ки хоки роҳ шуд дидан ман ба роҳи ту,
Қард чу қоҳ чеҳраам фурқати умрқоҳи ту.

Ва лаҳу:

Шаб, ки зи хасрати рухат рӯй ба моҳ қардаам,
Сўхта моҳу зуҳраро сийна, чу оҳ қардаам.
Буд ҳамиша жони ман расми ту бегунаҳ куши,
Ҳеч намекуши маро ман, чи гунаҳ қардаам.

Ҳасан:

Боз навоий булбулон ишқи ту ёд медиҳад,
Ҳар, ки ба ишқ нест, хуш умр ба бод медиҳад.
Ҳар чи ба ғамза мекуши зинда ҳама кун ба лаб,
Чашми ту жавр мекунад, лаъли ту дод медиҳад.
Бо ҳама номуродиҳо сабр хуш аст, эй Ҳасан,
Э-он ки ниҳоли сабрро мевайи мурод медиҳад.

Ҷомий:

Эй дилам аз ту ғарқи хун дидан ашқбор ҳам,
Бе ту зи ашқи лолагун чеҳра пуру қанор ҳам.
Ваъдаи омадан мадеҳ, ғуссаи ҳажр бас маро,
Бар сари он фузун макун меҳнати интизор ҳам.

Ва лаҳу:

Эй зи ту кўҳ-кўҳи ғам бар дили мубталойи ман,
Нест муроди хотират жуз ғаму жуз балойи ман.
Меҳру вафойи ман мабин, тарки жафойи худ макун,
Э-он ки жафойи чун туй нест кам аз вафойи ман.

122b

Суҳайлий:

Дил чу шикастаи марон ошиқи хаста ҳолро,
Санги ситам чи мезани мурғи шикаста болро.

Ханжари ишқ хуни ман рехт ба хоки пойи ту,
Роҳи ту буд гаштанам кушта шудам баройи ту.

Лутфий:

Эй юзунг оллида ҳижл, ҳусн эли Руму Чин аро,
Валвала солди кўзларинг кофиру аҳли дин аро.
Нуктаю мушктур, ё хиёл энги Чин аро,
Куфр саводини не хуш сизди баёзидин [а]ро.
Жону кўнгул неча деди асрали ўзни келгач ул,
Ваҳ яна кўзғалишлар кўргач ани Чин аро.

ТҮРТУНЧИ ВАЗН

Дардим учун чора нетай, чу ёр дардимни билур,
Ҳолима не фикр қилай, чу ёр фикримни қилур.

Дарди маро чора макун, ки ман ба дарди ту хушам,
Гар макуши в-ар бакуши, зи ҳукми ту сар накушам.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Чанд жафоят бикашам, эй бути бевафойи ман,
Ҳеч тараҳҳум накуни, бар дили мубталойи ман.

Жавру ситам қилма манга меҳру вафо қил, эй санам,
Лутфу карам ила, бу дардимга даво қил, эй санам.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Жавру жафо қилма манга, вафони элга кўрсатиб,
Тиғи ситам сурма манга, давони элга кўрсатиб.

Баҳри худо эй маҳи ман зи худ маро жудо макун,
Дур маяфган зи худам ба ғусса мубтало макун.

ЕТТИНЧИ ВАЗН

Кашад гаҳе дилбари ман бар рухи худ ниқобро,
Чу меҳру маҳ к-ў бикашад бар рухи худ саҳобро.

Жафоу жавр этма манга, элга давони¹⁴³ кўрсатиб,
Кўнгулни чок айламагил, элга давони кўрсатиб.

СЕККИЗИНЧИ ВАЗН

Сўзи чучук, оғзи кичик, лаб шакарим,
Кўзи итик, кўнгли қотик, тош жигарим.

Зи шавқи ту, сўйи чаман мегузарам,
Ба ёди ту, сарву суман менигарам.

ТУҚҚУЗУНЧИ ВАЗН

Эй дилбари бад хўйи ман,
Ҳаргиз наёйи сўйи ман.

Сенсиз ишим фарёд эрур,
Ўз жонима бедод эрур.

ЎНУНЧИ ВАЗН

Ёрда йўқ меҳру вафо,
Кўп қиладур жавру жафо.

123a

Эй лаби ту марҳами ман,
Вей ғами ту мотами ман.

Олти вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Дарди дилим эшитиб, қилмас ул ой тараҳҳум,
Зулми анинг кам ўлмас, неча қилай тазаллум.

ИККИНЧИ ВАЗН

Жафоу жавр этиб манга, элга вафо кўрсатасен,
Кўнгулни чок-чок этиб, элга даво кўрсатасен.

УЧУНЧИ ВАЗН

Жавру ситамни қўй, дағи манга вафо қил санамим,
Лутфу қарам қилиб, бу дардимга даво қил санамим!

ТҮРТУНЧИ ВАЗН

Жафо қилур, жавр қилур, манга нетай,
Вафо қилай, сабр қилай, нечук этай.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Қаро кўзум берига кел,
Ики кўзум бирига кел.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Ёрда йўқ вафо нетай,
Кўп қиладур жафо нетай.

Рамал баҳри эллик тўққуз вазн: ўттуз бир мустаъмал, йигирма секкиз 124a
мухтараъ, ўн икки вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

Вақти он омад, ки ман сар дар паришони ниҳам,
Рўйи зебо бинаму бар хок пешони ниҳам.

Ичгучи жоми кўнглумда ул соқийдурур,
Тўлғуча паймонам ул соқий била боқийдурур.
Бош кўтармай бодадин чун ёр оёғи ўртада,
Қўймай илгимдин аёқ чун жилвагар соқийдурур.
Турклар хатти насибинг бўлмаса, Бобир, не тонг,
Бобирий хатти эмастур, хатти сифноқидурур.

Бу вазн форсийда ва туркийда кўп шойиёдур. Мавлоно Абдурахмон Жомий бу вазнда бисёр айтибтур. Мир Алишер Навоийнинг худ жамиъ ўзга вазнда айтқон ашъори била бу вазнда айтқон ашъорининг лошаҳ борғай. Султон Ҳусайн мирзонинг девонида ушбу вазндин ўзга вазн йўқтур. Хожа Хисрав Деҳлавийнинг «Даръейи аброри» бу вазндадур:

Кўси шаҳ холию бонги ғулғулаш дарди сар аст,
Ҳар, ки қониъ шуд ба хушку тар шаҳи баҳру бар аст.

Бисёр яхши қасидадур Хожа Хисравдин мундоқ машҳурдурким демиш бўлғайким агар афлок ҳаводисию рўзгор навоидин менинг барча назмим замона сафҳасидин махву бўлса ва бу қасидам қолса манга бастур. Не учунким ҳар киши ани ўқуса билурким назм мулкида менинг тасарруфу иқтидо-

1246

рим не мартабада экандур. Улуғ шоирла[r] лаҳу аксар татаббуъ қилибтур-
лар Мир Алишер Навоийнинг «Тухфатул афкор»ининг матлаъича кам
воқиъ бўлубтур.

Оташин лаъли, ки тожи Хисравонро зевар аст,
Ахгаре баҳри хаёли хом пухтан дар сар аст.

Ва лаҳу:

Эй шаби ғам чанд дар ҳижрони ёрам мекуши,
Зинда медорам туро баҳри чи зорам мекуши.

Хисрав:

Хуррам он чашме, ки ҳар рӯзам назар бар рӯи туст,
Шоде он дил, ки ҳар дам бар димоғаш бўи туст.

Ва лаҳу:

Мушки тар бар маҳ парокандию шаб мехонияш,
Барги гулро бар шакар кардию лаб мехонияш.
Офтоби нимрӯзию ба хизмат карданат,
Мерасад хуршедро, гар ҳар ними шаб мехонияш.
Лаб рутаб созию онро хаста аз дандон куни,
Хаста аз дандони ман кун, чун рутаб мехонияш.

Ҳасан:

Нест рӯзе к-он лаби хўнхори у хўнрез нест,
Фитнаи чашмаш кам аз ғавғойи рустохез нест.
Нисбати болои фаттонаш макун бо ҳеч сарв,
Сарвро боло хуш аст аммо ҳало ангез нест.
Ишқибозон дигар анду айшсозон дигаранд,
Он чи дар Фарҳод мебинам дар Парвез нест.

Ва лаҳу:

125a

Эй маро ҳол аз ғамат аз ҳар чи гўям зортар.
Бе ту будан аз ҳама душворҳо душвортар.

Ҳофиз:

Саҳни бўстон завқбахшу суҳбати ёрон хуш аст,
Вақти гул хуш бод, к-аз вай вақти майхўрон хуш аст.
Аз сабо ҳар дам машоми жони мо хуш мешавад,
Оре-оре тайииб анфоси ҳаводорон хуш аст...

Ва лаҳу:

Эй қабойи подшоҳе рост бар болои ту,
Тожи шоҳиро фуруғ аз гавҳару олойи ту.

Камол:

Аз ту як соат жудои хуш намеояд маро,
Бо дигар кас ошнои хуш намеояд маро.

Ва лаҳу:

Зоҳидон камтар шуносанд онча моро дар сар аст,
Фикри зоҳид дигару савдон ошиқ дигар аст.
Носиҳо даъват макун моро ба Фердавси барин,
Костони ҳиммати соҳибдилон э-он бар тар аст.
Чун қалам ангўшт бар ҳарфам манеҳ сўфий, ки ман,
Хирқа кардам раҳни мастону сухан дар дафтар аст.

Жомий:

Ёр рафт аз дида лекин рӯзу шаб дар хотир аст,
Гар ба сурат ғойиб аст, аммо ба маъно ҳозир аст.
Ошиқ андар зоҳиру ботин набинад ғайри дўст,
Пеши аҳли ботин ин маъни, ки гуфтам зоҳир аст.

Ва лаҳу:

Чархро жом нигун дон к-аз майи ишрат таҳист,
Бода аз жоми нигун жустан нишони аблаҳист.

Аз бақо гардун қабое бар қадди як тан надӯхт,
Ҳилқате бас фохир омад умр айбаш кӯтаҳист.
Нест шоҳи мевадор айман зи санги нокасон,
Хуш таҳидастӣ, ки озод чун сарви саҳист.

Ва лаҳу:

Хотири хубон ба сайди аҳли дил мойил намонд,
Ё дили беҳосили мо ишқро қобил намонд.

1256

Ва лаҳу:

Бас, ки чашмони ту хуни халқи олам рехтанд,
Пушта-пушта кушта дар кӯйи ту барҳам рехтанд.
Нақш бандон гоҳ тасвири лабу дандони ту,
Дар даҳони ғунҷаи тар иқди шабнам рехтанд.
Бе лаби майғӯни ту мастон шароби лаълро,
Аз қадаҳ хӯрданду аз мижгон ҳамон дам рехтанд.

Ва лаҳу:

Мо бар ранжурию маҳжурию дури сохтим,
Базми айши ёрро бо дигарон пардохтим.

Бас, ки дар жони фигуре чашми беморам туи,
Ҳар, ки пайдо мешавад аз дур пиндорам туи.
Гуфтаи ёри туам Ҷомий мажӯ ёри дигар,
Ман басе беёр хоҳам буд агар ёрам туи.

[Ва лаҳу]:

Гар намесӯзад дилам ин оҳи дардолуд чист,
Оташе гар нест дар кошона чандин дуд чист.
Оқибат чун равию нобуд дорад буди мо,
Ин ҳама андеша буваду ғами набуд чист.
Меҳнати шоҳию таъзими рақибон то бакай,
Бандагоним он яке мақбулу ин мардуд чист.

Ва лаҳу:

Ин шуд моро дили девона зиндоний ҳануз,
Гул шикуфт аз гиря чашмам абри найсоний ҳануз.
Гуфтаи донистаам Шоҳий гадоии кӯйи мост,
Умр агар боқий бувад э-ин беҳтараш дони ҳануз.

Ва лаҳу:

Давлати васлаш муяссар, кай шавад бе жусту жӯй,
Гар висоли каъба меҳоҳи сухан дар роҳ ғӯй.

Котибий:

Пеши ёронҳо, ки жон оранду бешак жон баранд,
Сидқ пеш овар, ки ин жо ҳар чи оранд он баранд.

Салмон:

Ҷони ширин гар қабули чун ту жононе бувад,
Кай ба жоне боз монад ҳар киро жоне бувад.

Биной:

Ёр гар бадху бувад хӯйи бади у ҳам хуш аст,
То баҳри кас хуш набошад ёри бадхӯ ҳам хуш аст.

Ва лаҳу:

Зиндагии моро ба ҳажри ёр жоне мекушад,
Ҳар касеро марг моро зиндагоне мекушад.

Осафий:

Ком Хисрав аз лаби Ширини шӯрангез ёфт,
Кӯҳро Фарҳод канду лаълро Парвез ёфт.

Ҳилолий:

Эй ки мепурси зи ман к-он моҳро манзил кужост,
Манзили у дар дил аст аммо надонам дил кужост?

126a

Носихо ақл аз муқимони сари кўяш махоҳ,
Мо ҳама девонаим ин жо каси оқил кужост?

Ва лаҳу:

Эй ки аз хубон муроди дил туи, мақсуд ҳам,
Чун туге ҳаргиз набуд асту нахоҳад буд ҳам.

Шоҳ Лаъли Бадахшон:

Мо ба савдойи ту тарки жону сар хоҳим кард,
Коми жон ҳар дам зи лаълат пуршакар хоҳим кард.

Шоҳ ибн Лаъли:

Эй зи лаъли оташинат бар дили гулнор-нор,
Ғайри дил бурдан надори эй бути маккор-кор.

Сайфи Едгорбек:

Дар барат пирохони катон зи таҳрики насим,
Ҳаст чун нав кисаи ларзида бар болои сим.

Юсуф Андижоний:

Гар ба дини обу ҳаво кўят бувад манзиликум,
Ней зилоли хизр бояд ней дами руҳиллоҳум.

Сойифий:

Он ки ҳаргиз нашануд гўши ту, фарёд нест,
Он ки ҳаргиз нагузарад бар хотират, ёд нест.

Навоий:

1266

Аламин ул ой саждасидин реш эрур ҳолим будур,
Тоъати иқболим улдур, доғи иқболим будур.

Ва лаҳу:

Ҳар қаён боқсам кўзумга ул қуёшдин нур эрур,
Ҳар сари солсам назар ул ой манга манзур эрур.

Ва лаҳу:

Маркаб эрмаским сабо майдонда гард ангез эрур,
Рокиб эрмас барги гулдурким сабодин тез эрур.

Ва лаҳу:

Гўе кўнглум нахил мулкининг султонидаур,
Ким хаёл ичра қилур ҳар айшким анга недур.

Ва лаҳу:

Вою юз минг вою ким тарки муҳаббат қилди ёр,
Билмайин қолдим мену қилмай хабар айрилди ёр.

Ва лаҳу:

Ҳуррам ўлдию боғу бир гулдин ичимда ғам ҳануз,
Кулдин ҳарён ғунчаю кўнглум иши мотам ҳануз.

Ва лаҳу:

Даҳр судидин тамаъ узким зиёне беш эмас,
Умри тутқил ғаниматким замоне беш эмас.

Ва лаҳу:

Кечти умрум нақди ғафлат бирла нодонлиғда ҳайф,
Қолғани сарф ўлди андуҳу пушаймонлиғда ҳайф.

Ва лаҳу:

Кулмадинг, то кўзларимни кавкаб афшон қилмадинг,
Тўкмадинг қонимни, то бағрим тўла қон қилмадинг.

Ва лаҳу:

Элга ишқидин ғараз меҳру вафосидур анинг,
Гар мени ўлтурса, мақсудум ризосидур анинг.

Ва лаҳу:

Кимниким ёр айладинг бўлди гирифтoring сенинг,
Рашқдин ваҳ деяолмасмен худоёring сенинг.

[Ва лаҳу]:

Пили гавҳаркашдурур ҳар ён саҳоби пил ранг,
Бошида чангак ҳилолу ёнида хуршид занг.
Айлади найсон зулоли ер юзин ойнагун,
Анжуму кўк аксидур анда раёҳину ўланг.
Дафъа, дафъа бир-бири ўзра бўлуб¹⁴⁴ офоқ уза,
Гўйиёким тожире терди рухутин танг-танг.
Эй Навоий, дам бу дамдур тут ғанимат, бода ич,
Ўзга бир дамга етар-етмаска чун вофиқ эмас.
Юзунг оқ, эй ғамки, ашким рангини ол айладинг,
Жон фидонг, эй дардким, жисмимни помол айладинг.
Сен тараҳҳум қил, худое, бу қотиғ ҳолатдаким,
Мени зору дилбаримни фориғул бол айладинг.

127a

Ва лаҳу:

Гар жафо қил, гар вафоким, дилситоним сен менинг,
Гар мени ўлтуру гар тиргузки, жоним сен менинг.

[Ва лаҳу]:

Ишқ сиррин ҳажр асири нотавонлардин сўрунг,
Айш ила ишрат тариқин комронлардин сўрунг.

Ва лаҳу:

Шом ҳажрин кўрдунг, аммо зулм таркин тутмадинг,
Ваъдаи шамъи висол эттинг, вале ёрутмадинг.

[Ва лаҳу]:

Қоматингга ҳар замон юз жилва, эй зебо ниҳол,
Нотавон кўнглумга ҳар бир жилвасидин ўзга ҳол.
Эврулур кўнглумда ул чобук хаёли ҳар кеча,
Шуълалиқ кўнглумни қилди ишқи фонуси хаёл.

Ва лаҳу:

Кеча ул ой бир эрдим, ваҳ, бу туштур ё хаёл,
Туш эмас, чун йўқтурур уйқу хаёлидур маҳол.

Ва лаҳу:

Бўлмиш андоқ мунқатиъ аҳли замондин улфатим,
Ким ўзум бирла чиқишмас ҳам замони суҳбатим.

Ва лаҳу:

Қилғали юз тил киби кўнглумни чок ул қотилим,
Тиғи ишқи лаззатин айлар ҳикоят ҳар тилим.

Ва лаҳу:

Ишқ ила бўлдум масал, савдо била афсона ҳам,
Шукрулиллоҳким, яна ошиқмену девона ҳам.

Ва лаҳу:

Водийи ҳажрингда бир дам қон ютардин қонмадим,
Ушбу ўтлуғ водий ичра тинмадим, то ёнмадим.

Ва лаҳу:

Борди ёру тўзмон эл бормоққа ҳам турмоққа ҳам,
Чин десам рашк ўлтурур тенгрига топшурмоққа ҳам.

Ва лаҳу:

Зулфу юзунгни соғиниб келмишам эй маҳжабин,
Кечани кеча демай, кундузни кундуз демайин.

Ва лаҳу:

Субҳ чун борғунг келиб кулбамга пинҳон кечқурун,
Ҳажр ўқин жонимга сен отма тонг отмасдин бурун.

Ва лаҳу:

Борса ёрим соғинмас масжиду сажжодадин,
Не учунким то май ичишмас кўтармас бодадин.

1276

Ва лаҳу:

Ғам елидин, ё раб, ул гулга губоре бўлмасун,
Балки онсиз даҳр боғида баҳоре бўлмасун¹⁴⁵.

Ва лаҳу:

Сенсизин, эй умр, ҳар соат манга жон бўлмасун,
[Сен бўлу бас, тубию фирдавсу ризвон бўлмасун].

Ва лаҳу:

Не тирикмен, не ўлук, не соғ, не бемормен,
Айта олмонким фироқингдин не янглиғ зормен.

Ва лаҳу:

Невчун эл дашному таънидин бўлай ошуфта ҳол,
Эй Навоий, ҳар неким дерлар юз онча бормен.

Ва лаҳу:

Ноумеди мен киби борму экин жононидин,
Жонга етган кўнглидин, кўнгли тутулғон жонидин.
Фард ҳушу сабридин, маҳжур зуҳду илмидин,
Айру шаҳру мулкидин, овора хонумонидин.

Ва лаҳу:

Ёр пайғоми не осиг ўзгалар таҳриридин,
Жон қачон бергай Масих алфози эл тақриридин.

{Ва лаҳу}:

Ёринг дерларки чекмиш юз жафо мен зор учун,
Бўлса менинг жоним фидо, айлай жафокаш ёр учун.

128a [Ва лаҳу]:

Ҳажр шомидин қаронғуроқ тун ўлғайму экин,
Ё раб, ул тундун халос ўлғай кун ўлғайму экин?

[Ва лаҳу]:

Икки гул бир кеча гулимни гулистон айлабон,
Олдилар жонимни бедод, улча имкон айлабон.
Бири бўркин синдуруб, жонлар сафин синдурғали,
Ақлу дин мулкин сафи мужғони вайрон айлабон.
Бири бир неча ҳилолин эгри боғлаб ноз ила,
Анжуму афлокни ҳусниға ҳайрон айлабон.
Бири хатти сабзасидин гулга боғлаб ҳошия,
Базми ул сабзау гул боғи ризвон айлабон.
Бири олам аҳлининг кўнгли қушин сайд эткали,
Сунбули домини гул узра паришон айлабон.
Бири қошу кирпегидек ўқ била ё илгид[а],
Лекин ул ё бирла ўқ жонлардин қурбон айлабон.
Бири вусма, бири сурма рангидин кўк тоқини,
Офат ангезу қаро наргисни фаттон айлабон.
Бири боғлаб барғни тўн ўзра мено ранг қўр,
Наҳли қаддин ғайрати сарви хиромон айлабон.
Бири гулгун тўнға сориг оstarдин зеб этиб,
Сарви раъносин гули раънода пинҳон айлабон.
Мастлиғдин ул қилиб илгимда доғин ашкор,
Шўхлиғдин жонға бу юз доғи пинҳон айлабон.
Зулм ила ул ўлтуруб, бу лутф бирла тиргузуб,
Гар бу қилса зулм, ул ҳам лутфу эҳсон айлабон.
Мен агар боқсам бу ён, тиг уруб онинг ишваси,
Боқсам ул ён, ғамзадин бу тийр борон айлабон.
Эй Навоий, бу фасонанг ё туш эркин, ё ҳаёл,
Неча лоф урмоқ ўзунга мунча бўҳтон айлабон.

1286

- Ва лаҳу:
Меҳрдин дерменки бўлсам доим ул ойим била,
Найлайнким чарх эврулмас менинг ройим била.
- Ва лаҳу:
Гар сабодек ҳамдам эрмон сарви озодинг била,
Бормен, эй гул, қайдаким бўлсам сенинг ёдинг била.
- Ва лаҳу:
Ваҳки умрум барча зойиъ бўлди эл коми била,
Бодаи ноб ўрнида хуноба ошоми била.
Кимса юз йил комиронлиғ қилса билким арзимас,
Даҳр аро бир лаҳза бўлмоғлиғ биров коми била.
Заҳрни ўз коми бирла ичса андин яхшиким,
Ичса ҳайвон шарбатин нокомлиғ жоми била.
Эй Навоий, ҳузн ила ўткар қорилиғ меҳнатин,
Чун йнгитлик борди айшу ишрат айёми била.
- Ва лаҳу:
Ваъда айлаб васл жисми нотавоним ўртама,
Келмагунгдур, интизор ўтиға жоним ўртама.
- Ва лаҳу:
Менки ғам даштида иттим оҳи дард олуд ила,
Истагон топқай кеча ўт бирла, кундуз дуд ила.
- Ва лаҳу:
Бир қадаҳ май ичмадим сарви гуландомим била,
Бир нафас эврулмади даврон менинг комим била.
- [Ва лаҳу]:
Шукруллоҳ, эй кўнгулким рафъ ўлуб ҳижрон тунн,
Ул қуёш, юзин кўрармен тенгрининг қутлуғ куни.
- Ва лаҳу:
Қилдим ул ой олдида ошиқлиғим изҳорини,
Мен анга сиррим дедим, билмон анинг асрорини.
- Ва лаҳу:
Лаълингга боғланди жоним ҳажр элиндин ол ани,
Зулфунгга чирмашти кўнглум қилмағил помол ани.
Сендин айр[у] хублардин очилур кўнглум вале,
Ғунча янглиғким, очарлар куч била атфол ани.
Ул алифким нил ила чектинг [уз]оринг ёнида,
Ҳусн ичинда бирга ўн қилмиш ёнида ҳол ани.
- Ва лаҳу:
Чарх агар юз йил йироқ солса висолингдин мени,
Айрилиб олғайму бир соат хаёлингдин мени.
Билу оғзинг зикру фикри бирла бўлсам не ажаб,
Шавқ бир дам ғофил этмас қилу қолингдин мени.
- Ва лаҳу:
Очмағай эрдинг жамол[инг] [олам] аро кошки,
Солмағай эрдинг бори оламға ғавғо кошки.
Эй Навоий, бевафодур ёр, бас не фойда,
Нечаким десанг агар ёхуд магар кошки.
- Ва лаҳу:
Ёрдин айрилса қотилмоғлиғин билмас киши,
Билсаким чун айрилур, қотилмас, айрилмас киши.
- Ва лаҳу:
Кўз била кўнглумга бўлмиш гўё васлинг чоғ,
Ким кўзумнинг учмоғи тез ўлди кўнглум солмоғ.

Ва лаҳу:

Истадим ёреки кўнглум дам-бадам шод айлағай,
Билмадим жонимға бедод узра бедод айлағай.

Лутфий:

Лайлатул меърожнинг шарҳи сочи топиндадур,
Қоби қавсайн иттиҳоди қоши меҳробиндадур.

Ой жамолинг лаязалу бебадал ҳуснунг жамил,
Ой юзунгдур аҳсануттақвим учун равшан далил.

Ва лаҳу ¹⁴⁶:

Зулфунггиз ҳайронименким ялда бир ой йилда бўлур,
Ойдаким кўрди икки ялда туни мундоқ тавил.

Ва лаҳу ¹⁴⁷:

Оғзингу, белинг асрорин камоҳий билмайин,
Мушикофу хўрдабинлар ичра бўлмиш қолу қийл.

[Ва лаҳу]:

1296

Ҳуснунга боққон сойи ортар менинг ҳайронлиғим,
Тўймоқ истармен жамолингдин зиҳи нодонлиғим.

Ва лаҳу:

Кўктадур ҳар дам фиғоним кўргали сен моҳни,
Даъвийи меҳрингга тонук тортадурмен ани.
Сен киби султонни севмак ҳаддим эрмастур, вале,
Бу балолиғ ишқ фарқ эмас гадову шоҳни.

Ва лаҳу:

Эй сочинг шайдо, кўнгулларнинг саводи аъзами,
Халқа-халқа руҳнинг сар манзилидур харҳами.

Ва лаҳу:

Бўлмишам девона сол бўйнуғга зулфунг бандаси,
Ўтти иш андинки қилсам кўши носих бандаси.

Султон Ҳусайн Мирзо:

Эй саодат матлаъи, ул орази моҳинг сенинг,
Аҳли биниш тўтиёси хоки даргоҳинг сенинг.
Ҳожат эрмас ҳасратингда арзи ҳожат айламак,
Чун тажалли кўзгусидур табъ, огоҳинг сенинг.

Ва лаҳу:

Эй кўнгул бўлдунг вафосиз дилраболардин халос,
Шукр қил бўлғон киши янглиғ балолардин халос.

Ва лаҳу:

Кўзларим кўр эт қазо то шакли мавзун кўрмайин,
Ўзни бир Лайловаше ишқида Мажнун кўрмайин.

Султон Маҳмудхон:

Неча қилғайсен сафар, эй сарв саргардон ахе,
Бизни ёндурдунг, фироқ ўтида ҳам ён, ахе.

Ва лаҳу:

Олам аҳли бирла оламдин вафо топмас киши,
Эй хуш ул озода йўқтур булар бирла иши.

Султон Масъуд Мирзо:

Жаннатул маъвоки дерлар ёрнинг кўйи эмиш,
Тубеким васф этарлар қадди дилжўйи эмиш.

Ва лаҳу:

Дер эдимким бўлмағай беёри равшан кўзларим,
Мен дегандек оҳким бўлди муайян кўзларим.

Бойсунгур Мирзо:

130a

Кош дар ишқи бутон девона бошад касе,
Тарки олам карда дар вайрона бошад касе.

Султон Наъли Мирзо:

Васлида мағрур бўлдунг, ҳажрида зор, эй кўнгул,
Не анинг бирла, не онсиз тоқатим бор, эй кўнгул.

Мир Мўғул:

Улки ўт устида жавлон айлаб, ўтдек ёнадур,
Ўт деманг, эй дўстларким, қипғизил девонадур.
Олгон эрмас оғзиға майнею кўрган ҳам эмас,
Турфадур буким лаби майгун кўзи мастонадур.

Ҳажрий:

Кўзларимнинг нурию кўнгул ҳузури ёрдур,
Ҳар кишининг ёри ҳозирдур ҳузури бордур.

Ва лаҳу:

Ошнолиғ гар қилур бўлсанг жудолиғ қилмағил,
Гар қилур бўлсанг жудолиғ ошнолиғ қилмағил.

Ва лаҳу:

Қилма бадавлат мени ёлғуз қўюб меҳнат била,
Ҳар қачон азм айлабон қилсанг сафар давлат била.

Ва лаҳу:

Келса соқий бўлса мажлисининг чироғи кошки,
Бўлса доим базм аро анинг аёғи кошки.

Ва лаҳу¹⁴⁸:

Не кўрай тўбани қадди хуш хираминг борида,
Не қилай сунбулни хатти мушкифоминг борида.
Ким Хизр суйин оғизланғай лабингнинг қошида,
Ким Масиҳ алфозидин дегай каломинг борида.
Биздин айру доим эл бирла ичарсен бодани,
Бизни ҳам гоҳи соғин шурби мудоминг борида.
Бобир, ул гул кўйида булбул киби топтинг мақом,
Бир навойи рост қил мундоқ мақоминг борида.

Ким кўрубтур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиғ,
Кимки андин яхши йўқ, кўз тутма андин яхшилиғ.

Мендин ўзга хасталарға лаълидин дармон берур,
Мен берурмен жону ул умр ўзгаларга жон бурур.
Бўлғали қаддиға мойил васлидин маҳруммен,
Бобиро, ул ҳусн наҳли бир магар ҳирмон берур.

1306

Не чаманда сарв бор ул қомати раъно киби,
Не гулистон ичра гул бор ул р[у]хи зебо киби.
Не жафо таврида бор дунёда ул бемехрдек,
Не вафо бобида бор оламда мен шайдо киби.
Минса абраш ул қуёш куймай нетайким, Бобир[о],
Мени куйдурмакка елдур маркаб, ўтту[р] рокиби.

Бу кеча кулбамга келди ул қуёшим ёшурун,
Қарнларда келмади ҳаргиз мунингдек кечқурун.
Сарвдек қадди фироқида фиғонимдур баланд,
Гул киби рухсори ҳажрида ёшимдур лолагун.

Чархнинг мен қўрмаган жавру жафоси қолдиму,
Хаста кўнглум чекмаган дарду балоси қолдиму.
Мени хор эттию қилди муддаъийни парвариш,
Даҳри дунпарварнинг ўзга муддаъоси қолдиму.

Чун мени қуймас фалак ҳар лаҳза васл айёмида,
Тонг йўқ, эй бемеҳр, агар ўлсам фироқинг шомида.

Олида гўйин кўрунг, илгида чавгонин кўрунг,
Юзида зулфи била гўйи занахдонин кўрунг.
Дерки Бобир илтифот айлай санга етган замон,
Манга етгач қошида юз чину ёлгонин [кўрунг].

Гунчадек кўнглум менинг гулзор майли қилмағай,
Ғам била бутган кўнгул гулгашт ила очилмағай.

131a

Ёрдин озор кўнглум ичра беҳад бордур,
Эй хуш ул кўнгул, анга не ёру не озордур.

Ё қошинг янглиғ эгилган жисм зоримниму дей,
Ё сочингдек тийра бўлгон рўзгоримниму дей?

Қўрмағай эрдим жамоли олам аро кошки,
Булмағай эрдим бори оламга расво кошки.
Қилмағай эрди кўнгул ишқин ҳавас, бал тилга ҳам,
Кечмағай эрди анингдек лафз асло кошки.
Қоши [ё]лар кўйида умри шариф этгунча сарф,
Қилғай эрдим масжиду меҳроб аро жо кошки.
Ихтиёр эт ўзга иш, Бобирки, ҳосил бўлмағай,
Ишқ[у] васлу айш ила ишраттин илло, кошки.

Неча расво бўлғамен ишқ ичра шайдолиғ била,
Ҳеч киши кўрмайдурур ошиқ бу расволиғ била.
Шайх шеърим манъ этар етмай балоғат лафзига,
Найлағай, ё раб, киши бу пири ноболиғ била.

Шоми ҳижронин манга ул бевафо кўрсатмағай,
Ҳажр шомин асру муҳликдур худо кўрсатмағай.
Очмағай кўзини, то сўкмакка оғзин очмағай,
Юзини кўрсатмағай то юз жафо кўрсатмағай.

Улки йиллар, ойлар ўткарғай ғаму мотам била,
Шоду хуррам бўлмағай наврўз ила, байрам била.
Улки давроннинг аёғидин дамодам қон ютар,
Нишъа топмас гар ичар ҳар давр жоми жам била.
Дема, эй ҳамдам, диёру ёр сўзиким, менинг,
Улфатим йўқ олам аҳли бирла бал олам била.

1316

Кимки бўлғай сен киби оламда дилдори анинг,
Ҳар қаён азм айласа бўлғай худо ёри анинг.
Кўйидинмен азм этармен қолғудектур хотирим,
Хотиримни сахласа тенгри ниғаҳдори анинг.
Келдим эрса келмади ҳаргиз анинг кўнглида раҳим,
Бордим, аммо бормади кўнглумдин озори анинг.

Ҳажр аро ишрат аёгин тортутуш айлар чоғим,
Сенсизин туруб аёқ ичгунча сенсизин оёғим.
Истарам эй ишқ мендин қолмағай ному нишон,
Туфроқ эт жисмимни бори белга бир кел туфроғим.

Неча лаълингдек менинг бағрим тўла қон қилғасен,
Хотиримни неча зулфунгдек паришон қилғасен,
Неча еткургайсен эл бошини кўкка меҳр ила,
Неча мени жаврдин ер бирла яксон қилғасен.
Манга бормоқ мушкилу келмак санга осон эрур,
Ушбу мушкулни манга, ё раб, сен осон қилғасен.

Дўстлуқни гар тиларсен, айласанг исбот кел,
Суҳбатингга асру кўб муштоқдурмен бот кел.

Борму эрким ҳеч нима яна ҳолимда ҳижрондин ямон,
Ҳарнеким андин ямонроқ йўқ будур андин ямон.

Гар кўзумдин туштум эрса кўрдум ани бодадин,
Бўлди тақсир эмди сен ўткар мен офтодадин.

Улфатим эл бирла оздур, кўптур эл жаври манга,
Не менинг таврум ёқар элга, не эл таври манга.

Гўшаи тутсам жаҳоннинг аҳлидин ғам кўрмасам,
Истарам эл кўрмаса мению, мен ҳам кўрмасам.

Заҳри ҳижрон ичмишам ҳар бода тарёқий манга,
Май хумори бошта чўхтур, чоғир соқий манга.

132a

Бизга чун меҳринг йўқ, элга меҳрибонлиғ қилмағил,
Яхшилиғ чун қилмадинг, бори ямонлиғ қилмағил.

Бўлди ҳажринг дўзахининг бир тараф бўлмоқ чоғи,
Ким висолингнинг далилидур кўзумнинг учмоғи.

Бу вазн била ражаз вазнининг аросида тафовут бир сабаби ҳафифтур.
Агар бу вазннинг аввалига бир сабаби ҳафиф орттурсақ ражаз вазни бўлур
нечукким:

Бу чархнинг мен кўрмаган жавру жафоси қолдимү,
Ҳам хаста кўнглум чекмаган дарду балоси қолдимү.

Атрок аросида бир суруд борким «тархоний» дерлар, бу вазни анга
тақсим қилурлар, икки даврда боғланибтур: тақсими бир даврда ва аёлғуси
бир даврда. Султон Ҳусайн Мирзонинг замонида яна бир суруд чиқтиким
«туркий»га ўқ мавсум бўлди, анга дағи ушбу вазни¹⁴⁹ тақсим қилурлар,
ул дағи икки даврда боғланибтур.

ИККИНЧИ ВАЗН

Келгил эй ороми жон неча тортай интизор,
Қилди ҳажринг нотагон, қилди шавқинг беқарор.

Бу вазн турк аросида «қўшуқ»қа мавсумдур. Орғуштак битарда бу вазн 1326
тақсим қилурлар.

УЧУНЧИ ВАЗН

Ҳажрининг хастаси[мен], васли[ни]нг мунтазири,
Ул бири жон оладур, жон берур ушбу бири.

Салмон:

Абр лутфи ту ба табъ, меҳр халқи ту ба дам,
Мекунад хор суман, мекунад хок дирам.

ТҶҮРТУНЧИ ВАЗН

Санамо лутф намо ба мани хаста жигар,
Набувад ғайри туам ба жаҳон ёри дигар.
Не мулк андоқ эрур, не эрур онча киши,
Қамар анинг муқирри, қуёш анинг қаёши.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Хисрав:

Шакаратро шуда гар чи сияҳ мур мураттаб,
Магасе низ нахоҳам, ки кунад соя бар он лаб.

Навоий:

Қўрадурменки борур ёру қолурмен мени гумраҳ,
Бора олмон, тура олмон, не қотик ҳолат эрур, ваҳ.

Жомий:

Гар бидони, ки чиҳо мекашам аз дарди жудойи,
Ба худо бо ҳама бераҳми худ раҳм намойи.

Салмон:

Лаби ту жоме луълуъ, хатти ту маркази лола,
Шаби ту ҳомили кавкаб, маҳи ту бо хатти ҳола.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

133a

Сўзлаб ул лаъли шакархони шакаррез этасен,
Очиб ул зулфи сумансони даловез этасен.
Гоҳ қошинг секритибу гоҳи кўзинг ўйнатибон,
Не бало фитна менинг жонима ангез этасен.
Сув киби тиг чекиб, тунди самандингни миниб,
Елдуруб ҳар сориға менинг ўтум тез этасен.
Кўзларим ҳажрида бемормену боқмайсен [манга],
Мен оғриққа магар боққали парҳез этасен.

Жомий:

Лаззати ишқ фуру рафт маро дар рагу пай,
Ишқ меғўяму жон медиҳам аз лаззати вай.

Саъдий:

Шарафи нафс ба жуд асту каромат ба сужуд,
Ҳар, ки ду надорад адамаш беҳ, ки вужуд.
Эй, ки дар неъмату нози ба жаҳон гурра мабош,
Ки маҳол аст дар ин марҳала имкони хулуд.
Дастӣ ҳожат чу бари пеши худованде бар,
Ки карим асту раҳим асту ғафур аст вадуд.

Ва лаҳу:

Бомдодон ки тафовут накунад лайлу наҳор,
Хуш бувад домани саҳрову тамошойи баҳор.

Ва лаҳу:

Гар хирдманд зи авбош жафое бинад,
То дили хеш наёзораду дар ҳам нашавад.
Санги бадғуҳар агар косаи заррин шиканад,
Қиймати санг наяфзояду зар кам нашавад.

Хисрав:

Ману кунжи ғаму дар сийна ҳамон сийм танам,
Чи кунам дил нагушояд ба баҳору суманам.

Ва лаҳу:

Боз шаб омаду хоб аз сари ман берун рафт,
То шабам чун гузарад рӯз надонам чун рафт.
Банди жонам зи ҳами силсилаи мӯйи касест,
Заҳми тийрам зи камони гушаи абруйи касест.
Марҳабо тойири фаррух пайи фархунда мақом,
Хайри мақдам чи хабар ёр кужо роҳ кудом.

Ва лаҳу:

Айби риндон макун эй зоҳиди покиза сиришт,
Ки гуноҳи дигаре бар ту нахоҳанд бинавишт.
Ман агар некам агар бад ту бирав ҳӯдро бош,
Ҳар касе он даравад оқибати кор, ки кешт.
Ҳама кас толиби ёранд чи ҳушёр чи маст,
Ҳама жо хонаи ишқ аст чи масжид, чи кинешт.

Ва лаҳу:

Ҳосили кор, ки кавну макон ин ҳама нест,
Бода пеш ор, ки асбоби жаҳон ин ҳама нест.
Давлат он аст, ки хун дил ояд ба канор,
Варна бо саъю амал боғи жинон ин ҳама нест.

Ва лаҳу:

Нақди сӯфий на ҳама софии бегаш бошад,
Эй басо хирқа, ки муставжиби оташ бошад.
Хуш бувад гар махаки таҷриба ояд ба миён,
То сияҳрӯй шавад ҳар, ки дуруғаш бошад,
Нозпарварди танаъум набарад роҳ ба дӯст,
Ошиқи шеваи риндони балокаш бошад.

Ва лаҳу:

Хезу дар косаи обий оби тараб андоз,
Пеш аз он дам, ки шавад косаи сар хок андоз.
Оқибат манзили мо водии хомушонест,
Ҳолияи гулғула дар гунбади афлок андоз.

Ва лаҳу:

Солҳо гар бинависам сифати муштоқи,
Монад аз шавқи ту сад сола ҳикоят боқи.

Ва лаҳу:

Бишинав ин нукта, ки ҳудро зи ғам озода куни,
Хун ҳӯри гар талаби рӯзи нанҳода куни.
Тақя бар жойи бузургон натавон зад ба газоф,
Магар асбоби бузурги ҳама омода куни.
Хотират, кай рақами файз пазирад ҳайхот.
Магар аз нақши пароканда дурун сода куни.

Ва лаҳу:

Дар ҳама дайри муғон нест чун ман шайдое,
Ҳирқа жое гарави бодаву дафтар жое.
Ин ҳадисам чи хуш омад, ки саҳаргаҳ мегӯфт,
Бар дари майкадае бо дафу най тарсое:
Гар мусулмони аз ин аст, ки Ҳофиз дорад,
Оҳ агар аз паи имрӯз бувад фардое.

Ҳасан:

Манам аз дӯст жудо монд[а]у дилдода бабод,
Ин чи рӯз аст, ки душман ба чунин мабол.

Камол:

Он, ки дар дил талаб рӯзи висол аст туро,
Хоби шаб дар сар агар ҳаст ҳаёл аст уро.

Ва лаҳу:

Дил чирогест, ки нур аз рухи дилбар гирад,
В-ар бимирад дар ғамаш зиндаги аз сар гирад.
Сифати шамъ парвона диле бояд гӯфт,
К-ин ҳадис аст, ки бо сӯхтагон дар гирад.
Соқие бода бигардон, ки малулиям зи хеш,
То замоне зи миён ҳастии мо бар гирад.

Ва лаҳу:

Дили ман суҳбати дилдори дигар металабад,
Хотирам бори дигар ёри дигар металабад.

Ва лаҳу¹⁵⁰:

Субҳдам азми чаман кун, ки ҳаво муътадил аст,
Аз нами нимшабе роҳ гарду на гил аст.
Абргу[н] соя мапиндор¹⁵¹ ки гирди лаби жӯй,
Сояи норвану бид ба ҳам муттасил аст.
Бӯстони дилкашу майи беғашу ёрони сархуш,
Жомий аз зуҳди худ имрӯз ажаб мунфъил аст.

1346

Ва лаҳу:

Боз субҳи тараб аз матлаи уммед, дамид,
Нафаҳоти зафар аз гулшани иқбол вазид.

Ва лаҳу:

Покбозон ҳама наззораи он рӯй кунанд,
Ростон майл ба он қомати дилжӯй кунанд.
Ғамзаҳоро макун ангез пайи ғорати дин,
Кофиронанд мабодо, ки бадин хӯй кунанд.
Чун¹⁵² хатти сабзи ту нозук натавонанд навишт,
Хушнависон ба масал гар қалам аз мӯй кунанд.

Ва лаҳу:

Ё жустам, ки ғам аз хотири ғамгин барад,
На ки жон қоҳаду хун кунаду дин барад.

Ва лаҳу:

Меравад умри гаронмояу мо ғофил аз-у,
Ваҳ, ки жуз меҳнату андуҳ нашуд ҳосил аз-у.

Салмон:

То тавони мадеҳ аз даст баҳор, эй соқий,
Лаби жӯйу лаби кишту лаби ёр, эй соқий.

Дил агар бор кашад бори нигоре боре,
В-ар касе ёр гӯзинад чу ту ёре боре.

Имод:

Мушкил ин аст, ки уро ғами мо бар дил нест,
В-арна бори ғами у бар дили мо мушкил нест.

Котибий:

Хуррам онон, ки майи ғолия бӯй мегиранд,
Гоҳ пойи хуму гаҳ дасти сабу мегиранд.
Ҳар шабе то ба сахар соғари ишрат, ки мост,
Косаи зар, ки аз ин тоқ фуру мегиранд.
Ғунчаҳо аз рух, эй бод, бар андоз ниқоб,
Кист номаҳрами ин боғ, ки рӯ мегиранд.

Ва лаҳу:

Ҳар, киро сурма зи хоки роҳи он пок бувад,
Тутиё дар назари ҳиммати у хок бувад.
То зи хуршиди рухаш акс наҷфтад дар жом,
Нахӯрам май агар аз шишайи афлок бувад.

135a

- Ва лаҳу: Ин кӯҳан дайри муғон кушта фаровон дорад,
Даме Исо нафасе жӯ, ки нафаси жон дорад.
Ишқ аз Каъба биёмуз, ки бо жомаи чок,
Санг бар сийна занон рӯ ба биёбон дорад.
- Осафий: То бувад жону танам баҳри ғамат хоҳад буд,
Мурдаву зиндаи ман дар қадамат хоҳад буд.
- Ва лаҳу: Омадам маст ба кӯи ту мажнун рафтам,
Хабарам нест, ки чун омадаму чун рафтам.
- Биной: Олим он нест, ки дар вай дили хуррам ёби,
Шоди аз вай маталаб, гар талаби ғам ёби.
- Солиҳ: Шаб ҳаме нӯшам аз он лаби нахил маи ноб,
Рӯз мебинамаш аз дур фуру мебарам об.
- Ва лаҳу: Чанд рӯзе, ки ғамат муниси жон буд маро,
Хотири жаму дили шод ҳамон буд маро.
- Ва лаҳу: Эй хуш он дам, ки фароғ аз ҳама қорам бошад,
Гӯшае бошаду ман бошаму ёр бошад.
- Ва лаҳу: Шуд ҳазону мани дил сӯхта маҳжур аз ту,
Оташ афтода чаманро чи кунам дур аз ту.
- Ва лаҳу: Мажлисе гар буваду ёр бувад базмафрӯз,
Рӯзҳо то шабу шабҳо бинишинам то рӯз.
- Афзалий: Дар фироқи ту мани хаста ба жонам, чи кунам,
Зистан мушкилу мурдан натавонам, чи кунам?
- Ҳилолий: Ман киу бӯса задан сойди зебошро,
Гар маро даст диҳад бӯса занам пошро.
Бачи нисбат кунам он сарви қадди дилжӯро,
Ҳар чи гӯям беҳ аз он аст чи гӯям уро.
- Ва лаҳу: Кошки хоки ҳарими ҳарамат мебудам,
Меҳиромидию ман дар қадамат мебудам.
- Беҳиштий Хисорий: В-ар каманди ту ба ҳар бе сару по уфтодаст,
Ин бало нест, ки дар гардани мо уфтодаст.
- Навой: Бормаким, ҳар дам ўзумни била олмон сенсиз,
Келки, бир лаҳза таҳаммул қила олмон сенсиз.
- Ва лаҳу: Лоланинг гунчасидек бағрим ўлубтур тўла қон,
Ваҳки эл ғофилу куйдурди мени доғи ниҳон.
- Ва лаҳу: Ваҳки ул шўх бориб, жонима ўт солди яна,
Телмуриб икки кўзум йўлға боқиб қолди яна.
- Ва лаҳу: Ёрдин яхши эмас айламаги ёр гила,
Йўқса сен эрди манга бисёр ила.

Ва лаҳу:

Бўйини кимки муносиб деса сарви хамнаҳ,
Йиғоч урмоқ керак ул эгри назар меҳнат занаҳ.

Анварий Девона:

Мендин айрилмаки, мен айрила олмон сендин,
Мени ҳижронға қўйуб бормаки, қолмон сендин.

Ҳажрий:

Қиладур айлаган ниҳон меҳрини изҳор нетай,
Кўрманглар, не манга кўрсатадур ёр нетай.

Ёр юзумни кўруб дарду ғамим билса керак,
Юз кўруб дарду ғамим чорасини қилса керак.

Яна бир кўз ғамидин хаста кўрармен ўзни,
Яна бир зулфға вобаста кўрармен ўзни.

136a

Май хуморидин ўлур ҳар нафас афрун дардим,
Соқие кел бир аёқ берки иликтин бордим.

Мир Алишер Навоий ғазали тарзида бу ғазалда доғи боштин оёқ бир ҳикоят манзум бўлбтур.

Туно кун бирла бир тун мажлиси асру хуш эди,
Мажлис аҳли бори дилхоҳу бори дилкаш эди.
Борини[нг] сўзи эди хўбу, латифу рангин,
Не паришону не бемаънию не хайри бош эди.
Яхши май йўқ эдию нашъаи май яхши эди,
Нохуш эл йўқ эдию асру ҳавойи хуш [эди].
Бори аҳбоб эди ҳозир, бори асбоб эди жамъ,
Созу хонанда била нуқлу майи беғаш эди.
Гоҳ пурханда эди эл каби сархушлуқдин,
Мастлиғдин яна гоҳ эл кўзи тўла ёш [эди].
Барча таъзим қилиб бир-бирини масона,
Гоҳ бошта оёқ эрдик, оёқта бош эди.
Тун яримиғача бу навъ эдию ондин сўнг,
Мажлис аҳлининг иши ҳар сорига тарқаш [эди].
Мен иликтин бориб эрдим, тутиб илгимни биров,
Мени уйғотти, кўз очтим эса ул маҳваш эди.
Тортиб илгини, қучуб бўйинини, оғзини ўпуб,
Тонггача ўйнамоқ иш эрди, не хуш ўйнаш [эди].
Бобир ар ҳарза деди мажлис эли, айб этмак¹⁵³
Карам айланг, ани маъзур тутунг, сар хуш эди.

1366

Бу вазн била бешинчи вазн рубоъийининг аросида тафовут бир ватади мафруқтур агар бу вазннинг аввалидин бир ватади мафруқни кам қилсак бешинчи вазн бўлур нечукким:

Ул лаъли шакархони шакаррез этасен,
Ул зулфи сумансони диловез этасен.

Чун бу вазннинг байтларида солим била махбунни жамъ қилса бўлур. Агар мисраънинг аввал рукни махбун бўлса тафовут сақийлдур, нечукким бу байтнинг иккинчи мисраъининг аввалги руқнидин сабаби сақийл кам қили[ни]бтур. Мундоқ латиф вазни соҳиби «Меъёр» Нусратий таън қилибтур.

- Ироқий: Санамо раҳи қаландар сазад ар ба ман намоӣ,
Ки дарозу дур дидам раҳу расми порсойи.
- Навоӣ: Тилагим сенинг ҳузурунг, талабим сенинг жамолинг,
Неча кун тирикligимдин, ғаразим сенинг висолинг.
Манга боғдин фараҳ йўқ, манга даштдин тараб йўқ,
Фараҳим сенинг ҳадисинг, тарабим сенинг жамолинг.
- Саъдий: Чи хуш аст бўӣи ишқ аз нафаси ниёзмондон,
Дил аз интизори хунин даҳан аз умиди хандон.
- Хисрав: Чи балост аз ду чашмат назаре ба ноз кардан,
Мижаро кушод додан дар фитна боз кардан.
- Ва лаҳу: Маҳи ман хароб гаштам зи рухат ба як наззора,
Назаре ба ту, афоллоҳ, чи май аст масткора.
Ту ба раҳ равону халқе ба ҳалок монда ҳар сў,
Чи ғам оби тундравро зи харобаи канора.
- Ва лаҳу: Ба фароғи дил замоне назаре ба хўб рўе,
Беҳ аз он ки чатри шоҳӣ ҳама умр ҳою ҳўе.
- Ҳасан: Чи саодат аст ё раб, ки ба хидматат расидам,
Дили номуроиди худро ба муроиди хеш дидам.
Ту дурию ман гавҳарҳо бароӣи ту фишондам,
Ту маҳию ман манозил зи бароӣи ту баридам.
- Хисрав: Асаре намонд¹⁵⁴ боқӣ [зи] ман андар орзуят,
Чи кунам, ки сер дидан натавон руҳи никуят.
Ҳама рўз гирди кўят, ҳама шаб бар остонат,
Ғаразе жуз ин на дорам, ки назар кунам ба рўят.
- Ҳофиз: Дили ман ба даври рўят зи чаман фароғ дорад,
Ки чу сарв пойбанд асту чу лола доғ дорад.
Арафоти ишқ боз он сари кўӣи ёр бошад,
Ба тавофи каъба з-ин дар наравам, ки ор бошад.
Қадаме зи худ берун неҳ ба риёзи ишқ к-он жо,
На судоӣи нафҳаӣи гул, на жафои хор бошад.
- Ва лаҳу: Ба нишоту айш бодо лаби ту ҳамеша хандон,
Шакар аст он на лабҳо гуҳар аст он на дандон.
Ба бутони оҳанин дил нашави дило муқобил,
Ки ту обгина дорию наи ҳарифи сандон.
- Аҳмад Ҳожибек: Чи шабе буд, ки он шаб ту ба хоби ман дароӣи,
Ки ман аз ту бўса хоҳам ту ба ханда лаб кушои.
- Ҳилолий: Ба кужо равам зи дарат, чи даво кунам, чи чора,
Ки ҳазор бора хун шуд жигари ҳазор пора?

СЕККИЗИНЧИ ВАЗН

Назаре кун ба сўӣи ман санамо, ки дилафғорам,
Ба жамолат, ки дар ин шаҳр ба жуз ту кас надорам.

137a

137b

Аттор:

Шаръу шеър у арш аз ҳам хоستانд,
Кори олам з-ин се ҳарф оростанд.

Ё мени қошингга еткур қил карам,
Ё қошимга кел кўзумга бос қадам.

Саъдий:

Ошиқонро дард бе марҳам хуш аст,
Бедилонро дидаи пурнам хуш аст.

Анварий:

Дар ҳаду даре яке девона буд,
Солу маҳ карди ба тарафи дашт гашт.
Дар тамузу тир маҳ соле ду бор,
Омади у сўйи шаҳр аз тарафи дашт.
Гуфт аноне катон омода буд,
Вақти қурбу баъд аз ин заррина ташт.
Қоқуму санжоб дар сармо се-чор,
Тўрею катон ба гармо ҳафту ҳашт.
Гар шуморо бо навое буд чи шўд,
Гарчи моро бе навое буд чи гашт.
Роҳати ҳастию ранжи нести,
Бар шумо бигузашту бар мо ҳам гузашт.

Салмон:

Ғамзаи сармасти соқий бе шароб,
Қард хушёрони мажлисро хароб.
Дўстонро хоб меояд вале,
Хуш намеояд маро бе дўст хоб.
Танг шуд бе пистаат бар мо жаҳон,
Талх шуд бе шакарат бар мо шароб.

138a

Камол:

Гар ба жустан ёфт гашти ёри мо,
Ғайри ҷўёи набуди кори мо.

Ва лаҳу:

Ман талаб кардам висолаш рўзу шаб,
Ёфтам охир ба ҳукми «ман талаб».

Шоҳий:

Сўйи боғ он сарви боло меравад,
Боз кори фитна боло меравад.

Парқуд Фоний:

Бе ту чун дар гирия хобам мебарад,
Хоб мебинам, ки обам мебарад.

Навоий:

Икки ғунчанг эрмас эй гулчеҳра, тенг,
Оғзинг асру тору кўнглунг асру кенг.

Кўзу қошу сўзу тилиниму дей,
Қадду хадду сочу белиниму дей?

Бу вазнда дағи маснавий айтибтурлар бурунғи авзондин озроғ. Ул жумладин Шайх Атторнинг «Мантиқут тайр»идур. Яна неча маснавий дағи ушбу вазнда айтибтур. Яна Мавлоно Румийнинг маснавийси дағи бу вазндадур. Мавлоно Абдурахмон Жомийнинг «Саламону Абсол» ва Мир Алишер Навоийнинг «Лисонут тайр»и нечукким ажам шуъароси рубоъий вазниға ҳадди муъайян муқаррар қилибтурлар, турк фусаҳоси ҳам бу вазнға

ҳадди муъайян муқаррар қилиб икки байт айтибтурлар, «туюққа» мавсум-
дур бу вазнлар мўғул хонлари била турк салотинининг мажолисида «туюқ»- 1386
нинг кўп иштиҳори бор эркандур. Ҳар кишига аёқ даври етганда муносиби
ҳол «туюқ»ни тақсим қилиб йирлар, экандур¹⁵⁵. «Туюқ» неча навъдур? Бири
улким ҳар уч қофияда тажнис риоят қилурлар нечукким:

Шаҳ супурай остонинг юз ила,
Тиминингдин неча урай юз ила.
Икки юзлук муддаъидин не ғамим,
Гар ишим тушса алардин юз ила.

Навоий:

Лаълидин жонимга ўтлар ёқилур,
Қоши қаддимни жафодин ё қилур.
Мен вафоси ваъдасидин шодмен,
Ул вафо билмонки қилмас ё қилур.

Улки ҳар кўзи ғизоли Чиндурур,
Қошида пайваста онинг чиндурур.
Чунки кўп ёлғон айтти ул манга,
Гар десам ёлғончи они чиндурур.

То чиқарди хат узори покидин,
Гул юзи озурда бўлди покидин.
Истар эрди эл бурун юз меҳр ила,
Эмди ул юз меҳри кетти покидин.

Яна бири улким қитъадек бурунги байтнинг аввалги мисраъида қофия
риъоят қилмай байтларнинг қофиясида тажнис келтурурлар нечукким:

Берма дерлар ул вафосизга кўнгул,
Ким анинг кишига ортуқ ниши бор. 139a
Мен тамаъ узмасмен ўлсам лаълидин,
Жон менинг жонимдур элнинг не-ши бор.

Навоий:

Бир парий ишқида мен девонани,
Эйки истарсен, келиб гулханда кўр.
Бир қадаҳ ул гулни хандон айлади,
Эй кунгул наззора қил гулханда кўр.

Ҳожи Ақча Кандий:

Мушкдур, ул зулф, ё умри дароз.
Ё бўлубтур анбари тар тор-тор.
Қилдин ар қилса қалам наққоши Чин,
Ул қачон оғзинг бекин бор тар-тор.

Қилмаса ул ой манга назар нетай,
Шакаре толиъ чун манга ёр отмади.
Ўқи ёрар эрди кўнглум дардиға,
Нетайин кўнглум учун ёр отмади.

Яна бири улким тажнис риоят қилмай, уч қофия била айтурлар, нечук-
ким:

Экма қошу яхши парчамдур санга,
Рост қадду зулфи пурхамдур санга.
Чун бу янглиғдур санга хайлу ҳашам,
Хублуқ мулки мусалламдур санга.

Яна бири улким тажнис риоят қилмай икки қофия била айтурлар,
нечукким:

1396

Бу вилоятқа муқаййад бўлмағил,
Кел Хуросон жонибиға азм қил.
Гар борур бўлсанг эрурмен ҳамраҳинг,
Бар турарсен мен борурмен жазм қил.

«Туюқ»да яна бир неча навъ хотирға етибтурким ҳеч ерда кўрулмайдур.
Бири улким ҳар тўрт қофияда тажнис риоят қилинибтур нечукким:

Васлдин сўз дерга йўқ, ёро манга,
Ҳажр аро раҳм айла кел, ёро манга.
Уқунг этти кўб ёмон, ёро манга.
Марҳами лутфунг била ёро манга.

Яна бири улким уч ерда тажнис радиф ўрнида бўлубтур тажнисдин
юқори дағи қофия риоят қилинибтур, нечукким:

Меҳрким кўкка қилур оҳанг тонг,
Оллида бўлса эмас беранг тонг.
Ҳолию икки лабидек бўлмағай,
Ҳинду ар келтурса шакар танг тонг.

Яна бири улким тажнисдин бурно уч ерда ҳажиб риёят қилинибтур
нечукким:

Не бало бийик турур давлат боғи,
Кўҳи ғамни не билур давлат боғи,
Ҳиммате тут дағи давлат истагил,
Ҳимматинг бўлса бўлур давлат боғи.

УНУНЧИ ВАЗН

140a

Эй юзунг йўқда қаро кун бўлсун,
Еру кўк остину устун бўлсун.

То ба зулфи сияҳат дил бастам,
Аз паришонии олам растам.

Эй зи сар то ба қадам жони каси,
Жон кашам пеши ту жонони каси.
Доғ карди чу дилам сад жо пеш,
Беш аз ин доғ макун жони каси.
Сад суҳандон чу Ҳасан банда туст,
Эй ту маҳбуби суҳандони каси.

Камол:

Рози ишқат зи дил омад ба забон,
Меҳр дар зарра ниҳуфтан натавон.

Ва лаҳу:

То рухат равшани дида нашуд,
Дидаро равшание дида нашуд.

Жомий:

Бо асирон назаре нест туру,
Бар ғарибон гузаре нест туру.

Навоий:

Эй қадингу юзунг шамъ уза гул,
Шамънинг дуди муанбар кокул.

Ва лаҳу:

Не кун ўлғайки нигорим келгай,
Боғи умрумда баҳорим келгай.
Умр боғида баҳор улдурким,
Сарв қад лола узорим келгай.
Қани майким, чу ичиб маст ўлсам,
Кўкка туз боққали орим келгай.

Ўлтурур гарчи мени гуфторинг,
Тиргузур ул лаби шакарборинг.
Куйдурур ҳасратида мени, нетай,
Оташин гулдек ики рухсоринг.
Эй кўнгул, яхши икки дунёдин,
Бир назар қилса санга дилдоринг.
Хор кўрса ғамин ул ойнингким,
Будурур фурқатида ғамхоринг.
Қилди то гул юзида зоҳир хат,
Бобиро, бўлди хати безоринг.
Хираду сабр келиб албатта,
Ишқдин эмди мени қутқоринг.

1406

Ғайрга неча вафо қилғайсен,
Жонима неча жафо қилғайсен.
Бехато элга отиб ғамза ўқин,
Бизга етганда хато¹⁵⁶ қилғайсен.
Тиларам сарви равонинг равишин,
Тилагим кош раво қилғайсен.
Бобир ул сени сўккан учун,
Умр борича дуо қилғайсен.

Кўзу қошу сўзу тилиниму дей,
Қадду хадду сочу белиниму дей?

Хатию хади, гулу райҳондур,
Лабию тиши дуру маржондур.

Қадингу хату хадинг, эй сўзи мул,
Бири сарву, бири райҳон, бири гул.

Бу вазнда маснавий оз айтибтурлар Хожа Хисравнинг «Нўҳ сипеҳр»и- 141a
нинг бир сипеҳри бу вазндадур, Мавлоно Абдурахмон Жомийнинг
«Субҳа»си дағи бу вазндадур, хейли латиф вазндур.

ЎН БИРИНЧИ ВАЭН

Дили ман ҳеч наярзад,
Ба ту гар ишқ наварзад.

Гузаре қил манга эй, гул,
Назар эт, қўй, бу тағофул.

ЎН ИККИНЧИ ВАЭН

Ўладурмен нетайин,
Санга нетиб етайин.

Маҳи ман баҳри худо,
Ба сўйи банда биё.

Олти вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Оразинг гулу суман, кўзунг оҳуйи Хўтан,
Ҳар бирига волау ҳар бирига банда мен.

ИККИНЧИ ВАЗН

Тилагим ҳузуридур, талабим жамолидур,
Неча кун бу умрдин ғаразим висолидур.

УЧУНЧИ ВАЗН

1416

Хатию хади, гулу райҳондур,
Лабию тиши, дуру маржондур.

Мени интизори ёр ўлтурадур,
Мени интизор [э]ор ўлтурадур.

Майи лаълу ёри ҳамдам ҳуштур,
Дили шоду жони беғам ҳуштур.

Қадингу хату хадинг, эй сўзи мул,
Бири сарву бири райҳон, бири гул.

Кўзу қошу сўзу тилиниму дей,
Қаду хаду сочу белиниму дей?

Вазнеким «субҳа» вазниға ёвуқтур дейилиб эрди ушбу вазндур. Бу вазн била «Субҳа» вазнининг орасида тафовут улдурким, бу вазннинг аввалғи рукни машкул ва иккинчи рукни солимдур. Анинг ҳар икки[си] маҳбундур, нечукким, «Хадди» лафзин мушаддад ўқулса ва ёйи муталаффаз бўлмаса ва «тиши» лафзининг аввалғи ёйи муталаффаз бўлса сўнги ёйи талаффузга келмаса «Субҳа» вазни бўлур.

ТҶРТУНЧИ ВАЗН

Нетайин қошимға келмади ул ой,
Кетайин бошимни олибон нетай.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Гузаре қил эй париваш,
Назар ила қил кўнгул хуш.

142a

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Манга сенча ёр йўқ,
Санга менча зор йўқ.

Вофир баҳри йигирма бир вазн: тўққуз мустаъмал, ўн икки мухтараъ, тўрт вазн мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Жомий:

Чи шуд санамо, ки ба сўйи касе ба чашми ризо наменигари,
Аз роҳи жафо намегузари, тариқи вафо намесипари.

Навоий:

Фироқ ўтидин куяр баданим, тафидин эриб оқар жигарим,
Гамим будурурки боғланибон юзунг сари тушмагай назарим.

ИККИНЧИ ВАЗН

На сарви чаман қаддинг янглиғ, на лолаю гул юзунг янглиғ,
На мушки Хўтан хатинг янглиғ, на оҳуйи Хўтан кўзунг янглиғ.

Чиро нашавам мани бедил алам ба жаҳон ба расвойи,
Гаҳе сўйи мо намеойи май бар мо намепойи.

УЧУНЧИ ВАЗН

Бикун гузар буту, сўйи ман,
Фиган назаре буту, сўйи ман.

Кел эй қаро кўз, манга гузар эт,
Будур санга сўз, манга назар эт.

ТЎРТУНЧИ ВАЗН

Кел эй қаро кўз, вафо қилғил,
Будур санга сўз, вафо қилғил.

1426

Гаҳе бар мо намеойи,
Даме бар мо намеойи.

Уч вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Хадинг янглиғ на лолау гул, қадинг янглиғ на сарви чаман,
Кўзунг янглиғ на оҳуйи Чин, хатинг янглиғ на мушки Хўтан.

ИККИНЧИ ВАЗН

Хадингдек на лолау гул, қадингдек на сарви чаман,
Кўзунгдек на оҳуйи Чин, хатингдек на мушки Хўтан.

УЧУНЧИ ВАЗН

Элга меҳр кўрсатиб бизга кўп жафо қиласен,
Бизни дардманд этибон ғайрига даво қиласен.

Комил баҳри йигирма икки вазн: тўққуз мустаъмал, уч мухтараъ, тўрт мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Салмон:

Ба сановбари қади дилкашаш агар, эй сабо, гузаре куни,
Эи ҳавойи жони ҳазини мани дилхастаро хабаре куни.

Жомий:

Чи хужаста субҳ даме, к-аз он гули наврасам хабаре расад,
Эи шамими жаъди муъанбараш ба машоми жон асаре расад.
Ба ҳадангҳойи жафойи ту чи боло хушам, ки ҳануз аз он.
Эи дилам яке накарда гузар, эи қафойи он дигаре расад.
Шаби Жомий аз зулумоти ҳажри ту тийра шуд, чи шавад агар,
Эи фуруғи субҳи висолат ин шаби тийраро саҳаре расад!

143a

[Навоий]:

Не хаёл эди яна ким кўнгул қуши сайдини ҳавас айладинг,
Баданимга ҳар саридин хаданг отибон анга қафас айладинг.

Санамо бари келмасмусен, гузаре манга қилмасмусен,
Аламу ғамим билмасмусен, назаре манга қилмасмусен.

Чи шавад буто, ки сӯйи мо фигани назар дар раҳгузар,
Набувад ажаб гар уфтад ба гадойи гӯшаро назар.

УЧУНЧИ ВАЭН

Чи шавад бую, ки замоне зи рақиби хеш ниҳони,
Гузарию май ба сӯи ман, дил зи ғам бираҳони.

Суману бинафша нетайин мен, хати бирла хади керактур,
Гулу сарвни неқилай мен, юзи бирла қади керактур.

ТҮРТУНЧИ ВАЗН

Санамо бери гузар айлагил,
Манга лутф ила назар айлагил.

Гузари агар ба сӯи чаман,
Бишавад хижил зи рухат суман.

Туию ба каф майи лолагун,
Манаму зи ту дил ғарқи хун.

Сену ишрату майи лолагун,
 Мену фурқату дили ғарқи хун.

1436 Уч вазн мухтараѣи матбуѣ:

АВВАЛҒИ ВАЭН

Суману бинафша нетай, хати бирла хади керак,
Гулу сарвни неқилай, юзи бирла қади керак.

ИККИНЧИ ВАЭН

Санамо бери келгил, нафасе мени сўргил,
Манга раҳм этиб, бир дам карам айлаб ўлтургил.

УЧУНЧИ ВАЗН

Мену фурқату алаим,
Не билур муни санамим.

Тавил баҳри олти вазн: икки мустаъмал, тўрт мухтараъ, икки вазн мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Чи гўям нигорино, ки бо ман чиҳо карди,
Қарорам зи дил бурди, зи сабрам жудо карди.

Зиҳи наҳли қаддингдин хижл сарви бўстони,
Хат ичра лабингдин мунфаъл роҳи райҳони.

Тишинг дур, лабинг маржон, хадинг гул, хатинг райхон,
Юзунг хур, сочинг анбар, сүзунг мул, менгинг мултон.

ИККИНЧИ ВАЗН

Манга қил гузар сен кел,
Манга қил назар сен кел.

Кашидам жафоятро,
Надидам вафоятро.

144a

БИР ВАЗН МУХТАРАЪИ МАТБУЪ

Не сенча пари бордур, не мен киби девона,
Не сенча киши машҳур, не мендек эл афсона.

Мадид баҳри тўрт вазн мустаъмал, икки вазн мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Неча тортай ҳажрдин сенсизин озормен,
Келки ҳижронингда мен умрдин безормен.

Ҳеч бошад моҳи ман майли сўйи ман кунад,
В-аз фуруғи рўйи ҳуд кулбаам равшан кунад.

ИККИНЧИ ВАЗН

Ба лабонат писаро накуни бўса черо,
Накуни шод маро, натарси зи худо.

Куядур ҳажр ўтидин нетай эй маҳ, юрагим,
Юрагимда юрагим юрагимда юрагим.

Ариз баҳри тўрт вазн мустаъмал, икки вазн мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Ба умиди вафоят кашам жоно жафоят,
Вале мушқил, ки бошад жафоятро ниҳоят.

Лабинг маржон, тишинг дур, хатинг райҳон, хадинг гул,
Сочинг анбар, юзунг ҳур, менгинг мултон, сўзунг мул.

ИККИНЧИ ВАЗН

Торий:

Сангаки барги гулдин либос қилса бўлғай,
Гули бу гулшан ичра қиёс қилса бўлғай.

1446

Басит баҳри секкиз вазн: етти мустаъмал, бир мухтараъ, уч вазн мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Эй бевафо келмадинг ҳаргиз менинг ёнима,
Ҳажринг нелар қил[ма]ди бу тинмағур жонима.

Чун хору хас рўзу шаб уфтодаам дар раҳат,
Бошад, ки бар ҳоли ман уфтад назар ногаҳат.

ИККИНЧИ ВАЗН

Бошим қадам қилибон висолингга етайин,
Муяссар ўлмаса васл бош олибон кетайин.

Чиро ҳаме бути ман ба ман наменигарад,
Ба як, ду бўса ҳаме ғам аз дилам набарад.

УЧУНЧИ ВАЭН

Гаштам ба дард аз ту ман нигоро,
Он беҳ, ки як раҳ куни мудоро.

Эй, гул сенингдек қани чаманда,
Сунбул сочингдек қани Хўтанда?

Амиқ баҳри икки вазн мустаъмал, бир вазн мустаъмали матбуъ:

145a

Кел бери эй париким ҳажрдин хастадурмен,
Лаълингга ташнадурмен, зулфунгга бастадурмен.

Сўйи ман гоҳ-гоҳе дилбаро як нигоҳе,
Дилбаро як нигоҳе сўйи ман гоҳ-гоҳе.

Мунсариҳ баҳри ўттуз тўрт ва[э]н; йигирма мустаъмал, ўн тўрт мухтаръ, секкиз вазн мустаъмали матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЭН

Нуш лабе дар расида ҳуш рабуд аз Хасан,
Ҳамд худовандро к-азҳаб анно-л хазан.

Ва лаҳу:

Давлати мо гул накард меҳнати хор аз кужост,
Роҳати май нопадид ранжи хумор аз кужост.

Шохи гулу настаран ёд берур бўйидин,
Атрни мушки Хўтан касб қилур мўйидин.
Равзаға гар етгамен, онсиз не этгамен,
Мумкин эмас кетгамен, ул қаро кўз кўйидин.

Хисрав:

Ҳар, ки нигаҳ дар ту кард, пеши зимистон нарафт,
Орзўйи рўйи ту аз гулу райҳон нарафт.

Ва лаҳу:

Ғорати ишқат расид рухат дилу жон бурд,
Фитна бахун сар кашид шаҳна бахун пай фушурд.

Ишқ агар лаҳзаест саҳл набояд гирифт,
Оташ агар шуълаест хурд наёяд гирифт.

Ҳофизи хилват нишин боз ба майхона шуд,
Аз сари паймон гузашт бар сари паймона шуд,

Жомий:

Оташи рухсори гул жуз мани булбул насўхт,
Чеҳраи хандони шамъ оташи парвона хурд.

145b

Эй бар рухат ҳар нафас меҳри дили мо фузун,
Ва ҳуббук шамсу-д-дуҳо наҳну лаҳу оидун.
Абруву қади ҳуш аст, сурати нун ва-л-қалам,
Нақши хатти дилкаш аст, маъно мо ястирун.

Ва лаҳу:

Чанд фурузам чароғ аз алами оҳи хеш,
Базм маро деҳи фуруғ аз рух чун моҳи хеш.

Котибий:

Шуълаи шамшири шавқ шамъи дуруни ман аст,
Гармийи бозори ишқ аз тафи хуни ман аст.

Ҳилолий:

Роҳи вафо пеш гир к-он зи жафо хуштар аст,
Гар чи жафоят хуш аст, лек вафо хуштар аст.

Навой:

Кўнглум очилмас даме бу ¹⁵⁷ бадани зордин,
Ўйлаки маҳкам тугун иничкароқ тордин.
Неча жафоу ситам тортқай аҳли вафо,
Даҳри жафо пешадин, чархи ситамкордин.

ИККИНЧИ ВАЗН

Ишқ юки айлади сипеҳри аълони ҳам,
Не ажаб ар айласа менингча шайдони ҳам.

Бе ту маро чун гузар ба тарфи бўстон фитад,
Аз ғами ту хуни дил зи чашм гирён фитад.

УЧУНЧИ ВАЗН

Ҳофиз:

Равшанийи талъати ту моҳ надорад,
Пеши ту гул равнақи гиёҳ надорад.

Улки манга ёри дилнавоз кўрунди,
Жаврни кўрсатти кўпу оз кўрунди.
Душмани жон ўлди неқилай санга Бобир,
Улки манга ёри дилнавоз кўрунди.

146a

Камол:

Бар ду руҳи ман ду жўйи хун, ки раво аст,
Аз ту маро сурх рўйи ду жаҳон аст.
Рўзу шабам сўзу қаҳиш чу шамъ, ки ошиқ,
Сўхтаи ин муроду куштаи он аст.

Ва лаҳу:

Чашми мусулмонкуши ту кофири маст аст,
Хиндуйи зулфи ту офтобпараст аст.

Ва лаҳу:

Ишқи туву тавба обгинау санг аст,
Номи неқў дар раҳи ту мужиби нанг аст.
То ба манат улфат аст аз ҳама дурам,
То ба туам оштист бо ҳама жанг аст.
Дар сухани зулфи у, Камол чи печи,
Васфи даҳонаш макун, ки қофия танг аст.

(Ва лаҳу):

Онче ту дори ба ҳусн моҳ надорад,
Жоҳу жалоли ту подшоҳ надорад.
Жониби дилҳо нигоҳдор, ки султон,
Мулк нагирад агар сипоҳ надорад.
Риққати қалб ошкора кард муҳибро,
Жоми танги зори дил нигоҳ надорад.
Солик най дар дарози қатъи манозил,
Тарки сафар беҳ чу зоди роҳ надора[д].
Заҳмати сар чун барад Камол аз ин дар,
З-он ки жуз ин остон паноҳ надорад.

[Жомий]:

1466

Халқаи зулфаш кишвар¹⁵⁸ боди саҳар гоҳ,
Ашрақа шамсу-д-дуҳо бинури муҳайёҳ.
Дар дили тунукам нишин агар чи надорад,
Кулбаи дарвеш тоби кавкабаи шоҳ.
Жомии бе сабру дил некони даратро,
Ҳамдами дирина асту ёри ҳаво [хо]ҳ.

Кош мани бедил аз суккони ту буди,
То зи муқимони остони ту буди.
Ғунчаи иқболи мо кужо бишикуфти,
Гар на насиме зи гулистони ту буди.

Навоий:

Кўнглум аро бир ажаб маҳол ҳавастур,
Лабларидинким ҳусул мумкин эмастур.
Айтсам, эй шўҳ, бўйни боғлиғ итингмен,
Дер ярамас қайси итки ҳарза марастур.

ТУРТУНЧИ ВАЗН

Башар аро қондадур сенинг киби мунтахаб,
Саҳий, қади лола рух, суман бари ғунча лаб.

Маро саҳар чун гузор ба тарфи бўстон фитад,
Зи ҳажри ту хуни дил зи чашми гирён фитад.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Масти мудом эй кўнгул, кўзи экин,
Нутқи Масиҳо деган сўзи экин.
Қадр кеча[си] бекин зулфи анинг,
Не кишига кўнгул рўзе экин.

147a Турк шуъаросида бу вазнда дағи рубоъийдек икки байттин ортуқ айтмас-
лар. Атрок аросида бир суруд борким «ўланг» дерлар аксар тўйларда айтур-
лар. Бу вазн анга махсусдур. Аввал сурудға тақсим қилурда ҳар мисраъдин
сўнг ёр-ёр лафзин келтур[ур]лар. Султон Ҳусайн Мирзонинг замонида
чиққан «туркий»нинг аёлғу даврининг ўзиға бу «ўланг»ни тартиб берилди.
хейли рабоянда ва яхши келди.

Мунча жафо жонима чоғламадим,
Душман эмиш дўстлар англамадим.

Наййири аъзаммудир талъатингиз,
Хуллаи ҳавромудур хилъатингиз?

Боғ неча хўб эса кўйича йўқтур,
Сарвни мавзун деса бўйича йўқтур.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Мисоли ман дилфикор кас нашавад,
Мисоли ман хору низор кас нашавад.

Менинг киби дилфикор борму киши,
Менинг [киби] хори зор борму киши?

ЕТТИНЧИ ВАЗН

Ҳажр мени қилди зор,
Кел берига эй нигор.

Фасли гулест эй нигор,
Бодаи гулгун биёр.

СЕККИЗИНЧИ ВАЗН

Дилбари ман кужо рафт,
Аз бари ман чиро рафт?

1476

Зор қилур мени ишқ,
Хор қилур мени ишқ.

Тўрт вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Боғ неча хўб эса кўйича йўқтур,
Сарвни мавзун деса бўйича йўқтур.

ИККИНЧИ ВАЗН

Мангаки ул [ёр] дилнавоз кўрунди,
Жафони кўрсатти кўпу оз кўрунди.

УЧУНЧИ ВАЗН

Чаман неча хўб эрур кўйича йўқтур,
Суманки марғуб эрур бўйича йўқтур.

ТЎРТУНЧИ ВАЗН

Очилди гул субҳдам кула-кула,
Оёқчи тут жоми май тўла-тўла.

Музориъ баҳри йигирма тўрт вазн: ўн тўққуз мустаъмал, беш мухтараъ,
етти вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

Боқ [эй] ёри гулузор, не хуш [фасл]дур баҳор,
Келтур жоми хушгавор, манга берма интизор.

Хушам мавсуми баҳор, ки бар тарафи жўйбор,
Неҳад ёри гулузор ба каф жоми хушгавор.

148a

ИККИНЧИ ВАЗН

Мисоли ту одаме некухўй кас надид,
Ба сони ту сарв қад парирўй кас надид.

Қани сенча маҳваш[е], қани менча беқарор.
Қани сенча саркаше, қани менча хоксор.

[УЧУНЧИ ВАЗН]

Ишқинг майидин¹⁵⁹ андоқким масту беҳабармен.
Гоҳи узумда [йўқ]мен, гоҳи ўзумда бормен.

Ориф Фаркатий:

Дар ҳолати такаллум аз нозу ки забонаш,
Барги гулест гўё дар ғунчаи даҳонаш.

Хисрав:

Рафт он, ки чашми роҳати хуш меғунуд моро.
Ишқ омаду бар овард аз сийна дуд моро.

Ва лаҳу:

Моиму мажлиси май хўбе се-чор сода,
Бин дар миёни пире умре бабод дорад.

[Ҳофиз]:

Дил меравад зи дастам, соҳибдилон, худоро.
Дардо, ки рози пинҳон хоҳад шуд ошкоро.
Осойиши ду гетий, тафсири ин ду ҳарф аст,
Бо дўстон мурувват, бо душманон мудоро.
Ҳангоми тангдасти дар айш кўш масти,
К-ин кимиёи ҳасти Қорун кунад гадоро.
Ҳофиз ба худ бипўшид ин хирқан майолуд,
Эй шайхи покдоман маъзур дор моро.

1486 Ва лаҳу:

Даст аз талаб надорам, то коми ман барояд,
Ё тан расад ба жонон, ё жон зи тан барояд.

Камол:

Эй ибтидои дардат ҳар дардро ниҳоят,
Ишқи туро на охир, шавқи туро на ғоят.

Ва лаҳу:

Дорад ба сажд[а] шабҳо чун рўй бар заминаш,
Бингар, ки нури тоат метобад аз жабинаш.

Жомий:

Гул шуд ҳарими кўят аз ашки лолагунам,
Бошад ҳануз ташна хоки дарат ба хунам.

Ва лаҳу:

Раҳме бидеҳ худое он санг дил жавонро,
Ё тоқатею сабре ин пири нотавонро.

Ва лаҳу:

Хуш он ки вораҳонад моро зи мо замоне,
Равшан замир пире ё хўб рў жавоне.
Ин аз жамоли рўят оройиши диёре,
Он аз камоли маъно осойиши жаҳоне.

Котибий:

Юсуф набуд чун ту дар некуи мукамал,
Наққоши нақши соний хуштар кашад зи аввал.

Биной:

Саргашта сохт бозам чашми сиёҳи ёре,
Бартоб дасти сабрам сарпанжаи нигоре.
Он ёри бевафоям ҳар дам ба Амру Зайд аст,
Кардим тарки ишқаш ошиқ шудан чи қайд аст.

Навой:

Бир қатла бўлса эрди ул гул узор ошиқ,
Булғайму эрди мунча олида хор ошиқ.

Ва лаҳу:

Буйнумға қайд қилғай ул ой қўлини мойил,
Ким басдурур қулода ит бўйниға ҳамойил.
Ноз этки сарву гулда, бал инсу жинда йўқтур,
Бу ҳусну бу латофат бу шаклу бу шамойил.

Ва лаҳу:

149a

Гулгун енг ичра илгин ул мушкибў ғазола,
Ё ранг қилди мушкин, ё қўлда тутти лола.

Кўрмас жаҳонда ҳаргиз кўнглини шод Бобир,
Топмас муроиди дилни эй номуроид Бобир.

Чиқса қуёш фалакка сен отқа чиққанингдек,
Бўлғайму ул сенингдек, ул бири тавсанингдек.
Гар сийм барги гулни қилса либос ўзига,
Бўлғайму, эй гуландом, кўнглак била танингдек.
Даъвийи ишқ этиб ғайр Бобирни айб этма,
Ким мен эдим сенингдек, сен бўлғасен менингдек.

ТУРТУНЧИ ВАЭН

Кўк вусмада ул ой қоши гўё ҳаёлдур,
Ё ой бошида кўкта кўрунган ҳилолдур.

Шоҳий:

Эй ҳар дам аз жафои ту дилро ғаме дигар,
Олам зи [ту] харобу ту дар оламе дигар.

Саъдий:

Аз ҳар чи меравад сухан дўст хуштар аст,
Пайғоми ошно нафаси руҳпарвар аст.

Ва лаҳу:

Осуда хотирам, ки ту дар хотири мани,
Гар тож мефристию гар тиг мезани.

Ва лаҳу:

Ёрон бувад, ки сабр кунад бар жафойи ёр,
Тарки ризойи хуш кунад бар ризойи ёр.

Хисрав:

Тан пир гашту орзуйи жон жавон ҳануз.
Дил хун шуду ҳадиси бутон пурзабон ҳануз.

Ва лаҳу:

Ман баҳри ту ба дидау дил хона сохта,
Аз ман ту ҳешро зи чи бегона сохта.
Мардум чу бевафост хушо оҳувони дашт,
К-оромгоҳи хеш ба вайрона сохта.

1496

Ва лаҳу:

Эй ишқат оташе ба ҳама шаҳр дар зада,
В-он оташ аз дарунаи ман шуъла бар зада.
Мужғони ту баҳри задани чашм баҳри қатл,
Ороста ду лашкару бар як дигар зада.
Ту тиги жавр бар сари ман мезанию ман,
Оям ба гашт кўи ту ҳар рўз сар зада.

Ва лаҳу:

Ишқат хабар зи олами беҳуши оварад,
Аҳли салоҳро ба қадаҳнўши оварад.
Ман нотаваон зи ёди касе гаштам, эй табиб,
З-он доруям бидеҳ, ки фаромуши оварад.

[Ҳасан]:

То қобил аст он, ки ба давлат намерасад,
Варна замона дар талаби марди қобил аст.
Дар кунжи ҳужра гар на расад нури офтоб,
Аз ҳужра монӣ аст на хуршед мадҳал аст.

[Ва лаҳу]:

То аз хати ту ҳужжати хоно тамом шуд,
Боз он боло, ки хоссаи мо буд ом шуд.
Маҳмуд Ғазнавӣ, ки ҳазораш ғулом буд,

Ишқаш инон гирифту ғуломи ғулом шуд.
Дар ошиқи бимир Ҳасан то шави тамом,
Нашнудай, ки ҳар ки бимирад тамом шуд.

Ва лаҳу:

Дилро насими зулфи ту беҳуши оварад,
Жонро шамойили ту ба мадҳуши оварад.
Гуфти чиро сухан накуни чун ба ман раси,
Ҳайронаи жамоли ту хомуши оварад.

Ва лаҳу:

150a

Эй дар камоли ҳусни ту ожиз шуда уқул,
Дар сийнаҳо азизию дар дидаҳо қабул.
Мор[о] ғами ту кушту нагуфтам қиссае боз,
Мо кушта беҳ, ки табъи латифат шавад малул.

Ҳофиз:

Субҳ аст соқие қадаҳе пуршароб кун,
Даври фалак даранг надорад шитоб кун!
Мо марди зуҳду тавбаву томот нестим,
Бо мо ба жоми бодаи софе хитоб кун!

Ва лаҳу:

Ҳуснат ба иттифоқи малоҳат жаҳон гирифт,
Оре, ба иттифоқ жаҳон метавон гирифт.

Ва лаҳу:

Хуштар зи айшу суҳбати боғу баҳор чист?
Соқий кужост, гў, сабаби интизор чист?
Ҳар вақти хуш, ки даст деҳад муғтанам шумор,
Касро вуқуф нест, ки анжومي кор чист?
Саҳву хатои банда гараш нест эътибор,
Маънии афву раҳмати парвардигор чист?

Ва лаҳу:

Онҳо ки хокро ба назар кимие кунанд,
Обо бувад, ки гўшаи чашме ба мо кунанд.
Май хўр, ки сад гуноҳ зи агёр дар ҳижоб,
Беҳтар зи тоғате ки ба реву рие кунанд.

Ва лаҳу:

Ишқат на сарсарест, ки аз сар бадар шавад,
Меҳрат на оразест, ки жойи дигар шавад.
Ишқи ту дар вужудаму меҳри ту дар дилам,
Бо шир андар омаду бо жон бадар шавад.

Камол:

Лаб мегазад, чу чашм гушоям ба диданаш,
Хуштар зи дидан аст маро лаб газиданаш.

Ва лаҳу:

150b

Ширин лаби, шакар даҳани, сарв қомати,
Кўтаҳ қунам ҳадис ба хўби қиёмати.

Жомий:

Шабҳо, ки доғи фурқати он моҳ мекашам,
То рўз гиря мекунаму оҳ мекашам.

Ва лаҳу:

Бинмой рух, ки матлаъи субҳи сафост ин.
Ойнаи жамолнамоии худост ин.

Ва лаҳу:

Дил хуну жон фиғору жигар реш, сийна чок,
Ҳам худ бигў чун накашам оҳи дарднок.

Ва лаҳу:

Ман банди ҳақиру ту султони муҳташам,

Гар дар ғами ту зор бимирам ту ро чи ғам.
Бар жонам аз ту ҳар чи расад жойи миннат аст,
Гар новаки жафосту гар ханжари ситам.

Ва лаҳу:

Мойил ба қомати ту бувад табъи мустақим,
Маҳбул бар муҳаббати ту фитрати салим.

Ва лаҳу:

Руҳи фидока эй санами абто лақаб,
Ошуби турк, шӯри аҷам, фитнаи араб.

Ва лаҳу:

Хуш он, ки ваҳти гул лаби ҷў[е]гирифта аст,
Дар пойи сарв дасти сабуе гирифта аст.

Ва лаҳу:

Фардо, ки дўсти куштаи ҳўдро нидо кунад,
Хезад зи хоку бори дигар жон фидо кунад.

Ва лаҳу:

Соқий¹⁶⁰ ба шакли жоми зар омад ҳилоли ид,
Май деҳ ба фарри давлати Султон Абу Саид.

[Ва лаҳу]:

Лаъли лабат ба лутф ҳикоят намекунад,
Чашми хушат назар ба ғоят намекунад.

Ва лаҳу:

Журме, ки рухат мо[ро] ба ҳарими фано кашад,
Беҳтар зи тоъате, ки ба уҷбу риё кашад.

Э-ин гуна к-аз казоу қадар дар кашо кашам,
Дар ҳайратам, ки кори ман охир кужо кашад?
Бар ҳарфи ҳеч кас манеҳ ангушти эътироз,
Он нест килки сунъ, ки хатти хато кашад.

151a

Шоҳий:

Абру зи ман матоб, ки дил дардманди туст,
Тире, ки ҳўрдаам зи камони банди туст.

Ва лаҳу:

Дил бе руҳи ту жониби гулаш намекашад,
Хатир ба сўйи лолаву савсан намекашад.

Котибий:

Дорам гумон, ки у ба мани нотаваон хуш аст.
Ин қисса гар чи нест яқин, ин гумон хуш аст.

Ва лаҳу:

Мо ошиқиму кушта шудан эътибори мост,
Шамшири ишқ тез зи санги мазори мост.

Ва лаҳу:

Чашми ту наргисест к-аз-у хоб мечакад,
Лаъли ту оташест к-аз-у об мечакад.

Ва лаҳу:

Ноошнӣи май ҳама жо ажнабий бувад,
Аз шурб тавба ғоят бемашраби бувад.

Абулбарака Фироқий:

Эй шоҳи гул чу сарви саҳий қад кашидан,
Бар лаъли лаб хатте зи зумурад кашидан.
Ташвиш мекаши макаш эй нақшбанди Чин,
Набвад чу чашму зулфаш агар сад кашидан.

Ғиёзий Самарқандий:

Гирде, ки аз сужуди дарат пурчини мост,
Сармояи саъодати дунёу дини мост.

- Ва лаҳу:
Гар дурам аз ту нақши туам дар назар баст,
Дил пеши туст давлати ман ин қадр баст.
- Бинойӣ:
Ман кистам, ки васли ту бошад ҳавас маро,
Наззораи жамоли ту аз дур бас маро.
- 1516 Ва лаҳу:
Дар обам аз арақ, ки ба рӯят давида аст,
Дар оташам зи май, ки ба лаълат расида аст.
- Ва лаҳу:
Кори ман аз фироқи ту бисёр мушкил аст,
Гар ту тараҳҳуме накунӣ кор мушкил аст.
- Осафӣ:
Сувратгарон, ҳалокам аз он сиймтан жудо.
Созид сурате, ки набошад зи ман жудо.
- Ҳилолий:
Мо ошиқиму бе сарви сомон майпараст,
Қониъ ба ҳар чи бошаду форигъ зи ҳар чи ҳаст.
- Ва лаҳу:
Дилро зи чоки сийна тавонам берун кунам,
Ғамро зи дил берун натавон кард, чун кунам.
Ҳар меҳнат аз ту мужиби чандин муҳаббат аст,
Меҳнат зиёда кун, ки муҳаббат фузун кунам.
- Лутфӣ:
Бӯз отлиқ ул санамки жаҳоннинг сафосидур,
Ошиқ кишининг отлиқу чӯлуқ балосидур.
- Ва лаҳу:
Ул сонъики хилқат ичин қилди қошу кӯз,
Ҳеч кимга сенча бермади аёра қошу кӯз.
- Ва лаҳу:
Сайд этти дилбарим мени ошуфта соҷдин,
Солди каманд бӯйнума икки қулоҷдин.
- Навоӣ:
Нозиклук ичра белича йўқ тори гесуйи,
Ўз ҳаддини билиб белидин ўлтурур қуйи.
- Ва лаҳу:
Не қошу юздурур санга эй ҳусн ла язол,
Бир ой бошид[а] кўрмади ҳеч ким ики ҳилол.
- 152a Ва лаҳу:
Даврон гулию гулшани хориға-хориға арзимас.
Гулгун майи балойи хумориға арзимас.
Юз йил киши жаҳонга қилса шоҳлиқ,
Бир дам алар иҳонату ориға арзимас.
Киргил фано йўлиға, Навоӣки, даҳри дун,
Бир умри бесабот дийдориға арзимас.
- Ва лаҳу:
Ёнида бўлмасам нафасе дарднокмен,
Кўрсам ёнида ғайри худ, ул дам ҳалокмен.
- Ва лаҳу:
Васлиға етибон соғинурмен хаёл экин,
Ҳолимни англамон манга, ё раб, не ҳол экин.
Зулфунгда ҳол «жим» аросида нуқтадек.
Юзунгда зулф вард, аёғи да дол экин.
- Ва лаҳу:
Улгумдурур чу фурқат ила иштиёқдин,

Кел қутқар, эй ажал, мени ушбу фироқдин.
Мутриб била не кўнгли очилсун Навойининг,
Ким мен фироқдин десам, ул дер Ироқдин.

Ва лаҳу:

Эйким, танимға жон берасен ҳар тариқдин,
Улсам не айру тушунча сендек рафиқдин.

Ва лаҳу:

Кўнглумни оҳи қатраи хуни жигар била,
Дудидурурки, айрилур ўтдин шарар била.

Ва лаҳу:

Ҳайҳотким, бирав ғамидин зормен яна,
Фарёдким, балоға гирифтормен яна.

Ва лаҳу:

Давлат тонги юзию сочи тонг қаронғуси,
Масти собуҳ кўзларин элителиб тонг уйқуси.

Ва лаҳу:

Ул шох мен гадомен, ул тифлу мен қари,
Гар боқмаса менинг сари, ҳақ боранинг сари.

Жонимдин ўзга ёри вафодор топмадим,
Кўнглумдин ўзга маҳрами асрор топмадим.

Келтурса юз балони ўшал бевафо манга,
Келсун агар юзумни эвурсам бало манга.
То ёр кимни истару кўнглина ким ёқар,
Ташвиш бежиҳатдурур охир санга, манга.
Бобир бўлуб турур икки кўзум йўлида тўрт,
Келса не бўлди қошима бир-бир манга, манга.

1526

Ул ойнинг иттифоқи нифоқиға арзимас,
Айёми васли шоми фироқиға арзимас.
Қилмоқ умиду бийм ила хизмат шаҳ олида,
Дарбонининг сўкунчу таёқиға арзимас.
Бобир, висолни не тиларсен чу ҳажр бор,
Бир лаҳза айш меҳнати боқийға арзимас.

Ё раб ҳавас жамъида Бобирни хос қил,
Ё худ авом нуқрасидин халос қил,

Бир фикру бир ҳаводадур, ҳар нафас кўнгул,
Ҳар лаҳза юз ҳаводадурур, бўл ҳавас кўнгул.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Мени ишқ дилфигор қилибтур,
Мени шавқ беқарор қилибтур.

Хушо жилваи жамоли ту дидан,
Хушо мевани висоли ту чидан.

ОЛТИНЧИ ВАЗН

Диламро жафо сазост,
Ки у бар раҳи хатост.

Бери келгил эй нигор,
Манга берма интизор.

ЕТТИНЧИ ВАЗН

Ҳажрингда эй париру,
Кўзумдин учти уйқу.

Ман камтарин гуломат,
Ман хоки остонат.

Бир вазн мухтараъи матбуъ:

Манга сенча гулузор қачон топилур,
Санга [мен]ча беқарор қачон топилур.

Муқтазаб баҳри ўн беш вазн: секкиз мустаъмал, етти мухтараъ, беш вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

Бигузар, эй насими сабо, субҳдам ба сўйи чаман,
Накҳате биёр аз он гулузори ғунча даҳан.

Келгил эй узори суман, гул чоғини яхши кечур,
Жоми майни тўлдурубон ич, дағи манга ҳам ичур.

ИККИНЧИ ВАЗН

Бу насиҳатим англа, не билур киши янгла,
~~Не билур экин тангла, сен бу кун ғанимат тут.~~

Вақтро ғанимат дон он қадр, ки битвони,
Ҳосил аз ҳаёт, эй жон, як дам аст то дони.

УЧУНЧИ ВАЗН

Нест чун ту сарви чаман,
Гулузори ғунча даҳан.

Ёр бизни зор қилур,
Зор бизни ёр қилур.

ТҮРТУНЧИ ВАЗН

Ғофил ўлма давлатта,
Ўзни солма меҳнатта.

Эй нигори сийминбар,
Дар асири худ бингар.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Рухат хуши ман бурд,
Лабат хуни ман бихўрд.

Мен[и] ҳажр зор қилур,
Мени ишқ хор қилур.

Икки вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Эшит эй узори чаман, бу ҳавони яхши кечур,
Бир аёқни тўлдурубон, ўзунг ич, манга ичур.

ИККИНЧИ САЭН

Эшит эй узори гул, бу ҳавони хуш тутқил,
Бир аёғни тўлдургул, ичу манга қўш тутғил.

Мужтасс баҳри йигирма вазн: ўн бир мустаъмал, тўққуз мухтараъ.
олти мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЭН

154a

Юзи гулу сочи сунбул, хади суман, хати райҳон.
Лаби узра зумрад, хат ичра лаблари маржон.

Ҳазор сарв, ки дар ҳадди эътидол барояд,
Ба қоматат, нарасад гар ҳазор сол барояд.

Камол:

Эи сирри ҳусни ту он ба нуқтае набарад пай,
Хатти узори ту чандон, ки гирди хол барояд.

Хисрав:

Гузашт орзу аз ҳад биё ҳавас ту моро.
Саломи мардуми чашмам, ки гўяд он каф ёро.

Ҳофиз:

Чу офтоби май аз машиқи пиёла барояд,
Эи боғи орази соқий ҳазор лола барояд.
Ба саъйи худ натавон бурд пай ба гавҳари мақсуд.
Эиҳи хаёл ки ин кор беҳавола барояд.

Камол:

Баноз куштани у орзуост чи чора,
Ки кас ба орзуйи дил наёфт умр ду бора?

Ва лаҳу:

Қалам саҳифаи шавқ ар ҳазор бора нависад,
Ҳазор узр эи тақсир бар канора нависад.

Жомий:

Ту шоҳи маснади ҳуснию ман гадойи каминам,
Маро саъодати он кужо, ки бо ту нишинам.
Ба ҳар кужо гузарам давлати висоли ту жўям,
Ба ҳар тараф нигарам жилваи жамоли ту бинам.

Ва лаҳу:

Ту шамъи мажлиси унсию шоҳи олами жони,
Ба ноз бар ҳама хўбон, ки нозанини жаҳони.
Ажаб сабиҳу малиҳи, ажаб жамилу жалили,
Вале чи суд, ки қадри жамоли хеш надони.
Ба чеҳра сурати Чини, ба ғамза офоти дини,
Ба ишва шури жаҳони, ба ханда роҳати жони.

Котибий:

Эи чашму дил бадани хокам дар оташу об аст,
Ба чашм бину ба дил раҳм кун, ки кор хароб аст.

Салмон:

Лаби ту жоме луълуъ, хати ту маркази лола,
Шаби ту ҳомили кавкаб, маҳи ту бо хати ҳола.
Манам эи дасти ту побаста дар команди иродат,
Ба роҳи ту сар таслим бар замини ибодат.

Навоий:

Паривашим қаро бургинки бирён эгри қилибтур.
Магарки шамъи жамоли фатиласи эгилибтур.
Чу дод берди манга ёр юз умиди вафодур,
Не суд рашки хасудки дод-доди худодур.

1546

Кўзумда муттасил ул эгма қош керак бўлса,
Қошимда кўз ёруғи ул қуёш керак бўлса.

Саъдий:

Диле, ки ошиқ собир бувад магар санг аст,
Зи ишқ то ба сабуре ҳазор фарсанг аст.
Чи тарбият шинавам, ё чи маслаҳат бинам,
Маро, ки чашм ба соқию гўш бар чанг аст.

Ҳасан:

Дар жафо чи гушойи, чу дар вафойи ту бошам,
Раҳи бало чи намойи, чи мубталойи ту бошам?
Сафар баройи ту пўям, Хизр баройи ту жўям,
Сухан баройи ту гўям, хамуш баройи ту бошам.

155a

Зиҳи дурунаи дилро замон-замон ту майле,
Марав, ки меравад инак зи нўғи ҳар мижа сайле.
Мисоли қатраи борон сирш, ки ман ҳама дур шуд,
Ҳамин асар диҳад алҳақ тулуғи чун ту суҳайле.
Зимоми аҳди ҳуснро сазад, ки суст нагири,
Чироки маҳкамаш уфтод ба у жамоли ту майле.

Саъдий:

Дарахт гунча бароварду булбулон мастанд,
Жаҳон жавон шуду ёрон ба айш бинишастанд.
Бисоти сабза лагадкўб шуд ба пойи нишот,
Зи бас, ки орифу омий ба рақс бар хастанд.
Ду дўсти қадр шуносанд аҳду суҳбатро,
Ки муддате бибуриданду боз пайвастанд.

Ва лаҳу:

Гуноҳ кардан пинҳон беҳ аз ибодати фош,
Агар худойи парастӣ ҳаво параст мабош.

Ва лаҳу:

Ба ҳеч ёр мадеҳ хогиру ба ҳеч диёр,
Ки бар у баҳри фароҳ асту одамий бисёр.
Мухолатаи ҳама кас бош то биханде хуш.
На пой банд яке к-аз ғамаш бигирӣи зор.

Хисрав:

Зи ман ба хотири он нозанин ки ёд диҳад,
Зи жаври у ба, ки нолам маро, ки дод диҳад.
Берунам аз дили пурхун намешави чи кунам,
Зи жон сўхта берун намешави чи кунам?

Ва лаҳу:

Ба як фусун, ки дамиди дар омади ба дилам,
Кунун зи дил ба сад афсун намешави чи кунам?
Магар назар, ки Хисрав макун фаромушам,
Кунам агар бишави чун намешави чи кунам?

Ва лаҳу:

Бадин сифат, ки туй дар замона маъзури,
Агар ба сурати зейбойи хеш мағрури.
Ман аз ту дураму пайваста дар ҳузур бувам,
Ту дар ҳузурию фарсангҳо зи ман дури.

155b

Ва лаҳу:

Рухе, ки бар кафи пойи ту сиймтан молам,
Дариғам омад агар бар гулу суман молам¹⁶¹.

Дар он шабе, ки кунам гашти кӯйи ту ҳама рӯз,
Ду дийдаро ба кафи пойи хештан молам.

Зи бас, ки ғӯши жаҳоний пур аз ғигони ман аст,
Ба шаҳр бар сари дар кӯй достони ман аст.
Ту э-они¹⁶² ман нашави, нест бахти онам лек,
Ҳамин бас аст, ки ғӯйи ки Хисрав они ман аст.

Ва лаҳу:

Чаман зи сабза хате, бар рухи жамил кашида,
Ба боғ сарви равон, қомати тавил кашида.
Ба рангу бӯй биёрост бӯстони худро,
Ба ғӯшаҳойи гулистон бинафша нил кашид[а].
Дамид хуй зи баногӯши пили масти саҳоб,
Шаб аз ҳилол качак бар сарони пил кашида.

Ва лаҳу:

Харобии ман аз он, наргиси хуморий пурс,
Ҳалоки жонам аз он, лолаи баҳорий пурс.

Ҳасан:

Шаб гузашта маро дар ғамат чунон бигузашт,
Ки маввожи ашки ман аз авжи осмон бигузашт.
Ҳадиси дард чи ғӯям, ки шарҳ мумкин нест,
В-аз табиб чи жӯям, ки кор аз он бигузашт.

[Ҳасан]:

Сухан дар он, ки ҳадиси суман бар он хонанд,
Ҳадиси ту чу дар уфтад варақ бигардонанд.
Ҳасан гуле зи гулистони Саъдий овардаст,
Ки олакий ҳама гулчини он гулистонанд.

Ҳужуми ишқ бар ин жони мубтало чи кунад,
Балост ин дили мискин дар ин бало чи кунад?
Ҳасан дуои ту гар мустаҷоби ту нест маранж,
Забони ту дигару дил дигар, дуо чи кунад?

156a

Ва лаҳу:

Зиҳи ба омаданат бахт марҳабо карда,
Зи иштиёқи ту гул пираҳан қабо карда.
Ҳазор ҳўб ба чашмам дар смаду бигузашт,
Ту нури чашми мани дар ду дида жо карда.
Ба сони сурма сияҳ карда рӯз бар ҳўбон,
Ду чашми ту, ки сиёҳанд сурма но карда.

Ҳофиз:

Сабо ба лутф бигӯ он ғазоли раъноро,
Ки сар ба кўҳу биёбон ту додан моро.

Ва лаҳу:

Агарчи арзи ҳунар пеши ёр беадабист,
Забон ҳамӯшу лекин даҳон пур аз арабист.
Сабаб мапурс, ки чарх аз чи сифлапарвар шуд,
Ки комбахшини ўро баҳона бесабабист...

Ва лаҳу:

Дарин чаман гул беҳор кас намечинад,
Чароғи мустафавий бошад ар Булаҳабест.

Ва лаҳу:

Дар ин замона рафиқе, ки холи аз ҳалал аст,
Суроҳии майи нобу сафинаи ғазал аст.
Жарида рав, ки [гузаргоҳи] оқибат танг аст,
Пиёла гир, ки умри азиз бебадал аст.

Ва лаҳу:

Жуз остони туам, дар жаҳон паноҳе нест.
Сари маро ба жуз ин дар ҳаволагоҳе нест.

Ва лаҳу:

1576

Бинол булбул агар бо манат сари ёрист,
Ки мо ду ошиқи зорему кори мо зорист.
Қаландарони мужаррад ба ним жав нахаранд.
Қабони атласи он кас, ки аз ҳунар орист.
Саҳар карашмаи васлаш ба хоб медидам,
Зиҳи муротиби хобе, ки беҳ зи бедорист.

Ва лаҳу:

Кунун, ки медамад аз бўстон насими биҳишт,
Ману шароби фараҳбахшу ёри ҳурсиришт.
Гадо чиро назанад лофи салтанат имрӯз,
Ки хайма сояи абр асту базмгаҳ лаби кишт.

Ва лаҳу:

Равоқи манзари чашми ман ошъёнани туст,
Керам намову фуруд о, ки хона хонаи туст.
Ба тан муқассирам аз давлати мулозиматат,
Вале хулосаи жон хоки остонаи туст.

Ва лаҳу:

На ҳар ки чеҳра барафрӯхт, дилбари донад,
На ҳар ки оина созад сикандари донад,
На ҳар ки тарфи кулоҳ каж ниҳоду тунд нишаст,
Кулоҳдорию оини сарвари донад.
Ҳазор нуктаи бориқтар зи мӯ ин жост,
На ҳар ки сар [на]тарошад қаландари донад.
Ту бандаги чу гадоён ба шарти музд макун,
Ки дӯст худ равиши бандапарвари донад.
Зи шеърӣ дилкаши Ҳофиз касе шавад огоҳ,
Ки лутф нуктаю қадри суханвари донад.

Ва лаҳу:

Агар на бода ғами дил зиёди мо бибурд,
Наҳиб ҳодиса бунёди дил зи жо бибурд.

Ва лаҳу:

157a

Ғуломи наргиси масти ту тождоронанд,
Хароби бодан лаъли ту ҳушёронанд.
Туро сабову маро оби дида шуд ғаммоз,
В-агарна ошиқу маъшӯқ роздоронанд.
Ту дастгир шав эй Хизри пайхужаста, ки ман.
Пиёда мераваму ҳамраҳон суворонанд.

Ва лаҳу:

Расид мужда, ки айёми ғам нахоҳад монд,
Чунон намонду чунин низ ҳам нахоҳад монд.
Ғанимате шумар эй шамъ васли парвона,
Ки ин муъомала то субҳдам нахоҳад монд.

Ва лаҳу:

Ҳар он ки жониби аҳли вафо ниғаҳ дорад,
Худоаш дар ҳама ҳол аз бало ниғаҳ дорад.
Дило маош чунон кун, ки билағзад пой,
Фариштаат баду даст дуо ниғаҳ дорад.

Ва лаҳу:

Хумойи авжи саодат ба доми мо уфтад,
Агар туро гузаре бар мақоми мо уфтад.

Ва лаҳу:

Танат ба нози табибон ниёзманд мабод!
Вужуди нозукат озурдаи газанд мабод!
Саломати ҳама офоқ дар саломати туст,
Ба ҳеч ориза шахси ту дардманд мабод!

Ва лаҳу:

Ба сирри жоми Ҷам он гаҳ назар тавони кард.
Ки хоки майкада кўҳли ба сар тавони кард...
Ту к-аз саройи табиғат намерави берун,
Кужо ба кўйи ҳақиқат гузар тавони кард.
Ҷамоли ёр надорад ниқобу парда, вале,
Ғубори раҳ бинишон, то назар тавони кард.
Гарат зи нури риёзат хабар шавад Ҳофиз,
Чу шамъ ханда занон тарки сар тавони кард¹⁶³.
Вале ту толиби маъшуқу жоми май ба лабе,
Тамаъ мадор, ки кори дигар тавони кард.

1566

Ва лаҳу:

Агар рафиқи шафиқи дурустпаймон бош.
Ҳарифи ҳужраву гармобаву гулистон бош!

[Ва лаҳу]:

Мақоми амну майи беғашу рафиқи шафиқ,
Гарат мудом муяссар шавад зиҳи тавфиқ.

Ва лаҳу:

Манам, ки шухрати шаҳрам ба ишқ варзидан,
Манам, ки дида наёлудаам ба бад дидан.
Вафо кунему маломат кашему хуш бошем,
Ки дар тариқати мо кофирист ранжидан.

Ва лаҳу:

Ду ёри зийраку аз бодаи куҳан ду мане,
Фароғатеку китобеку ғўшаи чамане.
Биё, ки равнақи ин корхона кам нашавад,
Ба зуҳди ҳамчу тӯе, ё ба ишқи ҳамчу мане.

Ва лаҳу:

Туфайли ҳастии ишқанд одамию парий,
Иродате бинамо то саодате бибари.
Ман сабуҳу шакархоби сўбҳдам то чанд,
Ба оҳи ним шабӣ кўшу кариҳи сахарӣ.

Камол:

Саре ки пеши ту бар остоне хидмат нест,
Сарест он ки сазовори тоҷи иззат нест.

Ва лаҳу:

Агар вазифаи дардат замон-замон нарасад,
Ҳаловате ба дилу лаззате ба жон нарасад.
Чунин ки нисбати рўйи ту мекунад ба моҳ,
Чи гуна аз ту сазов[ор] ба осмон нарасад.

Ва лаҳу:

Дар омад аз дари арбоби хирқа ногоҳ дўст,
Бар омад аз дили дарвиши хаста оллоҳ дўст.

Жомӣ:

Гузар фитод ба сар вақти куштагони ғамат,
Ҳазор жони киромӣ фидои ҳар қадамат.

158a

Ва лаҳу:

Муқими кўйи ту фасиҳати ҳарами танг аст,
Зи каъба то сари кўят ҳазор фарсанг аст.
Дилам заъифу зи ҳар сў маломате чи кунам,

Ки шишаи нозiku ҳар жо, ки мениҳам санг аст.
Мақун ба халқаи мо зикри риштаи тасбиҳ,
Ки гӯши мажлисиён . . .? чанг аст.

Ва лаҳу:

Туро сабоҳат турку фасоҳат араб аст,
Малоҳате, ки миён аҷам туру аҷаб аст.
Саҳифаист вуҷуди ту бар латофати ҳусн,
Ки аз усули сифати қамол мунтахаб аст.

Ва лаҳу:

Латофате, ки рухатро зи жаъди ту ҳамбаҳам аст,
Ҳазор ошиқ агар бошадат ҳануз қам аст.

Ва лаҳу:

Мағӯ ки қатъи биёбони ишқ осон аст,
Ки қўҳҳои боло реги ин биёбон аст.
Фарозу шеби раҳ аз раҳравони гарм мепурс[и],
Ки пеши мурғи ҳаво қўҳу дашт яксон аст.
Чи суд қофилаи Миср ҳусни Юсуфро,
Матоъи ишқи хӯ зи қарвони Қанъон аст.

[Ва лаҳу]:

Хатест бар гули рӯят зи мушки мастур,
Ки бод офати чашм бад аз жамоли ту дур.
Ту дар миёну барои ту ҳар шабе гардон,
Фалак бағирди замин ба ҳазор машғал нур.
Ҳарими майкада хӯш маъманест к-ӯ ризвон,
Ки хоки рубии ин дар қунад ба гесу ҳур.

1586

Ба даври отифат шоҳ мекашад Жомӣ,
Зи жоми соқии базми сафо шароби таҳур.
Сипеҳри мартабаи Султон Абу Саъид, ки шуд,
Саройи мулк зи меъмори адли у маъмур.
Садойи навбати жоҳу жалоли у бодо,
Дарин мақранаси зангори хурд то дами сур.

Ва лаҳу:

Зиҳи зи фитна туру ҳар тараф сипоҳи дигар,
Зи зулми чашми ту ҳар гӯша додхоҳ дигар.

[Ва лаҳу]:

Сапида дам, ки шуд аз хона азм ҳаммомаш,
Ҳазор дилшуда шуд хоки раҳ баҳри қомаш.
Чу қанд жома зи тан жомаҳонаро фурухт,
Фуруғи субҳи дигар аз сафойи андомаш.
Танаши чу нуқраи хому ҳазор муфлиси ур.
Гирифта қиса ба каф баҳри нуқраи хомаш.

Ва лаҳу:

Дило мулозими риндони дурдкаш мебош,
Ба ҳар чи мерасад аз софу дурд хуш мебош.

Ва лаҳу:

Жудо зи лоларухи худ баҳорро чи қунам,
Ҳазор доғ ба дили зорро чи қунам?
Бағашти боғ ғами рӯзро барам берун,
Балоу меҳнати шабҳойи торро чи қунам?

Расид турки ман аз тоби май арақ қарда,
Шикаста тарфи қалла, жайби жома шақ қарда.
Сафойи сийнааш аз чоки пираҳан чун субҳ,
Ҳазор дилшударо ашқ чун шафақ қарда.

Ба иттифоқ жаҳоне гузашта аз дилу дин,
Ба ҳар кужо гузари кайфа мо иттафақ карда.
Агарчи мангари буд собиқан Жомий,
Кунун талофе ангор мо сабақ карда.

159a

Ва лаҳу:

Шанидам, ки ба гулчеҳра назар дори,
Зи шавқи лоларухе доғ бар жигар дори.
Макун (?) макун, ки зи хейли паривашон ҳар сӯ,
Ҳазор ошиқу девона бештар дори.
Чу рӯйи хеш дар ойина метавони дид,
Чиро назар ба жамоли каси дигар дори.
Нагир беҳабар аз ҳоли ошиқон ҳӯдро,
Зи доғи шавқу ғами ишқ чун ҳабар дори.

Ва лаҳу:

Баройи неъматӣ дунё, ки хок бар сари он,
Манеҳ зи миннати сифла бор бар гардон.
Ба як ду рӯз равад неъматаш зи даст, вале,
Бимонадат абада-д-дахр ор бар гардон.

Дар ин нишимани ҳирмон ба кас макун пайванд,
Ки ҳар касе ки ниҳи дил бар ошӯйи у.
Агар муҳолифи таври ту бошад авзоъаш,
Азоби руҳ бувад суҳбати риёӣи у.
В-агар мувофиқи табъи ту уфтад ахлоқаш,
Мазоқи марғ деҳад шарбати жудойи у.

Котибий:

Бадон худой, ки касро жуз у худое нест,
Ки аз фироқ бадтар дар жаҳон балое нест.
Маризи ишқ надорад умиди беҳбудӣ,
Шанидам аз ҳукамо марғро давое нест.

Шоҳӣ:

Кудом ишв[а]дар чашми пурҳумори ту нест,
Кудом фитна, ки дар зулфи тобдори ту нест.

Ва лаҳу:

Шабе, ки кӯйи ту моро мақом хоҳад буд,
Замоне тобиъу гардун ба ком хоҳад буд.
Ҳама бизоъати худ арза мекунамд онҷо,
Қабули ҳазрати у то кудом хоҳад буд.

Ва лаҳу:

Сафар гузидаму доғи ту бар дил аст ҳануз,
Ҳаҳон бигаштаму кӯйи ту манзил аст ҳануз.
Ба гиря гуфтамаш аз ҳоли ман машав ғофил,
Ба ханда гуфт, ки бечора ғофил аст ҳануз.

Исмаъ:

Кунун, ки бодӣ сабо мушкбор мегузарад,
Дариг умр, ки берӯйи ёр мегузарад.
Ба айш кӯш, ки то чашм мезани барҳам,
Ҳазон ҳама расаду навбаҳор мегузарад.

Осафӣ:

Нарехт дурди маю муҳтасиб зи дар гузашт,
Расида буд балое вале ба хайр гузашт.
Зи ғамзау лаб он фитнан аҷам дидам,
Зи шаҳсувори араб ончи бар наср гузашт.

Ниҳоли қадди туро жилвагар намеебам,
Дар он диёр, ки рӯзе насими ғайр гузашт.

Ва лаҳу:

Зи нақши ҳуру пари кам нашуд муҳаббат аз у.
Дилам гузир надорад ба ҳеч сурат аз у.

Соҳиб Балҳий:

Зи қомати ту ба олам қиёмате бархост.
Қиёмати қадай гар бувад қиёмат рост.

Вале Қаландар:

Наям малул, ки корам неку шуд бад шӯд,
Шавад нашавад, ки машав чи хоҳад шӯд.

Касам нишон сари мӯй аз он даҳон надеҳад.
Чунон ба тунукам аз ин ғам, ки кас нишон надеҳад.

Солиҳ:

160a

Ҳануз дарди ту дар жони беқарори ман аст,
Ҳануз сӯзи ту дар сийнаи фигори ман аст.

Ва лаҳу:

Асири хажр шудам ҳар кужо, ки дил бастам,
Фитод тарҳи жудойи ба ҳар, ки пайваастам.
Гузаштам аз талаби ҳар муроду осудам,
Кашидам аз ҳама дасти умиду растам¹⁶⁴.

Ҳилолий:

Ба ҳар, ки қиссаи худ гуфтаам, дилаш хун аст.
Ту ҳам мапурс зи ман, то нагуямат чун аст.

Ва лаҳу:

Ману таҳайюли ҳуснат чи ёр беҳтар аз ин,
Ба ғайри ишқ чи варзам, чи кор беҳтар аз ин.

Лутфий:

Зиҳи зуҳури тажалло юзунг сафосинда,
Саводи куфри муайян кӯзунг қаросинда.

Ва лаҳу:

Юзунгнунг орзуси турранг интизори била,
Сақол оқардию кўнглум ҳамул қарори била.
Малоҳат аҳлидин эй порса хазар қила кўр,
Ки ҳусн ақлни қўймас ўз ихтиёри била.

Ва лаҳу:

Не хуш сабоҳу не фархунда ифтигоҳ эрди,
Ки ёр юзини кўрдум гул сабоҳ эрди.
Ҳаром бўлди қадаҳ сизга аҳли зарқ элидин,
Не яхши давр эдиким андоми мабоҳ эрди.

Навоий:

Агарчи йўқ талабингдин даме қарор манга.
Иродат эмгагидур бу не ихтиёр манга.

Ва лаҳу:

Чоғирға тушкали йўқтур қарору хоб манга,
Чу ўтқа туштум, эмас айб изтироб манга.

Ва лаҳу:

Йигитлигимда эдим мубтало йигитларга,
Қориб ҳам ўзни тилармен фидо йигитларга.
Юзи сариғ, боши оқ, бир қари кўр ўлса не ҳайф,
Энги қизил, кўзи, қоши қаро йигитларга.

160b

Ва лаҳу:

Не мухлисим [бор анинг] ишқидин канора қилиб,
Не тўймоғим бор анинг ҳуснига назора қилиб.

Ва лаҳу: Кўзум учарки, хумоюн юзунгни кўргай бот,
 Бияйнайҳи анга кирпичлар ўлмиш икки қанот.
 Ва лаҳу: Сариф либос аро ул нўши лабки хандондур,
 Эрур Масиҳки хуршид ичинда пинҳондур.
 Ва лаҳу: Шиканжи туррасидинким гириҳ ёзилмайдур,
 Бинафшае дурур, аммо ҳануз очилмайдур.
 Ва лаҳу: Йўлида кош мени пора-пора қилғайлар,
 Ки халқ олима бир-бир наззора қилғайлар.
 Насиҳатим бу дурур борча ишқ аҳлиға,
 Вафосиз элни севардин каннора қилғайлар.
 Ва лаҳу: Рамида кўнглум эрур ишқ мубталоси ҳануз,
 Бошимда бордурур ул сарвқад ҳавоси ҳануз.
 Ва лаҳу: Рафиқлар, мен маҳзун нечук бўлай ғамсиз,
 Ки кўнглум эрмас аламсиз, кўзум эмас намсиз.
 Синуқ кўнгулда чу йўқ шодлиғ, соғинурмен,
 Ки йўқтурур бори оламда бир кўнгул ғамсиз.
 Ва лаҳу: Парини кимки деса ул меҳри ховори янглиғ,
 Эрур нечукки дегай девни пари янглиғ.
 Навоий ўзга шаҳу ўзга кишвар этма ҳавас,
 Ки топмоғунг шаҳи Ғозий била Ҳири янглиғ.
 Ва лаҳу: Рафиқларни борин ёру муътамад қилдинг,
 Арода тек мени мардуд эдимки рад қилдинг.
 Ва лаҳу: Чаманда чеҳра фуруғи учун қадаҳ олдинг,
 Не ачиғ эрдик гул хирманиға ўт солдинг.
 Ва лаҳу: Не бўлди дардима, эй бевафо, [даво] қилсанг,
 Вафоға ваъда қилиб, ваъдаға вафо қилсанг.
 Ва лаҳу: Қаро-қаро мужа ханжарларин айламак ишинг,
 Ҳаёт нахилини кести қиё-қиё боқишинг.
 Ва лаҳу: Не тонг узорим агар сорғариб қизорди ёшим,
 Ки юз қаролиғу исён била оқарди бошим.
 Қуёш киби юз ила тоғдек ғамин нетайин,
 Менингки тоғ бошиға етибтурур қуёшим.
 Ва лаҳу: Баҳор бўлдию гул майли қилмади кўнглум,
 Очилди ғунчау лекин очилмади кўнглум.
 Юзунг хаёли била вола эрди андоқким,
 Баҳор келгану кетганни билмади кўнглум.
 Ва лаҳу: Висол тухмини эким, фироқ бар топтим,
 Вафо ниҳолини тиктим, жафо самар топтим.
 Ва лаҳу: Тирик юрурмену бор мендин айрур жононим,
 Бу умр била юруб чиқмағаъ менинг жоним!

161a

Бағирда юз халаву, ваҳ, демакка йўқ заҳрам,
Кўнгулда қон тўлау йўқ дам урмоқ имконим.

Ва лаҳу:

Не ул қулоққа етар, арзи хол адо қилсам,
Не ул кўгулга ёқар, нақдижон фидо қилсам.

Ва лаҳу:

1616

Ярам[ни] тиккали бошинг уза ничакму экин,
Пичакда риштаи жонимму ё ипакму экин?
Кўз асру тиктим анинг ўймоғига билмонким,
Кўзум оқиму экин анда, ё сўнгакму экин?
Тун узра ойдину ойдинда субҳ эркин[му],
Ваё сочингда бурунчак уза лачакму экин?
Гул узра ҳар сори тоб урди сунбулунг ёхуд,
Юзунгда зийнат учун сончқон гажакму экин?
Бир усрук элни чиқиб қирғон эрмиш, эй Лутфий,
Сенинг белингму экин, ё бизим миракму экин?
Навоий, ушбу паришон ҳадис ила ғаразинг,
Аъвом хотирини сайд айламакму экин?

Ва лаҳу:

Ғамингда ҳар кеча, эй гулузор, йиғла[р]мен,
Саҳарға тегру чекиб интизор йиғла[р]мен.
Бурунги меҳру вафо, сўнгги жавру зулмунгни,
Бирин-бирни соғиниб зор-зор йиғла[р]мен.

Ва лаҳу:

Кўзумга ҳажрда бирдек қоронғудур туну кун,
Манга фироқ туни хоҳ қисқа, хоҳ узун.

[Ва лаҳу]:

Фироқинг ичра ишим изтиробдур асру,
Тараҳҳум айлаки, ҳолим харобдур асру.

Ва лаҳу:

Не билгай улки қилур жилва худи узра ялов,
Менинг ўтумники, бошим уза ёнар лов-лов.

[Ва лаҳу]:

Юзу кўзунгда муайян камоли сунъи илоҳ,
Не юздурур, бу, не кўз ло илоҳа иллаллоҳ.

Ва лаҳу:

Фиғонки, умрум ўтар туну кун хаёл била,
Хаёл орасида юз мувҳиш эҳтимол била.

Ва лаҳу:

Киши висол туни ёри бирла ётқунча,
Жамоли шамъига қилса¹⁶⁵ назар тонг отқунча.

Ва лаҳу:

Ҳар ойки ғайрига бир зарра меҳри фош ўлса,
Онинг сори боқа олмон, агар қуёш ўлса.

Ва лаҳу:

162a

Ғариблиғ яна кўнглумни дарнок этти,
Шикасталик яна кўксумни чок-чок этти.

Ва лаҳу:

Қани висолингга бир мендек орзуманде,
Висол умиди била меҳнатингга хурсанде.

Ва лаҳу:

Кўнгулга этгали андин топилмади хабаре,
Топилса ҳам анга мендин топилмағай асаре

Ва лаҳу:

Мухандисе топаю эғнима қанот ясатади,
Учуб ҳавосида қушлар аро ўзумни қотай.

Ва лаҳу:

Чу ҳуснию қайда ул ойға зор ошиқ эдим,
Қўруб жаҳон эли йиғларлар эрди ҳолимға.
Сақол чиқарғонида тарк қилсам ишқин,
Улус қуларлар анинг ҳам менинг ҳам сақолимға,

Кўнгулға бўлди ажойиб бало қаро сочинг,
Шикаста кўнглума эрмиш қаро бало, сочинг.
Муяссар ўлди жунун мулки, эй жунун аҳли,
Нисори ашкни эмди бу кун манго сочинг.

Балойи ишқки ҳардам манга жафойидур,
Бу ишқдин кеча олмон ажаб балойидур.
Баҳор фаслидуру май ҳавоси бошимда,
Аёқ тут манга соқийки, хуш ҳавойидур.

Кўзумда муттасил ул эгма қош керак бўлса,
Қошимда кўз ёруғи ул қуёш керак бўлса.
Ҳабиб ишқида боштин кеч, эй кўнгул, йўқ эса,
Бу йўлга қўйма [оёқ] санга бош керак бўлса.
Сенинг [била] бори эл нохуш ўлса, эй Бобир,
Не бўлғуси санга, ул ёри хуш керак бўлса.

Очилди икки сочи юзига ёпилмишлар,
Ёруқ жаҳонни кўзумга қоронғу қилмишлар.
Салоҳқа хирад аҳли мени ёвуқ дерлар,
Кўзунги ушбу чечланлар йироқ янгилимишлар.

1626

[Ва лаҳу]:

Хати бинафша, хади лола, зулфи райҳондур,
Баҳори ҳусида юзи ажаб гулистондур.
Энги менги ою, доғи юзи сўзи гулу мул,
Қади равону, тани жону эрни маржондур.
Ўтумни тез этасен ҳар тарафға секритиб от,
Саманди ноз инонини [бер] — бери ёндур.

Қаёнға борсанг итингмен узумни еткурайин,
Етишма[са]м санга боқиб дуо қилиб турайин.
Юзум бўсағанга сурсам не яхши айшдурур,
Иноят эт эшигингда бу айшни сурайин.
Неча тағофул этиб манга боқмайин юрур ул,
Неча тазарруъ этиб[мен] анга боқиб турайин.

Хатинг била юзунгу кокилинг сенинг, эй жон,
Бири бинафша, бири ёсуман, бири райҳон.
Тану кўнгул била кўз васлу нозу ҳусни учун,
Бири харобу бири волау бири ҳайрон.
Тамоми умрида Бобирға уч сўз айтибдур:
Бири сўкунчу бири қаттиқу бири ёлгон.

Чаманда сарвни ўлтурғузубтурур туруши,
Қиёмати қўпурубтур от узра ўлтуруши.

Бу ғамда менки ишим фикрини не навъ этайин,
 Не ерда сокин ўлай, не қилай, қаён кетайин.
 Не дайрдин эшигим очилур не масжиддин,
 Неча эшикдин эшикка гадо киби йитайин,
 Демай¹⁶⁶ не бўлди ишинг, фикр қилғил эй Бобир,
 Не бўлса ул бўлур эркин ишимни фикр этайин.

Хуш улки, яна муборак юзунгни кўргаймен,
 Юзум била қадаминг гардини супургаймен.
 Демаки, жавр келур санга ёр кўрмактин,
 Мени не кўрқутасен, ҳарне келса кўргаймен.
 Фироқ ўтида овунсам чоғир била не ажаб,
 Магар бу сув била ул шуълани ўчургаймен.

Жаҳон элию жаҳон барча гар адам бўлса,
 Адам йўлини тутай менда зарра ғам бўлса.

Хуш ул бурунги замонларки, ўттию борди,
 Хуш ул кишики, замонини яхши ўткарди.

Лаби фироқида ичсам чоғир йиғим келадур,
 Манга чоғирни кетурмангки аччиғим келадур.

Муроди васлинг эрур айла ёд Бобирни,
 Унутмагил яна бу нумурод Бобирни.

Баҳор мавсуми ўттию хуш ҳаво ўтти,
 Тағофул айлама соқийки ўтти ҳо ўтти.

Ичиб чоғирни ишим телбаликка ёвушти,
 Неча таҳаммул этайким ичимга ўт тушти.

УЧУНЧИ ВАЗН

Ҳар кишиким лабу юзунг жонибиға назар этгай,
 Ҳам қонини ҳадар айлаб, ҳам бошидин гузар этгай.

Зулфи ту сунбули пурчин, лаъли ту шарбати дилҳо,
 Рўйи ту лолау насрин, чашми ту наргиси шахло.
 Ишқи ту қофири қотил, чашму ту соҳири Бобил,
 Холи ту донаи филфил, хатти ту анбари соро.
 Ҳар касе омада сўят, унс гирифта ба бўят,
 Мўмине аз сари кўят, гўша гирифта чу анқо.

ТУРТУНЧИ ВАЗН

На қуввате ки ба сўйи ту бигузарам,
 На қудрате ки ба рўйи ту бинигарам.

Жафо қилур яна манга ул гул нетай,
 Не чорадур не қилайин қаён кетай.

БЕШИНЧИ ВАЗН

Юзунгча қайси ой эркин,
 Лабингча қайси май эркин.

Маро ки рўйи ту бояд,
 Зи меҳру маҳ чи гушояд?

ОЛТИНЧИ ВАЭН

Дилам ба ту ҳаст шод,
Туро зи ман нест ёд.

Берига кел эй нигор,
Неча чекай интизор.

Уч вази мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЭН

Кимки лабу юзунг сориға назар этгай,
Қонини ҳадар айлаб бошидин гузар этгай.

1640

ИККИНЧИ ВАЭН

Улки манга ёру дилнавоз дурур,
Жаври анинг кўпу меҳри оздурур.

УЧУНЧИ ВАЭН

Юзича қайси ой эркин,
Лаълича қайси май эркин.

Сариъ баҳри ўн етти вази: бир мустаъмал, олти мухтараъ, бир вази мустаъмали матбуъ.

[АВВАЛҒИ ВАЭН]

Низомий:

Шод аз онам ки дили ман ғамист,
К-омадани ғам ба сабаби хуррамист.

Ўзни, кўнгул, айш ила тутмоқ керак,
Бизни унутқонни унутмоқ керак.
Айшу тараб гулбунига сув бериб,
Ғусса ниҳолини қурутмоқ керак.
Ҳар нимага ғам ема, ғам кўп турур,
Айш била ўзни овутмоқ керак.
Тийрадурур зуҳд дамидин кўнгул,
Ишқ ўти бирла ёрутмоқ керак.
Қўйма машаққат аро, Бобир, кўнгул,
Ўзни фароғат била тутмоқ керак.

Саъдий:

Мо ҳама чашму ту нур эй санам,
Чашми бад аз рўйи ту дур эй санам.

Рўйи ту дидам суханам даст дод,
Эи ойина тўти ба сухан дар уфтод.

1646

Камол:

Аз лаби у то хабаре ёфтам,
Оби ҳаёти дигаре ёфтам.

Ва лаҳу:

Кухли басар нест жуз он хоки роҳ,
Чашм ба сурма макун эй дили сиёҳ.

Ва лаҳу:

Дил чи кунад сайри тамошойи боғ,
То ба туам аз ҳама дорам фароғ.

Ёр кашад ёр дило гуфтамат,
Лайса алал маҳбар иллал балоғ.

Ва лаҳу:

Чашми ту саъодат асту сари зулф дол,
Бо худ аз он ҳар ду маро сад хаёл.

Жомий:

Боз ҳавойи чаманам орзуст,
Жилвайи сарву суманам орзуст.
Тавба зи май кардаму омад баҳор,
Соқийи тавбашиканам орзуст.
Зистанам бо ту муяссар мабод,
Бе ту агар зистанам орзуст.

Шоҳий:

Зулфки бар орази маҳваш ниҳи,
Доғ бар ин жони болокаш ниҳи.
Гар дили хуш металаби зи баҳор,
Кӯш ки дил бар хушу но хуш ниҳи.

Бинойӣ:

У сухан аз куштани ман мекунад,
Ман ба ҳамин хуш ки сухан мекунад.

Ва лаҳу:

Гаҳ ситаму гоҳ жафо мекуни,
Эй маҳи бадмеҳр чиҳо мекуни.

Зуҳурий:

165a

Аз дами тигат аламе ёфтим,
Эй маҳи бадмеҳр даме ёфтим,

Навойӣ:

Ёр лаби акси тушуб жом аро,
Бодаға жон тамъи берур ном аро.

Ва лаҳу:

Оҳки, ишқ айлади шайдо мени,
Солди жунун куйига савдо мени.

Икки юзунг васфани эй қоши ёй,
Кимки деса фикр ила дер икки ой.
Ахтару ой холу хатингдек эмас,
Ҳар неча кӯк сафҳасини ахтарай.

Кӯзу қошу сӯзу тилиниму дей,
Қадду хадду сочу белиниму дей?

Маснавий вазнларидин бири будур. Бу вазнда доғи хейли маснавийлар айтибтурлар, ул жумладин Шайх Низомийнинг «Махзанул асрор»идур, Хожа Хисравнинг «Матлаъул анвар»и ва Қиронус Саъдайн» и ва Мавлоно Абдурахмон Жомийнинг «Субҳа»си, Котибий «Махзанул асрор»и муқобаласида /биркитиб?/ айтибтур ҳам зул баҳрайн, зул қофиятайн. Фил воқиъ маҳкам зӯре зоҳир қилибтур яна Мавлоно Хайдар Хоразмий туркийгӯйнинг «Гулшанул асрор»идур панду насиҳатта яхши абёти бор нечукким дебтур:

1656

Эр кишига ҳиммат агар бўлса ёр,
Оқибаттул амр муродин топар.
Ҳар кишига ҳиммат агар туш бўлур,
Кӯкни таласқучи учар қуш бўлур.
Ҳар ғалат эр ўғлиға бир панд эрур,
Ким ғалатин билса хирадманд эрур.

Яна Мир Алишер Навоийнинг «Зубдатул аҳрор»идур¹⁶⁷, пайровлуқ
мақоми шайх Низомию Хожа Хисрову мулла Жомийдин истимдод тилаб
сўнги байт иқтиёс тариқи била ўзини (?) қилибтур:

Йўлдаса бу йўлда Низомий йўлум,
Қўлдаса Хисров била Жомий қўлум.
Нукта сурудиди раво бўлмағай,
Буки, Навоийға наво бўлмағай.
Сарву гулу лола харидори бор,
Лек ўтуннинг доғи бозори бор.
Бўлса хазу атласу иксун либос,
Ит жули қилмоққа ёрар ҳам палос.
Уч қадаҳи соф ила шаҳ бўлса хуш,
Лойи доғи қолса жигар дурдкуш.
Ит киби чун пастлиғим чоғладим,
Ўзни бийиклар инига боғладим.
Бўлса алар озими дашти адам,
Мен ҳам ўлай соя киби ҳамқадам.
Қаҳфи фано ичра алар бўлса гум,
Мен ҳам ўлай робуҳум калбуҳум.

Икки вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Карам қилиб берига кел эй санам,
Назар қилиб бандани қил муҳтарам.

166a

ИККИНЧИ ВАЗН

Қўнглума юз ранжу алам бор,
Жонима минг меҳнату ғам бор.

Жадид баҳри ўн бир вазн: тўрт мустаъмал, етти мухтараъ, бир вазн
мустаъмали матбуъ.

Назар қилмади моҳим анга¹⁶⁸ нетай,
Асаре қилмади оҳим анга нетай.

Чу қадат гарче сановбар кашад саре,
Набувад чун қади сарват сановбаре.

Қариб баҳри ўн тўрт¹⁶⁹ вазн: олти мустаъмал, секкиз мухтараъ, бир
вазн мустаъмали матбуъ.

Фигон з-он сари зулфини тобдор,
Фурубаста ба ёқути обдор.

Манга ёр вафо қилмади дариғ,
Бу дардимға даво қилмади дариғ.

Икки вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Карам қилиб берига кел эй санам,
Назар қилиб бу қулни қил муҳтарам.

ИККИНЧИ ВАЗН

Вафо қилғил эй санам,
Жафо қилма мунча ҳам.

1666 Хафиф баҳри йигирма икки вазн: тўққуз мустаъмал, ўн уч мухтараъ,
уч вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН.

Васлин ул ой манга маҳол қилибтур,
Ҳажридин мени хаста ҳол қилибтур.

Сабзҳо нав дамиду ёр наёмад,
Тоза шуд боғу он ниго[р] наёмад.
Навбаҳор омаду ҳарифи шаробам,
Битамошойи навбаҳор наёмад.

ИККИНЧИ ВАЗН.

Шоҳий:

Дил ки пеши ту роз мегўяд,
Ғами дирина боз мегўяд.

Зухд кетти эса карам қилди,
Ишқ келдию муҳтарам қилди.
Ул алиф бўйлуқ ойнинг ишқи,
Мени олам аро алам қилди.
Кўзию зулфу оғзи фурқатида,
Фалак охир мени адам қилди.

Соқий сиймин чи ҳуспи ҳез,
Оби шода бар оташи ғам рез.
Бўса бар канори соғар неҳ,
Пас ба гардон шароби шаҳдомез.
К-абри Озору боди наврўзий,
Дур фишон мекунанду анбар без.

167a Ва лаҳу:

Бандагонро зи ҳад берун манавоз,
Ин сухан Саҳли Тастарий гўяд.
Онки бо худ баробараш карди,
Зуд бошад ки бартари жўяд.

Хисрав:

Дил зи рўйи ту дур натавон кард,
Бо рухат ёди ҳур натавон кард.
Жаври ту дар рухи ту натавон кард,
Гила андар ҳузур натавон кард.
Чашми бад дур аз чунон рўе,
Ки аз у чашм дур натавон кард.

Хоқоний:

Халқи олам вазиф гирад шариф,
Аҳли дунё сағир гирад кабир,
Ҳама дар чанги наҳв шуд забун,
Ҳама дар даст шаҳв шуд асир.

Ҳофиз:

Дарди ишқе кашидаам, ки мапурс,
Заҳри ҳажре чашидаам, ки мапурс.

Ва лаҳу:

Эй, ки доим ба хеш, мағрури,
Гар туро ишқ нест, маъзури.

Камол:

Ин чи сарв қад, ин чи рафтор ҳаст,
Ин чи ширин лаб, ин чи гуфтор ҳаст.
Ин чи ҳол, ин чи орази зебост,
Ин чи хат, ин чи ҳусни рухсор аст.

Ва лаҳу:

Рӯйи ту қиблаи муножот аст,
Диданат аҳсану-л-ибодот аст.
Огаҳ аз рози он миёну даҳон,
Олиму-с-сирр ва-л-ҳафиёт аст.
Ту равони ба қад ба лаб жони,
Зиндаги бе ту аз маҳолот аст.

1676

[Ва лаҳу]:

Зулфи маъшуқи саркаш уфтодаст,
Ошиқонро ба он хуш уфтодаст.
Мекашам доманаш агар чи балост,
Ошиқи ӯ болокаш уфтодаст.
Дидаро аз наззора сери нест,
Лавҳи хуби мунаққаш уфтодаст.
Одамийят мажӯ зи ёр Камол,
К-он жафо париваш уфтодаст.

[Ва лаҳу]:

Сарви қадат равон лабат жон аст,
Жони ман ин, равони ман он аст.
Ишқи мо бар хатат ки нест ҳануз,
Сӯзи пайдоу дарди пинҳон аст.
Хатм шӯд бар Камол лутфи сухан,
Ҳар чи баъд аз камол нуқсон аст.

Ва лаҳу:

Марди бедард марди ин раҳ нест,
Ғофил аз завқи дард огаҳ нест.
Пайи руҳи зарду ашки сурх бирав,
Даъвийи ошиқи муважжаҳ нест.
Равшану хуши сабоҳи зинда дилон,
Жуз ба бедории саҳаргаҳ нест.

Ва лаҳу:

Шӯҳи аз чашми ту ажаб набувад,
Мардуми мастро адаб набувад.

Ва лаҳу:

З-он миён ҳеч агар нишон бошад,
Он сухан ҳам дар он миён бошад.
Гар миён бошадаш ба зири қабо,
Хирқан банда дар миён бошад.
Гӯ бирав жону жо бод бигуздор,
Ки маро ӯ ба жойи жон бошад.

168a

Ва лаҳу:

Сарвро ҳар ки рост мегӯяд,
Қомати ёри мост мегӯяд.
Чун даҳонат кужост мегӯям,
Чун даҳонам кужост мегӯяд.
Мекунад дил ҳадиси бӯсу канор,
Дили ман ҳар чи хост мегӯяд.

Ва лаҳу:

Кушт чашми туам ба шевау ноз,
Назаре сўйи куштагон андоз.
Хастагонро пурсуше дарёб,
Бедилонро ба ваъдае бинавоз.

[Ва лаҳу]:

Мижа тирасту ғамза тезу ту тез,
Рехти хуни ошиқон ба ситез.
Зоҳидо ту биҳишт жў ки Камол,
Валиёни кўҳ хоҳаду Табрез.

Ва лаҳу¹⁷⁰:

Ту зи мо васфи он жамол мапурс,
Абруваш бину аз ҳилол мапурс.

Ва лаҳу:

Ақл гуфто ба рўйи у चुни,
Гуфтамаш рўй бину ҳол мапурс.
Гуфтаи дар сари ки рафт сарат,
Чун шуд ин қисса поймол мапурс.

Ва лаҳу:

Душ бо худ тарона мегуфтам,
Ғазали ошиқона мегуфтам.
Сари зулфаш гушона мезад бод,
Аслаҳаллоҳ шона мегуфтам.
Гар зи сар мегузашт оби ду чашм,
Бо кас ин можаро намегуфтам.

1686

Хуш насимест бўйи суҳбати ёр,
Хуш наъиме висол бе ағёр.
Висоли жонон хуш аст ҳамвора,
Гар набошад рақибни ноҳамвор.
Эй гул аз баҳри хотири булбул,
Домани худ кашида дор аз хор.
Ту худовандкорию махдум,
Бо ҳама бандагон хидматкор.
Аз гадоёни мустаманди ғариб,
Назари марҳамат дариғ мадор.
Гуфтамаш руҳ намо ситон жон, гўфт:
Ройигон рух наменамояд ёр.
Жойи он аст к-аз Камоли ҳақир,
Дори аз ғояти бўзурги ор.

Ва лаҳу:

Дўстонам саги ту мехонанд,
Дўстон қадри дўстон донанд.

Ёр бигузид бевафойиро,
Рафту бибурид ошнойиро.
Бар ту аз дасти норасойи мост,
Ки гузидим порсойиро.

Жомий:

Мазҳаби ишқ худписанди нест,
Жуз фақирю дардманди нест.

169a Ва лаҳу:

Фоҳа риҳу-с-сабоҳ ва соҳа-д-дик,
Бода дар деҳ ки субҳ шуд наздик.

Шоҳий:

Жон ба ёди ту ёд кас накунад,
Дил зи ғам хўрдани ту бас накунад.
Агар ин бори жон барам зи ғамат,
Дигарам ошиқи ҳавас накунад.

Ва лаҳу:

Ёр бомо чунон ки буд намонд,
Маҳи ман меҳрибон ки буд намонд.

Ва лаҳу:

Эй дил айёми ҳажр шуд ба ёд,
Рав ки марги нават муборақ бод.
Он чунонам ба ёди ту машғул,
Гар фаромушиям бирафт аз ёд.

Ҳилолий:

Бе ту чандон ки меҳнат аст маро,
Бо ту чандон муҳаббат аст маро.

Салмон:

Ба ниёзи ки бо худо дори,
Ки дилам беш аз ин наёзори.
Ман ниёз орам аз ту ноз ори,
Ман наёзорам аз ту нозори.
Дили мо бурда зи даст мадеҳ,
Чи шавад гар диле нигаҳ дори.
Эй зи зории ошиқон безор,
Ошиқон чун кунанд безори.
Мо наёрим кард дар ту назар,
Назаре кун агар ба мо дори.

Навоий:

Сарв қадлар агар биру гар юз,
Юздин эрмас бири йирик била ўттуз.
Демон эй хўблар вафо қилингиз,
Жавр ҳам қилсангиз манга қилингиз.
Телборабтур Навоий эй ушшоқ,
Ул эди гарчи бурна оқилингиз.

1696

Ва лаҳу:

Хаста кўюнгда ётмишам бекас,
Тутқучим қопқучим итингдуру бас.

[Ва лаҳу]:

Лаб уза хати анбар олуди,
Оташин лаълининг эрур [ду]ди.
Гар Навоий кўзи оқарди, не тонг,
Ашк онинг қаросини ювди.

Лутфий:

Кести бағрим томурларини бори,
Ғамза бирла анинг итик боқори.
Марҳаматтин йироқ эмас сўрсанг,
Ким ёвуқтур бу хастанинг сафари.

Қочорини кўрай десам қочадур,
Мени ўлтурди вой [а]нинг қочари.

Сенсен асли вужуди ҳар мавжуд,
Сендин ўзга вужудқа не вужуд.

170a

Ултурур гарчи мени гуфторинг,
Тиргузур ул лаби шакарборинг.
Куйдурур хасратида мени, нетай,
Оташин гулдек ики рухсоринг.
Эй кўнгул, яхши икки дунёдин,
Бир назар қилса санга дилдоринг.
Хор қўрма ғамин ул ойнингким,
Будурур фуқратида ғамхоринг.
Қилди то гул юзида зоҳир хат,
Бобиро, бўлди хати безоринг.
Хираду сабр келиб албатта,
Ишқдин эмди мени қутқоринг.

Қолмади ҳурмат аҳли оламда,
Оламу олам аҳлидин бу илик.
Бобиро, икки подшаҳликдин,
Яхшироқ бу замонда бир беклик.

Отани чунки қибла дебтурлар,
Қибла янглиғ анга назар қилғил.
Ота оғритма эй отам, зинҳор,
Ота озоридин ҳазар қилғил.

Бу вазнда барча маснавийға махсус вазнлардин кўпрак маснавий айтибтурлар. Ул жумладин Шайх Низомийнинг «Ҳафт пайкари»дур, ва Хожа Хисравнинг «Ҳашт биҳишт»и, ва Мавлоно Абдурахмон Ҷомийнинг «Силсилатуз Заҳаб»и, Шоҳийнинг «Ҳадиқа»си, шайх Авҳадийнинг «Ҷоми жамм»и ва Абдулло Ҳотифийнинг «Ҳафт манзари» ва Мир Алишер Навоийнинг «Сабъаи Сайёра»си. Шараф Ромий бу вазнда имом Ҳанифа мазҳабида бир фикҳ мухтасари назм қилиб, муқаддимаи салавотға мавсум. Таърих тўққуз [юз] йигирма секкизда, мен дағи имом Абу Ҳанифа мазҳабида тенгри тавфиқи била бир фикҳе назм қилдим, Мубаййинға мавсум. Китоб назмининг сабабини мундоқ дейилибтур.

1706

Билгасен эй хужаста пай фарзанд,
Жигарим бирла жонима пайванд.
Масъалаларки ул зарур эрди,
Билмасанг динга қусур эрди.
Етти кўнглумга ким йиғиштурсам,
Назм тартибида сиғиштурсам,
То они забт қилғасен осон,
Ул масойилни билгасен яксон,
Танглалиқ кундаким ҳисоб ўлғай,
Манга ажру санга савоб бўлғай.
Ушбу ниятки мен қилибтурмен,
Ул масойилки мен билибтурмен.
Жамъида сайъу ихтимом қилай,
Сенинг отингға мен тамом қилай.
Бебақо дунё иши саҳлдурур,
Дил ишин қилғай улки аҳлдурур.
Дину донишда ҳар кун афзун бўл,
Давлату бахт ила Ҳумоюн бўл.
Комрон бўл жаҳонда давлат кўр,
Юз тумон обрўйу иззат кўр.

Чун бу Мухтасар сафарда баёзга борди ул муносабат била мусофир масойилини битилди.

Чун киши қасди мавзиё қилса,
Мақсадининг¹⁷¹ масофатин билса.
Уч туну кунлук ўлса ушбу вали,
Дер сафар муддати шарифат эли.
Бу мароҳилда шаръ мухтори,
Тийванинг бўлди ўрта рафтори.
Бўлса боғ йўлию пиёда киши,
Анга лойиқ керактурур юруши.
Сувда гар кемадур агар ғайри,
Муътабардур анинг васат сайри.
Гар йиғоч била истасанг миқёс,
Ўн секкиз йилки деди шаръшунос.
Ҳар йиғоч билки бордурур уч мил,
Бурнароқ мил айтилиб эди бил.
Чиқса гар ният сафар этибон,
Ватанининг саводидин ўтубон.
Ул замон бил мусофир ул кишини,
Сафарона қилур бори ишини.
Бил мусофирга недурур аҳком,
Тут қулоқ барчасин қилай аълом.
Бири буким намози қуср этар,
Тўрт ракаъат фариза икки ўтар.
Гар қазо бўлса бу намоз нетар,
Ул қазони доғи муъайян ўтар.
Лек суннатларини де эй ёр,
Қилуру қилмасиға сен мухтор.
Билингиз ушбу сўзни эй уламо,
Йўл юрмаста қилсангиз авло.
Рамазон рўзасиға сен мухтор,
Гар тут ар тутма ихтиёринг бор.
Лек авлоси рўза тутмоқтур,
Нафсинг лаззатин унутмоқтур.
Рўза еган киши қазо қилсун,
Бирга бир рўзасин адо қилсун.
Яна буким мусофиреки билур,
Уч туну кун утукка масҳ қилур.
Етса гар мақсадиға бу сафари,
Они бўлди муқими шаръ дайри.
Йўқса ўнбеш кеча била кундуз,
Турмоғин ният этса будур сўз.
Ушбу турмоққа лек шаҳр керак,
Бўлмаса шаҳр бўлса кент кесак.
Ул кишининг муқим ўлур номи,
Кетар андин мусофир аҳкоми.
Ёзида ният иқомат ила,
Эл муқим ўлмағай бу ният ила.
Магар ўлғай ёзида ўлтурур эл,
Хаймау алочуқ била юрур эл.
Андоким черик эли воқийдур,
Подшаҳ ниятиға тобиъдур.
Гар мусофирга бор муқим имом,
Табиъат керактур анда тамом.

171a

1716

Гар мусофир имом бўлса нетар,
Муқтадо сўнгра икки рақаъат ўтар.

172a

УЧУНЧИ ВАЗН

Етаолмон висолиға ўладурмен фироқдин,
Кетаолмон эшигидин кўрадурмен йироқдин.

Гар кунад ёвари маро ба ғами ишқ он санам,
Натавонад зи дуд з-ин дили ғамхора з-анги ғам.

Тўрт вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Манга сенча ёр топилмағай,
Санга менча зор топилмағай.

ИККИНЧИ ВАЗН

Манга сенча ёр топилмас,
Санга менча зор топилмас.

УЧУНЧИ ВАЗН

Кўраолмон йироқдин,
Ўладурмен фироқдин.

ТЎРТУНЧИ ВАЗН

Сарвиноз сенча қани,
Ишқибоз менча қани?

Мушокил баҳри ўн секкиз вазн: олти мустаъмал, ўн икки мухтараъ,
икки вазн мустаъмали матбуъ.

АВВАЛҒИ ВАЗН

1726

Рўзгор хазон аст,
Боди сард вазон аст.

Эй нигори жафокор,
Асру қилма мени зор.

ИККИНЧИ ВАЗН.

Хезу тарфи чаман гир бо ҳарифи суман рўй,
Гоҳ сунбул барчин гоҳ шохи суман бўй.

Тўрт вазн мухтараъи матбуъ:

АВВАЛҒИ ВАЗН

Хати мушку сочи анбар,
Хади лола, қади аръар.

ИККИНЧИ ВАЗН

Қади сарву узори гул,
Кўзи масту дудоғи мул.

УЧУНЧИ ВАЗН

Қади сарву юзи гул,
Кўзи масту лаъли мул.

ТУРТУНЧИ ВАЗН

Юзи бирла ул ой қади, бири сарву, бири лола,
Хати бирла анинг хади, бири моҳу, бири ҳола.

Роқамаҳу бандан даргоҳ Ҳожи Муҳаммад Самарқандий, фи таммуз
сана 940.

ИЗДАНИЕ

1. Заҳириддин Бобир форсча сўзлардан шундай усталик билан фойдаланганки, улар ўзбекча таржимасида ҳам мисол вазифасини бажара олган.

2, 3. Қўлёзманинг фото нусхасида шу бетнинг чап томонидаги текст тўлиқ суратга олинмаганлиги туфайли сўзлар тахминан ўқилди.

4. Ватади мафруқ, уч ҳарфдан иборат: икки ҳаракатли ва бир сокин ҳарф ораларида. Мисолда эса, икки ҳаракатли учинчи ҳарф сокинدير. Шунинг учун қўлёзмада мажмуъ бўлиши керак.

5. — транслитерацияда «салм» деб ифода қилинди.

6. — транслитерацияда «ссалм» деб ифода қилинди.

7. Бу зиҳф қўлёзмада янглиш икки марта такрорланган, бу ерда «ақс» бўлиши керак.

8. «ни» қўшимчаси ортиқча.

9. Қўлёзмада хато, мафъулоти руқнининг биринчи сабаби хафифининг сокин ҳарфини ҳазф қилинса, мафъулоти қолади, унинг ўрнида фойлоту ишлатилади.

10. Мафъулоти руқнининг иккинчи сабаби хафифининг сокин ҳарфини ҳазф қилинса, мафъулоти қолади, унинг ўрнида фойлоту ишлатилади.

11. Қўлёзмада шу сўздан илгари «дер» ортиқча.

12. «ни» қўшимчаси ортиқча.

13. Қўлёзмада хато, измор мутафойилун руқнининг иккинчи сабаби сақийлининг ҳаракатли ҳарфини тушириб қолдиришдир, мутафойилун — мутфойилун бўлади. Мутафойилун таййга учраса, мутфайилун қолади. Демак, мутафойилун руқни жазлга учраса, мутфайилун қолиб, внинг ўрнига муфтайилун ишлатилади.

14. Қўлёзмада хаттот янглишган. «Хатм, ҳазф била қасрнинг ижмоъидур, мафойийлун мафой бўлур, фаъл анинг ерига қўярлар, муғаййарни аҳтам дерлар» бўлиши керак.

15. «Салм била ҳазфининг ижмоъидур» бўлиши керак. Фаъулун руқни салмда фаълунга, фаълун зиҳфи ҳазфга учраса фаъ қолади.

16. Шу ергача котиб янглишиб хатм, шакл, кабл, батр ва жазъ музоҳафларини икки марта қайтариб ёзган ва уларни баён қилиш тартиби бузилган. Хаёл музоҳафидан сўнг шакл, кабл, қатф, батр, жазъ, хатм музоҳафлари баён қилиниши керак эди.

17. «Фаъилун» бўлиши керак. Мутафойилун руқнининг охиридан ватади мажмуъ тушириб қолдирилса, «мутафо» қолади, унинг ўрнида «фаъилун» ишлатилади.

18. «будур» бўлиши керак.

19. Қўлёзмада муштабиҳа доирасининг мунсариҳ махражида «муфтайилун ъилоту» ёзилган, «фойлоту муфтайилун» бўлиши керак.

20. Қўлёзмада «Санга» сўздан кейинги «бор» сўзи ортиқча, транслитерацияда тушириб қолдирилди.

21. «лом» бўлиши керак.

22. Қўлёзмада жумла такрорланган.

23. «Хон» бўлиши керак.

24. Машҳур араб классик шоири Башшар ибн Бурд.

25. Бу байт янглиш Камол Хўжандий ижодига мансуб этилган, ушбу байт Бобирники.

26. Қўлёзмада хато бўлса керак, «озормен» бўлиши керак.

27. Бобир аруз ва зарбни қофиялаш учун «ғамгин» сўзини «ғамин» сифатида ишлатган бўлиши керак. Бу сўз луғатларда учрамади.

28. «Фаълу фаъулун фаълу фаъул» бўлиши керак.

29. «Асрами аслам» бўлиши керак.

30. «Мақбузи аслам» бўлиши керак.

31. Баҳромғур учун қурилган ажойиб қаср.

32. Қўлёзмада «бир руқн солим» дейилган, демак «фаъулун» бўлиши керак.

33. Қўлёзмада «бир руқн маҳзүф» дейилган, демак «фаъл» бўлиши керак.

34. Қўлёзмада «солим» дейилган, демак «фаъулун» бўлиши керак.

35. Жумла такрорланган, транслитерацияда берилмади.

36. Қўлёзмада фаъулун-махбун, музолл бўлиши учун «фаъилон» бўлиши керак.

37. «Маҳзүф» бўлиши керак.

38, 39. Қўлёзмада «Бир руқн макфүф, бир руқн солим» дейилган, демак «мафойийлу» бўлиши керак.

40. Мисол макфуфи мақсур вазнида, шунинг учун «Мафъийлу мафъийлун мафъийлун мафъийл» бўлиши керак.
41. «Ахраб» бўлиши керак.
42. «Олди» бўлиши керак.
43. «Мафъийлун» бўлиши керак.
44. Шу мисра бузилган. Мисолда келтирилган вазнга тушмайди, бир неча ҳижо ортиқча.
45. «Мажбуби аштар» бўлиши керак.
46. Қўлэзмада «дол»дан сўнг «алиф» бор.
47. Қўлэзмада хато «мафъийл» бўлиши керак, чунки юқорида аруз ва зарб мақсур дейилган, фаъувлун эса маҳзүфдир.
48. Қўлэзмада «еткурулса» сўзидаги «коф» била «то»нинг ўринлари алмашган.
49. Қўлэзмада янглиш рукннинг солими берилган, «фаъувлун» бўлиши керак, мафъийлун ҳазфа учраса, «мафъийл» қолади, унинг ўрнида «фаъувлун» ишлатилади.
- 50, 51. «Фаълун» бўлиши керак, чунки юқорида «аштар» дейилган.
52. Қўлэзмада хато, ахрам вазни рубоъийларининг иккинчи рукнлари «мафъийлун ё, мафъийлу ё мафъувлун» бўлади, бу ерда «мафъийлу» бўлиши керак.
53. Бу ерда «мафъилун» бўлиши керак.
54. Бу ерда «мафъувлун» бўлиши керак.
55. «фоз» бўлиши керак.
56. «фаъувл» бўлиши керак.
57. «фаъул» бўлиши керак.
58. «мафъилун» бўлиши керак.
59. «мафъийлун» бўлиши керак.
60. «фаъувл» бўлиши керак.
61. Бу мисра ортиқча, хаттот янглишиб ёзган.
62. «Махбун» бўлиши керак.
63. «ни» қўшимчаси ортиқча.
64. Хаттот қўлэзмада янглиш Навоий байтини Ҳофизга, Ҳофиз байтини Навоийга мансуб қилиб ёзган.
65. «Матвий» бўлиши керак.
66. «Май ичибон» «Муфтаъилон» вазнига тушади, шунинг учун қўлэзмада хато.
67. Қўлэзмада хато, «Бир рукн марфуъ, бир рукн солим» бўлиши керак.
68. Қўлэзмада хато, «махбун» бўлиши керак, чунки мисолнинг вазни «мафъилун», матвийда эса, «муфтаъилун» бўлади.
69. «Фаълун» бўлиши керак.
70. Хаттот янглишиб юқоридаги жумлани қайтарган, «Мусаддасоти солимул аркон» бўлиши керак.
71. «Мустафъилу» бўлиши керак, чунки юқорида «макфуф» дейилган, «мустафъилун» эса солим.
72. Шу байт такрорланган.
73. Шу сўз такрорланган.
74. «Фъилун» «мустафъилун» рукнида марфуъдир, қўлэзмада «махбун» дейилган, демак «мафъилун» бўлиши керак.
75. «оқи» бўлиши керак.
76. Юқорида «Бир рукн ахраб, бир рукн солим» дейилган, «мафъувлу мафъийлун мафъувлу мафъийлун» бўлиши керак.
77. «фаълун» бўлиши керак, чунки юқорида «ахааз» дейилган.
78. «Мафъийлун» бўлиши керак.
79. Аштарда «муфтаъилун» эмас «фъилун» бўлади, «аштари мусаббағ» бўлиши керак.
80. «мажҳуф» бўлиши керак.
81. «Олди» бўлиши керак.
82. «ердин» бўлиши керак.
83. «фъилоту» бўлиши керак, чунки юқорида «макфуф» дейилган.
84. «Мавонон» бўлиши керак.
85. Қўлэзмада «эй» ёзилган.
86. Қўлэзмада хато, «маҳзүф» бўлиши керак, чунки мажҳуф «фаъ» бўлади, мисол эса «фъилун» вазнида.
87. «Фъилун» бўлиши керак.
88. «Фаъилотун» бўлиши керак, чунки юқорида «махбун» дейилган ва мисол «фаъилон» вазнига тушмайди.
89. «Фаъилоту» бўлиши керак.
90. «Фаъилотун» бўлиши керак.
91. Қўлэзмада «ҳуснлар» деб янглиш ёзилган.
- 92, 93. «Фъилун» бўлиши керак, чунки юқорида «маҳзүф» дейилган.
94. «Хўтан хатидек» бўлиши керак, қўлэзмада «хати» сўзи тушиб қолиб, «дек» «Хўтан» сўзига қўшилиб ёзилган.
- 95, 96. «Қилакўр» бўлиши керак.

97. «Маъсуби» бўлиши керак.
98. Қўлёзмада хато бўлиши керак, «белинг» ёзилган.
99. «ё» ортиқча, «назар» бўлиши керак.
100. «Накуни» сўзида «коф» билан «нун» ҳарфларининг ўрни алмашган.
101. Шу байт икки марта такрорланган.
102. Қўлёзмада «шувор» ёзилган.
103. Икки марта такрорланган.
104. Қўлёзмада «тўкдурубон» ёзилган
105. «Ичур» бўлиши керак.
106. Қўлёзмада янглиш ёзилган, юқоридаги мисра Навоийга мансуб, шунинг учун «Навоий» юқоридаги байт тўғрисида ёзилиши керак.
107. «анга» бўлиши керак.
108. «Уятлиғ» бўлиши керак.
109. Қўлёзмада «син» ҳарфи ўрнига «шин» ёзилган.
110. Шу мисрада кўрсатилган вазнга тушиши учун бир бўғин етишмайди.
111. Бошқа зиҳф бўлиши керак, чунки фойлотун рукни маҳбун маҳзүфга учраса, «фаъилун» бўлади, мисолда эса бир бўғин етишмайди.
112. «ёр» бўлиши керак.
- 113, 114, 115, 116. «айлай» бўлиши керак, қўлёзмада мисол мушокил баҳрининг солимул арконига эмас, балки музолга келтирилган, шунинг учун ҳам «айлай» бўлиши керак.
117. Фойлоту рукни «хабн» билан «кафф»дан иборат. Бу рукн хабнга учраса «фаъилотун» қолади. Фаъилотун каффга учраса, «фаъилоту» қолади. Демак, қўлёзмада хато «фаъилоту» бўлиши керак.
118. Хаттот янглишган, бу байт «мураббаъ» эмас, балки «мусаммани марбуъи солими маҳзүфтур».
119. «Эшиткамен» бўлиши керак.
120. «Бўлгон» бўлиши керак.
121. «Насириддин Тусий» назарда тутилган бўлиши керак.
122. Қўлёзмада «келтурулган» ёзилган.
123. Ушбу мисранинг ўқилиши қийин бўлди.
124. Қўлёзмада ҳарфлар ўринлари алмашган, «кўркарди» ёзилган.
125. «жумла» сўзи такрорланган.
126. «Беш» бўлиши керак, шунда қофияга ҳам тўғри келади.
127. Қўлёзмада шу сўз такрорланган, транслитерацияда берилмади.
128. «Соғар» бўлиши керак.
129. Қўлёзмада «сўраш».
130. «Син»нинг нуқталари тушиб қолган.
131. «Келур» бўлиши керак.
132. «Шуъла» бўлиши керак.
133. Шу сўз ортиқча ёзилган.
134. «Син» ҳарфининг нуқталари тушиб қолган.
135. Шу сўз қўлёзмада янглиш байтнинг иккинчи мисраси тўғрисида ёзилган.
136. «он жост» бўлиши керак.
137. «этимод» бўлиши керак.
138. Бу байт юқоридаги байтнинг давоми бўлганлиги учун бу сўз ортиқча.
139. Бу байт юқоридаги байтнинг давоми, бу сўз ҳам ортиқча.
140. «Дармон» бўлиши керак.
141. «Фаъулун»-маҳзүф, «фаъул» бўлиши керак.
142. Ушбу ғазал Жомийга мансуб, қўлёзмада хато ёзилган, «Жомий» ёзилиши керак.
143. «вафони» бўлиши керак.
144. «булут» бўлиши керак.
145. Қўлёзмада бу сатр такрорланган, транслитерацияда берилмади.
- 146, 147. Янглиш ёзилган, чунки бу юқоридаги ғазал давоми.
148. Бу ғазал Бобирга мансуб, қўлёзмада янглиш Ҳажрийга нисбат берилган.
149. Шу сўз такрорланган.
150. Шейр Жомийга мансуб, «Жомий» бўлиши керак.
151. Қўлёзмада «мапиндоз».
152. Қўлёзмада «Хун».
153. «этманг» бўлиши керак.
154. Қўлёзмада шу сўз такрорланган.
155. Қўлёзмада «ей» ҳарфи ўрнида «нун» ёзилган.
156. Қўлёзмада «ей» ҳарфи ортиқча.
157. «Бу» сўзи икки марта қайтарилган.
158. «Ғушуд» бўлиши керак.
159. Қўлёзмада «нун» ҳарфи ортиқча ёзилган.
160. Қўлёзмада «син» ҳарфи ўрнида «шин» ёзилган.
161. Бу ерда радиф вазифасида қўлланилган, «молам» бўлиши керак.

162. Қўлёзмада «ту они» ёзилган.
163. Бу байт охири мисрадан сўнг қўчирилиши керак эди.
164. «алиф» ортиқча.
165. «Қилсун» бўлиши керак.
166. «дема» бўлиши керак.
167. «Хайратул аброр» назарда тутилган бўлиши керак.
168. «Манга» бўлиши керак.
169. «Тўрт» сўзи қўлёзмада «вазн» сўзидан сўнг ёзилган.
170. Қўлёзмада янглиш юқоридаги мисранинг қаршисига ёзилган.
171. «Мақсадини» бўлиши керак.

КЎРСАТКИЧЛАР

ИСМЛАР

А

- Абдуллоҳ Ҳотифий — 12, 101 а, 116 а, 170 а
 Або — 77 а
 Абулбарақа Фироқий — 12, 77 б, 151 а
 Акрем Джаъфар — 5
 Амр — 148 б
 Имод — 12, 103 а, 134 б
 Анварий девона — 12, 135 б, 137 б
 В. И. Асланов — 6
 Аҳмад Ҳожибек — 12, 137 а
 Аҳмад Маншурий — 12, 36 а

Б

- Баҳром Сирус — 5
 Биноий — 12, 107 а, 114 а, 126 а, 151 а, 164 а
 Биҳиштий Хисорий — 12, 135 б
 Бойсунғур мирзо — 12, 41 а, 130 а
 Булаҳаб — 12, 156 а
 Бурд ибн Башшар — 26 а
 (машҳур араб шоири)

В

- Вали Қаландар — 12, 159 б
 О. М. Виноградова — 13
 Воҳид Табризий — 12, 33 б

З

- Зайд — 148 б
 Заҳириддин Муҳаммад Бобир — 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 40 а, 52 б, 60 б, 81 б, 92 б, 93 аб, 96 а, 108 б, 110 б, 117 а, 119 а, 124 а, 130 б, 131 а, 136 а, 140 б, 146 а, 149 а, 152 б, 162 а, 163 а, 164 а, 170 а, 170 б
 Зухурий — 165 а

Д

- Имом Ханифа — 7, 170 а
 (мусулмон динининг Абу
 Ханифа мазҳаби асосчиси)
 Ибн Ҳожиб — 5
 Ироқий — 12, 61 а, 136 б
 Исо — 96 б, 97 б, 135 а

К

- Камол (Ҳўжандий) — 12, 81 а, 100 б, 105 а, 111 а, 115 б, 119 б, 122 а, 125 а, 134 а, 138 а, 140 а, 146 а, 148 б, 150 а, 154 а, 157 б, 164 а, 167 аб, 168 а

Котибий

— 12, 107 а, 126 а, 134 б, 145 б, 148 б,
151 а, 154 а, 159 а, 165 а

Л

Лайли

Лутфий

— 111 а, 121 а, 129 б
— 12, 39 б, 100 б, 111 б, 122 б, 129 а,
151 б, 160 а, 161 б, 169 б

М

Мавлоно Абдул Хайдар Хоразмий

Мавлоно Абдурахмон Жомий

— 12, 114 б, 165 а
— 10, 12, 8 б, 27 а, 34 б, 40 б, 43 б, 47 б,
58 б, 60 а, 65 а, 88 а, 93 б, 94 аб,
96 аб, 97 аб, 99 а, 100 а, 101 а, 103 а,
106 б, 109 а, 110 а, 111 б, 113 аб,
114 б, 115 а, 116 аб, 117 б, 121 а,
122 а, 124 а, 125 а, 132 б, 133 а,
134 аб, 138 а, 140 а, 141 а, 142 аб,
145 а, 146 а, 148 б, 150 б, 154 а, 158 а,
159 а, 164 б, 165 аб, 168 б, 170 а

Мавлоно Аттор

Мавлоно Камол Исмоъил

Мавлоно Румий

Мажнун

Н. М. Маллаев

Масих

Мақсуд Шайхзода

Махвий

Мир Алишер Навоий

— 12, 62 а, 138 а
— 12, 98 а
— 12, 138 а
— 121 а, 129 б
— 6
— 107 б, 127 б, 146 б, 160 б
— 6
— 12, 39 б
— 5, 10, 12, 13, 21 а, 27 а, 38 а, 39 а,
41 аб, 42 аб, 48 б, 52 а, 56 а, 59 б, 60 а,
61 а, 62 аб, 65 б, 67 б, 70 б, 71 а, 72 б,
77 б, 81 а, 84 а, 85 а, 93 б, 94 а, 95 аб,
96 аб, 97 а, 99 б, 100 б, 101 а, 107 аб,
108 а, 110 а, 112 аб, 114 б, 115 б,
116 а, 117 б, 118 аб, 119 а, 121 б,
122 а, 124 аб, 126 б, 128 б, 132 б,
135 б, 136 аб, 138 аб, 139 а, 140 а,
142 а, 145 б, 146 б, 148 б, 151 б, 152 а,
154 б, 160 аб, 165 аб, 169 а, 170 а
— 36 б
— 12, 114 б, 130 а
— 12, 114 б
— 36 а

Мир Атоулло Машҳадий

Мир Мўғул

Муҳаммад Усор

Муҳаммад Шайбонийхон

Н

Низомий (Ганжавий)

Носир Бухорий

Нушеровон

Нўҳ

— 12, 83 б, 101 а, 114 б, 116 а, 165 аб,
170 а
— 12, 114 а
— 101 а
— 95 а

О

Орифий

Ориф Фаркатий

Осафий

— 12, 97 б
— 12, 77 б
— 12, 60 а, 107 а, 115 б, 126 а, 151 б,
159 б

П

Парқуд Фоний

— 12, 138 а

Р

Рашид Ватвот

Риёзий Самарқандий

Рудакий

— 5, 36 б
— 12, 27 б, 151 а
— 12, 28 а, 89 б

С

Сайфий Бухорий
Сайфий Ёдгорбек
Саъдий Шерозий

Салмон
Салмон Соважий

Сойифий
Солиҳ
Соҳиб Балхий
Сулаймон
Султон Абу Саид
Султон Маҳмудхон
Султон Ҳусайн Мирзо
Суҳайлий

— 12, 23 *a*, 107 *a*
— 12, 126 *a*
— 12, 42 *b*, 61 *a*, 62 *b*, 72 *b*, 99 *a*, 100 *ab*,
105 *a*, 113 *a*, 116 *b*, 133 *a*, 137 *b*, 149 *a*,
154 *b*, 155 *ab*, 164 *a*
— 105 *a*
— 8, 12, 8 *a*, 59 *a*, 67 *b*, 81 *a*, 99 *a*, 101 *a*,
106 *b*, 109 *a*, 116 *a*, 126 *a*, 132 *b*, 134 *b*,
137 *b*, 142 *b*, 154 *b*, 169 *a*
— 12, 126 *a*
— 12, 160 *a*
— 12, 114 *a*, 159 *b*
— 31 *a*, 87 *a*
— 150 *b*, 158 *b*
— 12, 72 *a*, 129 *b*
— 11, 12, 36 *a*, 124 *a*, 129 *b*, 132 *a*, 147 *a*
— 115 *b*, 122 *b*

Т

Тирозий
Торий

— 12, 57 *a*, 59 *b*
— 12, 71 *a*, 144 *b*

У

Улуғбек Мирзо

— 12, 31 *a*

Ф

Фарҳод
Фирдавсий
Фуат Кўпрулузода

— 124 *b*, 126 *a*
— 12, 101 *a*
— 6

Х

Хайдар Сафдар Асадулло
Хаёлий
М. Ҳамраев
Хизр
Хисрав
Хисрав Деҳлавий

— 44 *ab*
— 12, 39 *b*, 110 *b*
— 6
— 157 *a*
— 124 *b*, 126 *a*
— 10, 12, 33 *b*, 58 *b*, 59 *b*, 95 *b*, 99 *b*,
100 *a*, 101 *a*, 105 *b*, 106 *b*, 110 *b*, 113 *a*,
114 *b*, 115 *a*, 116 *a*, 120 *b*, 121 *a*,
124 *ab*, 132 *b*, 133 *a*, 136 *b*, 137 *a*,
141 *a*, 145 *a*, 148 *a*, 149 *a*, 154 *a*, 155 *a*,
165 *a*, 167 *a*, 170 *a*
— 12, 31 *a*, 64 *a*, 111 *b*, 159 *b*
— 6, 7, 12, 16, 20 *b*, 136 *b*
— 12, 138 *b*, 139 *a*
— 12, 167 *a*
— 36 *b*

Хожа Исмат Бухорий
Хожа Насир Тусий
Хожа Ақча Кандий
Хоқоний
Хуршидий

Ш

Шавқий
Шайх Авҳадий
Шайх Маҳмуд Хасратий
Шамсиддин Муҳаммад ар-Розий
Шараф Ромий
Шаҳидий
Щербак А. М.
Шоҳий

— 12, 109 *a*
— 12, 170 *a*
— 12, 113 *b*
— 5
— 12, 170 *a*
— 12, 107 *a*
— 5, 6, 7
— 12, 43 *a*, 78 *a*, 88 *a*, 93 *a*, 94 *a*, 99 *b*,
100 *b*, 107 *a*, 110 *a*, 111 *b*, 113 *a*, 114 *a*,
115 *b*, 125 *b*, 138 *a*, 149 *a*, 151 *a*, 159 *a*,
164 *a*, 166 *b*, 169 *a*, 170 *a*

Шоҳ ибн Лаълий	— 12, 126 <i>a</i>
Шоҳ Лаълий Бадахшон	— 12, 126 <i>a</i>
Шоҳ Наълий Мирзо	— 12, 110 <i>б</i> , 130 <i>a</i>
Шоҳруҳ	— 12, 41 <i>a</i>

Ю

Юсуф	— 12, 105 <i>б</i> , 148 <i>б</i>
Юсуф Андижоний	— 12, 126 <i>a</i>
Юсупов Ю. Ю.	— 13

Я

Язид	— 77
------	------

Қ

Қози Хожа Хирад Самарқандий	— 12, 107 <i>a</i>
Қорун	— 148 <i>a</i>

Ғ

Ғозий	— 106 <i>б</i>
-------	----------------

Ҳ

Ҳажрий	— 12, 12, 39 <i>б</i> , 130 <i>a</i> , 135 <i>б</i>
Ҳамид Сулаймон	— 6, 13
Ҳасан	— 12, 94 <i>аб</i> , 95 <i>a</i> , 96 <i>a</i> , 99 <i>б</i> , 109 <i>б</i> , 122 <i>a</i> , 124 <i>б</i> , 134 <i>a</i> , 137 <i>a</i> , 140 <i>a</i> , 149 <i>б</i> , 154 <i>б</i> , 155 <i>б</i> , 156 <i>a</i>
Ҳилолий	— 12, 93 <i>аб</i> , 94 <i>б</i> , 95 <i>б</i> , 107 <i>a</i> , 117 <i>б</i> , 118 <i>б</i> , 126 <i>a</i> , 135 <i>б</i> , 137 <i>a</i> , 145 <i>б</i> , 151 <i>б</i> , 160 <i>a</i> , 169 <i>a</i>
Ҳожи Муҳаммад Самарқандий (шу қўлёзма котиби)	— 6, 7, 12, 13, 172 <i>б</i>
Ҳофиз	— 12, 37 <i>a</i> , 39 <i>a</i> , 52 <i>a</i> , 95 <i>аб</i> , 100 <i>б</i> , 103 <i>a</i> , 106 <i>a</i> , 109 <i>б</i> , 110 <i>a</i> , 111 <i>a</i> , 113 <i>аб</i> , 115 <i>б</i> , 119 <i>б</i> , 121 <i>б</i> , 122 <i>a</i> , 125 <i>a</i> , 133 <i>б</i> , 134 <i>a</i> , 137 <i>a</i> , 145 <i>б</i> , 148 <i>a</i> , 150 <i>a</i> , 154 <i>a</i> , 156 <i>аб</i> , 157 <i>a</i> , 167 <i>a</i>
Ҳурмуз	— 101 <i>a</i>
Ҳумоюн	— 111 <i>a</i> , 170 <i>б</i>

АСАР НОМЛАРИ

Алмуъжам фи маъойири ашъори-л-ажам (Муҳаммад ар-Розий)	— 5
Арузи тожики (Баҳром Сирус)	— 5
Бадойиъ ус-Санойиъ (Мир Атоулло Машҳадий)	— 36 <i>б</i>
Бобирнома (Заҳрирдин Бобир)	— 5, 6, 10
Бўстон (Саъдий)	— 10, 101 <i>a</i>
Гулу Наврӯз (Абдул Хайдар Хоразмий)	— 114 <i>б</i>
Гулшан ул-асрор (Абдул Хайдар Хоразмий)	— 165 <i>a</i>
Дарёи аброр (Хисрав Деҳлавий)	— 124 <i>a</i>
Жоми Жамм (Авҳадий)	— 170 <i>a</i>
Зубдат ул-аҳрор (Навоий)	— 165 <i>б</i>
Илм ул-аруз (Ибн Ҳожиб)	— 5
Искандарнома (Низомий)	— 10, 101 <i>a</i>
Канз ул-ғаройиб (Аҳмад Маншурий)	— 36 <i>a</i>
Лайлию Мажнун (Абдуллоҳ Ҳотифий)	— 116 <i>a</i>
Лайлию Мажнун (Жомий)	— 116 <i>a</i>
Лайлию Мажнун (Навоий)	— 116 <i>a</i>
Лайлию Мажнун (Низомий)	— 116 <i>a</i>
Лисон ут-тайр (Навоий)	— 138 <i>a</i>
Мажнуну Лайли (Хисрав Деҳлавий)	— 116 <i>a</i>
Мантиқ ут-тайр (Аттор)	— 138 <i>a</i>
Матлаъ ул-анвор (Хисрав Деҳлавий)	— 165 <i>a</i>

Махзан ул-асрор (Котибий)	— 165 a
Махзан ул-асрор (Низомий)	— 165 a
Мезон ул-авзон (Алишер Навоий)	— 5, 10, 12, 13
Меъёр ул-ашъор (Носир Тусий)	— 5, 7, 20 б, 21 a, 98 a, 136 б
Меҳру Муштарӣ (Муҳаммад Усор)	— 114 б
Мубаййин (Заҳириддин Бобир)	— 7, 170 б
Муסיқий илми (Заҳириддин Бобир)	— 5
Муфассал (Бобир)	— 6
Мухтасар (Заҳириддин Бобир)	— 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 44 б, 297 б
Нуҳ сипеҳр (Хисрав Деҳлавий)	— 10, 99 б, 100 a, 141 a
Ойинаи Искандарий (Хисрав Деҳлавий)	— 10, 101 a
Особенности азербайджанской поэтической метрики (Акрам Джаъфар)	— 5
Проблемы тюркоязычного стихосложения в отечественной литературе последних лет, «Вопросы языкознания» № 1, 1968 (В. И. Асланов)	— 5
Сабъи сайёра (Навоий)	— 170 a
Садди Искандарий (Навоий)	— 10, 101 a
Саламону Абсол (Жомий)	— 138 a
Силсилат уз-заҳаб (Жомий)	— 170 a
Субҳа (Жомий)	— 10, 100 a, 141 aб, 165 a
Темурнома (Абдуллоҳ Ҳотифий)	— 10, 101 a
Турк шеърят назарияси асослари (М. Ҳамраев)	— 6
Тухфат ул-афкор (Навоий)	— 124 б
Фарҳоду Ширин (Навоий)	— 114 б
Фироқнома (Салмон Соважий)	— 10, 101 a
Ўзбек адабиёти тарихи (Н. М. Маллаев)	— 6
Қўшиқлар ҳақида (М. Шайхзода)	— 6
Хирадномаи Искандарий (Жомий)	— 10, 101 a
Хисраву Ширин (Низомий)	— 114 б
Шаҳнома (Фирдавсий)	— 10, 101 a
Ширину Хисрав (Хисрав Деҳлавий)	— 114 б
Юсуфу Зулайҳо (Жомий)	— 114 б
Қирон ус-Саъдайн (Хисрав Деҳлавий)	— 165 a
Ҳадиқа (Шоҳий)	— 170 a
Ҳадоийиқ ус-сеҳр (Рашид Ватвот)	— 5
Харб ишн (Заҳириддин Бобир)	— 5
Ҳафт авранг (Жомий)	— 10, 101 a
Ҳафт манзар (Абдуллоҳ Ҳотифий)	— 170 a
Ҳафт пайкар (Низомий)	— 170 a
Ҳашт биҳишт (Хисрав Деҳлавий)	— 170 a

ГЕОГРАФИК НОМЛАР

Адан — 112 б
Алма-Ата — 6
Англия — 6
Балх — 36 a
Душанбе — 5
Ироқ — 44 б, 105 a, 152 a
Кобул — 36 a
Кучар — 6
Ленинград — 6
Миср — 44 б, 158 a
Мовароуннаҳр — 36 a
Москва — 5
Париж — 5, 6
Рум — 44 б, 122 б
Самарқанд — 106 б
Санбал — 6, 44 б
Тақин — 44 б
Туркистон — 6
Тошкент — 5, 6, 10
Франция — 6
Хуросон — 11, 36 a, 106 б, 139 б

Хутан — 30 а, 33 б, 44 б, 60 б, 65 б,
66 аб, 67 б, 68 б, 71 б, 73 а, 104 б,
106 б, 112 б, 142 аб
Ҳиндистон — 6, 44 б
Чегил — 44 б
Чин — 27 б, 44 б, 65 б, 66 а, 68 б, 99 б,
122 б, 138 б, 139 а, 142 б, 151 а
Яғмо — 44 б
Яман — 122 б

ЭТНИК НОМЛАР

Ажам — 72 б, 75 а, 82 б, 83 б, 18 аб,
61 аб
Араб — 5, 7, 10, 13, 12 а, 19 а, 23 а,
26 а, 61 а, 83 б
Атрок — 11, 12, 132 а, 147 б
Турк — 11, 75 а, 138 аб, 147 б
Мўғул — 11, 138 а
Ўзбек — 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13
Форс-тожик — 5, 8, 13

ТЕРМИНЛАР

А

Абтар	— 6 б, 7 а, 9 б, 10 а, 28 аб, 29 аб, 30 а, 60 а, 61 б, 62 а, 63 а, 81 а, 85 б, 92 б, 95 аб, 96 б, 98 а
Абтари махбун	— 50 а, 61 б, 65 а
Абтари махбуни маҳзуф	— 50 а, 62 а
Абтари машкул	— 50 а
Абтари мусаббағ	— 10 а, 60 а, 62 б, 81 а, 92 б, 93 а, 95 аб, 96 аб
Авзони ахраб	— 46 а
Авзони ахрам	— 46 а
Ажамм	— 7 а, 10 а, 58 а, 65 б, 66 аб
Ажзам	— 5 а
Азалл	— 7 а, 9 б, 46 б, 47 а, 92 б, 93 а, 94 аб, 95 а, 97 а
Алифи васл	— 23 а
Алифи муталаффаз	— 22 а
Амиқ	— 11 б, 16 аб, 61 б, 72 а, 144 б
Аруз (илм)	— 2 б, 44 б, 98 а, 100 а
Аруз (руки)	— 2 а, 11 аб, 25 б, 27 аб, 28 а, 29 аб, 30 а, 32 а, 33 аб, 35 а, 36 аб, 38 аб, 39 а, 40 аб, 41 аб, 43 а, 44 б, 45 б, 52 б, 53 б, 54 а, 55 аб, 56 а, 57 б, 58 аб, 59 аб, 60 аб, 61 аб, 62 аб, 63 а, 66 б, 68 б, 69 аб, 71 б, 72 б, 77 аб, 78 а, 81 а, 83 аб, 84 а, 85 б, 86 аб, 87 а, 93 аб, 94 аб, 95 аб, 96 аб, 97 а, 98 аб
Арузий	— 2 а, 3 а, 8 а, 11 а, 12 аб, 21 аб, 82 б
Асб	— 4 а, 6 аб, 7 а, 8 а, 10 а, 58 а
Аслам	— 5 б, 9 б, 27 б, 28 аб, 29 аб, 30 б, 31 б, 32 а, 35 б, 84 а
Аслами асрам	— 30 а
Аслами мусаббағ	— 28 б
Асслам	— 5 б, 10 а, 70 а
Асрам	— 7 б, 9 б, 29 аб, 30 б, 31 а, 32 а
Асрами аслам	— 29 б
Асрами мақбуз	— 29 а, 30 а
Асрами мақсур	— 29 б
Асрами маҳзуф	— 29 б
Асрами мусаббағ	— 29 а
Аштар	— 7 б, 9 б, 38 б, 40 аб, 41 а, 43 а, 45 а, 46 а, 58 а, 64 б, 65 а, 92 б

Аъқас	— 7 б, 10 а, 66 а
Аъқаси маъқули мақтуф	— 67 а
Ақл	— 4 б, 6 а, 7 а, 8 а, 10 а
Ақс	— 7 а, 10 а
Ақсам	— 7 а, 10 а, 66 а
Ахазз	— 9 б, 10 а, 33 б, 54 а, 68 а, 69 б, 85 б
Ахзаз	— 5 б
Ахраб	— 7 б, 9 б, 36 а, 38 б, 39 аб, 40 аб, 77 б, 79 а, 93 а, 97 а
Ахраби ахрами мажбуб	— 39 б
Ахраби аҳтам	— 50 а
Ахраби мажбуб	— 49 б
Ахраби макфуф	— 39 а, 42 б, 77 а, 87 а
Ахраби макфуфи азалл	— 119 б
Ахраби макфуфи ахрами мажбуб	— 50 а, 118 а
Ахраби макфуфи аҳтам	— 119 б
Ахраби макфуфи мажбуб	— 119 а
Ахрами макфуфи мақсур	— 39 б, 87 а
Ахраби макфуфи маҳзуф	— 77 б, 78 б, 87 б
Ахраби мақбуз	— 40 а, 42 б
Ахраби мақбузи мажбуб	— 49 б
Ахраби мақбузи макфуфи аҳтам	— 50 а, 118 б
Ахраби мақбузи макфуфи мажбуб	— 117 б
Ахраби мақбузи мақсур	— 43 а
Ахраби мақбузи маҳзуф	— 43 а
Ахраби марбуъи мақбузи мушаъас	— 77 б
Ахраби мақсур	— 77 б
Ахраби маҳзуф	— 77 б
Ахраби мусаббағ	— 39 а, 78 б
Ахрам	— 9 б, 39 а, 46 аб, 47 б, 48 б, 49 аб, 50 а, 93 а, 97 а
Ахрами ахраби азалл	— 49 б
Ахрами аштар	— 42 а
Ахрами аштари азалл	— 49 б
Ахрами аштари мақсур	— 42 а
Ахрами аштари маҳзуф	— 42 б
Ахрами мажбуб	— 49 б, 92 б, 93 а, 94 б, 95 а, 97 а
Ахрами макфуфи ахраби марбуъ	— 78 а
Ахрами мусаббағ	— 77 а
Ахрами муқаннақ	— 38 б, 39 а, 43 б
Ағсаб	— 5 б, 10 а
Аҳтам	— 5 а, 92 б, 93 а, 94 аб, 95 а, 97 а
Б	
Байт	— 2 а, 7 б, 8 аб, 11 аб, 25 аб, 26 аб, 27 а, 30 б, 31 б, 36 б, 44 аб, 45 а, 57 а, 61 а, 75 а, 83 б, 89 б, 93 а, 98 аб, 108 а, 109 б
Басит	— 11 б, 12 а, 15 б, 16 аб, 57 а, 69 б, 71 а, 144 б
Батр	— 4 б, 6 б, 7 а, 8 а, 9 б
Баҳр	— 8 б, 11 б, 12 аб, 13 аб, 15 аб, 16 аб, 17 а, 18 б, 19 аб, 20 а, 21 аб, 26 а, 27 а, 31 б, 32 аб, 33 а, 35 б, 36 аб, 44 аб, 45 аб, 46 а, 50 аб, 57 а, 58 а, 60 б, 64 а, 65 а, 69 б, 70 а, 72 аб, 77 а, 80 б, 82 б, 83 аб, 85 б, 86 а, 87 б, 89 б, 91 б, 92 аб, 93 а, 98 аб, 104 б, 105 а, 120 б, 124 а, 142 аб, 143 б, 144 аб, 145 а, 147 б, 153 аб, 163 аб, 164 а, 166 б, 172 а
Боқийи? матвий	— 53 а
Вазн	— 1 а, 2 аб, 3 аб, 4 аб, 9 а, 10 б, 12 аб, 13 аб, 14 аб, 15 аб, 16 аб, 17 аб, 18 аб, 19 аб, 20 б, 21 аб, 22 аб, 23 аб, 24 аб, 25 аб, 26 аб, 31 аб, 32 аб, 33 а, 35 б, 36 аб, 44 аб, 45 аб, 46 а, 47 б, 48 б,

49 аб, 50 а, 57 а, 58 а, 60 б, 61 аб.
 64 аб, 65 а, 69 б, 72 а, 75 а, 83 б, 85 б.
 86 а, 89 б, 91 б, 92 аб, 93 а, 98 аб,
 99 аб, 100 а, 101 а, 103 аб, 104 аб.
 105 а, 108 а, 109 аб, 110 б, 113 а,
 114 б, 116 аб, 117 б, 118 аб, 119 аб,
 120 аб, 121 б, 122 б, 123 аб, 124 а.
 132 аб, 136 а, 137 б, 138 а, 141 аб.
 142 аб, 143 аб, 144 аб, 145 аб, 146 б.
 147 аб, 148 а, 149 а, 152 б, 153 аб.
 154 аб, 165 а, 166 аб, 170 а, 172 аб
 — 1 а, 2 а, 3 аб, 4 а, 12 б, 13 а, 16 а, 18 а.
 19 б, 44 б, 45 а
 — 1 б, 2 а, 119 а
 — 16 б, 17 а, 18 а, 19 б, 103 б
 — 1 а, 2 аб, 3 б, 4 б, 5 б, 16 б, 17 а, 18 аб.
 19 б, 20 а, 103 б, 136 б
 — 3 а
 — 4 б, 6 а, 8 а, 10 а
 — 4 а, 8 а, 10 а
 — 7 б, 24 б
 — 24 б
 — 11 б, 12 а, 15 а, 32 б, 45 б, 65 а, 142 а

Батад
 Батади касрат
 Батади мажмуъ
 Батади мафруқ
 Батади мақом
 Вақс
 Вақф
 Вови атф
 Вови ишмоми замма
 Вофир

Д

Доира — 11 б, 12 б, 13 аб, 14 аб, 15 аб, 16 а,
 17 а, 18 аб, 19 б, 20 аб, 21 а, 44 б.
 46 а, 82 б
 — 45 б

Ду байтий — 45 б

Жабб — 4 а, 5 б, 8 а, 9 б
 Жадид — 11 б, 12 а, 17 б, 18 аб, 19 б, 20 а, 21 а,
 82 б, 83 а, 84 а, 166 а
 — 4 б, 6 а, 8 а, 10 а
 — 4 а, 5 б, 7 а, 8 а
 — 4 б, 5 б, 7 а, 8 а, 10 а
 — 4 б, 6 б, 7 а, 8 а, 10 а
 — 7 а, 8 а

Жазл
 Жазм
 Жамм
 Жазъ
 Жаҳф

З

Залал — 4 б, 7 а, 8 а, 9 б
 Замон — 21 а
 Зарб — 11 аб, 27 аб, 28 а, 29 аб, 30 а, 32 а.
 33 аб, 35 а, 36 аб, 38 аб, 39 а, 40 а.
 41 аб, 43 а, 44 б, 45 б, 52 б, 53 б, 54 а,
 55 аб, 56 а, 57 б, 58 аб, 59 аб, 60 аб,
 61 аб, 62 аб, 63 а, 66 б, 68 б, 69 аб,
 71 б, 72 б, 76 б, 77 аб, 78 а, 81 а, 83 аб,
 84 а, 85 б, 86 аб, 87 а, 93 аб, 94 аб.
 95 аб, 96 аб, 97 а, 98 аб
 — 2 б, 25 б
 — 4 а, 8 аб, 9 аб, 11 б, 26 б, 31 б, 91 б.
 92 а, 97 а, 98 б
 — 165 а
 — 165 а

Заҳф
 Зиҳоф
 Зул баҳрайн
 Зул қофиятайн

Ибтидо — 11 а, 12 б, 13 аб, 15 а, 16 аб, 17 а.
 18 аб, 19 б, 20 а, 26 б, 44 б, 53 б, 54 а.
 61 б, 62 а, 93 а, 97 аб
 — 4 б, 7 б, 8 а, 9 б, 10 а, 11 б
 — 4 а, 6 а, 8 а, 10 а

Изола
 Измор

К

Кабл
Касф
Кафф
Комил

— 4 б, 6 б, 8 а, 9 б
— 4 а, 7 а, 8 а, 10 а
— 4 а, 6 аб, 7 б, 8 а, 9 б, 10 а
— 11 б, 12 а, 15 а, 36 а, 65 а, 67 б, 142 б

М

Мавзун
Мавқуф
Мавқус
Мавқуси мажзули мавқуси мураффал
Мавқуси мақтуъ
Мавқуси музола
Мавқуфи мураффал
Мадид

Мажбуб

Мажзуви музола
Мажзул
Мажзули мавқуфи мажзули мураффал
Мажзули мақтуъ
Мажзули музола
Мажзули мураффал
Мажзуъ
Мажҳуф
Мажҳуфи мусаббаф
Макбул
Макфуф

Макфуфи аштар
Макфуфи аҳрами аҳраби мажбуб
Макфуфи аҳрами мажбуб
Макфуфи мажҳуф
Макфуфи марфуъи макбул
Макфуфи марфуъи макбули аслам
Макфуфи марфуъи макбули ахазз
Макфуфи матвий
Макфуфи матвийи марбуъ
Макфуфи матвийи мажҳуф
Макфуфи матвийи манҳур
Макфуфи матвийи махбун
Макфуфи матвийи маҳзуф
Макфуфи матвийи мураффал
Макфуфи махбунни маҳзуф
Макфуфи мақбуз
Макфуфи мақбузи мақсур
Макфуфи мақбузи махбун
Макфуфи мақсур

Макфуфи мақбузи махбун
Макфуфи мақтуъ
Макфуфи маҳзуф
Макфуфи маҳзуфи мақсур
Макфуфи мужтасс
Максуф
Манқус
Манҳур
Марбуъ
Марбуъи солими маҳзуф
Марфуъ

Марфуъи макфуфи матвий
Марфуъи макфуфи мақтуъ
Марфуъи матвий
Марфуъи махбун

— 3 а, 21 аб
— 4 б, 8 б, 10 а, 72 б, 83 а, 84 а
— 6 а, 10 б, 58 а, 68 а
— 68 б
— 68 б
— 10 б
— 10 б
— 11 б, 12 а, 15 б, 16 а, 64 б, 69 б, 70 а,
144 а
— 6 а, 9 б, 41 а, 46 аб, 47 а, 92 аб, 93 а,
94 аб, 97 а
— 34 а
— 6 а, 10 б, 58 а, 67 б, 68 а
— 69 а
— 68 б
— 10 б
— 10 б
— 6 б, 7 а, 10 а, 96 аб
— 7 а, 10 а, 36 а, 58 б, 60 аб, 61 б, 88 б
— 10 а, 58 а
— 6 б, 9 б, 51 аб, 52 б, 53 а, 71 б
— 5 а, 9 б, 10 а, 26 а, 36 а, 38 аб, 40 б,
44 б, 45 б, 46 аб, 47 а, 51 а, 57 а, 60 б,
64 б, 65 а, 82 б, 83 а, 86 б, 92 б
— 78 б
— 92 а
— 38 б
— 8 б, 50 б, 58 б, 81 б
— 54 б
— 50 а
— 50 а, 51 а
— 79 а, 85 аб, 89 а
— 88 б
— 89 а
— 73 а
— 88 б
— 88 б
— 85 б, 86 а
— 87 б
— 41 б, 45 а
— 87 а
— 86 б
— 38 а, 41 б, 42 а, 43 б, 76 б, 78 а, 86 б,
90 а, 91 аб
— 77 б
— 78 а
— 43 б, 76 б, 78 а, 87 б, 90 а, 91 а
— 76 б
— 72 б
— 5 а, 10 а
— 6 а, 10 а, 68 а
— 7 а, 10 а, 32 а, 73 б, 93 а, 96 аб
— 7 а, 10 а, 60 б, 61 б, 62 а, 64 а, 65 а
— 62 а
— 5 б, 9 б, 10 а, 26 б, 45 б, 51 а, 52 аб,
53 а, 86 а
— 82 а
— 82 а
— 80 а
— 81 б

Марфуъи махбуни аҳазз
Маснавий

Матвий

Матвийи мавқуф
Матвийи мажзуъ
Матвийи макшуф
Матвийи макшуфи манҳур
Матвийи макшуфи махбун
Матвийи максуф
Матвийи макфуф
Матвийи макфуфи мажҳуф
Матвийи манҳур
Матвийи марфуъ
Матвийи марфуъи музолл
Матвийи махбун
Матвийи махбуни мавқуф
Матвийи махбуни максуф
Матвийи махбуни музолл
Матвийи мақтуъ
Матвийи мақтуъи матвийи макшуф
Матвийи мақтуъи матвийи мавқуф
Матвийи музолл
Матвийи мураффал
Матлаъ

Махбул
Махбули мавқуф
Махбули матвий
Махбули мақтуъ
Махбули максуф
Махбун

Махбуни абтар
Махбуни абтари мусаббағ
Махбуни мавқуф
Махбуни максуф
Махбуни марфуъ
Махбуни матвий
Махбуни матвийи мавқуф
Махбуни матвийи марфуъ
Махбуни матвийи манҳур
Махбуни матвийи мақтуъ
Махбуни мақтуъи манҳур
Махбуни мақсур

Махбуни маҳзуф

Махбуни музолл
Махбуни мураффал
Махбуни мусаббағ
Махбуни мушаъъас
Махбуни мушаъъаси мажҳуф
Махзу
Машкул
Машкули аштар
Машкули макфуф
Машкули макфуфи аштар
Машкули макфуфи маҳзуф
Машкули макфуфи матвий
Машкули макфуфи мақбуз
Машкули макфуфи мақсур
Машкули макфуфи мушаъъас

— 50 б, 79 б
— 98 б, 100 а, 101 а, 114 б, 116 а, 138 а,
141 а, 165 а, 170 а
— 4 б, 8 б, 9 б, 10 а, 32 а, 45 аб, 51 аб,
52 аб, 80 а, 82 б, 83 аб, 84 а, 92 б
— 10 а, 72 б, 83 аб, 93 а, 96 а
— 73 б
— 74 б, 75 б
— 73 б
— 73 а
— 57 аб, 72 а, 83 б, 84 а, 93 а, 96 а
— 10 а, 82 а
— 81 б
— 73 б, 84 б
— 57 а, 79 б
— 75 а
— 52 б 54 а, 55 а, 56 аб, 76 а, 81 б, 82 а
— 84 б
— 73 а
— 53 а
— 56 б, 73 а, 80 а
— 73 а
— 84 б
— 10 а, 74 б, 80 а
— 10 а, 55 б
— 25 а, 31 а, 64 а, 89 б, 89 б, 91 б, 108 а,
124 б
— 6 б, 9 б, 10 а, 51 б, 53 а, 55 б
— 10 а
— 79 б
— 79 б
— 73 б
— 4 б, 8 б, 9 б, 10 а, 17 а, 26 б, 33 б,
34 аб, 35 а, 36 а, 45 а, 50 б, 51 б, 52 а,
53 аб, 54 аб, 55 аб, 56 а, 57 а, 58 а,
59 аб, 60 аб, 61 аб, 62 б, 63 аб, 64 аб,
65 а, 70 б, 71 б, 72 б, 73 б, 79 б, 81 а,
82 б, 83 а, 85 б, 87 б, 89 б, 93 аб, 94 а,
97 б, 136 б, 141 б
— 45 б, 88 а
— 88 а
— 10 а
— 10 а, 72 б, 85 а
— 56 б
— 56 б, 75 б, 79 б, 80 б
— 76 а
— 54 б
— 74 а
— 54 б
— 74 а
— 10 а, 59 б, 62 б, 81 а, 82 б, 88 а, 92 б,
93 а, 95 аб, 96 б
— 10 а, 59 аб, 60 а, 62 б, 63 а, 81 б, 88 а,
92 б, 93 а, 95 б, 96 аб
— 10 а, 35 а, 54 б, 92 б, 93 б, 94 а
— 10 а, 54 б
— 10 а, 80 б, 93 б
— 88 б
— 81 б
— 11 б
— 85 б, 91 аб, 141 б
— 91 а
— 86 а
— 90 б
— 63 б, 90 а
— 86 а
— 90 б
— 90 а
— 63 б

Машкули марфуъи мураффал	— 86 а
Машкули матвий	— 89 б
Машкули матвийи марбуъ	— 89 а
Машкули матвийи махбун	— 89 а
Машкули матвийи маҳзуф	— 89 а
Машкули мақбуз	— 91 а
Машкули мақбузи аштар	— 90 б
Машкули мақбузи мақсур	— 90 б
Машкули мақбузи маҳзуф	— 90 б
Маштур	— 11 б
Маъмул	— 108 а
Маъсуб	— 4 б, 10 а, 65 б, 66 аб, 67 а
Маъсуби солими мақтуф	— 67 а
Мақбуз	— 4 б, 9 б, 26 а, 27 б, 28 аб, 32 а, 37 б, 38 а
Мақбузи аслам	— 30 а, 31 а
Мақбузи асрам	— 30 аб
Мақбузи махбун	— 77 а, 87 а
Мақбузи маҳзуф	— 87 а
Мақбули тавил	— 16 а
Мақрун	— 1 а
Мақсур	— 2 а, 8 б, 9 б, 10 а, 25 а, 27 аб, 28 а, 36 б, 37 б, 76 б, 83 а, 92 б, 93 а
Мақсури мусаббаъ	— 36 б
Мақтуф	— 6 б, 10 а, 65 б, 66 аб
Мақтуъ	— 6 а, 9 б, 10 б, 31 б, 33 б, 34 аб, 35 аб, 36 а, 45 б, 51 а, 52 б, 55 б, 57 а, 60 б, 64 б, 66 б, 67 б, 68 б, 69 а, 83 б, 92 б
Мақтуъи матвийи мавқуф	— 83 б
Мақтуъи матвийи манҳур	— 74 б
Мақтуъи махбун	— 35 аб
Маҳзуф	— 5 б, 8 б, 9 б, 10 а, 26 б, 27 б, 28 аб, 29 аб, 32 а, 36 б, 37 б, 38 аб, 40 б, 41 аб, 43 б, 44 б, 45 аб, 58 а, 59 аб, 60 а, 62 б, 63 б, 64 б, 65 а, 86 аб, 92 б, 93 а
Мисраъ	— 8 аб, 9 а, 10 б, 11 аб, 12 б, 13 б, 14 а, 15 а, 16 а, 17 а, 18 б, 20 а, 25 а, 26 аб, 31 б, 45 а, 49 б, 50 а, 61 аб, 75 а, 83 б, 108 а, 117 б, 119 а, 136 б, 138 б, 147 а
Миқдор	— 21 аб
Мужтасс	— 11 б, 12 а, 16 б, 17 аб, 20 аб, 26 а, 50 б, 72 б, 77 а, 80 б, 83 а, 89 б, 153 б
Мужталиба	— 13 а
Мужталибаи музоҳафа	— 14 а
Мужталибаи мухтариъа	— 14 б
Музмар	— 4 б, 10 а, 67 б, 68 б, 69 а
Музмари аҳазз	— 10 б, 68 а
Музмари мақтуъ	— 10 б, 68 а
Музмари музолл	— 10 б
Музмари мураффал	— 10 б
Музолл	— 7 б, 9 б, 10 б, 33 б, 46 а, 50 б, 67 б, 69 а, 70 б, 71 а, 92 б, 93 б, 94 а
Музориъ	— 8 б, 11 б, 12 а, 16 а, 17 аб, 20 аб, 50 а, 57 а, 72 б, 76 а, 83 а, 147 б
Музоҳаф	— 4 а, 12 б, 13 б, 15 б, 21 аб, 26 а, 31 б, 46 а, 58 а
Мунсариҳ	— 11 б, 12 а, 16 б, 17 аб, 19 б, 20 а, 32 аб, 50 а, 57 а, 72 аб, 83 а, 145 а, 18 а, 19 а, 82 б
Мунтазиъа	— 3 б
Мунфасил	— 22 б
Мозий ҳарф	— 30 б, 32 б, 33 а, 36 а
Мураббаъ	— 32 б
Мураббаъи аҳрами муҳаннақ	— 33 а
Мураббаъи маҳзуф	— 92 а
Мураббаъи солими маҳзуф	— 33 а, 85 а
Мураббаъоти матвийи махбун	— 86 а
Мураббаъоти маштури макфуфи матвий	— 78 б, 87 б
Мураббаъоти маштури макфуфи мақсур	

Мураббаъоти маштури матвийи мавқуф	— 76 а
Мураффал	— 76, 9 б, 10 б
Мусаббағ	— 76, 8 б, 9 б, 10 а, 27 а, 58 а, 60 б, 69 б, 70 б, 77 а
Мусаддас	— 11 б, 18 аб, 31 б, 32 а, 45 а
Мусаддаси асрами аслам	— 33 а
Мусаддаси асрами мақбуз	— 33 а
Мусаддаси ахраби мақбузи маҳзуф	— 45 а
Мусаддаси аштар	— 45 б
Мусаддаси мажзуви солимул аркон	— 41 а, 68 а, 71 б
Мусаддаси макфуфи марфуъ	— 57 б
Мусаддаси матвий	— 57 б
Мусаддаси матвийи марфуъи махбун	— 32 б
аҳазз	— 33 а
Мусаддаси мақбузи асрам	— 36 а
Мусаддаси махбун	— 32 а
Мусаддаси матвийи махбули мақбул	— 32 а
Мусаддаси матвийи махбун	— 32 а
аҳазз	— 32 а
Мусаддаси мақбузи аштари асрами мажбуб	— 32 а
Мусаддаси мақтуъи махбун	— 36 а
Мусаддасоти мажзуви ахраби макфуф	— 78 а
Мусаддасоти мажзуви матвий	— 74 б
Мусаддасоти мажзуви махбун	— 82 а
Мусаддасул аркон	— 12 а, 15 а, 19 а
Мусамман	— 11 б, 17 а, 25 а, 31 б, 32 а, 35 б, 36 а, 89 б, 91 а, 92 аб, 93 аб, 95 а, 98 б
Мусаммани абтари махбун	— 65 а
Мусаммани аслами маҳзуф	— 32 а
Мусаммани асрами аслам	— 32 б
Мусаммани асрами аслами абтар	— 32 б
Мусаммани асрами маҳзуф	— 32 б
Мусаммани ахраби макфуфи маҳзуф	— 65 а
Мусаммани мажбуби аштар	— 45 б
Мусаммани макфуфи ахраби асрами мажбуб	— 45 б
Мусаммани марбуъи солими маҳзуф	— 65 а
Мусаммани матвийи мақтуъ	— 45 б
Мусаммани матвийи мураффал	— 31 б
Мусаммани махбун	— 45 аб
Мусаммани махбун	— 31 б
Мусаммани махбун	— 45 а
Мусаммани мақбузи абтар	— 32 б
Мусаммани мақбузи асрами мажбуб	— 32 а
Мусаммани мақбузи маҳзуф	— 32 б
Мусаммани маҳзуф	— 45 б, 65 а, 92 а, 120 б
Мусамманоти солимул аркон	— 27 а, 33 а, 45 а, 50 б, 58 а, 65 а, 67 б, 69 б, 70 аб, 71 а, 72 а, 76 а, 79 а, 80 б, 86 а
Мутадорик	— 11 б, 12 аб, 13 а, 27 а, 31 б, 33 а, 35 б, 60 б, 65 а, 104 б
Муталафаз	— 21 б
Мутатаввал	— 31 а, 44 б, 45 а, 64 б
Мутақориб	— 11 б, 12 б, 13 а, 27 а, 31 аб, 45 б
Мутаҳаррик	— 1 аб, 2 б, 3 б, 4 аб, 5 аб, 6 а
Муттафиқа	— 12 б, 27 а
Муттафиқул аркон	— 12 аб, 25 б
Мусажжаъ	— 108 а
Муфрад	— 4 а, 8 а
Мухталифа доираси	— 15 б, 69 б
Мухталифул аркон	— 12 а, 15 б, 69 б
Мушаъъас	— 5 а, 10 б, 60 б, 61 б, 64 б, 92 б
Мушокил	— 11 б, 12 а, 17 б, 18 б, 19 а, 20 аб, 21 а, 36 а, 82 б, 83 а, 90 а, 172 а
Мушокили макфуф	— 18 б
Муштабиҳа доираси	— 16 б, 19 а, 72 б, 82 б
Муштабиҳаи солима	— 19 б
Муъталифа доираси	— 15 а, 65 а

Муқтазаб — 11 б, 12 а, 16 б, 17 аб, 20 аб, 45 б, 50 б,
64 б, 66 б, 79 а, 83 а, 92 б, 153 а
Муқаффо — 98 б
Муғаййар — 4 аб, 5 аб, 6 аб, 7 аб, 8 а, 11 б
Муҳаннак — 8 а, 37 б, 38 б, 40 аб, 46 б, 47 а

Н

Нақс — 4 б, 6 аб, 7 а, 8 а, 10 а
Наҳр — 4 б, 7 а, 8 а, 10 а
Нуни муталафаз — 24 б

О

Одот — 22 б
Оргуштак — 132 а
Оҳанг — 75 а

П

Пайровлуқ мақомми — 165 б

Р

Рабъ — 4 б, 7 а, 8 а
Ражаз — 11 б, 12 а, 13 аб, 14 а, 31 б, 32 б, 44 б,
45 а, 50 аб, 57 а, 69 б, 120 б, 132 а
Ражазни матвий — 14 а
Рамал — 8 б, 11 б, 12 а, 13 аб, 14 аб, 32 б, 33 а,
35 б, 64 аб, 83 б, 85 б, 86 а, 92 аб,
93 а, 124 а
Рамали макфуф — 14 б
Рамали махбун — 14 а, 64 б
Рамали мусамман — 92 б
Рамали мусаммани махбун — 98 а
Рафъ — 4 а, 5 б, 8 а, 9 б, 10 а
Рубоъий — 3 а, 11 а, 26 а, 45 б, 47 б, 48 аб, 49 аб,
50 а, 93 а, 116 б, 117 б, 119 а, 136 б,
138 б, 146 б
Руки — 1 б, 3 аб, 4 аб, 5 аб, 6 б, 7 аб, 8 а, 9 б,
10 б, 11 аб, 12 б, 13 а, 15 аб, 16 б, 18 а,
19 б, 20 а, 26 б, 27 б, 28 аб, 29 аб,
30 б, 31 а, 33 б, 34 а, 35 б, 37 б, 38 аб,
39 аб, 40 б, 41 а, 43 б, 44 аб, 45 аб,
46 а, 50 а, 51 аб, 52 аб, 53 аб, 54 б,
57 а, 58 а, 59 аб, 60 аб, 61 аб, 63 б,
64 аб, 65 аб, 66 а, 67 аб, 68 а, 69 б,
70 а, 71 аб, 72 б, 73 б, 75 а, 77 аб,
83 а, 91 аб, 92 аб, 108 а, 136 б, 141 б

С

Сабаб — 1 а, 2 а, 3 аб, 4 а, 5 б, 6 б, 7 аб, 12 б,
13 аб, 15 а, 16 аб, 17 а, 18 аб, 19 б,
20 а, 44 б, 45 а
Сабаби мутавассит — 1 б, 2 а,
Сабаби муқаддам — 3 б
Сабаби сақийл — 1 аб, 2 а, 3 б, 4 б, 7 а, 15 а, 136 б,
Сабаби хафиф — 1 аб, 2 а, 3 а, 4 б, 5 аб, 7 аб, 12 б, 13 а,
15 аб, 16 аб, 17 а, 18 а, 19 б, 117 б,
132 а
Садр — 11 а, 26 б, 31 б, 44 б, 53 б, 54 а, 61 б,
62 а, 93 а, 97 аб
Сажъ — 108 а
Салм — 4 а, 5 б, 7 б, 8 а, 9 б
Сариъ — 11 б, 12 а, 17 б, 18 а, 19 б, 20 а, 57 б,
82 б, 83 а, 164 а

Сариъи матвий
 Сарм
 Сарфий
 Сақийл
 Саҳиҳ
 Солими машкули махбуни аҳазз
 Солимул аркон
 Сокин
 Субоъий

Судосий
 Ссалм
 Сужа
 Суруд
 Солим

— 18 б
 — 4 б, 7 б, 8 а, 9 б
 — 21 а
 — 136 б
 — 11 аб, 12 а
 — 51 а, 57 а
 — 85 а, 87 б, 90 а
 — 1 аб, 2 а, 3 б, 4 аб, 5 аб, 6 а, 7 б
 — 3 аб, 4 а, 13 а, 15 аб, 16 б, 17 а, 18 а,
 19 б
 — 3 а
 — 4 а, 5 б, 8 а, 10 а
 — 100 а, 141 б
 — 132 а, 147 а
 — 11 б, 12 б, 15 б, 17 а, 18 аб, 19 б, 21 а,
 26 а, 27 аб, 28 аб, 29 а, 31 аб, 32 аб,
 33 аб, 35 б, 36 аб, 37 б, 38 аб, 39 а,
 40 аб, 41 б, 43 аб, 44 а, 45 аб, 46 аб,
 47 а, 50 б, 52 а, 53 а, 57 а, 59 аб, 61 аб,
 62 а, 77 аб, 78 а, 82 б, 83 а, 86 б, 87 а,
 91 аб, 92 аб, 93 аб, 94 а, 97 б, 98 б,
 100 а, 136 б, 141 б

Г

Тавил
 Тавил доираси
 Тажнис
 Тайи
 Гаржиъ байти
 Тарона
 Тарфил
 Тархоний
 Тасбиғ
 Татвил
 Тафкик
 Гашъис
 Тақтиъ

Тағайюр
 Таҳниқ
 Тозий
 Туркий
 Туюқ

— 11 б, 12 а, 15 б, 16 а, 69 б, 143 б
 — 11 б
 — 138 б, 139 аб
 — 4 а, 6 аб, 8 а, 9 б, 10 а
 — 100 а
 — 45 б
 — 4 б, 7 б, 8 а, 9 б, 10 а, 11 а, 31 б
 — 132 а
 — 4 б, 7 б, 8 а, 9 б
 — 91 б
 — 12 б
 — 4 а, 8 а, 10 а
 — 7 б, 8 б, 9 а, 21 аб, 23 а, 24 б, 25 аб,
 79 а, 80 б, 83 а, 85 а, 86 б, 87 б, 90 а
 — 4 а, 8 а, 11 а
 — 8 а
 — 16 а
 — 132 а, 147 а
 — 138 аб, 139 б

У

Усул

— 3 аб, 4 а, 9 б, 11 б, 12 а, 21 а

Ф

Фосила
 Фосилаи кубро
 Фосилаи суғро
 Фосилаи узмо
 Фуруъ

— 1 аб, 118 а
 — 1 б, 2 б
 — 1 б, 2 б
 — 1 б, 2 б
 — 4 а, 9 б, 10 б, 21 а

Х

Хабл
 Хабн
 Харб
 Харм
 Хатм
 Хафиф
 Хафифи махбун
 Хумосий

— 4 б, 6 б, 8 а, 10 а
 — 4 а, 6 аб, 7 а, 8 а, 9 аб, 10 а
 — 4 б, 7 б, 8 а, 9 б
 — 4 б, 7 аб, 8 а, 9 б, 26 б
 — 4 б, 7 а, 8 а, 9 б
 — 11 б, 12 а, 17 б, 18 а, 19 аб, 20 а, 45 б,
 83 а, 87 б, 166 б
 — 18 б
 — 3 аб, 12 б, 15 б

Ш

Шажара
Шажараи ахраб
Шажараи ахрам
Шакл
Шатр

— 46 а
— 46 а, 47 а
— 46 а
— 4 б, 6 б, 8 а, 9 б
— 4 б, 7 б, 8 а, 9 б

У

Уланг
Уқ маснавий

— 75 а, 147 а
— 99 б

Қ

Қабз
Қариб
Қасида
Қасм
Қаср
Қатъ
Қатф
Қитъа
Қофия
Қўшуқ

— 4 а, 6 а, 7 б, 8 а, 9 б
— 11 б, 12 а, 17 б, 18 аб, 19 аб, 20 а, 82 б,
83 а, 86 а, 166 а
— 8 б, 11 а, 26 а, 31 а, 64 а, 97 б, 99 аб,
124 б
— 4 б, 7 а, 8 а, 10 а
— 4 б, 6 аб, 7 а, 8 а, 9 б
— 4 б, 6 аб, 8 а, 9 б, 10 а, 31 б
— 4 б, 6 б, 8 а, 10 а
— 11 а, 138 б
— 108 а, 138 б, 139 аб
— 132 а

Ғ

Ғазал
Ғасб

— 11 а, 89 б, 99 б, 103 б, 108 а, 136 а
— 4 а, 8 а, 10 а

Ҳ

Ҳазаж

Ҳазажи макфуф
Ҳазажи мақбуз
Ҳазажи мусамман
Ҳазаз
Ҳазф
Ҳали истифҳомий
Ҳашв

— 8 б, 11 б, 12 а, 13 аб, 14 аб, 32 аб, 36 а,
44 б, 45 а, 46 а, 57 аб, 64 б, 65 а, 92 аб,
105 а, 116 б
— 14 аб
— 14 б
— 92 б
— 4 а, 5 б, 8 а, 9 б, 10 а
— 4 а, 5 аб, 6 б, 7 а, 8 а, 9 б, 92 а
— 7 б
— 2 а, 8 б, 11 а, 25 аб, 26 б, 31 б, 34 аб,
44 б, 53 аб, 54 а, 55 аб, 63 а, 65 а, 66 б,
68 б, 77 а, 108 а

- ابتدا*	11a, 126, 13a6, 15a, 16a6, 17a, 18a6, 196, 20a, 266, 446, 536, 54a, 616, 62a, 93a, 97a6
- ایتیر	66, 7a, 96, 10a, 28a6, 29a6, 30a, 60a, 616, 62a, 63a, 81a, 856, 926 95a6, 966, 98a
- ایتیر مخبون	50a, 616, 65a
- ایتیر مخبون محذوف	50a, 62a
- ایتیر مسیغ	10a, 60a, 626, 81a, 926, 93a, 95a6, 96a6
- ایتیر مشکول	50a
- اثرم	76, 96, 29a6, 306, 31a, 32a
- اثرم ائلم	296
- اثرم محذوف	296
- اثرم مسیغ	29a
- اثرم مقبوض	29a, 30a
- اثرم مقصور	296
- ائلم	56, 96, 276, 28a6, 29a6, 306, 316, 32a, 356, 84a
- ائلم اصرم	30a
- ائلم مسیغ	286
- اجزم	5a
- اجم	7a, 10a, 58a, 65a, 66a6
- اخذ	96, 10a, 336, 54a, 68a, 696, 856
- اخذ	56
- اخرب	76, 96, 36a, 386, 39a6, 40a6, 776, 79a, 93a, 97a
- اخرب اخرم مجبوب	396
- اخرب اهتم	50a
- اخرب مجبوب	496
- اخرب محذوف	776
- اخرب مربوع مقبوض مشعث	776
- اخرب مسیغ	39a, 786
- اخرب مقبوض	40a, 426
- اخرب مقبوض مجبوب	496
- اخرب مقبوض محذوف	43a
- اخرب مقبوض مقصور	43a
- اخرب مقبوض مکفوف مجبوب	1176
- اخرب مقبوض مکفوف اهتم	50a, 1186
- اخرب مقصور	776
- اخرب مکفوف	39a, 426, 77a, 87a

- اخرب مكفوف اخرم مجبوب	50a, 118a
- اخرب مكفوف اذل	1196
- اخرب مكفوف اهتم	1196
- اخرب مكفوف مجبوب	119a
- اخرب مكفوف محذوف	776, 786, 876
- اخرم	96, 39a, 46a6, 476, 486, 49a6, 50a, 93a, 97a
- اخرم اخرب اذل	496
- اخرم اشتر	42a
- اخرم اشتر اذل	496
- اخرم اشتر محذوف	426
- اخرم مجبوب	496, 926, 93a, 946, 95a, 97a
- اخرم اشتر مقصور	42a
- اخرم محقق	386, 39a, 436
- اخرم مسيخ	77a
- اخرم مكفوف مقصور	396, 87a
- اخرم مكفوف اخرب مربوع	78a
- ادات	226
- اذالة	46, 76, 8a, 96, 10a, 116
- اذل	7a, 96, 466, 47a, 926, 93a, 94a6, 95a, 97a
- اورغوشاك	132a
- اشتر	76, 96, 386, 40a6, 41a, 43a, 45a, 46a, 58a, 646, 65a, 926
- اصلم	56, 10a, 70a
- اصول	3a6, 4a, 96, 116, 12a, 21a
- اضممار	4a, 6a, 8a, 10a
- اعقص	76, 10a, 66a
- اعقص معقول مقطوف	67a
- اغصب	56, 10a
- اقصم	7a, 10a, 66a
- الف متلفظ	22a
- الف وصل	23a
- النك	75a, 147a
- اهتم	5a, 926, 93a, 94a6, 95a, 97a
- اهنك	75a
- اوزان اخرب	46a
- اوزان اخرم	46a
- اوق مشنوي	996

ب

- بحر 86, 116, 12a6, 13a6, 15a6, 16a6, 17a, 186, 19a6, 20a, 21a6, 26a, 27a, 316, 32a6, 33a, 356, 36a6, 44a6, 45a6, 46a, 50a6, 57a, 58a, 606, 64a, 65a, 696, 70a, 72a6, 77a, 806, 826, 83a6, 856, 86a, 876, 896, 916, 92a6, 93a, 98a6, 1046, 105a, 1206, 124a, 142a6, 1436, 144a6, 145a, 1476, 153a6, 163a6, 164a, 1666, 172a
- باقی ؟ مطوی 53a
- بتر 46, 66, 7a, 8a, 96
- بسیط 116, 12a, 156, 16a6, 57a, 696, 71a, 1446
- بیت 2a, 76, 8a6, 11a6, 25a6, 26a6, 27a, 306, 316, 366, 44a6, 45a, 57a, 61a, 75a, 836, 896, 93a, 98a6, 108a, 1096
- بی رولوق مقامی 1656

ت

- تجنیس 1386, 139a6
- تحنیق 8a
- ترانه 456
- ترجیع بی‌بی 100a
- ترخانی 132a
- ترفیل 46, 76, 8a, 96, 10a, 11a, 316
- ترکی 132a, 147a
- تسبیح 46, 76, 8a, 96
- تشعیث 4a, 8a, 10a
- تطویل 916
- تغیر 4a, 8a, 11a
- تفکیک 126
- تقطیع 76, 86, 9a, 21a6, 23a, 246, 25a6, 79a, 806, 83a, 85a, 866, 876, 90a
- تویوق 138a6, 1396

ث

- ثرم 46, 76, 8a, 96
- ثقیل 1366
- ثلم 4a, 56, 76, 8a, 96

ج

- جب 4a 56, 8a, 96
- جحف 7a, 8a
- جدید 116, 12a, 176, 18a6, 196, 20a, 21a, 826, 83a, 84a, 166a
- جذع 46, 66, 7a, 8a, 10a

- جزل - 46, 6a, 8a, 10a
 جزم - 4a, 56, 7a, 8a
 جم - 46, 56, 7a, 8a, 10a

ح

- حذ - 4a, 56, 8a, 96, 10a
 حذف - 4a, 5a6, 66, 7a, 8a, 96, 92a
 حشو - 2a, 86, 11a, 25a6, 266, 316, 34a6, 446, 53a6, 54a, 55a6, 63a 65a, 666, 686, 77a, 108a

خ

- خين - 4a, 6a6, 7a, 8a, 9a6, 10a
 خبل - 46, 66, 8a, 10a
 ختم - 46, 7a, 8a, 96
 خرب - 46, 76, 8a, 96
 خرم - 46, 7a6, 8a, 96, 266
 خفيف - 116, 12a, 176, 18a, 19a6, 20a, 456, 83a, 876, 1666
 مخبون خفيف - 186
 خماسي - 5a6, 126, 156

د

- دائرة - 116, 126, 13a6, 14a6, 15a6, 16a, 17a, 18a6, 196, 20a6, 21a, 446, 46a, 826
 دو بيتي - 456

ذ

- ذال - 46, 7a, 8a, 96
 ذو البحرين - 165a
 ذو القافيتين - 165a

ر

- رباعي - 3a, 11a, 26a, 456, 476, 48a6, 49a6, 50a, 93a, 1166, 1176, 119a, 1366, 1386, 1466
 رجز - 116, 12a, 13a6, 14a, 316, 326, 446, 45a, 50a6, 57a, 696, 1206, 132a
 رجز معلوي - 14a
 رفع - 4a, 56, 8a, 96, 10a
 ركن - 16, 3a6, 4a6, 5a6, 66, 7a6, 8a, 96, 106, 11a6, 126, 13a, 15a6, 166, 18a, 196, 20a, 266, 276, 28a6, 29a6, 306, 31a, 336, 34a, 356, 376, 38a6, 39a6, 406, 41a, 436, 44a6, 45a6, 46a, 50a, 51a6, 52a6, 53a6, 546, 57a, 58a, 59a6, 60a6, 61a6, 636, 64a6, 65a6, 66a, 67a6, 68a, 696, 70a, 71a6, 726, 736, 75a, 77a6, 83a, 91a6, 92a6, 108a, 1366, 1416

روئ -	86, 116, 12a, 13a6, 14a6, 326, 33a, 356, 64a6, 836, 856, 86a, 92a6, 93a, 124a
رمل مشن -	926
رمل مشن مخبون -	98a
رمل مخبون -	14a, 646
رمل مكفوف -	146

ز

زحاف -	4a, 8a6, 9a6, 116, 266, 316, 916, 92a, 97a, 986
زمان -	21a

س

ساكن -	1a6, 2a, 36, 4a6, 5a6, 6a, 76
سالم الاركان -	85a, 876, 90a
سالم مشكول مخبون اخا -	51a, 57a
سباعى -	3a6, 4a, 13a, 15a6, 166, 17a, 18a, 196
سبب -	1a, 2a, 3a6, 4a, 56, 66, 7a6, 126, 13a6, 15a, 16a6, 17a, 18a6, 196, 20a, 446, 45a
سبب ثقيل -	1a6, 2a, 36, 46, 7a, 15a, 1366
سبب خفيف -	1a6, 2a, 3a, 46, 5a6, 7a6, 126, 13a, 15a6, 16a6, 17a, 18a, 196, 1176, 132a
سبب متوسط -	16, 2a
سبب مقدم -	36
سجع -	108a
سجه -	100a, 1416
سداسي -	3a
سرود -	132a, 147a
سريع -	116, 12a, 176, 18a, 196, 20a, 576
سريع مطوي -	186

ش

شتر -	46, 76, 8a, 96
شجرة -	46a
شجرة اخرب -	46a, 47a
شجرة اخرم -	46a
شكل -	46, 66, 8a, 96

ص

صحيح -	11a6, 12a
صدر -	11a, 266, 316, 446, 536, 54a, 616, 62a, 93a, 97a6

21a - صرفي

ض

- ضرب 11a6, 27a6, 28a, 29a6, 30a, 32a, 33a6, 35a, 36a6, 38a6, 39a, 40a, 41a6, 43a, 446, 456, 526, 536, 54a, 55a6, 56a, 576, 58a6, 59a6, 60a6, 61a6, 62a6, 63a, 666, 686, 69a6, 716, 726, 766, 77a6, 78a, 81a, 83a6, 84a, 856, 86a6, 87a, 93a6, 94a6, 95a6, 96a6, 97a, 98a6

ط

طازي 16a

- طويل 116, 12a, 156, 16a, 696, 1436

- طويل دائري 116

- طي 4a, 6a6, 8a, 96, 10a

- عروض (علم) 26, 446, 98a, 100a

ع

- عروض (ركن) 2a, 11a6, 256, 27a6, 28a, 29a6, 30a, 32a, 33a6, 35a, 36a6, 38a6, 39a, 40a6, 41a6, 43a, 446, 456, 526, 536, 54a, 55a6, 56a, 576, 58a, 59a6, 60a6, 61a6, 62a6, 63a, 666, 686, 69a6, 716, 726, 77a6, 78a, 81a, 83a6, 84a, 856, 86a6, 87a, 93a6, 94a6, 95a6, 96a6, 97a, 98a6

- عروضي 2a, 3a, 8a, 11a, 12a6, 21a6, 826

- عصب 4a, 6a6, 7a, 8a, 10a, 58a

- عقص 7a, 10a

- عقل 46, 6a, 7a, 8a, 10a

- عميق 116, 16a6, 616, 72a, 1446

غ

- غزل 11a, 896, 996, 1036, 108a, 136a

- غصب 4a, 8a, 10a

ف

- فاصلة 1a6, 118a

- فاصلة صغرى 16, 26

- فاصلة عظمى 16, 26

- فاصله كبرى 16, 26

- فروغ 4a, 96, 106, 21a

ق

- قافية 108a, 1386, 139a6

- قبض 4a, 6a, 76, 8a, 96

- قريب 116, 12a, 176, 18a6, 19a6, 20a, 826, 83a, 86a, 166a

- قسم 46, 7a, 8a, 10a

- قصر 46, 6a6, 7a, 8a, 96

قصيده -	86, 11a, 26a, 31a, 64a, 976, 99a6, 1246
قطع -	46, 6a6, 8a, 96, 10a, 316
قطعة -	11a, 1386
قطف -	46, 66, 8a, 10a
قوشوق -	132a

ك

كامل -	116, 12a, 15a, 36a, 65a, 676, 1426
كيل -	46, 66, 8a, 96
كف -	4a, 7a, 8a, 10a
كف -	4a, 6a6, 76, 8a, 96, 10a

م

ماضي حرف -	226
مأمول -	108a
متحرك -	1a6, 26, 36, 4a6, 5a6, 6a
متدارك -	116, 12a6, 13a, 27a, 316, 33a, 356, 606, 65a, 1046
متطول -	31a, 446, 45a, 646
متفقة -	126, 27a
متفق الاركان -	12a6, 256
متقارب -	116, 126, 13a, 27a, 31a6, 456
متلفظ -	216
محتق -	8a, 376, 386, 40a6, 466, 47a
مختلف الاركان -	12a, 156, 696
مختلفة دائريسي -	156, 696
مغير -	4a6, 5a6, 6a6, 7a6, 8a, 116
مفرد -	4a, 8a
مقتضب -	116, 12a, 166, 17a6, 20a6, 456, 506, 646, 666, 79a, 83a, 926, 153a
مقفي -	986
مؤلفة دائريسي -	15a, 65a
مثنى -	116, 17a, 25a, 316, 32a, 36a, 896, 91a, 92a6, 93a6, 95a, 986
مثنى ابتر مخبون -	65a
مثنى اثرم اثلث -	326
مثنى اثرم محذوف -	326
مثنى اثلث محذوف -	32a
مثنى اخرب مكفوف محذوف -	65a
مثنى محذوف -	456, 65a, 92a, 1206
مثنى مجبوب اشتر -	456
مثنى مخبون -	45a6

— مشن مڄيون مرقل	316
— مشن مربع سالم الاركان	65a
— مشن مطوي مرقل	316
— مشن مطوي مقطوع	456
— مشن مقبوض	45a
— مشن مقبوض ابتر	326
— مشن مقبوض اخرم مجبوب	32a
— مشن مقبوض محذوف	326
— مشن مكفوف اخرب اخرم مجبوب	456
— مشنات سالم الاركان	27a, 33a, 45a, 506, 58a, 65a, 676, 696, 70a6, 71a, 72a, 76a, 79a, 806, 86a
— مثنوي	986, 100a, 101a, 1146, 116a, 138a, 141a, 165a, 170a,
— مجبوب	6a, 96, 41a, 46a6, 47a, 92a6, 93a, 94a6, 97a
— مجحوف	7a, 10a, 36a, 586, 60a6, 616, 886
— مجحوف مسيغ	10a, 58a
— مجتث	116, 12a, 166, 17a6, 20a6, 26a, 506, 726, 77a, 806, 83a, 896, 1536
— مجتلبه	13a
— مجتلبه مخترعه	146
— مجتلبه مزاحفه	14a
— مجذوع	66, 7a, 10a, 96a6
— مجزو مزال	34a
— مجذول	6a, 106, 58a, 676, 68a
— مجذول مزال	106
— مجنو مقطوع	686
— مجذول موقوف مجذول مرقل	69a
— محذوف	56, 86, 96, 10a, 266, 276, 28a6, 29a6, 32a, 366, 376, 38a6, 406, 41a6, 436, 446, 45a6, 58a, 59a6, 60a, 626, 636, 646, 65a, 86a6, 926, 93a
— مخبول	66, 96, 10a, 516, 53a, 556
— مخبول مطوي	796
— مخبول مقطوع	796
— مخبول مكسوف	736
— مخبول موقوف	10a
— مخيون	46, 86, 96, 10a, 17a, 266, 336, 34a6, 35a, 36a, 45a, 506, 516, 52a, 53a6, 54a6, 55a6, 56a, 57a, 58a, 59a6, 60a6, 61a6, 626, 63a6, 64a6, 65a, 706, 716, 726, 736, 796, 81a, 826, 83a, 856, 876, 896, 93a6, 94a, 976, 1366, 1416

مخبون ابتر	456, 88a
مخبون ابتر مسبق	88a
مخبون محذوف	10a, 59a6, 60a, 626, 63a, 816, 88a, 926, 93a, 956, 96a6
مخبون مزال	10a, 35a, 546, 926, 936, 94a
مخبون مرفل	10a, 546
مخبون مطوي	566, 756, 796, 806
مخبون مطوي مرفوع	546
مخبون مطوي منهور	74a
مخبون مطوي موقوف	76a
مخبون مسبق	10a, 806, 936
مخبون مشعث	886
مخبون مشعث مجحوف	816
مخبون مقطوع منهور	74a
مخبون مقصور	10a, 596, 626, 81a, 826, 88a, 926, 93a, 95a6, 966
مخبون موقوف	10a
مخذو	116
مديد	116, 12a, 156, 16a, 646, 696, 70a, 144a
مزال	76, 96, 106, 336, 46a, 506, 676, 69a, 706, 71a, 926, 936, 94a
مربع	306, 326, 33a, 36a
مربع اخرم محقق	326
مربع محذوف	33a
مربع سالم محذوف	92a
مربعات مشطور مكفوف مطوي	86a
مربعات مشطور مكفوف مقصور	786, 876
مربعات مشطور مكفوف موقوف	76a
مربعات مطوي مخبون	33a, 85a
مربوع	7a, 10a, 606, 616, 62a, 64a, 65a
مربوع سالم محذوف	62a
مرفل	76, 96, 106
مرفوع	56, 96, 10a, 266, 456, 51a, 52a6, 53a, 86a
مرفوع مخبون	816
مرفوع مخبون اخذ	506, 796
مرفوع مطوي	80a
مرفوع مكفوف مطوي	82a
مرفوع مكفوف مقطوع	82a
مزاحف	4a, 126, 136, 156, 21a6, 26a, 316, 46a, 58a
مسبق	76, 86, 96, 10a, 27a, 58a, 606, 696, 706, 77a

- مسح	108a
- مسدس	116, 18a6, 316, 32a, 45a
- مسدس اخرب مقبوض محذوف	45a
- مسدس اثرم انلم	33a
- مسدس اثرم مقبوض	33a
- مسدس اشتر	456
- مسدس الاركان	12a, 15a, 19a
- مسدس مجزو سالم الاركان	41a, 68a, 716
- مسدس مخبون	36a
- مسدس مطوى	576
- مسدس مطوى مخبول مقبول	32a
- مسدس مطوى مخبون مخبون اخذ	326
- مسدس مقبوض اشتر اخرم مجبوب	32a
- مسدس مقطوع مخبون	36a
- مسدس مكفوف مرفوع	576
- مسدسات مجزو اخرب مكفوف	78a
- مسدسات مجزو مخبون	82a
- مسدسات مجزو مطوى	746
- مشاكل	116, 12a, 176, 186, 19a, 20a6, 21a, 36a, 826, 83a, 90a, 172a
- مشاكل مكفوف	186
- مشبهة دائرهسى	166, 19a, 726, 826
- مشبهة* سالمة	196
- مشطور	116
- مشعث	5a, 106, 606, 616, 646, 926
- مشكول	856, 91a6, 1416
- مشكول اشتر	91a
- مشكول مرفوع مرفل	86a
- مشكول مطوى	896
- مشكول مطوى محذوف	89a
- مشكول مطوى مخبون	89a
- مشكول مطوى مربع	89a
- مشكول مقبوض	91a
- مشكول مقبوض اشتر	906
- مشكول مقبوض محذوف	906
- مشكول مقبوض مقصور	906
- مشكول مكفوف	86a
- مشكول مكفوف اشتر	906
- مشكول مكفوف محذوف	636, 90a

مشكول مكفوف مشعث	636
مشكول مكفوف مطوى	86a
مشكول مكفوف مقبوض	906
مشكول مكفوف مقصور	90a
مصراع	8a6, 9a, 106, 11a6, 126, 136, 14a, 15a, 16a, 17a, 186, 20a, 25a, 26a6, 316, 45a, 496, 50a, 61a6, 75a, 836, 108a, 1176, 119a, 1366, 1386, 147a
مضارع	86, 116, 12a, 16a, 17a6, 20a6, 50a, 57a, 726, 76a, 83a, 1476
مضمر	46, 10a, 676, 686, 69a
مضمر اخذ	106, 68a
مضمر ابدال	106
مضمر مرفل	106
مضمر مقطوع	106, 68a
مطلع	25a, 31a, 64a, 896, 916, 108a, 124a.
مطوى	46, 86, 96, 10a, 32a, 45a6, 51a6, 52a6, 80a, 826, 83a6, 84a, 926
مخبون	526, 54a, 55a, 56a6, 76a, 816, 82a
مخبون مزال	53a
مخبون مكسوف	73a
مخبون موقوف	846
مجنودع	73a
مزال	10a, 746, 80a
مرفل	10a, 556
مرفوع	57a, 796
مرفوع مزال	75a
مقطوع	566, 73a, 80a
مطوى مقطوع مكشوف	73a
مطوى مقطوع موقوف	846
مطوى مكسوف	746, 756
مطوى مكسوف مخبون	73a
مطوى مكسوف منهور	736
مطوى مكفوف	10a, 82a
مطوى مكفوف مجحوف	816
مطوى منهور	736, 846
مطوى موقوف	10a, 726, 83a6, 93a, 96a
معصوب	46, 10a, 656, 66a, 67a
معصوب سالم مقطوف	67a
مقبوض	46, 96, 26a, 276, 28a6, 32a, 376, 38a
مقبوض اثر م	30a6
مقبوض ائلم	30a, 31a

محذوف مقبوض	87a
مخبون مقبوض	77a, 87a
مقبول طويل	16a
مقدار	21a6
مقرون	1a
مقصور	2a, 86, 96, 10a, 25a, 27a6, 28a, 366, 376, 766, 83a, 926, 93a
مقصور مسج	366
مقطوع	6a, 96, 106, 316, 336, 34a6, 35a6, 36a, 456, 51a, 526, 556, 57a, 606, 646, 666, 676, 686, 69a, 836, 926
مقطوع مخبون	35a6
مقطوع مطوي منهور	746
مقطوع مطوي موقوف	836
مقطوف	66, 10a, 656, 66a6
مكبول	66, 96, 51a6, 526, 53a, 716
مكسوف	5a, 10a
مكفوف	5a, 96, 10a, 26a, 36a, 38a6, 406, 446, 456, 46a6, 47a, 51a, 57a, 606, 646, 65a, 826, 83a, 866, 926
مكفوف اخرم اخرب مجبوب	92a
مكفوف اخرم مجبوب	386
مكفوف اشتر	786
مكفوف محذوف	436, 766, 78a, 876, 90a, 91a
مكفوف محذوف مقصور	766
مكفوف مخبون محذوف	876
مكفوف مجحوف	86, 506, 586, 816
مكفوف مطوي	79a, 85a6, 89a
مكفوف مطوي مجحوف	89a
مكفوف مطوي مربوع	886
مكفوف مرفوع مكبول	546
مكفوف مرفوع مكبول اخذ	50a, 51a
مكفوف مرفوع مكبول ائلم	50a
مكفوف مطوي محذوف	886
مكفوف مطوي مخبون	886
مكفوف مطوي مرفل	856, 86a
مكفوف مطوي منهور	73a
مكفوف مقبوض	416, 45a
مكفوف مقبوض مخبون	866
مكفوف مقبوض مقصور	87a
مكفوف مقطوع	78a
مكفوف مقصور	38a, 416, 42a, 436, 766, 78a, 866, 90a, 91a6
مكفوف مقصور مجحوف	776

متزعة -	18a, 19a, 826
منسرح -	116, 12a, 166, 17a6, 196, 20a, 32a6, 50a, 57a, 72a6, 83a, 145a
منفصل -	36
منقوص -	6a, 10a, 68a
منهور -	7a, 10a, 32a, 736, 93a, 96a6
موزون -	3a, 21a6
موقوص -	6a, 106, 58a, 68a
موقوص مقطوع -	686
موقوف -	46, 86, 10a, 726, 83a, 84a
موقوف مرفل -	106

ن

نقص -	46, 6a6, 7a, 8a, 10a
نهر -	46, 7a, 8a, 10a

هـ

هزج -	86, 116, 12a, 13a6, 14a6, 32a6, 36a, 446, 45a, 46a, 57a6, 646, 65a, 92a6, 105a, 1166
هزج مقبوض -	146
هزج مكفوف -	14a6

و

وافر -	116, 12a, 15a, 326, 456, 65a, 142a
وتد -	1a, 2a, 3a6, 4a, 126, 13a, 16a, 18a, 196, 446, 45a
وتد كثر -	16, 2a, 119a
وتد مجموع -	166, 17a, 18a, 196, 1036
وتد مفروق -	1a, 2a6, 36, 46, 56, 166, 17a, 18a6, 196, 20a, 1036, 1366
وتد مقام -	3a
ورن -	1a, 2a6, 3a6, 4a6, 9a, 106, 12a6, 13a6, 14a6, 15a6, 16a6, 17a6, 18a6, 19a6, 206, 21a6, 22a6, 23a6, 24a6, 25a6, 26a6, 31a6, 32a6, 33a, 356, 36a6, 44a6, 45a6, 46a, 476, 486, 49a6, 50a, 57a, 58a, 606, 61a6, 64a6, 65a, 696, 72a, 75a, 836, 856, 86a, 896, 916, 92a6, 93a, 98a6, 99a6, 100a, 101a, 103a6, 104a6, 105a, 108a, 109a6, 1106, 113a, 1146, 1166, 1176, 118a6, 119a6, 120a6, 1216, 1226, 123a6, 124a, 132a6, 136a, 1376, 138a, 141a6, 142a6, 143a6, 144a6, 145a6, 1466, 147a6, 148a, 149a, 1526, 153a6, 154a6, 165a, 16a6, 170a, 172a6
وقصص -	46, 6a, 8a, 10a
وقف -	4a, 8a, 10a

ФАКСИМИЛЕ

باد سپید و زانست

روز کار خزا پست

اسرو قیل مسنی زار

ای نکاح جفا کار

ایکسیمی وزن

کاه سنبل ترچن کا شاخ من بو

فیرو طرف چن کر با حریف من بو

اوسینے وزن

تورت وزن محشر مطبوع

خدی لاله قیدی عرع

خطی مشک و ساجی عنبر

ایکسیمی وزن

کوزی ست و دود و اعلیٰ

قدی سه و و عذاری کل

اوحوی

کوزی ست و لعلی مل

قدی سه و دیواری کل

تورتو یکے وزن

خطی سرائیک خدی می ٹا و بری

یوزی بر لہ اول قی می سپر و پری

راقہ بندہ در کاه حاجی محمد کشمیری سنہ ۱۲۰۰

یتا امان و صایف اولاد و رس فراقین	کتیا امان اشیکدن کورادورین
مکر کنڈیاوری و عجم عشق ان صنم	تواند ردود زین دل غمخوار کیم غم
تورت وزن مخترج مطبوع	وسیلع وزن
سکاسین جہ یارتا پلماعا	سکاسین جہ زارتا پلماعا
ایکین وزن	
سکاسین جہ یارتا پلماس	سکاسین جہ زارتا پلماس
دو جو یکے وزن	
کورالان سہ اقدین	اولاد و رس سہ اقدین
تورتو یکے وزن	
سرونا زین جہ قاینے	عشقازمین جہ قاینے
مشاکل بحر ی اونسیکہ وزن التی پستعل اونس ایکی مخترج	
وزن پستعل مطبوع	اوسیلع وزن

رمضان روزہ سینہ مخار
 یک اولی سی روزہ بوقاق تو
 روزہ یکان کشته قضا قلیون
 ینہ بوکم پافری کہ پلور
 یتپ کر مقصد یغہ بوسه
 یوقه اون شپس کچہ پلہ کوندو
 اوشبونوز قعدیک شہر کر اک
 اول کشی یک مقیم اولور نامے
 یازیدہ نیت اقامت ایلہ
 کمر اولغای مازیدہ اولتور ور ایل
 اندیکیم چریک ایللی واقع دور
 کر سافزغہ بار مقیم امام
 کر سافزغہ امام بوسہ نیار

کرتوت ارتو کہ اختیار یک
 نفس یک تدبیر اونونمان تور
 ہر کاہر روزہ سین اوایلہ
 اوج تون وکون او تو ککامسج
 آنی بولدی مقیم شرع برے
 تور ماین نیت ایسہ بودور سور
 بولامہ شہر بوسہ کشت کیساک
 کیتاراندین پافراجکار
 ایل مقیم اولغای بونیت ایلہ
 صیمہ والا چوق پلہ یورور ایل
 بادشہ نیتی غہ تاج دور
 بتیت کر اکتور اندہ تمام
 مقدی سونکرہ ایکلی کیمت اوار

اوج تون دکنو لک اوله شوبه

بومر اعلیٰ شرع مخاری

بوسباغ یولی وپاوه کشف

سوده کریمه دورا کر غیره

کریتاج برله ایستاسانک میقاس

سریعاج بل که بار دور و راجیل

حقیق کریت سفر استیان

اول زمان پیل سافر اول کشتنه

پیل سافر غنی دور و احکام

بری بوکم غار قصه اتیار

کر قضا بوپه بونماز قمار

لیک سنت لارینی دی ایته

چلیکنه اوشبوسوزنی ای علما

دیر سفر مدتی شریعت ایلی

یتوه یکن بولدی و تار قاری

انکا الحیق کرک تور و رور و

معتبر دورا ینک وسط سیر

اون سیکنه سل که دیدی شرع

بونمازاق میل احتیلب ایدی سل

وطنی ینک سوادیدین اوتوبان

سفرانه قیلور باری الشینی

توت قولاق بارچین قیلای اعلام

تورت رکعت فریضه ایکی اوتار

اول قضانی دایغ معین اوتار

قیلور و قیلما سیغنه سین مخار

بول یورما پسته قیلما کنه اول

بین غم موسوم کتاب نظمیں سببی نے موند اق دلس تور

جکریم پہلہ جانیمہ پوند
 پہلہ ساکنک دینکا قصور ارد
 نظم ترپسی دہ سینشتور نام
 اول سایلنی پلکاسین کیان
 منکا اجو پشکا ثواب اولھا
 اول سایل کہ من سلس تورین
 سینک استکفہ من تمام قلیا
 دین شین قلیای اولکھ اول
 دولت و نجت ایلامچین
 یور تو مان آب روی غوث کور

پلکاسین ای حجتہ پی فرزند
 سیدہ لارکہ اول ضرور ارد
 میتی کو نکلو مکاکم عیشتور نام
 تانی ضبط قلیا سین کیان
 بانکھالیت کو مذہ کم حساب اولھا
 ادبشونیت کہ میں قید تورین
 جمیعہ سی واستمام قلیا
 بی قیادینی شے سہل دورد
 دین و دانش سر کون افزون بول
 کامران بول جہانہ دولت کور

جون بو مختصر سفر دہ پانض نہ باردی اول نہایت پہلہ سا فوسا بی سہل

معقدی نیک ساقین پہلہ

جون کیشی قصد مرضی قلیا

قیدی تامل یوزیده غم خط

خود و بر کلب البته

قالادی حُست اهل عالم

بارایکی بادشاهی

اتانی چونکه بدید تورلار

اتما غمته ای تام زخما

با بر ابولدی خط پزارکی

عشق دین ایدی منی قوتارکی

عالم و عالم ایلدین یولیک

نخسراق بوزما مده بر کلک

قبله یکلخ انکار قطیف

اتما ازاردن حذر قلیل

بو وزن ده بار چه شغوی غم مخصوص وزن لاردین کوپراک مشغوی تیر تورلار

اول جمله دین شیخ نظامی مکتب پکری دور و خواجه چه و مکتب شریفی

و مولانا عبد الرحمن جامی مکتب سلسله الذبیبی نامی مکتب حدیقه سی شیخ ابوال

مکتب جامی و عبد الله ناشی مکتب مغت مغری و علیشه نواسی

بعده سیان سی شرف رامی بو وزن ده امام حنیفه مذمیده پرفقه مختصی

نظم قلیب مقدمه صلوة غم موسوم تاریخ نو قوزیکه به سیکره ده مین و

امام ابو حنیفه مذمیبی دانگری توفیق پله بر فقی نظم قلیم

دیوان ای خوب لار فاقی که
 تیلبار اتور نوایی عشاق
 خسته کو یونکده مایت نام کس
 لب اوزه خط غنبره لود پ
 کرنوایی کوزی اقادری سینه تار
 کیستی ما غنیم تامور لاری بار
 محبت تین یراق ایما سرب کس
 قاپچاری کورئی بام قاپچار
 سین سین اصل وجود مر وجود
 اولنور در کرجه میته کفتار
 کوید و رور چه تیده سینی سار
 ای کول نخسته ایکی دنیا دین
 خوار کور غنیم اول ای بیک کم

جرم قید کنه سکا قید کنه
 اول ایدی کرچه بورنه عاقبت کنه
 تو لغو چوم قاتلوجوم ایکی دور
 اکیشن علی بیک ایرورد
 اشک ایمنک قوا سینی بود پ
 عمره برله ایمنک ایمنک قار
 کم یادق تور جو پسته بیک سر
 مینسی اولتوردی دای بیک قاپچار
 سیندن اوزکا وجود سینه جود
 تیر کوزور اول لب سکر بیک
 امین کلدیک ایکی رضا بیک
 بر نظر قید سکا دلا بیک
 بودور در فر قیده غنم اربیک

فاح روح البصل و صاح الديك
 جان پاوتو پياو کيس کنده
 اگر اين بار جان روم رعت
 يار با ما جاکم بود نماه
 اى دل ايام حبه شه پياو
 اچنانم پياو تو مشغول
 بى تو چدا که محنت مرا
 نيازى که باند اوارى
 من نياز ارم از تو نازار
 دل برده ز دست بده
 اى ز زارى عاشقان پرا
 ما نياز کم کرد در تو نطفه
 سر و قد لار اگر سپه و کريوز

باوه در ده که صبح شد نزديک
 دل زغم خوردن تو بس کنده
 دکر م عاشقى سو پس کنده
 مه من محبه بان که بود نماه
 رو که مرک نوت مبارک
 کز فراموشيم برفت از پياو
 با تو چدا ان محبت مرا
 که دلم پس از اين نياز
 من نياز ارم از تو نازار
 جوشه و کردلى کنده اري
 عاشقان جون کند پذيراي
 نظى کن اگر بجا دارى
 بوزدين ايرما پسى نه مکيله

وله

شامى

وله

وله

هلالى

سلمان

نوايه

سر زلفش خوشانه میزد باد
کز سر میگذشت آب چشم
خوش نپسیدت بوی صحبت
وصال جانان خوست بموهر
ای کل از جسد خاطر بیل
تو خد او ندکاری و مخدوم
از که ایمان پشند عرب
گفتش رخ نمائان گفت
جای آنست که کمال حقیر
دوستانم مک تو میخواند
یار بگزید پوفا پس را
بر تو از دست نارساییست
مذنب عشق خود بسندیست

وله

وله

جاء

اصح الله شانه نمی گفتم
با کس این جبر انمی گفتم
خوش نپسیدی وصال یغیار
که نباشد رقیب نامسوار
و امن خود کشیده دار از خار
مأمور بندگان حدسکار
نظر محبت در رخ مدار
رایگان رخ عین نماید
داری از غایت بزرگی عالم
دوستان قدر دوستانند
رفت و برید آشنایی را
که گزیدیم پارسایی را
جز فقری و دردمندیست

کرمیان باشدش بریر قبا
کبورو جان و جا با و بکند
سهر و رام که راست میگوید
چون دمانت بجایست میگویم
میکند دل حدیث بوسه بخند
گشت جستم ترا میبویاز
خستگان را پیرسی دریا
مژه پیرست و عمره تیر و تویر
زا پدا توشت جو که کمال
تو را وصف آن جال پیرس
عقل گفتار و یی او چو آن
گفته در پیر که رفت است
دوش با خود ترانه می گفتم

خرقه بنده در میان باشد
که مرا او بجای جان باشد
قامت یاراست میگوید
چون دمانم بجایست میگوید
دل من سر چه خواست میگوید
نظری سوی ششکان انداز
پیدا ترا بوسه بنواز
ریختی خون عاشقان بستینه
دیوان کوه خواهد تو بر
ابروش پن داز بلال میر
گفتمش روی پن و حال میر
جوانند این قصه با حال میر
عزل عاشقانه می گفتم

تو روانی بقدر لب جاسینه
 زلف معشوق کسرش افتادست
 میکشم دامنش اگر چه بکاست
 دیده را از نظاره سیریت
 آدمیت مجوز یا کمال
 سر و قدت روان بت بکاست
 عشق ما بر خطت که نیست بشود
 ختم شد بر کمال لطف سخن
 مردوبی درو مرد این ره نیست
 بی رخ زرد و انگ سرخ بود
 روشن خوش صباح زند دکان
 شوخی از چشم تو عجب نبود
 زان میان سج اگر نشان باشد

و ل

و ل

و ل

زندگی سینے تو از محال است
 عاشق را بان خوش افتادست
 عاشق او بلاکش افتادست
 لوح خوبی منتکش افتادست
 کان جفا پری دش افتادست
 جان من این روان گشت
 سوز پیدا و درد پنہا گشت
 سر چه لب از کمال نقصانست
 غافل از ذوق درد اگر گشت
 دعوی عاشقی موجه نیست
 جز بپداری سحر که نیست
 مردم مت را ادب نبود
 آن سخن هم دران میان باشد

بند کار از حد پروان
 آنکه با خود برابرش کردی
 دل ز روی تو دورستان کردی
 جور تو در رخ تو توان کردی
 چشم به دور از چنان رود
 خلق عالم وضع گیر و شریف
 همه در چنگ نخوشد زبون
 در عشق کشیده ام که مبرس
 کجی دایم نخوش مغز ری
 این چه سپه و قد این چه رفتار
 این چه خال این چه عارض زیارت
 روی تو قبله مناجات
 آنکه از راز آن میان و دهان

این سخن بهل پستی گوید
 زود باشد که برتر پی جو
 باخت یا دور توان کرد
 کله اندر حضور توان کرد
 که از چشم دور توان کرد
 اهل دنیا صغیر گیر و کبر
 همه دوست شو شدایر
 زیر جری چشیده ام که مبرس
 که ترا عشق نیست معدور
 این چه شیرین باب این چه گفتار
 این چه خط این چه چمن رسارت
 دینت احسن العبادت
 عالم اسپر و الحیات

وله

خسرو

نقار

حافظ

وله

کمال

وله

شبهه و پیر کران چاه بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری	شبهه و پیر کران چاه بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری
در این دو بخش	
بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری	بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری بهر پیران چاه و نوری
در این دو بخش	
در این دو بخش	

کرم قلیب بر کاکیل ای صسم	نط قلیب بنده نی قیل محترم
اکسی پی وزن	
کونکلو یوز رنج والم بار	جانیمیک محنت و غم با
جایده می اون پیر وزن تورست پستعل متی محترم بر وزن پستعل مطبوع	
نط قیلادی ماسیم انکایتا	اثری قیلادی آسیم انکاستا
جو دت کرجه صنوبر کشری	بود چون قدس روت صنوبر
قریب بجای اون وزن تورست التی پستعل مکره محترم بر وزن پستعل مطبوع	
قن زان پسر لعین باطل	فرشته پا قوت ابدار
سکایار دفا قیلادی مرغ	بود در لعین دوا قیلادی مرغ
ایکی وزن مسترع مطبوع	دو سیغی وزن
کرم قلیب بر کاکیل ای صسم	نط قلیب بو قولنی قیل محترم
اکسی پی وزن	
دفا قیلانیل ای صسم	جفا قلیپه موبجه مم

که شکیکاست اگر توش بولود
که کوک فی تلاسقوجی او جارتوش بولود

مرغلط ایر او علی عه پسر بد ایرود
که کم غلطین پسر خود ند ایرود

ینه غیریشتر نواسی میکن زبده الاحاری دور پی رلوق معای شیخ نظامی و خواجه
خسرو ملا جامی دن استمد او تیلاب سوننی پست اقتباس طریق پیدا اوزنی طورانی

بولد اسابو بولد انطاسی بولود
قولد اساسی پسر و پسر جامی بولود

نکته سرودید و روابولامعانی
بولد نوایعی پسر نوابولامعانی

سرود کل ولاله پسر یازی
یک اوتون یک دای پسر یازی

بولد خود اطلپس و اکسون بول
ایت جلی قیلاقمه یار ارم بلاس

اوج قیج صاف ایله نه بول خوش
لامی داعی قاپ پسر حکا رود

ایت کسی جون پست یغتم جام
اوزنی سیک لار اچی کابا غلام

بولد الار عارقم دشت عدم
من سم اولای پسر که سمی قدیم

کهف فنا پیر ایلر بول پسر کم
من سم اولای را بعسم کلهم

ایکی وزن مختصر مطبوع
او یلغ وزن

نظمی

فروای

دل

ای به بد مہر دمی فیتسم
باد غنجان طبعی پرورم
سالہی جنون کو یکا سودا نیسے
کرم دیسے فکر ایلا دیر ایکی آی
برنچہ کوک صفحہ سینی اخڑای
قد و خد و ساج و پسنی مودے

از دم تنیت المی فیتسم
یار بی سبکے توشوب عالم
آہ کہ عشق ایلا دی شیدایی
ایکی یوزونک و صفینی ای قاشی
اخڑوای حال و حسیکدیک یا
کوز و قاش و سوز و سینی مودے

مشوی وزن لاریدن پری بود و بو وزن ده داغی خلی مشوی لاریت تو لاری
اولجہ دی شیخ نظامی بیک مخزن الاسرار دی دور و خواجہ خرد بیک مطلع نوری
و توان السعدنی و مولانا عبدالرحمن حامی بیک کھسی کاتی مخزن الاسرار مقابلہ
برکت ایتب تورسم ذوالبحرین ذوالفائقین نے الواقع محکم رو رہے
ظاہر قلب تورین مولانا حذر خوارزمی ترکے کوی بیک کلشن الاسرار
دور پند و نصیحت تہ بخشش اپاستے بار پچوک کیم دیب تور

عاقبة الامر مرادین تا پار

ایریشکامت اکر بوریار

روی تو دیدم چشمم دشت
 از لب او تا خبری یابم
 کل بجز نیت جزان خاک
 دل چکند و تماشای باغ
 یار کشد یار دلا گفت
 چشم تو صاف دست و سر زلف
 بار سوای چشمم آرزوست
 تو به زبانی که دم و اکید حار
 ریشتم با تو سپید باد
 زلف که بر عارضه خوش
 کرد دل خوش میطلبی بهیار
 او سخن ارکشتن نمیکند
 که گم شوم و گاه جفا میکند

زاینه طویطی بسجین در قناد
 آب حیات و کرمی یابم
 چشم بر نه مکن ای دل سپا
 تا بتوام از منم و ارم فراغ
 یس علی الجبره الا البلاغ
 با خود از آن مردوم اصدیال
 جلوه سپید و منم آرزوست
 ساقی تو به شکنم آرزوست
 بی تو اگر ریشتم آرزوست
 داغ برین جان بکاش نمی
 کوش که دل بر خوش فدا خوش نمی
 من بهین خوش که سخن نمیکند
 ای به به به جفا میکند

کیم کہ لب دیوز و مک سار نوہ نظر استکای	حاسی ہدرا یلاب بائیدین کڈرا کڈا
امکنین وزن	
اوکہ مکنا یا رنو سوار وورو	جوری امیک کوب و مری از وورو
اوجو پنچے وزن	
یوزی چہ قایسی اکر کن	علی جہ قایسی یے ایر کن
سرح بحری اون میتی وزن بر پستعل ایلتے مخترع بر وزن پستعل	
شاد از انم کہ دل سن غنست	کامدن غم سبب ختمیت
اوزنی کو کنول عیش پلہ توکان	پرنی اونو تعامی او توغانی کراک
عیش و طرب کلبنی غم سوسوب	غصہ نایسنی تور وغانی کراک
تیرہ دور ورسد دیدن کو کنول	عشق اوتی بر لہ یار وغانی کراک
بر نیمہ کا غم ہمہ غم کوب تور و	عیش پلہ اوزنی او توغانی کراک
تویمہ شقت ارا با بر کو کنول	اوزنی ذرا عنت پلہ توکان
ماجمہ شیم و تو نورای سنم	جشم بد از روی تو دودای سنم

نطایے

ک

زلف تو بنبل برچن لعل تو شربت دہا
عشق تو کافر قاتل جشم تو سا قاتل
ہر کسی آمدہ سویت انس کر فہمیت

روی تو لالہ سپیدین جشم تو زکریا
خال تو دانہ فلفل خط تو عنبہ سارا
موسمی ازہر کویت کونہ کوفہ جو عفا

تور تو نحے وزن

نہ قوی کہ بسویے تو بکدرم
بغا قیلورینہ نکا اول کل سارے

نہ قدرتی کہ برویے تو بکدرم
فی چارہ دور پنے قیلاں قیلاں

شبی وزن

یوزونک جہ قایسی ایے ایرکن
مراکہ رو یے تو باید

پسک جہ قایسی می ایرکن
زمحہ روہ جہ کشاید

التینی وزن

دلم تو ست شاد
پر کیا کیل ایے نکار
اوج وزن مخترع مطبوع

تراز من مینت یاد
نخہ چکای اشعار
او سیلخے وزن

نی ویرین اشیکم اچلورنی مسجدین
 دیما نی بولدی اشیکم فکر تخیل بانی
 خوش اوکله یا مبارک یوز وکنی کورکای
 دیمه که جور کچلور سنکایا کورکای
 فراق اوتیده اودنسام جاغیر پله پی
 جهان ایلی و جهان بازجه کوردم بول
 خوش اول بوروننی زمانا که اوسی بار
 بی واقعه اچسام جاغیر غم کلاور
 داد و صلیک ایرور ایله یا دبار
 بهار موسی اونی و خوش سوا اوتی
 اچ جاغیرنی ایشتم تلبه بیک کایا دوشتی

نجه اشیکدن اشیککا که اچسی غاسین
 نی بول اول بولور ایرکن ییشمنی فکر
 یوزوم پله قدیمک کورنی سوپو کای
 میسینی قور قورما سن می کیک کورکای
 مکر بوسول اول شعله نی اوجور کای
 عدم یولنی نوما مینده فرق غم بول
 خوش اول کیشی که زماننی بخشی اوتکار
 سنکا جاغیرنی کیتورک که اچغیم کلاور
 اوتوما غم نیل نه بونا دبار
 نعل ایلاما ساقی که اونی ما اوتی
 نجه تحمل اتای کم اچیمکا اوت وشتی

اوجو نیخه وزن

بر کسی کرم بویوز وکن جاننی غم نظر کلا

سم قاینی هر ایلاب مم بایندن تنکا

اچھدی ایچی ساچی یوز کا پشس لار
 صلاح خند اہلی مینی ماوق دیار
 خطی نفست خدی لالہ زسیفے ریختو
 اینکی سکی ای دواعی یوزی سوزی کل مل
 او تومنی شیر اتاسن طرف قہ سکرت
 قایان غم بار سکا ایشک سن اوزو می سگور
 یوزوم بوسا غا نکا سور سام نی عیش و شو
 پنچہ ثافل استب سکا با قاسن نور اول
 خطیک پلہ یوزونک دکا کلونک سگور
 تن دکو کول پلہ کوز وصل و نار شو
 تمام عمریدہ بارغہ اوج سوار قتب تور
 چمن دہ سرونی اولتور غوزوب تور وور
 بوغده میں کد ایشم فکرینی فی نوع ایتان

یاروق جہانی کوز دکا و انو قلمیش لار
 کوزونک کہ او شہ جو چلا غاریر ما نکھیش لار
 بہار پس یوزی عجب کلان وور
 قدی روان دیشے جان ایرنی مر جان
 سمد ناز غانی ناسپری یاد وور
 تیشتم پشکا با قتب دعا قتب سورا سن
 غیات ایت ایسک دکا عیش سورا سن
 پنچہ تضرع استب سکا با قتب تور این
 بری نفست پری یا سن بری یکان
 بری خواب و بری والہ و پری صبر
 بری سو کوچ و بری قاتق و پری غمان
 قیامتی قویا رب قورات اوزر دہ لور و
 نی یردہ پکن اولای تخیلا قایان کتین

غریب یقینیه کو نخلو منی دروناک اتی
 قانی و صایکنا بر سینه مک آرزو مندی
 کو نکلول که استکالی اندین تا پهلادی خبری
 مندی سی تابای و اکیمنه فاشیت یاسا
 جوشنی و قیده اول غی غی زار عاشق ایدیم
 حال چغا غایده ترک یقلا سامین
 کونکو ککابولدی عجایب بلاتوا سا چنگ
 مسراولدی جنون ملک ای سنون^{ایلی}
 بلای عشق که مردم منکا جغایسته^{دور}
 بهار فصلی درومی سواسی باشیده
 کوز و ماه متصل اول اکیه فاش که اک بو
 حبب عشقیده باشتین کج ای کو نکلول^{ای}
 سینک ری یل ناخوش دل^{ای}

شک یک نیه کو کسونی جاک خاک ایتی
 وصال ایدی پله محسک نه خرنی
 تا پله سم انکا میندن تا پهلادی اتری
 اوجوب موا سیده تو شمارا^{قنای} اوردی
 کوروب جهان ای ییلار لاری^{حالنه} ایدی
 اولوس کولار لایک سم سینگ^{لیمغه} تقایه
 شکسته کونخلو به ایریش قزایا چیک
 شمارا شک نی ایدی کو کون منکا چنگ
 بو عشق دین کچه لمان عجب طای^{دور}
 ایاق توت منکا ساتی که خوش^{ای} موسی^{دور}
 قاشیده کوز یاروغی اول قویاش که کج^{ای}
 بویونو^{ای} قومه سنکا باس که اک بو^{ای}
 نی بولوس سی پنکا اول یار خوش که کج^{ای}

و ل
 و ل
 و ل
 و ل
 و ل

تون اوزومه ایدن ایدن ده صبح کین
 کل اوزره ساری تاب اودی نبلوک خود
 بر اوسوک ایلنی حقیقت غان ایریشن
 نوایی اوشبو پریشان حدیث ایلر
 عینکده کچپ ایلر کلنار نیلین
 بورونی محسوس سوننی جو زطلیمونی
 کوزمکا سحرده بزدیک قراقودور کون
 فراشک اچر ایشم اضطراب دور
 نی پلکای اوکله قیلور جلوه خودی زلال
 یوز کوز و کده مسین کمال ضعیف
 فغان که عمر دم اوتارون و کون خیال
 کیشی وصال تونی یاری پسرله تعجب
 مرای غیر غه بر دزه مهری فاش اولر

وله

وله

وله

وله

وله

وله

ویسا چنگ ده بور و بنگ اوز بنگ کین
 یوز و کده زینت اوجون سابعان گل کین
 سینک پلک موکینن ما پیرم مرک کین
 عوام خاطر نی صیده ایلماک موکین
 سحر غه یکله و یکب انتظار نیلین
 برن برن معنی زار زار نیلین
 مشکاذق تونی خواب نیسته خواه اوردن
 ترجم ایلکه عالم خواب دور
 سینک اوتومسی که با شیم اوزنیا لال
 فی یوز دور و ر بوی کوز لاله الله
 خیال اراسیده یوز خوش احتمال
 جامی شمع قندله نظر مایک انقوبه
 اینک ساری ماقالان اگر تو باش

چن دجچه فروغی او چون قلع الیک
نی بولدی وریس ای پو قاتیک
قواقره جنبه لارن ایتماک شیک
نی تانک عذاریم اگر سار غاریت ازی
قویاش کسی یوز ایلده تاغ دیک غین تن
بهار بولدی وکل میله قیلا دی کلوم
یوزونک خیالی پله والدی اوردی اداق کم
وصال شخسی ایتیم فراق برماپتم
تربک یورورین وبارمیدن اوردورتم
باغیرده یوز خله دوه دیماککا یوق درم
نی اول قولاقد تمار عرض حال دایم
یارام ملکای بایشک اوز چک اکن
کوزاسه ویتیم اینک او عاینه پلان کم

نی اخراج ایددی که کل فرغی اوت سالد
وفاغه وعده قلب وعده غه وفا تیک
حیات نخلینی کیستی قاقا بایشک
که نوز قرائنج و عیان پداقاری بایتم
میسک که تاج باشیغه تیر وور قیاشم
اچلدی عجب و لیکن اچما دی کلوم
بهار کیلکان و کیلکانی پله دی کلوم
وفا نهایی سنی سیکتم جفا نترماپتم
بو عمر پله یور و بچه قاقای میسک جانم
کونکولده قان تولا و یوق دم اوزاق اچانم
نی اول کونکولکایا قارلغ جان ندایم
پنجاک ده شسته جانیم مویا پاک اکن
کوزوم اتی مواکس انده یاسو کاک اکن

یوزی ساریق باشی اق بر قاری کوردیست
 فی خلیصم بارانیک عشقین کنان قلب
 کوزوم او چار که میا و ن نوز و گمی کوکارت
 سارنج باس را اول نوش که خدا
 سنگ طه سیدن گم که یاز یلاید
 بولیده کاش مینی پاره پارتلیغا
 نصیحتیم بود و رور باره عشق ایلغنه
 رسید کو معلوم ایر و عشق تبلاسی سنو
 رنق لارین مخزون پنجک بولای غم سیر
 سینوق کو کولده یوق شادنج غنور
 پرخی گم که دیه مهر خادری سنگ
 نوای ادرکاشه و اوز کاشه اتره یو
 رنق لارنی بارن یار و محمد قیلدیک

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

اینکی قیرل کوزی قاسی قرا یکت لار کا
 فی تویماعیم بارانیک حسینه نظار قلب
 بعینه انکار که پک لار ویش اکی قات
 ایر و ریح که خورنید اچننه نهان
 نفیسه دور و اراسنور اچلاید
 که خلق عالمی بهر نظار قلبیلا
 وفا سیر اینی سودن کف قلبیلا
 باشیده بارد و راول سرتقدیری
 که کو معلوم ایر ما پس الم سیر کوزوم عاکش
 که یوق تور و رباری عالمه سپه کو معلوم غم
 ایر و پنجک که دیکای دونی پری سنگ
 که تا با عینک شغاری پله سری سنگ
 ارا دینک سین مردود ایدیم که قیلدیک

منور در دودور جان پسر ارست
 ای سحر به شدم به کجا که دل پستم
 که شستم از طلب مراد و اسودم
 بهر که قصه خود گفته ام دشمن خوست
 من و خیل هست چه یار بسته ازین
 زنی ظهور بجای یوز و نک صفاسینه
 یوز و نک یمنک از روسی طرنگ انظار علی
 ملاحت ایلیدن ای بار پ خد قید کور
 نی خوش صباح و نی زخده افتاح ایرد
 حرام بودی قلع پنه کا اهل زرق ^{ایلیدن}
 اگر چه نوق طلبکدن دیس و ارنگا
 چاغده تو شکالی یوتور و از و جواب
 سیکت یکمده ایدم بتلا سیکت لارکا

منور پسر تو در سینه نکار هست
 قنادر شرح جدایی بهر که پستم
 کشیدم از سینه دست اید و ارستم
 تو هم میر پس زن نامکومت چونت
 بغیر عشق چه ورزم چه کار بسته ازین
 سواد کفر من کوز و نک و آسینه
 سقال باقاردی و کونکوم سمول قناری پله
 که چس عطفی قویاس و ز اختاری پله
 که یار یوزینی کوردوم کل سباح
 نی بخشی دوریدی کم اندامی سباح
 ارادت اسکاکی دورونی اختیار سکا
 جواد تو شستم ایامی عیب اضطراب سکا
 قار پسم اوزنی تیار من فدایت لارکا

صالح

وله

یلامی

وله

لطفی

وله

وله

بشی که سپی تو مارا خواهد بود

سمه بصاحت خود عرضه کنی کند

سفر کردیم و داغ تو بردست نمود

بگره کفتش از حال من شو غافل

کمنو که باو باشکار میکزد

بعیش کوشش کن تا چشم من نیاید بر دم

ز ریخت دردمی و محبت زدی رگدشت

ز غمزه لب آن فتنه بعم دیدم

نهال قدر ترا جلوه کرینم یابم

ز نقش جور و بری کم نشد محبت از تو

ز قامت تو به عالم قیامتی بزکات

یتم ملول که کارم نکند بدست

کرم نشن سر موسی از آن دمانند

بر و مقام

دله

عسست

آصفی

وله

صاحب مخ

ونی قلندر

زمانه تاج و کردون بکام خواهد بود

قبول حضرت او تا کدام خواهد بود

جهان بستم و کوی تو من است هنوز

بجذره گفت که چاره غافلت هنوز

در رخ عسکر که بی روی یار میکزد

حرا این می سپد و تو بهار میکزد

رسیده بود بلای سی ولی نگر گشت

ز شمسوار عرب آنچه بر نصیر گشت

در آن دیار که روزی نسیم غم گشت

دلم گیرند از بهیج صورت از تو

قیامت قدرت که بود قیامت

شود شود نشود که مشو چه خواهد شد

خان بیکم ازین غم که گشت ناپدید

اگر به منکر می بود سابقا جای

شیده ام که بکچلج طرح داری

مکن مکن که ز خیل پری و شان سحر

چو روی خویش در اینده میتوایی

یکمهر از حال عاشقان خود را

برای نیت ویمی که خاک بر پیران

پیک دور روز رو نیتش ز دوست

درین شیمین جان بکس مکن پوند

اگر مخالف طور تو باشدا و عاش

و کرموافق طبع تو اقد اخلاش

بدان ندای که کس را جز او هدایت

مریض عشق ندارد امید به سود

که دام عشق که در چشم پر خازنیت

کملون عافی با نکار ما پستی کرده

ز شوق لاله رپنه دایع بر جگر دار

نزار عاشق دیوانه پشت درای

چرا نظره بحال کس که کرده ای

ز دایع شوق و غم عشق چون خبر دار

منه ز منت مر سفله بار بر کردن

بماذت ابدال مر عار بر کردن

که هر کسی سیننه دل برایش می او

عذاب روح بود صحبت بهای

مذاق مرک و بد شربت جدی

که از فراق تیر در جهان بلای نیست

شیدم از حکام که را دای نیست

که دام فتنه که در زلف تابدار نیست

وله

زله

دستی

شامی

بدو عاطفت شاه می کشد جامی

پیر مرتبه سلطان ابو سعید که شد

صدای نوبت جاه و جلال او را

ز می زلفت ترا هر طرف سپاه دگر

سپیده دم که شد از خانه غم خاش

جو کند جامه زتن جامه خانه را فروخت

شش جوفتو خام و نه از غلغله

ولا ملازم زندان در خوش می باش

جد از لاله رخ خود بهار را چسبم

بگشاید غم دور را بر دم پرده

رسید ترک من از تاب می عرق کرده

صغای سینه اش از چاک پیرن چون صبح

با شاق جهانی که شسته از دل دین

وله

وله

وله

ز جام پاشی بزم صفا شربت طهور

سرای ملک ز مهار عدل او بهر سحر

درین مقول پس ز نگار خورده تا دهم

ز ظلم چشم تو هم کو شسته داد خواه دگر

نزار دلشده شد خاک روی هر کاش

فروغ صبح دگر از صفای اندیش

کو خفته کیسه بگف بهر نقره خاش

بهر چه میرشد از صاف و در خوش می باش

نزار داغ بدل را را چسبم

بلا محنت شبهای را چسبم

سنگ نه طرف کلاه جامه شش گره

نزار دلشده را انگ چون شمع کرده

بهر کجا گذری بگف ما اتفق کرده

گذشتا و بر دقت کشتگان غمت
مقیم کوی تو صفت حرم نخت
دلیم صغیف و زمر سو ملامتی پسکنم
مکن بخلقه ما ذکر شسته نسج
ترا صباحت ترک و فضا ب حوت
صحیفه است وجود تو بر لطافتش
لطفاتی که رخت را ز جعد تو خم گشت
مکو که قطع بیا بان عشق آسانست
فراز و شب از ره روان کرم مبرس
چه سود فایده مهر پس پیوست را
خطیت بر کل رویت ز شک سطر
تو در میان و برای تو سرشپی گردان
حرم سیکده خوشش نیست کو زبان

نزار جان کرامی فدای تر دلت
ز کجته ما سر کویت نزار و نخت
که شیشه نازک و مهر جاکه می نخت
که گوش بچپیان بر ریشم نخت
ملاحتی که میا عجبم ترا عجب است
که از اصول صفات کمال نخت
نزار عاشق اگر باشدت هنوز گم
که کوهای بلار یک این پاباست
که پیش من هوا کوه و دست یکانست
شاع عشق خود را کاروان کنانست
که با دافت جشمم بر از عبال تو دور
تلف بگرد زمین باشد از مثل نور
که خاک رویی این در کف بکیمب دور

جامی

وله

وله

وله

وله

ولی تو تاب معشوق و جام می چمی

اگر رفیق شفیق درست پیمان باش

مقام امن و محبتش و رفیق شفیق

منم که شره شکر م عشق و زریں

و فاکیم و ملات کشیم و خوش باشیم

دو یار زریں و از باد کهنه

چاکه رونق این کارخانه کم نشود

طیفلی پستی عشق آدمی و پر

می صبح و شکر خواب صبح تم چند

سری که پیش تو بر آستان غایت

اگر دلیفه دردت زمان زمان رسد

چنین که نسبت روی تو کنی سدا

در آمد از در باب خفته ماکدوت

وله

وله

وله

وله

کمال

وله

وله

طرح مدار که کار و در تو ایست کرده

حریف جگر و کربا به کلستان باش

کرت مدام می شود ز می توئی

منم که دیده نیاید ادم بیدیدن

که در سریت ماکدوت رنجیدن

فراغتی و تکیان می دگر نشه چنی

بزرگ سپه نوسی یا بتی محبتی

ارادت بی نهایتا سادیتے بری

باید نیم شبی کوشی و گریه سحر

سریت انکه سزاوار تاج عزتیت

علا دتی بدل دلتیتے بجان رسد

بکونه از تو سدا و با مان رسد

برآمد از دل در پیش خسته اند دت

ترا صبا و مرآب دیا شد غماز
 تو دسکینه شوی خضر چرخسته کن
 سید فزوده که ایام غم نخواهند
 غیبتی شمر ای شوخ وصل پرده
 مرا که جانب اهل وفا کندارد
 دلا محاش جان کن که بلغزد بایه
 سمای اوج سعادت بدام ما افتد
 شت بناز طبعان بنارند صبا
 سلامت سمافاق در سلامت تست
 بسیر جام جم آنکه نظم توانی کرد
 تو که سرای طبیعت یزدی پرو
 جمال یار ندارد خباب و پرده
 سرت ز نور ریاضت جز شود عاقل

و کر ز عاشق و محشوق راز و راز
 پیاده میروم و مهران سپواران
 بخان نمائند چنین نیز هم نخواهند
 که این بهر سعادته تا بسعدم نخواهند
 خداش در سینه حال از بلا کندارد
 فرشته ات بدو دست دها کندارد
 اگر ترا کذری بر مقام ما افتد
 وجود نازکت آزرده کز زبنا
 هیچ عارضه شخص تو در دهنده
 که خاک یکده کل بعبر توانی کرد
 کجا بجوی صیقت کذر توانی کرد
 بخار ربه نشان تا نظر توانی کرد
 جوش خنده زمان ترک می توانی کرد

وله

وله

وله

وله

وله

قلندران مجتهد و بینم خوشه نه
 سحر کشنه وصلن خواب می دیم
 گنونه می ده از بوستان نیشم
 که احوال نه لاف سلطت امروز
 رواق منظر چشم منیشانه
 تن مقصود از دولت ملازمت
 نه مکه که جن بر فروخت و لبر می اند
 نه مکه که طرف کلک کج نهاد و نه پشت
 نه از نکته باریکه ز مو اچناست
 تو بندگی جو کدیا مان بشه طم و کن
 ز شو و کشش حافظ کسی نشو که
 اگر نه با دهنم دل زیاده ببرد
 غلام بر کنست تو تاج دارانده

وله

وله

وله

وله

وله

بقای اطلیس امکس که از من عاریست
 ز می دات خوابی که به زید اریست
 من شراب فرج بخش و یار جوهر
 که خیمه سایه ابرست و بر که کشت
 کرم غافله و دلاخانه خایه
 ولی خلاصه جان خاک آتانه
 نه مکه که آینه ساز و کندری داند
 کلاه داری و این سپهر دوری داند
 نه مکه که سر تراشد قلدری داند
 که دوست خود روش بند پروری داند
 که لطف نکته و قدر سخن دوری داند
 نهیب عاده بنیاد دل زجا برود
 خواب با ده لعل تو شیارانده

هجوم خشن برین جان بستلا بکند
 حسن دحای تو که مستجاب نیت مرغ
 ز سی بادت بخت مر جا کرد
 نزار خوب بچشمم در آمد و بکشت
 بسان پسر سه کوه روبرو جان
 صبا بلطف بکوان نزال رخسار
 اگر چه عرض نهرش یارب ی اوت
 بسبب پسر کی چرخ از جهنم پرور
 درین چمن گل بی خار پس نمی چند
 درین زمانه زینتی که خاسی در اطلال
 جریده رود که عاقبت سخت
 خراستان توام در جان بنامیت
 بنالی جل اگر با منست سر یاریت

بلاست این دل سیکن درین ملاکند
 زبان تو درود دل در دحای کند
 زاشتیاق تو کل پرین جا کرد
 تو نور چشم منی در دود دیده جا کرد
 دو چشم تو که سیامند پسر
 که سر بکوه بیا بان تو داد بار
 زبان خوشش و لیکن دمان پراغر
 که کام بخشی او را بهانه بی سببیت
 چراغ مصطفوی باشد ابر بوبیت
 صراحی نیاب و غنینه عزل است
 پالاکه که عسر عزیز بی بدست
 سر را بخراین در حواله کاشیت
 که ماد عاشق زاریم دکا راز است

وله

حافظ

وله

وله

وله

وله

من از تو دودم و پو پسته در خودم

رنجی که برکت پای تو سیمن مالم
در آن شبی که کنم گشت کوی تو

ز بس که گوش جانی پر از فغانست
تو آن من نشوی نیت بخت آنم یک

بمن سبزه خطی بر رخ جلی کشید
برک و بوی پاست بوستان خود را
دید خوی ز بنا گوش پلست سحاب

خرابی من از آن ز کس غاری پرس
شب که گشته مرا در غمت چنان گشت

حدیث در دج که گویم که شرح ممکن نیست
سخن در آن که حدیث من بر آنند

حسن کلی رستان سدی آوردت

وله

وله

وله

حسن

تو در حضوری و در پسنگها ز من دور

درینم آمد اگر بر کل و سمن مالم
دو دیده را بکف پای خوشن مالم

بشهر بر سپهر کوی داستان
همین بپست که کوی که خندان

ببایع سپهر روان قامت طریقت
بگو شهای گستان بفتنه نیل کشید
شب از هلال گجک بر سران کشید

هلاک جانم از آن لاله بهاری پرس
که موج اشک من از موج آسمان

در طیب چه جویم که کار از آن بگفت
حدیث تو چو در افق و رقی بگردانند

که عالمی همه کل من این کلستانند

مثال قطره باران سرنگ من همه در شد
 ز ما م عهد پس را سزد که سبکی
 درخت غنچه برآورد و بستان
 بساط سبز لکد کوب شد بای
 دود و دست قدر شناسد صحت
 سخا کردن پنهان به از عبادت فاش
 هیچ یار مده خاطر و هیچ دیار
 مخاطمه کس باش تا بخدی خوش
 رسن بخاطر ان نازین که یاد و د
 بروغم از دل پر خون نمیشه حکیم
 یک نسون که دیدی در آمدی بلم
 مگر نظر که سپه و مکن فراموشم
 بدین صفت که تویی در زمانه معدوم

سینا اثر دهد الحق طلوع چون توی سبیل
 چرا که محکمش افاد با هو حال تویی
 جان جوان شد و یاران بغیث نشسته
 ز بس که عارف و عامی برقص برپشته
 که مدتی بسیدند و باز بپوشند
 اگر خدای پرستی هوا پرست بیانی
 که برو بجز فراخت و آدینی بیا
 نه پای بکی گزینش مگر زیار
 ز جور او بکه نالم مرا که داد و د
 ز جان سوخته پیرون نمیشوی حکم
 کنون زدل بعد خون نمیشوی حکم
 کنم اگر بشوی چون نمی شوی حکم
 اگر بصورت ر پای خویش مغرور

سعه

وله

وله

خبر و

وله

وله

کتابتی

سلمان

نویس

مسند

حسن

بجزه صورت چنی بجزه افت دینی
 ز چشم دل بدن خاکم در آتش و آفت
 لب تو حامی لولو خط تو مگر لاله
 نم زدست تو پابسته در کد ارادت
 پری و شیم قراور کن که برین ایگری تو
 جوداد بر دی سخا یا روز امید و فادور

بشوه شور جهانی بجزه راحت جان
 بچشم من و بدل جسم کن که کجاست
 شب تو حامل کوکب نه تو با خط
 بر آه تو سر تسلیم بر زمین عبادت
 مگر که شمع جانی فیکه سی امکلب تو
 نی سود رشک حسود که داد و داد

ایکینس دن

مکوز و مد استعل اول ایکه فاش کر کرب
 دلا که عاشق صابر بود مگر شکست
 به تربت شنوم یا به صحت نیم
 در جاج کشای جود و فانی تو باشم
 سفر برای تو بوییم خبر برای تو بم
 زسی در دله دل را زمان زمان تو سیلی

فاشم اکوزیا روغی اول تو یاس کر کرب
 ز عشق تا بصوری هزار فرخت
 مرا که چشم باقی و کوش بر شکست
 به بلا چه نایم جو بستلای تو باشم
 سخن برای تو گویم خشن برای تو باشم
 مرد که میرود اینک ز نوک مر مر سیلی

اومسئع وزن

بردی کل و ساجی سبل غدی بمن خطی ریکان
 نزار سپه و که در حد قدا ل بر آید
 ز حیرتین توان بقط نشد
 که شت آرزو از جد پایوس تو را
 جراتاب می از مشرق سپا بر آید
 بسی خود توان بر دره بگو مقصود
 بنار کشتن او از روست ج چار
 تلم صحیفه شوق از هنر آید
 توش بنده صحنی و من که ای کینم
 بهر کجا کدزم دولت وصال تو بوم
 توش مجلس انسی و شت عالم جان
 عجب مسیح و میسعی عجب جبل و

ب و زره زرد و انچه خط بلاری
 بقامت نرسد که نزار سپا ل
 خط عذار تو چند تک کرد خال آید
 سلام مردم چشم که گوید ان کف
 زبان عارض مایه نزار لاله آید
 ز بی خیال که این کار نی واکه
 که کس باز روی دل نیافت عمر د
 نزار عذر تقصیر بر بخار نویسد
 مرا سعادت آن کجا که باتو شنسم
 بهر طرف نکرده جلوه جمال تو بینم
 بنار بر سره خوبان که نازنین جان
 ولی جود که قدر حال خویش ندان

کمال
 خسرو
 حافظ

کمال
 ول
 حامی

ول

کلفه از غنچه دهن

زار بر پنه یار قیلور

نست جون تو سپر حن

یار پندنی زار قیلور

تور تو سخی وزن

اوزنی ساله محنت ته

در اسپر خود بکنر

عاقل اوله دولت ته

ای نکار سیمن بر

بشچی وزن

لبت خون من نخورد

می عشق خوار قیلور

او یغی وزن

رخست هوش من برد

مین بحه زار قیلور

ایکی وزن مخترع مطبوع

برایا قنی تولد روان اوز و کماج مسکاجور

اشیت ای عذاری چمن بو سوای غشی کجور

ایکسینی وزن

برایا غنی تولد و غیل اچ و نکا قوش

اشیت ای عذاری کل بو سوای خوش و قیل

مجت محریه یکره وزن اون بر ستمل تو قور مخترع التی وزن ستمل

میں پنی وزن

بحرینک دہ ای پرپے	کوز و مدن اد چستی او قو
من کتہ یں خلاست	من خاک آشت

پہر وزن مختصر مطبوع

سکاسین کچہ ارقا جان پلور	سکاجیہ ارقا جان پلور
--------------------------	----------------------

مستضب بحر ای دن پیش وزن پسکہ ستل متی مختصر پیش وزن مطبوع

او یغے وزن

بکذر انہی پسہم صمدم بسوی جن	لکمتی پارازان کلعدار عجبہ دمن
کیل کمل ای عذاری من کل چاغی کھو	جام می نی تولدور بان ایج داعی شکام

ایکس وزن

بوصیجیم کلانی پلور کیتے یا کھلا	نی پلور اکمن تا کھلا سین کوین
وقت را غنیمت ان آن قدر کہ بتوا	حاصل از جیات ای جان یکدست

اوجو پکے وزن

نمایار کمنی ستار کو خلیکا کم مایار بار بولوتو رایگی کوزوم بولیده تور اول ای یئک اتفاق شافیه ازیرای قیلاق امید وچم ایله خدست شه ایله بار وصالی نی تیلار سن جو جربا یارب خواص مجسده بار نی خاص قلی بر کورد بر سواده دور بر نفس کونول	تشویش جنت تور وراغ خاکسکا کیکله نی بولدی قاشمه بر سر سکا ایام وصلی شام فراقیه ازیرای در بانی یئک سوکونج دیتاقی غه ازیرای بر لطف عیش محنت باقی غه ازیرای یا خود عوام ثمره سبدن خلاص قلی بر لطف نوز سواده دور و بر کونول
---	---

چچی وزن

یئنی عشق دلفکار قلیب تور خوش جلوه جمال تو دیدن	یئنی شوق چقار قلیب تور خوش سیوه وصال تو چیدن
--	--

التمینچ وزن

ولم را جفا پسند است پری کیل کل ای نهار	که او برده خطاست سکا پسره انتظار
--	--

که کسل قایم نیست نوایی که در دهن
 یابند بولاسام نیستی در دهن
 و صلیغیتان ساغیزین خیال کن
 زلفو کنده حال چم رسید، نخط یک
 او کلود و در جوفت ایله اشتیاقین
 مطب پله نی کوکلی چلسون نوی
 ای کم شیم جان پر اسین مرطین
 کوکلو م فی آبی قطره خون یک پله
 سیسات کم بر او غنیدین زارین
 دوت تانگی یوزی و پاتی تاکه و انو
 اول شاه سین کد امین اول طفل
 جاسیدین اوز کایار و فادار پادیم
 کیلور یوز بلانی او شال پونا

بو عمر بی ثبات و مدارینه از دیاس
 کور سام یابنده غیر خود اولدوم هلاک
 حالیمنی اکلامان سکایا ربی حال کن
 یوز و کنده زلف و رویا غیده ال کن
 کسل قوتقارای جل منی او شوق واقدن
 کم سن واقدن پم اول پیر
 او سام ایر و تو سکو جه سیدیک زنت
 دودی دور و رکه ایریلو اوت سن
 فریاد کم بلاغه کفر قار سین
 مست جسیج کورلای اتمیت تاکه او
 کربا قاسینک ساری حق بارانک
 کوکلو مدین اوز کاچا پرام سر پادیم
 کیلسون اگر یورومنی ابور پم بلا

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

مصحف

مطالی

وله

لطفی

وله

وله

وله

نویس

وله

در آیم از عرق که بر دیت دوید ماست
 کار من از فراق تو بی ریختست
 صور مکران ملاکم از آن سنبل
 ما عایشیم دی بر پیمان می بست
 دل را از جاک چنینه تو اتم بدون کنم
 سر محنت از تو موجب چند محنت
 بوند ایتقی اول صنم که جان یک صفائی
 اول صانع که خلقت احسن قیله قیاس
 صید ایتی دبریم سنی اشخت ساج
 نیاز کلوک اچره پیل جویوق تار کس
 فی قاشش ووز دور و پسنکای سن
 دوزن کلی کلشنی خارینه خارینه
 یوزین کیشی جهان ایلیکا قیلده شای

در آتشم زمی که بعلت رسیده است
 سر تو تر می کنی کار شکست
 سازید صورتی که باشد ز من جدا
 قانع بهر چه باشد و فارغ ز مرجه
 غم را ز دل برون توان کرد چون کنم
 محنت زیاده کن که محبت قرون کنم
 عاشق کیشی یک ایتقی و جویوق بلا
 هیچ کیچیکاسین بهر مادی عیاره قاشش
 ساندی کند بونیوه ایکی قلاج منی
 اوز حدینی پلب پیل دین اولتور دوز
 برای شید کوزدی سچ کیم ای مطال
 کلکون می طای خارینه از دیا پس
 بر دم لار امانت و عارینه از دیا پس

زین گونه تفاوق در درکش کشم
 بر حرف پیکس نه اخت اعراض
 ابرو ز من تاب که دل در دست
 دل نیل رخ تو جانب کلبش نمی کشد
 دارم گمان که او بمن ناتوان خشت
 ما عاشقم دگشته شدن ابقار ما
 چشم تو ز کسیت کرد و خواب می حکد
 نا شنای می سمه جا جنبی بود
 ای شاخ گل جوهر سپی قد کشیده
 تشویش یکیشی مکشش نقشبندی
 کرده کی که از سجود درت بر چمن مات
 کرد و رم از تو نقش تو ام در نظرت
 کی پس کم وصل تو باشد مو پس

در حیرتم که کار من آخر کی کشد
 آن نیت ملک صنع که خط خط کشد
 تیری که خورده ام ز کمان بندت
 خاطر بسوی لاله و سو پس نمی کشد
 این قصه که به نیت یقین این کائنات
 نیشتر عشق نیز رسک فرامات
 عمل تو آیتت کرد آب می حکد
 از شرب تو به غایت بی مشرب بود
 بر عمل لب خطی ز زمره کشیده
 بود جو چشم و زلفش اگر کشیده
 سرمایه سعادت دنیا و دین مات
 دل پیش تست دولت من این قدرت
 نظاره جمال تو از دور بس با

شامی

وله

کاتبی

وله

وله

وله

ابوالبرک
فراقی

ریاضی سمرقندی

وله

بنایی

وله

حامی.

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

شیرین بی شکر دنی سر وفا پسته
بشها که داغ فرقت آن ماهی کشم
بنمای رخ که مطلع صبح صفای این
دل خون و جان نثار دگر رشک خاک
منجده حقیر و کو سلطان محترم
بر جانم از تو مرجه سپید جانی
مایل بقامت تو بود طبع مستقیم
روحی فدای ای صنم ابطی لقب
خوش آنکه دقت کل لب جوی گرفته است
فردا که دوست گشته خوراندی کند
شاقی بشکل جام ز آید هلاک
مل لب بطف حکایت نمیکند
حرمی که رخت با بحر نم فاش

کویت کنم حدیث بخوبی قیاس پسته
تا روز کریه بیه کنم داه کشم
آینه جمال غای خداست این
سم خود بکوی جون بکنشاه در ذکا
سکر در غم تو زار بیم ترا پس غم
سکر ناک بغاست و کر خجسته
محبول بر محبت تو فطرت سلیم
اشوب ترک شور عجم فتنه عرب
در پای سپه و دست بسوی گرفته است
خیزد ز خاک و بار در جانندی کند
می ده بغیر دولت سلطان ابو سعید
چشم خورشید نظر بغایت نمیکند
بهر ز طاعتی که بحجب و ریاشد

ای در کمال حس تو جان نه خور

مار غم تو گشت و کم غم قوت نه

بسخت ساقا قدمی پر شراب کن

مامور ز بد و توبه و طاعات نسیم

مست با شاق ملاحت جان گرفت

خوشر غیش و صحبت باغ و بهجت

به وقت خوشی که دست به دست نسیم

به و خطا گشتش نیست ابرار

انها که خاک را بنظر کی کنند

می خور که صد کلاه زایگار در بجا

عشقت نه سر سیریت که از سر بر شود

عشق تو در وجودم و مهر تو در دم

ب می کزد و چشم کشیم بید نش

در سپینها غیری و در دید ما قبول

ما گشته به که طبع لطیف شود ملول

دور فلک درنگ ندارد و شباب کن

با ما بجام باد و صافی خطاب کن

آری با شاق جان می توان گرفت

ساقی کجاست که سبب شطارت

کس را دقوف نیست که انجام کار

معنی عفو و رحمت پروردگار

آیا بود که گوشه جشی بکنند

بهر ز طاعتی که برود و ریا کنند

محبت نه عارض نیست که جای گزیند

باشیر اندر آمد و با جان بد شود

خوشر ز دیدنت مراب گزید نش

وله

حافظ

وله

وله

وله

وله

کمال

مردم جو پوفاست خشت آهوان شد

ای عشقت آتشی همه شعله در زده

مژگان تو به زدن چشم بهر قتل

تو تنخ جو بر پسر من میزنی و من

عشقت خبر عالم پیوسته آورد

من ز ناتوان زیاد گشتی شرم ای

تا بملت آنکه بدست می رسید

در کنج حجره که ز پسر نوارفت

تا از خط تو حجت نبوی تمام شد

محمود عزیزی که ز ارشش غلام بود

در عاشقی می رسید تا شوی تمام

دل ان پسر زلف تو پیوستی آورد

سنگتی جوا سخن یکدیگر چون بن

وله

وله

وله

کار انگاه خویش بویانه خست

و آن آتش از در دونه من شعله زده

آراسته دوشگر و بر یکدیگر کزده

آیم بکشت کوی تو موز سر زده

اهل صلاح را بقدح نوشی آورد

زان دارویم بده که فراموشی

ورنه زمانه در طلب مرد قایت

از حجره مانعت نه خویشد غلت

باز آن بلا که خاصه بود عام

عشقش غان گرفت و غلام غلام

نشوده که گم می شد تمام

باز از نایل تو بد سوخته آورد

جیرانی جمال تو خاموشی آورد

کلکون یک اچر اکلین اول شکو غلام	یارک قیلدی شکین ما قوله بوتی لاله
کورد پس جاندہ مرکز کو کلینی شاد بار	تیا پاس مراد و لنی انی نامر ادبار
حقیقہ قویاش ملک کاسین ایتہ حقیقہ	بولغایم اول سیکدیک اول بری تو
کرسیم برک کلنی قلیپ لباس	بولغایم اول کل اندام کو کلک پدہ تیغیکد
دعوی شت است غیر بارنی غیب ائمه	کم سن ایدم سیکدیک سن بونی مسکد

مکون وسمہ ده اول اقیاشی کو یا خیال دو	یا ای باشیدہ گوکنہ کورد و خان لاله
ای ہر دم از جہای تو دل راسی غم دگر	عالم ز خراب و تود عالمی دگر
از سر چہ میرود سخن دوست خیر است	پیغام آشنای نفس روح پرور است
آسودہ خاطر م کہ تودر خاطر نہ	کز تاج میفرستی دگر تخ میری نہ
یاران بود کہ صبر کند بر جفا	ترک رهای خوش کند بر رفا
تن پرگشت داز روی جان جوان	دل فرغ شد و حدیث تان بر زبان
من بجز تو بدیدہ و دل خانہ	از من تو خویش راز چہ بچانہ خستہ

شامی

سہ

وله

سہ

وله

دست از طلب ندانم تا کام من آید

ای ابتدای دردست مرد در راه گمایت

دارد بسجده شبها چون روی بزمینش

رکل شد حکم گویت از انگ لاله کونم

رحمی بدید ایان پس کدل جو را

خوش آنکه وار مانده مار از مازمانی

این از جمال رویت آرایش دیار

یوسف بنود چون تو درینکو می

گر کشه ساخت بازم چشم سیاه مار

آن یار سپو فایم مردم بزم روزیت

بر قتلای پوسه اید و دل کله دار عاشق

بونیو منعه قاید قلیغای اولی قوینی مایل

نازایت که سر و کله ده بل بس من توقور

کمال

چای

دل

نبای

یا تن سپد بجانان یا جانین بر آید

عشق ترانه آخر شوق ترانه غایت

بگر که نور طاعت حق تا بد ز جنیش

باشد منور تر نشه خاک درت بخونم

یا طاعتی و صبری ای بی پر تا تو را

روشن ضمیر سری یا خوب روحا

آن از کمال معنی آسایش جان

لغاش نفس نانی خوشتر کشد ز اول

برتاب دست جبرم سرخه نکار

کردیم ترک عشقتش عاشق شدن صید

بونهایم اید و موبخه اید و خوار عاشق

کم بس دور و قلا ده ایت بونیو حایل

بوچسن و بولطافت بو شکل و بو شمایل

خوشم موپسم بهار که بر طرف جویا	نهد یار کلمه زار بکف جام خوشنوار
ایکمی زنی وزن	
شال تو آدمی نکو خوش پس ندید	بسان تو سپهر و پری روی ندید
قانی سین به موش قانی سین به پتار	قانی به سین به سرشی قانی مین به پاک
عسک سینی دن انداق کم است و نه من	کاسی اوز و مد و کاسی اوز و مد و بار من
در حالت تحکم از نازکی زبانش	برک کلیت کویا در غنچه دماش
رفت آنکه چشم راحت خوش می نمود	عش آید و بر آورد از سپند دود
ما بسم و مجلس می خوبی چاره	من در میان پری عسری باد داد
دل میرود ز دستم صاحب دلان خدا	دروا که راز نهان خواهد شد
آبایش دو کیتی تغیر این دوست	باد و پستان مروت باد نشان
سکام شکسته پستی در پیش کوشستی	کین کینای پستی قارون کند کدا
حافظ بخود بنویسد این چه می آلوده	ای شیخ باک دامن سده و زار

از بر من چہ ارف

خوار قیلور مینی عشق

اد لیغے وزن

سردنی موزدن اسپہ لویی جہ وقتور

دلبر من کجا رفت

زار قیلور مینی عشق

تورت وزن مختصر مطبوع

باغ پنہ خوب ایہ کوی جہ وقتور

یکنہ وز

جفانی کور ساسی کوب از کور وند

شکا کہ اول لنوار کور وند پے

او جو پنہ وزن

سمن کہ مر خوب ایرور لویی جہ وقتور

بمن پنہ خوب ایرور کوی جہ وقتور

تورتو پنہ وزن

ایا جی تورت جام می تولا تولا

اچلدی کل صبح دم کولا کولا

مضارع بحری یکہ نہ تورت وزن اون تورتو زمستعل پیش مختصر

او لیغے وزن

کیتر جام خوشکوار منکا پرہ استلا

یستی وزن زمستعل مطبوع

یان یا کلنداری خوش دور بار

بهر دو بار کرمک دیرلار اکثر طوی لارده ای تورلار بو وزن انجا مخصوص دور اول
 سه و تقه پسم قلیورده سر مصراع دین سونک یا زلفطین کلتور سلطان سوز ایکنک زبانه
 پستقان ترکی عینک یا لغو دوری عینک اوزینه بولکنک نرتیب بهر عیدی غلی ربانیده و خوشی

موجب جفا جاسینه جانلایم	دشمن همیشه دوستدار انخلایم
نیر اعظم مود و طبعینک	عله حورا مود و خلقیتکینه
بانج پنجه خوب ایره کوی بی تو	سرونی موزون دیسه بو چه قوتور

السیچی وزن

شال من و لکار پس شود	شال من خوار و تراپس
مینک کسی لکار بار مویته	مینک خوار و زار بار مویته

میت

محسنه قندیه زار	کبل چکای نهار
فصل کلیت ای نهار	باده گلگون پیار

سیکری وزن

در دل شکم نشین اگر چه ندارد	کلبه درویش تا سگ کو گناه
جامی بی صبر و دل کان در	مدم دیرینه است و یار هوا
کاش من نه دل از پیکان تو بودی	تا ز میفغان آستان تو بودی
عجب اقبال ما کی بشکستی	کر نه نیسی ز کستان تو بودی
کو کلام از ابرئیس محال ہو پس	بهار دیں کم حصول ممکن است
ایسم ای شوخ بوی باطل است	دیر یار افسوس فایست که مرز پس

تو تو کے وزن

بشار افانده دورینک پستی	سہی لاله رخ سخن بری عجب
ما سحر جون کدز بطرف بتان	ز بحر تو خون دل جشم کریان

شبی وزن

ست مدام ای کو کول کو ز کیمن	نطق سیجا دیکان سوزی اکمن
قد کچہ پکین زلفی ایک	نی کیسیکا کو کول روزی اکمن

ترک شوا سی بو وزن دہانی باعی یک ایک پت تن ارتوق اما لیس بو وزن تراک اسیدہ

دشمن جان او لدی نقیلائی سنگا
 برد و رخ من دو جوی خون که پروا
 روز و شبم سوزد کش جو شمع که شمع
 چشم سلمان کش تو کا دست
 عشق تو تو به اینک و سخت
 تا بهمت الفت از به دوم
 در عن زلف او کمال چه چرخ
 آنچه تو داری محسن ماه ندارد
 جانب دینا نگاه دار کم پهلوان
 رقت قلب آشکاره کرد محب را
 ساکنی دو در از قطع منازل
 زحمت سر چون بود کمال ازین
 حلقه زلفش کشد محمد کلاه

او که سنگا یار و لنوار کور و ند
 از تو مرا سغ روی دو جهانست
 سوخته این مراد کشته است
 مند وی زلف تم اثاب پست
 نام نکودر ره تو موجب سخت
 تا بتو ام آشتیت با به سخت
 وصف دمانش مکن که قافیه سخت
 جا و جلال تو باد شاه ندارد
 ملک نیکه و اگر سپاه دارد
 جام مشک زار دل نگاه ندارد
 ترک پیغمبر جز از راه ندارد
 زانکه جز این اسپستان پنا ندارد
 اشرف شمس الضحی بنور محبت

کمال

و لم

و لم

ای رخت بر نفس مهر دل با فزون	و بجگ شمس الغنی محسن له عابدون
ابر دو قد خوش صورت نون القلم	نفس خط دلگشت معنی با بطون
جذ فروزم پیر داغ از علم آه خویش	بزم مراده سر داغ از رخ چون پیش
شعله شیر شوخ ق شمع درون	سکرمی بازار عشق از قف خون مست
راه وفا پیش کبر کان ز بغا خوشتر	که به جایت خوشت کد وفا خوشتر
کو کنگر اچما پس می بود بدن زار دین	ایلا که محکم تو کن انجگار کن دین
نچه جفا دپستم مار نقای اهل وفا	در جفا پیش دین چرخ سگای دین
ایکریه وزن	
عشق یو کی ایلا دی سپهر علی نی حم	نی عجب ارا یلا سه یکنج جیشدنی هم
بی تو مرا چون کد ز بلف بتان	از غم تو چون دل ز چشم کرمان فته
اوجو پنجه وزن	
روشنی طلعت تو ماه ندارد	پیش تو کل روشن کیا ندارد
اد که منجا یار دلنوار کو روید	جو رنی کو رسا تی کو ب و از کو روید

وله

کاس

هلال

نوی

حافظ

کیل بری ای پری کم بجز خونِ دوسری

لعنہ کشنہ دورین زلفونجانبہ دوسری

سوی من گاہ کا سی دہر ایک نگاہی

دلبر ایک نگاہی سوی من گاہ کا ہے

منسرخ محسوس او تو ز تورت دن یکہ پستعل او ن تورت محترع

یکہ وزن پستعل مطبوع

او یلغی وزن

نوش بی در رسید شوش بودین

حد خداوند را کا ذب غافلون

دولت مال کل نکر محنت غار کجاست

راحت می نباید بدین رخ خارا ز کجاست

شاخ کل و پسترن یا دبر و بوی

عطی شگ خن کب قیور بوی

روضه کریمکاسی اینہ فی ایشکاس

مکن ایما پس کیٹکاسین اول واکو کور

کہ کہ در تو کرد پیش زستان نیت

ارزوی ردی تو از کل وریکان نیت

نارت عشقت رسید خن واد جان

نشتہ بخون کرشیدہ شخنہ بخون شے

عشق اگر خط است سہل نباید گرفت

آتش اگر شعلہ است خود نیاید گرفت

حافظ خدمت نشین باز بنما نہ شد

از سر چمان کہ شت بر سر چاہ شد

آتش رخسار کل غم میل نخست

چمن خندان شمع آتش پروانہ شد

ایکسچی وزن

سکا کہ برک کلین بکس قلیہ بولگا	کلی بکشن اچرہ قیاس بولگا
--------------------------------	--------------------------

بیٹہ بحرے سیکر وزن یتنی پستعل بر مخرع اوج وزن پستعل مطبوع

اوسنے وزن

ای پونا کیمادینک سر کر سیک یا نہ	سجریک نیلار قیلادی بو شامور جا
جون فار ورس و شب افادہ م	باشد کہ بر حال من افد نظر نکست

ایکسچی وزن

باشیم قدم قیان و صالیکنا تاین	میرا واپا وصل باثر اپان کین
جرا ہی بت من غن سیئے نکند	چک دو بوپہ می غم از دلم نبرد

اوسنے وزن

کشم بدرد از تو من نھارا	آن بہ کہ یک رہ کنی مدارا
ای کل سینکہ یک قانی چن	سنبل سا چنک دیک قانی شن

عشق بحرے ایکی وزن پستعل بر وزن پستعل مطبوع

کشم جفايت را	ندیدم وفايت را
بروزان نخست به مطبوع	
نی سین چه پری بار و دوزنی کین بسی	نی سین چه کیشی مشور میزد کال فضا
مدیحه تورت وزن پستعل یکی وزن پستعل مطبوع	
اوسیلغ وزن	
چهار تارهای جردین سینسین آزارین	یکل که بجا میگذرد من عمر دین آزارین
بسج باشد ماه من میل سوکنا	وز فروغ روی خود کلبه ام روشن
انکیسی وزن	
بنات بر لپچی بوسه چسب	نخنی شاد مرا بنده سی ز خدا
گویا دور بجا و تیدن یتای ای یو اکرم	یوراکیم ده یوراکیم ده یوراکیم ده یوراکیم
سرخس به تورت وزن ستعل یکی وزن پستعل مطبوع دجی وزن	
بایند و فایت کشم جانا جفايت	ولی مشکل که باشد جفايت بر انايت
پسکه جان تیشک خیلک یکان تیشک	ما چند غم یوزونک خود ملک طاق سوره

اوج وزن محتج مطبوع	اوسیع وزن
سمن و خسته یتای خطی برله فدای کرک	کمل و سرون یغلای یوزی برله فدای کرک
ایکسی وزن	
صنابری کیل کمل نفعی نینی سیریل	سکار حم اتیب بر دم کرم ایلیاب
اوجو کچے وزن	
مین و فرقت و المیم	نی پلور مونے صنیم
طویل بحر ای التی وزن ایکی پستعل تورت مخرع ایکی وزن پستعل مطبوع	
اوجو کچے وزن	
جکونم نکارینا که با من جاکر دے	قوارم زدل بردی ز سبرم جدا
زهی خل قدیسکدن جخل سر دستا	خطا پچه لپنکدن منفعل راج ریگات
تیشک لبکد جان خدیک کل خطیک ریگات	یوزونک خوربا چکد غنر سورونک خطیک
ایکسی وزن	
سکا قیل کدر سین کیل	سکا قیل خط سین کیل

شب جامی از ظلمات بحر تویره شد چه شود اگر	ز فروغ صبح وصال این شب تیره را بچو
نی خیال دیدی که گویند تو خوشی میدی ^{ایک}	ندیده سر ساریدن خدک ایشان ^{ایک}
ایک - سنی سن	
صنما بری کیلا سوسین کذری سخا قیلا سوسین	الم و غیم سلما سوسین نظری سخا قیلا سوسین
چه شود تا که سویی مخنی نظر در بگذر	بنود عجب که داد قد بکدای کوشت ^{نظر}
او جو سخی وزن	
چه شود تا که زمانی رقیب خوشی باشد	کذری دمی بسوی من دل زغم بر ما
من دغبت تیا من من فعلی بر له خدی	کل و سر دنی سقلمای من یوزی بر له قدی ^{کک}
تور نو سخی وزن	
صنما بری کذری ایلا کیسل	سخا لطف ایله نظر ایلا کیسل
کذری ابرو بسوی چمن	بشود خجل رزخت من
تویی و کف می لاله کون	منم دزد تو دل غم ق خون
سین و عشرت دمی لاله کون	سین و ذوق و دل غرق خون

کیمیل قیسه کوز و فاقیصل کسی بر مایه آس اوج وزن محسره مطبوع خدرکت لاله یکل وکل قدیم یکل سرچمن	بودور پنکا سوز و فاقیصل دی بر مایه آس اویله وزن کوز و نک یکل نه آسوی من خطیک یکل سرچمن
ایکینجی وزن	
خدرکت لاله وکل قدیم یکل سرچمن	کوز و نک یکل نه آسوی من خطیک یکل سرچمن
اوجو یکه وزن	
ایکاکم کورسا پتان نه کا کو بیضا قتلان	پرنی درد مذاتبیان غیره ذوق قتلان
کامل چکر یکده ایکی وزن تو قور پستعل اوج محسره تورت پستعل مطبوع	
اویله وزن	
بصوبه قدیمش اکر ای صبا کوزی کنی	زسوی جان خوین من محسره را خبری
چرخسته مسجدی کزان کل نورم خبری	زینیم حمد مبرشش بشام جان نوری
مخدکنای جفای توجده بلا خوشم که سنو زان	زدلم کی نکرده کدر رشای ان دگری

سلمان

التسني وزن

سکھین جہ یار یوق	سکھین جہ یار یوق
و افجہ یے یکہ ہر وزن تو قور مستعمل اون ایکی محترع کورت	
وزن مستعمل مطبوع	او سیغے وزن
جہ شد صنما کہ بسوی کسی جہ شمس کی	از راہ جہانی گذر طریقی و جانی
فراق او تیدن کو یار بدغم نمی دین ارقی کل	قیم بود و در کہ باغلا چنان یزد و نک ساری نظم

جامی
نوامی

اکسینی وزن

زہر و جن قدیک یخلف نہ لاله وکل یوز و نک کل	نہ شک فتن خلیک یخلف نہ آسوی من کوز و نک کل
جہ انشوم من پدل علم بجان بروا	کھی سوئی نیے آیی دی برمانی پاتے

اوجو نیخے وزن

بکن کوز بتا سو پے من	کلن نظری بتا سو من
یکل ای ترا کوز نکا کوزایت	بود و رسکا سوز نکا نظایت

تور تو نیخے وزن

خطی خدی کل و ریگان دور

بسی و سیتته در و مریجان دور

مینى اشطاریار اولتورادور

مینى اشطاریار اولتورادور

می لعل و یار مدم خوشتور

دل شاد و جان پنم خوشتور

قد مک و خط و خد مک ای سوزی

بری سپه و دهری ریگان بری

کوز و قاش و سوز و تیشنی مود

قد و خد و ساج و پشینی مود

وزنی یکم سجه وزنی غیا و وقتور و سیلیب ایردی او شبو وزن دورنی

پله سجه وزنی یکم ارا سیده نقادت اول دور کم بو وزن یکم اولنی رکنی

مشکول و انکیچی رکنی سالم دور اینک میرایکی مجنون دور بنحوک کم خدی

لفظینی شده و اقوله و یای متلفظ بولاسه و تیشنی لفظی یکم اولنی یای ^{تلفظ}

بوله سوکنی ماسی تلفظ غه کیلا په سجه وزنی بولور تور سجه دزن

تساین تاشیمغه کیلادی اولانی کتاین باشینی لیان ستای

پشینی وزن

کوزی تیشنی ای پری و ش

نظاریاتیل کونکول خوش

بو وزن دیشوی آزی تب تورلار خواجہ چہ ویک نہ سپہری یک بہ
 سپہری بو وزن دہ دور مولانا بعد الرحمن جا پے یک سجھ سی دا پے
 بو وزن دہ دور خلی لطیف وزن دور اون پے سچے وزن

دل من سچ نیرزد	تو کر عشق نورزد
کذری قیل مکا اکل	نطایت قوی بوفل

اون اسکے وزن

اولا دور میں تبتایں	سکائیں بشتایں
من بھہ خدا	بسوی بندہ پاہ
الہی وزن مخرج مطبوع	وینے وزن
عاریک کل دمن کوزد مکا اسوی متن	بربریکادالہ حوسہ برکابندہ من

ایکینی وزن

تیلاکم حضوری دو رطلیم جا پے دو	نچہ کون بو عسہر من غنیم علی
--------------------------------	-----------------------------

اوجو پنے وزن

اولتور در کرچه سینے کشارینگ
 گوید و در حور سیدہ منی تپے
 ای کو کنگول خسته ایچی دینا دن
 خوار کورمه غین اول ای نیک کم
 قیلدی تا کل یوزیده کاسه خط
 حوزو صبر کلب ایت
 غیر غم خسته وفا قیلغای سن
 بی خطا ایلمکا استب عزمه اوقمن
 تیلارام پسر و راینگ بوشن
 یار اول سینی سوککان او جون
 کوزده قابش دوز و تینی مودی
 قطعی و خدی کل و ریچان دور
 قد منک و خط و خد منک ای سوزی مل

تیر کو زور اول لب شکر مارنگ
 آتشن کلدیگ ایکی رضا رنگ
 بر نطر قیلک سکا دلدارینگ
 بودور و رفته سیده غمخوارنگ
 با برابولدی خطا پسر ارنگ
 عشق دین ایدی منی قوتقارنگ
 جانم خسته جفا قیلغای سن
 بزرگایتمکا مده عطا قیلغای سن
 تیلکم کاشش روا قیلغای سن
 عمر بار خسته دعا قیلغای سن
 خدی و پاج و پلنی مودی
 بی و سیتش دور و مر جان دور
 بری سه دوری رجان بری کل

ای یوز و کف یوقه اقر کون بولسون

تا بزل ف سیست دل ستم

ای ز سر تا بقدم جان کسی

داع کردی خود لم صد جایش

صد سخن دان جو حسن بندہ

راز عشقت ز دل آمد بزبان

تا رخت روشنی دیدند

با ایران نظری نیست ترا

لالہ بی روی تو داغ دل است

ای قدینک و یوز و کف شمع اوز بکل

نی کون اون فانی که نکایم کیلکای

عمر بعدا بنا راول دور یکم

فانی می کم جوا بچست او سام

ییر و گوک استین داوتون بولسون

از پریشانی عالم ستم

جان کشم پیش تو جانان کسی

پیش ازین داغ کنن جان کسے

ای تو محبوب سخن دان کسے

محمدرزقہ شفقت شوان

دیدہ راز روشنی دیدہ نشد

بر غریبان کدو میست ترا

داع تو لاله باغ دل مات

شعشع میکن دود می کاکل

باغ عمر و مدد با ریم کیلکای

سر وقت لاله غذا ریم کیلکای

کو ککاکا تو ز با ققانی عاریم کیلکای

کمال

ولہ

جے

ولہ

نویسی

ولہ

اکر بارور بولساںک ایرور سن سنک	ور تور ار سین سینع بارور سن سنک
--------------------------------	---------------------------------

تویوق دہینہ برنچہ نوع خاطر غہ سقب تور کم سچ یردہ کور دلایدور
بر اوکلم مہ نور ت قایفہ دہ تحپس رعایت قلینب تور پنچوک یکم

وعل دن سوزدیر کایوق یار امنکا	سجہ ار رحم ایلا کیل یار امنکا
او توکن اتی کوب یان یار امنکا	دسم لطفونک پلہ یار امنکا

ینہ بر اوکلم اوج یردہ تحپس ردیف اوریندہ بولوب تور تحپس دین
یوقاری واسے قایفہ رعایت قلینب تور پنچوک یکم

مرکم کوکک قیلدر امنک تانک	اییدہ بولہ ایامپسن رگن تانک
خالی دایکی بی دیک بولما عاے	مند وادیکلنور شکرنگ شکرنگ

ینہ بر اوکلم تحپس دین بورنا اوج یردہ حاجب رعایت قلینب تور پنچوک کم

نی بلا پسک توروردولت ما	کوہ غم غنی نی پلوردولت ما
سمتی توت داغی دولت اینا کل	سمیک بولہ بولوردولت تا

ادونچے وزن

بر سر دیرلار اول فایر غه کونول
 مین طبع اوزماس من اوپ لعلدن
 بر سر عشقده مین دیوانه چنه
 بر قلع اول کیلن خدان ایلامی
 مشک دور اول زلف یاسر دوز
 قیلدن ازل پشه قلم تاشن من
 قیلدن اول ای سکا نظرنین
 اوقد رار ایدی کونکوم درینده

کسم اینک نیشی غه اوق نیشی بار
 جان سیک جانیم دور ایل میک نیشی
 ای که ایسا رسن کیلن کلخن دار
 ای کونکول نظاره قتل کل خد کور
 یا بولوتور غنبره تر تار تار
 اول قاجان اغریک کسن تار تار
 سگری طالع جون سکیا یار تار
 بیتاین کونکولوم اوجون یار تار

نواپی

حاجی اقبه
کندی

ینه بر اولکم تحسین رعایت قیلای اوج قانیله پله ایتور لار پنجو کسم

راست قد و زلف پر خم دور سکا
 خوبوق ملکی پسلم دور سکا

ایکه قاش و نیشی بر خم دور سکا
 جون بدینکلنج دور سکا خیل دحشم

ینه بر اولکم تحسین رعایت قیلای ایکی قانیله یلور پله ایتور لار پنجو کسم

یکل خراسان جانی عه سه مل

بر ولایت قه میقد بولام عیسل

جاسیدہ تیووق یک کوب اشتہاری بار ایر کا مذور سر شیکا ایاق دور
 یٹکا مذہ مناسب حال تیووق فی تقسیم قلم یہ لار انکا مذور تیووق
 نبجہ نوع دور بہر او کلمہ سراج قافیہ و التجسس رعایت قیدور لار بخوک کیم

تیمفکدن پنجہ اورای یوزایلم	شہ سو پورای اسٹانیک یوزایلم
کرا ایشیم نوشہ الار دین یوزایلم	ایکی یوزلوک مد عیندن غنیم
قاشی قدیمنی جھادین قیلور	علیدن جانجھہ اوتلار یا قیلور
اول وفا پلان کہ قلماس قیلور	مین وفا سی عدہ سیدن خاں
قاشیدہ پرتہ ایک چن دود	اوکلمہ سر کو زعی سنہ ال چن دود
کر دیام بلغا پنچانی چن دور	جو کلمہ کوب یغان ایستی اول نکا
کل یوزی آزرده بولدی پاکیدن	تا جھادی خط عذار پاکی دین
ایدی اول یوزمہری کستی پاکیدن	ایستار ایددی ایل بورون یوزمہریلم

نویس

یہ بہر او کلمہ قطعہ دیک بور دنی پت یک ادنی صر عیدہ قافیہ رعایت
 قلمای پت لار یک قافیہ سیدہ تجسس کیلتور و لار پنجوک کیم

کمال

وله

سایه

پرخودما

نوی

تخ شنبی شگرت برما تازاب

غیر جویای بنودی کارما

یا فتم آخر بحکم من طلب

باز کار فتنه بالامیدود

خوابی نیم که آلم پیرید

اغرنک اسه و تمارو کو کلونک اسه

قد و خد و ساسی و سینی مرد

تنگ شنبی بسته ات برما جان

گر بختن یافت کشتی پارما

من طلب کردم و صالاش روزد

سوی بانغ آن سپه و بالامیدود

بی تو چون در گریه خوانم پیرید

ایکی صحنک ایرماس ای کلونک

کلوز و فاش و سوز و سینی مردی

بو وزن ده داغی مشوی ایتقب تورلار و رونفی اوزاندن ازاراغ اوجله دن سنج

عطاریک منلق الطیری دورینه بنج مشوی داغی اوشبو وزن ایتقب تورلار

رومی یک مشوی سی داغی بو وزن ده دورمولانا بعد الرحمن جامی یک سلمان

و ابسال و عیشیه نوایی یک سان الطیری چوک کرم غم شماسی رباعی و زینب حنین

مقر قیلب تورلار ترک فصاحی سم بو وزن غه حدمین مقر قیلب ایکی پت تورلار

نویق قد موسوم دور بو وزن لار منول خانماری پله ترک سلاطینی یک

نظری کن صنما بسوی من که دفعسکارم

بحالت که درین شمس بحر تو کس ندانم

تو حوزو نیخه وزن

عطار

شرع و شعور و عیش از هم گشاید

کار عالم زین سه حرف اراشد

ماننی قاشیکند یکنو ز غل کرم

یا عاشیکند کل کوز و مکاباس قدم

عاشق از درد نیل مرهم خوشت

پیدا نرا دیده پر غم خوشت

در حد و درسیه یکی دیوانه بود

سال سه کردی بطرف دست گشت

در تنور و تیسره سه سالی دوبار

آمدی او سوی تهنه از طرف گشت

گفت انانی گمان آماده بود

وقت قرب و بعد ازین ز ریزه طشت

قاوم و نجاب در سه ماهه چار

تو می دخیل گمان بکرم منت خوشت

گر شمار ابا نوایی بد جوش

کرجه مارابی نوایی بد جوش

راحت پستی و ریج پستی

بر شما بکشد زور ما کم گشت

عمره سرست ساقی بی شراب

کرد شیاران مجلس از خواب

دو پستان از خواب بیدار

خوش نمی آید مرا بی دوست خوا

سعدی

انوری

سلمان

بنوع دل زمانی نظری خوب روی

به سعادت یارب که بخت رسیدم

تو دری و من کو کعبه باز برای توفان

اثری نماند بجا ند باقی من اندر از دست

سه روز کرد کیت سه شب است

دل من بدور رویت ز چمن فرار دارد

عرفات عشق باز آن سپهر کوئی باز

قدمی ز خود برون ز بریا عشق کلان

بش طعمش باداب تو همیشه خندان

بیان آسمن دل نشو پی دلان

جوشی بود که آن شب تو خواب مرغی

بکجا دوم ز درت چه دو اکتم چه چای

به از آنکه جگر شامی سه عمر می رسد

دل نامراد خود را برادر خویش دیدم

تو می و من منازل ز برای تو بریدم

چکتم سیر دیدن توان رخ نکوت

عرضی حسرت آن ندارم که نظر کنم بر دست

که جو سپهر و پای بندت و جلال دل دارد

بطواف کعبه دین در زوم که عار باشد

نه صداع نغمه کل نه جفای خار باشد

شکرست آن نه بها کمرست آن ز دندان

شکر تو بکینه داری وینی حریف ندان

که من از تو بوی چه خواهم تو بخت بکش

که نزار باره خون شد چکر نزار باره

سکه نخی وزن

بو وزن یک ادیدن برود مفودتی که قیاسی ششی وزن بود و نحو کیم

اول لعل شکر خانی سکریر آیتان	اول زلف محسانی دلاذریاتان
------------------------------	---------------------------

چون بو وزن یک بیت لاریده پالم پله مجنون فی جمع قلب بود و اگر مع
یک اول رکن مجنون بود شاعری ثقل دور و نحو کیم بیت یک ایکم می معنی یک
اولی رکنی دسب ثقل کیم قلب تور مرنداق لطیف وزن فی صاب

سپهر نهر تی طعن قلب تور صناره قلندر سوزار من نما تلاکم سینگ خضر روک طلسم سینگ جا سکا باغ دین فرج یوق نکادنت دین به خوش است بوی عشق از نفس سارندان به بلاست از دجنت نظری باز کردن به من خواب کشتم ز دخت یک نطاه توبره روان و خلع بهلاک مازده	سپهر نهر تی طعن قلب تور صناره قلندر سوزار من نما تلاکم سینگ خضر روک طلسم سینگ جا سکا باغ دین فرج یوق نکادنت دین به خوش است بوی عشق از نفس سارندان به بلاست از دجنت نظری باز کردن به من خواب کشتم ز دخت یک نطاه توبره روان و خلع بهلاک مازده
--	--

عراقی

نوامی

سعدی

خسرو

وله

می خریدن او و در پیش آوردن دلم ساقی کحل بر ایاق بر که ایملک تن یاردم

میرعلیشه نوایی عزلی طرزیده بو عزل ده داعی باشتین اماق بر حکایت ^{نوگو}

تو ناگون بر له برتون مجلسی ^{شادی} اسر و خوش	مجلس اهل باری دلخواه و باری ^{دلکش}
بارنی سوزی ایدی خوب و لطف ^{دکین}	نی پریشان و نی بی سنی و نی چر ^{باش}
بخشی می یوق ایدی نشانی ^{بخشی} می	ناخوش ایل یوق ایدی و ^{سوی} اسپر و
باری جاب ایدی حاضر بری ^{باب} ایدی	ساز و خوانده پله ثعل و می ^{باش} ایدی
گاه پر خنده ایدی ایل بی ^{خوش} و توب	ست لعل و نینه کای ایل کوزی ^{تولکاش}
بار چو تقسیم قیلب بر ^{بر} سینه	گاه باش تریاق ایدی که ^{یاق} ایدی
تون یا ریمنه جو نوع ایدی ^{اندن} سونک	مجلس اهل مینک ایشی ^{سرای} و تارکاش
من ایملکسن مارب ایردیم ^{توب} ایملکسنی	سنی او قاعی کوزا چتم ایدی ^{اول} شوش
نایتب ایملکسنی قوجوب ^{بونی} نی اغرنی ^{دو}	نماکنه جادیا اماق ایش ^{ایردی} خوش ^{دنیاش}
بار وار مرز و دیدی مجلس ^{ایملک} ایتاک	کرم ایملک انی ^{معدور} و توبک ^{نهر} خوش ^{ای}

بو وزن پله بشنچی وزن رباعی ^{مینک} ارایده شادوت بر و تدفروق ^{نور} اکر

ہلالی

دلہ

بہشتی حصار

نواہی

دلہ

دلہ

دلہ

دلہ

انورنی پونا

سحرے

سن کہ دبو پنے دن ساعد زپش
بچہ نبست کتم آن سپہ و دلو
کاشکی خاک جرم حرم سے بودی
در کبند تو نہ سرب سپر و پا افتاد
بارہ کم مردم از دمنی پلہ الامان
لالہ میک غنچہ کنیک غنیم اولو تور تولاقان
وہ کہ اول شوخ باریب جانہ اوت سکا
یار دین بخشی یما پس لایا مکی یار کک
بوی نے گکم مناسب دیر سپہ
سیندین ایریمہ کہ مین ایرط الامان سیندین
قلادور ایلا کان نمان محسنی ایلا
بار یوز و منی کوروب درد و غنیم
نہ بر کو دمن خستہ کورار مین اوز

کرم راست و دبو پنے زلم پش
مہر کہ کوم بہ ازانت جہ کویم
میخامیدی دمن در قدرت می بودم
این بلا میست کہ در کورن مانا
کحل کہ بر خطہ تحمل قیلا الامان
کہ ایل غافل و کوبہ و دی منے دای
یتلموروب ایکی کوزوم رانہ باقہ قالہ
یوتہ سین باری دین ایردی منجا پار
یخاج اورباق کیراک اول اکبری خطہ
منی بخرانہ قویوب بارہ کہ قالان
کورمانخاننی منکا کورمانا دوریا رتا
یوز کوروب درد و غنیم جادہ منی فکرک
نہ بر زلف تہ داپستہ کورار مین اوزنی

سر که راسه نه ز خاک ره آن پاک بود
 تبار خورشید رخس مکشیت در جام
 این کس دیرنمان گشته فراوان
 عشق از کعبه پا موز که با جا پاک
 تابود جان و شمع بخت خواهد
 آدم مست بکوی نو مجنون رفتم
 عالم آن نیست که در وی لی حرم
 شب می نوشتم از آن بخیل ها
 بخد روزی که غمت منور جان بود
 ای خوش اندم که فراغ از همه کارم
 شد خوان و من دلخست بهجور تو
 مجلسی که بود و یار بود بزم اندر تو
 در فراق تو من خسته بجانم چکنم

تو تیا در خط سمت او خاک بود
 نخورم می اگر از شیشه پاک بود
 دم عیسی نفیسه جو که نفس جان دارد
 سبک بر سینه زمان رو به سپاس دارد
 مرده و زنده من در قدست خواهد
 جرم نیست که چون آدم و چون رفتم
 شادی از وی مطلب که طلبی غم
 روزی من پیش از دور فردا هم
 خاطر حج و دل شاد همان بود
 کوشه باشد و من با شمع و یار باشد
 آتش افاده چمن را چکنم و از تو
 روزمانا شب شبها نشستم
 زین شکل و مردن تو انم چکنم

وله

وله

ا - فی

وله

بنای

صالح

وله

وله

وله

وله

افضل

برشان دکنش می پش و یاران سرخ

بار صبح طرب از مطلع آید دید

پاکبازان همه نظاره آن روی کنند

عمر یار کن انگیخته بی غارت می

خون خطا بر تونازک شواند نوشت

یار جستم که غم از خاطر بکنم برد

میرود حسرت کراغایه و حاصل ازو

نا توانی مدد از دست بهاری ساقی

دل اگر ببارش بار بخاری بار

شکل اینست که او را غم با بر دل نیست

خوم آنان که بی خایه نبوی گیرند

برشی تا بسوخته عشق نخه مات

چمنها از رخ ای باد بر انداز نقاب

وله

وله

وله

سمن

عاد

کاتو

جامی از زهد خود او در عجب منفعت

نفحات طهر از گلشن اقبال وزید

راستان سیل بان قاست و جوی کنند

کافرانند باد که بدین خویش کنند

خوش نویسن مثل کز قلم از روی کنند

نه که جان کاهد و خون کند دین برد

و که جز محنت و اندوه نشد حاصل ازو

بب جوی و بکشت و بیاری ساقی

در کسی یارگزین به جویاری بار

ورنه بار غم او بر دل با شکل نیست

کاه پای خم که دست بسوخته گیرند

کاسه ز که ازین طاق فردی گیرند

کیست نامحرم این که روی گیرند

تیکہ بر جای بزرگان توان ز بگذا
 خاطرت کی رقم فیض نپرد ہیست
 در سحر ویرسان نیت چون خدا
 این حدیثم جو خوش آمد کہ سحر کہی
 کہ مسلمان از نیست کہ حافظ دارد
 منم از دوست جدا نہ دلداده
 آنکہ در طلب روز وصال ترا
 دل جویست کہ نور از رخ دیگر کرد
 صفت شیخ پر دانه دلی با کفست
 سایا بادہ بگردان کہ ملویم ز خویش
 دل من صحبت دلدار دگر طلبد
 صبحدم غم چمن کن کہ سوا مست
 ابر کوپہ بیند از کہ کرد بجا

سحر بآب بزرگی سحر مادہ کہی
 سحر از نقش پرانکہ درون سادہ کہی
 خرقہ جایی کرد بادہ و دفتر جایی
 بر دریکدہ بادف و نی تر سایی
 آہ اگر از پی امروز بود فردا پی
 ان جو روزست کہ دشمن بحسن روز باد
 خواب سب در گھر گشت خیالت
 و بریکہ در غش زندگی ار سپہ کرد
 کاین حدیث کہ با سوختن کرد
 تا زمانی زمین پستی با بریکہ کرد
 خاطر م بار دگر یار دگر سے طلبد
 از غم نم شبی راہ کرد و ز کشت
 سایہ نارون و پدہ شمع شعلت

حسن
 کمال
 ولہ

ولہ
 ولہ

مر جالایر سحر پی فوخذہ مقام
 عیب رندان مکن ای زاهد بایستد
 من اگر نکم اگر بد تو برو خود را بش
 همه کس طالب یار ندیدیش از پست
 حاصل کار که کون و مکان این نیست
 دولت آنست که خون دل ادب کن
 نقد صوفی نه همه معانی پیش باشد
 خوش بود که محک تجربه آید بحان
 نماز پروردشتم نه در راه بدوست
 خیر خود را کاپه ز آّب طربناک انداز
 عاقبت منزل دادی خاموشانیت
 ساهما که بنویسم صفت شتایه
 بشنویانخت که خود را زخم ازاده

وله

وله

وله

وله

وله

وله

خیر مقدم چرخ بر یار کج راه کلام
 که کینه و کری بر تو نخواهند نوشت
 هر کسی آن درود عاقبت کار که گشت
 بر یار خانه عشقت چه مسجد گشت
 باد پیش آد که اسباب جان نجات
 در نه باسی و عمل باغ جان این نیست
 ای باب فوکه که مستوجب آتش باشد
 تاسیه روی شودم که در روی غش باشد
 عاشق شیوه رندان بکش باشد
 پیش از آن دم که شود گام از انداز
 حایا غفلت در کند افلاک انداز
 ما از شوق تو مد سال حکایت باقی
 خون خردی که طلب روزی ننماده

که فاشک شکر ت کاکه زدنک او سائان
 بهر کسی رخ چک شد سمد کنی منپ
 کوزلاریم جسمه پارس باقاسن
 لذت عشق خود رفت و در رک و
 شرف نفس بود دست و کرامت بود
 ای که در نمت و نازی بجان غوه باش
 دست حاجت جو بری پیش خداوندی
 بهمدان که شاد است کندیل خصا
 که خود مد زانو باش جاپی مند
 سنگ بهر که اگر کاپه زرین بکنند
 من و کج عم و در سینه سالیم نم
 باز شب آمد و خوابند سرین پر زفت
 بنده جانم زخم سپند سوی کسیت

فی بافته میک طنبه انجس ایتاسن
 سله وروب هر سارینو میک اوتوم نر تاسن
 سن اغرقه مکر باقعالی بر نیر ایتاسن
 عشق میکویم و جان میدم از لذت و
 هر که ان مرد و نزار و عدش که وجود
 که محات درین مر حله امکا حبلو
 که کریمت و حمیت و عفورت و دو
 خوش بود و اصح و اوقماشانی بهار
 تمام دل خویش نیاز دارد و در نم شود
 قیمت سنگ نیفاده و زر کم نشود
 چکلم دل نکشید به بهار و سپنم
 ما بشم چون کز در روز ندانم چون رفت
 زخم تیرم ز کمان کشته بروی کسیت

جامی
 سعدی

وله

وله

خسرو

وله

وله

او جو سپنجے دزن	بو وزن تقسم قیدو لار
اول بری حان الادو جان بہ درو شیری	بجر میک خستہ سی وصل میک سطر
یکند غار پسن می کند خاک درم	ابر لطف تو بطبع محسوس خلق تو بدم

تورۃ سے وزن

بنو غنہ تو ام بجان یاد کر	ضما لطف نابین خستہ جگر
قمر اینک مقوی قویاش ایک قیاس	نی ملک مذاق ایرورنی ایروراجہ

بشیخی وزن

مکشی سیر نخواسم کہ کند سایہ بران	شکرت راشدہ کرجہ سیہ موربت
بارالان تورالان قیاس حالت ایرد	مکورادورسکن بارور یار وقا لورسن کجہ
بمجد باہمنے رمی خود رحم غا	مکر بدانی کہ جہای شسم از درد جدا
شب تو حامل کوکب نہ تو با خط مالہ	لب تو حامی لولو خط تو مکنزالہ

الستینی وزن

ایہ اول زلف سن بانی ولاد زیتا سن	سوزلاب اول بلل شکر خانی شکر زیتا سن
----------------------------------	-------------------------------------

نواہی
جہامی
سلطان
ابن از قصبہ
وہابیات
وہابیات
وہابیات

ز سر سحران اچکشت م بر باده تریاتی سکا پنه کا جن برینک یوق ایلمک مریغ قیلایل بولدی بجرنک دوزنی سگ طر بولان جا	می خاری باشته حوضور چا غیر سانی نخسینلن جن قیلا دنگ باری عالم غیل کسم و صالک سگ ویلی دور کوزوم سیک چا
بو وزن پله رجو زنی سگ اراسیده شادست بر سبب حیف تور اگر بوزن سک اولینه بر سبب خفیف ادر تور ساق رجه زنی بولورنجو کم	
بو جوخ سگ کون مکان جور جفا سی قالدیلو	خمشته کونکلو م چکا کان درد و بلا سی قالدیلو
اتراک اراسیده بر سر و بار کم ترغانی دیرلار بوزن فی انک تقسیم قیلولار ایکی دورده باغلا ییب تور تقیمی بر دورده وایا لغوسی بر دورده سلطان حسن میر ایمک زمانید اینه بر پشه و دصتی کم ترکی کا اوق موسوم بولدی انکا داغی او شبو وزن وزنی تقسیم قیلور لار اول داغی ایکی دورده باغلا ییب تور	
ایکینجی وزن	
کیل کل ای زام جان پته تانی	قیدی سحرینک ماوان قیدی شوشه خنجر
بو وزن ترک اراسیده قوشون قدیم دور اور خوشک تیار ده	

کرم که بونهای سین کی عالم دل داری اینک
 گوید بن سن غم اتار من فالخودیک خاطر
 یکدیلم ایرپ یکله دی کرایک کوکله ام
 سحر اعرشت اماغین ماروشوشن پچاغم
 ایتارام ای غشی سین قلای غایم و نش
 پنجه لعلیکه سیک با غیم تولا قان قیلان
 پنجه میگو رکای سن ایل مینسی کوکله مهر
 سکا بارماق شکل و یکله کسکا اتان ارد
 دوستلو قی کرتلارین ایل سانیات کلیل
 بار میو کرکم پشیمه حالیده سوزاندن جان
 کر کو زوم دین نوشوم ایرپ کو زوم
 ایشیم ایل برله اذ دور کوب تور ایل حورک
 گوشه تو تمام جان یک بعدن علم

سر قایان غم ایل پشیمه مونی خدیاری اینک
 خاطر مینی ساحلا پشیمه میکی بخدیاری اینک
 باریم اما باردی کوکله مدن ازاری اینک
 سین پشیمه نور دلباق اکلک کسین باغیم
 تو ذوق ایت جیمینی باری سیکل کلیل تو غیم
 خاطر مینی پنجه زلفو کدک پرش ن قیلان
 پنجه مینی جودین میر برله یک ن قیلان
 اوشه شکی سکا مار بین آسان قیلان
 صمیمتکده اوردو کوب شتان دور سن کلیل
 سر نی کیم اندن عازان توق بودوریدن جان
 مولای قهر ایدی سین اودن ایشیم ده
 فی سیک طردوم اما ایلکافی ایل طوری
 ایتارام ایل کوب پشیمه مینی بن کرم تمام

یار و نازار کو کھوم ایچر چہ بار دور
 یاقینک یکنج اکیلکان جسم زار نمی بود
 کورمکای ایردیم جمال عالم ارا کا پش
 قلمغای ایردی کو کنگول عشق سنوسل
 قاشی لار کور مد اعتراف ایتکونجی ضرب
 اینسارایت اوز کاش بر که حاصل
 پنجه رسو بولفا سن عشق ایچر شید این
 شنج شعیریم مناسار سمای بلاغت لفظی غه
 ننام حسد اینسکا اول پونا کورساتا کا
 آچماغای کوزینی تاسو کاککا اغرن اجاغا
 اول که یل لاری لار او تکار کای غم داتم
 اولکه دوران بنگ اما غدن دما قونار
 دید ایسم دیار دیار سوزی کمنیک

ای خوش اول کو کنگول انکانی یازدوی
 یاساچنک دیک تیره بولغان روزگار می
 بولماغای ایردم باری عالمه رسو کا
 کیمچا کای ایردی اینکدک لفظ اصلا کا
 قیلغای ایردم مسجد و محراب ارا جا کا
 عشق وصل دیش ایلد عشرت سن الا کا
 سچ کیشی کورمایدور و عشق کور کونج
 نیلا کای یارب کیشی بونر مانع پله
 بحر شای اسرو ملک دور خدا کورساتا کا
 یوزخی کورساتا کاتی یوزج کورساتا کا
 شادو ستم بولماغای نور ذرایه سرم
 نشا تاچا پس کراچا سرد و جام جم پله
 العتیم نون عالم ایل پله بل عالم بد

سید او ز کاخته لایحه لعلیدن در مان پرو
 بر نهانی خفته یل و صلید نوح سوم
 نی چن ده سپه و بار اول قات رعنا
 نی بظا طوریده باردینده اول مجی مک
 سیند ابرش اول قویاش کویهای کیم
 بو کچ کلیم عیلمکدی اول قویاشیم یا شورون
 سو دیک قدی ذاقیده نهانیم دور بند
 جرخ نیک من کوردا کان جور و بھاشی
 سنی خوار ایتی و قیدی مدعی نی پرورش
 جون سنی قوما س ملک مر خط و ملای
 اید کون کور و نک ایکنده جو کاین کور
 دیر که بار لغات ایهای کما یکنان
 غم دیک کونخلوم سیک کذا رسی قیما

مین بر و مین جان و اول غم از کالاک
 بار اول چن نخلی بر بکر حومان نمرود
 نی کشتن اچره کل بار اول رخ پیا
 نی دفا با سپه ابار عالد ه من شیدا
 سینی کوید و راککایل دور کبالت تورا
 دن لاردا اکیلدی کمر کمر و سیک کچ قرون
 کل کسی رخ ری جرید یا یا نیم دور لار
 خسته کونخلوم چکا کان دور و ملاکی
 و مر دون پرورینک اوز کما عاسی
 نمانک نون ای می مر کرا و پم فراموش
 یوزیده زلفی پیک کوی رخسارین کور
 کما متکاج ماشیده یوزین و ملای
 غم پیک کونخلوم کونخلوم لکشت اوجا

کاش در عشق تبان دیوانه باشد کسی
 و صید مغرور بولد و نک بجزیده زارای کونکول
 او که اوت او تنیده جولان ایالات بنگ
 افغان ایراسی غریبه می نی دو کورکان هم یکا
 کوزلا ریم یک نوری دو کونکولم حضور می
 آشنای که قدر بوسانک حدائق قیلاعل
 قبله بی دوست یمنی بالعود قویو محبت پله
 یکله اتی بولر مجلس تنیک جوامی کا
 نی کورای طوبی نی قد خوش و اسیک یار
 کم خمر سوی ایغیر لافای پیک یک تاشیدا
 پز دین ایرودایم ایل برلا چار سین دانه
 باراول کل کویدا ایل کپی تاشک مقام
 کم کور و بتورای کونکول ایل جانین سلخ

ترک عالم کرده در ویرانه باشد کسی
 فی ایک برله فی انیسر طاقیم یارای کونکول
 اوت دمانک ای دوستلار کم قشقریل دور
 طرفه دور بولکم می یکون کوزی ستانه
 مگر کشی تنیک یاری حاضر دور حضور می دور
 کز قیلور بوسانک مدایج آشنای قیلاعل
 سر قاچان غزم ایلا بان قیلاعل دور
 بولر دایم نرم ارا ایک ایامی کا
 فی قیلاعل پنبندی خط مشکافیک یار
 کم پیچ افغانی دین یکای کلامیک یار
 پزنی هم کاسی ساعین شرب مدایک یار
 پز نواسی راست قیل موداق تنایک یار
 کم کز دین بخشی یوق کوز قوت اندین خشن

با سینه میرزا
 معانی میرزا
 سر معول

بحر

وله

وله

وله

حسن کا باغ ان ساری اترارینک چرخ
 گو کہ دور مردم فغانم کور کالی سین
 سین کسی سلطان یونک حیدم ارکاستور
 ای ساچک شید کو کول لاری نک سواد اعلی
 بولیشام دیوانہ سال موسوند زلفو کست
 ای سعادت مطلق اول عارض مارک سینک
 حاجت ایراس صبر می کند عرض حاجت
 ای کو کول بولد وک و فاسیر دلزلار دیک
 کوزلاریم کورایت قضا تا شخل موزون
 پنج قلیغای سین سحرای سرور کردان
 عالم اہلی برلہ عالم دین دفاتما کس کش
 جنت الادی کی دیرلار مارچک کوشش
 دیراید کم بولای غای پیردوش کورلاریم

ولہ

ولہ

ولہ

سلطان سین

ولہ

ولہ

سلطان محمود

ولہ

سلطان محمود

ولہ

لولاق استارمین جانیکدن زنی دلمنم
 دعوی ہر نیکیکاتانوق تار تادورینک
 بوبلانغ عشق فرق ایما پس کدو شاہ
 حلقہ حلقہ روح نیک سر سزلی دور سرنجے
 اوستی ایشل ایزن کد قیدام کوش نا صبح
 اہل پیش تو تناسی خاک درکاسک سینک
 جرن تجلی کوز کو سید و طبع کاسک
 شکریل یونغان کیشی کلنغ عللار دین
 اوزنی بریلی وشی عشقید اچون
 بزنی ماند ورد وک فراق ادیدہ نیم
 ای خوش دل آزادہ بوقور دولا رملہ
 طوبی کم وصف ایتار لاد قد بلجوش
 سن دیکانک آہ کم بولدی مسن کوزلاریم

سیندن ایر حوت لاریون چلو رک کلووم و
 اول الف کم لایه چکینگ ایریک یازدا
 جرح اگر نوزیل راق سارک صالکدن
 پیل و اغریک ذکر دغری بر لوبون شیم
 اجماعی ایردیک جمال اداکاشکی
 ای نواشی وفا دور یار بس خایده
 مارون ایر قاسما غلین پلاس کفین
 کوز پیل کو کلوومکا بوشش کوما و صک چا
 ایستادیم ماری کو کلووم و بدیم ایلیکا
 یله المعراج عینک شری پستی تانیده
 ای جانیک لایزال وی بل صبریک قیل
 زلفونجیر حیرانی سن کم مله پسر یل لور
 اغریک بیک پسر ارنی کامی ملان

عینک کفنج کم جار لار کوج پیل اطفال آت
 حسن اچمه بر کا اوین قلیش مانده حال
 ایریب انجایو بر ساعت خیالیکدن
 شوق بر دم غافل تپاس قیل و فاکندن
 سالا غای ایردیک باری غالمه غوغا کاشکی
 پنجه کم دیسانک اگریا جود کربا کاشکی
 پیل کم جون ایریلور قاسما کس اس
 کسکم کوزوم عینک و جانی بتر اولدی کو کلووم
 پیلادم جانیغه پدا دوزده پدا ایلیکا
 قاب قوسن اتحادی شینیه محمد خدو
 ای بوردنک و رحمت لغویم و چون
 ای ده کم کوردی ایکی عداوی مودان لور
 موکاف و حود بی لار اچمه توش حال قیل

وله

وله

وله

وله

وله

وله

طع

وله

وله

ای نوای بوفساک ماقوش ایرکن با خیال

مردن دیرین که بولام و ازم اول ایم

کر صبا که مدم ایرمان سروازد شک پله

وہ کہ عدم بار جضایع بولوی ایلک کاسی

کیمہ بولیل نور کام انیغ قیدل کل کم از کاس

زمرنی اور کای بر لہ اچہ اندن بخشی کم

ای نوای حسنن ایلا او تکار فاری رخ

وعدہ ایلاب واصل بشم تو اینم اور تا

سین کغم و شیتہ ایتم آہ و درد اولد

بر فتح می اچکادیم سر و کل اندامیم

شکرندہ ای کو کول کم رفح اولوب سحران

قیدیم اول ایلیدہ عاشق بیغم اظہار

علیک با غلغدی جانم سحر ایندن ال

ولہ

ولہ

ولہ

ولہ

ولہ

ولہ

ولہ

ولہ

نچلاف اور ماق اوزونکا مو بجه ہستان

نیلین کیم چسرح ایور و لاس سکیم

بارسن ای کل قاذ اکم بوبام سیک مادک

بادہ ناب اور یندہ غنابہ استا

دسرا بر لطف بولانغ بر ادکاسی

اچہ حیوان شہتین ناکام سحر

جون یکتیک بار دی عشق و شہت ایلا

کجلا کو کندور انظار اویتنہ جانیم تو بار

استکان مانعای کجہ ات بر لہ کو نذر

نہ پس اور ولادی دوران سیک کام

اول قوباشس لوزن کورامین سکر

من انکا سرن دیدیم پدان ایک اس

زلفونکا چرمشتی کو کھلم قلعین مال

جو شامی نین و افروز راق تون اولنایمکن
 ایکلی کل بر کچھ کلیم نے کلستان ایلامان
 بری مور کسم سید وروب خانامی غالی
 بری بحرب بلایس امکی مانعنا زید
 بری خلی بنزہ سید کلکمانعنا جیشہ
 بری عالم علی ملک کوکھی خوشن صید کھا
 بری قاش وکیر کچی دیک اوق پد ایلکند
 بری وسمہ برہ سرہ ریکندن کوک طیشی
 بری مانعنا بک فی تون اوزرہ سنا فر
 بری کلکون تولوعہ سارح استرین زینت
 سنج دین اول قلیب ایلکین آغین
 طلم اید اول اولتور وروب لطف برہ نہ کوزو
 من اکو باتم بویان تیغ اور دیک شہزی

یارب اول توندن خلاص اولنایمکن
 ایدیلار جائینی پسا اولجہ امکان
 عقل و دین یکین صف شرکانی ویران
 انجم و اعلاک نے چسینہ حیران ایلامان
 بزم فی اول سبزہ کل باغ رضوان
 سبلی دایسینی کل اوزرہ پرشان ایلامان
 لیکن اول یاسرہ اوق جانارنی قربان
 آفت یخنہ و قراکزس نے قان ایلامان
 نخل قدس غیت سر و خوان ایلامان
 سرور غاسین کل رعادہ نہان ایلامان
 شوخ لوعدن پنجہ بویوزدغ نہان
 کر و قلم ظلم اول سم لطف اوصان
 باقاسم اولان عمدہ دین توہر ماران

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

دل

وادی بحر چکده بر دم قان بومار دس نادلم

باردی یار تو دس ایل باقده سم بوزاقده سم

زلف میوزو کنی ساغینب ککلیش م ای حسن

صبح جن بار عوگ کلیل کلیم غم پنهان کج

بار سایا یرم ساغما سس سجد و سجودین

غم سلیدین یارب دل کلکنا جاری بولگان

سینیر نه ای سسر ساع سکا جان بولگان

نی تریک سن سادلوک ی ساع چار سن

نیو جن ایل دشنام و طمس دین بولای اشنه مال

نا امید ی سن کیسی بارو اکس جانیدین

حر سوش و صبر دین بهور زهد و علی دین

یا چرخانی اسپنج اوز کالار تحسیر دین

یارنی دیر لار که حکمتش بوز جها سن زار و جن

اوشبوا و ملوق وادی پچه تنه تانیم نادم

چین دیسام رشک اوتور دورشگر کاکا شوز

کچه نی کچه دیهای کوزوزنی کوزوز دیهای سن

سجود قن عایده سن ایاک کاستین برون

نی او جن کتم می اچشش شانی کوزا شش

بلکه اینر دم باغیده بساری بولاسون

بلکه سینر دم باغیده بساری بولگان

ایتا امان کتم سدر اقله سن بیلجک زار سن

ای نوایی سر نه کتم دیر لاروزا پنهان

جاننه شکانی کونجیلدن کونجی بوزوفان

ایرو شمس و عیقدن آوار غار دین

جان قاجان بر کای سح الغافل اکل

بورسینک جانیتم فدا ایلا ی خاکش زار و جن

دفعه دفعه بر سر اوزر بولوب افتی اوزر
 ای نوای هم بوم دورت غیبت باج
 یوز دنگ آق ای غم که اشکم بکنی ال ایلا دنگ
 بسن ترحم قیل خدایا موافق حالت نه کم
 کر جفا قیل کروفا کم دت سم سن سیک
 عشق پیزین سحر سینه توان دیدن
 شام بسم کن کوز دنگ انا علم کرم کواکب
 قاسمکه مرزبان یوز جلوه ای رپش نال
 اور و لور کوخلو مده اول جابک خیالی
 کچه اولی بر لایر دم وه کوکوشوریا
 بولیش مذاق منقطع اهل زمانه غیتم
 قیغای نور تل کوی کوخلو منی جا ک اول انیم
 عشق ایلا بولدوم شل سودا پله انام

کو سا کتم ناجوی تیردی زخوتن یکک سنگ
 اوزر کا به دم کایتار بیتها کلسون افکنک
 جان ندانک ای درد کم جانی نی پامال ایلا دنگ
 بسنی اردلر بینی فارغ ابال ایلا دنگ
 کمر سنی اولتور دکریر کوز که جانی نیم سیک
 عیش انا عشرت طریقتن کامران لاریون سیک
 وعده شمع وصال ایکنک ولی یار و تاک
 ناتوان کوخلو مکا به بر جلوه سیدن اوزر کا کا
 شعله لقی کوخلو منی قیلدی عشق فانی خیال
 توش یا حسن یوقور و راقی غیغای دور
 اکرم اوزدم برله چقمقاس مسم زمانه محبتیم
 تخ عشقی ندین ایلا رکایت سر تسلیم
 شکر نه کم نه عاشق سین و دیوانه نم

دله

دله

دله

دله

دله

دله

نواهی

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

وله

المیلم اول ای سجدہ سیدن ریش ایروریم
مرقایان باقسام کوزدکا اول تویش تویش
مرکب ایرماس کم صبا میدانه کردا کبیر
کویا کونکوم نخل ملکی مینک سلطانی دور
دای و نورسک دای کم ترک محبت قیدی
حریم اولدی باغ و بهر کلدن آچمد غم
در سو دیدن طمع اوز کم زمانی پیش
کچتی عروم شعی غفلت بر لانا و اینغده
کولما دینک تا کولار یعنی گوکباشان قیلما
ایک شقیدن عرض مرون فاسی دورا
کسنی کم یار ایلا دینک بولدی کرفا دینک
پیل کورس دور و مرمان بحاب کب
ایلا دینک زلالی سوزن نیکون

طاعت اقبالیم اول دوراغ اقبالیم بود
مرساری سالانم سر اول ای کچا منظر
راکب ایرماس رک کل دور کم صبا دین
کم خیال اچره قیلد عیش کم امکاش
پلمین قالدیم سین دیکای خبر یرلدی
کولیدن مرمان عین و کونکوم سینه غم
عمرنی بوقیل عینیت کم زمانی پیش
قانغانی حرف اولدی مذوده و اینغده
توکما دینک قانمنی تا باغیم تولا قان
کرمی اولتور معصودوم رضای دورا
دینک دین ده دی لکس من خدا با دینک
باشده چکنک بلال دیایده خورشید
انغم دگولک عکسی دورا مذوده ریاحین و انک

پیش یار امانا که جان آرد و پیش جان
 جان شیرین کر قبول چون قبا جائے بود
 یار که بد خود بد خوی بد او نم حوشت
 زندگی نادر بهر یار جانی کیست
 کام خسرو از ب شیرین شور که کبریاست
 ای که سپهر سنی من کا ناه را منزل کجاست
 نامحاصل عقل از یقینان سپهر کوش نموده
 ای که از خجوان مراد دل تو می مقصودم
 ما بسودای تو ترک جان و سر خویم کرد
 ای ز لعل آتشیت بد دل کلف زمار
 در برت پر اسنم خان ز تحریک سپهر
 کبر بدین آب و سوکوت بود من بکلم
 انکه مگر کنش شد کوش تو زیادتست

صدق پیش آور که انجا سر چه ازلان
 کی بجانی باز ماند سر کرا جاسینے بود
 تانہ کس خوش باشد یار خدیم حوشت
 سر کئی مرکب مار از زندگانی کیست
 کوه را فرما کند و لعل را پر و ریاست
 منزل و در دست امانا من دل کجاست
 ما سمد دیوانہ ایم اینجا کس عاقل کجاست
 چون تو می سر کر بسوزد و نخواهد بود
 کام جان مردم ز لعلت پر شکر خوام کرد
 غیر دل بردن نداری ایست مکار
 مت چون نوکیسه لرزده بر بالاسم
 فی زلال خضر باید پنے دم روح اللهم
 انکه مگر کنش شد کوش تو زیادتست

کجاستی

سمان

بنای

وله

اصفی

بطلی

وله

شاه علی بن

شاه بن

سینعی یادگار

یوسف ند خان

صافی

خاطر خزان بیدار دل مایل نمائند
 بس که جثمان تو خون خلق عالم رخسید
 نقش دندان کا تصویر لب و دندان
 بی لب میگون توستان شراب لعل
 ما بر بخوری و مهوری و دوری پای ختم
 بس که در جان فکار و چشم چارم تو
 گفته یار تو ام جای می بخور یا در
 که نمی سوزد دلم این آه درد آلود چست
 عاقبت چون روی دوزما بود دار بود
 محنت شامی و تعطیم رقصان نام
 عید شد ما را دل دیوانه زندانی هنوز
 گفته دانسته ام شامی کدای کوی ما
 دولت و شش سر کی شود بی جبه و جوی

یا دل چاهل عاشق را قابل نمائند
 پیشه کشت در کوی تو بر غم رخسید
 در دمان غنچه تر عقد شبنم رخسید
 از قدح خورند و از مرثکان محلام
 بزم عیش یار را بیکد ان برداشتم
 هر که پیدا می شود از دور پندارم
 من بسی نی یار خواهم بود اگر یارم
 آتشی گرفت در کاشانه خدایت
 این مه اندیشه بود و غم نابود چست
 بند کاشتم ان کی مقبول و این مردود چست
 کل شگفت از کوی چشم ابروی منور
 عمر اگر بایست بود زین بهترش وانی
 بر و حال کوی خرامی سخن در کوی

ای مرا حال از غمت از سر به گویم زار تر
 محبت ساز ذوق بخش صحبت را نخواست
 از جفا و دهم شام جان ما خوشی شد
 ای قبا بی دشتی رست بر بالای
 از تو یک عت جدایی خوش نمی آید
 زاهدان کمر سنا سنا بجه مارا دست
 ما صحاحوت کن مارا بغدوس برین
 چون قلم انکشت بر خاتم نه صوفی
 یار زت از دیده بکن روز دست در خاتم
 عاشق اندر طاهر و باطن نه چند غیر دوست
 جریح را جام کمون دان کردی عشقیت
 از بها کردن قبا بی بر یکدیگر نیست
 نیست شاخ میوه دار ایمن رنگارنگان

بی نبودن از سر و دشواریا دشوار تر
 وقت کل خوش و گذردی وقت بمان خوش
 آری آری طیب انعام بود ابرار
 تاج شاهی را فروغ از گوهر و لایق
 باد که کس آشنایی خوش نی آید
 فکر زاهد دیگر و سودای عاشق دیگر
 کاشان تمت صاحب دلان ان برتر
 خود کردم دهن پستان و سخن در دست
 که بصورت غایت اما بختی هاست
 پیش اهل وطن این سنی که کفتم طاعت
 باده از جام کمون جستن شایعست
 خلقی بر فاخته آمد عمر پیش کویت
 خوش تری و پستی که ادا از دهن سبست

وله

حافظ

وله

کمال

وله

جای

وله

سینک بارجه نطیم زمانه صفی سیدن محو بولسه و بوقصدم قاله مخاسب تور
نی اوچون کم سر کیشی انی او قوسه پلور کم نظم یکده سینک تصرف و اقداریم
مرتبه دایکا مذور ان شت عر لاله اکثر تیج قیلب تور لار میره علیشه
نوامی سینک کشفه الانکاری سینک مطلبی جه کم واقع بولوب تور

اگر دی بهر خیال خام بخش در ست
زنده میدارم تا بهر چه زارم یکش
شادی آن دل که مردم بر بخشش
برک کل را بشکر کردی و ب میخواست
ییر سه خورشید را که هر سم شب میخواست
خسته از دندان من کی حو ط میخواست
فته جشمش کم ارغوغای رستای خیز
سرور را بالا خوشیت اما بالا کنه منت
اچو فته دی پنم در پرور منت

ایشن لعلی که تاج چهره و انرا زیور
ای شب غم خیزد در حبه آن یارم یکش
خرم آن جنتی که هر دورش نظر بر دوست
سنگ تر بر به بر اکندی شب میخواست
آفتاب نیم روزی و بخت کردنت
ب طب سازی و از اخته رفته رفته
نت روزی کان لب خوشوار او خیزد
نبت بالاقیانش کن با هیچ سپرد
عشق بازان دیگر اندویش سازان یکراند

وله
خسرو
وله

حسن

رمل کبیری ایک تو قوز وزن او تور بر پستمل سیکه سکه محرع

و یلخ وزن

اون اکی وزن پستمل مطبوع

روی زیبا بنم و بر خاک پشانی

وقت آن آمد که من سر در پرش نیهم

تو لغو چه چانم اول ساقی پله باقی دور

اچکوجه جام کو نخلو مده اول ساقی دور

تو کای الیکه من ایاق جون جلوه کراسایه

باش کوتا زای بده من جون بار یا غنی آواره

بابری خطی یا پس تو ر خط غنائی دور

ترک لار خطی نصیبک یولاسه بابری تا

بو وزن فارسیده و ترکیده کوب شاع دور مولانا عبد الرحمن جاییه بود

ده بسیار ایتب تور منر عیش نوایی سیک حوز جمع اوزکا وزن ده

اشعاری پله بو وزن ده ایمقان اشعاری سیک لاشه بارغای سلطان

میرزا سیک دیوانیده او شبو وزن دن اوزکا وزن یوقنور خواجه

دملوی سیک دریای براری وزن

سکه قانع شد بچک ترش بهر دست

کوس شاهی و بانک غفلت در دست

بسیار خشی قصیده دور خواجه پیر

مرداق مشهور و در کم و میش بولنای کم اگر افلاک حادثی و روزکا زوایی

ای ب تو دم من	دی غم تو ماتم من
الہی وزن مختصر مطبوع	او لیغے وزن
درد و لیم ایشتب قیلاس اولی تر تم	ظلمی ایتک کم اولاس نخ قیلائی تظلم
ایکسینجی وزن	
بخا و جور ایتک ایلکا و فا کوز ساین	کو کولنی چاک چاک ایتک ایلکا و کور ساین
او جو نخے وزن	
جور و پستم نی قوی داعی شکا و فاقیلیم	لطف و کرم قلیب دور ویز و قیلیم
تور و نخے وزن	
بخا قیلور جور قیلور شکا میا ہے	دفا قیلائی صبر قیلائی بخو ک ایا ہے
سینجی وزن	
تور کوزوم پر کاکیل	ایکی کوزوم پر کاکیل
تسینجی وزن	
یار دہ یوق و فاسا ہے	کوب قیلا دور جفا سا ہے

جور و حقایقہ سکا و فانی ایلیکا کور سب بہ خدا ای نہ من ز خود جدا جدا کن	تخ ستم سر نہ سکا و فانی ایلیکا کور سب دور یسکن ز خودم نصیب تبا کن
تسیبی وزن	
کش کمی دلہ من بر رخ خود تبا جفا و جور است سکا ایلیکا و فانی کور سب	جوشہ و نہ کو کند بر رخ خود تبا اسکو کوئی خاک ایلیا کھل ایلیکا و فانی کور سب
می وزن	
سوزی جو ک اعنی کھک نہ کیم رنوق نو سو یے جن می کوزم	سوزی ایتک کو کھلی قایتق ہاشکلم یاد نو پد و دمن یے نہ کم
تو تھو و کھے وزن	
ای دلہ مد خوی من سین پر ایتسم فریاد اورو	مرکز بنایے سوی من اوز جائیہ پدا اورو
اون	
یادہ یوق مھد و دھا	کو ب قلا دور جور جھا

عشق تو سر نوشت من خاک در بهشت من
 سر المیم غم چاره یوق بولک پلاسون
 عک عشق ملک شد از کرم آتیس
 طالع اگر مدد کند داشتن در کم
 آه که خاک را بشد دیده من بر تو
 شب که ز حرمت رحمت روی باده کرده
 بودیمت جان من نم نو پکنه کشی
 باز نوائی بسلان عشق تو یاد می
 هر چه سهره یکشی رده می کشی
 با همه مادر دیا صبر چو پست ای حسن
 ای دلم رنوع غن حو دیده اسکارم
 وعده آمدن مد عشت به بحر ما
 ای ز تو کن کوه غم بردل بسلامی

مهر رحمت سرشت من رحمت من رحمتی تو
 و غنیمت تماره یوق بولک پلاسون
 پست من و ملایس علم اینت قنای
 سر کمنه ری طر دکنه زنی زلف
 کرد و کجا جبهه هم دت عر کا
 سوخته ماه و زمره را بسنه حه
 هیچ نمی کشی مرا من بکن برده
 که که عشق بست خوش عریادی
 جنم نو جور بی کند لعل تو د امید
 زانکه نهال صبر را میوه داد می
 بی تو زانک لاله کون جبهه پرو کنا هم
 بر سپه ان فردن مکن محنت انتظاریم
 نیست مراد خاطرت بفرغم و بغربلای من

نوائی

خسرو

خاطر

کمال

دل

جایی

وله

نوائی

یا تیغ برگیر و کبش تا کی دل از آری مرا
ویرانه دور پسکنم اندین منکجا بسیار غم
نوشیدن ای لکا گفت و گوی بجز چار پسین
میر که انده نفس عشق فت تا بام دست
یکسن نوائی بر سه جان ای دهر دوم تو که فانی
نی پویه و دوم بولیده نی باشیم خاک
میران نوائی سونه قول نی یکده حق دین را می
خسته فانی عم که صاحب عالی غلاش

یا رخ نوا و خنسن از شوق دیداریم
آسیم چله اشکیده اوت اینچیم چله دوریم
کاش اولسام و کو نکلوسنی بواند و بی
یوز قاتلا ایلا رس سوس کم بولای دینیم
اول بر نچه قیله خان سین ابر غل زنا دم
اول شوح عشقی سمنی ناستین اعم دور
سین عاجز و حاکم دور اول بوجک الحکم له
قصه غریب ایلاشش نازک خیالی با غلا

نکبته پی و زن

ای شمعکائی مکر قلیای جویار و کرمی
جونیت روسی توام مام دور

بود ریمه جان تیای جویار و روسی
فغان کخان جوی بکوی نوی کدرم

اوجو کھے وزن

پردہ غنچے در د خندہ گشای تو

تاب نبشته بد طرہ شکای تو

حافظ

دی سوی سپهر و لاله رخ پنجم دادم
مجنون عیال و دل در عشق بدیدم
سر عمر اینست ای حسن در پای خویش کن
ماه بلال بروی من عیال میشد کن
کشم که از حور تو من زنا بدم گفت
باز آمد آن قیستی که من از کیه در خون
آین تو دل بردنت ای حسن حلقه
روی تو غایب از نظر کل تماشای
کرم بب مری نسیم کز ناله و افغان رسم
حالت که من غیر ترا پس زرم درون جا
تنی را اگر کردم طلب آسوده شد
گویند جانی دهم پس درون مایه دیده
ای حسن دمی کن دور از رخ یارم کن

نبوشته خط بندگی آن سوسن او را
پند بد مانع نشد سواي مادر زار او را
خون چمن که کل مینوی دیوار سیاه پندار
عزیز زنان بیرون میا امشب جان ماکن
در کفر کرم صادق نه زنا را را سوکن
دانا عیال بر درم از پرده و دقتم
خوی تو مردم کشتیست ای حسن غلام
چون لاله داغم بر جگر کلکشت صحرایون کنم
دل را مصوری چون دسم عازر اسکندر کنم
خود کو بجای آشنا چکانه را با چون کنم
دارم بدل دانی عجب از امداد او کنم
زین گونه که طوفان غم شد دیده دریا چون کنم
گویند کشتن لایتم باری حسن زارم کنم

خبر و

وله

وله

له

شعار بسمی مخدوف وزنی پله بو وزن یک ارا سیده تفاوت بر متحرک
حرف تور بویت قه بر متحرک حرفی ار تور ساق او شال وزن بولور بوجو کم

بو عالمده حسن اچره سین طاقین

بو قاش برله مشور افان سین

بوزن

که کاه ناهشینه بیت بوساری کور قلب

ای یار رحمیت عالینه نظر قلب

سکه عی دورا

بو بحر بلا سیدن سین خسته تی قنقا

بحر کیده مینی قویله شیکری او جون ای

بهر بحر ایتمیش اوج وزن او توز ایکی پستعل او توز بر مختراع

اون وزنی پستعل مبطوع
سردم جو شوانم که ان چپ رزپانم
ساتی ایر در عشرت چاغی افسرده بوله دی
کبکسور نرغاب نای آماده قیل باس
جلسه بار دور سپهر می نشایه شوق
بارنی ست منجر قیل جام بی دره پله

اون وزنی پستعل مبطوع
سردم جو شوانم که ان چپ رزپانم
ساتی ایر در عشرت چاغی افسرده بوله دی
کبکسور نرغاب نای آماده قیل باس
جلسه بار دور سپهر می نشایه شوق
بارنی ست منجر قیل جام بی دره پله

سیکھ وزن مخرج مطبوع	او لیغے وزن
سینک غیم پلائی سینک پلائی کوٹ	جانی کم قیلاک سین باشم اپ کیشکوٹ
ایک سیجی دز	
دغانی کم پلور سین سینک پلائی سین	جانی کوب پلور سین باشم اپ کیشکوٹ
او چو سہ وزن	
یشم اودی سونی یک چک بک بک بک	کوزوم ماشی جوی یک یوزوکی ایشیائی
تور تو نی	
ای یایف کارکای سنی قل باد	سج بکد غیم بارو سینک پلائی
پیشی	
عقیدہ باریب تور امام و قادیم	قینا تو حشم عابندہ کادیم
است خینی دز	
دپ لاشاد و دبر لکل	کوزپ ل محمود سوزر لکل
فانشی بر ل مشورا فانی سین	عابد چسین بجو سین لانی سن

استی وزن اخوب مکوفه است

ماروی تو پسیم نه پسیم باه

راستی که پند تو مارا شب وصل

ازین برگی قصیدم او چون تو در فراق

مینی اشک کن نیستا سوری فراق

ش چنی

بامی بخار جوی می باید بود

این مدت عمر ما یمن ده رورست

کس خوتر از تو در جهان ممکن نیست

که خوبی ماه یکنوان بی مرست

سسیکه چنی وزن اخوب مکوفه است

شادم که ز من بر دل من ماری نیست

که رنگ شمارند و کرم بد گویند

مفعول مفاعیل مفاعیل

ماروی تو پسیم نه پسیم باه

باروی تو پسیم نه پسیم باه

یوز درد و الهی سکا میگوروی فراق

قیل جاره یوقا پس سلی التوروی

سمن مفاعیل مفاعیل

و غصه کنان جوی می باید بود

خندان لب و تازه روی می باید بود

بس خوتر از تو در جهان ممکن نیست

بس خوتر از تو در جهان ممکن نیست

مفعول مفاعیل مفاعیل

کس ز من دکار من از داری نیست

بایک و یک هم چک کار نیست

بای سطر دین ایلا خلاص ای قاسی سربلاری آب چیتا بحرینده نکاحیه سبر قادی نیش تا قیدی سنی نسق اریا و چپ کرد صل مسر اولاس ایتای با بر	یا اولتوروبان خمار دین ایلا خلاص بودر سیلا کیم مکما سن صلیکات یا کیمیل بوسا غیب یاسنی اوز نکاحات مبجور کولونی ایلا دی شاد چپ فریاد چپ واه و فریاد چپ
بودرن پله تو قوردنجی وزن یک بودرن یک آخوین بر وئد کرت نی او کوساک بودر بور باعی یک او جوبخی سعاعی اولنی وزن رباعی ده و درنجو کیم	بودرن پله تو قوردنجی وزن یک بودرن یک آخوین بر وئد کرت نی او کوساک بودر بور باعی یک او جوبخی سعاعی اولنی وزن رباعی ده و درنجو کیم
تا قیدی سنی نسق اریا کرد صل مسر اولاس ایتای	مبجور کولونی ایلا دی شاد فریاد چپ واه و فریاد
پستی وزن اخرب کاف جانم راوت لعل سخن دایمک او چون یوزوک اوزه گوکب ستابایمک او چون	سوزلاب یوزا جب کیمیل بوطرف بایمک او چون سوزلاب یوزا جب کیمیل بوطرف بایمک او چون

دوران ایلی یک حسنه سم جان بولسل
 جانخو قسور جور و جبار اید و
 بود دم چکن جور و جبار اید و
 کوز برله قاشیک خشی قاشیک خشی
 اینک برله سلک خشی ساعک خشی
 عخانده سی پاری کوزای جان قیل
 ز لعلیک کچی کوشلوسنی پریشان ایلا
 ای یارینک و میلک تهاک شکل
 عشقینکی داغی بر طرف ایتاک شکل
 تو توچی وزان خوب بجومن کونتم
 روز دشب بکشت و کوه کشت
 عرم بطواف کرد کوی تو کشت
 ساتی بنی خار غاردن ایلا سلامی

یلالی

نواهی

سم جان غارین مایه دوران بولسل
 کلم یار اید و جور و جبار اید و
 سن جورکش و یار جبار اید و
 بوز پرله سوز و کج خشی دور غمش
 بر رنی دمن شستین ساعک خشی
 عزت ادنی کلبه خان قیل
 لعلیک کچی باغیننی لولاقان قیل
 فخره یینگی ایشماک شکل
 بشتی اپان بر ساری کسماک شکل
 معنوس ناسلن ناسیه
 سال و ماه من بخت و جوی تو کشت
 اعقب تهره از روی تو کشت
 کلهک بوز کشتاج بار دین اید غلامی

سر حرفی اینک شرم ده جان بودی دیدیم و تینک تو توب ستایم کنی او پیا کلید یک یزدونک اسبابان دوا یکنی او پیا مرزلف خمی نه قیلد واپسته سنی سره قاشش طعنه ساله پونه سنی عشقده کوکمل خواب بودی جسیم اراج و تاب بودی قیلا	سر لفظی حیات جادوان بودی سکورتا شینکا سور توبان قایم کنی او پیا لوق یوق لوق اگر یساکه نایم کنی او پیا سره کوز سوسیدن ایلا کیل خسته سنی یارب باری سیدن ایلا وارسته سنی بجر یکده کوزوم پر اب بودی جاین کرب خطاب بودی
بودن بلد تو قوز و بنی وزن یک ارایده قناعت بر فاصله دور اگر بودن یک آفریدن بر فاصله نی کم قیلاق تو قوز و بنی وزن بود و کرم	
بجر یکده کوزوم پر اب بودی جاین کرب خطاب بودی	عشقده کوکمل خواب بودی جسیم اراج و تاب بودی
منول خاعیل خاعیل نس تا عالم ایردو عالم اوزده جان نوسل	او چو بنی وزن او کجغوف او خم جو تا سر دور و دور اوزده سلطان نوسل

بو وزن پد تو تو زو بنی وزن یک اراسیده شادوت اکی سبب حیف تو
 اگر بو وزن یک آخویدن اکی سبب خیف نی کم قیلاق تو تو زو بنی وزن
 بولور غایتش بولور باغی یک آخو بنی محرایع شعی وزن ربایع ده دورچو کم

توز آه طیه دین محمد
 سرشته عیش تن کو کونو پنه

یوز آه طیه دین محمد
 آوز آه طیه دین محمد

ایکینجی وزن اخربت بوسن مکوف محبوب

مغول مغالین مغالین غزل

بازا که عظم درد نامک ز غمت
 افتاده میان خون و خاکم ز غمت
 یاران کنس که بنده بودم را
 ز بهار کس وفا مجرید که من

پراسن بسر کرده چاکم ز غمت
 القمه بطولما بلاکم ز غمت
 در بند جفای خود پستو دم
 دیدم همه را آواز نمودم را

یار که غایت کنی یار ایلا منکا
 سم کف کفایت کنی دار ایلا منکا
 نامک منکا روح دین نشان بولون

یو قلوبقه بدایت کنی بار ایلا منکا
 سم در رعایت کنی تار ایلا منکا
 آتش جان ناتوان بولون

جای

بلان

نواهی

دل

کوزقان سیدن مدا قلاق بکلس گم کوردی اکمن حماده یا خوشن یوزیل ده اگر بر اولر پد خوشن جانیته تیب نور و غارای ساقی اول اوزدک ایلا اختیادی ساقی قیش بولدی و بولدی بارجا قلم بوشیق یان یول و بریق عالم	کر بر پشنگ سواد قلاق بکلس تا بر کیشی ایلا کای تنه خوشن آماده ایرور یا ییذه نورنا خوشن می تو یقل و بره اشکارای ساقی یو یقل شکا سوکد ار نه رای ساقی جیتی بار کیشی کا بار دور خوشن یار بینی یخشیلغ مار نیله خار
لی در دچپ پلامدی دروچن سیدن بخ کوکلده غباری بولچا یا قهر و غیب پدینی زودان قیل یار بسکا دور روزوم و اکران قیل	تو ذاق جگمهادی رخ زر چن کینتم موز ایدی تا پچا غای کرد چن یا بحر خاینگ در عشق قیل سرفع سینگ بھاک ایراذاق قیل
توز آه طبره دین محمد بار رشته عیش منی کوکوتی زمار	یوز آه طبره دین محمد بار اوز آه طبره دین محمد بار

یوزونک خورشیدبان دور

قدیم سرخسلمان دور

اون سپه چمنی دزن

اول غنچه سخنان دور
آن شوخ سخن دان کو

کمل عجب سخنان دور
آن غنچه خندان کو

سرخ نیک اون تو قوز پستعل مطبوع وزیندن سیکنه رباعی دزنی دور اولنی

مغول مفاعیلن مضامین ع
بی راحت خلق باد می پیا
عیت نه ست و رشیت زیبا
وز عشق تبان سیم غنچه توبه
زین توبه نادرست یارب توبه
فریاد نمی کند زد پستم توبه
امروز باغی سکستم توبه
از دل طلب مراد قیلاق بولکس

وزین اخرب مقبوض اخرم محبوب
کرکان فضا می و کردریا پی
ور با همه عیبا کریم آپا سی
از شرب مدام و لاف شرب توبه
در دل سو پس نگاه و رب توبه
از بیک تخت و بار بستم توبه
دی دور توبه شکستم ساغر
محبوبت اعتمادی قیلاق بولکس

یوق دہ دکر کر جہ یاریندیک

قاشی قدی و عین اولانہ

قدی پہلے ایکی زلف و اغنی

یوز کورساتپ اولتور ورنی

قدیک الف و قاشیک ایرویا

سم لالہ یوز و نک قاشیدہ بی رنگ

سندن سکایوز نزار حسرت

اول یار اگر یا شور پہ نوز آہ

دشن داغی قاندہ بار سیندیک

کورساتما پہ سکنا علیا نہ

جانمغہ بولوب تور اللہ

یوق سین کپسی خودنای خودا

دیسام نی عجب اگر سینی

سم پہ و قدیک یاریدہ بی با

منیدن پسکا بار موسیج

اچار عہ کر کور و نہ یوزای

بودن دہ داغی شوی کوب تور اول جلد دین شخ نظامی نیک یلی و محبت
و خواجه پہ و نیک مجنون و یلی پہ و مولانا عبد الرحمن جامی نیک یلی و محبت
و میرعلیشہ نوایسی نیک یلی و مجنون و عبد اللہ شانی نیک یلی و محبت

اونو نیے وزن

برخ جون ماہ تابا پنے

بقدر پہ و خواہا پنے

حافظ

کمال

شاعری

وہ

کھل نیلے رخ یا رخسار نہا
بی تو نیلے کہ زندہ مانم
در صحبت دوست جان کنج
یا دوست کرین کمال یا جان
ساقی بزم تو عقل و جان رفت
تا دل ز کف اختیار نہاد
ای دوست بشی بکوی تابش
ایام وصال خوش زمانیت
شامی عہد سمری کثرت ہے
پرسان بحر کم کعبہ جان رفت
کوی رخسار ز حال کشتہ
کو زو ک نی باقیہ ابولوب
پیکانہ بولوب تو را شناسدین

بی بارہ بار خوش نہا
کر کی شیم نہ ایسے آنم
شادی و غم جہان کنج
یکہ خانہ دو میمان کنج
می دہ کہ تکت از میان رفت
پا بر پیکوی یا رخسار
درد دل ریش را و تابش
کو محنت بحر در قفا تابش
روزی دوپہ پار سا تابش
پرسید بکعبہ میتوان رفت
ماندہ یسب سال کشتہ
کم جانف تو ابلا بولوب
پیکانہ غنہ آشنا بولوب

نہانی ایکہ ساجی ریاز لار دین	عد و دش ناوک انک لاکوب ارتقا
مناقی شیموہ ظالم دوستلار دین	مخالف طبع دشمن لاکوب ارتقا
یوزی کل غولارینک بلبلین	ملاحات یعنی مکت لارینک فوسن
کورد ب سجران غمن مانانہ قسم	اکر جہ رنج چکستم جامعہ قسم
پیک نالہ کوز و کھا اوجراب اورد	مینسی دیوانہ قیلدینک ای پری
کوزومینک یوزی کین کھوم	معم حرم سینے جانیتم سرور
قدینک جنت ریاضی یک شال	ارم کلزاری خدینک یک شال
فراقیدہ پے یادی پلہ سین	وصالی بولاسہ باری خیالی
کوز و قاش و سوز و غینی	قد و خد و ساج پسینی سود

بووزن دہ مشوی اتیب تورلار اول جلدہ دن شنج نظامی یک خرد و شری
 دور و خواجہ چہرہ دینک شیرین و سرودی و سولانا عبد الرحمن جاسپے یک
 یوسف دزلیجی سی و محمد عصارینک ہر دشتی سی ویر دشت نوایسی یک فرما
 و شہری مولانا عبد الرحید رحوار رپے یک کل و نور و زپے

اگر زلف تو خم در خم نبودے
 غمی دارم ز رویت یادگار
 بریش نم جز زلفت عالم نیست
 اگر عالم بخشد کام نامر
 تویی کان مک مانشور بخان
 دل غمیدہ من مایل ت
 یعنی جی کہ کلہ چار دیلار
 نی کو کھلی سادہ ایل دو عشق اعلیٰ کم
 عیندن کر جہ جانی بوق ایردی تن
 سچہ کم شاہ بی پروا لیج آپہ
 قبل ادبی کوڑی اغرنکدن نشانہ
 کمالیت کب کم عالم اویدن
 جہانین ماتام او تاکب بیضہ

مرا حالی چمن در سم بودے
 بلا بودی اگر این هم نبودے
 بکشم میوہ احوالم اینت
 بر باد کرد کار عالم اینت
 خدا این داد مارا و تر آن
 دکر جانا تو میدانی دل ت
 مینی سم غنایب زار دیلار
 سینکدک پوفا پنے یار دیلار
 تیریدیم ییلے دن اولدوم کچا
 کراک او کسوتما سا قولو ییتنے بند
 سخا عاشق بولوب سین غایانہ
 سخا فرض اولما غای عناک حقائق
 ایرور حادین ناپاک حقائق

شایع

نامہ جاریہ

صاحب مخی

نامیہ

سہیفہ

نویسہ

اولہ

کریم لب بند و دیده بردوز
 زمانی بخت علم و در پس شریل
 زمانی سحر و شطرنج و حکایت
 خدایت آنکه ذات بی شالش
 مرا از رلف تو موی بندست
 به لشکر میکشی بر قلب عشاق
 جگر پرد و دل پر خون توان بود
 جو بد کردی باش ایمن ز آفات
 وصال از سر جاودان
 جوانا سر تاب از پند پیران
 به منزل که جانان من اینجا ست
 مشغور پس خوب رویان
 کمرینا دل بگرد پال دیگر

و لیکن مقامی را متعالی
 که باشد نفیس انسا ز کمالی
 که خاطر را بود و دفع ملای
 بگرد و سر کراز عالی بجالی
 فضولی میکنم موی بندست
 صف مخلو به راهوی بندست
 ولی جانی تو نیل جان چون ^{توان بود}
 که واجب شد طبعیت را سگاتا
 خداوند امان ده که آن به
 که پند پر از بخت جوان به
 شرم انچه ولی جان من اینجا ست
 بزلف و کش و ردی نهارین
 چنان که سال از خوبان دین

وله

شیخ محمد حسن

ص د ط

چا

سندیک سنگا بہر یار خا کا رتا پکاس

سندیک سنگا بہر یار خا کا رتا پکاس

وقت عیش ایر و باقی ال چا غر کیتو توت
بورہ وصل ہے اغیر دولت و سہا توت
بادہ نی کوک کیتور جام فی حیات توت
دولتی حسن دریا ب ای دولت ار توت
حاصل از حیات ای جان یک دست توت

غافل الہی ساقی کل عا غین غیت توت
خوشترور وروصال یار انداہو لک توت
غم چکی چھ دور چارہ ہے بودور توت
وقت کل می و طرب دولت توت
وقت را غیت داس قدر کہ توت

سیکڑی دینا

ز خوبی مرچہ میگویند وار

کو کول کا شائید جا قیل سن

دلی رفقت و جانی دوڑدست

کہ او از خان دما میںے دوڑدست

نہیدم بہ ز خاموشی خضالی

ب شیرن شکر خد وارچہ

نہ کو ز او میدا دوی قیل سن

ز من نازک یسانی دوڑدست

غم مدد و غرچان از کسی پر پس

نظر کردم چشم رای تو پر

او تکان کچھ من ایردم واول سمن ایرد
 کلن ارا ایکی کشکا سیقوجہ منزل
 لالہ کچی قوت قوج بوق تو پیدا ایرد
 کہ مس تو توب اول پچاک وک اول نوب
 اول بوقع افاق من اماغینہ قیوبان
 مست ایادی کہ نار کچھ عابدہ
 ایکنمہ سایب کہ وونو غہ سایب قول
 کلہ ارا راست وزالدی کوزی کلن
 مین دافی یوز دینی کف پیغی قیوب
 بونوع او یوم کم سنی اولغا تقوجی مانکلا
 جو ایدی نوایی نی کرا و تو پنے ازان
 ساجی دقاشی وکوزیدن باشہ ہو
 کرچن دیسا کمر کوزی اینک اسوی حن

کلشن توزیدہ سکینہ مرچن ایرد
 ببل بلہ کلدیک ایکنہ کا وطن ایرد
 بر شیشہ می انداق کہ عقیق من ایرد
 تون مارینہ جہ ایکنہ کا و فن ایرد
 اتا رانکا کوزدن باری دردن ایرد
 کرکوم کچی چاک ایکنان انکا پرن
 مترا ب کوکول و جسم اورکن ایرد
 جان یکیدہ اول اولغوسبدن رفتن ایرد
 کلہک اوزہ کیر پک تن اگر چکان ایرد
 یوز پسم نشانغ پلہ شاہ حسن ایرد
 مونجہ کہ مراد انکا بود چن ایرد
 فی باشہ موا بر برسی باشہ ملاو
 خطینی خطا قیلاپ کہ مشک خطاو

اقیاشی قوامغ وصالیک سویدن
 تابو لدی که کمول او کی زی او سر و کلا
 تا کند من تیرم خاشاکه به باش رخمی پله شش
 یار اید که باریوق ایر پ عجب ارک
 بومازه نوکان کیم سین کو کلوتم
 یارمادی کو کلوتم اما یک نازی قایب تو
 سحران و وصالین کوب از دیدن هوا
 خورشید طلوع آینه تو با شیک سایه
 عشقیک اتا کن جان ایکی برله تو تو
 کرم اولما کنه باب تلاب صلح
 ای کیم نفسی غیب ایما سین نظیر
 رسوایع اوقی برله تو مایشب بار او سنا

سه کیه یکمیر یک اراسیده ارسنی بار
 ایل کوزیک ساع من ولی اوز اوز بپ
 تو یزین بدنم تا کله جیش رخیدن انکا
 اغیار جو بار اندانوا سی پنکائی بار
 کو کلوتم قوشی غم دشتی ارباغی قردو
 انداق که تو لاغیم تولا آوازی قایب تو
 یوز شکر دی کیم کونی باریب آری قایب تو
 کور کاج یانکی ای سیلنی قاشیک ساعینور من
 سین کمر کالی مادعه اوز منی اوز تو ب من
 مین کیم بویرا کیم کومیدی چاغلیخ ماز تو ب من
 و کیم غم سحرینک اقره و رفان جکر
 ای امل سلامت تو پونگیر رکدر میدن

باشتین ایاق بو عمل ده بر حکایت منطوم بولوب نور

مولانا محمد
تبادل کافی
جامی

این حرف نه در خورد کماست ولیکن
انها که بخرقات سروت نکراند
شیب دخت در دل ویران شده دهشت
سیل مزه بر بود مرا چو خوس از خاری
ترنار ز زلفت بسبب جذبه عشقت
خوی تو بنیازک دمار ادبی نیست
که روی بدم نمایم بکشد کج
ایسی برم آندم که شوی از مسافع
رفت آنکه بصل نعره است رسی بود
وقتی بسوی خواستی بوی تو از نا
بر طرف مست غایب خم بخت این
ای آنکه بر انداخته رسم و فارا
فریاد که باشیده خط بنح موسی بار

وله

شامی

وله

صامت

لطیفی

بار سپم دستان بزدم که در افتاد
کس راست بکوی مکتوبه نظر اند
ویرانه مار و شنی از پرتوه داشت
خود را شوانم و کراز که بکند داشت
سویت کشش خاطر با بی سببیت
ورز که بر جدد است از نا عجبیت
در چشم ترقم کشای مگر کد پس
آن لحظه اگر نیز نیایم به کد کس
وین دشته در فعل مکان نو کسی
انها که کوی که سوا و موسی بود
یا بر ورق لاله رپنبل رقت این
پیکان فراموشی مکن جانب دارا
نی صبر دور و در ممکن نی دست بار

عشاق حیات از بخت خدا تو یابند
عاشق شدم و محرم این کا بدم
ای جون نه نو ابرویست از نور سحابت
کجک بریزد بخواسته تماشا
روزی که تو در کشتن من دست برار
کل در بروی برف و مشوقه بکاشت
هر یارم اباس پس کن نظری نش
اندیشه رسیده است که شد در و کارش
هر صورت چمن بارخ خوب تو بدعت
کشتی به دسم دل بزرگ سیاه
باز این دل عذیده بدم که در افتاد
بسیدن یار کن کن هم قدت
کیشیم بخواسته ی کم از کشته سعد

خوبان علی غنچه زد یوان تو یابند
فریاد که غم دارم و غمخوار ندارم
خون حسرت من من تو مر بوزیر باد
چار میزد جو تو آساید بیادیت
من پیش تو انکشت بر ارم بهشت
سلطان زمانم بحسن روز خلاست
مار اکل از بخت خود است از در کشت
اندیشه از آنست که باماس میست
انجامی صورت و اچا می نیست
مجموع به کند کاین شش از عانت
بس مرغ کاینون که به تیر نظر افتاد
جونت که در عهد تو این سپهر افتاد
بل که این دو غنچه دل خفته از بکد گرفتاد

حافظ

کمال

و

ساعت

قلاب محبت تو سرشته گو گلول مار کا
 مجنون کسی خلق اجره افسانہ بولوب تو رنی
 بولدوم نیہ شغہ دیوانہ واسی عمارن
 حالیمنی سخا اتیپ سحر اوغنه اوراندم
 نی سین چری باردورن سن کی دیوانہ

جون قوش ساپ اول جاک با شغہ کج غای
 یلکس کشتے حالیمنی دیوانہ بولوب تو رنی
 کویاکہ بوفرت ته عاشق بولوب خشارن
 ای ماریمان قیدم مرنی که دیندم
 نی سین چریشی مشور سندک ایل افسانہ

ایستینچی وزن

خیالی

بار بولدی ونولدی نه حبت کسی باب
 توت مشتم اول یارینی با کبرجهانده
 ای تیر غمت راد دل عاشق شانہ
 که معکف دیرم دک پکن سحد
 ای حسن خط از دفتر اخلاق تو بار
 آب نخم میرود از طبع جو آتشن
 امشب مانور زتاب دکر دشت

خودی اول کیشی کم عشق ایلان کجاش
 محمود کم ایردی نی کیشی ایردی باب
 خلقی تبوشول و تو غایب زیانہ
 یعنی که ترا می طلبم خانه بج
 شیرینی از اوصاف تو عرفی زکام
 جون آتش رویت که از چمکه
 ذکر یہ شاد دی مزاجم آب دکر دشت

میر

ای به و بتو تادم قدت چنان
 ای در سوس و بست کل جاک زده امان
 تر با چه دیدم در صورت روحا
 طامح شده از رویش اثار دل اسو
 جا ساحت در دل احوال چه پرس
 گفتی که پس این در بگذار روانه
 این سه قد که من دارم در برن پیرانه
 چون بر شدی حافظ از یکده پرو
 نماندیده رخت عمری سودای تو وز ردا
 تا ساحت مرا در دل محض ز تو نزل
 باز این سری پیمان سودای یکسر
 مر شب کنم اندیشه تا دل ز تو بر کرم
 یا رب بونی کل دور کنم بشو خجک پای

ای کل تو بخندم تو بوی کئی دار
 بر یاد بست جانان خلقی بگرانشان
 شیرین بش افکنده شوری پیکانه
 جمع آمده در مویشی باب پرسان
 ظالم من پنی باطن سه میدانه
 طوفت بجلو دارد داغ تو به پیشانی
 این دفتر بی منی عرق می ناب اولی
 رندی و سوپناکی در عهد شباب اولی
 فارغ ز تو چون باشم اکنون که خفت دیدم
 دل از همه بر کدم همه از همه بر دم
 باز این دل مر جایی جایی سو
 چون صبح شود روش مهر تو ز کرم
 که ایگری قویوب دور کس یکجا ایانک سبانی

دل

دل

حافظ

جایی

نوامی

مراغم تو ای دست ز خان ومان برود	مراقت ای درجاں فص برود
---------------------------------	------------------------

تور تو سخی وزن

کیل ای جاتی کلردی کیتور بادہ کلرک	سین اچکل سخا سم قوی کوتار قلیب
تراعل شکر یزم چشم کبڑ	تراخذہ بود حوسے ماکریک

بوزن پله اپنی وزن یک ارسیده تفاوت بر شوک حرف تور بوپن
بر شوک حرفی او کوساک اپنی وزن بولورم ادا تعلق حرف تور شوک کم

ای ساتی کلردی کیتور بادہ کلرک	اچکل سخا سم قوی کوتار قلیب
-------------------------------	----------------------------

پسینی وزن

کی شو تر اکنه خاطر که خون باد	یک تخت ازین دفر کفیتیم و مین باد
تا اعلی کو خلوصی اول بر پله اول	کو مذور مکانی آرام کجه سخا
مر مانه که عزم ایتام مانیده بارور	سر ساری که نوزن نام اتر و مکرور
یوز جور و پستم کورکان میک محنت کم	باشش کم کورکان میک محنت کم
کل خیمه بھار د خیرار موسی دای	ماسی کلستان نہ کردن رسی

حافظ

دین

خوش او لکم باردن قطع ایلا بان کدیار
 اینکدک بولسکم هلا شاد بولسا
 سنی یوق اعتقاد ی پیری مل ایچر
 غلط بر اولی غدی پیری ماه ویری
 بارب آواره کو خلوم زونی ایچر تیلقالد
 ب تو حایه لولو خط تو مر کر
 قاشینه بارغالی کو کول اوز کاکیلادی

حان کرناک پله سقید یعنی اختیار
 اگر بود سردون خوار ایلا پسر اعتبار
 خدا و جون بازی یعنی اوز و کدک اعتقاد
 بوزی برله اینک قدی بری پسر ویری
 ترجمه قیل که سندن ماردی ایدی سکا قالد
 شب تو حامل کوکت تو با خط
 یوزی کو رکالی کو زوم کو زیکا ایلا دی

شوچی

سلمان

بسوم ارکدر یکنه زی عب زعی
 پسکمه کمد و رور صفا پسکمه کمد و رور
 قاشینه بارغالی کو کول اوز کاکیلادی

برویت از نظر کنم زی طرب زی
 پسکمه کمد قیلور و فاسکمه کمد چکار خفا
 یوزی کو رکالی کو زوم کو زیکا ایلا دی

جای

او جو یه زن

کیل ای فتر کلدی کتور ررض کدک
 اوز و کدک ایچسکا قوی کوتار اوز و کدک

اگر رعایت قلینہ بخشیراق بولغو سید و ربحوک کم

قر از لھوک فراقده پریشان روزگالم
بسک باغیمنی قان قیدی کور و مد قان ^{تقدق} ان
جھاذین مسکاغم بولوس دین کرالم
اگر مصلح من ارمغه و کر عاشق من جا
قناغاشی بل دین غی یوق دزه بولور
میسک کو خلوم کل یک بنجه یکت ^{تقدق} بقی
بهار و باغ شیرین قیدی کم دستم
باشیدین ایور و لور ارمانی برله اولدوم
نی فکری کم سینگ فکریک یا سول کلر ^{باطل} ایز
کچور دوتک ای و ملیست و بخود لوق پلنه
سمر عمنی قیدمک من بار الائی ووب ^{باطل} قالدلم
اولوم او یوق سینه بار جھاذین بولور ^{آسونه} دتم

یوز دوتک یک اشتیاقیده نی صبرونی قرائتم
سکا حالیم کانی قیدی من ایدین بر سور ^{باطل} ایز
نی غم وور و بخیم بولسه شینگلک عکسایم
نی اشیک با رینگ زار سینگلی اختیاریم
بسی بار او شال کلدن کو کوله خا ^{باطل} خایم
اگر یوزینگ بهار اولسه چلاغی بی ^{باطل} ایز
یوزی کل زلفی سبیل قاتمی ^{باطل} سر
سینگ نعشیم نی باری اولری کو ^{باطل} ییده
نی عمری کم اوتار سینه برور اول ^{باطل} عبری
نجه غفلت پله عمر او تکارور سین ^{باطل} کون
نظر قطعی قیدیک سینه من ^{باطل} سرجوب
مین استایکزه ای دوستلار کو ^{باطل} کاییز

بو وزن ده مسج غزل لم ایتب تور لار میه علیشر نوای برنجه غزل ایتب

اول جمله دن بو بولوی سکت یک تو یعنی ده بو غزل طورینی واقع بولوب

نی لولی دوش دور اول قالی که قان کاکا دو	قیما با قالی لاری پالی ایک شکر کلاری شکر
یوزیدن کم خجل و کل ریشان هر طرف کاکل	ساجب کلکه که اوز نه سنبل کوکب غمده
جولعب با پنی توردی سلامت سین	قره مک مال که کور کوردی عذاری دوریده

باسن نازی چسار و کی توز قدی چو کاک	زمانی کوی غلطان دور زعی طابک زنی دلم
جنون شمس قیلور روش کونکو کاتنگ	پری دیک بولغالی پرنده اول شوخ پری

بو پست یک اوجو بنجه سجمی یک قافه سی معمول واقع بولوب تور

بونوع حشوده معمول رعایت قیماق غایب قابل یک احتراسی

نوازی بولدی لولی دوش که کیلش کاکا دو	قافی بر جام لولی کنش که لولی کوب سحر
طع توند فلکین کام کم خضر قیلور شام	یا سکی ای شکلی دن هر شام اول لالی بکر

بو پست یک مصراع لاری یک حشوا غنی قافه لاری رکن یک آخیدا

واقع بولاید و مسج غزل لاری یک مطلق ده مسج کم راق رعایت قیل تور لاری

زمانی که چه چاه پس دم اول مهرمان
 بودم توت غنیمت کم گشتو دیدن تر تو توتور
 منی استکان او مجتبی غم از بند اتها
 است که دست می روی صبحی کم و شکی ای تر حل
 ساق مایه یار سپه دی صبحی استار غمی
 کو کول جان بهله بولدی هر مسکین درد دایله
 فراقه که زویدین خلاماق بولغا یو کم کون
 نوایی وح پرور کشت و ملک تجردین
 غنیمت مودن با پتم امل نیک با جاسن
 نوزن کو رقیلا غل مرغان خط و خالی دین
 ملکین بخشش سنگای دسان کو کولوشی اتمه
 قیلب من ایجه عیان کم اگر دوزخ اید کیر سام
 خدایا غفران راق دور و دور و غنیمت

د

د

د

د

د

د

د

د

فغان کم یادی چقا سس غل مدین بر زمان
 فی دم کم اوتی خود پاماس کنشی اندیش کن
 منی استار کنشی نیک صحبتن کو کولوشی
 که می لقی شیشه توین شیره دود شعله شعل
 شایسن مهر اوتدش شعار یا ای نوز مدین
 سخا جان بهله کو کولوشی منی سنگ کایا تپور
 کو لب که کایو دیران کلهم بحر اول صنم
 عجب کو قوغا غای کو کلا سجا دیک قدم به
 کو کول حلسن مویا کو کولوشی فغان نیک کلایسن
 که بولاشی سیر کل دود سیر اوت داغ
 یان لجن کم ستار عالا اوت او کحاشی اتمه
 سینگ چدنایسم بهله دوزخ سیر سیر توفا
 مکر کم ادرکا دوزخ اوزکا اوت ادرکا

بهار عالم حسنت دل و جان تازه میدارد
 مکن عیب من بکن اگر عاشق شدم جا
 بسارک من لی کانت خانه را ما حسی نیست
 دلا جان باخس دعوی کن خند کنه یار
 دلا دیکر ز برم پنهان دامن فرا کش
 مکن ساقی بچ وصف می و کفایت زورش
 ریحی غم را بند بر پا چسبید عالم
 زیستی سر فکندم زیر پای تو پیشم
 بیای عشق آتش زن دل از سر دبار
 به پیردان نشینی کی قهر مانگاه از تو
 جان از پا فکندم امروزم ان رفتار تو
 دلا وصف میان نازک جان من کف
 تماش کنم تو نشیند در من باغی نشیند

بر یک اصحاب صورت را بتو بار بخت
 سز زلف یزدیم در افتادیم بسودا
 سهای کوشور کجای عمارت حسی نیست
 شود معلوم کار هر کس چون وقت آید
 سری در چپ اندوه آرد پادشاه من
 خراب باد تو تلخ ولی میسر پس از ورش
 دین ن کاشکی از بد پروان آمدی نام
 شدم شیار و از سر مندی سر بر دارم
 بنور خویش روشن کن چراغ مرد بار
 نه قدر چس میدان تو در عشق آید تو
 که خود را بر خیزم مکه فردای قیامت
 کنور قی حدیثی از میان جان من کف
 اشک من سایه کیر کاج سافید می کنم

دله

سایه

کایه

سایه

سایه

توضیح خود

توضیح

دله

بالی

سایه

نوایی

بیان ماکل بر قشایم دی در شاغواند ازیم

جو در دست رودی خوش بگو مطرب دوی خوش

یکی از غزل می لاند یکی طماعتی باشد

درخت دوستی نشان که کام دل بآرد

شب صحبت عینت دان که بعد از روزگار

بهار سمر خواهد ای دل و کرانه این من سال

مسلمانان سازم جاره آن شوخ بکند دل

اگر تن در سداق او دهم عریضت پیوه

بر زنجی بجه خونم خند سوزی جان من او

پسین سایه چتر ملک سای حداد

عجب مطبوع و سوزونی عجب رخا و زیبا

بفرز آفت جانی بقامت سرو پست

اگر پس تو بخت بد نقاب از جهر دوی

وله

جایی

وله

وله

وله

مسلمان

فلک راستغف بشکافیم و طرح دیگر اندازیم

که دست افشان غزل خوانم و پاکوبان اندازیم

بیا کن و او ریا را به پیش او اندازیم

نسال دشمنی بر کن که رنج بی شمار

بسی کردش کند کردن بسی سزاوار

جو سیرین صد کل آرد بار و چون بعلل بآرد

که هم کام از بس صحبت و هم صبر از خوش

و کز دل بر وصال او نهم فکریت چال

حرا صد بار مردن به یکمدم زیستن

خواسان غیرت من شد ز ترکان گد

عجب شوخ دل آشوبی عجب ماه دلاراس

برج شمع سبستانی ببل سکر خانه

بکل رمضان بر انداید در دوزخ پس

من شک پیدلان را خنده می پذیرم در
 پندت آنکه زلف اغر پرس گشت حکم در
 ستم در عهد تو زان گونه خوشد که عشق
 حدیث دیدم دل چون نوید بهر تو خسته
 بسی شب بامی بودم کجا شد یا آتشها
 خوش آن شبها که پیشش بودی که دیکه بخود
 مباد آمد ولی بوی از آن کلازار باستی
 ز خوبی هر چه به جبهه باید یار خاتم
 سکان در گویا و شب کرد و خمر و راد افراشته
 سلمان که فارم بدست ناسلانه
 دعای به نخواستم کرد و لیکن این کلام
 سکون ما و شب و روزی و طلاشته
 شتاب غم میجویم که در دامن بود زورش

سکون بر می بدخمی که من گشتم روی
 منو عارض خویز را که خطا شستم کرد
 اجل هر شفاعت آید و دست تکریم
 که بکا خد تر شو و از کیه اش در حکم کرد
 سکون ستم شب لیکن سیاه از دود بارها
 جامه شیو و تریک چون یاد آرم آن شبها
 چه سود از بوی گل مارا نسیم یار باستی
 و لیکن از وفا خالی برن رخسار باستی
 طعین آن کسان باری محرم بار باستی
 ازین دیوانه پستی و بد خوئی نادان
 که یارب متبلا کردی جو من روزی باستی
 که گشت این که خمر و اسری بودت باستی
 که یکدم بیایم ز دنیا و شر و شورش

وله

وله

حافظ

ز عقل اندیشهها زاید که مردم را بفرستاد
 درین منی سخن ناید که جو سحر پند
 دلی کو عاشق زاریست از کلز اینک
 چه طالع دارم آن که آسمان کاروان غم
 مرا باز از طریق ساقی خود یاد می
 چنانست دوست میدارم که غیرت پرور
 خوشم کاب و چشم من همه روی زمین
 ز عارض طسره بالاکن که کا خلق و هم
 دلم میجو اوستی پاره غاک آینه چنان
 مکندی برقع از روی وزیر یقوبان بشدیده
 سواره آمدی و مید خود کردی دل تن هم
 ملاست بر دل صد پاره عاشق جوان
 نهادم مرجه بود از سپهر شریک و کن

نسر

وله

و

و

و

سکرت اسودگی باید برو عاشق شوای قتل
 که مرجه از جان بروی اندیشه لاجرم
 سکره کا نذر دل از یاریت از سر یار کشاید
 جواید بر زمین خبر بد دل من کشاید
 غم دیرینه بزم در دل ناشاد می
 ز تو برد دیگری که خود همه بدای می
 بسا داکر و غیره امن آن نازنین کید
 علم برکش که بر خجوان ترا شایسته
 مرا میجو اوستی و صواکه بخدا که آن هم
 سکه شتی بر سر بازار و زنجیر و سنان کم
 بکنند عقل کستی بجام نفس تو پس هم
 که باشد زخم ششری بدوزندش سوزان هم
 جو بار سر سکه دی بک کن بار کردن هم

ایکسینجی وزن

نخاس سینه جان کراک	نی جان ارسید جان کراک
--------------------	-----------------------

اوجو پکے وزن

آدی پد و وعذاری کل	اکوزی ست و دودانی مل
--------------------	----------------------

تور تو سکے وزن

ای سپهر م	قاندور حکم
-----------	------------

خرج بحر یوز پیش وزن التیش برستعل قرق تورق مخترع

اون تو قوز وزن پستعل مطبوع	اودع وزن
تکلف مخرج صورت تبوله اندین اوتون	سینی جان دیرلار باکی تکلف جاندن اوتون
نشان شب روان دارد سرف پر نش	دیل رشت ایک چانغ زیر دماش
سرف سینی تو طاووست پندار	که بای بسته میدارد در صحن کش
کال ایک سخن نین شود خاک عراق افند	جوسوی از غنس یارکی محمد چشم سلاش
سرم بازادی محبوب سیم اندک دل	کل از غارم برآوردی دغار پاری پایی

بکسل که بخاریم	کیستی فدایم
متد اکر تر یکره الی وزن اون تورست ستمل اون ایکی مطبوع	
امچ وزن پستمل مطبوع	سینغ وزن
بسنل سیه برسن وزن	شکر حبش بر فتن وزن
میکل که سن سوزن اددور کور کور	دروغم چلد بار دور کور کور
سینغ وزن	
میراکم بار اددور کور اکم یار اددور	کوراکم یار اددور کور اکم یار اددور
دل غن غسم سحر تو پار کچه	بوصال تو بنده به چار کب
اوچو یک وزن	
رودیت منما بکث	باما رخ خدبث
یسشاه سن سن قول	سن کل سین سن مل
تورت وزن مختراع مطبوع	سینغ وزن
یکلادی سر اکم قان دور وید کیم	قان دور وید کیم کیم کیم

فرا تیک دو یاریم	کتیب تو فرسدا ریم
تیمدہ دکرپے	گو کولہد فکری
تو یار غارپے	تو غلارپے
ش وزن مختار مع بصوع	اوسینے وزن
سینک بد و فانی کیشی قلیا لاس	سینک بد و فانی کیشی پد لاس
ایکسینی وزن	
پلکستنی دولت کراولہ سہ	رحیق مدوق رستیس نمونہ
اوجوئے وزن	
سینک بد و فانی سیدر موکتے	سینک بد و فانی پلور موکتے
غیم ن پلاس جسم	فائزہ کیک س طیسر
پشینینی وزن	

ای یوزی پسر ن قاشق

کین پی پر کار شود سی

جورده نادر ظلم ده

یار غنی بن بحیر الهی دیں

بابر بدل ای بت قاتل

نچه قیلور سین جانیه پد

پلا دی ای یار سح کیشی

عشق ده قادر غمزه

صبر کی دین ناله و ف

جورده کما میل ظلمه کما

بود زن ده بوسه بر نغان غزل دین اوز کا عزل کورولا بدور او جو بنی وزن
بود زن پله پوشینی وزن حرکات و نجات ته برابر دورا ز غم ننگ
بر معر ای داغی ایکی و تد جمیع اوز نیده نموده ایکی و تد منفرد و ق و اتع و لوتو

تسینی وزن

سن پشکا خادم واکر

ساخه عاشق بدل

سین نکا حاکم واکر

بر پشک کوی تو منزل

بشیعی وزن

تو یه یار خادم

تو یه نکا خادم

بدست وزن

کل باری بت تار پی	چند داری چهر اینار پی
خون او که یاریم تاشینه	اوشال نگاریم با سینه

توزن تخته وزن

زلف و ساچک یک سجده ^{جان}	گو کلوم شوش عالم بر فنا
عیشم نه است از لعل و لوله	کارم بجاست الحمد لله
از سینه بر کل خط منور پی	دل منوری و جان می ربای
کریم نزاری در هر خزاری	تا بار پنم دیداری
کماکی که از در آتش غم	شخصی ضعیف زاری تزار
آشفه عالی شورین سینه	برشته روزی شب زنده
مغنی که ای یار دیوانه بولدوم	عالم ایکیا ای نه بولدوم

بشغی وزن

مثل تو یاری کسی نیست	جون تو نگاری بشم خدیت
----------------------	-----------------------

حافظ
جامی
عماد

مرا که نماند از پیش یا و کار
 و گرفت و از آخرش نماند
 جو خواستی که نامست بود جاوید
 نقش بر خوان از عهد خویش
 سخن کام و ناز طرب شنید
 یکی نام یکو برد از جهان
 بسع رخا شنواید ای کس
 کجای کار را بعد ز پیمان بن
 کواید کن کار یی اند پناه
 جو باری بخت و نشیند چند
 و کند و بندش نیاید کار
 جو خشم ایت بر نگار کس
 که سست من بدخان نکند

و رفت و جویش نیاید کار
 نشاید برش کشد از خواند
 مکن نام یک بزرگان نمان
 که خواندی بس از عهد شان
 و می چند بود و بگذر شدند
 یکی چشم بد ماند از جاوید
 و گرفته اید بغورش بر سر
 جو خواستند نه از نهاده
 نه شرطت کشتن با کله
 و گوشتش نماند از بد
 مدخت خبیث است محش را
 تا ملکش در عقوبت بسی
 نکت نشاید در باز بست

نیاید ایندیک پسند
 برو با پس درویش محتاج دار
 رعیت جو چند سلطان خست
 کمن تا توانی دل خلق ریش
 اگر چاده بایست مستقیم
 طبیعت بود مرد را بحر و پیا
 کو این مرد در اباد شه یا نخی
 که بخشیش آرد بامیدوار
 که نزد مک نشن یا پسند
 و کرد در شرف دی این خویشت
 اگر پای بندی رخا پیش گیر
 فغانی دران مرد و کشور خواه
 ز سبکزان دلا و در بر پس

نشان خفته و کرک در کوبند
 که شاه از رعیت بود مانج
 درخت ای بر باشد از ج
 اگر یکنی یکنی چرخ خویش
 ره پارسیان آمدت پیم
 بامید یکنی و پیم بپ
 در اقلیم و ملکش نه یا پسته
 بامید بخشیش کرد کار
 که ترب که در ملکش آید گزید
 دران کشور آسودگی رومیست
 و کرک سوار می سر خویش گیر
 که در ملکش نه رعیت ز شاه
 دزدان گویند پسر دلا و بر پس

بود زن ده پست دلا رعبه شوی آتیب نورلار اول جگه جلد دین شمع سکه
 شیره ازی یئک بوستانی دور فردوسی یئک شنه سی و شیخ نظامی یئک
 اسکندرنامه سی و جواجه چپه و یئک آینه اسکندریسی و مولانا عبد الرحمن کاسی
 یئک خنده دنامه اسکندریسی و میر طبرشیر نوایی یئک سه اسکندریسی
 و عبد الله ناشی یئک تیمور نامه و سلطان سادجی ذائق نامه سی پند و نصیحت
 و موعظه با پیداشیخ سعدی یئک بوستانی جو معلوم ایامی
 کیم عالم ده بوغایه یئک چو کیم کم اوز بی دیب تور

سخنهای سعدی شایسته بوند	بکار آیدت کر شوی کابند
درینست از دوروی در کماستی	کز دوروی دولت توان یکنما

اولی باید بدست دولت

شیرینم که در وقت ترج دوان	بر غنچین گفت نوشه روان
که خاطر نکند از دوشش باشی	نه در بند آسایش خوش باشی
تیا سایه اندر دیار کوس	جو آسایش خوش خدای دبی

سعد

حافظ

کمار

جایی

مغنی

نویس

گر وصف به یکدم به توبه
بی بخت و غرق هر لحظه
بروزی بود خشک نای گشت
مرا راحت از زندگی خویش
بیدار و کفار جان پرورش
مرا می و گریه از دست برد
مرا با تو شغل و شراب آرست
مرا مشتقت از ره برون پرد
مگر کار می جن کله داریم قاپنه
مگر و نکاتن ما تو اسم نه
خیال ای تمام اول علی خاوند
قدی یکتا فی کس کوزا رب کبر
کوزه قاش و سوز و سلیسی نمود

و که قدره مقصدن توبه
نشد یکشیدن ز خلقی گزند
بهری بود کمین و تلی بند
که آن ماه دیوم در آغوش بود
سرا پای من دیده و نوش بود
بمن باز بنود می دست بود
از ان لب سوال و جواب بود
بکوی طامست درون پرد
سکس پر و بویوق نگاریم قاپنه
رو بخش علیکنه جایم خدا
می پلای ساری خیال ایما دور
کو گمبول رو خنده نمال ایما دور
خود خد و پیای و پلیسی نمود

لطف وزن دو مولانا عبدالرحمن جامی سب سے اول وزن ده دور
 خرد و دہوی نہ سپر یک بر پیری بو وزن ده ایتب تور او شہر متی وزن
 دور کم مشو غم مخصوص تو کم مولانا عبدالرحمان جامی یک مفت اور کمی
 او شہر متی وزن ده دور اگر چه خواجہ سپر و دہوی نہ سپر ده نہ یک
 وزن ده ایتب نور سلیم و رطب یق عود من کتابن مطالعہ قیلنا غارہ روشن
 بولوسید و در کم اول ایکی وزن یک ملایت و مناسبتی نعت و غزوت
 تہ بواوزان جہ یو قور مختصر وزن لاردن نہ بر وزن بار کم سہ وزنیہ
 غلی یا و قور محلیہ مر قایسی وزنیہ اشارت و امالی بولوسید و روروز
 بر ترجیح متی تے وزن ده ایتلب ایردی خاطرہ موزاق تیار ایردی کم
 سر بندینے بر وزن ده ایتلبای بو متی مشوی وزیندن بر ملی و بخون وزینده

رات یکلاس شعی وزنی مختصر وزن
 دلم را بدخ جفا خوستی
 قدی شاخ کلک کجا نیم قانی

مرا مذہ دل با چہ سوختی
 ہی غمہ ایک کلمہ نہ دیم نہ

کمال

مس

نمای

بها طبعی کفایت نیصحه
 منازای بت چن که چن غم
 همین ناله ماند پکن حسن
 ز می از خلعت نزع جبر کت
 به سینن نویسم غم بولوتو

بطاعت صیغی کفایت نیصحه
 قرا بجان انجمن غم غم
 ازان روز ترسم که این غم
 قدت سرور است بر جوب
 کوز و کجایوراک قانی مردم

بودن دهس کشتی مشوی استعان ایما پس مکر فواجیه و دلهوی
 کم به سپهر ملک بر سپهری بودن ده ایجب تور چاک کیر کیر اکثر
 مشوی ملک ایرادی قصص و حکایات و امور طویل الذیل پانیده واقع
 بولور کم قصیده و غزل مثالی غنچه گنجایش اول یوتور و جبت تن دور کم
 مخصوص وزن ده اوق مشوی ایجب تور لار اول جمله دین پیش وزن
 اوق دور کم خمار اول اوزارده دورنه بر وزن اگر جوب ده یوتور فی الله
 شرقی بار منطقی الطیر و مشوی بوا یکی کتاب جنگ مالی خزلار جنگ اکثر مشوی
 لار بودن ده واقع بولوب تورنه سر وزن دور کم اگر چه شرقی کم دور و خلی

و زینده اوق سانا لدی پسمان ساوجی یک بو وزن ده بر تختی قید پست

ستی الله یلا کصدع الکو آب
 کف راکو هر در مع حواپش
 در قش نقش سپاه جش را
 بهار و شراب نگار و جو اپنے
 دو چرخه پسته پسته شاکه
 نشاط شراب و شراب صوبه
 اگر لذت ترک لذت بدانی
 فرید تو ام زاکه جارا داد
 رخ زرد و ارض ز دوری فانی
 جو من کاست کو بی شب زنی
 قطعت خضر بعد کت شکسته
 بجنب نعیم شمس محبت

شب غمزن حال یکن در آب
 سوا بغیر پسته جوان
 روان در رکاب از کوکب
 کسی را که باشد از می زندگان
 دو وقتند پیرایت دانی
 صبح بهار و بهار و جوانی
 و کز لذت نفس لذت نخوا
 ایک ایشاد یک اقتدار
 زده داغ ملودم درون دل از
 به نو که باشد بدن کوزلاخ
 تنت بیم ملولت شکسته
 بهشت مخمده نعیم محبت

سعد
 ج
 و

امدیت از غم عشق تو مرا آن بر سپر	که کسی با کند شتت از انسان بر سر
بای بغشارم در عشقت تا یم شت	شمع وار بودم آتش سوزان بر سر

اگر ازین نوع از اجیف استعمال نماند بهتر باشد که حقیقت شعری را
 بدین لطیفی مافروش کرد اینده است کم کیشی بونهای طبع املی دین کم بوزن
 بقول قیلاهای انداق الترام قیندی کم پتی کم پ و زن ده تلمیش
 بونهای بر وزن ینک چایده مکر اول پت کیلتور و کان متعارف
 قرق ایکی وزن یکم استعمال کی محتج سیکم وزن متعل مطوع و لغی وزن

یوزی رنگ خورشید نور بولوبتور	کوزنی تنه شکر و کشور بولوبتور
دی کندر کنگنت خون کمیم	زوصلت جدا مانده ام چون کمیم

اوزان ینک پای ده سنج و سالم ایک عروض و ضرب ته مخصوص جبه
 لاراد چون باشقه باشقه امثله کیلتور و لوب ایردی چون پتی کم مقفه
 بولاسه اول نوع عروض و ضرب ته مخصوص مزاحف لارون بری عروضه ده
 بولسینه بری ضربیه ده بولالور بوجمت تین اول لارنی بر وزن مطوع

و مطبوع و نامطبوعی که اشارت و آیه واقع بودادی غایب و موزان کمتی کم
 مع حوریک مستعمل و مخرج وزن لاری یک عدد لارینی چسکای مطبوع
 لارینی شالی پله کور ساینکای شوا علی را سیده شایع وزن لارده استادانی
 فراشعار کیلتور و ککای تابو مختصر بود سیده پله نصحا نظریف منظر
 و شواتیلکا مذکور بود فایده شایع بودیکه بهر بجهده پیش بود
 او نوز پته وزن کیلتور و ولای بود جمله دن پستعل وزن یککه یوزیکان
 تو قوز مخرج وزن اکمی یوز قیرق سبکنه مستعمل و مخرج دن مطبوع
 وزن یوز انیش اکمی پستعل مطبوع یوز تورت مخرج مطبوع ایکه سبکنه
 بود بود اوزانی یک مطبوع و نامطبوعی که کم فرق قیلندی جون جامع مختلف
 و در بلا آکور کم بعضی ایل قاشیده مطبوع نامطبوع کورده ککای ناکس کک کم
 رمل شش مجنون عددی و ضرب ابر و دینی میار نعتی عددی ده موزان
 یب تور کم نوعی دیگر از اضعاف است که وزن مطبوع با پستعل آن
 کرد و چنانکه مولانا کمال اسامیل ازین نوع بسیار که دست مریضه گفته است

ص ر ت ب

اولغا پتاں آسینے درد پرورد

بولای غافل و می غم و درد

کس پئے تو بباد درد عالم

بی کفستی کہ درجہ کار پے

صدر ا حزب ابتدا حزب

ظرف و نظروف و منور بادام

کوز ممدی ارا تو تو ب اول الم

میدان میدان جو کوی چستی

جون کوی شکر کرد بستی

صدر مخبون ابتدا سالم

سم خیال تو ما به ز صول و کران

من و فکر تو ب پنم بحال و کران

مجلس ملی باری دلخواه و باری
دکشن ای

تو نا کون برله و تو ن مجلس پر و خوش

صدر پ سالم ابتدا مخبون

ایب اول زلف سن سانی دلا و رایتا

سویاب اول لعل شکر خانی سکر رایتا

دم عی نفسی جو کہ نفس جان دارد

این کمن ویر منان شسته فوادان دارد

بوجع مذکور بولنای وزن لارنی بکورتحتی ده کیلور ولدی بستعل و محشر

نواپی

جامی

نواپی

عارفی

حامی

نویس

کوزوم او چار که سماون بود و کوی کوکائی	بینه انکایر یک لار اولیش ای شیت
--	---------------------------------

عروضه مجوس ضرب خرم محروسه

جاء

بر کوشه باغ اولسه و سن بولسا کون	می خویاق وایکنمه قنچ اچسره چمن
کی باشد و کی باس پستی نده شتی	تابا کشته جال دجه مطلق

عروض اخرم محبوب ضرب محبوب

جاء
نویس

دور از رخت ای سکل سین	لم پتی من الوجوه عین و اثر
صد برک بنفته یوقه کرس یاکل	اچاک بولاس بولاد سواسی بل بل

عروض اتم ضرب ازل

جاء

یکدی رمضان و سن با د بربت	عید اولدی و ذکر می قیلورین سوت
کروم توبه گشتیش روز نخت	چون شکستم تو بیدام جواذی حست

عروض ازل بر سر

جاء

دیج دمنت که مت تک دنیا باب	دروی دجبت سی دور خوشاب
اول یوزی قویاش که بار دورانی	چسن اچره اول ای ایده خورشید زون

عروض منثور ص ۱۰۰

جامی بی سبر و دل سکان دلت را	مدم ویرینه است و یار موافق
------------------------------	----------------------------

عروض ایتر ضرب مجنون مخدوف

نوبهار اولدی دکن بجزده ساتی می کوت	نما که یغلائی قلیان عربده انداق که بکوت
بشان بادم می مدم	کفتان راحت سرخ و الم

نوا

عروض مجنون مخدوف ضرب تر

شب که زو تیر کی عالم کل	تیر کون خیمه ز مخدوف طے طے
کو کلا کک بر کل و اوستیده کلر کک یلا	کل کسی مسک اوزده ایا کک کلکون کلک

جای

نوا

عروض مجنون معتور ضرب تر مستع

یوزد کوز و کده حسین کمال ضح آله	نی یوزد دور و رونه کوز لاله آله
خبر مقدم پیسے نفسی و انیسیم	که توان کرد بخاک قدس جان نسیم

نوا

جای

عروض

از تو نخل امید که دلم می پرورد	کل انراغ با می شد و بارش غم
--------------------------------	-----------------------------

ثبت در نامه اعمال تو به زین پهل	می خور و روی نکو پس که ملایک کند
نیست این در بین در بغل مردی	میت عاملت گریخت که اخلاص است
کرم ایلاک انی معذرت تو که نه خوش	بار مرز دیدی مجلس ایلی عیبت
عروض مطوی موقوف ضرب مطوی موقوف	
ایدهی کرب پی را راطح نه سال اوزگا	ز بد نوای سنگا به مادی مجدیه فیض
تا که باد صحرایم غایم از خوشن	قاعده اتحاد لازم عاشقیت
عروض مطوی مکسوف ضرب مطوی موقوف	
کز دوع وز بد تو شیوه با خوشتر است	عقب از نقل وی رخ ملائیک کن
ایلاک ایل جلدنی ماریب اتارهای کر	نار شکیم چک در قدیم فیدی خم
عروض مجذوح ضرب مطوی موقوف	
سنگایب که عشقار کوروند	سینک اوجن او که بایشن اوینا می
کاذع عشق ای منم کخاه ندارد	حافا اگر سجده تو کرد مکن عیب

جامی

جامی

حسن

نوائی

خلق نوز جور یا شش بود و کارش اینک جیح بد محسب من جور بندت امروز	لی یوزن کور کاسین و نی سورن شیکاسین وقت ناساز بمن عصر بد بارت
حافظ از دنت مد دولت ان کشتی نو قاری پنج دایگی اش دن کیشی مار یکا عز	ورنه طوفان حوادث بر دیات برسی بد و پرسی خلق ارا ناد پنج
عروض مخنون مخدوف ضرب مخنون مقنن	
دورلی جوریدن اولدم قانی میخایه در خوابت معان موش مجوید را	کلم ایرور قاقای کوپ دلایسی بر طابنا سمه پستم درن یکده شیار کاست
عروض مخنون مخدوف ضرب ابهر مستغ	
عمر خسر و طلب از نفع جهان مطلق کر سن استار نوایسی که کیشی طاعت	که وجودیت عطا بخش و کرمی غایب ما معلوم ایاس هوک فیدن دور او
عروض مخنون مقصور ضرب مخنون مخدوف	
باری جاب ایدی حاضر ماری بابی ساز و خوانده پله نقل و می پش ایدی	

نویس

نواب
همای

حافظ

عروض اشرف ضرب اخرم محبوب

مکرم کا چاس راز کہ یوں محرم راز	غم کیمکا دین کہ تک رقتہ
در توبہ خشت اضافت فعل خویش	زین توبہ کہ میسکم آلسی توبہ

جاسے

عروض ازل ضرب اخرم محبوب

تو او مدد دی ز کرام کرمان	پش نوسخن زیرہ بکرمان باشد
نہ نیک اشق قیدم نہ دینا	یار رب تیا او زایشکم حیران

حسن

عروض ابر ضرب مستغ

باطن و ظاہر یک اوالنی کو رگم قلمش	ضایع اول بزنی خاطر بوبرست اعراض
کنج غزلت کہ طلسمات عجیب دارد	فتح آن در نظر سمت درویشان

نویا

حافظ

عروض ابر ضرب مجنون مقصود

طاق محراب خم ابرویت	سہ از دو چرخ داغ دل است
قمر ایلا بادہ جو تو تو تک اولوم	زمر دیک اولنور و راینی امینک

جای

نویا

عروض ابر مستغ ضرب ابر

کرمانه دمانک اینارین ی عجب	کلم محنت و بھار اسی درویم باد
- - - - -	
یہ سن کہ سنی اونو تہ بھران ارادے	یہی اونو تو بے کشتی نے یاد اینا
ستی کہ موثر حقیقی است کیت	باقی سہ او نام و خیالات برد
عروض ازل ضرب محبوب	
تا نیاراجو چشم عالم بن نیت	زالوان جہ تمنج وز انوار چہ خط
بجریک غمی کر جہ ناخوشتورک	مکر نک بلد شاد من خیالیک بلد خوش
عروض اخرم محبوب ضرب اول	
تا برکون اول ای دن نویش تاناک	کوک دایرہ بولدی و جلاہل ای وکون
روزی عجبی پیش من آمد یارب	این روز قیامت یاروز فراق
عروض اخرم محبوب ضرب نل	
تو پیش نہ از و بس کلہارا	بی فایده برخویش محمدان ائی غ
یہر کور کاندک ایسان سلامت تو نہ	یہر داغی ایسان بولنا سیر انشا اللہ

جامے

جامے

یہدالی

حسن

شاید

عروض مذال حسب سالم

خلم که بودی رسنمون خدیو برکن سکس نوا می بر سمن ای دیدم که	من نمری خدم کنون بر قتل دعوی دارم اول بر خدیو خان سین بر قتل زدم
--	---

عروض محبوب حسب محبون ذال

صن

هم نه که از خند اجز تو نمی کنم طلب	روی نیاز بر رین دست دعا رسا
------------------------------------	-----------------------------

عروض مجنون مذال حسب مجنون

قصه محنت مرا شرح و بیان محبت سلیک و پنجه مش لاریک حسرتیه نوی	اشک روان من من صرست جوامی جسمی اشکی باردور و رشتنه در شامی
---	---

عروض محبوب حسب اتمم

نویس

عشق ایستار عشق منی عدم محرم سا	بار غل که ایر و رایل ملاکان یرده
کشتی زغیر من پر داز دولت	ای جان و جهان درد و جهان غیر کشت

جای

عروض محبوب حسب ازل

جای

بر مر که بود توان گرفتن بدلی	توبی بد پله ترا بدل نتوان یافت
------------------------------	--------------------------------

یلمالی

جانی

نواچ

نختم اشتی بل یون دره تو قلین	بسی براوشال کل دن کونکولدا خا غایتم
نذار عشق رسوای هر کوی جاپے	از ان دفت در سک عزت نشینا
جد از ان به بردن از روی برم از بھر	ربودی شد جان از من کدی گمت مم
اول یار خمریده بسیار بخش دور	من هم مان امان یک بخشی یان امکدک
عروض محبون ضرب محبون مسنج	
جو کاتبی ریم نیم خورده تو خرابم	تمام سوخت مرا یم جو این مشرا
عروض محبون مزال ضرب محبون	
خدا یرا مکن ای جان مضایقه جان	که یک نظاره کنم تو سخت خود را
دلیل ایدر که گویند لاری قلمس افلاش	بوکم سلاسل زلفک تو کو غاری شل
عروض پالم ضرب مزال	
جورمانه اسلی ارا و فایلا دسک جکی	الم و بلانی او چون که امل ارایوق سیمه سوس
جایی که دارد با تو خمر کرنا بد از تور و	که خود نمی رزق او تنج هلاک انی نازین

موقوف ببله مطوی مکسوف نی و مجذوع پیلہ منحونی عروض و ضربت
 جمع قیلہ بولور بوش بله کم پت مقفی بولانغای اتر پیلہ مجنون مخدوف
 نی و مجنون مقصور سلا اتر پیسج نی محبوب پیلہ اخرم محبوبی و اتم پیلہ
 پت مقفی بولہ مم عروض و ضربت جمع قیلہ بولور بعضی وزن لارده صدر
 و ابتداءه اخرم و اخری جمع قیلہ بولور رمل بحر یکن اوزانیده
 مخدوم کم صدر مجنون کلب تور ابتدا سالم کلب تور یا عکن سبع یکم
 تور و وزن رباعی بر سر یله جمع قیلہ بولور ابا سید مقصور

بار اکر قولاق شوکمه اول کل سالاد	کل کانی پروای نوزیاد قیلہ پ
بستم بطره تودل و پستم اغت	آری علاج عاشقی دیوانه بند بود

عروض مقصور و ندب مخدوف

دروم پیش یار کشد	من خذ به کیم زمن به کویت
ایور و سام اینک یا شغه تابشور سام	جانم سوپس اولدور باشته بودود

عروض پالم ضرب مستیج

سالم وزیندہ رمل کبہرید ابرشال کیلتورولوب تور مقضب

بحر بدہ بر سنج مشن سر رکن ستہ بر رکن سالم

غافل اولہ ای ساتی کل غافل غنیمت نوت	وقت عیش ایر و بقی ال جابر کسوت نوت
-------------------------------------	------------------------------------

غافل غافلین نامن سایہ	رمل مشن بر رکن یکنوف بر رکن
-----------------------	-----------------------------

غم چرکی چہ دور جاردہ سی بود و برب	بادہ نی کو مک کیلتور جانی غایت
-----------------------------------	--------------------------------

فاعلات مغولن فاعلات مغولن	مقضب بر رکن مطوی بر رکن مطلق
---------------------------	------------------------------

بوصیحتہم اٹکلا نے پلور کشتی ماکلا	نی پلور اکمن تا کلاسن کو کون غنیمت نوت
-----------------------------------	--

فاعلات مغولن فاعلات مغولن	بود زن نی مزج بحر مدن تو تلوہ مشاب
---------------------------	------------------------------------

نی ادجون کم سالی من بار اول امکی بحرہ یوتور علی ہذا القیاس پس ہلاک

کیراک کم محذوف پلہ معصومہ و سالم پلہ مسیح فی و محبون بلہ محبون مسیح

نی و سالم بلہ مذال و محبون بلہ محبون مذال نے و محبوب بلہ استہم و

ازل فی واخرم محبوب بلہ استہم و ازل فی و ابر پلہ ابر مسیح فی و محبون

معصومہ و محبون محذوف بلہ محبون معصومہ و ابر مسیح و مطوی

تو تو نهای ماسه کرمیک سالمی دن اول وزن ده بوسه اول بحر دین تو تو لک
 بنجر کم متعارب ینک مشن محذوف وزینده نرج بحر مدایکے مثله
 کیلتور دلوب تور مل کچیدا بر متعارب کیلتور و کان مشن محذوف
 قدی شاخ کل یک کھارم قاپے بی خنجه یک کلخارم قاپے
 فعولن فعولن فعولن نرج ده کیلتور و کان مکفوف خرم اخر ب مجبوس

خیال تسام اول سنی حال ایتا دو	مینی پلی پاری خیال ایتا دو
مفاعیل مفعول منعوں انخ	نیمبر مجبوس تتر
تعلق علایق سله قالمادے	ایشم بو خلاق چله قالمادے

فعل فاعلن فاعلن فاعلن رمل ده کیلتور و کان مرج سالم محذوف

ایرغیل مینی جله مسدا بن	یوزونی ایورماسویے ایدنی
فعل فاعلاتن فعل فاعلن	بو وزن بی مر اکی جوب پله متعارب

بحر دین تو تو لک مناسب تور بر اولکم بر خذف ر حافی دور بس نیه بر
 اولکم اوج سالم رکن مرطعیده بار نرج ینک مشن بر رکن اشتبر بر رکن

فعلات مفاعله فاعله

نی سینک جہ جفا کار جفا قیلور

فعلات مفاعیل مفاعیلین

نی سینک جہ جفا کار بار دورو

فعلات مفاعیل مفاعیلین

نی سینک جہ جفا قیلور جفا کار

فعلات مفاعیل مفاعیلین

نی سینک جہ جفا قیلور چہ

فعلات مفاعیل مفاعیلین

نی سینک جہ جفا قیلور بار کشتہ

فعلات مفاعیل مفاعیلین

کلمہ دارم کجا رپتہ

ای بخاریم بری کل کیل

شکور کدہ ر... مقبوض

نی سینک جہ وفا دار وفا قیلور

مشکول مکفوف اشتر

نی سینک جہ وفا دار بار دورو

مشکول مقبوض مقبوض

نی سینک جہ وفا قیلور وفا دار

مشکول مقبوض محذوف

نی سینک جہ وفا قیلور عریض

مشکول مقبوض اشتر

نی سینک جہ وفا قیلور بار کشتہ

مربعات مشطوری سالم

یا رخارم کجا رپتہ

کلمہ داریم بری کل کیل

فعلاتن مفاعلتن مفاعلتن

نچہ کن سیر فراںکدہ فغان ایلاہ

ج سیر فراںکدہ فغان ایلاہ

فعلاتن مفاعلتن مفاعلتن

منا کل بحر سیال الارکان

نالہ برلہ اولوس غری قان ایلاہ

نالہ برلہ اس غری ن مایلاہ

فعلاتن مفاعلتن مفاعلتن

نواہی

مکفوف مقصور

ای نکار سیہ شمشیر

یوق سینگ جہ نکار جہا جہ

فعلاتن مفاعلتن مفاعلتن

نکار یار و فاقہ نے بولہا

فعلاتن مفاعلتن مفاعلتن

نی سینگ جہ نکار جہا جہ

فعلاتن مفاعلتن مفاعلتن

نکار یار و فاقہ نے بولہا

سرو قد مگو کوئی کموروی

یوق سینگ جہ نکار جہا جہ

مکفوف مجذوف

دردیم غمہ و فاقہ نے بولہا

مشکول مکفوف مقصور

نی سینگ جہ نکار جہا جہ

مشکول مکفوف مجذوف

المیم غمہ و فاقہ نے بولہا

سکاسین جیارتا پلا پس

فعدت متنعن ن

کورالان میسه اقدین

فعدتن مناعن

سردنار سین بهر قانے

فاعلات مشعلن

سکاسین جیارتا قانے

فعلامت مشعلن

بر غنڈل اتیب نور

گر کنه یادری مالم عشق آن صنم

فاعلاتن مفاعلن فعلامت علقن

سکاسین جیارتا پلا پس

مرقبات شعور مجنون

اولادورین فسه اقدین

مکفوف مطوی

عشق باز من جبه قانے

شکول مطوی

سکاسین جیارتا قانے

رودکی بوجر یک مشق

مطلع بودور نسبون

بتواند زودوزن دل غمخوار یک غم

فعلامت مفاعلن فعلامت مفاعلن

محبت بحرید مجنون وزیزه کیتورکان نیکن طرد کس ادقوله بودوزن بودور

کیتا الان اشیکدن اولادورین اقدین

کیتا الان وصالنه اولادورین اقدین

فاعلات متعین
 مکمل که سین به یار تا پلای
 فاعلات متعین
 مکمل که سین به یار تا پلای
 فاعلات متعین
 نکاسین به زار تا پلای
 فاعلات متعین
 نکاسین به یار تا پلای
 فاعلات متعین
 نکاسین به یار تا پلای
 فاعلات متعین
 نکاسین به یار تا پلای
 فاعلات متعین
 نکاسین به یار تا پلای
 فاعلات متعین
 نکاسین به یار تا پلای

مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای
 مکمل که سین به یار تا پلای

ز بسد کیتی ایته کرم قیده

فلا تن معا علن معن

و سر غه نی وفا دورونی زیجه

وقت کل شد سوای کلشن دایم

فاعلاتن معا علن معن

عمره جون تیر و طسه جون

کوزی دورست وعلی میگون

فاعلاتن معا علن فعل

کیل که سین جه یار تا پیلادی

فاعلاتن مشعلن فعلاتن

کیل که سین جه یار تا پیلادی

فاعلاتن مشعلن فعلن

کنل که سین جه یار تا جان پیلور

عشق کیلیدی و محرم قیده

مجنون بسفت

دو کوب پونا دوروبی رح

ذوق جام شراب روشن دارم

مجنون

چشم پر خواب دزلف برتاب

زلفی دورا کیکی قیدی موزون

مکفوف مطوی مجنون

پیل که سین جه یار تا پیلادی

مکفوف مطوی محذوف

پیل که سین جه یار تا پیلادی

مکفوف معنوی مجنون

پیل که سین جه یار تا جان پیلور

بنرمانو میسد دیار نیامد
 و صلین اول ای نکاحال قلب تو
 فاعلاتن سب سب بعد تن
 سچ پلاک کچن مودور بوسو کتو
 یار باما بخانک بودماند
 فاعلاتن مفا عین فعدن
 پیش تو جانی توانم کرد
 سینی دیدم امید ایلائی
 فاعلاتن مفا عین فعدن
 و صلین اول ای نکاحال قلب تو
 جان پاد تو یما دپس نکند
 فاعلاتن صفا عین فعدن
 دل که پیش تو زار میگوید

نازده شد باغ و ان نکاح نیامد
 بجزیدن مینی چسته حال قلب تو
 مبون تقصیر
 یخشی یقین قیقن مودور بوسو کتو
 مهن محسبان که بودماند
 محسبون ابر مستیج
 از تو خود وای نی توانم کرد
 کم ایوب کو نکاحوم اول نکاحان
 محسبون محذوف
 بجزیدن مینی چسته حال قلب تو
 دل زغم خوردن تو بس نکند
 محسبون ابر
 غم دیرینه خود باریکگوید

شاس

جای

نتای

شای

مفعول مضاعف فاعلان	اخر مکفوف محذوف
اول یار و فاعلهای متتابع	و در یکنه دو اقیله و حی متتابع
مفعول مضاعف فاعلان	مربعات مشطور مکفوف متعده
برای یکسانی کلمات	مشکای سه در انتظار
مضاعف فاعلان	مکفوف محذوف
و فاعلهای متعده	جفا قلمه موکح هم
مضاعف فاعلان	مکفوف مجنون محذوف
و فاعلهای متعده	و افعال طبعیه
مضاعف فاعلان	خفیف بحر سالم الارکان
قایدیه و دیگر ایه ششم شرح قلیل	او کلام ایرادی که بر زبان نگاشته
قداردک ایه ششم شرح قلیل	اکلام ردی که بر زبان نگاشته
فاعلاتین شمع بن نه داتن	فاعلاتین شمع بن نه داتن

مخبون

مفاعیل مفاعیل مفاعیل تن
 روح مست جویدیم ای نیکار
 سینک کچی فاوار قانده بار
 مفاعیل مفاعیل فاعلان
 قراکوزوم بریکاکل کرم تخیل
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل تن
 کرم قیب بریکاکل ای صسم
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل تن
 تاملک جهانرا مدارباش
 اول یار وفا قیلا دی دینا
 مفعول مفاعیل فاعلان
 دروینجه دوا قیلا دی صپ
 کواصف جم پایبین

مکفوف مقبوض مقصور
 دل زمره بریدیم ای نیکار
 سینک کچی خجاکار قانده
 مقبوض محسبون
 مینی وصال برله محسبه تم تحیل
 مقبوض محذوف
 نظر قیب بو قولی قل محرم
 اخرب مکفوف ووض فریالم
 فرمان ده او شمر یارباش
 دروینجه دوا قیلا دی دینا
 اخرب مکفوف مقصور
 جز جور و جفا پلادی صپ
 بر تخت سلیمان راستین

انوری

جا نیکدن قویاش اسرو بات اقامت	سایکست بنده باغ اچره سنبل تن
جا کدن قش اسرو بت ایلن	بکندن دباغ جره سنبل تن
معا یلن معا یلن فاعلان	معا یلن معا یلن فاعلان

مکفوف معصوم

فغان زان سر لغسین بادر	فروشته پاقت ابدار
سکایار وفا قیلا دی درغ	بودر معینه دوا قیلا دی درغ
معا یلن معا یلن فاعلان	مکفوف عرو من دضر سالم
سکایار وفا قیلا دی درغ	بودر معینه دوا قیلا دی درغ
خداوند جهان بخش شاه عادل	شهنشاه جان نخت را و کامل
معا یلن معا یلن فاعلان	مکفوف عرو من دضر محذوف
سکایار وفا قیلا دی عتاب	بودر معینه دوا قیلا دی عتاب
معا یلن معا یلن فاعلان	مکفوف قتیوننی خب و
یکیل ای یار بوسار یعه کذار اکیل	ینی زارعه رحم استیبه نظر اکیل

که دید ای نگار روی و مات
 فاعلات فاعلاتن متعلقان
 شکاسین چه کلوزار بار مو
 فعلات فاعلات فاعلن
 عرض و ضرب محذوف تور
 شکاسین چه کلوزار کم یا پلور
 فعلات فاعلات متعلقن
 لار روی سین چه فاعلن
 فاعلات متعلقن
 لار روی سین چه قاجان
 فاعلات متعلقان
 شکاسین چه یار بار مو
 فعلات فاعلاتن

شد اسیر خط و خال و جسم بیست
 مشغول مکفوف و عرض و ضرب و نوع
 شکاسین چه کلوزار بار مو
 ر بل بحریده یو وزن مشغول مکفوف
 مشغول مکفوف مطوی
 شکاسین چه کلوزار کم یا پلور
 مرتقات مشغول مکفوف مطوی
 شد خوی سین چه فاعلن
 مکفوف مطوی و فصل
 شد خوی سین چه قاجان
 مشغول و نوع و فصل
 شکاسین چه یار بار مو
 قریب بحر مثنیات سالم الاثر

مجنون جو قدرت کریم صوبہ کشیدہ
 نظری قیلا دی ماییم نکا عات
 فعلاتن فعلاتن سفا علن
 اوزنی نبر لعلت الم نیز تاپان

بود چون قدسوت صوبہ
 اثری قیلا دی اسم نکا عات
 مجنون عروض و ضرب اخذ
 خاطر خسته فی غم نیز تاپان

رمل بحریدہ بو وزن مجنون عروض و ضرب ابر دور

فاعلاتن فعلاتن فعلن
 می لعل دیار مہدم خوش تور
 فعلات فاعلاتن فعلن
 عروض و ضرب ابر دور
 چون تو سپر و کلفزار غیچہ دین
 سر و قد لاله روی سین جہان
 فاعلات فاعلات متعلن
 سر و قد لاله روی سین جہان بار

مشکول عروض و ضرب
 دل شاد و جان بی غم خوش تور
 رمل بحریدہ بو وزن مشکول
 کلفزار سطوی
 کسی نذیر ای نکار سیم بدن
 نیز خشم شد خوی سن جہان
 کلفزار سطوی مشل
 نیز خشم شد خوی سن جہان بار

مفاعلهن مفاعلهن فاعلهن

ترا کوزدم بر یکا کیل کرم تیل

کجاشدی بخار کلفت دارم

مفاعلهن مفاعلهن فعولن

کرم قیلب بر یکا کیل ای ستم

مفاعلهن مشغلهن فاعلهن

یسر قانے وفادار

مفعلهن فعولان

یار سنی پلایدور

مفعلهن مفعولن

نی بلانج بجا یرو دیکم زار اولش

نی بلانج بجز ررکم زار لشم

فاعلاتن فاعلاتن مشغلهن

مجنون مکسوف

منی وصال بهر له محترم قیل

که طاقت فراق تو ندارم

مجنون مطوی مکسوف

نظر قیلب بنده بی قیل محترم

مرتعات مطوی متوقف

سجده قانے جفا کا

مکسوف مطوی

رحم شکا قبله رور

حدید بحرئی یلم الاک

یکیل که اول کوز بچیده عمار اولش

اکل که الکز بجا بی مار لشم

فاعلاتن فاعلاتن مشغلهن

نویسی

مشعل منقش نفس
 کونخلوہ یوز رنج و پستم باہ
 مشعل منقش فاع
 کونخلوہ یوز رنج و پستم دور
 مشعل منقش فاع
 بس کی پی پری و شان دویدم
 قانده دور و رسیک کسی دل
 مشعل منقش فاع
 سین جیشی بولغا یو ای نهار
 مثل مدت سروی نامد بدید
 مشعل منقش فاع
 کھار من بکار من در شکر
 کز اکوزوم بر بکا کیل نیل کرم

مفعول منقش
 جانمہ سیک محنت و غم باہ
 مطوی منقش
 جانمہ سیک محنت و غم دور
 مطوی منقش
 مثل تواز پری و شان دیدم
 قانده دور و رسیک کسی دل
 مطوی منقش
 کل بدین کل بدین کل غدار
 سر بدین رخسار کسی ندید
 منقش منقش
 زجرم پیشمار من در گذر
 و مال ہر قل منی مستم

گویند که بوزنج و پستم کجلا
 ای پو فاکیل کل بری کذرات
 مشعل مشعلن مشعلن
 جانیه وز محنت دم بکند و دو
 در طلب و مل تو ام پسر کردان
 مشعلن مشعلن مشعلن
 این دل من است درد داران
 نی قیامین یار منی چلا بدو
 گویند که بوزنج و پستم کجلا
 مشعلن مشعلن مشعلن
 تا شاک ایلام سنگ بر
 سر کبخی و ریخته مارا
 گویند که بوزنج و پستم کجلا

جانیه نیک درد و الم کجلا دو
 رحم ای جان من چست فوطا
 مشعلن مشعلن مشعلن
 گویند که بوزنج و پستم کجلا
 از ده کرشمیکم بر کردان
 مطوی مطوی
 تا نخله بار در کنادایه
 لطف قلب رحم نکا قلابه
 جانیه نیک محنت دم بکند و دو
 مطوی مطوی
 من ادب دارم و لوک از ده ای
 نیت از دم ار سه کنش
 جانیه نیک محنت دم بکند و دو

نویسی

که نخلوه یوز رنج و پستم کیلتور دیک

مفتعلن مشعلن فاعلان

اوزنی گوگول میشالو تاق کر اک

که نخلوه یوز رنج و پستم کیلتور دیک

از کجی افستی کیم دکا پستی

مفتعلن مشعلن فاعلن

بسم الله الرحمن الرحیم

جانیه میک محنت و غم کیلتور دیک

مطوی مکسوف

بهرنی اوزنوقانی اوزنوقاق کر اک

جانیه میک محنت و غم کیلتور دیک

از نهمه غم پسی اگر راستی

مقطوع مطوی موقوف

ست کیلید در کنج حکیم

رمل بحریه ند کور بولوب ایردی کم ایا نابعم ب تعلیدی پده مصراع

لارینگ اوزانی نی مخالف کیلتور و بتور شیخ نظامی میک بو پسته

داغی اوسال مقوله دن دور اولنی مصراعی ککے رکنی مقطوع دور عرضی مطوی

موقوف مسغولن مسغولن فاعلان سکونی مصراعی میک ایکی رکنی مطوک

عرض و ضرب محمول مکسوف

خون شه ازن درد نمان حکیم

ضرب مطوی متوقف مسعلن فاعلان

از عشق تو من در جهان سمر

در سر مطوی دو مضارع و قریب و شاکل مکفوف مجتث و جدید و
 حیف مجنون بوسوز علی اطلاقه راست ایما سس نه او جون کم شمر یک
 اخوی تحک بولای اگر مضارع بد مضارع یک اوز کا ارکانی مطوی بود
 و ضربی مطوی موقوف که اک اگر بود ایکی بحر یک اوز کا ارکانی عالم
 استحال قیل لا رد و ضربی موقوف که اک اگر مضارع و زب
 و شاکل یک باری ارکانی مکفوف بود و ضربی و ضربی مضمر که اک
 تا اول تا حد تا چاهای جون اول بحر یک عالم لاریخی کور ساتوک پوشی
 هم عالم لاریخی کور ساتا یک سر بحر بحر و ضربی و ضربی موقوف

کوه کوه یوزنخ دستم کیلور دو
 کلک کلک یوزنخ دستم کله دیک
 مطوی موقوف
 کاهن خم بب زویت
 یس کپی عالم بود و خاوند

جانم زور و الم کیلور دو
 جانم زور و الم کله دیک
 پشمن پشمن موقوف
 شاد از انم که دل غنیت
 مشغول که کم کیلور و خیار

مشمن فاعلات مشمن

مر اگر دویے تو باید

یوز وک جتایسی ای ایرکن

مفاعن فاعلاتن

یوزی جتایسی ای ایرکن

مشمن فاعلاتن

بریکاکیل ای بخار

دلم تبوست شاد

ه مات شتو شون

زمه و جکتید

لیک جتایسی ای ایرکن

مخبون

علی جتایسی ای ایرکن

مخبون مقصور

نجه چکای ا شطار

تراز منیت یاد

مفاعن فاعلاتن

شمره دایره شش محدد

پسین جدید قریب حقیقت کل عجم پوشش بحرانی دایره

سالم استحال قیاس پید مع مطوی دور جدید و حقیقت مجنون

قریب و مشک کل مکعوف عددی لاریب تور لار کم شسته دایره

پله شمره دایره سی نمک بحورین عجم سالم استحال قیاس منسرخ و مقصوب

لکون پے تادی زنبیل تو
 جفا قیلورین بایم ذفا ذاعی قل
 مفا علن سفون نامن
 جفا قیلورین اول کل شکایتا
 نه قوتی که بسو پے ترکیم
 مفا علن مفا تلن مفا علن
 جرفیلورین اول کل شکایتا
 مشعلن مفا تلن مفا
 اول الف بریلوق یک عشق
 قاعلن مفا علنات مفا علن
 و صیلن اول ای شکا محال قیلور
 فاعلن نامنات مشعلن
 اولکه شکا یار دلنوار دورو

میشت آید باد صبا برابر
 انی پلورین ای غنی غنی دایع
 مسد سات مجروح مفا علن
 نی جاره دوری قیلاین قایمان
 نه قدریت که بروی تو بکرم
 مطوی مفا علن
 جاره نی دوری قیلاین قایمان
 رر، مکفوف مفا علن
 مینی عالم ارا علم قیلور
 مرفوف مکفوف مفا علن
 مجرین مفا علن پسته حال قیلور
 مطول مکفوف
 حوری ای شکا کوب و مری از دور

مفاعلن فعلاتن فاعلن فعون
 قایان بارسانک ایک من او زومنی تیکور
 سیند شد جودت شکون دارم
 مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعون
 زلف تو نبل رچن حل تو شربت دما
 برکشی کم لب یوزونک جانی غنظر اسکا
 مشعلن مصلاتن مشعلن فعون
 سکر کم اول لب یوزونک سارینه نظر اسکا
 فاعلن فعلاتن فاعلن فعون
 دشمنان اولدی قیلای سکا
 مشعلن فاعلاتن مشعلن فعون
 بین نجه جفا و جورونکا صبر آیت
 مشعلن فاعلاتن مشعلن فعون

مفاعلن فعلاتن فاعلن فعون
 تیشمار سام پسکابا ب دعا قلب سورا
 وزین درخت یمن من غنم
 مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعون
 روی لاله سون جشم تو زکری شلا
 هم قانی سدریلاب هم شدن کور اسکا
 مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعون
 قانی سدریلاب یاشیدن کور اسکا
 مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعون
 اوکه نکایا دلتو ار کور وند
 مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعون
 بر دق دفا و سورق بند تاشا
 مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعون

مفاعیلن معصا مفاعیلن معصا

زراقیدن و لاهورسن و صایغیه تیا المان
نزار سپر و که در خدا اعدال برآید
فایشنه بارغالی کو کول اوزیکا یکلهادی تیا

مفاعیلن معصا تیا مفاعیلن معصا

بری رخی بشکر حده قتل مردم کرد
خلیک پدید یوز و یک کا کلونک سیک ایا

مفاعیلن معصا تیا مفاعیلن معصا

کوز و دامتصل اول امکه فاش کیریک بو

ستان ایست درکش آن هلال ابرو

مفاعیلن معصا تیا مفاعیلن معصا

زی سال قدت سرو چو پارو

رسیده کو کلوم ایر و عشق تیلای

مخسبون

بیرا قدن کور و برین ایشیکدن کنالان
بقامتت نرسد کونار سال ابرو
یوزیکا تو شکای کوزوم کوزیکا ایلمای

مخسبون عروص و دوسه سر مستی

جو گفتش که دایم کش چشم کرد

بری خسته بری یاسمن بری ریجانی

مخسبون عروص و حضرت ابرو

فایشیده کوزاروغی اول قوما کیریک

ز روی چمن بخورشید میزد بهسلو

مخسبون عروص و دوسه سر مستی

طراوت کل رویت بهار عالم جان

باشیده باز و راول هر وقت اوسوز

کمال

کجایی

نواهی

نای

نواهی

غافل اوله دولت ته	اوزنی سالمه محنت ته
ای نهار پسین بر	در اسیر خود بگر
فاعلات سنو لن	محبوس ستهوی
رخت هوش من برد	لبت وزن من خورد
مینی حبه زار قیلور	میی عشق خوار قیلور
مغاییل مشعلن	مجت جری مشنات سالم الارکان
عشق ابله نگره جو دایم کوب جو دو کوب خفا	حسن ابله نی قیلای کیم بی حسنه و وفا
فاشیعہ عالی کو کول اوزیر کاکیلادی میانی	وز کاکا تو شکالی کوزوم کوز کاکا ایلادی اول
عصقله کرج دایم کب جو رد کب خاد	حسلنه نیقلی کم فی مرد فی دفا
شعج لن فاعلاتن شعج لن فاعلاتن	شعج لن فاعلاتن شعج لن فاعلاتن

محبوس پیشتغ

دشته صورت جندی کنکری بنه	دشته اند و یکن در شتهای خدایند
یوزی کل سابی سبیل خدی بن خلی یکان	با اوزره خلی زره خطا پچه سباری

مرکزده یوز و کنی کرماک ایرود بریم مفعول مفاعیل بنعایل فعل کسل ای غازی سن کل قستی غمی کو مفعول مشعلن مفعول مشعلن	مرکزده سا چکنی خیال دور پیغم مفعول مطوی برزجام تولد و روان ایچکل کاکم چو مفعول مشطو مطوی
کر شرا ب گلگون بود کر به خرب و کلچر دور فاعلات مشعلن یوق قدیمک به سروروان ای چیب موی میان فاعلات مشعلان یست جون توره چین یار پزینے زار قیلور فاعلات مشعلن	بی لب توام خون بود یک یار بی محرد دور مطوی مذال یوق پلک به هم مر جان وی طبخ خسته دلان مطوی کله زار و عنی دمن زار پزینے یار قیلور مطوی مقطوع

برنجتجسم کلانی پلور کینے یا کھلا
 وقت رعیت ان آن قدر کہ بتوانے
 فاعلات مفعولن فاعلات مفعولن
 کھل کھل ای غداری کل کل جانی غشی غشی
 فاعلات فاعلن فاعلات فاعلن
 ایشیت ای غداری سن بسوانی تیجے
 فاعلات مفعولن فاعلات مفعولن
 ایشیت ای غداری کل بسوانی غشی غشی
 فاعلات مفعولن فاعلات مفعولن
 ایشیت ای غداری سن خان فضلی تیجے
 مفاعیل مفعولن مفاعیل مفعولن
 بخاکار سیکہ یوق و فادار سیکہ
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل

فی پلور اکمن تاکلا سن کوکون غشی
 حاصل از جات ای جان یکدہ
 مفعولن مفعولن مفعولن مفعولن
 جام می نے تولد و رو بسجانی کجا
 محبول مفعولن
 بر ایاقنی تولد و رو بسجانی کجا
 محبول مفعولن
 بر ایاقنی تولد و رو بسجانی کجا
 محبول مفعولن
 کتور جام تولد و رو بسجانی کجا
 محبول
 ول زار سیکہ یوق و فادار سیکہ
 مفعولن مفعولن مفعولن مفعولن

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

ای بی دردی رحم خدین جو برین کن

ای بی دردی رحم خدین جو برین کن

ای بی دردی رحم خدین جو برین کن

مفعولات مفعولات

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعولات مفعولات

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعول فاعل

مفعولات مفعولات

خوش جلوه حال تو دین	خوش سیوه وصال تو چیدن
مینی عشق دلنکار قلیب تور	مینی شوق پتھار قلیب تور
مفاعیل فاعلات فعولن	مکعوف اکثر
بذاری تو مثل خویش با من	مثال تو کس نذیر شامین
مینی عشق دلنکار قلیب تور	مینی شوق پتھار قلیب تور
مفاعیل فاعلات فاعلن	اغرب مکعوف محذوف
جانانه برنی زار قلیب تور	دیوانه برنی زار قلیب تور
ای خون من گرفت بگردن	تا جند ازین مجاد که کرد
مفعول فاعلات فعولن	مرجات مشط و مکعوف مقصور
دلیم را پنهان است	که او بر روی خطاست
برخی کل کیل است نثار	کنا پنهان است
مفاعیل فاعلان	غریب سبع
رویت کلبت خندان	ای شاه درویشان

مکر و دہ اول قاتی کو یا خیال
 ای ہوم از جفا سے تو دل را سے غم و ک
 مفعول فاعلات مضاعفین ثلث
 پس اچہ بر سینگ دلدار کا
 مفعول فاعلات مفعول فعل
 و صلیک کو کول یا پس طالب
 مفعول فعل مع اعلیٰ مفعول
 ای کردہ کرد ماہ ز شرب خون
 جانی دلکار قیلور عشق
 مفعول فاعلات مضاعفین
 سی اسپر و دلکار قیلور عشق
 بنا میر و ای کھا پرے ری
 مضاعفین فاعلات مضاعفین

یا ای شید گوتہ کور و گمان ہلا
 عالم ز تو خراب و تو در عا کے کر
 اختم مکفوف اخرب مبروع
 عشق اچہ بر سینگ دلدار کا
 اخرب مبروع مقبوض شعث
 بھرنک ارا اختیار طالب تور
 مسدسات مجر و اخرب مکفوف و مفعول
 کریان ز حرمت تو جبارین
 کو کھلو منی پتھار قیلور عشق
 مکفوف مقصور
 سی اسپر و پتھار قیلور عشق
 شکر لفظ لہجہ سن ب
 مکفوف مخدوف

شعری

عارف فرماتے

نویابی

ابوالبرکۃ

مفعول فاعلان مفعول فاعلان

عشک می بین انداز کم است و چمن
در حالت تکلم از نازکی زبانش

مفعول فاعلان مفعول فاعلان

ای خنجر مطهر تو بشت ملک عالم

کافور کون بس اول سرفراز کنی

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلان

کلیتور پہ نور بانی اول ہونا کجا

ای آرزوی جانم جانم فدای تو

مفعول فاعلان مفعول فاعلان

اظهار آن دامن لب یکنوا کرد

جانی فدای لب کجا زین داعی مان

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلان

بر رکن اخرب بر رکن پالم

کامی آفرودہ دیوق من کامی آفرودہ

برک کلیت کویا در قندہ دہانش

اخر ب مکفوف عود غنی صراطیلم

دی کو مر مطہ تو روی پس آدم

باشم سحر و ضعیف شمع طہ از کین

اخر ب محذوف

کیسون اگر ایور پم یوزنی طاب کجا

باز کہ جان فشانم در خاک بای تو

اخر ب مقصور

چراغ اب انکار کرد

قیلغان ماندور و سپن کافیل خان

اخر ب مکفوف محذوف

رو کسی مرا که از چسب مستند
 سنی عشق و لعل کار اگر قلیه سبک
 معایل فاعلات معایل علن
 نکاسین بکلمه نزار تا جان پلور
 معایل فاعلات معایل فاع
 عداوت اتیجت تانی قالموبه
 فاشینه بارغالی کوکول اوزیکا کیمیا
 معایل علن معایل تن معایل علن
 ارکانی نے محبون دور
 ای پهل نوش خدمت کام شکردان
 رخساری جانبی ده اول غافل آلوده
 معنول فاعلاتن معنول فاعلین
 خلیک را عذار یک بنره آئیده لاله

ازیر که پنج روز جانم بکس
 یسینی شوق پنهان اگر قلیه سبک
 مکفوف مقصور محجوف
 نکاسین بکلمه نزار تا جان پلور
 مقبوض محبوس
 حد و خل زید و محبت آل جادو
 یوزخی کوکالی کوزوم کوزکا ایمادی
 بخت کزیده بوزن یکبار
 اغب مستغ
 سردمانت پرون از قدم خندان
 اوت کوشید کویا عجز تو شوب خلورود
 اغب حشو مسجع غرض ضرب سالم
 اول چشم پر فایر یک لاله دانی غزاله

نواهی

چندین روزی، شریفان شکر و حمد و ثناء و تحسین	تو هرگز نباشی، عجز و تو هرگز نباشی، عجز و
بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار	بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار
بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار	بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار
بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار	بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار
بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار	بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار
بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار	بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار
بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار	بسیار است که از این جهت در این شهر و این دیار

اچدی کل صبح دم کو کو کو

مغا سرن فاعلن مغتعلن

فصل کست ای نثار

بحر منی قیلدی زار

مغا سرن فاعلن مغتعلن

زار منی قیلور عشق

دلبر من کجا رفت

مغتعلن مغا چیل

نثار من پونا ست

نچه چکا پے انتظار

مغا سرن فاعلن مغتعلن

بخا جوی پونا قانی سیندک برخواست

ماشینده زغالی کو کول اوز کاکیلما دی

ایا قی توت جام می تولدوله

مربعات مشطور مطوی موقوف

باده گلگون پار

کحل پیر کجا ای نثار

مغا سرن فاعلن مغتعلن

خوار منی قیلور عشق

از بر من چیدارفت

مجبون مطوی موقوف

ندانمش در بکاست

بر کاکیل ای نثار

مضارع بحر منتهات سالم الاک

دعا کو می پوسا قانی سیندک بوزما

یوزنی کور کالی کوزدم کوز کجا ایلام دی اول

مشتعلن فاعلات فاعلان

عشق مینی قیلمدی خوار نیلایین
آن بت به خوشوار میشود

مشتعلن فاعلات فاعلان

عشق مینی یانه خوار قیلب تور

مشتعلن فعلات فاعلان

عشق مینی نه خوار قیلور

مشتعلن فعلات فعل

عشق مینی کوب خوار قیلور

مشتعلن معول فعل

شال من دلنکار کپس نشود

مینک کپی دلنکار یار مو کپشه

مضارع فاعلات فاعلان

مطلوب کسوت

شوق مینی قیلمدی زار نیلایین
خسته دلی پتقار میشود

مطلوب محبول کبول

شوق مینی یانه زار قیلب تور

مطلوب محبول محبول احد

شوق مینی نه زار قیلور

مطلوب مفعول محبول احد

شوق مینی کوب زار قیلور

محبول مطوب

شال من خوار ذار کپس نشود

مینک کپی خوار ذار بار مو کپشه

محبول مطوب کسوت

نظن سیجا دیجان سوزی اکین نیشکا ای کوکول روزی اکین مشغن و مصلن مستغن	ست مدام ای کوکول کوزی اکین قد کچه شی شکن زلفی اینک مشغن مصلن مستغن
بجو که کم جسم شراسی رباعی وزینده حد من قدر قلیب تور لار ترک نصای سم بوزن غه حد من قدر قلیب ایکی پت ایتب تور لار انداق کم مذکور بولدی ترک اراییده بر امکنی مار کم اللف در لار بوزن اسکا مخصوص تور اول امکن غه تقسیم قلیورده هر مصرع دن سوک یایر	
مطوبی مقطوع شرق منی قلیب رازمکای من واع توراحت مر است نادانی مطوبی هر فوج مذال گشت جمن در سداق خوار و زار بل که اینک قانی تولدی اولدی زار	نظن کیلورور لار عشق منی قلیب خواریتکای من از تو مراد اعانت پهبانی مشغلن فاعلات مشغلن عشق تبان هر که کرد اختیای کم کم سنکا عاشق اولدی زار

جان اربار و درویشیک به یار

مفعول فاعلات متعین

چمن پنجه خوب ایر و کوی یوتود

مفعول فاعل متعین

چمن اچره بر سبک به دلداری یون

وقت کل شد هوای کلشن دارم

مفعول فاعلات مفعول

باد صبا کو در بسو پی چمن

عشق سنی قیدی خوار پی قیلاین

متعین فاعلات متعین

نی قیلاین کم قاشیمه کیلادی

سوی من ان کلله زار آده است

متعین فاعلات متعین

شکر بی سپه و قدی لاله خدای

محسوس مطوی محسوس

من که در خوب ایر و در پی به قوتود

مفعول معطوی منحو

عشق اچره بر سبک به دلداری یون

ذوق جام شراب روشن دارم

سدسات مجرذ مطوی

بوی تو باید در اندیشه من

شوق سینه یقینی زار فی قیلاین

مطوی مذال

اولاد هم بر هم باشیمه کیلادی

بهم من آن یار غار آده است

مطوی کمسون

مفعّلن فاعل مفعّلن

مردوزیدن ای ای بر کافای قتلای سین

مفعّلن مفعولن مفعّلن مفعولن

مردوزیدن ای ای بر کافای قتل

مفعّلن فاعل مفعّلن

سینک کسی قانده دوبر بند ارانج

مرا سحر چون کدز بطرف بتان

مفاعّلن فاعّلن مفاعّلن فاعّلن

ر روی خود یک عمت مکن فاخت

برای کدز قتلای سین نے بودی ماسم

مفاعّلن مفعولن مفاعّلن

سکا که اول یار دلو از کور و دپ

مفاعّلن مفعولن مفاعّلن

مطوی مکسوف

جورنی سم تو فای ترک فای قتلای سین

مطوی مکسوف مسخور

حور طعن تو فیصل ترک فای قتل

مجنون مطوی مکسوف

سنتی لاله رخ سن بری جنوب

از غم تو خون دل حشمت کریان قد

مجنون مفعول ع مسخور

جان شود تار و شن زانابت

مکان نظری قتلای سین ددر کا مسم

مجنون مطوی مسخور

جفای کور ساتی کوب و از کور و دپ

مجنون مفعول مسخور

انیست به چشم زخم زدن بهوشان
 جور و بختی کورس و فادغی قیل ای
 مشعلن فاعل معانیل
 قانده دور و بر سیک به یار دل از
 حلقه زلفش کشود با سحر گاه
 مشعلن فاعلات مشعلن فاعلات
 روشنی طلعت تو ماه دارد
 او که شکایا رد لنواز کور و مدی
 مشعلن فاعلات مشعلن فاعلات
 محجوف دور
 باغ نچه خوب ای که کوی جویون دو
 مشعلن فاعلن مشعلن فاعلن
 محسوس یوزیدن نه کا و قایل

دلبر نازیم خست زدن بهوشان
 تنخ پستم اورا رهن و افغی قیل ای
 مطوی محسوس
 قانده دور و بر سیک به یار دل از
 اشراق شمس النخی بنور مجاهد
 مطوی محسوس
 پیش تو کل رونق کیه ندارد
 جورنی کور سانی کوب و کور و دست
 محبت به دیده بوزن مطوی محسوس
 مطوی محسوس
 سرون موزون دسپه بوی و قوت
 بر رکن مطوی محسوس
 جورنی قایل ترک فیا قیل

شاه کل کسرتن یاد بهر در بوئی ن
نوش بی در سیه موش بود از پس

منع

ی تو را چون گذر بطرف بستان

مشتن یوکی ایادی سپهر اعلی نی خم

مشعلن فاعلن مفاعلن فاعلن

خاطرنی بار فعیل بشت الادو

مشعلن فاعلات مشعلن

دیوانی رباطونی ریخته

مشعلن معول فعولن مغلن

جور دپستم نی اول ای سر کریم عیاد

خیزد بستان فرام کامه ایام کل

مشعلن فاعلن معولن فاعلن

مشعلن فاعلن معولن فاعلن

مطرنی سک خنک قدر موی ن

محمد خداوند است از عجب الحزن

از غم تو خون دل چشم کر بان قد

ی عجب اریا ساینک بر بندنی خم

مکفوف مطوی سنجور

کوز روزنی رنگ لاله دشت الادو

مکفوف مرنوع بکبول احلم

نی جدول دنی لوح دنی تدر پیته

مطور مقطوع مطوی مکسوف

جاده سینگ عالی بهر مدم پلاد

مخ چین زدنوای نوش از جام کل

مطوی

فَاعْلَمْ أَنَّ عَدَدَ تَن

شَبْتِه دَايِرَه سِي ثَوْرَت

بُحْرَدُورِ مَضَارِعِ مَقْتَضِبِ مَحْتِ بُورِنَارِاقِ مَدُكُورِ بُولُوبِ
 اِيَرْدِي كَمِ عَجْمِ بُحُورِنِي سَالِمِ اسْتَعَالِ قِيَلَا سِ مَرْحِ وَ مَقْتَضِبِ
 مَطْوِي مَضَارِعِ نِي مَكُوفِ مَحْتِ نِي مَحُونِ اسْتَعَالِ قِيلُورِ لَارِ بُرُودِ دَايِرَه
 مِيسِرِ حُنِ اَوَزْكَا اَوَّلِ مِجِ بَحْرِيكِ سَالِمِ لَارِنِي كُورِ سَا تَوَك
 مَضَارِعِ بَحْرِي مَدْنِ وَ مَدْنِ مَوْتَوِ

سِيَدِكِ قَانِي چَسَنِ اِيِدِه مَمِ سَوِ فَا مَمِ
 سِيَدِكِ مَمِي حَسَنِ مَمِ سَمِ سَوِ فَا مَمِ
 مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ

سِيَدِكِ قَانِي عَشَقِ اِيِدِه مَحْتِ كَشَنِ مَمِ
 سِيَدِكِ مَمِي عَشَقِدِه مَحْتِ كَشَنِ مَمِ
 مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ

مَطْوِي مَوْتَوِ

بِرَكِ دَرخَانِ سَبَزِ دَرِ نَظَرِ مَوْشِيَارِ
 عَشَقِ يُوَكِي اَمَادِي مَادِي اَعْلِي
 مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ

مَرُورَتِي دَقَرِيَتِ مَوْتِ كَرْدَا
 اِي عَجَبِ اِيَا پَسِي نِ كَشِي شِيْدَانِي
 مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ مَسْتَعْمَلِ مَفْعُولَاتِ

نَوَان

و در مدار می سنم لب از لبم یر اعظم سو دور طلیکنه	تا بفراید بدل در طه بم عده حور سو دور خلعت میکنه
مفتعلن فاعلن مفتعلن پیش بخ بیده بود زن مطوی کموف مرج مشهور سالم الارکان	
ین کیل نکا قیل نظه سو م نزار پی کدز پشعلن فاعلن سوی سن کاه کاهی بیک نکا پی کیل بری ای پری کیم بحر خسته دین سوی سن کاه کاهی بسد ایک کاهی فاعلن فاعلاتن فاعلن فاعلاتن	سن کیل نکا قیل کدز با سن نزار پی نظر عشق بحری مشمن سالم ارکان و بیک نکا کاهی سوی سن کاه کاهی کیل نکا تشنه درین زلفو نکا بسته دین و بیک نکا کاهی سوی سن کاه کاهی فاعلن فاعلاتن فاعلن فاعلاتن
مرج مشهور سالم الارکان	
کیل نکا قیل نظه ین	کیل نکا قیل کدز پسن

مستعلن فاعلن مستعلن فاعلان

مین خسته باشنو قنیل کوز صفا

کردم ز روی صفا نذل کوی وفا

مستعلن فاعلن مستعلن فاعلن

جرا می بت من بن نیسکرد

باشیم قدم تپان و صایکاتین

مفاعیلن فاعلن مفاعیلن فاعلن

کاشتن نچه خوب ایرور کو کوچه رون

بر پستی مکن جندین پستم

مستعلن فاعلن مستعلن فاعلن

کشم بدرد از تو من نکارا

ای کل سینگ یک فانی چن ده

مستعلن فاعلن مستعلن فاعلن

سرسر ز سر رکنی خسبون

به لطف کوزی بد قنیل نظر صفا

دیدم نکار را جایی نکر ف و چا

مخسبون

چک دو بو پهمی غم از دلم نبرد

میسرا و لاسا و سل باشن ایسان کنین

سدسات مجوز سالم الارکان

نشادم خوب ایرور کو کوچه رون

کرا و نیارد زدا از عشق تو دم

عروض و ضرب بکول

ان به یک ره کنه مدارا

نیل ما چنگ یک فانی خن ده

مخسبون

سرخ شایانک یخ تاب پیر علی اور

مفاعیلن فاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

سکا که بر کلدن با س قید بونچ

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

تبار ویت جو دیدم

کند سین کیل نکا قیل

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

ای پوفا کلا دیک سرگزینک یانه

جن خار چس روزش افاده ام

ای پوفا کلدک سرگزینک یانه

مفاعیلن فاعیلن مفاعیلن فاعیلن

ای دوستن درش افاده ام خاودا

چس یگ باشو قیل کلدای نگار

کمی لایحی یقین زمانی ماعواک

مفاعیلن فاعیلن مفاعیلن فاعیلن

کلی بولشش اچره قیاس قید بونچ

هر چ شسور سالم ال رکان

دل از خوبان بریدم

نظر سین کیل نکا قیل

بسیط بحری ممانات سالم ال رکان

بحرینک نیلار قلاوی بو شیا غور جا

باشد که بر حال من اقد نظر ناکت

سجک ند فلدی بو تموز جان

مفاعیلن فاعیلن مفاعیلن فاعیلن

باشد که بر حال من هم آورده ان نگار

بر لطف کوزی پله قیل خط ای نگار

توضیح

هزار سپهکمان ماه دیل سوی من کرده
 قایمکد کیش حسن اچره یون سرور
 فاعلان فاعلن فاعلان فاعلان
 کویا دور حیر اویتدن تهای ای یوراکم
 بیانت بر اکی بوپ حرا
 فاعلان فاعلن فاعلان فاعلن
 یک ره ای پدا دکر
 سن سیرن انکارین
 قیل کدر سین کیل سکا
 فاعلان فاعلن فاعلن
 باید وفایت کشرم جانا جعت
 پسک جان تشیکن خیلک یکان مذکر کل
 مخایمن معوی مسایمن معول

از رخ خون ماه خود خانه ام روشن کرد
 عاریتکد یک خود قانی سپه واوره
 محسبون
 یوراکم ده یوراکم یوراکم ده یوراکم
 کمنی شادمانه تر بیت نه خدا
 مریج مشطور سالم
 لطف کن در ما سکر
 حسره دن پزارین
 قیل خطه سین کیل سکا
 عرینس بحری معنات ساد ادا کجا
 ولی شکل که باشد جفات رانیت
 ساپک غنوز و نکده خیلک یکان مذکر کل
 عین معون مایین خون

فی سین بری بار دور سین سپه دیوانه	فی سین جو گشتی مشورینه بندک ایل افغانه
فعل فعل معاعیلن فعل معاعیلن	بر رکن اثلیم سپه رکن سالم
عشق اچره آتش من دیوینی پلاکانه	اولکک اتمیش من فکینه قیلایین
فعلن معاعیلن فعل معاعیلن	بر رکن جتومت بر رکن بقصوت
اشیت مونی ای رجه انداقا جاقا	سینک وفا دارینک جوجنا کار
فعل معاعیل فعل معاعیل	مرج مشور سالم
کشم بخایت را	ندیدم وفایت را
سکا قیل کوز سین کل	سکا قیل نطه سین کل
مدید بحری مشنات سالم الارکان	
سج باشد ماه من یل سوی کنه	وز فروغ روی خود کلبه ام روکنه
نچه نازمای جبهه من سین نیرن آزارنه	مکیل که جوجانکده من عسدرن پیرینه
نخ ح تقی جودنه سین نیرن زارنه	مکیل که جوجا کونن عودنه دارینه
ناتلاقن فاعلن فاعلن	فد علاتن فاعلن فاعلن

من و فرقت و دل پر غم معا علن فعلن من و فرقت و الیم معا علن فعلن	من و فرقت و دل پر غم معا علن فعلن من و فرقت و الیم معا علن فعلن
لارغہ رزنجری یک آخو یا اسارت بولور ایردی مختلف الارکان بحوریک وزانی یک پانی مختلفه دایره می پیش بحر دور طویل مدید عرین بسیط عین طویل بحری مشنات سام الارکان	لارغہ رزنجری یک آخو یا اسارت بولور ایردی مختلف الارکان بحوریک وزانی یک پانی مختلفه دایره می پیش بحر دور طویل مدید عرین بسیط عین طویل بحری مشنات سام الارکان
جگویم نگارینا که با من جفا کردی زسی غل قدیک دین نخل پسته و شاد	جگویم نگارینا که با من جفا کردی زسی غل قدیک دین نخل پسته و شاد
جگویم نگارینا که با من جفا کردی زسی غل قدیک دین نخل پسته و شاد	جگویم نگارینا که با من جفا کردی زسی غل قدیک دین نخل پسته و شاد
فعلون معا علن فعلن سج تیشک پشک جان غنیک کل غنیک فعلون معا علن فعلن	فعلون معا علن فعلن سج تیشک پشک جان غنیک کل غنیک فعلون معا علن فعلن
فعلون معا علن فعلن سج تیشک پشک جان غنیک کل غنیک فعلون معا علن فعلن	فعلون معا علن فعلن سج تیشک پشک جان غنیک کل غنیک فعلون معا علن فعلن

جہان ارقاذا دور سین چاہے
 مفا علی مضغتن مفا علان
 قانڈہ دور جہان ارا سین چاہے
 منعقلن مفا علی منعقلان
 کدزی اگر بسو ہے چن
 صفا بری کوز ایا کیل
 متعا علی متفا علن
 کدزی قیلای کو کو یک سا ہے
 کدزی کنم با سو ہے تو
 متعا علی پیشعلن
 تو یی و بکنے لالہ کون
 سین و عشرت و می لالہ کون
 متعا علی متعا علان

سہی قدی کل بے پن سن عدا ہے
 مجزول موقوف مجزول ظل
 سہی قدی سن بری لالہ عدا ہے
 مریجات مشطور سالم الادکان
 بشود نجل رزخت سن
 سکا لطف ایا نظر ایا کیل
 عروض و ضرب مصغ
 نظری قیلای رو بو یک ساری
 نظری کنم بارو ہے تو
 عروض و ضرب مذال
 منم وز تو دل عشق خون
 سن و فرقت و دل غن خون
 عروض و ضرب مقصوع

من گرفتدم کز بسوی چمن
 صفا جفا قیلا سین و فایلا کور سکا
 منشا عین متفا عین متفا عین
 صفا اگر با من بود نظریه ترا
 سکا سین سر سنج کل کر اک فی سکا
 منشا عین پستقیم متفا عین
 سکا سین سنج کر اک جن فی سکا
 بسوی کد انطری کلن که تو ش
 متفا عین متفا عین متفا عین
 صفا بری کرم قیلب کدز ایکیل
 متفا عین متفا عین متفا عین
 صفا بری لطف قیلب کدز ایکیل
 متفا عین متفا عین متفا عین

بکمال تو کمین طری بکل و من
 نچه در وند ایتا سین دو ایلا کور
 شمس مضم
 کدز از جفا سویم پازره و فای
 سکا سین اولک سین جن کر اک فی سکا
 عروسی و ضرب مقطوع
 جلیک اولک سین خطا کر اک فی سکا
 بخدا که تو تمام خلق پنا
 موقوف من مقطوع
 سکا لطف ایلا کدز قیلب نظر ایکیل
 مجذول من مقطوع
 سکا رحم ایتب مرید نظر ایکیل
 موقوف من مجذول من مقطوع

مشاعلن فعلاتن مشاعلن فعلاتن

سن ونبشته یقانی خطی برله خدی کرک

مشاعلن فعلن مشاعلن فعلن

صنیم غنم پله ایدی کدزی پله قیلائی

مشاعلن فعلن مشاعلن فعلن

سن ونبشته یقانی خطی واریک خدی

مشاعلن فعلن مشاعلن فعلن

سکا اولای نظارینا دی سیک ساری کورینا

مشاعلن فعلن مشاعلن فعلن

صنما بری کیکیل نفسی نی سوریل

مشاعلن فعلن مشاعلن فعلن

صنما غنم سلا یس کدزی بری قیلائی

مشاعلن فعلن مشاعلن فعلن

بر رکن سلم بر رکن سلم

کمل و سرون فی قیلائی بوزی برله خدی کرک

بر رکن سلم بر رکن سلم

سکا رحم ایتب بری قیلائی

بر رکن سلم بر رکن سلم

کمل و سرون فی ایش قیلائی بوزی وینک خدی

بر رکن سلم بر رکن سلم

ذواق ارامینی قوی وکتار محل خبر ایتا

بر رکن سلم بر رکن سلم

سکا رحم ایتب بر دم کرم ایتب غل

بر رکن سلم بر رکن سلم

سکا رحم ایتب بر خط نطی بری قیلائی

سدسات مجزو سلم الارکان

مفا علقن معقب عیلمن
 کل و باغ دین یزی دو عرض کن که این چنین که یک
 نی خیال دی نی که کم کو کول قوشی میدنی موسی
 بضو بر قد و کشتش اگر ای جبا کدزی کنی
 مخال دی کن کم کلک نش بند سوی بد
 نه زنی خیال دی نی که کم کو کول قوشی میدنی موسی
 مش من سما من متعا من متعا
 چه شود تبا که سوئی کنی نظر در گذر
 متعا من متعا علقن متعا علقن متعا
 متعا علقن پیش متعا علقن متعا
 چه شود تبا که زمانی ز رقیب خویش ما
 من خوشه تیای من خطی بر له حدی که اک تو
 صفا بری کیما سوسین کوزی نخای قلا سوسین

سلمان

نوی

کمال بحری منقشات سالم الارکان
 خطی و باجی که اولایا خطای که که می کنی
 بدینچه مر ساریدن خدک پشان تها چس
 ز سوامی بان خرنی من دل چسته را خبری
 بدیم غم سرورن خون کنن کا قفس بد
 بدینچه مر ساریدن خدک پشان تها چس
 شفق علقن متعا من متعا من متعا
 بود عجب که او قد بکدی کوشه را نظر
 بر رکنی سپاه بر رکن
 بر رکنی سالم سپاه رکنی مقطوع
 کوزی دی بسوی من دل من زغم بر ما
 عل و سرورنی تعلای من نو بر له حدی که اک تو
 الم و عینم سلا سوسین نظری نخای قلا سوسین

مفاعلتن مفاعلتن فحولن

بسوے من کدزہ من ندارد

دفاعتلا پس نکا نیا من جسم

مفاعلتن مفاعلتن فحولن

یسی ویب بار جو عالم دین کجاست

مفاعلتن مفاعلتن فحولن

یسن چن سرری بادشاه

مفعول مفاعلتن فحولن

بکن کدزی تا سوے من

کیل ای ذاکوز نکا کدزایت

کیل ای ذاکوز دفاعتلفیل

کمی بر مانی آہے

معصوم سالمه مقطوف

ز حال من خبرہ من ندارد

دوا قیلا پس نکا نیا من طبع

اعتقص معقول مقطوف

رینق دیار و مردم دین کجاست

اعتقص معقول مقطوف

یسن عشق فقرے دادخواست

مرجات مسطور سالمه ادراک

مکن نظری تا سری من

بودور پس نکا سوز نکا نظایت

بودور پس نکا سوز دفاعتلفیل

دی بر مانی پاسب

ز شوق رخت بطرف جن بنا کد رم
 سکا ضمنا قیلا سین و فای قیلا دو بر
 مفا علتی مفا علتی مفا علتی
 جز این نبود که بدل آرزو می
 سکا ضمنا جفا قیلا سین و فای قیل
 مفا علتی مفا علتی مفا علتی
 جز این نبود که بدل آرزویم
 سکا ضمنا جفا قیلا سین و فای قیل
 مفا علتی مفا علتی مفا علتی
 سکا ضمنا جفا قیلا سین قیل و فا
 مفا علتی مفا علتی مفا علتی
 سکا ضمنا و فای قیلا کنی بولده
 جبهه ضمنا ز روی دل نواز په

بیا قدمت بر دهن دیه کرم
 مینی پنجه در دهن ایتا سین و فای قیلا
 عروض و ضرب مدقول
 که آن بت چن دی کد ر دسوی من
 مینی پنجه در دهن ایتا سین و فای قیل
 عروض و ضرب مقطوع
 که آن بت چن دیه کد ر دسولم
 مینی پنجه در دهن ایتا پس و فای قیل
 عروض و ضرب اجم
 مینی پنجه در دهن ایتا سین قیل و فا
 خشو معصوب عروض و ضرب مقطوع
 میسک عیمه و فای قیلا کنی بولده
 اگر کدزی بسوی بنده مبارک

مضا عمتن فا علعن مضا علعن فا علعن	بهر رکن معصوب به رکن سپالم
حدیک یخلمخ نه لاله وکل قدیک یخلمخ نه سر و جن	کو زو دیک یخلمخ نه آسوی من خیلک یخلمخ نه ختن
مضا عیس مضا علعن مضا عیس علعن	بهر رکن معقول به رکن سپالم
اولوق مرکور پستان کوکو کا کو خفا قلا سین	بوراک جاکاک پستان رقت و واقلا سین
مضا علعن مضا علعن مضا علعن مضا علعن	بهر رکن معطوف به رکن سپالم
حدیک یخلمخ نه لاله وکل قدیک یخلمخ نه سر و جن	کو زو دیک یخلمخ نه آسوی من خیلک یخلمخ نه ختن
مفعول مضا علعن مفعول مضا علعن	بهر رکن اجم به رکن سالم
ایکاک مرکور پستان سرکا کو خفا قلا سین	پرنی دروند پستان غره و واقلا سین
فا علعن مضا علعن فا علعن مضا علعن	بهر رکن سپالم به رکن اقصم
غیم ضما پلاکی سین بری کذری قلا سین	ترقم ایتب به رخط منکا نظری قلا سین
مضا علعن مفعول مضا علعن مضا علعن	بهر رکن اقصم به رکن سالم
ایفار غه اوق اوروبان درینوه و واقلا	بسیاریمان باراد و راول یار خطا قلا
مفعول مضا علعن مفعول مضا علعن	معدسات سالم الارکان

فراق اویتدن کویا بدنم شنی دن ارپا قار کیم
 غیم بود و دور که با غلا چنان نوزد یک ساری
 ج شد ضما که سوی کسی چشم رضا نیکدی
 ز راه جانی نیکدی طبعی و فانی برب

مفا علقن مفا علقن مفا علقن مفا علقن
 چه انشوم من پیدل علم بجان رسوا
 مفا علقن مفا علقن مفا علقن مفا علقن
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 کسی سوئی نمی آید دی بر فانی برب
 شو معصوب

اگر کذرت قدنا که کوئی حاجب بود
 نه لاله و کل یوزد یک کلخ قدیک کلخ نه سر
 مفا علقن مفا علقن مفا علقن مفا علقن
 و کز نظرت قدنا که بسوی عجب بود
 نه آسوی چن کوزد یک کلخ قدیک کلخ نه سر
 بهر رکن سالم بهر رکن معصوب

اگر ایلم غم چاره یوق فی ایش قلا یی عجب است
 مفا علقن مفا علقن مفا علقن مفا علقن
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب

مفا علقن مفا علقن مفا علقن مفا علقن
 نه لاله و کل یوزد یک سر و چن بود یک
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب
 بهر رکن پالم بهر رکن معصوب

فاعلن فاعلات فاعلن مقتضب بحیدامشن بررکن مطوی بررکن دور
 دورن ... مشن بررکن اشتر بررکن مقبوض دورکم
 مفاعلن فاعلن مفاعلن بولهای بو وزن کم مشن بررکن مشکول بررکن
 مربع دور فعلات فعل فعلات محل ... مشن مجنون دور
 کم معلن معلن معلن فاعلن بولهای بو وزن کم مشن اشتر مجنون
 دور معلن معلن معلن فعلات فعلات نرج بحیدامشن اخوب مکفوف
 محذوف دورکم ... بولهای بو وزن کم مشن
 بررکن مربع بررکن سالم دور فعل فاعلات فعل فاعلات متقارب بحید
 مشن سالم الارکان دورکم مفعولن مفعولن مفعولن بولهای بو وزن
 کم مشن مربع سالم محذوف دور فعل فاعلات فعل فاعلات سالم
 مشن محذوف دورکم مفعولن مفعولن مفعولن مفعولن مفعولن بولهای
 مفعولن دایره سی ایکی بحر دور و افو کامل و افو بحری مثنیات سالم الارکان
 به شد مثنی که سوی کی چشم رضاینگد ز راه جانی نگذری طریق و فاعلی بر

خود کرد بدین این سه خوان من بوی جفا جوی دسن لاله بنا کوش پری
 ظلمت دزد و بر ورق چمن ایشان رقم پس لار سه صدق فعلاتی
 فعلاتی

فعلاتی فعلاتی فعلاتی فعلاتی فعلاتی فعلاتی فعلاتی فعلاتی
 وزیده اقیب تور لا مقدار ی نامعین دور رمل بحر مدّه شبّه بولور
 وزن لار بو وزن کیم مشن پسر رکن سالم بر رکن محذوف تور فاعلاتی
 فاعلن فاعلاتن فاعلن مدید بحید سالم دور بو وزن کیم مشن بر
 رکن مجنون محذوف دور فعلاتی فعلن فعلاتی فعلن مدید
 بحر باری ارکائی محزون دور بو وزن کیم مشن بر رکن مکفوف
 بر رکن مشغول دور

بحریدیه مشن بر رکن مطوی پسر رکن مقطوع دور بر بحریدیه
 مشن بر رکن اشتر بر رکن سالم دور کیم فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
 بونهای بو وزن کیم مشن بر رکن مکفوف بر رکن محذوف دور فاعلاتی

فعلات معلل سنگاسین جیاریوق فعلات فاعلن کدز ایلا مسنگا فعلات فعل	بر رکن سگون بر رکن مخدوف سنگاسین زاریوق بر رکن سگون بر رکن مربوع نظر ایلا مسنگا رمل بحر یکن مجنون ورنه
اون انی رکن پله ایتب تورلا رچوک کیم عصمت بجاری یکن قصیده سی یکن بو مطلع رکن رخا رود در کوش و خط و خد و قد و عارض	اون انی رکن پله ایتب تورلا رچوک کیم عصمت بجاری یکن قصیده سی یکن بو مطلع رکن رخا رود در کوش و خط و خد و قد و عارض
و خالبت ای سرو پری روی یکن بشست و بلال و طرف چشمه کوثر فعلات معلل	و خالبت ای سرو پری روی یکن بشست و بلال و طرف چشمه کوثر فعلات معلل
رکن پله ایتب نورلار باب کچمنه بکشا ای دل حیران و بکو خطبه توحید خداوند کریم احد قادر دانا که بدون آورد از کل کل و از کان زرواز بحر در و لعل رکن و زبق غریب را صانعی کزید صبح قلم قدرت	رکن پله ایتب نورلار باب کچمنه بکشا ای دل حیران و بکو خطبه توحید خداوند کریم احد قادر دانا که بدون آورد از کل کل و از کان زرواز بحر در و لعل رکن و زبق غریب را صانعی کزید صبح قلم قدرت

فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ مَفْعُولِن

یتاین تاشیند کیل دی اول یه

فَعْلَاتُ فَاعِلَاتُ فاعِلن

چشم آن دارم که کاپ

ای پری بجز یکدن اولدوم

فَاعِلَاتُن فَاعِلَاتُن

دل من پش ییرزد

کذری قیل منکای کل

فَعْلَاتُن فَعْلَاتُن

کذری قیل ای پری و ش

نه من بجه خدا

اولادورین یتاین

سکه ا کمونف محذوف

کتین باشینی اپان یاپ

مرعات مشهور ساه

انکلی سویم نکایه

کیل که سینیه تلبه اولدوم

مجنون

تو که عشق نورزد

نظایت قوی بو قافل

بزرکن مشکول برکن سام

نظایا قیل کو نمول شش

بسو په بندپا

سکا نیت یتاین

ای که روی تو جیات باست
ای قدیمک سپهر و عذار یک کلزار

فاعدن فعدتن مغلان

ای یوزونکی یوقداقرا کون بوسون

تا بزلطف سیت دل پستم

فاعدتن

مینی انظار یار اولتور ادور

معدن معدتن مغلان

مینی انظار یار اولتور ادور

معدت فاعدتن مغلان

خطی خندی کل در یجان دور

معدت فاعدتن مغلان

نیاین قاشیمیکلادی اول آپ

دیده جایت شد و جای است

یتش لاریک دز و بکنک کومر

مجبون مدوس و مذب ابتر

یرد کوک استین و او ستون بوسون

از پرش فی عالم رستم

مینی انظار یار اولتور ادور

مسل شولم عروض ضرب مجنون محمد

مینی انظار یار اولتور ادور

مسل شولم عروض و ضرب ابتر

بمی ویتش در و مر جان دور

مسل مغموف مشغ

کتین باشمنی اپان ستاپ

کلیتک دین بل دیک ای زیبا نهال

من یان باز دیم ولی سین خسته قال

یا بنی قاشیکه عتکو رقیل کرم

یا قاشیکه کمل کوز و کبابا ستم

گفت زاهد از بهشتم ده خبر

گفتش ز رخا ز نام ده مهر

فاعدن فاعلان فاعلن

محبون

مکرم ایلاب بوباریعه کوزی قیل

مین دخیسته غای نظری قیل

فعلاتن فعلاتن فعلاتن

محبون مقصود

شکرین فعل توکان نمک است

کمرجه شکر کمانی نمک است

مکابر لفظ و فایلا دینک

که ممول لفظ جفا ایلا مادیکنک

فعلاتن معدن فعلان

محمون محذوب

یوزیده اول لب خدان کور نور

سوکا کوب با قسه بی قان کور نور

کر سخن زان لب چون نوش شود

پسته را خنده و اموش شود

معدن نمندان ست

قبون عردن و صر ابر شیخ

فعلن فعلن فعلن فعلن

بحرک ارا انتظار حدین اشتی

و

مرکم وفا قلیه وفا پاموید

فعلن فعلن فعلن فعلن

شرعیت یولیده منی قادیگیل

فعل فاعلان فعل فاعلان

ایغیل منی جمله سدا دین

فعل فاعلان فعل فاعلان

ای جایک دن خجل خورشید نور

شوح چشی تیز خشی شد خوی

فاعلان فاعلان فاعلان

شرح دشو و عشش از هم باشند

مسکول صدر و عود من بد او ضربه

بجیل منی ایسا طاقیم طاق اولد

— — —

مرکم که جفا قلیه جفا پاموید

برکن مربع برکن پالم

طریق یولیده منی صبراگیل

مربع پالم محذوف

یوز منی ایورما سوپه دن

مسدسات سالم الارکان

فامیگ دین منفعل پام و صبور

از همه خوبان فروپینه در کوی

— — —

کار عالم زین سه حرف اراپشت

نوعی

عطار

ضرب سالم و دیر کم خدمت نہ مانتے ہو نغای بو طریقی جسم

بر رکن مشکول بر رکن شعت

قانی سن کسی کسش قانی میندک افتادہ

بر رکن مشکول بر رکن محوف

نچہ کون بو سہر دین غرضیم وصالی

بر رکن مشکول بر رکن محوف

منکا عمر دین غرضیم اور نیے

ن بوجہ

بو تیر حکلیک دین غرضیم اوزی دور

اتر مجنون

میندیک پسکا پر زار وفادار پاپاس

مجنون صدر و عرض ابتدا ضرب

جان بر لہ کو نکول و صلیکا شتان الہ

قاشیدہ میوب تور

قانی سن دل داری قانی یسج دل دادہ

فعلات منقول فعلات منقول

تیلاکم صورتی دور طلیم عالی دور

فعلات فاعلن فعلات فاعلن

تیلاکم یوزی طلیم سوزی

فعلات

تیلاکم یوزی دور طلیم سوزی دور

فعلات فعل فعلات فعل

میندیک منکا بر یار جھاکا تاپکاس

فعلن فعلن فعلن فعلن فعلن فعلن

منوئک کہ سبک شہرہ افاق اولد

منم و خیال بازی شب و روز با جوانان
تیلای کم سبک حضور و کم طلسم سبک

ز خط خوش تو با خود رقم خیال جوانان
بجه کون تیر چلیکم من عرضیم سبک و سبک

ینه شعلی قی کو کولنی عینک ای پاره
صمان قلندر سپردار با کایه
فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن
نظری کن بسوی من منما که دلفکام
فعلاتن فعلاتن فعلات فاعلاتن

بوکه تو تراشور و پاره پاره ای کاس شاره
که دراز و دور دیدم ره و رسم پارس
ایکی رکن مجنون و جوجی رکن مشکول غرض
بجالت که درین شهر بحر کوشش دارم
ایجانا عجب یقصدی پله مهر

لاریک اوزانی فی محافت کیلتور و تور چوک کم شیخ سعدی یک
بویتی نه چو نوشته سوارم نه شتر بزیر بارم
نه خداوند رعیت نه ظلام شمر بارم اولخی مصراع یک در نه
بر رکن شکول بر رکن سالم دور کم
بر نه ای سوکنی مصراع یک و زنی ایکی رکن مجنون او جوجی رکن مشکول

فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن
فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن

نوامی
نوامی
عراقی
وضوح سالم

کوزی دور و سر و ک نوزی دور کل کل
فعد .

انکایین شید انکایین بسل
مذارک بجید ابو وزن بر رکن مخنون

بر رکن مقطوع دور کم فعلن فعلن فعلن فعلن بولغای مکفوف عروس در برب

کم کم قلو و فایسک کم چکار خفایسک
فاعلات فاعلات فاعلات فاعلات

یکده دور صفایسک کم دور و برب
بر رکن مکفوف بر رکن مشش

غم حمرکی چمد دور جان سی بود دور
فاعلات منقول فاعلات منقول

باده نی کوک کیلتو ر جاسنی توت
بر رکن مکفوف بر رکن مخنون

عاریسک کل و سن کوز و کم اموی
فاعلات فاعلات فاعلات فاعلات

بر رکن مکفوف بر رکن مخنون
بر رکن مکفوف بر رکن مخنون

زلفی و ساجی شک و سنلوم
فاعلات فاعلات فاعلات فاعلات

خدی دیوزی لاله و کلوم
بر رکن مکفوف بر رکن مخنون

زلفی بر ل ساجی شک و سنلوم
فاعلات فعل فاعلات فعل

خدی پهل دیوزی لاله و کلوم
مشکول عود من و ضرب سنخ

نارینه تو را نیست سرا بل نیار
لاله یک غنچه یک باغیم اولتور تولا جان

فـ

یتی جان اغرم کیم چاقس ایل مدون
پای مجنون نه سن سپه سوداوت
این زمیست که سر نزل جانان
فدا تن فعلان فعلان فعلان
نذت عشق فزورفت مراد رک و پی
سوزلاب اول لعل شکر فانی شکر ریختن
فاحلاتن فعلاتن فعلاتن فعلان
سجاولتور دوشی انکلا سام ایردی موخه
ورسمه دیر مخان نیست چون نیداس
فاحلاتن فعلاتن فعلاتن فعلان

نطری کن رسر لطف دلم را بنواز
دک کایل غافل و کوید و روی داغ نهان

سـ

چقماخان جانعه امید او شب مشهور
سرکه دیوانه شد این سپه برابر بادا
مطرح نور رخ آن مامان بودت
مجنون عودض و ضرب مجنون محذوف
عشق یکویم و جان میدسم از لذت
ای حب اول زلف سحر فانی دلا ویران
مجنون عودض و ضرب ایتیر
دو پستلار باردن اریکاس ادم اولکوک
خرقه جاسی کرو باد و دقت سر جاس
بر در کن مجنون بر در کن محظوف

نوی

آصنی

جاس

طرازی

کوزلاریک میندن اولدی جان دل

سرو قدیک دین بولدی پاد و کل

خرو

فاعلاتن فاعلاتن فاع

عجبون

شکرت راشده کرجه سیه مویش

کیمی سینه خواهم که کند سایه بران

نوازی

کوز دورمن بار دوز بار دوز کور من کین

بارالان تورالان قاتق عالت ایزد

قاشیغه بارغالی کونکول اوزریکا کیلادی میا

نوزنی کورکالی کوزوم کوزریکا ایلامی اول

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن

بررکن عجبون بررکن پالم

قاشیغه بارغالی کونکول اوزریکا کیلادی اول

نوزنی کورکالی کوزوم کوزریکا ایلامی اول

فعلتن فاعلتن فعلتن فاعلتن

بررکن عجبون بررکن خدوف

مینسی سحران اولتور و بربری کجل کجل ای صم

دولت و میلک پدنی فیصل محسنم

خد

فی ملک اذاق ایرور ایرور ایچ کین

قرایمک سقری قویاش ایچ کین

صما لطف ناهنسه جکر

بنو عسیر توام بحمان یار دکر

فعلتن فعلتن فعلتن فعلتن

عجبون عجبون عجبون عجبون

خون سوز ز آتش غم جسم انکارم

جانم اوت سالدی اول خان پیا

فا علاتن فاعلاتن فاعلاتن

بونقاست بونی رفقا روی پوخل قسطل

فایشه باغالی کوکول اوزرکا کلامدی

فا علاتن

یکمل کمل ای ارام جان چار تانی انطال

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

و که اول ای پسر تی درد و داغ تو

فما علاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

بهرنگ خسته سی من وصل نیک

ابر لطف تو طبع محبه خلق تو بدم

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

کوش با قول قیسمان یکمندی ارم

کوخلومه اول زلف بولدی مایه سوا

بهر رکن سالم بهر رکن محزون

کسم ایتیا ر عقل فی پیش و غنی سوتی ایل

یوز می کورکالی کوزوم کوزکا ایلامدی

اول

قیدی بحرنگ نامتوان قیدی عشق تو

بهر رکن سالم بهر رکن محزون

سم ایرور جانم اوت سم حیاتم

بهر رکن سالم بهر رکن محزون

اول بهر جان الاد و جان بهر و کشتو

می کند خار پسین می کند خاک دم

بهر رکن سالم بهر رکن محزون

نوامی

سلمان

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

تا بکی کریم بزاری سپنجو بزوبهاران
و چه بستم غم زن توان اتکالی فراموش

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

قایسی سرازرن ایتی عاینه اغارنیک

دوشن با تو چشم دهم خون سیکست

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

وقت آن آمد که من سپرد پرشانی

اچکه جام گل کنگلوه اول ساتی دور

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

علینکا با غلاندی جانم بجاییدن آل

سکرجه چربان آن به جان می فرست

فَاعِل

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

از سر ندوده حریت در فراق کلیداران
ناتوان جسمم در دم قهقارن تنگ

عروض و ضرب معقوبه

قایسی سرازرن ایتی عاینه اغارنیک

سوز من بدد و از من افزون مکرست

عروض و ضرب نذیف

روی زیبا پنم و بر خاک پیشانی نم

تو لغو به پانم اول ساتی پیکه با دور

عروض و ضرب محجوف مستغ

ز لغو کا چرماشتی کنگلوه قلیا غل با

دل با پید و عاشقش بکنم خشنود

بولور اگر متفاعلن یک فروعی توتاق معقول پله اعصب بولور اگر
 یک فروعی توتاق موقوم بله مجسودل بولور مردن کم بویک حیف
 تین قوتوسید و ربواوج بحر ارسیده شتبه بولغوسید و رمفا عن
 پله حاسنی اگر پشغلن یک فروعی توتاق مجسودن پله در
 بولور اگر مفا حلتن یک فروعی توتاق مقبوض پله اشتربولور
 اگر مفا حلتن یک فروعی توتاق معقول پله اجم بولور مردن کم بویک
 یکی مفا حلتن تین قوتوسید و ربواوج بحر ارسیده شتبه بولغوسید و
 رمل مجسود سالم الارکان

صغی کونین اولوب یک طرازی کوزوم اچره بئر توتوب کونلو مد نیرل قلعو نیشسته در نظر خاری و درل غار یوزنی کورکای کوزوم کورکای ایلادی صغی کونین نیشسته طرازی	ای جلال در حشک دن کز دیل کرموز بری سین تیلنه حشک غی یا تل قلعو کرمی در بای کل دامن کشان کلندار تاشینه بارغالی کونول اوزر کای کای ای جلال در حشک دن کز دیل کرموز
---	---

مشبه بولور وزن لار بو وزن کیم مشن بر رکن مکوف بر رکن مقطوع

دور
مخرج بحسب ید مشن بر رکن اخرب

رکن سالم دور کیم معقول معقول منفا عیل بونهای بو وزن

کیم مشن بر رکن سالم پس رکن مرفوع دور مشتعلن فاعلن

مشتعلن فاعلن بسیط بحریه سالم الارکان دور بو وزن کیم مشن

مطوی پس رکن مرفوع دور مشتعلن فاعلن مشعلن فاعلن مخرج غیر بر رکن

مطوی پس رکن مطوی مکوف دور بو وزن کیم سالم مشکول مجنون اخذ

مضارع بحریه اخرب مکوف مخدود

کیم معقول فاعلات معایل فاعلن بونهای بو وزن کیم سیدس مکوف مخدود

مکول دور مشتعل فاعلن معولن مخرج بحریه سیدس اخرب مقبول مخدود

دور کیم معول معایل معولن بونهای بو وزن کیم سیدس مطوی عروض مخدود

مرفوع دور
مخرج بحریه مطوی مکوف دور

مفاعیلن پله مشتعلن اگر مشتعلن ینک فروعی نوتاق مجنون پله مکوف

معو ی م ر فوج	معو ی م ر فوج
رحم قیلور یا راق	جور قیلور یا راق
معو ی	معو ی
ایکی کوزوم پتیر کاکیل	تو کوزوم پتیر کاکیل
ر بسو بیدیه بر رکن مکو	فعلتن فیلتن
بر رکن مجنون وزنی پنے سکر۔ رکن پدا یتب تور لاجو ککم طارپ ینک بو پتی کوردی کوزوم بحرین اچیدہ پری وشی کیم نیزی کل چ سمن زلفی بغشت قدی سر و سی اوردی لب شکر لاله اوزیدن اد تائب دعوی سیدن سمن تائب اوردی بغشتہ باش مالیب سرو خبا روناج کم بولدی نسدن کورد ب وکر مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن وزینخی وانی اونی التی رکن پله آپہ لار طاینتی بار مفتعلن معسر مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن ر بسو بیدیه	

نست: ۱۶۰۰

مجلس

نویسنده: محمد بن علی

۱۰۰

جہ کی وہ لہجہ

چند روزی که در آنجا بود

تہ

میں نے اسے دیکھا ہے۔

حجۃ بن محمد

شماره ۱۴۴۴

—

کتابخانه

۱۰۰۰

ششم، دین و ستور

۱۰۰

گائیڈنگ

جسٹیس

جہلم سے یہ سفر ہوا۔

وہی ہے جس نے

جیہاں سب کو جگہ ہے

جی، اے، اے

پیر محمد حسن

شیر، دی، جی، جی، جی

١٠٠

کفر و شرک و ایمان

۱۰۰

ای ترا کوزم بر کاکیل
خاذه ای در جگه در خوم

مشق

گر برسد دل می از هواست
و که نه فراق یک آخره شیشام

مشعل مشعل من مغل

عیش و طرب کجاست سویر

مشعل مشعل من مغل

ین سیر ایشم فریاد اید

ای در بر بد خوی من

پیش تعالی مشعل

ولم بخت کوی او

ترا کوزم بر کاکیل

لطف قلیب ایکی کوزوم بر کاکیل
کاه کاه کجاست بخوان بر خوم

کودگری که دل دهم کجاست تو
او کالی خسته آمدن ناهیشام

مطلوب در من و ضرب در فوج

غنه نیایی تو در وقایع کراک

درجات مشهور سالم الاکان

اوز جانیب پیدای اید

مرکز نیای سوی من

مخبر ن

رود بخت بد جوی او

ایکی کوزوم بر کاکیل

نواپی

اغزی کچک سوزی جو جوک بیکرم
 ترغمت بازار جان سے کدرو
 تیر غمت بازار جان سے کدرو
 مشعلن صف سن مشعلن
 آمدہ ام ز سحر ت ای ماہ بجان
 کو کلو م اول ای نہ ایدن رارو
 مشعلن صف سن مشعلن
 قاندا دور و عالم ارا سین جہ کار
 چشم مہرہ تست ای بت پیا
 مشعلن صف سن مشعلن
 نام بت جون بزبان سے
 کور کانی سنو کنی سپکا چیرن
 مشعلن مشعلن صف سن

نہ ای

کو کلی کوزی فایتی ایک ہش حکم
 نالہ دل ز آسمان سے کدرو
 نالہ دل ز آسمان سے کدرو
 صو با جو پنمون و دھڑ بھڑ
 لطف بکن بوصل خوشم بران
 خاطر اشتیاقیدن اسرو عین
 مطوی و دھڑ و ضرب مطوی
 کل بدنی سپہ و قد لالہ عدار
 تما کدزی سوی چن سر خوش و رغنا
 مطوی و دھڑ و ضرب مطوی
 آب جیاقم بدان سے اید
 وادی حیرت ارا سر کردان سین
 مطوی و دھڑ و ضرب مطوی

سوزی جو چوک اغری کچک بک
 فاعلن مفعولن فاعلن
 بخاقیلر جو ریلورنگا مہا
 مفا عن مشعلن مفا عن
 نیست مہا جو تو نگار و کر ہے
 کیل کہ یوز دہنی کورالی ای سوزی کل
 مشعلن مشعلن مشعلن
 باز شہم باسنی دل نگران
 قاندا دور در عالم ادا سین جکار
 مشعلن مفعولن مفعولن
 ماہ و شیم جاہ کار سن کرد
 کیل کہ غرامک ایا یوقہ نکا قرار
 مشعلن مفعولن مفعولن

کوزی یکت کو نکلی قاتیق ہاشن مکر
 معنوں حشو مطوی
 دفا قیلہی سبر قیلای چوک ایا
 مطوی
 می نخی سچ بکارم نظر ہے
 مفعولن سوزی الی سوزی کل
 مطوی مفعول
 کش بہ پری نسبت ان مہ توان
 کل جہنی سپہ وقعی لالہ غدار ہے
 مفعولن مفعولن مفعولن
 مہرستی بر دل زار من نکرد
 فرحیگ اولتوز دی سنی کیل ای نکا
 مطوی مفعول

با چرخ کون کو گولنی خوش توت

مس عمن عمو

از ان دمی که دیده ام جمال تو
یوز و یک قره قد یک شجر پسک شکر

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

از ان دمی که دیده ام مضا عمن
یوز و یک قره قد یک شجر پسک شکر

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

سوزی جو چوک اغری کچک ب شکو

ز سوت تو سوی جن می کدزم

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

جفا قیلو جور قیلو راول موش

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

بو عالم ایست جو منتعلب تور

مس عمن عمو

عمر و دزد عاظم میال تو
مضا بولار خیالی دین ز خواب و خور

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

غیر و دزد عاظم میال تو
مضا بولار خیالی دین ز خواب و خور

بر رکن مجنون ایکی رکن مطلوب

کوزی ایتک کو نخلی قدیق تاش حکیم

پاد تو سپه و جن می شکر

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

دفا قیلای قیلای مین نیش

مضا عمن مضا عمن مضا عمن

بخا و جور ایتمک ایلا و فانی کورن
 کند کسی دلسر من بر رخ خود قفا
 تا شنه رخالی کوکول اوز کایکلا دی سا
 شنه من شهن شهن شهن شهن
 شنه رخالی کوکول اوز کایکلا دی سا
 جور پستم نی قوی دانی شکا و فانی من
 شهن شهن شهن شهن شهن شهن
 دیر خوش خوام من جور پستم شکا
 جور وستم نی قوی دانی و فانی من
 شهن شهن شهن شهن شهن شهن
 بجیکه دی کلمه چید زار من
 ای سر گرم نافت از پیش نظر
 شهن شهن شهن شهن شهن شهن

کوکولنی چاک ایلا میل ایلا و فانی کورن
 چور و کورن بر رخ خود قفا
 یوزنی کوکالی کوزوم کوزکا ایلا دی اول
 سدر و حوض بند و فانی شهن
 یوزنی کوکالی کوزوم کوزکا ایلا دی اول
 لطف و کرم قلیب بود و فانی شهن
 سدر و حوض بند و فانی شهن
 سدر و حوض بند و فانی شهن
 لطف و کرم قلیب بود و فانی شهن
 سدر و حوض بند و فانی شهن
 قانچ پسته خود کل کی انکار من
 روزی چشم محبت سویم نگر
 مکنوف و فانی شهن

نویسی

تاشینه بارغالی کوکول اوزکایکلا دی سا

منه

تاشینه بارغالی کوکول اوزکایکلا دی سا

جور و پستم قلمه کامرو و قایل ای منم

خدا خایت بکشم ای بت پنهانی

مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن

خدا و جارتیب سکا ایلکا و فا کو ریا کاسن

تاشینه بارغالی کوکول اوزکایکلا دی سا

مفاعله مستعلن مستعلن مستعلن

تاشینه بارغالی کوکول اوزکایکلا دی سا

برخه ای من ز خود مرا جدا کن

جور و خا قلمه سکا و فانی ایلکا کو ریا کاسن

مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن

یوزی کو رکالی کوزوم کوزکایکلا دی سا

منه

یوزی کو رکالی کوزوم کوزکایکلا دی سا

لطف و کرم ایلا بودرینه دو اقیل ای منم

سپج تر قلمه نخی بر دل مستلانی

ایکی رکن مجنون ایکی رکن مستلانی

کوکوننی جاک جاک ایتب ایلکا و فا کو ریا کاسن

یوزی کو رکالی کوزوم کوزکایکلا دی سا

ایکی رکن مستلانی یک رکن مستلانی

یوزی کو رکالی کوزوم کوزکایکلا دی سا

مدریکن ز خودم خست مستلانی

خج پستم سوره سکا و فانی ایلکا کو ریا کاسن

مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن

مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن

جو رکن ماه و شازاه دلم خدر کن
 مشتعل مشتعل مشتعل غلن
 می چکان اوردی کو کول عیش و طمانی
 فاعل مشتعل فاعل مشتعل
 یسوی لاس و یلینه جردن نکاح رسن
 فاعل مشتعل فاعل مشتعل
 جهاندا اینک کسی جان با شبر را
 فاعل مشتعل فاعل مشتعل
 جورو بخانی قوی غنی پیر کا و فاعل مشتعل
 جندش بجای تو این دل زار تا توان
 مشتعل مشتعل مشتعل
 در دهر جا رہ کن که من بدر تو خوشم
 در دیم او چون جاره قیای چو یار در دمی

زانکه بود آه دل خوش کجا کار کر
 بر رکن مرفوح پسر رکن سالم
 مست بولوب بنری اونوهای اوقات
 بر رکن بکول بر رکن محسوس
 کر بر کلک بود و در عسمرین پزار سن
 بر رکن بکول بر رکن محسوس
 موجه یوزی قریل منبر ساجی قرا
 مٹوی محسوس ندان
 لطف و کرم قلیب بود و یغنه و اقل ای
 آه مدام ز زندگی ای من و کربان
 شومینک بر رکن باقی مٹوی
 کر کشی و یکشی ز حکم تو پسر کشم
 عالمیه نه مکر قیای جویار فکر نمی یلور

اگر چه سوز و زکرم در سلی اینا محترم
 مشتعلن فاعلن مشتعلن فاعلن
 در دلیم اشتیب قیاس دل ای تم
 مشتعلن فاعلن مشتعلن فاعلن
 جو و پستم قدیمه کاه و وفا کوریا کحل
 من که جان و دل خود و مسل ترا جویم
 مشتعلن مشتعلن مشتعلن مشتعلن
 سر و خونت که اویت بدن رعای
 جو و پستم ترک ایتان مرد و وفا کوریا کحل
 مشتعلن فاعلن مشتعلن فاعلن
 جو و پستم ترک ایتان مرد و وفا کوریا کحل
 کر چه بیا نیست تر ز آه و دلم آساز
 مشتعلن مشتعلن مشتعلن فاعلن

ایک بسی قور قام با بر ایک حور
 بر رکن مطوی سپهر کین مکبوی
 طلی ایک کم او کاسر خه قیاسی قلم
 مطوی عروض و ضرب مقطوع
 لطف و کرم ایلا بود در دینه و کوریا کحل
 سر ای که تو رسد ایت خود میدلم
 مطوی مخبون عروض و ضرب مقطوع
 ما به نکویت که نیست بدین زیاده
 لطف و کرم قیاس بود در دینه و کوریا کحل
 مطوی عروض و ضرب مقطوع
 لطف و کرم بر لب بود در دینه و کوریا کحل
 یک بود آه دل خست کجای کداز
 مطوی عروض و ضرب مقطوع

مشتعلن نعلین سف علین

میل سری ای شکله لعل لعل شکله

محرود فانی قوبان جور و خانی کورستان

ی شکفته کل چنبا ز پس سحر

تاشنه بارغالی کونول اوز کاکیکلادی

مشتعلن لعلین مشتعلن

محرود فانی ترک ایتجه و خا کورستان

تاشنه بارغالی کونول اوز کاکیکلادی اول

مشتعلن پیشمن مشتعلن

سکرالیم نه چاریه بوق بولایه بولاسون

تاب خفته مید پد طر به مشک پتو

تاشنه بارغالی کونول اوز کاکیکلادی

مشتعلن سف علین مشتعلن

مطوی

دشت اوتیذه کونول چکنی سپهر

نبر کاسوروب تن ستم ایلا دو کورستان

و ده بشود کرفسی بیلوی باده جوز

یوزنی کورکالی کوز کاکوزوم ایلا اول

بر رکن مطوی سپهر رکن

نبر کاسوروب تن ستم ایلا دو کورستان

یوزنی کورکالی کوز کاکوزوم ایلا اول

بر رکن مطوی سپهر رکن

در عینه شماره بوق بولایه بولاسون

پرد خفته مید خنده و شکلی تو

یوزنی کورکالی کوز کاکوزوم ایلا اول

بر رکن مطوی سپهر رکن

نویس

نویسی
حافظ

عاشقہ باغالی کو کول اور کھایا دی شا
 مستعلن مفاعیل مستعلن مفاعیل
 انیسرہ جان فی قتلای عینہ حافی ملاقا
 عاشقہ باغالی کو کول اور کھایا دی شا
 مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن
 جو روخا قتلای ایکا و با کو ریا
 مستعلن مفاعیل مستعلن مفاعیل
 درویم ایشیتب قتلای اولی ترم
 مستعلن معون مستعلن معون
 کلتور کو یو بلای و شال پوفا
 مستعلن مفاعیل مستعلن مفاعیل
 ماکھی سکا ایتب سو اوینہ او فادیم
 مستعلن معقولن مستعلن معقولن

یوزمی کو رکالی کو زوم کو رکھا ایلا دی اول
 بر رکن سالم بر رکن مطلق
 جانیرہ حافی نے قتلای نسیرہ حافی
 یوزمی کو رکالی کو زوم کو رکھا ایلا دی اول
 بر رکن سالم بر رکن مرفوع
 کو کھلوم بر ایتبا غیل ایکا دو کو ریا
 بر رکن سالم بر رکن مکیول
 طلیانی کم اوکاس پتہ قتلای نظم
 سالم شکول مجبون اخذ
 کو کھلوم بر ایتبا غیل ایکا دو کو ریا
 بر رکن مکفوف بر رکن مرفوع
 یایرمان قلدیم پنے کو دیدم نامدم
 مکفوف مرفوع مکیول اسد

کھیرنا کو زوم کو رکھا ایلا دی اول

مشت مفعول مفعول ماضی مفعولین احمم مکفوف اخرج مرفوع
 مفعولین فاعلات مفعول ماضی مفعولین نصب و مرفوع محسبون اجد مفعول
 مفاعیلین مفاعیل مفعول مجتثین مکفوف محجوف مستعمل فاعلات
 مستعمل فاعله محری مثنیات

مردم خوشوانم که آن رخسار زیبا بیکدم ساتی ابرو و عرش تابانی افروخته بولدوی طبع فاشینه غالی کوکول اوزر کاکیلا دی طبع مردم منت دایم که «خیسار زیبا بیکدم مستعملین مستعملین مستعملین ندان کل ای پری رخسار کم حدیث توتیای یارب شدگان من ترک مبنان کرده است مستعملین مستعملین مستعملین اینسر و جانینی قیلای جانسر جانما صلا	جایی روزی دیدش با مردم جابکدم اوت یکجای طبع کیلتو داغی محبت تو است نوزنی کوکالی کو زوم کو زکا ایلادی اولای طبع جایی کو زی دیدش با مردم جابکدم مستعملین مستعملین مستعملین کرد و صلیکا تنکو با سنگ اولو کو کو دی و دیو آسودکان وصل را بر بخور بجان کرده است بر رکن عالم بر رکن محسبون جان سیر حاشی قیلای اینسر و جانما صلا
---	--

کم بواکمی صراع او تنال وزنی ده واقع بولو تور

یا قتل یا قویس روحا تیغه اثر

بریک ده قخانم عد او کوسن نا کپور

بونفا سے اوج وزن ایتلا مدو

مفعول فاعل مفعول فعل

مفاعیلن مفعول مفعول کم آخر ب اتم وزنی دورینه بهر مفعول مفاعیل
مفاعیل فاعل کم آخر ب مکفوف اخرم محبوب وزنی دورینه بهر
مفعول مفاعیلن مفاعیل فاعل کم آخر ب مفعول مکفوف اتم وزنی
دور اخرم پله اخوب اوزانی یک اجتماعیدن شعرا موزون بولاسن
بحر لارین داعی ربایه وزنی حاصل بولور حبس دین مکفوف مفعول مکفول
مستعمل فاعل مفعول فعلن مل یا ابر مجنون معن نمدن حدان
معن ابر شکول معن فداات فاعلاتن ملر ابر مجنون محذوف
معن فاعلاتن فاعلاتن فعلن منسج یک مکفوف مطوی منخور مستعمل فاعلاتن مستعمل
فعل مکفوف مفعول مکبول اصلم پیش فعل مفعول مفعول فاعلن معنن معطل
مطوی منخور مفعول فاعلاتن مفعولن فاعل معن راع دین اخوب مفعول معن

مفعول مفاعیلن مفعول فعل		مفعول مفاعیلن مفعول فعل
یا قیل الیا تو یب بریا تمغه اثر		یا دمل الیا کو کلو مکا کتیرین الیا مراد
اخرم اوز غنی مک رباعی لاریده اخرم اخرب ازل زنی مکر بولو تور چوک کم		براکمی مصراع او شال وزن دودور
کوز انشا رکیم کورسپه جایکنی تون		
مفعولن مفعول منف حیسن فعلع		کم جبریک کوب لوردی بو کو کوکاکا اوق
بولعای بو وزن کم مفعولن فاعلن مفعیلن اخرم انشا ازل زنی دودور ایتلیا دیو		
اخرم اوزانی میک رباعی لاریده بر اخرب محبوب وزنی مکر بولو تور		
تن اولر عیک اچره جایکنه نذا		چوک کم بو اکمی مصراع او سال وزن دودور
مفعول مفاعیلن مفعول مفعول		ای شوخ نیرنک ساری برانیا
نیه بر اخرب مقبوض محبوب وزنی مکر بولو تور پنچک کیم بو اکمی مصراع او شال		
وزن ده واقع بولو تور		حور وکنی کوکوکا ای پری خوش قیل س
مفعول مفاعیلن مفعول مفعول		قل مایمغه رحم کم ایرور من نیس کی
بولغای نیس بر اخرب مکفوف محبوب وزنی مکر بولوب تور پنچک		

ای پیش او تکیا کو سرش یک دم

مفعول من مفعول من مفعول من

تکیا مفعول اسراغای خلیق قدس

مفعول من فاعل من مفعول فعل

ای نیدن او لب غریم کم کو کسوم

مفعول مفاعیل مفعول من فاعل

تن او ریک اچو چایک غدا

مفعول مفاعیل مفعول من فاعل

بر خطه کو کول سین سیر عا من پلاس

مفعول من مفعول من مفعول من

جو یکده فاعل غدا کو پس نال

مفعول مفاعیل مفعول من فاعل

ای شوخ بر یک سدی سدی

رحم الیاب بو قوله خفانی یل کم

مفعول من مفعول من مفعول من

الیاب من یزود عایک مای ولم

مفعول من مفعول من مفعول من

کو کسوم اوت و اول دته کو کوب کسوم

مفعول مفاعیل مفعول من فاعل

جا کوسه مجیک دایس بر غیل ساغ

مفعول من مفعول من مفعول من

دور و یکی کو کولکای سولی دوشن قل

مفعول من مفعول من مفعول من

قل عابده و کم کم ایر و سنج یکس

مفعول من مفعول من مفعول من

کم کم اوتی بکا کوک کا شر

خواهی توی اکاه ز حال دل بستی

پن جبره عن سه تبه خواب بگر

نعل

میر علمشیر نوای دایغ اکی خرم وزینجه اوج ربایع
و ادن اکی احرب وزینجه اوج ربایع ایتب تور

خرم وزنی یکن ربایع

یار بے افت در اول حسن حال

کرم یوقور بر ایلا جان اچ

مفعول مفعول مفعول مفعول

مفعول مفعول مفعول مفعول

یک قلم شکر کن دیام از اورو

کر بوب پر زمان منکا کام وصال

مفعول مفعول مفعول فعل

مفعول مفعول مفعول مفعول

ای کن سیر عمر ویدین ایا شوق

کوز ایتما کرم کور بایکنی توق

مفعول مفعول مفعول فاعل

مفعول مفعول مفعول فاعل

کیل کل کرم قلم عذار یکنی کور

کرم سحر یک کوب اور دی کور کور

مفعول مفعول مفعول فعل

مفعول مفعول مفعول فاعل

مولانا عبد الرحمن جاسیے اون کی دسہم وزینہ اوج رباعی
ایتب تور دا ون اکمی اغوب وزینہ اوج رباعی ایتب تر

خزم وزنی ملک رباعی لاریپ

سر ساعت در پاتی جان کس نہ	مینو اسم تاریزم اعلیٰ نہ
مفعول مفعول مفعول مفعول	مفعول مفعول مفعول مفعول
کر باشد لفظ در آتش تو بار	کی بادم بی طلت از دیدہ کمر
مفعول فاعل مفعول مفعول	مفعول مفعول مفعول مفعول
ادب کل آید بوی ز فرستہ از خوش	در کشتی شگ افشان کی شتم و ش
مفعول مفعول مفعول مفعول	مفعول مفعول مفعول مفعول
در خان کرد مذسوی من بیک گوش	جو کشتم با کل ز جاست سخن
مفعول فاعل مفعول مفعول	مفعول مفعول مفعول مفعول
کما ہی بخشہ نعل تو مہ مارا	کما ہی وار و زلفت دہم مارا
مفعول مفعول مفعول مفعول	مفعول مفعول مفعول مفعول

[illegible]

معصوب مقطوف تور بو وزن کم شمن بر رکن مکفوف بر رکن مقبوض
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل
 مسد پس اخب مقبوض مخدوف تور مفعول مفاعیل مفعول و اوجید اسد س
 مفعول مقطوف تور بو وزن کم شمن مکفوف اخب افرم محبوب مفاعیل
 مفعول مفعول فاع متعارف بحید شمن مخدوف تور کم مفعول مفعول مفعول مفعول
 بولهای بو وزن کم شمن بر رکن اشتر بر رکن سالم دور فاعیل مفاعیل مفاعیل
 مفاعیل مقتضب بحید شمن مطوی مقطوع دور کم فاعل مفعول فاعلات مفعول بولهای
 بو وزن کم شمن بر رکن اشتر بر رکن مقبوض دور فاعیل مفاعیل فاعل مفاعیل مقتضب بحید
 شمن بر رکن مطوی بر رکن مرفوع کم دور فاعلات فاعل فاعلات فاعل بولهای
 بو وزن کم شمن محبوب اشتر دور مفعول فاعل مفعول فاعل متعارف بحید
 شمن عروض و ضرب مخدوف دور کم مفعول مفعول مفعول مفعول بولهای بو وزن کم
 مسد اشتر عروض و ضرب سالم دور فاعیل مفاعیل مفاعیل مفعول مفعول بولهای
 کم فاعلات مفاعیل مفعول بولهای پیکس کم باعی کم دوپتی و تراز نم دیار

بوضوح بحی داعی متطول پت مصرع لاری یکم اولدایغ و ته
 لارن آخ کیلتور و سبب بحیدین مطوب بولور
 سن نجه کم جور و جابر له عذاب ایلا ساک ای یار جاجوی سستکار نکا قیلور
 قوللوق و خدمت چکارام جور و جاکا که ترک مس ایرورام یار و فادار سستکار
 منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن منتعلن
 متطول پت یک مصرع لاری یکم اول داعی سبب لاری یکتور و یاکتر
 مجنون بولور نجه کم جور و جابر له عذاب ایلا ساک ای یار جاجوی پر از
 سستکار نکا سن قیلورام قوللوق و خدمت چکارام جور و جاکا که ترک مس
 ایرورام یار و فادار سستکارین فعلاتین فعلاتین فعلاتین فعلاتین فعلاتین
 فعلاتین فعلاتین فعلاتین سبب بولور لار بوزن کم منتعلن منتعلن
 مغالین سیکه قاتلا رجو بحیدار منتعلن مجنون دور بوزن کم منتعلن برکن سالم
 مخدوف دور مغالین فعلاتین تور قاتلا عین بحیدار منتعلن سالم دور بوزن کم
 سید عین و ضرب مخدوف تور مغالین مغالین مغالین و افو بحیدار سید

و شیرین بر لبه نازدین تو غادی سر کنهراق چون نیا و چکل ستن و مهر و خاور و روم و حسن
 میخنده ای رغای سیمین بر معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن
 معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن
 حشو مکفوف وزینده او تو ز رکن پله ایتب تور لار کشتی زبان دل بر کوی حمد
 کرم احد قادر دانا و در کنت رسول مدنی در تیم قرشی ختم رسل منزهت انکاه منقبت شایه
 صغیر رسد الله امیر الامیر انکه شده ختم ولایت بوی و نامه چون او بنجا و کرم و فقر و مرگ
 عروض تامی بن یکمی اوج مل سوک مندستان نخی میک سوکمنی مل بسمل سر نه بار و رخت تیر
 متطول میت اون الی رکن پله ایتلب ابدی و دو ایضار سی یکط لپی پله او تا و اوستا
 تقدیم تو ما خیرین اوج بحر و اکرم مزج و مل بر نهای متطول زن حاصل دلو زین
 بدین مکفوف عروض و ضرب مقصور سخا سین بحه کم جو و زجا بر له عدا ابیلا سکن ای یار خلدوی
 پراز اوستکار سخا سین قیلورام قوللوق و خدمت چکارام حورو جفاناکه ترک من دورام
 یار و ادا ر مغول معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن
 معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن معایملن

معا علیٰ لعن عیسٰی	بہر کی مقبوض سر کی محذوف
کوزہ اور دریا پے	کو کھولہ دوریا پے
معا پسین نقولن	بہر کی خوب بہر کی سالم
کل غویہ خدا ان دو	اول محبہ سخن دان دو
آن محبہ خدا ان کو	ان شوخ پسین دان کو
مقبول معا عینین	انہم محش
یوق سیکہ کلہ پے	بی رمی نیے عرب
مقبولن مضولن	نہج بحر یک سالم وری
اون اتی رکن پلا تبقہ رلا برجک کم پوت	خداوند بسوی خودی خادای را
وازش کشکی نفس بد اور اخلاصی وہ	دون اور از شمع صومای دینی دوزا
وہر جاش از کرم مسدود ال حدیثہ	بنا عینین بنا عینین بنا عینین

معا علیٰ لعن عیسٰی یہ جو سالم فی بیکہ رکن پلا تبقہ رلا برجک کم پوت
 پوتی بوشل بن ایہا جانیگ یک شوخ وقار و لطیف و نازک ز پادشاہ زکریا

قدینک سرور خدایا ماندور

مغایعلن مغایعلن

سکابنده بولاسپه یار

بیای ای بت بدخوچه

مغایعلن مغایعلن

زکف شخ حبسانه

قدینک سرور روان دود

مغایعلن مغایعلن

برکیسیل ای کوزی قرا

مغایعلن مغایعلن

برکیسیل ای ساجی سنبل

مغایعلن مغایعلن

کوزودا دور جانیک

کوزونک خورشید تابان دور

مغایعلن مغایعلن

مینی قیلک دل انکار

بیای آن سپه کلبه چای

مغایعلن مغایعلن

زلب کام مراده

کوزونک آفت جان دور

مغایعلن مغایعلن

ترجمه ایست فراق ارا

بررکن مقبوض بررکن سالم

یوزونک کلای کایسیل

بررکن مقبوض بررکن

کوزونک دور جانیک

ای دوست که حال من پسر

مردن است

سرگرم که وفا فی سوره وفا کردار

مغول مغالین من

ای دوست بشی بکوی پاش

یورگور یا قبا و تور و رسی

مغول مغالین مغالین

کو کلو منی جاول پری پت

اشک بر عشق از ان شام

مغول مغالین مغالین

ز دهکتی پسر کرم قلدی

تجربه و خدایان

نیکو است که حال من پسر

مردن است

سرگرم که جفا فی سوره جفا کردار

اخر ب مقبوس مقبوس

در دل ریش را دو پاش

یوق سن کپی خود نای خود را

اخر ب مقبوس من محذوف

دیوانه بولور فنی قایب تم

کز لعل تو مید پد نش نم

شتر عرو من دفریم

عشق کلدی و محترم قلدی

برخ جواد تا با پنه

ای موش کمل که زار دورین

مچنیکدن چقدار دورین

می ایم دب بر بسویت

تا پنم ساعتی رویت

معدن فاعلن فحسین

اخر ب کفوف

از لعل تو بکبوی طلب کردم

از چشم تو صد تخ بلاخوادم

ای سنی جهان ابجره بلا سنان

قل ایگالی خلق اوزه صلا سنان

مفعول مخا عیل مخا عیلن

اخر ب مکفوف مقصود

ای یار سنی قلد دل انکار

ز نار سنی قلد دل انکار

مهری که مراست تراست

صبری که تراست مراست

مفعول مخا عیل مخا عیل

اخر ب مکفوف مخدوف

از دست و زبان که بر آید

کز عده شکرش بد آید

قد کرد در رای چه خوب

طوبی شکا بر بنده و چاکر

مفعول مخا عیل فعلن

اخر ب مقصود

ای شاه که حایتی سواد سینی

یوزاه که حایتی سواد سینی

معدی

مواج

مغفون فاعل فاعل

بسیل اعیار سین ای یار
تیم کاست از ان ماه دل از او

مغفیل مغفیل مغفیل

دل از او و جفا کار خار پ

مین دشته غه یار که اک تور

مغفیل مغفیل مغفون

کیل کیل که تم به از غزن دین

خسندم از دست بدین

مغفون فاعل فاعل

مغفون فاعل فاعل

جرا یک قیدی نه انکا

مغفون فاعل فاعل

مغفون مقصور

دل از او و جفا کار سین ای
ولم سوت از ان شمع جان

مغفون محدود

جز از او و لم کار زمار پ

ولی یار و فادار که اک تور

خوم آشته عوفس و ضرب عالم

عشقت دین غم و منشین دین

خسندم از دست بختار

خوم آشته مقصور

می سازم با خشم تو ناچار

در مایتم و پسل ای و در کل ای

خوم آشته محدود

نویا

یہ کوزا ویدا ماوی قلیب سین

مفاعیلن مفاعیلن فعولن

یہ کوزا ویدا یا روطن قیلور

مفاعیلن مفعیل مفاعیلن

بوسا رنہ کوز قلیب قاشیمہ مت

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

مکرم قلیب بوسا رنہ کوز قلیفل

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

قانی سکاسینک کسی وناوار

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

قواکوزم بوپ رنہ کوز قیل

مفاعیلن مفعیل مفعولن

خدی سن خطے عنبر

مکرم کول کاش نہ پیدا با قلیب سن

مکفوف مقبوض

مکرم کول او سینے کلزار چن قلد

مقبوض

سینک ساری طریقہ ترحم ات

مقبوض عروض و ضرب سالم

سینک ساری ترحم ات نظری قلیفل

مقبوض عروض و ضرب مقبوض

قانی سکاسینک کسی کاش کا

مقبوض عروض و ضرب محدود

ترحم ات سینک ساری نظری قیل

مقبوض عروض و ضرب اخرم محبوب

بیوزی کل و قدی ع

قانداوور برسیندک و سارا کچوری
 فاعلن منقولن فاعلن منقولن
 قانداوور سینگ و سارا بجا پے
 فاعلن مفعولن فاعلن مفعولن
 تعلق علایق پسہ قانداو
 فعل فاعلن فاعلن فاعلن
 بجی سی ای غنہ ال شکوی سن
 زی رخا رینک ایدہ قویش تیر
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
 گوگول لار قوتی شیرن دایک
 ندیدم آن دورخ اکنون دو مات
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
 خوابا بیتے ورنده می پرستم

سو فاپدروی پر جفا بد محسے
 سر رکن اشترہ سر رکن محذوف
 نقشہ زمانی آفت خدا ہے
 اشترہ عرض و ضرب محبوب
 ایشیم و خلاقی پسہ قانداو
 سدسات مجبور و سالم الارکان
 چراہ کزنی سائے بسوی سن
 قویاشن یونق کاندن ایل کزنی

مقصود

باغیر لار قانی مسل دفتا رینک
 ولی ہوش بسی بر جان مات
 محذوف
 بعالم مرچہ میگویند وستم

توہی

سرراکسنو منرا
 شا مزع

ای یار نظر ایاب عالمه ترحم آت
 منول معایل منول غاسلن
 بحرینکه اینی قلمه نگر ای و جون ای یار
 منول معایلن منول معایل
 امید و صایکدن کر بولاسای آت
 منول معایلن منول منول
 خافل اوله ای ساقی کل جاعن غنیت رت
 وقت کل می و مطرب دولیت دانه
 فاعلن معایلن فاعلن معایلن
 خافل اوله ای ساقی کل جاعن غنیت رت
 فاعلن معایلن فاعلن معایلن
 بین کسی جفا کار تیلادی کشی یار
 فاعلن معایلن فاعلن معایلن

جای

بوساری کدر ایاب که کار شمنه رت
 خرب ۶ و من و ضرب مقصود
 بوجر بلا سیدن من خننه قوتقا
 خرب ۶ و من و ضرب محذوف
 بحرینک انلی اچره لورین کسی اوکاس
 بر رکن اشتر بر رکن سالم
 وقت عیش ایر و باقی ال جاعن کنو رت
 دولتی چین دریا ب دریا ای رت
 بر رکن اشتر بر رکن مقبوض
 وقت عیش ایر و ریشتر دایم خاخور
 بر رکن اشتر بر رکن مقبوض
 یکن پی وفا دار پلادی کشی زار
 بر رکن اشتر بر رکن محقق

مفعول مفعول مفعول مع

قد بر له نش و یوز پر له ایرورینا کل

مفعول مفعول مفعول مفعول

جایند و وریادی کوخلوید و وریادی

مفعول مفعول مفعول مفعول

قد بر له نش و یوز پر له کل سکن

مفعول مفعول مفعول مفعول

ای یا ترجم است جایند نظر قلب

مفعول مفعول مفعول مفعول

با برینه اول پری دیوانه ایلا

مفعول مفعول مفعول مفعول

ای یا ترجم است جایند نظر قلب

مفعول مفعول مفعول مفعول

اخر ب عروسی و ضرب سالم

کوز بر له مخور و یوز پر له ایرورینا

بر رکن آخر بر رکن

جسمه و وریادی اغزیده و وریادی

اخر ب عروسی و ضرب محش

کوز بر له مخور و یوز پر له کل سکن

بر رکن احر ب بر رکن مقتضی

که گاه قاشینه تپ بوساری کدر قلب

بر رکن احر ب بر رکن اشتر

عالم میک ایلینه اف نه ایلا

اخر ب مقتضی عروسی و ضرب سالم

که گاه قاشینه تپ بوساری کدر قلب

اخر ب عروسی و ضرب مقتضی

در واکه علاج دل چاره مودی

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل

ترکیب تن خاکم از لای شربت

ای سکلاری غفل کوزی کافر یوزی کافر

مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل

یاز بولدی و بولدی یه جنت کسی یاز

ای ترغمت راول شاق نشانه

مفعول مفاعیل مفاعیل مفعول

ای رجا کار کاسی سی قیل یا و

مفعول مفاعیل مفعول مفاعیل

عشقه باریب تور ارام و قراریم

مفعول مفعول مفعول مفعول

قد پله نشاد یوز پله کل

محو

لطیف

خیالی

کجایر بدین جان گرفتار بخشود

اخر ب مکفوف مقصود

جمعیت من در قدم با ده نابت

اسروداغی بولمه بو کجایر پس نکاهود

اخر ب مکفوف محذوف

خوش اول کیشی کیم عیشی اطلاق کاشی

خلقی تو مشغول و تو غایب زمانه

بر رکن اخر ب بر کن مقصود

بحر یکده غنیم بار و صلیک پد قیل

اخر ب محذوف

قیلغایم تو رحم حالیم نکاریم

اخر ب اخدم محبوب

کوز پله مخور سوز پله مل

کرم کوئی برپسندک عالمه پری و

مفعول مفعول مفعول مفعول

کرم کوئی برپسندک عالمه پری و

مفعول مفعول مفعول مفعول

ما اولدی کوئی لاری ایورید اول

مفعول مفعول مفعول مفعول

صدق بولوبان ادران بوکده اخبر

در درخان آید یارم قدنی در

مفعول مفعول مفعول مفعول

کی شو ترا کیده خاطر که فرین

ما الفالی کوئی لاری ایورید اول

مفعول مفعول مفعول مفعول

اوتارینا حیرت کرا اینک حسنه کورسا

پدری بی محلی جسم فدا

مفعول مفعول

پدری نینه رمی بدخوی بدخوی

برکن اخرم برکن پالم

کوئی وزیرا یکانی آرام کجه الکانی اوتو

اخر ب سبت

نصرت کده دور اورغانک بر کجوت

ست ازمی و سواران از رکس تش

برکن اخر ب برکن پالم

نیمکت ازن دفتر کفیتیم و سبت

کوئی وزیرا یکانی آرام کجه الکانی اوتو

نصرت کده دور اورغانک بر کجوت

اوتارینا حیرت کرا اینک حسنه کورسا

نوا
حافظ

مخا عیلن مخا عیلن مخا عیلن مخا عیل
 پنجه قیلام انکا و مانکا یا رسم قیلور
 مخا عیلن مخا عیلن مخا عیلن مخا عیلن
 قانی سن چه و لدر تی قانی سن چودان داده
 مخا عیل مخولن مخا عیل مخولن
 کوزونک یک قانی رکن کوزونک یک قانی کلشن
 برج مله تاپچه برج سرور و آن
 مخا عیل مخولن مخا عیل مخولن
 شیم بولدی موسی یک یلک یک قانی قیلا
 مخا عیل قانی مخا عیل قانی
 خیال ایتم اول پنے حال قیلا
 مخا عیل مخولن مخا عیل مخولن
 رحی کن بر جانم ای لبه پیاره

سر رکن مکفوف سر رکن مکفوف
 پنجه قیلام انکا و مانکا مزی کم قیلور
 بر رکن مکفوف بر رکن مکفوف
 قانی سن کبی کشش قانی سن یک قیلا
 بر رکن مکفوف بر رکن مکفوف
 ایکلک یک قانی نرن قد یک ک قانی کلشن
 یب راحت رومی چشم آفت جان
 بر رکن مکفوف بر رکن مکفوف
 کوزوم یاشی جوی یک کوزونک شیم
 مکفوف اخرم محبوب
 یسی پلی سارپے خیال قیلا
 خرم محش اخرب و من و صر سالم
 دور از خود تا چند سوزی ل غلام

و فاکم پلور سین سینک پله تیای سن
 مفاعلن مفعولن مفاعلن مفعولن
 کیل ای نخا ریم مکنانطه قیل
 مفاعلن فع مفاعلن فع
 کیل ای پاتی کلروی کتور باد کلر
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل
 کل ای پاتی کلروی کتور باد کلر
 تراصل شکریر زمر چشم کبر باد
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل
 مرایت جوان نخت که بایار شینم
 جالینکغه پنجه با قسام ایرورسنی فردون
 مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفعولن
 یوزی برله اول ای قیدی بری سر و چو

جفانی کوب قیلور سین با شرم اکت پتی
 بر رکن مقبوض بر رکن اخوم محبوب
 ترحم ایلاب بری کذ قیل
 مکفوف عروض و ضرب سالم
 اوزونکسج سخا تم قوی کوتار ساقیپ چک
 مکفوف مقصور
 اوزونک سخا تم قوی کوتار ساقیپ چک
 تراخنده بود خوشه مرا کریر بود
 مکفوف عروض و ضرب محدود
 درون ریش و جکر جاک دل انکار شینم
 خیالینکغه پنجه تو شام ایرورنکیم اوزون
 بر رکن مکفوف بر رکن سالم
 خطی برله ایکنک غدی بری و بری مال

مفاعیلن فاعیلن مفاعیلن فاعیلن
 سینک کید و مفاعیلن کید و رورلا
 بسوم ارکدرکنی زی عیب ری عیب
 فاشینه بارغالی کوکول اوز کاکیلادی میا
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
 فاشینه بارغالی کوکول اوز کاکیلادی میا
 کیل ای ریتن کلچره کیتور ریتن کلچره
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
 مراغم توای دوست نهان و آن برود
 کیل ای ریتن کل روی کیتور ریتن کلچره
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
 سینک عینم سلاپی سینک بلنگوم
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

مقبوض
 سینک جگم قیلور و فاشینه کیم چکار
 بر دیت از نظر کیم ری طرب ز طرب
 کوز کاکیلادی کوزوم ایلامی اولای
 بر رکن مقبوض بر رکن سالم
 کوز کاکیلادی کوزوم ایلامی اولای
 اوزونک یجب سکا و نیل کوتار نوز و
 بر رکن مقبوض بر رکن مقبوض
 مراوقت سلاپی ز جان فشان بر اور
 اوزونک یجب سکا و نیل کوتار نوز و
 بر رکن مقبوض بر رکن مقبوض
 بخانی کیم قیلای سن باشم کیم کوم
 بر رکن مقبوض بر رکن مقبوض

عاشقانه بارغالی کو کول اور کاکل دیا
 تکلف سر نہ صورت تلبه دیر نفس
 مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن
 سنا تا کمل بر نشایم و می رسا غریم
 و از نفوک فایده پریشان روزگاریم
 مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن
 یوزونک وزه و از لک و در بل ای
 مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن
 تکلف سر نہ صورت بولیدن اریق
 مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن
 قدیک سرو خوان قدیک و لغوز
 مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن مخاعیلن
 یوزونک بارسو کس یوزونک بارسو

یوزیکا تو شکالی کوزوم کوزیکا ایما دی اول
 سنی جادر ارمایی تکلف جا هر نفس
 لغرض و ضرب مقصود
 ملک اسف بشکایم طمع نواذیم
 یوزونک یک شیتا سینه صبر فی قایم
 لغرض و ضرب مقصود
 یلانی کچ اوزر یاتنه سا غلاب
 لغرض و ضرب مقصود
 انی جان دیر لاریلی تکلف جادین
 بر رکن پالم بر رکن مقصود
 و صایک جانو ارام غم بحر یک جان
 بر رکن پالم بر رکن مقصود
 ملک یک بارسو کس یوزونک بارسو

حافظ

عطاء شدیدی یک شعری می یکن برام الصالح اتلق ربک
 نظر عیله دی متون صیغه ده موند اق دیب تور رشده و طوطا قتل
 کرده که احمد شوری مختصری ختم دآرا خورشیدی شرح کرده و شمس
 کنز الغایب نهاده و جمله ان مختصر ازین آیات تملونت و در بنی پنی اوزه
 که بسی اندوزن از ارمی توان خواند اما رشیدان پت رانیا ورده کرمی اود اولی
 می بود نام دم را تو هم کراف نشود اینک استعا ویدن متعب بولوبیت می
 ماشینعه غالی کنگول اوزر کا کلهادی می
 هر کم یک اصطلاح دن و تو پنی بولپ یلکای کم خمپ وزن ده
 اوقولور توضیح اوجون انداق المهرم قیندی کم هر کم یک وزیده
 کم بولپت بولهای استنشاد پیتی دین ناشقه مونی داعی کیلتور دککاپ

سنی
 یعنی جان دیر اربابی تکلف جاندن اربوبی
 دلیل دشت اینک چراغ زردا نش

تکلف هر چه صورت بولس اندین اربوبی
 نشان دوان اردن زلف بر زینش

مکفوف بر رکن مجوف دو رکن فاعلات قع فلات رخ بولکاس
 بود زن کم شمن بر رکن محسبون بر رکن مجنون مقلوع دور فعل فعلن
 فعلن فعل کامل جسرید مربع سالم دو رکن شاععلن شاععلن بولکاس
 بود زن کم سدس مقلوع مجنون دور فعلن فعلن فعلن سرج جسرید
 مربع بر رکن احرب بر رکن سالم دو رکن مفعول مفاعیلن بولکاس بود زن
 کم سدس مجنون عروض و ضرب مقلوع دو رکن فعلن فعلن فعلن کل مجرید مربع
 رکن مشکول بر رکن سالم دو رکن فاعلات مفاعیل بولکاس تاریخ توقوز
 نوزادون برو کم سلطان حسین میرزا محمد شپانی خان یک دفعه غم خرم
 قلب تمام او غلامارینی تلاتی متی دایغی تلاب ایردی کامل دن خراسان
 متوجه بولکاس اول اناسید میرزا یک فوخی خبری کیمدی با وجود بولکاس
 یک ناموسنی قزاق کلب مرغاب یقاسید سلطان حسن مهرالار
 ملاقات قیدیم بوجعت یک استامیدن محمد شپانی خان خوش
 راضی پهای پنج دن ماوراءالنهر رجعت قیددی او شال فرست تیرمیر

ماہ من رخ نما	گشتہ ام پشوا
مجنون مقطوع	فا پسن فاعلن
لکھا من ببل	یوزے دور کل کل
مقطوع	فعلن فاعلن
یوزونٹ کل کل	زلفوٹ سبل
مقطوع مجنون	فعلن فعلن
قاندور جکرلم	ای سیریم
مذارک بحریہ برکن سالم	فعلن فعلن

برکن مجنون متطوع پنے اون التی رکن پلہ ایتلہ ملایتی بار
 فاعلن فعل فاعلن فعل فاعلن فعل فاعلن فعل
 مذارک بحری مشتبہ بولور وزن لار بر متطوع و ذنی دور کم تعاب
 بحریہ اثلم ورنی بلہ مشتبہ بولور بو وزن کم مشن برکن سالم برکن
 مجنون مقطوع دور فاعلن فعل فاعلن فعل فاعلن فعل بحریہ مشن برکن

فَعْلَن فَعْلَن فَعْلَن

گذرم همه بردرت
بارادور مرا گم نی که رو

عذر حسن فَعْلَن

اگر بوزد یک کور سام

سردم ام سویت

فَعْلَن فَعْلَن فَعْلَن

رویت ضمایک

سین شاه سین سین قول

فَعْلَن فَعْلَن فَعْلَن

قدی چه و دذاری کل

فَعْلَن فَعْلَن فَعْلَن

ای پر سیه کیل نکا

محبون نزال

بگنم دل من بر تست
یارادور مرا گم نی سوزد یک

مقصود

دایم سوزد یک سوز سام

باشد نیم رویت

مقصود محبون

بامارخ خود بیا

سین کل سین سین میل

محبون عود من و ضرب معطوع

گوزی ست و دواعی مل

مرج شطو رسالم

بر نظری قیل مسکا

رویت صنما با سن بنما
 کل کیل سنکا سن قول سن پنکا سن
 فعلن فعلن فعلن فعلن
 یارم کیلا دور لادور کو کلوم
 با سنخ خود جانا بنما
 فعلن فعلن فعلن فعلن
 سنخ کل بدور سنخ کشته
 حالتیم اول پری پلاوے
 فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
 عاریک کو کالی ایے نکار
 تارخت دیدہ ام ای نکار
 فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
 بارادور سہ اکیم تیا سن

تہا کی کیے با سن توجہ
 قول یں سنکا سن کل کل سنکا سن
 مقطوع حشو محبون
 نور لطف اپنا لادور کو کلوم
 جانا سنخ خود جانا
 مسدسات عالم الارکان
 لاجرم فتنہ کشته
 پیر زمان قاشیمہ کیلاوے
 سنخ سنخ سنخ سنخ
 فی سنکا صبر دورنی قرار
 از غمت کشته ام دل نکار
 محبون
 سالا دور لادور اکیم تیا سن

میرا کم بارادور یو را کم یار دود

فَعْلُنْ فَعْلُنْ فَعْلُنْ

میرا کم بارودی یو را کم یار دی

صَمَارُ وِیتِ نِیْمَا سَیْنِ

فَعْلُنْ فَعْلُنْ فَعْلُنْ

سَنَکَا سَنَکَا سَنَکَا جَانِ کِرَکَکَ

فَعْلُنْ فَعْلُنْ فَعْلُنْ

سَفَرِ کَرْدَمِ وَتَسْتِ بَرِی

بَارَادُورِ یَارِیمِ یَارِیمِ بَارَادُورِ

فَعْلُنْ فَعْلُنْ فَعْلُنْ

رَفُوکِ نِیْلِ بُو زَوَنکِ کَلِ کَلِ

نَاکِ مَارَادُورِ غَسَمِ دَارِی

فَعْلُنْ فَعْلُنْ فَعْلُنْ

یو را کم یارادور میرا کم بارادو

بِر رکنِ مَحْسُونِ بَر رکنِ مَقْطُوعِ

یو را کم یارادی میرا کم بارادی

کُحْنِ مَکِی تَو جِیْئَا بَا سَیْنِ

بِر رکنِ مَحْسُونِ بَر رکنِ مَحْسُونِ مَقْطُوعِ

تِی جَانِ اَرَا سَیْدَا جَانِ کِرَکَکَ

مَحْسُونِ حَشَوِ مَقْطُوعِ

بَرِی وَتَسْتِ کَرْدَمِ سَفَرِی

یَارَادُورِ کُو کُحْلُومِ کُو کُحْلُومِ یَارَادُورِ

مَقْطُوعِ

اَوَّلِ کَلِ بُو زَوَنکِ مَیْنِ مَیْلِ

نَاکِ بَرَا آرِی خَوَارِی

بِر رکنِ مَقْطُوعِ پَر رکنِ مَحْسُونِ

فَاعِلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ	عَدُوْضٍ وَضَرْبٍ مَجْنُونٍ مَقْطُوعٍ
رَشَكِ خَرِشِيدِ انور دور دور پور پور	قَشَه تَهْ كَشُور دور دور كوز
فَاعِلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ	عَدُوْضٍ وَضَرْبٍ اِخْدِ
رَشَكِ خَرِشِيدِ انور سكايوز	قَشَه شَدُو كَشُور پَسَكَا كوز
فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ	بِر رَكْنِ پَالَمِ بِر رَكْنِ مَجْنُونِ
يَكِهَادِي مَرَكَمِ قَانِ دور دور پور كَمِ	قَانِ دور دور پور كَمِ كِهَادِي مَرَكَمِ
فَاعِلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ	بِر رَكْنِ پَالَمِ بِر رَكْنِ مَقْطُوعِ
زَنَفِي دُور سَبِيلِ بُوِي دُور كَمَلِ	بِر كَا سَشِيدِ اِبِر كَا سِنِ بَبِلِ
فَاعِلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ	مَحْسُونِ مَقْطُوعِ
يَكَلِ كَر سَنِ سَنِ زَارِ دور دور كَمَلِ	دُورِ دُورِ سَمِ پِلِ يَارِ دور دور كَمَلِ
بَنَلِ سِيَهِ بَر سَنِ مَرْنِ	شَكْرِ جَشِ بَر خَتْنِ مَرْنِ
فَاعِلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ فَا عَلْنِ	مَحْسُونِ مَقْطُوعِ
دَلِ سَنِ حَبَرِ تُو پَارِه كَنْدِ	بُو صَالِ تُو بَنْدِه چِه جَارِه كَنْدِ

حسرو

وجید تیرید

بودن کم شدنی

فعلن فع رمل بحریه ابو وزن مربع مخوف دو دو کم فاعلان
 فاعلن بونای بو وزن کم سدس ائرم ائرم دور فعولن فعل
 فعلن عریض بحریه مربع سالم دور کم مفاعیلن فعولن بونای
 ائرم مقبوض عروض و ضرب سالم دور فعل فعولن مجتث
 بحریه مربع مطوی محزون دور کم مشعلن فاعلان بونای بود
 کم سدس مقبوض ائرم عروض و ضرب سالم دور کم فعل فعولن
 مجتث بحریه مربع محزون دور کم مشعلن فاعلان بونای
 متدارک بحریه ثنات سالم الارکان

طوطی خطت انگذ به پر بر شکر
 قشقه شکر کشور بولوب تور کور
 طوطی خطت کد پر بر شکر
 فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
 قشقه شکر کشور بولوب تور کور

ای تی بپسته از تیره شب بر
 رنگ خورشید انور بولوب تور کور
 ای تی بپسته از تیره شب بر
 فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
 مزال رنگ خورشید انور بولوب تور کور

فعلون فعل فاعل مفعول بحریه سدس مطوی مرفوع
 بمحور اجد دور کم مفعول مفعول فاعل بولهای بود زن کم شتم سالم
 بستر دور فعلون مع مفعول فتح مدح بحریه مرچ سالم دور کم مفاعیلین
 مفاعیلین بولهای بود زن کم شتم اثم محذوف تور فعلین فعل
 فعل فاعل ربند بحریه مرچ سالم دور کم مفعولین مفعولین
 بولهای بود زن کم شتم اثم اثم دور کم سل فعلین مفعولین
 فعلین ریل بحریه بود زن مرچ سالم دور کم فاعلاتین فاعلاتین بولهای
 بود زن کم شتم مفعول محذوف تور کم مفعول فعل فعل فاعله
 بحریه و مرچ سالم دور کم مفاعلاتین مفاعلاتین بولهای بود زن کم شتم
 مفعولین بستر دور فعلون فتح مفعول فتح مفعول بحریه بود زن مرچ
 مفعول دور کم مفاعلاتین مفاعلاتین بولهای بود زن کم شتم اثم بستر دور
 فعلین فتح فعلین فتح مفعول بحریه مرچ اثم مفعول دور کم مفعولین
 مفعولین بولهای بود زن کم شتم اثم اثم بستر دور فعلین

فاعل منسوخ بحریه بو وزن متن بر رکن مطوی بر رکن مسود دور
 متعلق منسحق فاعل بولای بو وزن کم مشن بر رکن مقبوض پس رکن
 اشم دور فاعل فاعل فاعل منسحق منسحق بحریه مشن مقبوض اخرم محبوب
 دور کم مفاعل فاعل مفاعل فاعل بولای بو وزن کم مسد پس مقبوض
 اشم عروض و ضرب سالم دور فاعل فاعل فاعل منسحق منسحق بحریه
 مسد مقبوض اشتراخرم محبوب دور کم مفاعل فاعل فاعل فاعل
 بولای نه سرا و لکم با وجود مخالفت فاعل فاعل فاعل مشن مسد پس بولای
 یا منج یا عکس بنجر کم بو وزن کم مشن اثرم مقبوض عروض و ضرب
 سالم دور فاعل فاعل فاعل فاعل منسحق منسحق بحریه مسد منسحق منسحق
 مکیول دور کم منسحق تعلات فاعل بولای نه بو وزن کم مشن
 اثرم مقبوض عروض و ضرب محذوف دور فاعل فاعل فاعل فاعل
 منسحق بحریه مسد منسحق منسحق منسحق منسحق دور کم منسحق
 تعلات فاعل بولای بو وزن کم مشن اثرم محذوف دور فاعل

بولور بنجوك كم مفاعلاتن مفاعلاتن مفاعلاتن بولور
 سوكمقن وزن مشن مطوي فصل بولور بنجوك كم مفعلاتن مفعلاتن مفعلاتن
 مشكلات مشارب بخریده بوزن لار دور كيم اوز كاجور اوزاپ
 پله شسته بولور بواشته بنجه نزع دور بارجه نوعیده وزن يلك موافقت
 لازم دور پساو ككم افاعيل و ثاعيلي صورت ته موافق بولغاي اكرجه
 بعضي سالم بولغاي و بعضي مزاحف و مزاحف لاریده سم هر قاييسي
 اوز كاز حاف بولغاي بنجوك كم بوزن ككم انهم دور فعلن فعلن
 فعلن متدارك بخریده ابو وزن مقطوع دور اكرجه قطع رچاني
 مصراع لارينك اخرونه مخصوص تور ديب تور لارات دلات متدارك بخریده
 بوزن ني صدره و شوده كيلتور و تور لارينه براو ككم افاعيل و ثاعيل
 موافق بولغاي بونجه تور لوک تور براو ككم ثاعيل و ثاعيل
 بولغاي و بس مشني و بس و مروج اوز حال لادي پله بولغاي لار بنجوك كم
 بوزن ككم متفق بر كن انهم بر كن پالم دور فعل مغول فعل

فعل فعلن فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل
سالم وزنی واسیغہ اون النی رکن پہلے ایتب تور لار
ای یوزی جابک وئی کزی اسروکی تلی چوچک بلاری شکر
، ای غلی پسبل وی سوری جون مل می روزی کل کل غامسی
فعل فعولن فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل
زحانی آغوغه مخصوص تو تولاس ریخیریدہ اولنی وزن مشن عجبون مقل

مربعات سالم	فعل فاعل فعل
کیتب تورتدایم	زافیک دایایم
تویے کنارم	تویے یارنارم
مقبوض اثرم	فعل فاعل فعل
نو کنارے	تویار غارے
کو نخلہ فکے	تیلہ ذکرے
بر رکن انکم بر رکن سالم	فعل فاعل
یوقورتدایم	سن سینه کناریم
بر رکن اثرم بر رکن سالم	فعل فاعل
کیتب تورتدایم	کبیل کناریم

فعل فاعل فعل
 بوزناراق مذکور بولوبی
 کم پت تورت رکن دن یا التی رکن دن مایکنه رکن دن بولور اگر پت
 ملک بنای سیکنه رکن دن ارتوق بولر مطلقه درلار بولر مطلقه

نیمہ سنی زار ایلا کا ہے
 بسو لم نیار سے کدڑ
 فعولن فعولن فعل
 وفا قیل سکا پر دم
 فعولن فعولن فاعل
 نکا ریم نے وفا سین
 فعولن فعل فاعل
 ساتھ عاشق بدل
 سن سکا فادرم و چاکر
 فعل فاعل فعولن
 غیم نی پلا پس جسم
 فعولن فعل فاعل
 ساچک و شک ختن یوق

نیمہ غریار ایلا کا ہے
 ز عالم نڈار سے خبر
 عروض و ضرب ابتر
 عطا قل لیک دین سم
 اثلثم اثلثم
 قید رسن کوب جھاسین
 اثلثم مقبوض عروض و ضرب سالم
 برسہ کوی تو منزل
 سین سکا حاکم و سپہ ور
 مقبوض اثلثم عروض و ضرب سالم
 قاشیمہ کیلاس طیسیم
 مقبوض اثلثم عروض و ضرب سالم
 قدیمک برسہ و چین یوق

بهرنگد این اسبکارسین

فعل مفعول فعلن معن

عشق دین محبتونین

فعلن نشع فعلن نع

عشق عیندن اسرودنن

عزده رادل نواز پی

فعل مفعولن مفعولن

نیل تو یاری کی تشنیدست

ای یوزی پسرن قاتنی شاد

فعل مفعولن مفعولن

سین به دغانی کیشی قیلا اکاس

فعل مفعول مفعول مفعولن

سین به دغانی قیلور مو کیننه

باسین ایاق اولازین

بهر رکن اشم بهر رکن اتر

بهر رکن محبتونین

بهر رکن اترم بهر رکن سالم

صبر کی دین اسپه و فسنین

دل شاده را چاره ساز

اثرم مستح

جون تو بخاری چشم ندیدست

نچه قیلور سین جانیه پداو

اثرم مقبوض عروض و ضربالم

سین به دغانی کیشی قیلا اکاس

اثرم مقبوض عروض و ضربالم

سین به دغانی قیلور مو کیننه

فعلن فعلن فعلن

سررکن اٹلم بررکن مخدوف

نمون فعل فعل فعل	بر رکن سپالم بر رکن اتر
قد یک سر و دلیک غل	کوز و یک نرکس فدا یک کل
فعل فعل فعل فعل	مقبوض عرض و ضرب سالم
سینک به وفانی کیشی قیلا الاس	سینک به جفانی کیشی پله الاس
فعل فعل فعل فعل	بر رکن مقبوض بر سالم
پسک مونی دولت کز او کسه	رحق مروق رسیق سخن
فعل فعل فعل فعل	مقبوض عرض و ضرب محذوف
سینک به وفانی قیلور مو کشته	سینک به جفانی پلور مو کشته
فعل فعل فعل فعل	بر رکن مقبوض بر رکن اتم
کل باری بت تادی	پند داری چه انیادی
خوش او کله یاریم قاشینه کیده	اوشال نخاریم باشینه کیده
فعل فعل فعل فعل	بر رکن مقبوض بر رکن محذوف
سینک به وفانی قیلور مو کشته	سینک به جفانی قیلور مو کشته

دلم بی تو هرگز قراری نداشت	بکوی ذراقت گذاری نداشت
فعلون مفعول مفعول	عروض و ضرب محذوف
دلم را بدایخ بغا سوختی	مرا مانده دل را چرا سوختی
قدی شاخ گل یک نگاریم خانه	بهیمنه یک کلمه داریم خانه
فعلون مفعول مفعول	مقبوض عروض و ضرب مقصود
چشم و فاشکاسین قیلا و یک	طیغم و دوا شکاسین قیلا و یک
فعلون مفعول مفعول	مقبوض عروض و ضرب محذوف
چشم و فاشکاسین قیلا و یک	طیغم و دوا شکاسین قیلا و یک
فعلون مفعول مفعول	بهر رکن پالم هر رکن ثلم
نگاریم سینه قزاقیم قزاق	قزاقیم سینه نگاریم قزاق
فعلون مفعول مفعول	بهر رکن پالم هر رکن ثلم
سکا اول مسنم و فاشکاسین	سینک در دبه دوا قیلا و یک
نگارین من بغا می کند	بت چمن من خطا می کند

ترکی پت مولف یک بولوسدورم بحرہ بریت یک نظم
 فی کورسایلکائی بزوزن ادجون بیت لارکم یستوتور
 پت لاردن سوکر اسے تقطیع وزن لارنی تیلکاسے
 متفقہ دایرہ سے ایک بحرہ دور متقارب متدارک
 متقارب بحر میثناسات پالم الارکان

یوزی رنگ خورشید انور بولوبتور
 یوزی اش ک خوشی دانور بستر
 فعولن فعولن فعولن فعولن
 دی تکرار گرفت خون نکر کم
 سنج زسی ابروت قبلہ پاک دینا
 زسی سیکر پان چرخ اوزرہ نوزد
 فعولن فعولن فعولن فعولن
 همان زائلی سم مکر اشار نمش

کوزی قشہ سحر و کشور بولوبتور
 کزنی فت پینشہ رکشور بستر
 فعولن فعولن فعولن فعولن
 زو صلت جدا ماندہ ام جون نکر کم
 بنار تو خوشن خاطر نازینان
 نظر تاپاسن تو تالین قد کردینک
 عوض و ضرب مقصود
 انی تورت مذمتہ قیل اوج طلاق

جامی

نواہی

نواہی

مفاعیلن فعیلان فاعیلن || اولنی پت یک جمدی سالم دور

ابتدای مجنون اولنی مصراع یک جشوی یک اولنی رکبی مخدوف سوکنی
 رکبی سالم واپکنی مصراع یک حوی یک اولنی رکبی سالم سوکنی رکبی
 مرفوع سکنی پت یک اولنی مصراع یک جشوی یک اولنی رکبی سالم
 سوکنی رکبی مخسبون مصراع یک جشوی یک اولنی رکبی مجنون سوکنی رکبی
 مرفوع نه خرم زحانی کم مذکور بودی پستمال قیور لار بو جت لار دین
 اور کم عرب اشعاری مادی النظم ده ناموزون کور ووز پتی کم سالم
 مقابله سید امزاحف و مزاحف تعابله سید سالم کیلتور کاسی اولنی سکنی
 حرف یا اوج حرف مستقله المعنی دن یازده قلعای لاجوک موزون
 کور و نکای انداق التزام قبلیذی کم جمیع پستعل وزن لار غه سم فارسی
 سم ترکی بت کیلتور و نکای موزون کم پستعل بولای غای ما اولکم مختراع
 بولای ترکی پت پله انشا قیلنفا سر کم ینک پتی نی کیلتور و
 اتی نی تیلکای کرا اولکم قایلی معلوم بولای غای قاسی مذکور بولغان

استغایا ر مصرع لاریده سالم مقابله سید اسالم مزاحف مقابله سید اسالم
 استعمال قیلور لار بونئی سله کم مثلا مقبوض مقابله سیده مقبوض مکفوف
 مقابله سیده ملفوف بونهای نی او یکیم مقبوض و مکفوف کم مزاحف دو
 لار سر لاری جنگ مقابله سید ابونهای لار مکرر باجی وزیده و مصرع
 لاریک آخ لاریده و بعضی محله اول لاری ده کمم بستن بونو سید و خطاب
 عرب کم سالم مقابله سید از احف و مزاحف مقابله سید اسالم سر بردا
 کم خاطر لاری تیلاب کیلتور و ب تور لار بنجک کم قصیده برده جنگ

ایکی پتے مجتث بجریده دو	ام مبت ارج من یقت کا طیه
داوس البرق فی الظلام من اضم	فایحیک اطلت اکفامتا

معا لعلک ان قلت استنق بهم تعصب ام بتر ریح من تلق کا ملتن	
داوضل برق غطل ماسن اضمی	سپتعلمن فاعلمن مستعملن
معا علمن فاعلان فاعلمن	فایحیک ان قل اکفامتا
معا علمن فاعلان فاعلمن	معا علمن فاعلان فاعلمن

پست فی مربع تصویر قیاس یک مطلق و پسته بولور سرشتن پستی کم مصر است

مربع پست تصویر قیاس بولنای لازم ایر مایس کم اینک حشود ایکی

ساکن متوالی بولنای بخوک کم بویت	تواز لغونک فارقیده برتن روزگاریم
---------------------------------	----------------------------------

یوزونک یک شتاییده جبرونی قراریم بار	اگر مربع تصویر قیاس ایکی پست بولور
-------------------------------------	------------------------------------

بویت یک حشود ایکی ساکن متوالی تصویر قیاس بولاس اگر یک ساکن واقع

بول برسی متحرک کا محسوب بولور یا او لکم قطع ده ساقط بولور معتبر ماس

ولی بوا یکی ساکن متوالی البته اذاق پست یک حشود واقع بولور تور کم

مصرع لاریخی مربع پست تصویر قیاس بولور بصورت ته ایکی ساکن متوالی

عروض ده واقع بولور بس سوزده منی و یله مناسب کور و نادور کم شعر یک

اوزانی یک آخویده یا اول یرده کم آخر حیکده بولنای اما متحرک متوالی

تورتین ارتوق پستعل ایاس تورلو پنجه هم زحمت طریعی پله تشار

شعر یک آخری متحرک بولکاس شفق الارکان بحور یک اوزانی

یک پانی پکیل کیم باریسیده و تونکی ده پستی کم بحر فزیده

و مستکن حلت و در میان کیم پشغلن و زرخداد و رلا ر حروف مدافع
 و او و یاد و رفت و غنمه و کسر انگشت ابعای ده حاصل بولور فارسیده
 ینک نونی بنصبه محله املط بولوتور کیم فاعلن وزینده بولغای مذکور
 بولوب ایردی کیم ترکی الفاطی ده بوحرف فتحه صنف کسر ینک علامتی
 و در بونوع نون واقع بولسه نون تلفظ بولور بوحرف تلفظ بولولایس
 بنجوک کیم چنان کلکای کیم ضاعلن وزینده و ورتیکی دنون ساکن دن
 سوکر کاف بولوب نون تلفظ غه کیلاس سوکر کیم نخلن و توکلون کیلاس
 کیم فغلن وزینده و رلا ر ی فادی و اب و تا و ال ساکن دور کیم ای ساکن
 دن سوکر کیلاس تقصع ساقط بولور بنجوک کیم کتابشه بکم کرشت شد
 و پاریختی و بی کار در کیم پشغلن وزینده و رلا ر بویاکن لاریک
 بود و نونی سی حروف ند بولور پیکیل کیم شونیک با و زانی مکله رسید
 ایکی ساکن یا تباش کیلا بدور اگر شود ایکی ساکن صنف بولوب تقطع
 روسی متحک کا محسوب بولور بنجوک کیم دست بد و تارت قولوم کیم

محله کسر یک علامتی هم نام بونهای بواج خوشه
 بولر مجوز و در پنجو کم تو شیه من بنده شوم که پس فعلن وز میده دور
 پا حنی مقدس یک انعامزیده بعضی محله اسلفط بولوتور که پله جه یک
 لایسی عطف نه کلا پس و او حنی کله منک وسطی و اسم بعضی محله است
 علامتی بولوتور پنجو کم خم شش و خور کم فتح و زیندا دور لارینه خوا
 و خزش کم فاج وز میده دور لار مونی و اول شام ~~منظومه~~ ذی بولر و او
 لار هیچ محل تلفظ بملا پس نه بر و او عطف دور بمواج فتح بولر
 ایکی نوعی سم مکتوب دور سم بلعوظ بنی ساکن پنجو کم کل و مل کم نمون
 وز میده بونهای ینه پیری متحرک پنجو کم کل و مل کم فاعلن وز بنده بولر
 اوج ~~محمود~~ کم مکتوب دور بلعوظ ایما پس کل و مل کم فعلن وز بنده
 بونهای تقطع و اما قط بولور ترکی واپله حرف عطف دور اگر و او حنی پله
 عطف قبل ~~للا~~ رمی اسپلوی پله تعلیش بونهای یانه بر تون ساکن ووز
 کم حرف بدو ن سوکر بونهای تقطع ده ساقط بولور پنجو کم نمون شدم

ماسالار بر او دورنجوک کیم سینی کور سام کیم مغایعلن وزینده بوناسی
 سینی کلمه سینی مینک خوی کیم یادر تلفظ غه کیلب تور واقع طبع سلیم
 قیلور اگر آخده تلفظ بولسه ثقل دین حالی ایما پس نچوک کیم سینی کور سام
 کیم فاعلاتن وزینده بونهای سینی کلمه سی مینک اولنی یاسی تلفظ بولور
 بو صورت ته کیم کلمه مینک آخر حریفی مضوج بولسه بونجه مینک علامتی
 اکثره محله انا بولور بعضی محله الف کیلب تور مثل سکاوار ابوحن اصل ده
 فتحه مینک علامتی الف دور بارجه محله الف کیلب تور پالار مم مجنه
 دور فتحه مینک علامتی با بولنهان محله ابو با تلفظ غه کیلبه الجله ثقلی ظاهر
 بولور نچوک کیم قیلور وفا اگر مشعلن وزینده او قوله ثقل ظاهر بولسا پس اگر
 مشعلن وزینده او قوله ثقل ظاهر بولور فارسیده مم بعضی محله اکلکه
 آخیده با فتحه مینک علامتی دور و اوضه مینک یا کمره مینک تلفظ غه کیلب
 تقطیع داسا قطب دور نچوک کیم توکی برده دل کیم مغایعلن وزنی ده مقصدین
 وکبه ی مایله تنیب تور لار حالا اکثره با پله پستیر لاریس بواقی ر پله بعضی

بو حله دین متحرک الف دور کم سمره دیولار حرکتی یے ماقبله نقل
 بو حله دین متحرک الف دور کم سمره دیولار حرکتی یے ماقبله نقل
 قبله لار قطع ده ساقط بولور پنجرک کم فعلن از تو و عذاب ایتمه کم مغل
 وزیده دورلار اگر بو الف یکن ماقبله ساکی یا بپه الف تلفظ
 کهوریا تعطیع ده ساقط بولور پنجرک کم رعتی از دل کیتی اول ای کم
 وزیده دورلار بو سمره کم اول دا بونایه عرب قاشیده اصلی
 ایماستور بلکه وصلی دیولار از محله دور کم اصلی دیولار سیغی بخار یه
 عربی و فارسی لفظی ده واقع بونای متحرک سمره لارنی عربی اسلوب
 برله الف وصل دیب تورنیه الف و او و یا دو کم ترکی اعلا سیده
 نخته و ضمه و کسره یکن علامتی دو تلفظ عه یکلاس قطع ده ساقط بولور
 غایتش بعضی محله تلفظ بپه مجوز دور پنجرک کم سینی کورام
 کم فعلن وزنی ده دورادون حرف مکتوب دوراتی حرف تلفظ
 بو مذکور بونان اوج حرف اگر کلمه یکن اخیره بپه تلفظ عه کلمه

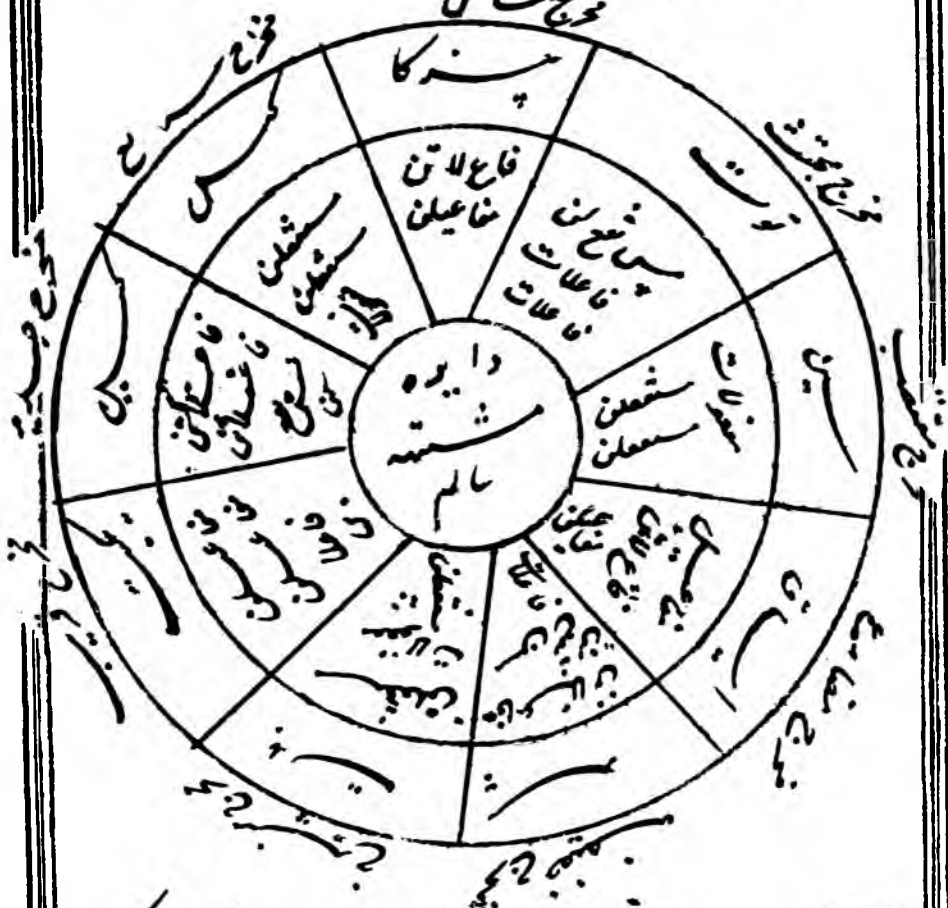
پنچوک کم خستم و فرج الحادۃ تو ز کم فعلن فزینده دورلار ترکی واکریپ
 دینینه بر تشدید حاصل بولور بر ماضی حرفی یئک ترکیبی دین دور
 قاعده دور ترکی واکرم دال حرفی بعضی یرلار واتی کا بیدل بولور غنفت
 وکاف یرلاری جمله بیدل بولور لار پنچوک کم حروف ماضی کم دال
 پله یادور بوسورت ته کم فعل ینک آخری تابولنه اول دال تاغنه
 بیدل بولور پنچوک کم یتی کینسی وایتی و قایتی و توبیتی اگر فعل ینک
 آخر حرفی ینک ماقبلی کسور بولنه برقی پله پیتر لار پنچوک کم تن و کستی
 کم فعلن فزینده دورلار اوزکا محللار دایکی تا پله پیتر لار ینیر تشدید
 حروف ینک ترکیبی نه و ز کم بوجرفه مطلق ایلی ادا ت ویرلار پنچوک کم
 دولت ته و فرائت تن وایاتق ق وایک کاه صورت لارده ایکی
 حرف پیتر لار اصل اول دور کم بوندکور بولغای حرف فی بصورت پله
 یئک لار و اوین غتی و قاف وکاف ینک بجلا و ریتدن لال و غن
 فی و قاف وکاف پله بیدل بولور تور

بولور کم سخت ته یو تورو کم فعل و زینده بولغا سی اصل مایه ده ترک
 ده اولدور کم فتحه و فتحه و کسره دن سوکرا الف و او و یا کیلتور کای لای
 بنجه موضع دور کر بو قاعده معنی یا پس اول بولار دور و سپنکا سکا بنجلخ غشیلان
 نینه و آتیش لای و نینه و قاعده اگر الف غلطیکه پتر لای نینه و او و
 کم نینه یک ابشای دین حاصل بولور بچوک کم و او و او و او و او کم غلطان
 و زینده و دور لای بویو سولون و او و زیک انلی و لای و تو نینه بولار دور کم کسره
 یک ابشای دین حاصل بولور بچوک موضع و لای و بویو و بویو و بویو و بویو
 بخت نینه بر خا فتوحی قاعده بچوک کم غم مسلک عشقش کم غلطان
 و نیش و دور لای نینه بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو
 کم پیشغلن و زینده و دور بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو
 یک مایه اولی و نینه بدل بولور کم اصل و معنی بویو و بویو و بویو و بویو و بویو و بویو
 بویو و نینا فت و نینه ترکیده ابو اسلوب کیکاپس اگر داغ بویو
 کم تکلف پله فارسی اسلوب ایشلش بویو و نینه و حروف و

و ناصر و منصور فعل و یفعل و فاعل و مفعول و زب نے دہ دور عرضی لار
 ینک میرانی مذکور بولغان افاعیل و ثاعیل شت کاندہ و مضافاتے
 دور کم کم فعل لفظین شتق دور بوطایفہ اذاق میران قیلو لار کم مزر
 ینک تلفظ حروفی وزن پلہ پی وی بولغای و حرکاتی دہ اتحاد لازم
 ایما پس پنچک کم جان شتم جان کشدم جان کریدم جانفہ یتیم
 مفاعیلن فاعلاتن وزیندہ دور تقطیع عودنی لار ینک اصطلاحیہ
 پت ینک تخیلی دور اول نوع کم پت تن مترقار وزن دابر ابرولغا
 اول بحر ینک افاعیل و ثاعیل پلہ کم بو پت اول بحر و ادور حروفی
 کم ملفوظ دور اگر جہ مکتوب ایما س تعطیل دہ مقبض دور و حروفی کم ملفوظ
 ایما س اگر جہ مکتوب دور مقبض ایما پس ملفوظ غیر مکتوب پیا
 بو جملہ دین الف دور پر سحرہ فتحہ ہی ینک اشاعی دن حاصل بولور
 پنچک کم آمی و آب ای و ات کم فاع و زنی دہ دور لارینہ بہر ترپکے
 لفظیہ سکا و شکا ینک یمنی بلہ یمنی ینک ارا سید مجننی ملکہ لفظی تلفظ

بحر یک وزی فی کور ساقی بحر لاری منی متعلی اماستور دیب تو
 میر علی شیر نوای بوتوقوز بحر یک دایره سین اوز کا اپنا و
 قیل تور غالباً معیاره الابشمار فی مطالعہ قیلا غامدور چون احسن
 دارکان و اصول و شروع و دوایر و بحر یک تقریر بدن فرغت
 حاصل بولدی ایدی اوزان نے دور و قطع فی یوسونلوق بولور
 و بحر یک عالی قایسی دور و فرائضی پنجه دور و پنجه وزن دو
 بر سر پده جمع قیل بولور و قایسی بحر لار دور کم اوزا پنے بر
 بری بله شنبه بولور بارنی سر حی پله پان قیلا یک چکیل
 وزن فی معادیر و ازمنه و الفاظ غه اطلاق قیلور اکسے خارج بحث
 دور و غرض وزن الفاظ دور الفاظ وزن پنے دین ایکی طایف
 بحث قیلور لار بر سر پنے لارینه بر عرضی لار صر فی لاریک نیز
 فعل لفظی دور و طایفه انداق میزان قیلور لار کم موزون پله
 زن یک خودنی سادی بولهای و حاکمیتے متدی بحر کم نمر و نمر

مضارع وزینے ایاقین توت نہر کاکیل کل یکت بات بر
 مقصب وزینے سین توت نہر کاکیل کل یکت بات بر ایاق
 مجت وزینے سوت نہر کاکیل کل یکت بات بر ایاقین
 مشکل وزینے بر کاکیل کل یکت بات بر ایاق سین توت
 خروج ش کل

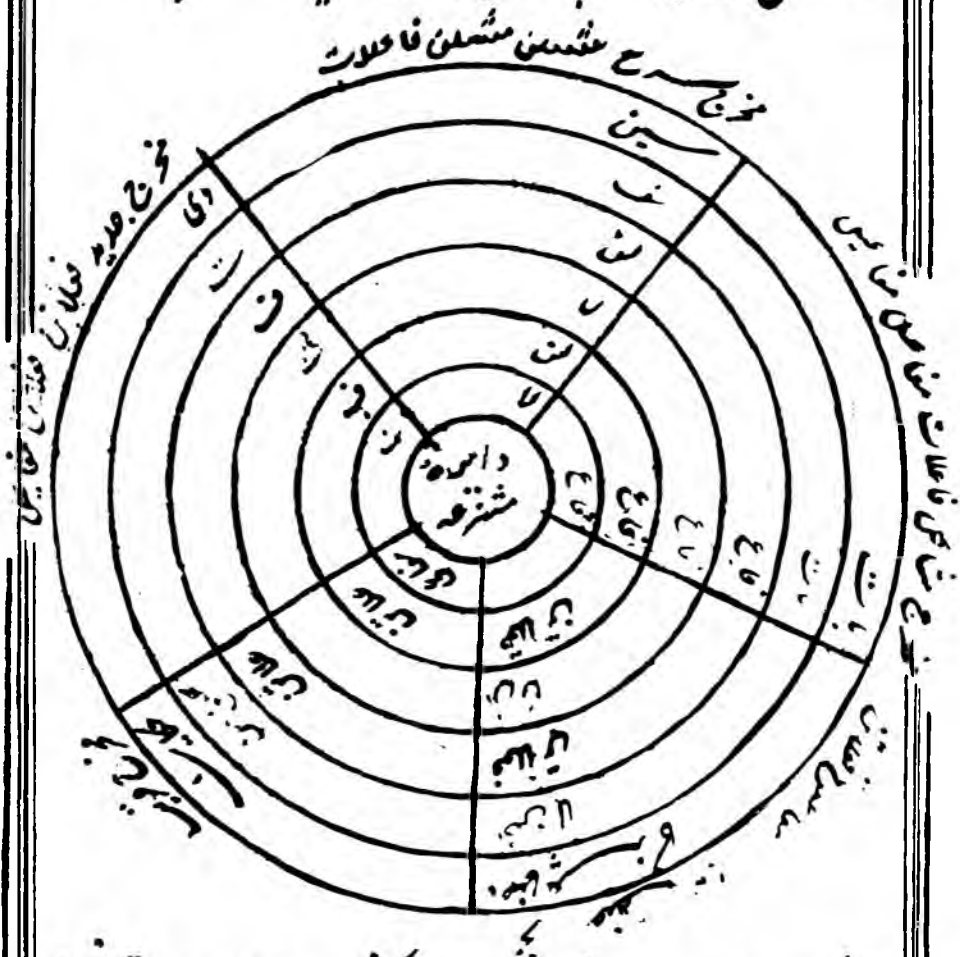

دو آج نیمه میار اسطرحه بود دایره فی کلیتور و بتور جزیه پله شکل

مخا یملن فاع لاتن مخف یملن کم مضارع بحری دور اگر ابتدا
 رکن یک اولی سبی دین بولسه کم پشی حسد دور بوزن بولور
 مفعول ب پیشملن پیشملن کم متعجب بحری دور اگر ابتدا
 او جوئی رکن یک انکشی سبی دین بول کم یکسرخی حسد دور
 بوزن بولور مشق لن فاعلاتن فاعلاتن کم محب بحری دور اگر
 ابتدا او جوئی رکن یک وند مفروقیدن بولسه کم توقوز وخی جزود
 بوزن بولور فاع لاتن مفاعیلن مخف یملن کم شاکل بحری دور
 مع می کم دایره دپیلپ بولور اندن او قولغایه بودور
 میرع وزینے کیکل کیکل کیت بات برایاق سن توت پزکا
 جدید و لے کیکل کیت بات برایاق سین توت پزکا
 قریب و رینے کیکل کیت بات برایاق سن توت بزرکا کیکل کل
 منسرخ وزینے بات برایاق سن توت بزرکا کیکل کل کیت
 ضعیف وزینے بات برایاق سن توت بزرکا کیکل کیت بات

رسم قبل تورلار بودايره تي شسته و ساله ديرلاند کورولوب
 ايردي کم بوجلارنيک بنای اوج سباعی رکن يک ترکیبی دین دور
 بواج رکن توقوز حسه دین مولف دورالتی بب حیف ایل
 و تد مجموع بر و تد منفه وق بویونلوق صیغ فعلن مستعملن
 مفعولات کم پسرخ دورا کرا ابتدا اکینجی سبب تن بولسه کم اکینجی
 جزو دور بودوزن بولور فاعلاتن فاعلاتن مشع لن کم جدید
 بحری دورا کرا ابتدا اولفی و تین بولپ کم او بونجی جزو دور بودوزن
 بولور مفاعیلن مفاعیلن فاعلاتن کم قریب بحری دورا کرا
 ابتدا اکینجی رکن يک اولفی بسی دین بولپ کم تور تو بونجی جزو دور بودوزن
 بولور پیش فعل مفعولات مستعملن کیم پسرخ بحری دورا کرا ابتدا
 اکینجی رکن يک اکینجی پسی دن بولپ کیم تپنجی جزو دور بودوزن بولور
 فاعلاتن مستعملن فاعلاتن کم حیف بحری دورا کرا ابتدا
 اکینجی رکن يک و تد مجموعی دین بولپ کم ایشی جزو دور بودوزن بولور

قریب و زنی حکایت ضامنہ کابات سین دیے
 صیف و زنی ضامنہ کابات سین دی حکایت
 مشکل و زنی بات سین دی حکایت ضامنہ کا

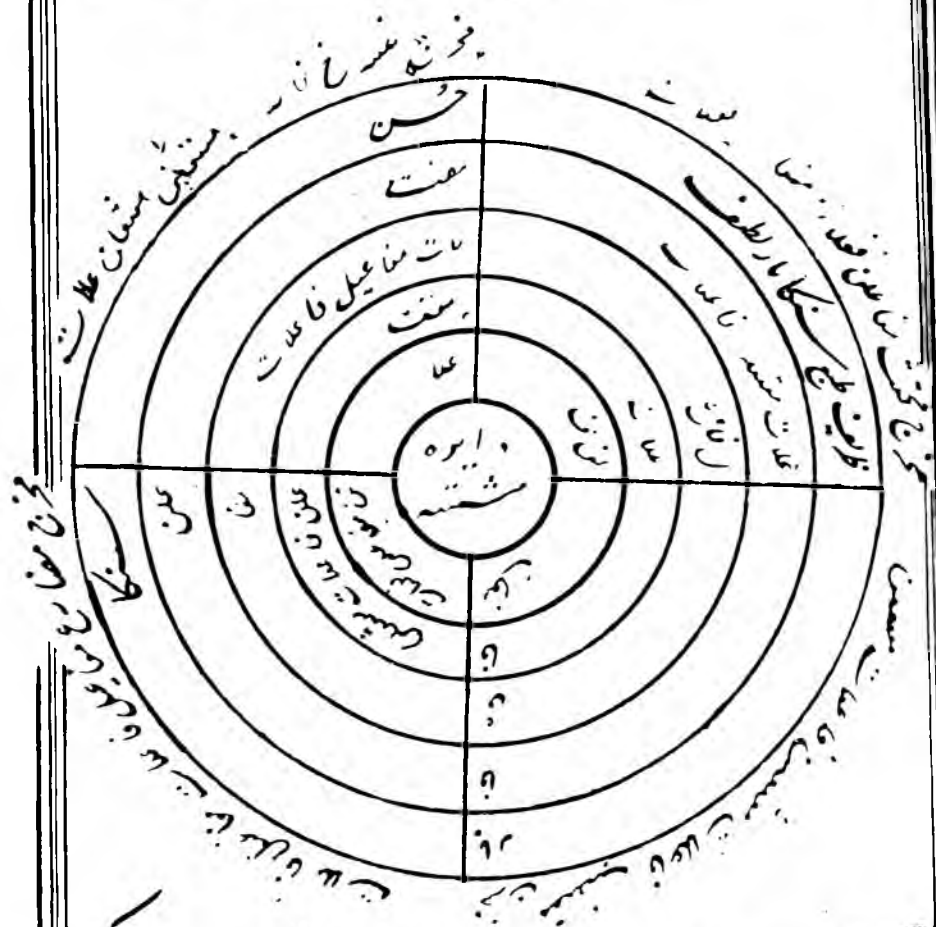

شہتہ وایرہ سی پلہ شرعہ وایرہ سی یکب بخوری عرب قاشہ
 سدس الارکان کجلب توربو بحر لاریک سالیغ نہ برایہ

ایشچی حسره و دور بو وزن بولور مفاعیلن فاع لاتن مفاعیلن
 عجم قاشیده بو وزن ده هم سد پس بحر کلمایدور اگر ابتدا او جو پنجه
 بر رکن یک اونی بسی دین بولسه کیم تنچی حسره و دور بو وزن بولور
 مفعولات مفعولن مفعولن بو وزن داسم عجم شعری قاشیده
 سدس بحر کلمایدور اگر ابتدا او جو پنجه رکن یک ایشچی بسی دین بولسه
 کیم پس کیم پنجه حسره و دور بو وزن بولور پس شعری فاعلاتن
 فاعلاتن عجم قاشیده بو وزن داسم سد پس بحر کلمایدور اگر ابتدا
 او جو پنجه رکن یک و تدفعه و قدین بولسه کیم تو قوزونچی جزو
 دور بو وزن بولور فاع لاتن مفاعیلن مفاعیلن کم شاکل بحری دور
 عجم پوش بحر سالم استمال قیما پس سرع مطوی دور جدید
 و حیف مجنون قریب و شاکل مکفوف معرعی کم دایره و تلب
 بحر اندن او قونایه بودور سرع وزنی
 سین دی کجایت ضما پر کابات جدید و زنی کجایت ضما پر کابات سین

ششمه دیرلار بوجباریک بناسی اوج سباعی رکن یک ترکیبی دین
 دور بر رکن مولف و در برب حیف دین بر و تد سن عایش بر رکن
 و تد مفروق و در بس بواج رکن تو قوز حسد و دین مولف بولغا
 الی سبب حیف ایکی و تد مجموع بر و تد مفروق بویو سولوق شغلن
 پیشغلن مفعولات کم پس مع بحری دورا کرا ابتدا اکنچی سبب تن
 بولسه کم اکنچی حسد و دور بوزن بولور فاعلاتن فاعلاتن پیشغلن
 کم جدید بحری دورا کرا ابتدا اولنی و تد تن بولسه کم اوجونچی جزود
 بوزن بولور مفاعیلن مفاعیلن فاعلاتن کم قریب بحری دور
 اکر ابتدا اکنچی رکن یک اولنی سبی دین بولسه کم تور تو نچے جزودین
 بوزن بولور پیشغلن مفعولات پیشغلن بحکم قاشید بوزن و ا
 مد پس بحر کیلاید و اکر ابتدا اکنچی رکن یک اکنچی سبی دین بولسه
 کم شینی جزود و دور بوزن بولور فاعلاتن پیشغلن فاعلاتن
 کم حیف بحری دورا کرا ابتدا اکنچی رکن یک و تد مجموع دین بولسه کم

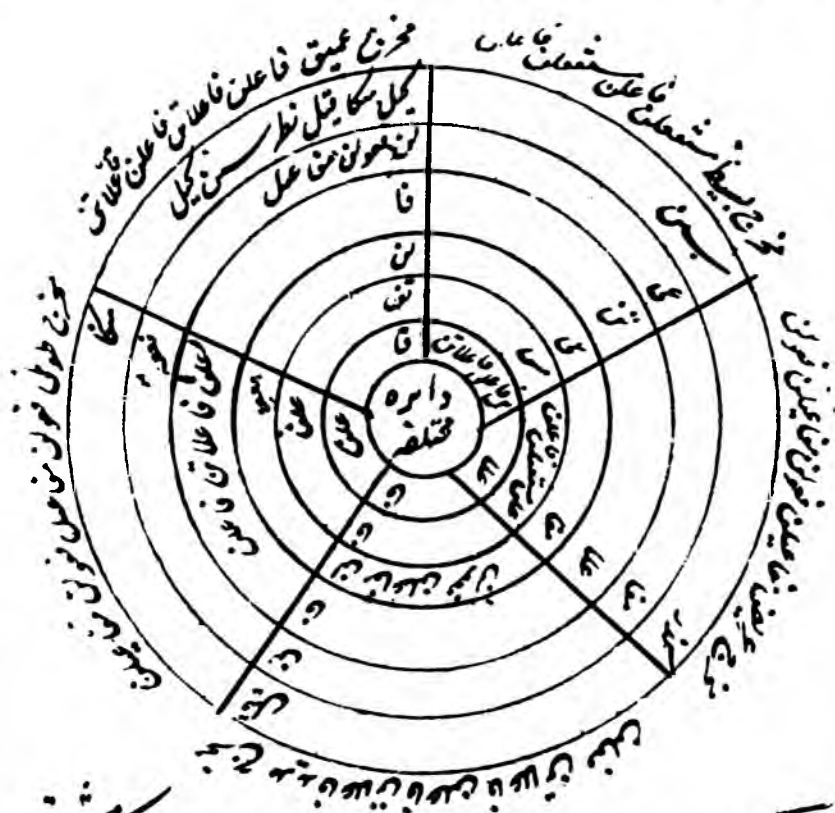
مسخ وزین چمن سکا باز طرف طبع سکا بار لطیف
مضامع وزین سکا بار ظریف طبع سکا بار لطیف حسن
مقتضی ورنی بار ظریف طبع سکا بار لطیف حسن سکا بار
مجتبی ورنی ظریف طبع سکا بار لطیف حسن سکا بار

ابو جہلی پسرع و جندید و قریب و ضیف و مشاکل دایر بسید و کرم

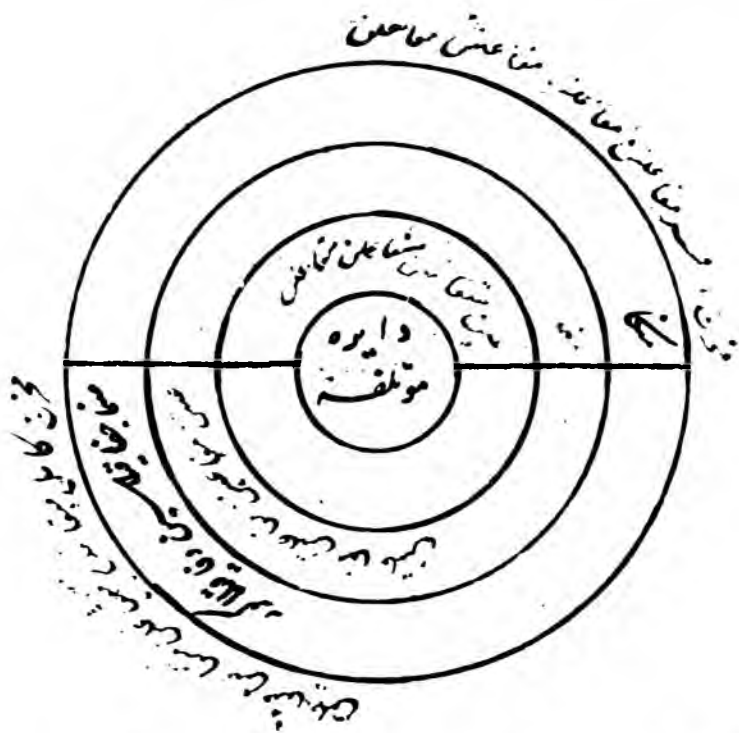
مفعولات ایکی قاتلاکم منسرح بحر دور اگر ابتدا ایکسی سب
 تن بولے کم ایکسی سب دور دور وزن بولور فاعلاتن
 پس شغلن ایکی قاتلاکو وزن وہ مشن بحر کیلایدور اگر ابتدا
 و تد مجموع دین بولے کم او جو بحر جزو دور دور وزن بولور مفعولین
 فاعلاتن ایکی قاتلاکم مضارع بحریدور اگر ابتدا تور تو بنجے
 جزو دین بولے کم سبب فیض دور دور وزن بولور مفعولات
 پس شغلن ایکی قاتلاکم مقضب بحر دور اگر ابتدا ایشیچی
 دین بولے کم مم مضرب دور دور وزن بولور پس شغلن فاعلاتن
 ایکی قاتلاکم محبت بحر دور اگر ابتدا ایشیچی سب دور دین بولے کم
 مفروق دور دور وزن بولور فاعلاتن مفعولین ایکی قاتلاکو وزن وہ
 سم متن بحر کیلایدور بحر بکھرپنے سالم استمال قیاس منسرح
 و مقضب فی مطوی مضارع مکفوف محبت فی محزون استمال فلور
 بومعانی کم دایرہ دہ شیب بوجھ راندین او تو حاسے بودور

سین کھل نکھیل نظر سن کھیل مکھیل کڈر عمیق وزینے
کھیل نکھیل نظر سین کھیل مکھیل کڈر سین

نه تسريح و مضارع و متقنب و محبت دایره سید و کریم
 دیر لاریو بحر لاریک بنا سی لیکه سماعی رکن یک ترکیبی دین دو
 بواکی سماعی رکن الی جزو دین مولف دو را یکی سبب خفیف
 بر و تد مجموع نه یکی سبب خفیف بر و قله مضروق بو وزن بولور

کم طول بحری دور اگر ابتدا سبب تن بولہ کم اکیچی بنہ و دور
 بوزن بولولور اکی قاتلاکم مدید بحری دور اگر ابتدا او جو پنچے
 جزو دن بولہ کم اکیچی و تدور بوزن بولور مغایعین فعد لن
 اکی قاتلا بوزن داتار پی شوتا باید و رلار بوجہ فاعلم
 شواسی پدا قلیب مغلوب طویل دیب تورلار عرض سم ویرلار اگر ابتدا
 تور تو پنچے جزو دن بولہ کم اکیچی سبب خیف دور بوزن بولور
 میثعلل فاعلم اکی قاتلاکم سبط بحری دور اگر ابتدا شپچی و
 دن بولہ کم او جو پنچے سبب خیف دور بوزن بولور اکی قاتلا
 بوزن و سم تازی شوتا پلاید و بعضی بوجہ عمیق دیب تورلار
 مصرعی کم دایره دیبیلیب بوجہ راندن او قونجایے و دو طویل ورنے
 منکا قیل کور سین کیل منکا قیل نظر سین کیل مدید ورنے
 قیل لدر سین کیل منکا قیل نظر سین کیل منکا عرض ورنے
 کدز سن کیل منکا نظر سین کیل منکا قیل بیط ورنے

مختلف الارکان بجورے داغی تورت دلپہ و پسم قلبی تور
 لاریکی سالم ایکی مزاحفہ بر طویل و دید و بیضا دایره تسی دور
 حکم مختلف دیر لاریکی بجور لاریکی بنای غما سے رکن پله ساع
 رکن یکم ترکیبی دن دور بو غما سے رکن پله ساعی رکن پیش
 دین مولف دور بر و تد مجموع سبب خیف نید بر و تد مجموع
 سونک ایکی سبب خیف بو وزن بو لور و فو لن غما سونک ایکی قاتا

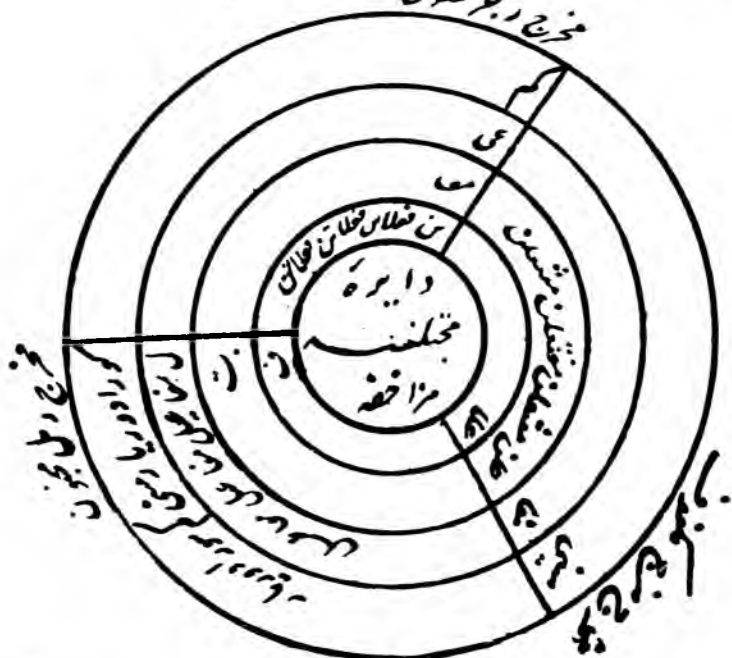
داغی برار سباعی رکن پیلہ دور کم تکرار تا پابو سباعی رکن
 دور اوج حسرودن برودت مجموع اکسی سبب بر ثقیل بر خفیف اگر تیا
 و تدین بول بوزن بولور مشاعلن اوج قاتلاکم و از بحریدور و
 ابتدا سبب ثقیل دین بول بوزن بولور مشاعلن اوج قاتلاکم کامل
 بحریدور و اگر ابتدا سبب خفیف تین بول بوزن بولور قاتلاکم
 بوزن دہ بحرے کیلاید و ردیل بپردی کم عم سہا ہے
 ہو ایک بحر فی تکلف پیلہ مشن الارکان قیل ب تور لار بومعراج
 کم دایرہ دہ قیل ب سہا کی بحر اندن او قولور اگر سہا ہے
 چلمہ بٹکان الفاظ فی اعتبار قیل ب لار سدس الارکان بولور
 و کر نہ مشن الارکان و افزونے سکا صفا قیل سین و فا قیل کو
 ترجمہ ایتیم کامل و رپنے سکا صفا قیل سین و فا قیل کو
 ترجمہ ایتیم سکا

سنج مقبوض بله رمل کفوف دین ینہ بر دایره ممکن دور سنج مفاعلن
 تور ت قاتل رمل فاعلات تور ت قاتل مھ اسے کم دایره ده
 پتیلیب براکی وزن اذن او قولهای بود دور سنج مقبوض و ینہ
 سینک جہ کم قیلور و فاسینک جہ کم چکار جفا رمل کفوف و زنی
 کم قیلور و فاسینک جہ کم چکار جفا سینک جہ بود دایره پنے
 مجلب محترعه دیہ لار مہا سستی بار

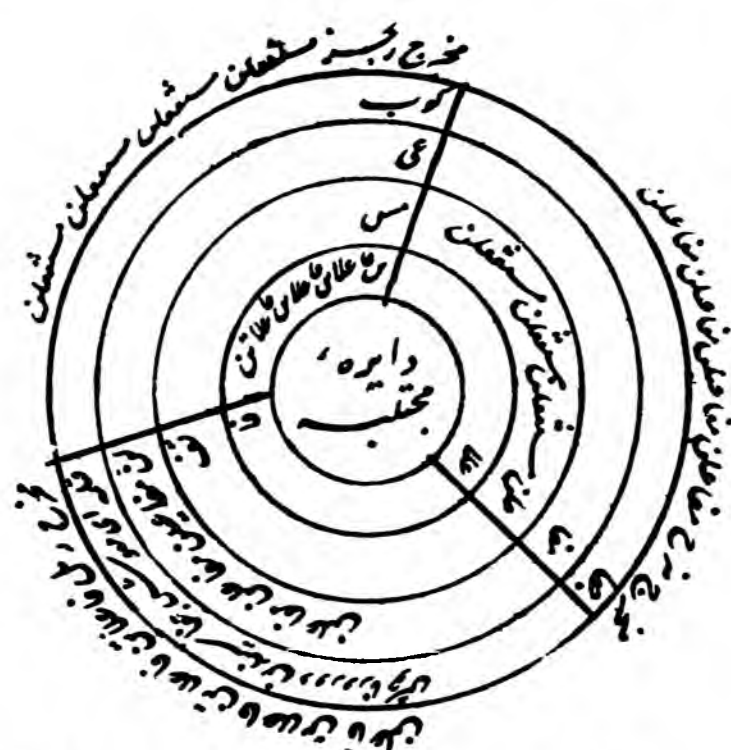

ینہ بر دایره سید و ر کم موطعه دیر لار پکے محکم با

رجب مطوی رمل محسون بولغای سنج مفاعیل تور ت قاتا
 رجب مشعلن تور ت قاتا رمل فعلاتن تور ت قاتا
 بود ایره نی تجلیه فراخه دیب تور لار مصرعی کم دایره ده تیلیم
 اوج وزن آذن او تولغای بولور منج مکفوف وزین
 یسینی کم کورادور یارینے کم سورا دور یار رجب مطوی
 کم کورادور یارینے کم سورا دور یارینے رمل محسون ورنے
 کم کورادور یارینے کم سورا دور یارینے کم

بحی دور و اگر ابتدا اچکنج سبب تن بولپ بود زن بولور فاعلت
 تور ت قلاکم رمل بحی دور مصراع کم دایره و پتلیک اوج بکشدن اوقونای بود
 نرج و مین جاکوب قلمه ای موش جاسیدن دور و رنا خوش
 ر جزو زین کوب قلمه ای موش جاسیدن دور و رنا خوش جفا
 رمل و زین قلمه ای موش جاسیدن دور و رنا خوش جفا

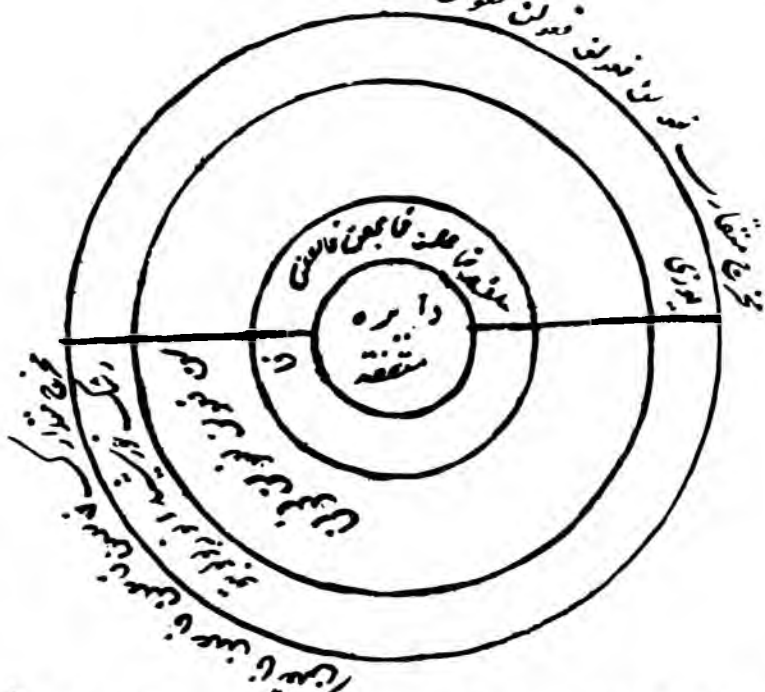

بعضی بواج بکشدن مرا حنی غم بر دایره قلوب تولد نرج مخوف

رنگ خورشید انور بولوب تور متدارک وزنی رنگ

خورشید انور بولوب تور بولوب

نقد نقد نقد نقد نقد

ینه مسنج و رجه و در مل دایره سید و رگم محلبه در لار بواج مح
 یکن بناسی برار بسای رکن چله دور کم تکرار تا پار بوبه سبای کن
 لار مولف دواج جزو دن هر و تد مجموع ایکی سبب خفیف اگر ابتدا و تد
 یتن بولوب بوزن بولوب مغایعین تور ت قاتلاکم مزج بحری دو
 واکرا و لغی سبب تن بولوب بوزن بولوب مستعین تور ت قاتلاکم مزج

لار متفق الارکان بحور غه تورت دایره رسم قیلب تورلار اوجی سالم
 پیری مزاحف بر متقارب ببله متدارک دایره سی دور کم متفق دیرلار
 بویاکی بحرینک بناسی برار غاسی رکن پله دور کم تکرار مامار بوجا پست
 رکن مولف دوراکی حسد و دن بر قد مجموع بر سبب عروضی لار بحرینک
 نیلکی اوجون دایره رسم قیلورلار اول دایره ینک کریده وزن
 وزن بحر کم اوزکا بحور اندن تک چله حاصل بولور پترلار اول
 وزن ینک رکن لاری ینک بر قایسی حسد ویدن قایسی بحر حاصل
 بولورینه کور سا تورلار بو طریقینه تک و نیلک بحور دس لار مثلاً
 چون متقارب بحر دین معارض سردایره ده تنپ کم آخری اولوغه
 متصل بولنایه اکر ابتدا و تدین برپ بودون بولور معون تورت
 قاعدا کم متقارب بحر دورا کر ابتدا بابتین بولر بودون بولور
 فاعلن تورت قاعدا کم متدارک بحر دور اول معارض کم دایره ده
 پیمیل بر ایکی بحر اندین او قوبلنای بولور متقارب در پیمورینه

کوب بخور وزینے ممکن و متصور دوسرے معنی لار اول اوزان ہے
 بخور دین سانا مایدور لار بخور لار دین متقارب متذکرک منج
 رجس رمل و افوکا مل اصول نیک تکرار دین حاصل بولور بوجر لار ہے
 متفق الارکان دیر لار بولار دین و افوکا مل و سدس الارکان کلپ
 تور اوزکالاری مشن الارکان بوایکھی ہے عجم شعرا سی تکلف پدشمن
 قیلب تور لار خوش اینده کیلب تور طویل مدید سبط منبرج مضاع
 مقصبت مجتہد سرج جدید قریب خیف مشاکل اصول نیک بعضی
 نیک بعضی بدتر کسی دین حاصل بولور بولار فی مختلف الارکان دیر لار
 بولار دین و طویل مدید سبط منبرج مضاع مقصبت مجتہد مشن الارکان
 کیلب تور سرج جدید قریب خیف مشاکل سدس الارکان
 کیلب تور عرب قاشیده بوتورت بحر کم متقارب و طویل و مدید
 و سبط بونای مشن الارکان کیلب تور تور تور بحر دین اوزکامع
 بحر کم الار قاشیده متبر و مشور و سدس الارکان کیلب تور و

تر فیل دین سچ سیکه انکا زیاده قلمایش بولغای لار معیسه
 دیر لار پت یئک ارکانی ده اکده حافی واقع بولسه سالم دیر لار اول
 پت کم مضر عیدن بررکن انداق کم اصل دایره ده دور کم قلمایش بولسا
 لار چوک کم بحر کی اصل دایره ده منهن دور مد پس بولغای مخرو دیر لار
 اول پت کم ارکان اصل سیدن نصف کم قلمایش بولغای لار مشطور دیر لار
 پلکیل کم اصول یئک تکراریدن یا بعضی یئک بعضی پله ترکیبیدن
 بحر حاصل بولور بوسه لار کم پستعل و مشور دوراون تو قوزدوه
 متقارب متدارک منج رج رمل و نه کامل
 طویل مدید بسیط منسج مضارع مقضب مجتبی سیرج جدید
 قریب حقیقت مشکلی نه ایکی بحر کم سیرض پله عین دور طویل دایره
 سیدن حاصل بولور اول غیر مشهور دور بوجر لار پله جمیع بحر پیکر سیر
 بولغای اصول یئک تکراریدن یا بر سری پله ترکیبیدن نه بو مکرر پله
 مرکب یئک مرقایی سی یئک مد پس لار کان و منهن لار کان بولور

کم بو تکرار معتدل بولغای نه دراز مغل و نه کوتاه مغل و تکرار یک کم راق
 عدوی یک دور و کوپراکی تورت و مصراع مکرر بول پیت بولور بس پیت
 تورت رکن دن مالتی رکن دن یا سیکنه رکن دن بولغای مکرر بعضی
 موضع ده کم مذکور بولغوسید و و پیت تن غزل حاصل بولور یا قطعه بار بار
 یا قیده یا غیر اول عروضی لار اولنی مصراع یک اول رکنی نه دیر لار
 و آخر رکنی نه عروضی اکنجی مصراع یک اول رکنی نه ابتدا و آخر رکنی نه
 ارکانی کم صدر پده عروضی یک و ابتدا پده ضرب یک ار اسیده بولما
 حشو دیر لار پنجو کم دیب تیر لار صدر است و عروض و ابتدا اکنه ضرب
 و ان خیر که در میان افند حشوست چون پیت یک مصراع لاری یک
 اول و آخر رکن لاری صدر و عروض و ابتدا و ضرب دیر لار بولما یک
 ار اسیده رکن نه حشوپس پاتی کم شطوری بولغای ایک حشوی بولما
 بولغای بقدر تور کم پلاک کیراک هر عروض و ضرب کم نقصان تغیری
 دین خالی بولغای صحیح دیر لار هر عروض و ضرب کم تسنیع و ازاله و

مفعولن متاعلان متاعلاتن فعلن مفعولن متاعلاتن
مفعولن متاعلان متاعلاتن فعلن مفعولن متاعلاتن

مفعولن متاعلان متاعلاتن فعلن مفعولن متاعلاتن
مفعولن متاعلان متاعلاتن فعلن مفعولن متاعلاتن

توقان التي دور اوزاني قرق اول بود و رفع فاع فعل مفعول

فعلن فعلن فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل فعل

مفعول مفعولن مفعول مفعول مفعول مفعول مفعول مفعول

فعلن فاعلان فاعلات متاعلن متاعلن متاعلن فاعلاتن

مفاعلان متاعلان مفعولان مفاعيلان متاعلان فاعلان

فعلت ان متاعلان متاعلان متاعلان متاعلان متاعلان

متاعلاتن سیکه وزن اصولن پشی موزاد داخل دور اول

فعلن فاعلن مفاعیلن فاعلاتن دور اوج وزن خارج دور اول

مفعولات مفاعلتن متاعلن دور بر حسب اصول فروع یک ذری

قرق اوج بولغا پی پلاک کیراک کرم جزا یک تاینی دین ارکان

توپار وارکان یک تکراریدن وزن مصرعی حاصل بولور بوشه طبل

مفاعلاتین مضعلان مضعلاتین فاعلمان فاعلاتین فاعلاتین یک
 محمول محمول مطوی فاعل مطوی مطوی فاعل مطوی مطوی
 زحافاتی اون دور بن کف تشیث حذف قصر شکل به تحف
 رچ تسنع فروعی اون پیش دور فاعلاتین فاعلاتین مضعولین

فاعلتین فاعلمان فاعلات فعلین فاعل فعل فاعلتان فعلین
 محذوف سکول ابر مجوف مبرج مسته مجنوب محذوف
 فعلان فعلتین فاعلان فاع مفعولات یک زحافاتی
 مجنون تصور مجنون تسنع ابر تسنع مجوف تسنع
 تو قوز دور بن بی وقف کف صلح رفع جبل جرد حشر

فروعی اون پیش دور مفاعیل فاعلات مفعولان مفعولین فعلین
 مجنون مطوی موقوف مکوف صلح
 مفعول فاعلات فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل
 مفعول محذوف مجنون موقوف مجنون موقوف مجنون موقوف مجنون
 فاعلان فعلین مفاعلتین یک زحافاتی سیکه دور عصب عصب عقل
 مجنوب موقوف مجنون مکوف
 نقص قطف قسم قسم فروعی هم سیکه دور مفاعیل مضعولین
 مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول

مفاعلتین مفاعیل فاعلین فاعلین فاعلین فاعلین فاعلین فاعلین فاعلین
 مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول
 یک زحافاتی یقه دور اضمار حذو قطع وقص حبل
 اذاله ترخیل فروعی اون پیش دور مضعولین فعلین فاعلین مفاعلتین
 مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول مضعول

نوزخاف بلار اصول غه کرپ فروغ اندن فی نوع مشتب بولوری اجمال

پله مذکور بولدی سرکن ینک زحافی پنجه دور وچپ فروغ اندن اصل

بولور تفصیل پله پان قیلا لیک فعلون ینک زحافی تته دور قیض

شلم حذف قصر تبه ترم تسبیح فروغی مستی تور فعلون فعلن

فعل فعلون فع فعل فعلون فاعل ینک زحافی تور

خبن قطع حد و اذاله فروغی التی دور فعلن فعلن فع فاعلان فعل

ینک زحافی تته اون پردور بقصر کف خرم

حذف جب قصر ستم زل شتر غرب تسبیح فروغی اون ایکی دور

مفاعیل مفعولین مفعولین فعل مفاعیل فعلون فاع

فاعیل مفعول فع مفاعیلان مشعلن ینک زحافی اون دور

خبن طبع کف حد و رفیع قطع فعل شکل کبل اذاله تر فیض

فروغی اون یکنه دور مفاعیل مشعلن فعلن فاعل مفعولین فعلن

مشعل مفاعیل فعلون مشعلان مشعلان فعل مفاعیلان

مفعول مضاعفین مفعول مضاعفین

زاهد کچھ محراب آورد روی عیلت

تقطیع

عاشق ک رقیبہ اطلاق ابرو را

مفعول فاعلان مفعول فاعلان

ی خواجہ دوست از لطف ^{تقطیع} بر

ای خا بدو دست از لطافت

فعلین مفعولان مفعولین مفعولین

مفعول مضاعفین مفعول مضاعفین

مضارع بحسب ید

عاشق گرفت قدا اطلاق ابرو را

زاهد کچھ محراب آورد روی عیلت

مفعول فاعلان مفعول فاعلان

دور دور شدن از شالم

دور دور شدن سر شالم

فعلین مفعولین مفعولین مفعولین

بس کوز حافانے مضارع یک ا خونیہ مخصوص تو دور پست بولای خای اگر کر

یک ا خونیہ مخصوص تو تولا کہ کوب وزن بر سر پی پیکه شنبه بولونو سدو

ز حافانی کم اسمی مشهور و ز تولا دور پست یعنی از ا حیف باردور کم

اتی یو تو پست یعنی یک کم اتی مشور یا محسن تو رالای یک بکیرین

ا تو قسمی فایده کورنا دوک اوشو مذکور بولون فاعل ا خضار قیلدوق

یمنک قعیده مضوعیده رمل مجریده بوبیت واقع بولوب تور

ابر لطف تو طبع مهر خلق تو بدم	می کند جار من یکند جا کدم
-------------------------------	---------------------------

ابر لطفی تبطیع مهر خلقی بدم	بسکند غا رسن یکند غا کدرم
-----------------------------	---------------------------

فا علان فاعلان فاعلان فاعلان	فا علان فاعلان فاعلان فاعلان
------------------------------	------------------------------

اولنی مصرعی یمنک خشوی مجنون مقصود و در سوکنی مصرعی یمنک

خشوی مجنون محذوف سم او شال قعیده و در پنچ برجیده بوبیت

رای تو یار صواب و او تو محض واد	فتح توقف صود ضیف تو فیض واد
---------------------------------	-----------------------------

زهی تو تا ری موب حادج فوئی	فتح تکت فی صود ضیف فوئی
----------------------------	-------------------------

مضغفن فاعلان مضغفن فاعلان	مضغفن فاعلان مضغفن فاعلان
---------------------------	---------------------------

مصرع لاریمنک خشوی مطوی موقوف واقع بولوب تور مولانا عبد الرحمن جا

یکند با پاتی یمنک خشوی پستج واقع بولوب تور نرج مجریده

نشد نسیخ خط یا قوت اکنون سمد غایا	تعلیم خط از علت کیرد بکتبها
-----------------------------------	-----------------------------

خند نسیخ خط یا قوت اکنون سمد غایا	تعلیم خط علت کیرد بکتب
-----------------------------------	------------------------

ایک ارکان واخرا پہلے سچ تعلق یوقور عرب اشعار یکن از اینی دور
 بعم و پستعل ایاس نو مذکور بولغان زحافات تین بعض مفرد و دواول
 بولور دور اخرا عصب وقف جنی طے قبض کف کف تشبث فرما
 تلم حذف خذو صلح رفع جب قصه قطع تسبیح اذالہ تر فیل
 بعضی مک دور اول بولار دور و قبض عقل جزل نقص قبل شکل
 کجل قطف تر جمع ستم جحف زلل نحر ربع قسم جم عقص
 شتر خرب شرم بعضی مخصوص توریت یکن اولیغہ اول خرم پلہ
 خرم دور سر قاجان کم خرم تغیری غیر اول ابولہ تخینن لقب قلوب
 تورلار مغررکن نے غنق دب تورلار بعضی نے مصرع ایک آفرینہ
 مخصوص تور دیب تورلار اول بولار دور وقف تشبث قصه قطع کف
 حذف صدو صلح تسبیح اذالہ تر فیل عروضی لار بو
 مذکور بولغان زحافات نے کم مصرع یکن آفرینہ مخصوص تور جب تورلار
 مصرع یکن اور تا بعد اسم واقع بولوب تور چوک کم سلاں ساو جے

اعقصر دیرلار شتر قبض پله خوم یئک اجتماعی دور مغایلن فاعلن بولور
 سونی اشتر دیرلار خوب کف پله خوم یئک اجتماعی دور مغایلن فاعل
 بولور مغول ایئک یرکا قویلا ر بوغیتنه اخوب دیرلار اثرم شلم پله قبض
 یئک اجتماعی دور مغولن عول بولور فعل ایئک یرکا قویلا ر موسی
 اثرم دیرلار تسع بر ساکن حرف رکن یئک اخو بسیغ زیاده قیلا غلغ
 دور بنجوک کم فعلن مغولان مغایلن مغایلان بولور فاعلان فاعلان
 بولور فاعلان ایئک یرکا قویلا ر سونی تسع دیرلار اذ به بر ساکن
 و تد مجموع غه زیاده قیلا غلغ دور بنجوک کم فاعلن فاعلان تسع غلغ
 تسع غلغ متفاعلان بولور سونی مزال دیرلار ترفیل بر حبش فی تد
 مجموع غه زیاده قیلا غلغ دور بنجوک کم تسع غلغ متفاعلان متفاعلان
 بولور سونی مزال دیرلار خدم بیت یئک اولیغ بر نده زیاده قیلا غلغ
 دور بوزاید بر حرف بولور یا ایکی حرف کو پراک ستم تاپت تورلار جوف
 متعلقه المعنی و اعطف و بل استغای دیک تقطع و مبر ایاس تور بوغیر

اتر ویرلار جضع مفعولات یئک ایکی سببی یئک استعاطی دور و تاس
 اسکانی لات قالور فاع ایئک یریکا قویارلار غیری مخدوع دیرلار ستم
 حذف پده قصر یئک اجتماعی دور معا علین فاع بولور مفعول ایئک یریده
 قویارلار مفعول ستم دیرلار جضع فاعلاتن بی خسن قیلورلار اندن
 سوکر اسبب ثقیل سلبه سبب ضعیف فی ایئک اولیدن سالور باده تن قالور
 فاع ایئک یریده قویارلارانی محوف دیرلار زلل خرم سلبه ستم اجتماعیه
 معا علین فاع بولور مونی ازل دیرلار جضع و کسف یئک اجتماعی دور مفعولات
 دالاقالور فاع ایئک یریده قویارلار مونی مسجود دیرلار ربع خسن پله
 تبر یئک اجتماعی دور فاعلاتن منسل بولور مونی مبروع دیرلار محسم عب
 سلبه خرم یئک اجتماعی دور معا علین بولور مفعولن فی ایئک یریکا قویارلار
 میغیرکن فی اقصم دیرلار جم عقل سلبه خرم یئک اجتماعی دور پنجوگ کیم معا
 فی علین بولور مونی اجم دیرلار عقص نقص سلبه خرم یئک اجتماعی دور
 محکم معا علین فاعل بولور مفعول فی ایئک یریکا قویارلار میغیرکن فی

مفاعلتن مفاعل بولور فعلون نے اینک یریدہ قویار لار میغر رکن سینے دیر
 لار بستہ حذف پلہ قطع ینک اجتماعی دورچوک کرم فعلون مخ بولور
 و فاعلاتن فاعل بولور فعلن نے فاعل ینک یر کا قویار لار میغر فی اتر دیر لار
 جندع مفعولات ینک یکی بسی ینک استعاطی دور و تاسی ینک اسکانے
 لات فالور رفع اینک یر کا قویار لار میغر پنہ مجذوع دیر لار متم حذف
 بلہ قصر پشعلن متعلن مفعولات مولات بولور فعلن پلہ فعات پنہ
 بولور ینک یر لار یریدہ قویار لار الی محبول دیر لار شکل جن پلہ کف ینک
 اجتماعی دور پشعلن مفاعل فاعلاتن فعات بولور میغر رکن مشکول دیر لار
 کبیل جن پلہ قطع ینک اجتماعی دور پشعلن متفعل بولور فعلون نے اینک
 قویار دیر لار میغر رکن فی مکبول دیر لار قطف عصب پلہ حذف ینک اجتماعی
 دور مفاعلتن مفاعل بولور فعلون فی ینک یریدا قویار لار میغر رکن پنہ
 مقطوف دیر لار بستہ حذف پلہ قطع ینک اجتماعی دورچوک کرم فعلون
 مخ بولور و فاعلاتن فاعل بولور فعلن نے فاعل ینک یر کا قویار لار میغر

فعل ایک اوزیجہ قریار لاریغیر نے محبوب دیر لار قصر حبیب
 ینک ساکنی فی استقام قلب متحرکن ساکن قیلا غلبن دو ورنچوک کم غولن
 فعل مغایلن مغایل بولور فاعلان فاعلاتن فاعلات بولور فاعلان فی ایک
 یر کا قریار لاریغیر نے مقصور دیر لار قطع وتدب مجروح ینک ساکنی
 ینک استقامی و پنچے متحرکی ینک اسکانی دو ورنچوک کم پشغلن مستغفلن
 مشاعلن مشاعل فاعل فاعل بولور مغولن فاعلاتن فاعل نے بولور ینک
 یر لاریغیر نے مقطوع دیر لار نقص اضمار و جن ینک اجتماعی
 دو ورنچوک کم مشاعلن مغایل بولورانی موقوف دیر لار عقل عصب پلہ فیض
 ینک اجتماعی دو ورنچوک کم مغایلن مغایل بولور مغایلن نے ایک یر
 قریار لاریغیر نے مقبول دیر لار جزل اضمار و ملی ینک اجتماعی دو ورنچوک
 کم مشاعلن متغفلن بولور متغفلن غل قیلور لاریغیر نے مجزول دیر لار نقص
 عصب پلہ کف ینک اجتماعی دو ورنچوک مغایلن مغایل بولور مغایل نے ایک
 یریدہ قریار لاریغیر نے مقبوض دیر لار خجل جن ملی ینک اجتماعی دو

بولہ بمقتل نی ایٹک یر کا تو یار لار میسر رکن نیے و او عصب و یر لار
 شلم اگر فعلن داخترم واقع بولہ فعلن نی اوز نیعہ قویار لار میسر
 اٹلم و یر لار حذف سبب خیف ینک استعاطی دور رکن ینک آخویدن
 پنچوک کم فعلن معایعلن فاعلن نیے حذف قیلب فعل فعلن فاعلن نیے
 بولار ینک یر لار یر کا قویار لار میسر رکن نیے محذوف و یر لار حذف و مجموع
 ینک استعاطی دور رکن ینک آخویدن پنچوک کم فاعلن نیے بولر متعاطن
 مستعلن فعل فعلن بولر اولنی سی ینک عینی متحرک سو کنی سی ینک غیسی ساکن
 میسر نیے کنی نے احوذ و یر لار صلیم و مدعس و ق ینک استعاطی دور رکن
 ینک آخویدن پنچوک کم مفعولات نی صلیم قیلب فعل غہ ثقل قیلور لار میسر نیے
 اصلم و یر لار رفع اولنی سبب ینک استعاطی دور رکن اول دیں کم
 اولیدہ ایک سبب خیف بولنی پنچوک کم مستعلن فعلن مفعولات علان
 بولار فاعلن پہلہ مفعول غہ ثقل قیلور لار میسر نی مرفوع و یر لار جب ایک
 سبب ینک استعاطی دور رکن ینک آخویدن پنچوک کم معایعلن مفاقلور

مجنون دیرلاریطے سبب حیض یک ساکنی نے حذف قیل غلغ
 دور کم رکن یک تور تو بنی حرفی بولغا ہے چوک کم پیشعل مستعلن
 مفعولات مفعولات بولور مفععلن پله فاعلات غه ثقل قیل لار مغیر
 رکن فی مطوی دیرلار قبض سبب حیض یک ساکنی فی حذف
 قیل غلغ دور کم رکن یک پیش حرفی بولغا ہے چوک کم فعل فعل
 معاین مفاعیل بولورانی مقبوض دیرلار کم پیشی ساکنی نے
 حذف قیل غلغ دور مغیر رکنی کفوف دیرلار کسف مفعولات یک
 تاسی یک استعاضی و در مفعولات کور مفعولن نے ایسک یریدہ قویارلار
 مقیر رکن فی مکوف دیرلار تشعش و تدبیر دین بر متحرک حرفی
 حذف قیل غلغ دور چوک کم فاعلاتن فاعلاتن یا فالاتن بولغا ہے
 مفعولن بدل قیل لار سونی مشغول دیرلار جزم و تدبیر مجموع ملک
 اولنی سحرکن استعاض قیل غلغ دور و قوعی معاین وہ بولپہ مفعولن نے
 ایسک یر کا قویارلار اخرم دیرلار غضب اگر مفاعلتن وہ خرم واقع

کبل قطف تر جدع ستم ححف زلل نحر ربع قسم جم عقل
 شرم یسج اذالہ تر یفل جرم اصم اسب ثقیل یک متحرکن ساکن قیلا غلغ دور کم
 اول متحرکن رکن یک انکشی حرنی بولغای بوتغا علن و ادور کم متغا علن
 بولغای پسفعل نے ایک یرکا قویار لار غیر رکن نے مضمر دیر لار
 میفر کم وزنی پسفعل بولا سبستعل وزنه ثقل قیلا و عصب
 سبب ثقیل یک انکشی متحرکن ساکن قیلا غلغ دور کم رکن پرکشی
 حرنی بولغای بوتغا علن و ادور متغا علن نے یک یرکا قویار لار
 اول میفر رکن نی معسوب دیر لار وقف و مد مفروق یک انکشی متحرکن
 ساکن قیلا غلغ دور کم رکن یک تنجی حرنی نے بولغای بوتغولات
 دور مفعولان ایک اوزیدہ قویار لار مونی موقوف دیر لار جس
 سبب حیف یک ساکنی نے حذف قیلا غلغ دور کم رکن یک انکشی
 حرنی بولغای پنچوک کم فاعل فعلن فاعلاتن مفعولان بولور پسفعل
 مستعمل مفعولات مفعولات بولور کم مفعولان فاعل فعلن فاعلاتن مفعولان بولور پسفعل

تایف کیلے تور بر او لکیم و تدا کی سبب قہ مقدم بولنایے متعلق
 وزینہ سینہ بر او لکیم کی سبب و تدا قہ مقدم بولنایے متعلق
 وزینہ بولکے رکن سر پر پیش متحرک پہلے ایک ساکن دین مرکب و
 سماعی دایہ اون التی تایف کم ممکن اصولین پنا مایدور لار
 پیکمیل کم سر بر کم اصول غ کہ ارانی رعا ف دیلار اول کن
 میغری مزاحت و فروع دیلار بنویس یا مفود بولور یا مرکب مفود
 اولدور کم بر کن داپہ نوح تغیر دن کو پر اک واقع بولنای مرکب اولدو
 کم بر نوح دن زیاده بولنای زحاف رکن یلک متحرکینی ساکن قیلان
 دور یا رکن دن او کسوماک مارکن کار تور ماق اعم اذن کم بر حرف
 یا کو براک او کسوتولکای یا ارتور و لنای بور زحافات قہ القاب قوتور
 لارج زحافات فیرق تور تور اصمار عصب وقف
 جن علی قبض کف کف تشیث حرم غضب شلم حد
 خذو صلم رفع یب قصر قطع و غص غص جزل نقص نبل نکل

بویکی رکن دین سرپری اوج متحرک پله ایکی ساکن دن مرکب دورنماست
 داینه التی نوع تالیف کم ممکن دور اصولین پنا مامدور لارا ماسا
 ایکی سبب پله برودقدون مولف بولوسیدور بس اگر سبب ر
 صنف بولسه وودتدمجموع اوج نوع تالیف بولا النور اول اوکیم وداکیکا
 لاسبت مقدم بولهای مغایلین وزینده اگتنجی اوکیم ایکالا سبب وودقه
 مقدم بولهای مستغفلین وزینده اوجونجی اوکیم وداکیکی سبب ینک
 اراسیده بولهای فاعلیاتین وزینده واکر ودمغروق بولسه اوج
 نوع تالیف بولا النور اول اوکیم ودمغروق ایکالا سبت مقدم بولهای
 فاعلیاتین وزینده ینه اوکیم ایکالا سبب ودمغروق قه بمقدم بولهای
 مفعولات وزینده اوجونجی اوکیم ودمغروق ایکی سبب ینک اراسیده
 بولهای پس تغیر لین وزینده اولنی صنف پله اوجونجی صنف
 ینک ابراسینی متغیر پتر لار بوالتی رکن دن سرپری تورت متحرک پله
 اوج ساکن دین مرکب دور اگر اولنی سبب ثقیل بولسه وودتدمجموع دین ایکی نوع

ایکنه دوجون موزون کلام سر جزو تک تکراریدن علی سبیل الاتعداد
 مستحسن طالع ایما س اوردی فصحا اخوانی سرهری پله ترکیب قلب رکن
 لار بخار یلدا ربوارکان صورت ته سیکمه دور حقیقت ته اون عودنی
 لار ربوارکانی اصول افایل و تفاعیل اوزان موازین دیر لار فون
 فاعلن مفاعیلن پستغفن فاعلاتن فاع لاتن مفعولات
 پس تفع لن مفاعلن متف علل سج رکن پیش حرف تی
 کماق ویشی حرف تین کپراک کیلاید ورمسار الاشعار کیلتور و تورد
 حکم جون رکن یلغوز بر جزو تک تکراریدن علی سبیل اوردی بوبت
 تین بجای بلده سدا سینی کم یلغوز اسباب پله اوتاد دین مولف ده
 لار اولدین تو قادیلا پس اصول فاسی بولغای یا سپباغی فاسی سبب
 پله و تدوین مولف بولغوسید و ربس اگر سبب خیف بولسه و و تد
 بمعنی اندین اکتی یایف ممکن و ورپسرا و کلمه و تد تمام بولغای
 حولن و ذینده نینه و کلمه سبب مقدم بولغای فاعلن و زینده

سینک کد دورضا سینک کد دور و رلا

سینک کد دور و ق دین

کد دور و ق دین کد دور و ق دین

برویت ار نط کد زین طرب

سینک کد قلیور و فاسینک کد کچا رفا

کد دور و فاسینک کد دور و فاسینک

میار ال شعار دین آنچه از بتم روی من رسید مسج آفیدہ در جهان ندید

فصله صفی دین بر اکتساب خوش نبر برود خوش نواز مرا

میر اکم بارادور یور اکم بارادور

میر اکم بارادور یور اکم بارادور

فصله کبری دین تو کوزوم پکاکیل ایکی کوزوم پکاکیل

ضم من ز بر من بروی دک من خبری نبشوی فصله سینت دین

شکرک از ان دو بک تو چشم اگر تو یله کنی برکت تو که زمنت چدر اگر تو بک کنی

عوض ابله فاشید اشواوزانی متوک متوالی تور تن از نون متعل

ایا پستور تور تو نخی سم زحف طر قی پله تو شار بس بود مذمب پله شو

سینک اوزانی ده فصله عظمی بولما غای الار کم سینے اوج اعتبار قلب

تور لار و اول متکلفی کم بو پت فی ایتب تور اصطلاح دین و قوف لای

اوزانی نیک مداری ایکی حسنه و پند بولغای بسبب و تد عروض لاری نیک
انداز نور کم خنوع و ابواب بسته اندن دیک پایت ایراد قیور لاری بسبب
صیف دن کهنن دیک کویونکدور روز و کدک کل سبل دیک موونکدور روز و کدک کل
تاککی مارا در غم داری تاککی بر تار یی خواری

یغور بسبب ثقیل دن شعر محال دور چون شعر نیک اوزانی نیک ارسیده
ایکی ساکن نه انداشکیلا یی دور بسبب متوسط پند و تد کثرت کم ایکی اخعی
حرف لاری ساکن دور بس بولار دن شعر بولغای نه اولکم بولار شعر دابو
نی اوجون کم شعر نیک اوزانی نیک آخیده یا اول یرده کم خسه حکمیده

بولغای ایکی ساکن بقار قیلب تور لاری نیک کم	تراخل شکر یرم اچسم کمر بار
--	----------------------------

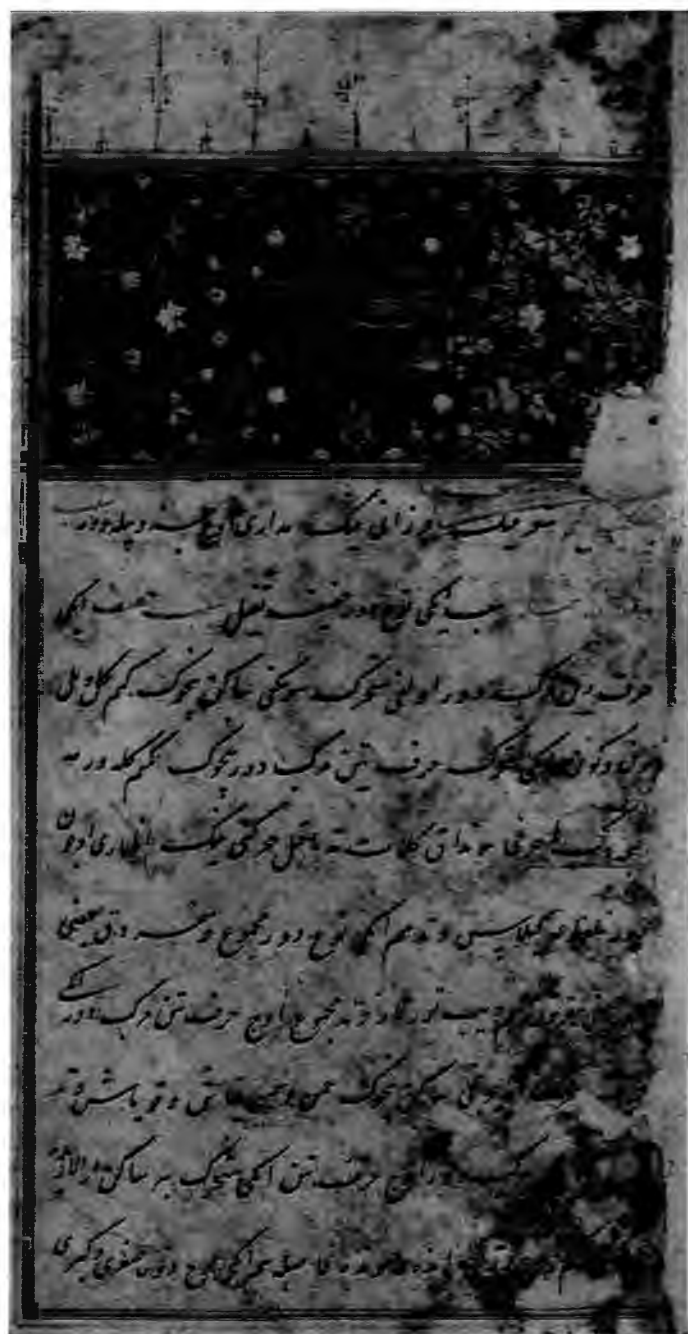
تراخنده بود خوی ماکریه بوبار	بویت نیک حشویه و عروشی ده
------------------------------	---------------------------

شکر یر و کمر بار غلطی مغاییل وزینده واقع بولوبتور کم مقصور بولغای بول

ساکن متوالی مقبره دور بس بولایکی جزونی او جارا اعتبار قیماق نیک و هی

و تد مفرد و تدین	بسویم اکوزر کنی زسی عیب زسی عیب
------------------	---------------------------------

تورت حرف تین مرکب تور اوج حرفی متحرک تور تور تو پنچے ساکن پنجو
کم حکیم و کلیم فی قیلای و قیلای فی اندکریے پش حرف تین مرکب دور
متحرک پشنی ساکن کم جلیش و کلیمش فی قیلای من و قیلای من بند
او چار اعتبار قلب تور لاری سبب متوسط کم مرکب دور اوج حرف
دین اولنی متحرک ایکی سوکنی پاکن پنجو کم خد و قدایت دو
ینہ پر و تدکرت کم مرکب دور تورت حرف دین ایکی اولنی متحرک
ایکی سوکنی پاکن پنجو کم نشان و نشان کوتارت دپارت ینہ
فی صدہ غلطی کم مرکب دور الٹی حرف تن پش حرفی متحرک سوکنی
حرفی ساکن پنجو کم کلیمش و کلیمش قالامادی خواجہ نصیر سیار الہ
دیکھتور و سور کم فاصلہ علی حدہ رکنی ایماں سیک فاصلہ صغری مرکب دور
سبب ثقل دین و سبب خفیف دین و فاصلہ کبری مرکب دور سبب ثقل
و تد مجموع دین و بواجز ایک او جوئی شتی فی کیلو راید و برس ف
عطی رب بولنا بی اوج سبب دین ایکی ثقل بر خفیف بر بود سبب

Захириддин Мухаммад
Бабур

МУХТАСАР

На узбекском языке

Мухаррир *Т. А. Абдужабборова*
Рассом *П. Хапилин*
Техмуҳаррир *Т. С. Жихарева*
Корректор *М. Каримбобоева*

Теришга берилди 25/XI-70-й. Босишга рухсат этилди 12/II-71-й. Формати 70×108¹/₁₆.
қоғоз л. 18.12, босма л. 61.3. Ҳисоб-нашриёт л. 51.5. Нашриёт № 627.

Тиражи 2000. Баҳоси 5 с. 80 т.

Нашриёт адреси: Тошкент, Гоголь кўчаси, 70.

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Матбуот комитети Главполиграфпроминг 5-бос-
маҳонаси. Москва, Мало-Московская, 21. Заказ 8467

اوزبکستان س. س. ر. فنلار اکادېمېاسى
علمېشېر نوایى نامېداگى ادېیات موزىی

ظهیر الدین محمد بابېر

مختصر

نشر کا طیارلاوچى سعید بک حسن

مسؤل محرر فیلالاگىه فنلارى دوکتورى
پروفیسور حمید سلیمان

اوزبکستان س. س. ر. «فن» نشریاتى
تاشکند — ۱۹۷۱

